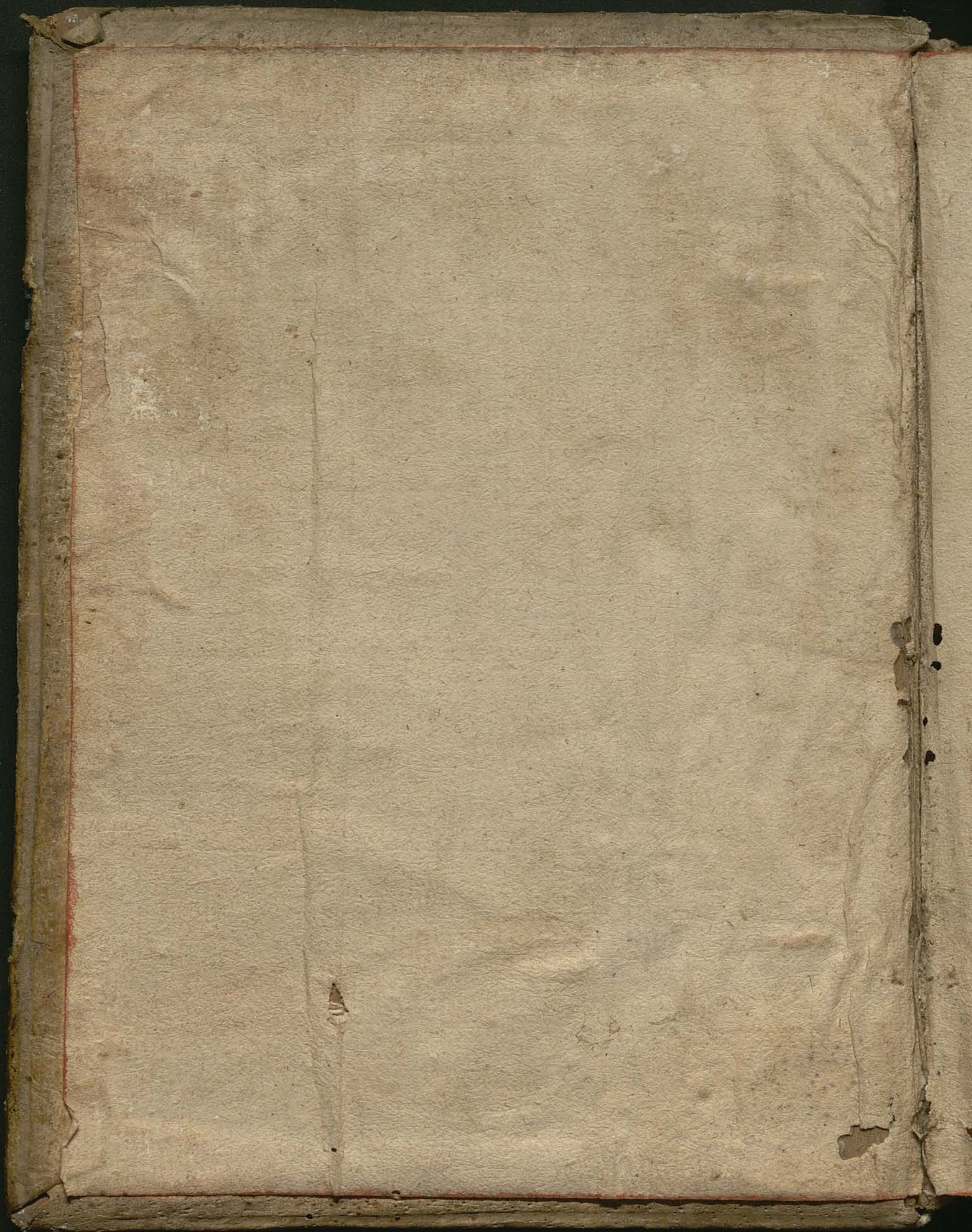
PLVTARCHVS MORA

PARS TERTIA

Ex Libris Casimiri Sepkowski

Ex libris Casi

PLVTARCHI CHAERONENSIS ETHICORVM SIVE MOralium,

Pars III.

GVILIELMO XYlandro, Augustano, Interprete.

ARGVMENTA HOC TOmo contenta, pagella versa indicat.

Impressum Francofor. ad Mœn.

M. D. LXXXXII.

TERTII TOMI Elenchus.

PLVTARCHI COMMENTARIVS REPVGNANTIARVM STOICARVM.

PRINCIPIO decretorum cõsensionem ex ipsa vita considerari debere censeo. Non enim tam orator (vt dicebat Æschines) & lex idem debent loqui: quàm vitę philosophi cum doctrina eius conuenire. quippe doctrina philosopho lex est propria & quã sibi ipsi tulerit: si quidem non ludũ & argutias gloriolæ gratia inuentas, sed rem summo dignã studio philosophiam, id quod est, censeat esse. Quoniã ergo multa cùm ipse Zeno, tũ Cleãthes, plurima Chrysippus scripta reliquerũt de rep. de parendo & imperando, de iudiciis, de causis dicendis: in vitis aũt eorum nusquã inuenitur prætura, legũ latio, in senatum progressus, patrociniũ apud iudices, militia pro patria, legatio, in publicũ largitio: sed peregre in ocio, eius gustu tanquã Loto detenti, vitam oẽm, neq; eam breuem: sed oppidò longã inter disputationes, libros & ambulationes exegerunt: non obscurũ est, eos magis secundũ aliorũ scripta aut dicta, quàm sua decreta vixisse: omninoq; vitã in ea quiete cõsumsisse, quam Epicurus & Hieronymus laudant. Ipse quidẽ Chrysippus in quarto de vitis lib. existimat vitã scholasticã siue literario ocio deditã, nihil à voluptaria differre. Verba adeo ipsius apponã. Qui verò opinãtur philosophis cõgruere maxime ociosam vitã ab initio, nõ videntur mihi ij errare: cẽsent delectationis aut alius similis rei gratia hoc esse faciendũ, itaq; totã vitam protrahẽdam. Hoc, si quis apertius cõsideret, nihil aliud significat quã suauiter. Non enim sensus eorum fallere vos debet, cùm multa aperte, obscurius nõ pauca pronuncient. Quis aũt magis in ociosa ista vita cõsenuit, quã Chrysippus, Cleanthes, Diogenes, Zeno, Antipater? qui quidẽ suas deseruerũt patrias, nõ ꝙ esset quod de iis quererentur, sed vt quiete in suaui ocio apud Zosterẽ suis disputationib. perpetuo vacarent. Aristocreon quidem Chrysippi discipulus & familiaris, æreã imaginem in columna ponens, hos elegos inscripsit:

Stoicorum vitam, eorum placitis repugnare. I.

Hunc Academiacos solitum discindere nexus
Chrysippum iuuenem ponit Aristocreon.

Hic ergo est Chrysippus, senex, philosophus, qui regiam & ciuilem laudat vitam, & scholasticam à voluptaria nihil differre putat. Qui verò Stoicorũ de secta se ad rempublicam conferunt, ij magis adhuc suis placitis repugnant. Nã imperant, disceptant, consulunt, leges ponunt, puniunt, honorant, ita vt qui ciuitates esse putent eas in quibus rẽpublicam gerunt, pro iudicibus & magistratibus habeant eos, quibus ista munera obtigerunt: prætores iudicent esse eos qui suffragiis deliguntur: leges Clisthenis, Solonis, Lycurgi leges esse sentiant: cùm interim eos prauos & stultos fuisse dicant. ergo rempublicam gerentes, ipsi sibi aduersantur. Et verò Antipater, in iis quæ de discordia Cleanthis & Chrysippi scripsit, narrat Zenonem & Cleanthem noluisse ciues Athenienses fieri, ne viderentur in suas iniùrij patrias. Non dicam, si hi recte fecerunt, Chrysippum peccasse, cum inter ciues Athenienses se referri sineret. Id quidem multum repugnantiæ & absurditatis habet, quod corpora & vitam tam longe à patria apud peregrinos constituentes, nomina nuda patriis suis reseruauerunt: perinde ac si aliquis vxore deserta, cum alia viuens, dormiens, liberosque ex ea suscipiens, nuptias literis non firmaret, ne iniuriam priori vxori scilicet facere videretur. Rursum Chrysippus in libro De rhetorica scribens ita oraturum atque rempublicam gesturum sapientem, vt qui diuitias, gloriam, ac sanitatem bona arbitretur: fatetur doctrinam suã nullos habere exitus, neq; ad rempublicam gerendam conducere, ac decreta vsibus non quadrare atque actionibus. Porrò hoc est Zenonis decretum, templa deorum non esse ædificanda: quod enim non sit magni precij, id ne sacrum quidem esse. iam fabrorum & sordidas artes exercentium opera, non esse magni precij. Iidem illi, qui hæc laudant, nihilominus sacris initiantur, adscendunt in arcem, adorant puluinaria, coronant sacraria: nimirum opera fabrorum & illiberales artes tractantium hominum. Deinde refelli à se putant Epicureos, qui diis immolent: cum ipsi potius coarguantur, sacrificantes in templis & altaribus, quæ neq; esse, neq; exstrui debere pro indubitato ponunt. Præ-

Virtutum numerus.

II. terea virtutum vt Plato, ita etiam Zeno differentiarum respectu

spectu multitudinem admittit: prudentiam puta, fortitudinem, temperantiam, iusticiam ponens abs se inuicem nō posse separari quidem, sed tamen diuersas esse atq; inter se differre. Mox singulas definiens Zeno, fortitudinē ait prudentiam esse in rebus gerendis, iustitiam in distribuendis. vt vnica iam fiat virtus, sed quæ comparatione cum rebus tantum actione videatur discrimen admittere. Neq; solus Zeno in hoc argumento sibi repugnare ipsi videtur: sed Chrysippus etiam, Aristonem culpans, quod reliquas virtutes vnius virtutis dicat diuersos esse respectus: Zenoni patrocinans, qui singulas virtutes sic definiret. Cleanthes in Physicis commentariis dicit, ictum ignis esse tonum seu contentionem: qui si in animo factus sufficiat ad perficiendum officium, robur vocetur & vis. tum hæc subiungit verba: Hoc autem siue robur siue vis si in illustribus obiectis sit in quibus persisti debeat, vocatur continentia: cum in perferendis, fortitudo: circa id quod quoq; dignum sit, iustitia: circa deligenda & declinanda, temperantia. Aduersus eum qui dixit: *

Nec litem decide, vbi non audita vtraq; est pars.

sic fuit Zeno ratiocinatus. Aut is qui prior dixit, rem demōstrauit: vt iam inuento quod quærebatur, nihil expediat alterum audire. aut non demonstrauit: tum perinde est ac si vel non comparuisset in iudicio, vel inanibus verbis auribus obstrepuisset. at enim vel demonstrauit, vel non demōstrauit: ergo nō est audiendus qui secundo loco erat dicturus. Hoc modo ille interrogādo concludens, tamē & contra Platonis De repub. libros scripsit, & sophistarum cauilla dissoluit, dialecticamq;, vt huc conducentem, discipulis discendam commendauit. Atqui aut demonstrauit Plato ea quæ in Repub. scripsit, aut non demonstrauit. proinde vtrum horum ponas, non erat necessarium, sed superuacaneum & vanum à Zenone contrà scribi. Idem de sophismatibus licet pronunciare.

Zenonis sophisma in ipsum retorquetur. III.

Chrysippus censet adolescentibus primo audiendam esse disserendi artem, deinde moralem, denique naturalem philosophiam: & in hac etiam quæstionem de diis vltimo loco iis attingendam. Sæpe hoc dicit: sed satis erit verba eius de quarto librorum, quos De vitis scripsit, apponere. Primum, inquit, videntur mihi secundum ea quæ ve-

Quæstionis de deo ordo

teres recte dixerunt, tria esse genera ad philosophicam pertinentia considerationem: logicum, ethicum, physicum. de his primo loco ponenda esse logica, inde moralia, vltimo naturalia: atq; horum vltimam esse disputationem de diis: vnde etiam eius institutio à fine nomen telet ôn inuenerit. Enimuerò id quod vltimo dicit ponendum loco, solet præmittere omnibus adeo moralibus quæstionib. nam neque de finibus, neque de iusticia, neque de bonis aut malis, neq; de matrimonio & liberis educandis, neq; de legibus & republica eum quidquam videas eloqui: nisi quomodo qui in ciuitatibus proclamant decreta, hæc præmittunt verba, Quod felix faustumq; sit: ita ipse præscribat Iouem, fatum, prouidentiam, mundum vnicum esse, & finitum, atque eum vna quadam contineri potentia. quorũ nihil persuaseris cuiquam, qui non alte in physicas disputationes penetrauerit. Audi, quid de his dicat in tertio De diis libro. Non enim inueniri potest, inquit, aliud iusticiæ principiũ, alia origo, quàm à Ioue & communi natura petitum. inde enim necesse est omnia ista nos exordiri, si volumus aliquid de bonis & malis dicere. Rursum in naturalibus propositionibus. Non enim licet vel aliter, vel magis proprie peruenire ad explicationem bonorum ac malorum, virtutũ, felicitatis: quàm si initium ducatur à communi natura, & mũdi gubernatione. Ac deinde: Ab his enim suspendenda est de bonis & malis disputatio, cùm non sit vllum aliud melius principium aut relatio: neq; aliam ob rem naturę consideratio adhibeatur, quàm ad discrimen bonorum & malorum constituendum. Ergo Chrysippo autore naturalis doctrina moralem simul & sequitur & pręcedit. immo plane inextricabilis fit inuersio ordinis, si hæc posteriore loco ponenda sunt, sine quibus priorum cognosci potest nihil. atque aperte secum ipse pugnat, qui doctrinam naturæ cùm dicat principium esse doctrinæ de bonis & malis: non antè, sed post moralia tradi naturalem philosophiam iubet. Iam si quis dicat, Chrysippum in libro De vsu sermonis scripsisse, eum qui logicam disciplinam primam adeat, nõ vniuerse aliis abstinere debere, sed & eas quantum licet attingere, is verum quidem dicet, sed tamen confirmabit crimen. Sibi enim ipsi contrarius est, aliquando doctrinam de deo postremo dicens loco assumendam, quæ etiam ideo

teleta appelletur: aliàs in primis etiam hanc adhibendam tradens. Actum quippe est de ordine, si omnia vbique sint vsurpanda. Id verò maius, quòd cùm de deo cognitionem principium esse dicat cognitionis bonorum ac malorum: non ab illa ordiri iubet eos qui moralia incipiunt tractare: sed ea assumta, hæc prout licet tractare: atque inde à moralibus ad quæstionem de deo progredi, sine qua nullum * initium, nullum aditum moralis doctrinæ esse dixerat. Porrò rationem disputandi in vtranque partem ait se non prorsus repudiare: sed hortatur vt ea caute vtamur tanquam in iudicio, non patrocinantes aut adsentientes alteri parti, sed quid vtrinque probabile sit discernentes. Iis enim (inquit) qui de omnibus rebus assensionis retentionem probant, illud conuenit, & instituto ipsorum conducit. Qui verò scientiam constituere volunt, secundum quam professo viuamus, ab initio ad finem vsque debent suis ordinibus vtrinque contraria disponere: & vbi occasio offertur in vtranque partem disputandi, ibi tanquam in iudiciis, probabilitas est rationum disceptanda. Enimuerò quod absurdum sit putare, debere philosophos in contrariis rationibus versari non cùm assensione vel patrocinio, sed causidicorum in morem, quasi non veritatis, sed victoriæ causa disputetur: aliàs contra eum ostendimus. Quod autem ipse in suis disputationibus frequenter aduersas suæ sententiæ rationes proposuerit, idque serio, ac tanto cum studio, vt non cuiusuis sit perspicere quid ei placuerit: hoc illi ipsi affirmant, qui vim disputandi in eo admirantur: aiuntq; Carneadem nihil dicere proprium, sed argumenta quibus quid in vtranq; sententiã dici posset, Chrysippus explicare aggressus fuit, Carneadem arripuisse, iisq; vsum quæ Chrysippi sententiæ aduersarentur, placita hominis adortum fuisse & Chrysippo solent acclamare,

De differẽdo in vtrãque partẽ. V.

Infelix, tua te vis perdet: ---   *Ilia. ζ.476*

quod magnas contra se dicendi ansas prębuerit iis, qui placita ipsius labefactare animum intenderent. Ob ea autem, quæ de consuetudine edidit Chrysippus, ita superbiunt, itaq; se iactant: vt non vereantur dicere, oẽs omnium simul Academicorum disputationes in vnum congestas non esse dignas quæ comparentur cum iis quæ ille scripsit contra

ſenſus. Atq; hoc quidem vel imperitiam, vel vanum ſui amorem dicẽtium talia arguit. Hoc autem verum eſt, eum cùm rurſum vellet conſuetudini & ſenſibus patrocinari, ſeipſo fuiſſe inferiorem, huncq; librum illo eſſe inualidiorẽ. Proinde impugnat ſeipſum, qui cùm iuſſiſſet ſemper contraria non cum aſſenſione, ſed notatione falſitatis proponere: ſua ipſius decreta oppugnauit maiore vi quam defendit. & alios monens vt ſibi à contrariis caueant rationibus, quod eæ aſſenſionem reuellerent, ipſe rationes quæ aſſenſionem tollerent firmiores eam cõfirmantibus compoſuit. Hoc ipſum autem ſe metuere aperte oſtendit, cum in quarto vitarum libro ita ſcribit: Non temere autem cõtrariæ rationes proponendæ ſunt, & ea quę in diuerſam partem probabilia videntur, ſed caute: ne iis circumacti auditores ab aſſenſione deſciſcant: cum neq; horum refutationes ſatis audire ac intelligere poſſint, & ita priora perceperint, vt facile excuti eis aſſenſio queat. quando etiam hi qui ſecundum conſuetudinem perceperunt, aut ſenſilia & quę iis ſequuntur: facile ea dimittunt à Megaricorum quęſtionibus in diuerſam partem tracti, aliiſve pluribus & robuſtioribus argumentationibus. Lubenter itaque è Stoicis quæſierim, an Megaricas quæſtiones exiſtiment validiores eſſe iis, quæ Chryſippus ſex libris contra conſuetudinem ſcripſit. quin ipſe potius interrogandus eſt. Conſidera enim, quæ de Megarica ratione in libro De vſu rationis poſuit verba. Tale eſt quod Stilponis & Menedemi rationibus euenit. qui cùm in magna ſapientiæ exiſtimatione fuiſſent, nunc iis opprobrio factæ ſunt eorum ratiocinationes, partim craſſiores, partim aperte ſophiſticam fraudem præ ſe ferentes. At enim, lepidum caput, illæ eæ rationes, quas tu derides, & opprobria autorum appellas, quod vitium eorum in promtu ſit: metuis tamen ne quos ab aſſerenda perceptione auellant: ipſe tot libros ſcribens contra conſuetudinem, quibus inuenta abs te adiiceres, conarerisque Arceſilaum ſuperare, nemini legentium ſcrupulum te iniecturũ prouidebas? Non enim nudis vtitur ratiocinationibus aduerſus conſuetudinem Chryſippus: ſed tanquam in iudicio, pro cauſa grauiter animo commotus, motuſque in aliorum animis excitans, ſtulta dicere, & inanem ſumere laborem aduerſario ait. Vtque contra dicendi occaſionem

præ-

præcidat, hæc in Physicis quæstionibus scribit. Licet autem & vbi aliquid perceperis, in contrariam aliquid partem argumentis experiri, & quantum datur ei patrocinari: aliquando etiam neutra parte percepta, in vtranque disputare. Et in libro De rationis vsu cum dixisset, non debere rationis vi nos vti ad ea quæ non conueniunt, vt neque armis: hæc subiungit. Nam ad veri inuentionem iis vtendum est, & eius cognata: in contrariam partem non item. quam uis hoc faciunt multi. Multos dicit (puto) eos qui cohibent assensionem. At illi quidem neutrum se percipere dicentes, in vtramque partem disputant: quod si quid possit percipi, hoc vno modo putent vel saltem præcipue veritatem sui comprehensionem præbituram. Tu autem Chrysippe, qui illos accusas, cum & ipse de consuetudine scripseris contraria eorum quæ percepisses, aliosque in rebus inutilibus ac damnosis cum protestatione id facere iubeas: fateris te disserendi facultate fretum, ob ambitionem iuuenatum fuisse. Stoici rectum seu perfectum officium (quod ipsi Katorthoma nominant) legis esse præceptum: peccatum, legis interdictum aiunt. ideoque legem malos à multis factis prohibere, præcipere nihil eis, quia recte facere non possent. Quis autem nescit eum qui recte agere nequeat, non posse non peccare? Itaque legem sibi ipsi aduersantem ponunt, quæ malis imperet quæ præstare non possint, interdicat iis, quib. abstinere non valeant. Etenim homo qui temperans esse nequit, nō potest non intemperanter agere: & qui sapere nescit, desipiat necesse est. Ipsi quidem dicunt, eos qui interdicunt, aliud dicere, alio interdicere, aliud mandare. qui enim dicat, Non furaberis: dum hoc dicit, simul furto interdicere. Nihil ergo est, quod lex malis vetet, si quidem nihil imperet. Medicum etiam aiunt discipulo præcipere vt secet & vrat, omissa clausula, vt hoc tempestiue & modice faciat. & musicum suo, vt voce aut lyra canat: non facta mētione huius conditionis, vt concinne & consonanter. ideoque puniunt (vt ipsi aiunt) eos qui absque arte & vitiose egerunt tale aliquid: quod cum esset mandatum vt recte hoc facerent, illi non recte fecerunt. Ergo etiam sapiens cum seruum iubet aliquid dicere aut facere, isque in eum modum non seruans plectatur: liquet eum non mediocre, sed perfectum ei imperasse officium. Sin verò sapientes media offi-

De officiis seu recte factis Stoicorum, & lege. VI.

cia iniungunt prauis : quid obſtat quin etiam legum præcepta talia habeantur? Porro autem incitatio (ſic hoc loco liceat hormen exprimere) hominis , ratio eſt eum aliquid iubens facere. ſicut ipſe in libro de lege ſcripſit. Ergo etiam aphorme (quam nos puto auerſionem dicere licet) ratio eſt aliquid prohibens, & inclinatio , eaque rationi conſentanea. Cautio itaque (ſic eulabeian interpretor) ratio eſt, aliquid ſapiēti prohibens: cauere enim ſolorum eſt ſapientū, neq; his cum vitioſis commune. Itaque ſi aliud eſt ſapientis ratio, & aliud legis ratio: cautionē habent ſapientes, quæ legi ſit contraria. ac ſi lex nihil aliud eſt, quam ſapiētis ratio: inuentum iam eſt legem ea ſapientib. ne agant prohibere, quæ cauent. Vitioſis Chryſippus ait nihil eſſe vtile, nulla re ipſis opus eſſe. Quod cum in primo De recte factis libro dixiſſet: rurſum ait & cōmoditatem & gratiam ad media pertinere: quorum nullum ſecundum ipſos eſt vtile. Ibidem nihil ad naturam accommodatum, nihil congruens eſſe vitioſo aſſerit. ac proinde nihil alienum à viro bono, prauo nihil accommodatum ſiue ſecundum naturam eſſe, cum hoc bonum ſit, illud malum. Cur ergo obtundit, in quouis phyſico ſeorſim, in quouis ethico libro inculcans , ſtatim nos ab ortu noſtro, parteſque, & ſubolem quadam inter nos neceſſitudine conſtringi ? cum in primo etiam De iuſticia libro ſcribat ipſa etiam bruta animantia pro ratione eorum à quibus procreata ſunt quadam familiaritate deuinciri: demtis piſcibus, quorum fetus ſeorſim alantur? Atqui neq; ſenſus eſt, vbi nihil ſentitur, neq; accommodatio ad naturam, vbi nihil ſit accommodatum. illa enim ſiue accommodatio, ſiue familiaritas, ſiue neceſſitudo, ſenſus vtique eſt eius cui familiaritate aut neceſſitudine cōiungitur. Opinio etiam hæc earum conſequens eſt, quas ipſi præcipuas appellant, eamq; Chryſippus, quanquam multa cōtra ſcripſerit, omnino tamen deprehenditur probauiſſe : Neque vitium vitio maius eſſe, neque peccatum peccato : neque virtutem virtuti, neque perfectum officium perfecto officio præſtare, adeoq; in tertio De natura libro inquit, Si vitæ actæ cauſa Ioui liceat ſeſe efferre , ac magnifice de ſeipſo ſentire & loqui conceſſa bonis digna ipſorum vitæ iactantia , vnumquenque eorum eadem de ſe iactaturum , cum nulla in re à Ioue ſuperetur. Enimuero idem tertio De iuſticia libro dicit, Iu-

De accommodatis ad naturam.
VII.

An omnia peccata æqualia, itemq; omnia officia.
IIX.

dicit, Iu-

cit, Iusticiam ab iis exscindi, qui voluptatem pro summo bono habeant: qui duntaxat bonum esse dicant, nihil ei nocere. Verba sunt hæc, Fortasse enim si voluptati hoc relinquamus, esse eam bonum, non tamen finem, sed ex eorum numero quæ per se expetenda sunt & pulcra: incolumis nobis erit iusticia, cum honestatem & ius voluptate maiora bona retineamus. At vero si id tantum bonum est quod honestum ac suapte natura laudabile sit: peccat qui voluptatem bonum appellat: minus tamen eo peccat, qui etiam felicitatem in ea statuit. cum hic iusticiam aboleat: ille seruet. & huius sententia societatem vitæ humanæ perimat: ille bonitati & humanitati locum relinquat. Iam quod in libro De Ioue ait virtutes augeri atque pergere: omitto, ne vocabula videat carpere. quanquam ille quidem hoc in genere Platonem aliosque acriter mordet. Sed vbi vult non omnia laudari quæ secundum virtutẽ agantur: ostendit sane quoddam recte factorum seu katorthomatum discrimen. Sic autem loquitur: Nam cum sint facta secundum virtutem, accommodata naturæ sunt ea tantum, quæ præcipua sunt siue præposita: Nimirum enim frigebit, qui laudandum aliquẽ & prædicandum suscipiat, quia digitum fortiter extendisset, aut continenter abstinuisset à vetula moribũda, aut patienter audiuisset dicentẽ tria non omnino esse quatuor. Horum germana sunt, quæ in tertio De diis libro scribit. Adhuc.n. arbitror, inquit, animos offensuras laudes huiusmodi à virtute profectarum actionum, si quis à moribunda vetula abstinuisset, aut morsum muscæ pertulisset. Quẽ præterea reprehensorem Chrysippi placitorũ requiremus, vltra ipsum Chrysippũ? Si enim frigidus est, qui isthæc laudet: multo vtiq; frigidior est, qui vnũquodq; horũ pro perfecto, magno, maximo iudicat officio. Nã si fortem esse, & muscæ morsum ferre, sunt æqualia: itemq; temperantẽ esse & à vetula abstinere: nihil arbitror interesse ab vtris virum bonũ laudes. Præterea in secundo De amicitia docens non cuiusuis peccati ergò amicitias esse dissoluẽdas, hęc posuit verba: Quædam enim omnino sunt dissimulanda, alia leuiter castiganda, alia grauius, nonnulla plane diremtione amicitiæ digna ducenda. Et, quod maius est, eodem in libro ait, Quia aliis magis, aliis minus vtamur, ideo etiam alios aliis magis minusve esse amicos. atq; hanc diuersitatẽ late

patere:

patere: cum alij alium amicitiæ mereantur gradum, fidei, aliarumq; id genus rerum. Quid, quæso, his dicendis aliud effecit, quam quod harum rerum magna discrimina demõstrauit? Quinetiam in libro De honesto, vt euinceret id solum quod honestum est, esse bonum, talib. vsus est ratiocinationibus: Quod bonum, id expetendũ est: quod expetendum, id placet: quod placet, laudabile est, quod laudabile, id est honestum. Et rursum: Bonum quod est, id adfert gaudium: quod tale est, id honorabile: atq; hoc porro honestũ est. Hæ vero rationes cum isto pugnant. siue enim omne bonum laudabile est, fiet vt caste à vetula abstinere laudẽ mereatur: siue non meretur, iam non omne bonum honorabile & gaudio afficiens erit: atq; sic actum fuerit de hac ratione. fortassis enim fieri potest, vt ineptum sit alios talem ob rem laudare: ipsum aliquem tali suo facto gaudere & gloriari ridiculum non sit. Passim autem talis est Chrysippus. & quando contra alios disputat, ne quid sibi contrarium & discrepans proferat, nihil habet pensi. Nam in libro De

Chrysippũ sibi repugnare.

IX. exhortando, Platonem reprehendens, qui dixisset, Ei qui neq; didicisset neq; sciret viuere, vtile esse non viuere: his vocibus loquitur. Hæc oratio & secum ipsa pugnat, & minime pertinet ad exhortationem. Primum enim innuens optimum nobis esse non viuere, ac quodammodo mori iubens, ad alia quædam nos magis excitabit, quam ad philosophandum. nam neque philosophari potest qui non viuit: neque prudens fiet vnquam, qui multum temporis male & imperite viuendo produxerit. Progressus deinde, malis quoque ait conuenire, vt in vita maneant. tum hæc ad verbũ. Primum enim virtus nuda nihil facit ad id vt viuamus. atq; ita vitiositas nihil eo facit vt discedere debeamus. Neq; vero necesse est alios libros euoluere, è quibus ostendamus Chrysippum sibi repugnare. sed in his ipsis aliquando Antisthenis illud citans collaudat, qui dixerat, Aut mentem parandam, aut laqueum. & illud Tyrtæi,

Seu per virtutem viuere, siue mori.

Quid autem hæc aliud volunt ostendere, quam mortem vita vtiliorem esse malis & fatuis. aliquando etiam Theognidem corrigens, ait eum non debuisse dicere,

Vt paupertatem fugias:--- sed ita:
Vt vitium fugias, vel saltu te in maris vndas

Cyrne,

Cyrne, vel à scopulis deiice præcipitem.

Ergone aliter iudicari potest, quā hæc eum decreta ipsum suis inscribere libris, aliis autem scribentibus expungere? cum Platoni vitio vertat, quod is præstare mortem malæ & inscitæ vitæ ostendat: Theognidem probet, qui consulit vt fugiēdæ maliciæ causa aliquis se præcipitet: aut in mare demergat. Antisthenem enim laudans, qui mentis inopes ad suspendium redigit: idem vituperauit, nihil dicens vitiositatem ad subeundam facere mortem. Cæterum in his quæ de rep. disputat, statim insultat rationi de deo, aitq; non recte metu deorum ab iniusticia Cephalum deterrere: & rationē hanc esse expositam calumniis, & in diuersam partem multis abducere reuulsionibus, ac multa occurrere probabilia, quę sermonem de pœnis diuinitus irrogandis impugnent, similemq; faciant Accconi & Alphitoni, quarum formidine puerulos mulieres à malo ocio deterrent. Hoc modo exagitatum Platonem, alibi rursum laudat, & hæc Euripidea aliquoties producit:

Sed est, tametsi verba aliquis hæc rideat,
Iupiter diiq;, facta qui mortalium Vident.---

Similiter in primo De iusticia, Hesiodea hæc citans:

Iuppiter è cœlo cladem his immisit atrocem,
Afflixitq; fame populos, & peste necauit: Oper. 240.

hæc inquit deos facere, vt punitis malis, reliqui his exēplis moniti, tanto minus conentur aliquid tale facere. Rursum in libro De iusticia tertio subiungens, eos qui voluptatem bonum quidem, non tamen finem iusticiæ faciant, etiam iusticiam posse retinere: totidem verbis hæc dixit. Fortasse enim si hoc relinquatur voluptati, esse eam bonum, nō etiam finem, cum etiam honestum sit ex eorum numero, quæ per se expetuntur: licebit iusticiam seruari, cum maius ipsa voluptate bonum in honestate & iustitia constituamus. Hæc ibi. Ad hæc Platonē cum reprehendisset, qui sanitatē inter bona reliquisse videretur: non iusticiam modo, sed & magnanimitatem, & temperantiam, & omnes alias virtutes sublatum iri affirmat: si voluptatem aut bonam valetudinem, aut vllam aliam rem quæ non sit absolute honesta, in bonorum cēsu haberi patiamur. Alibi ea aduersus ipsum scripsimus, quæ pro Platone dici possunt. Hic autem repugnantia est manifesta. vno enim loco dicit, si quis vna cum honesto

De iusticia & Voluptate.

honesto etiam voluptatem dicat esse bonũ, locum fore iusticię: alio, nisi solum honestum pro bono habeatur, omnes tolli virtutes. Ac ne quam suis repugnantiis relinqueret excusationem, contra Aristotelem De iusticia scribens, non recte eum dicere inquit, si voluptas pro fine statuatur, tolli iusticiam, vnaq; cæteras omnes virtutes. Iusticiam enim vere sublatum iri: reliquæ quin maneant, nihil impedire, etsi non per se expetendæ, bonæ tamen & virtutes. ac singulas deinde nominatim recenset. Sed præstat ipsius verba apponere. Nam cum hac ratione videatur effici, voluptatem esse finem: totũ hoc mihi non videtur in eo contineri. Itaque dicendum est, neq; virtutum vllam per se esse expetendã, neq; vllum vitium fugiendum: verum omnia hæc referenda esse ad propositum scopum. Nihil tamen secundum eorum sententiam obstabit, fortitudinem, temperantiam, tolerantiã, similesq; harum virtutes esse è bonorum numero: & his cõtraria esse fugienda. Scire velim, vnquamne disputator aliquis exstiterit petulantior Chrysippo: qui duos præstantissimos philosophos reprehendit: alterum, quod non solum honestum pro bono ponens, omnem virtutem tollat: alterum, quod virtute pro fine reputata, præter iusticiam etiam reliquas virtutes perimi censet. Mirabilis enim est licentia, iisdem de rebus differentem, quæ ponit Aristotelẽ culpans, eadem rursum in accusando Platone abolere. At enim in demonstrationibus de iusticia expresse dicit, omne perfectum officium, & legitimum esse & iustum factum. quod vero continenter, toleranter, prudẽter, fortiter agitur, perfectum esse officium: ergo etiam iuste factum. Quomodo igitur quib. prudentiam, fortitudinem, continentiam relinquit, fortitudinem adimit: cum ea ipsa, quæ perfecte secundum eas virtutes agunt, iuste agant? Dixerat Plato, Iniusticiam animi esse corruptelam & seditionem, quæ ne in ipsis quidem iniustis suam vim amitteret: sed ipsum secum committeret, confligeret, ac turbaret vitiosum hominẽ. Id vituperans Chrysippus, absurde ait hoc dici, Aliquem seipsum iniuria afficere. nam iniusticiam non aduersus iniustum, sed aduersus aliũ tendere. Oblitus deinde huius effati, in Demõstrationib. de iustitia, à seipso iniuria affici iniustũ ait. nã dum alij iniuriam infert, ipsum sibi iniurium esse, dũ sibi autor est contra leges agendi, seq; immerito lædit. Verũ

De iniusticia.

in iis

in iis quæ aduersus Platonem scribit, iniusticiã dici nõ sui, sed alterius respectu contendit:nam qui seorsim vel pro se sint iniusti,constare è plurib. talib. contraria dicentibus.& alias iniusticia sic accepta,vt quæ sit in plurib. aduersus seipsos,ita habent:in vnum autem nihilo tali pertinente,sed quantum ad proximum,ita habent.In demonstrationibus porro talib. argumentationib.vtitur,vt ostendat iniustum etiã sibi ipsi iniuriam facere.Aliquomodo causam fieri delicti seu violatæ legis,lex vetat.Iniuste agere,delictum est.ergo qui aliquomodo sibi ipsi causa est iniuste agendi, delinquit in se ipsum.iã qui in vnum aliquẽ delinquit, eum etiã iniuria afficit.ergo qui quẽuis alium iniuria afficit seipsum iniuria afficit.Item peccatũ est è damnorũ genere. quicũq; peccat,se indigne peccat.ergo qui peccat, sibi ipsi indigne damnum infert.proinde etiam iniuria se afficit. Aliud.Qui ab alio læditur,sibi ipsi nocet,idq; indigne.hoc autem erat iniuste agere.ergo quicũq; à quocunq; iniuria afficitur,iniurius in sese est. Rationem de bonis & malis , quam ipse introducit & probat,maxime cõsentire cum vita affirmat, & maxime innatas attingere prænotiones. sic enim loquitur in tertio Exhortationum libro. At in primo ea ratione hominem asserit ab omnib. aliis abstrahi , vt nihil ad nos pertinentib. neq; ad felicitatem quicquam cõducentibus. Iam nunc video quam belle sibi cõsonet, qui rationem abstrahentem nos à vitæ,sanitatis,indolentiæ,sensuum incolumitatis consideratione,eaq; nihil ad nos pertinere dicentem quæ nos à diis immortalibus expetimus:affirmet maxime consentire cum vita & communibus prænotionib. Sed ne inficiari hanc possit repugnantiã,audi verba eius De iusticia libro tertio scripta.itaq; ea quæ dicimus,ob excellentiã magnitudinis & pulcritudinis,fabularũ similia videbũtur,& non cõuenire homini humanæq; naturæ. Potestne quisquã disertius fateri,se sibi ipsi contraria dicere, quã hic noster?qui ea,quæ ob excellentiam commenta, & homine superiora habitum iri dicit,vitæ humanæ congruere , insitasq; noticias maxime attingere pronunciat. Naturam infelicitatis vitiositatem esse in omnibus physicis ethicisq; libris tradit:cõtendens,vitiose viuere idem esse, quod viuere infeliciter.In tertio De natura cum dixisset, expedire insipienti vt viuat potius quam moriatur,etiamsi nunquã sit fu-

De infelicitate male indifferentibus.

turum

turum vt sapiat: hæc subiicit. Talia enim sunt hominibus bona, vt mala quodammodo indifferentibus præstent. Mitto, quod alibi fatus nihil insipiēti prodesse, nunc ait ei prodesse viuere insipienter. Cū autem indifferentia sint Stoicis ea, quæ neq; bona sunt neq; mala: iis potiora dicēs esse mala, nihil dicit aliud, quā non malis mala esse potiora: & præstare infelicem esse, quam infelicem non esse. Atqui si id est, sequetur eius opinione minus etiam conducibile esse non esse miserum, quam esse miserum. ergo damnosius etiam erit. Hoc ille absurdum vt mitigaret, addit hoc de malis. Præstant autem non ipsa mala, sed ratio: cum qua viuere magis conuenit, etiam si erimus insipientes. Primum itaque, mala vitiositatem dicit, & quæ eam participant: aliud nihil. Vitiositas autem cum ratione aliquid est cōiunctū, aut potius deprauata ratio. Ergo nihil aliud est insipiētem viuere cum ratione, quam viuere cum vitiositate. Deinde viuere insipientē, viuere est infeliciter. Cui ergo indifferenti hoc præstat? non enim (puto) dicet felicitati: aut hanc infelicitati. * Omnino enim hoc illi dicunt, Chrysippum neq; permāsionem in vita bonis, neque discessum ex ea malis annumerasse. sed vtrunq; iis quæ media sunt natura siue indifferentia. hinc enim & felicis interdum officium fieri, vt mortem sibi consciscat: & miseri, vt vitam producat. Quæ vero maior potest dari repugnantia in rerum delectu & fuga? scilicet suum è felicibus vt conueniat ob defectum alicuius rei indifferentis bona præsentia derelinquere? cū quidem nullum indifferens vel expetendum vel fugiendum censeāt, solumque bonum expeti, malum fugi debere statuant. itaque de ipsorum sententia concluditur, in deliberandis actionibus non ad bona vel mala respiciendum: sed vitæ mortisq; rationes subducendas consectandis aliis quibusdam rebus neque fugiendis neque deligendis.

Virtutes & vitia an sentiantur.

Malorum & bonorum summum esse discrimen fatetur Chrysippus: idq; ita esse oportet, si illa summe miseros faciunt eos in quibus sunt, hæc extreme beatos. Sensilia autem esse bona atq; mala, in priore De fine libro sic indicat. Nam cum bona, tum mala esse sensilia, etiam sic conficitur. Non enim perturbationes duntaxat sentiuntur: vt ægritudo, metus, aliæq; horum similes. sed & furtum, & adulterium, aliaq; id genus, sensum sui præbent. sicut etiam insipientia, timidi-

timiditas, & alia vitia haud pauca. Rursumq; non gaudium modo, beneficentia, & alia recte facta sentiuntur: sed prudentia quoq;, fortitudo, ac reliquæ virtutes. Hęc quam sint absurda, dicere supersedeo. repugnare autem ea sententiæ, quam de eo qui sapientem se factum non animaduerterit ipsi habent, quis neget? quippe si bonum est sensile, tantoq; discrimine differt à malo: ignorare aliquem si subito fiat de vitioso probus, & virtutem eum non sentire: sed putare se adhuc vitio teneri, nonne est absurdissimum? Nam aut nemo ignorare potest, vel de eo dubitare, quod virtutes habeat omnes, siquidem habet: aut exigua est, & omnino difficilis perspectu differentia virtutis & vitij, felicitatis & miseriæ, pulcerrimæ ac turpissimæ vitæ, si quis illa pro his se adeptum non sentit. Vnum est volumen De vitis, libri quatuor in quorum quarto ait sapientem cum ociosum esse, tum sua negocia tractare. Verba sunt hæc. Censeo enim ego prudentem & carere negociis, & pauca habere negocia, & suas res agere: cum & suarum rerum tractatio, & paucarum perinde sint elegantes. Fere similia horum dicit in libro De se expetendis. Videtur enim, inquit, reuera ociosa vita periculis vacare & in tuto versari: etsi hoc pauci perspiciunt. Hæc non dissonare ab Epicuro, qui prouidentiam ideo sustulit, vt deum redderet ociosum, quiuis videt. Sed ille idem Chrysippus in primo De vitis, Sapientem ait vltro regnum suscepturum, vt inde quæstum faciat: aut si rex ipse esse nequeat, victurum cum rege, & ei in expeditione adfuturum: etiam si talis sit, qualis Idanthyrsus Scytha, aut Leuco Ponticus. Sed & heic ipsius dictionem apponam, vt videamus an sicut ima & summa chorda concinunt, ita consentiat vita hominis qui ocium & paucarum rerum tractationem delegerit cum eo, qui vna cum Scythis equitet, & Bosporani tyranni res agat quauis necessitate inductus. Quod enim, inquit, in expeditione futurus sit cum potentib. vitamq; vna acturus, rursum considerabimus, his intenti. quidam enim ne hæc quidem suspicantur ob similes ratiocinationes: nobis hæc relinquentib. ob similia argumenta. & paulo post. non modo cum iis qui iam profecerunt in disciplina & moribus, vt apud Leuconem & Idanthyrsum. Atqui Callistheni sunt qui vitio vertant, quod ad Alexandrum nauigauit spe Olynthi restituendæ, sicut Stagira in-

Sapiens an quæstum captet.

ſtaurauerat Ariſtoteles. & Ephorum, Xenocratem ac Menedemum laudant, qui Alexandri conuictum recuſaſſent. At Chryſippus quæſtus cauſa ſapientem obtorto collo in Panticapæum rapit, ac Scytharum ſolitudinem. Nam lucri cauſa hoc Chryſippus inſtituere ſe ipſe profitetur, tres rem faciendi modos ponens ſapienti maxime cõgruentes: è regno, ex amicis, ex arte ſophiſtica. At enim paſſim ad odium vſq; inculcat:

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus
Re ſit opus?---

Cæterum in iis quæ de natura ſcripſit, ſapientem ait ſi ampliſſimas opes amittat, reputaturum ſe vnicam amiſiſſe drachmam. Cum autem illum ibi inflaſſet & extuliſſet, heic eum ad mercenarias operas & ſophiſticam relegat. Quin & exacturum mercedem, & ante tẽpus accepturum ait: quandam partem ſtatim vbi diſcipulus ſe ei dederit, aliud tempore exacto. quorum hoc ait eſſe humanius, illud tutius, quia *,, fraus poſſit accidere. Loquitur autem ſic. Mercedem exigũt ,, non omnes qui ſapiunt eodem modo. ſed alius multitudi- ,, nem, prout tempus dederit, non promittentium ſe diſcipu- ,, los bonos facturos, idq; annuo ſpacio: ſed ſe id certo conſti- ,, tuto tempore præſtituros. Ac deinde. Tempus autem ſciet, ,, an ſtatim primo congreſſu mercedem debeat exigere, ſicut ,, fecere complures: aut tempus conſtituere. qui modus vt vi- ,, detur humanior, ita opportunior eſt iniuriis. Sed quonam modo ſapiens vel pecuniæ erit contemtor, qui accepta ſyngrapha pro argento virtutem tradat, & vt non tradiderit, tamen mercedulam exigat? vel cui damnum inferri nequeat, qui cautione vtatur ne mercedula defraudetur. Nam fraus nemini fit citra iniuriam. Itaque cum alibi pronunciaſſet ſapienti non fieri iniuriam: hoc loco ait rem eius eſſe iniuriæ obnoxiam. Idem cum in opere De republica dixiſſet, ciues nihil voluptatis cauſa acturos aut paraturos: laudauiſſetq; Euripideum hoc:

De Voluptate.

Nam præter hæc duo quæ tandem mortalibus
Re ſit opus? alma cum telluris frugibus,
Tum quæ ſitim ſalubris lympha ſubleuet.

paululum progreſſus, Diogenem laudat, qui in publico maſturbaſſet, dixiſſetque adſtantibus: Vtinam liceret ſic etiam famem attrito ventre pellere. Quam autem rationem hoc habet,

habet, simul & eum laudare qui voluptatem eiecisset, & qui voluptatis causa isthæc ageret, ac eo turpitudinis progrederetur? Idem cum in opere De natura scripsisset, naturam multa animalia pulcritudinis causa protulisse, gaudentem nimirum pulcritudine & varietate: adiecissetque alienissimum à ratione dictum, pauonem ob caudam eiusque pulcritudinem esse creatum: rursum in libro De republica, audacter insectatur eos qui pauones alunt & luscinias. tanquam contrarias legibus à conditore legum vniuersi positis leges statuens, ac naturam subsannans, quæ studiose tã elegantia edidisset animalia, quibus sapiens in vrbe locum non concederet. Quî enim non sit absurdum culpari eos qui ista alunt ab hoc, qui procreantem ista laudat naturã? In quinto De natura vbi dixit, vtiliter nos à cimicib. è somno excitari, & à muribus admoneri vt in rebus locandis curam adhibeamus: naturamq; gaudere pulcritudine & varietate: addit hæc verba. Id maxime intelligi potest è cauda pauonis. Ibi innuit pauonem esse factum propter caudam, nõ vicissim. an sic factum marem femina fuisset secuta? In libro De repub. cum dixisset parum abesse quin etiã sterquilinia pingamus, haud multo post ait quosdam sua rura exornare vitibus arbores ambientibus, & myrtis, ac pauones alere, & columbas, & perdices vt ipsis caccabẽt, & luscinias. Quam vellem ex ipso audire, quid de apib. & melle sentiret. scilicet enim consequens erat vt si cimices vtiliter, apes inutiliter datas esse diceret. quod si his locum in vrbe concedit, cur auditu iucundis & oblectationem habentib. à reb. arcet ciues? In vniuersum autem sicut ineptus sit, qui conuiuas culpans quod vtantur bellariis, vino, opsoniis: interim laudet eum qui ad ista abs se instructa eos inuitauerit: sic qui Prouidentiam laudat, quæ pisces, aues, mel, vinumque præbuerit, vituperans interim eos qui ista non repudiant, neque contenti sunt

Telluris almæ frugibus, potuq; aquæ,

cum adsint hæc, & nos alere possint: eũ apparet non curare an sibi ipsi contradicat. Idem in exhortatoriis, rem cũ matre, filia, aut sorore habere, vesci cibis interdictis, à lecto aut cadauere ad rem sacrã accedere, talia esse pronuncians quę nulla ratione vituperentur: respicere nos iubet in bestias: nam ex iis posse argumenta sumi, nihil istorũ vel absurdum *An bruta nobis imitanda.*

esse vel naturæ repugnans. atq; adeo intempestiue huc aliorum animalium exempla adduci, quæ neq; coitu, neq; ortu, neque interitu suo templum, in quo accidant ista, polluant. Rursum in quinto libro De natura ait, Recte Hesiodum interdicere ne in fontes aut flumina vrinā reddamus. & multo magis cauendum esse, ne ad aram aut simulacrum aliquod deorum meiamus. neq; admittendam esse hanc rationem, fieri hoc ipsum à canibus, asinis, infantibus, sine vlla obseruatione aut cura harum rerum. Ergo absurdum est alias brutorum animalium feritatē reprehendere: alias ea ad turpitudinem defendendā abuti. Sunt quidā philosophi, qui in facultate animi principe quandam extrinsecus superuenientem motionem ponunt: quæ maxime elucescat in rebus inter se comparatis. nam cum duæ res obiiciuntur similes inter se eiusdemq; momenti, quarum altera sit deligenda, vtcūq; nulla causa extet quæ in alteram partem impellat, eo quod nullum sit inter eas discrimen: tum illam superuenientem facultatem, inclinando animum, dubitationem istam tollere. Cōtra hos dicens Chrysippus, vt qui vim naturæ inferrent re contraria, crebro adducit talum & libram, multaq; alia quæ non possint aliter cadere, aut alia facere momenta, absq; causa aliqua & discrimine, quæ aut rebus ipsis, aut earum incidant circunstantiis. Nam quod causa careat, prorsus non esse: itemq; nullum esse fortuitū. in illis autem, quas nonnulli fingant, superuentionibus, incurrere causas obscuras, quæ nobis non animaduertentibus voluntatem in alteram partem vt inclinet percellant. Atq; hoc quidem ex eorum est numero, quæ ab eo aliquoties dicta fuisse notissimum est. quæ autē his aduersa, dixit, cum non æque sint in medio posita, ipsius adeo verbis ego proponam. In libro de disceptandis controuersiis, ponens hoc, duos cursores simul metam attingere: disquirit quid arbitro certaminis faciundum sit. Vtrum, inquit, arbitro li-
„ cet palmam dare vtri voluerit, etiam si eum familiari con-
„ suetudine magis attingant: vt magis videatur iam de suo a-
„ liquid dare, quanquam palma vtriusq; sit communis. perin
„ de atq; in sortitione æquali, cum datur res sorte capienda,
„ pro præsidis arbitrio. Inclinationem autem voco fortuitā.
„ vt si duabus propositis drachmis æqualibus, tamen ad aliā
„ magis quam ad aliam accipiendā animus inclinat. In sexto

eorum

Oper. 735.

Vis extrinsecus animo decidens.

Optio.

eorum quos de officiis ſcripſit libro , vbi dixit quaſdam res non magno dignas eſſe ſtudio aut attentione, exiſtimat iis ad ſortem relegatis debere nos optionem fortuitæ animi inclinationi committere. velut(inquit)cum duæ drachmæ eodem precio æſtimantur: quarum hic hanc, alter alteram putet ſibi accipiendam. neutram tamen cur accipiant exſiſtente cauſa, alterā earum accipiet, omiſſa quæſtione, vtra pluris ſit: re ſorti permiſſa, quæ efficere poteſt, vt deteriorē ſumat. Quibus ille verbis ſortitionem quandam, & fortuitam animi inclinationem introducit, quæ diſcrimina rerū abſque vlla cauſa conſtituat.

In tertio De dialectica libro cum dixiſſet, Platonem , Ariſtotelem, & alios qui hos ſubſecuti eſſent vſque ad Polemonem & Stratonem, dialecticæ operam dediſſe: maxime autem Socratem. idq; acclamaſſet, Velle ſe etiam errare cū talibus tantiſque viris: hæc verba ſubiungit. Nam ſi obiter & extra propoſitum hunc locum tractauiſſent, poterat aliquis fortaſſe eos traducere. cum autem ita accurate iſtam rem egerint, vt qui eam inter facultates potiſſimas maximeque neceſſarias haberent : non eſt probabile eos tantum à vero aberraſſe, quantum ſuſpicamur. Diceret vero aliquis, Cur tu nullum facis Chryſippe, finem, talib. tantiſque viris aduerſandi, eoſq; reprehendendi, dum eos putas in ſummis ac totam rem continentibus rebus erraſſe? Non enim arbitror eos de dialectica ſtudio operaque adhibitis ſcripſiſſe: de principio, fine, diis, & iuſticia, dicis duntaxat gratia, atq; ioci. in quibus tu eorum rationem cæcam, & ſibi ipſi repugnantem, multiſq; aliis errorib. contaminatam aſſeris eſſe, *Dialectica*

Gaudium, quod de malis alienis percipiatur, quodam loco dicit nuſquam exſtare. neminem enim omnino hominum elegantium vnquā gauiſurum propter aliena mala. Sed in ſecundo libro De bono, cum expoſuiſſet inuidiam eſſe dolorem conceptum de aliis rebus ſecundis: ſcilicet quod inuidi cuperent proximum deprimere, vt ipſi excellerent: annectit illam de malis aliorum conceptam lætitiam ; ita inquiens. Huic continuo adhæret lætitia ex aliorū malis petita, in eorum animis, qui proximum volunt deiectum. ſimilibus vero è cauſis, aliis tamen naturalib. motib. animo agitato, naſcitur miſericordia. Certe hinc liquet , eum vt inuidiam & miſericordiam, ita etiam gaudium illud de alie- *Epicharecacia.*

Momentanea felicitas.

nis malis putasse exstare : quod alio loco negauerat, vt etiam de malorum odio, & turpis lucri cupiditate. Temporis incremento cum multis in locis dixisset non augeri felicitatem: sed perinde felices esse qui momento temporis, & qui longo tempore fuissent beati: rursum sæpenumero hoc asseruit, ob momentaneam sapiētiam ne digitum quidem esse exserendum, quæ fulguris in morem transuolaret. Satis erit hic ea ponere ipsius verba, quibus vsus est in sexto Moralium quæstionum. Cum enim scripsisset, Neque omnia bona ex æquo in læticiam incidere, neque omnibus perinde perfectis officiis gloriationem comitari : isthæc infert.

" Nam si tantum puncto temporis, aut sub finem vitæ eratha
" biturus sapientiam: equidem ne digitus quidē extendendus
" fuerit ob sic fruendam sapientiam. vtcunq; longius tempus
" nihil addat felicitati, neq; beatitudo sempiterna magis sit
* expetenda, quam quæ punctum temporis duret.

Sane si sapientiam censuit esse tale bonum, quod vim efficiendæ felicitatis haberet, sicut visum fuit Epicuro: tantum reprehendenda fuit absurditas & a communi opinione discrepantia huius placiti. Sed quoniam prudentia per se nihil differt à felicitate, estque ipsa adeo felicitas: quomodo nō pugnant hæc: felicitatem vnius scrupuli æqualem esse sempiternæ, & momentaneam felicitatem nullius esse momenti?

Virtutum cohæsio.

Virtutes sese inuicem consequi Chrysippus docet : non modo vt vna præditus habeat omnes : sed quod secundum vnam agens, secundum omnes agat. & neque virum ait perfectum eum, in quo non sint omnes virtutes: neque actionem perfectam, in quam non omnes concurrant virtutes. At vero in sexto Moralium quæstionum ait scitum hominem non semper agere fortiter, neque vitiosum semper timide. vsu veniret enim vt quibusdam visis oblatis alter persistat in iudicio, alter non persistat. aitque etiam hoc probabile esse, vitiosum non semper indulgere libidini. Siquidem ergo fortiter agere est tale, quale vti fortitudine, & timide agere tale, quale metui obsequi : pugnantia dicunt, simul dicentes secundum omnes virtutes, omniave vitia præditum alterutro horum agere , & tamen fortem non semper fortiter, timidum non semper timide agere.

Rhetoricam definit artem in ornatu & ordine orationis versantem. Rursum in primo libro hæc scripsit. Non solum

autem

autem liberalis & simplicis cultus ornatusq; orationis cura est habenda: sed etiam actionis congruentis, decentisq; pro statu causæ conformationis vocis, gestus, vultus, ac manuum. Ille idem, qui heic ita accuratus & subtilis esse voluit, in eodem libro de conflictu vocalium locutus: non hunc modo negligendum ait, ac potioribus inhærendum, sed & obscuritates aliquas admittendas esse, & defectus orationis, atque adeo solœcismos, quos alij sibi turpes esse putarent. Certe modo vsq; ad manuum & oris conformationem decorum obseruandum in ornate dicendo præcipere: modo neque obscuritatis neq; defectuum habendam rationem, neq; dedecori solœcismos habendum: eius est hominis, qui dicat quidquid in buccam venit. Porro in naturalibus propositionibus mandans quiescere de rebus peritiam aut historiam requirentibus, ait. Neque eodem quo Plato cēsuit modo putemus humidum alimentum in pulmonem ferri, siccum in ventrem: neque alios similes errores probemus. Ita sentio, summā sibi repugnandi rationem, fœdissimūq; errorem hūc esse, cum quis illud ipsum in se admittit, quod in aliis culpauit. Atqui ipse ait connexiones, quæ à decem enunciatis proficiscuntur, multitudine excedere numerum CCCCIↃↃↃↃ: cum neq; ipse id accurate indagauisset, neque è perito aliquo veritatem percepisset. Enimuero nobilissimi medicorum testimonium Platoni perhibent, Hippocrates, Philistio, Dioxippus Hippocraticus: & de poetis Euripides, Alcæus, Eupolis, Eratosthenes: qui omnes dicunt potum per pulmones transire. at Chrysippum omnes refellunt arithmetici, interque eos Hipparchus demonstrat errorem istius in ratiocinatione esse ingentem: siquidem affirmatio facit connexas enunciationes CCCIↃↃↃ CIↃ CIↃ CIↃ IL: negatio CCCX CIↃ IↃ CCCCLII. Vetustiorum quidam id quod euenit ei qui acidum vinum habuit, (nempe vt neque pro aceto id vendere, neque vt vinum posset) Zenoni dixerunt accidisse. cum præpositum seu præcipuum, quod appellabat, neq; boni neque contrarij bono vim de ipsius sententia haberet. Sed Chrysippus rem adhuc magis inexplicabilem redegit. Aliquando enim insanire eos dicit, qui diuitias, sanitatem, indolentiam, incolumitatem corporis pro nihilo ducant, neque iis parandis sint intenti: cumque adduxisset Hesiodeum illud:

Pulmo.

Connexorum numerus.

De proegmenis seu præcipuis bonis.

Fac opus ô Perſa diuum genus.---
furioſum ait eſſe, ſi quis accinat,
---dëis prognate omnem fuge Perſa laborem.

Idem in libris, quos inſcripſit De vitis, rei faciendæ cauſa tradit ſapientem cum regibus victurum, ſophiſticam doctu rum mercedis gratia, ita vt ab aliis diſcipulis eã præcipiat, ab aliis ex pacto accipiat. In ſeptimo De officiis libro, etiã ter ſaltaturum capite ad terram dato ſapientem ait, talento mercedis loco propoſito. In primo De bonis libro, quodã modo concedit hoc & largitur volentib. vt præcipua iſta boni, contraria mali vocabulo afficiant. Pono ipſius verba. * Si quis hac vocum permutatione vti volet, & aliud ſibi bonũ dicere, aliud malũ: malum autem in omnes res inferat, & non alio euagetur: eum quod ad ſignificationes vocabulorum attineat, ab ipſo non diſſentire, ſed tantum ſectari communem appellationum vſurpationem. Hoc pacto cũ admodum propinquum bono conſtituiſſet præpoſitum, ac cum eo quaſi miſcuiſſet: alio rurſum loco dicit nihil eorũ ad nos attinere, iubetq; rationem ab iis omnibus auertere. hæc enim in primo De exhortatione libro ſcribit.

In tertio De natura libro, beatos prædicari ait quoſdam reges aut opulentos, non alia ratione, quam ſi eorum fortu nas laudares, quod laſanis vterẽtur & fimbriis aureis. item, viro bono perinde eſſe, ſi ſua omnia amittat bona, ac ſi drachmã perdidiſſet: ſi ęgrotaret, ac ſi pedẽ alicubi impegiſſet. Atq; icciroo huiuſmodi repugnantiis nõ virtutẽ modo, ſed etiam prouidentiã oppleuit. Virtus enim extremè ſordida videbitur & indignis quæſtibus dedita ſimul, atq; ſtolida, quæ in hiſce rebus ſeſe occupet, earumq; cauſa imperet ſapienti vt in Boſporum nauiget, aut in caput præceps ſaltet. Ridiculus vero Iupiter, qui ſe à largitione Cteſium, Epicarpium, & Charidotã velit cognominari: ſcilicet quia aureas matellas & aureas fimbrias vitioſis dono det: bonis autem ea quæ vno ſint æſtimanda denario, vbi Iouis prouidentia ditati fuerint. Magis etiã ridiculus Apollo, qui deſideat ora cula edens de aureis matulis & fimbriis, & de offenſi pedis reſtitutione. Repugnantiam porro demonſtratione ſua magis detegunt. Nam quo quis vel bene vel male vti poſſit, id aiunt neque bonum eſſe neque malum. diuitiis, ſanitate, robore corporis male vti fatuos. horum ergo nihil eſſe bonũ.

Ego si deus virtutem non det hominibus, sed bonum vltrò expeti ab eo possit: diuitias autem & bonam valetudinem sine virtute det:non bene vsuris dabit vtique,sed male: hoc est, damnose, turpiter, perniciose. Sed enim, si dij possunt virtutem largiri, neque hoc faciunt: boni aut benigni non sunt,si id non faciunt. si bonos facere non possunt: ne prodesse quidem queunt: cùm extra virtutem nihil bonum sit, nihil vtile. Nam hoc quidem nihil est,eos qui aliàs boni facti sunt, iudicare secundum virtutem & vires. cùm malos etiam boni eodem modo iudicent: vt non magis commodent dij hominibus, quàm ab his commodum percipiant. Iam neque seipsum Chrysippus, neque vllum suorum vel discipulorum vel magistrorum profitetur probum ac virtute præditum esse. Quid ergo putas eos de aliis sentire,nisi id quod dicunt: Insanire omnes,furere,impios esse,flagitiosos,extremè infelices atque miseros. Cum his compara, quod res nostras diuina gubernari prouidentia aiunt. Neque interim ignorant nos in iis esse malis, vt ipsi dij si mutata sententia vellent nobis malefacere, ac peruertere, adeoque pessundare nos statuissent:nihil possent nostris adiicere miseriis,cùm nihil malis & miseriæ nostræ vitæ posse adiici dicat Chrysippus. quæ vita si vsus ei vocis concederetur,pronunciatura haud dubie esset illud Herculeum: *An aliquis sit probus.* *Prouidentia.*

Plenus malorum sum iam,nec superest locus
Alijs nouis recipiundis.----

Cedò, quid magis inuicem repugnans potest excogitari, quàm hæc duo Chrysippi effata? quorum vnum de diis affirmat eos hominibus quàm fieri potest optime prospicere:alterum homines quàm miserrimam vitam degere. Pythagoricorum nonnulli eum accusant,vt qui in commentariis De iusticia scripsisset de gallis gallinaceis,vtiliter eos esse editos, quod & è somno nos excitent, & scorpios conquirant,& in pugna nobis studium æmulationemque fortitudinis quandam ingenerent: tamen eos assereret comedendos esse, ne pullorum multitudine vltrà quàm expediret excrescerent. At Chrysippus ita has reprehensiones deridet, vt etiam de Ioue Seruatore, Genitore, & patre iusticiæ,æquitatis,atque pacis in hanc sententiam scripserit,libro De diis tertio. Sicut autem vrbes ciuium multitudine abundante colonias aliquò deducunt vt se exonerent, aut *De cladib. hominum.*

bellum aliquod suscipiunt: ita deus exitij occasiones suggerit. citatq; Euripidem & alios testes, qui dixerunt bellum „ Troianum à diis fuisse commissum, exhauriendæ gratia multitudinis hominum. Horum omitto alias absurditates. non enim instituimus hoc loco inquirere an falso aliquid, sed duntaxat quæ sibi repugnantia dixerint. Illud considera, eum deo semper pulcras & ad humanitatem pertinentes tribuere appellationes: facta autem simul sęua, barbarica, Galatica. Non enim coloniarum similes videntur istæ hominum clades atq; interneciones tantæ, quãtas Troianum bellum intulit, ac Medicum & Peloponnesiacum. nisi forte aliquas infra terram & apud inferos cõditas isti norunt vrbes. Sed Deiotaro Galatæ similẽ deum Chrysippus facit. qui cum haberet cõplures filios, cum vellet vni regnum domumq; relinquere, cæteros omnes necauit: tãquam vitis palmites si præcideret, vt vnus aliquis superstes, validus magnusq; fieret. At verò vinitor hoc facit, recẽtib. adhuc & exilibus germinibus. & nos cani parcẽtes, catulos ei aliquot recẽs natos, atq; etiamnum cæcos subtrahimus. Iupiter autem non tantum adolescere passus homines, sed etiam ipse procreans augensq;, deinde exquisitis calamitatum & exitij occasionibus pessundat: cùm debuerit potius nullum nascendi initium, causam nullam præbere. Leuius ẻst quod dixi. maius, quod dicam. Nullum hominibus bellum oritur absq; vitio. nam aut voluptatis studium, aut auaricia, aut ambitio, aut regnandi cupiditas bellum conflat. Ergo si bellorum, etiam peccatorum autor est deus, iritans & peruertens homines. Atqui ipse in commẽtario de disceptando, & secundo De diis libro dicit Chrysippus, Nulla ratione dici posse, deum turpitudinis vlla ex parte causam esse. sicut enim lex delinquendi, deus impietatis causa nullo modo dici cõsentaneè possit: ita rationi cõuenire, deos etiã nulla ex parte causam esse turpitudinis. Potest verò turpius aliquid esse hominib. quàm si se mutuo exscindant? & tamẽ eius rei ille deum initia suppeditare ait. Sed dicet mehercle aliquis, alibi ab eo laudari hæc Euripidea:

Malorum an autor deus.

Si turpe quid faciant dij, non sunt dij.

Et:

Quod facilimum dictu est, ais, incusans deos.

quasi verò in præsentia aliud nos agamus, quã vt repugnã-

tes

tes inuicem voces sententiasq; eius apponamus. Et tamen illud ipsum laudatum iam dictum, non bis terve, sed sexcenties obiici Chrysippo potest:

Quod facilimum dictu est, ais, incusans deos.

Primùm enim in libro De natura, cùm causam motus comparasset potioni è varia confusæ materia, aliter alia vertenti atq; conturbanti, hæc infert. Cùm aũt hoc modo omniũ rerum procedat administratio: necesse est nos, vtut habeamus, secundum eam esse affectos: siue contra nostram naturam morbis corripiamur, siue mutilemur, siue grammatici fiamus aut musici. Et rursum paulo pòst. Secundũ hanc rationem similiter dicemus de virtute nostra & vitio, atq; omnino artibus, vel inscitia, sicut diximus. Ac mox omnẽ tollens ambiguitatem: Nihil, inquit, singularum rerum, ne minimum quidem, fieri potest aliter, quàm secundum communem naturam & eius rationem. Cæterùm communẽ naturam, eiusq; rationem esse ipsi fatum, prouidẽtiam, Iouem, ne antipodes quidem nesciunt. hæc enim vbiq; ab illis iactantur: & Homerum ait Chrysippus isthuc,

----Iouis est confecta voluntas,

recte dixisse, ad fatũ respicientem, vniuersiq; naturam qua omnia administrantur. Quomodo ergo hæc cohęrent? deũ nullius turpis rei quouis modo causam esse: & nihil minimum secus fieri posse, quàm secundum communem naturam, eiusq; rationem? nam cum omnia diis adscribuntur quæ fiunt, vtiq; etiam turpia in iis sunt. Enimuerò Epicurus vtcunq; torquet se, & argutias meditatur, à sempiterna motione machinatus liberare & absoluere voluntatem, ne inculpabilem relinqueret maliciam: Chrysippus solutissimam libertatem huic concedit, vt non modò necessariò & fataliter, sed etiam secundum rationem dei & naturam optimam vitia fiant. Verba eius hæc leguntur. Communi enim natura in omnia penetrante, necesse erit omne quod fit in ratione, & quacunq; eius parte, secundum eam fieri, eiusque rationem, ac deinceps procedere sine vllo impedimento. cùm nihil foris sit, quod impedire possit administrationem: neque pars vlla moueri aliter queat, quàm secundum cõmunem naturam. Quæ ergo sunt illę partiũ affectiones & motiones? Affectiones liquet esse vitia & morbos, auaricias, luxurias, ambitiones, timiditates, iniusticias, motio-

Iliad. α. initio.

motiones autem, adulteria, furta, proditiones, homicidia, paricidia. Horum censet Chrysippus nihil neque magnum neq; paruum fieri præter Iouis rationem, legem, iusticiam, prouidentiam: vt iam non præter legem fiant delicta, non contra iusticiam iniuriæ, non contra prouidentiam flagitia. At enim deum ait punire scelera, & multa facere puniẽdorum malorum gratia. vt in secundo De diis inquiens, aduersas res aliquando euenire bonis, nõ vt malis pœnæ causa, sed secundum aliam dispensationem, sicut in ciuitatib. & rursum. Primùm autem de malis intelligendum est eodẽ modo, quo iam dictum est. deinde, tribui ea secundum Iouis rationem, siue supplicij causa, siue alia ad vniuersum respiciente administratione. Est verò indigna res, & fieri & puniri peccata secundum Iouis rationem. Sed hanc repugnantiam ipse grauiorem facit, in secundo De natura libro hæc scribens. Vitiositas ad atroces calamitates quandam habet rationem peculiarem. fit enim ipsa quodammodo secundum rationem naturæ, atque (vt sic dicam) non inutiliter respectu vniuersi. neque enim bona essent. Atque ita deinde obiurgatis iis, qui æqualiter in contrarias partes disputant, vt qui omnino peculiare aliquid & subtile dicere vellet: ait non inutiliter marsupia amputare homines, calumniari, insanire, inutiles esse, damnosos, infelices. Qualis ergo est Iupiter (de Chrysippeo loquor) rem puniẽs neq; vltrò neque inutiliter factam? nam Chrysippi ratio efficit vitia omnino culpanda non esse, sed Iouem: siue is fecit vitia quæ nihil prodessent: siue punit, cum fecisset non inutilia. Rursum in primo De iusticia libro, cum dixisset deum quorũdam flagitiis resistere: vitia autem, inquit, in vniuersum tolli neque fas est, neque expediret tolli. Non hìc disputo, an non præstaret nullam esse legum violationem, nullam iniustitiam, nullam stulticiam. Ipse quidem vitia pro viribus philosophando exscindens, quæ exscindi non expediret, facit aliquid repugnans rationi ac deo. Ad hæc cùm dixisset quibusdam iniustis factis resistere deum, vtiq; flagitiorum innuit impietatem. Porrò cùm nihil culpandum, nihil vituperandum, ordine omnibus secundum optimam naturam progredientibus, sæpenumero docuisset: alicubi rursum quasdam rerum non paruarum neq; vilium neglectiones reprehendendas relinquit. In tertio quidem

An culpanda sint vitia.

dem De ſubſtantia cùm memoraſſet etiam bonis quædam talia euenire: vtrum, inquit, ob incuriam quandam neglectis aliquibus, ſicut in magnis familiis furfures & grana aliquot frumenti excidunt, reliquis interim recte adminiſtratis? aut quia his rebus præſunt mali quidam genij, vbi re vera admittuntur culpandæ neglectiones? ait etiã multum eſſe admixtum neceſſitatis. Iam huiuſmodi præclarorum virorum calamitates, qualis fuit condemnatio Socratis, quod Pythagoræ viuo à Cyloneis eſt illatum incendiũ, quod Zeno à Demylo tyranno, Antiphon à Dionyſio excruciati perierunt: conferre cum furfuribus excidentibus quantæ ſit leuitatis, mitto dicere. Malos autem genios à prouidentia his præfici muneribus, quî non ſit vitio vertendum deo, qui tanquam rex malis & væcordibus ſatrapis ac præfectis prouincias mandauerit, patiaturque ab his deſpici & contumelioſe tractari optimos? Et quidem, ſi multum neceſſitatis admixtum rebus eſt: neque omnia deus habebit in ſua poteſtate, neque omnia ſecundum eius rationem gubernabuntur. Contra Epicurum maxime pugnat, eoſq; qui prouidentiam negant, argumento petito à noſtra erga deos vt beneficos & humanos beneuolentia. neque attinet verba eius apponere, cum hoc multis locis ij ſcribant. Atqui benignos eſſe deos non omnes arbitrantur. Conſidera enim quid de diis ſentiant Iudæi, quid Syri: quàm plena ſuperſtitionis ſint quæ poetæ de iis habent. Interitui autem obnoxium & natum nemo ferè cogitauit eſſe deum. De quibus, vt reliquos prętercam, Antipater Tarſenſis in libro De diis hæc ad verbum ſcripſit. Breuiter autem noſtram de diis ſententiam repetemus perſpicuitatis gratia. Deum igitur intelligimus animal beatum, interitus expers, & erga homines beneficum. deinde ſingulos recenſens, ait: & verò vniuerſi arbitrantur eos interitu vacare. Nullus eſt igitur ex omnibus Antipatro Chryſippus. Hic enim excepto igni nullum deum putat interitu carere: ſed cæteros omnes æque & natos & obituros. atque hoc fere paſſim ab eo dicitur. verba tamen eius è tertio De diis libro adſcribam. Alia porrò, inquit, ratio eſt deorum. Alij enim nati ſunt, & interituri: alij non nati ſunt. Eſtque naturæ tractationi conuenientius, vt hoc ab initio demonſtretur. Sol, Luna, & reliqui dij quorum ſimilis eſt ratio, nati ſunt: Iupiter æternus eſt.

De dijs.

est. Ac progressus deinde longius. Idem dicetur de sapientia & origine cum reliquorum deorum, tum Iouis. alij enim interitui sunt obnoxij, aliorum partes perennes. His comparabo adhuc pauca quædam ab Antipatro dicta. Qui verò, inquit, beneficentiam diis adimunt, ij ea ratione ex parte quadam horum accedunt opinioni, qui ortum quoque & interitum in eos cadere existimant. Quod si ergo perinde absurdus est qui deos interitui obnoxios dicit, atq; is qui prouidentiam & humanitatem iis aufert: nō minus à vero Chrysippus abest, quàm Epicurus: cum alter æternitatem, alter beneficentiam deorum inficietur. Quin etiam in tertio De diis libro Chrysippus de eo, quod reliqui dij alātur, ita scribit. Alimentoq; reliqui dij vtuntur æqualiter, eoque sustentantur. Iupiter autem & mundus * alio modo consumtis & ex igne natis. Hîc quidem pronunciat reliquos deos nutriri, exceptis mundo & Ioue. In primo autem De prouidētia, Iouem ali ait, tantisper dum omnia in seipsum consumat. Nam cum mors sit animæ à corpore separatio, mundi autem anima ab eo nō segregetur, continenter quidem augescat, donec materiam in seipsam consumat: non dicendū esse, mori mundum. Quis videri queat magis sibi inuicem repugnantia dixisse eo, qui eundem deum * * Neq; necesse est id ratiocinando colligere. diserte enim id ibidem dixit. Solus autem sibi ipsi sufficere dicitur mūdus, quod solus in se omnia habet quibus ei est opus, aliturq; ex seipso & augetur, cęteris partibus aliis alias consumētibus. Non solum igitur ibi docēs reliquos deos nutriri, exceptis Ioue & mundo, hic autem mundum quoq; ali, secum pugnat: sed multo etiam magis, quod crescere mūdum dicit, dum ex seipso alatur. nam contrà consentaneum erat hunc solum non augeri, qui sui ipsius consumtionem pro alimēto haberet: reliquis diis qui extrinsecus alerentur, incrementum accidere. ipsumq; adeo in eos absumi mundum, cùm is ex seipso, hi subinde ex illo alimentum accipiant. Secunda dei noticia, felicitatem continet, & in seipso omnia habentis recondita perfectionem. ideo laudant etiam hoc Euripidis dictum,

Qui dij alantur.

Etenim deus, siquidem sit re vera deus,
Nihil indiget istis rebus.----

At Chrysippus in his quæ adduxi, solum mundum ex sese totum

De animatione fetus & animæ origine.

totum aptũ, sibiq; sufficientem affirmat: quia solus omnia in se habeat, quibus ei sit opus. Quid inde sequitur? neq; Solem sibimet, neque Lunam, neque vllum alium deum sufficere. ergo ne felices quidem beatíve erunt. Fetum hominis in vtero ait à natura ali, tanquam plantam. partu autem editum ab aere refrigerari ac durari, & mutato spiritu fieri animal. itaque animam non abs re psychen à refrigeratione dici. Idem rursus animam tenuiorem & subtilioribus partibus constantem spiritum naturæ esse dicit, secũ pugnans. Quî enim tenuium partium & rarum è crasso fieri potuit refrigeratione & densatione? Et, quod maius est, quomodo refrigeratione animatum effici pronunciat, qui solem animatum putat, igneum corpus, & natum ex vapore in ignem mutato? Dicit enim in tertio De natura. Ignis mutatio est talis. per aerẽ in aquã mutatur. ex ea terra subsistente, aer exhalat. aere extenuato, æther in orbem continetur, stellæ aũt cum sole è mari accenduntur. Quid autem magis est cõtrarium incendio, quàm refrigeratio? aut diffusioni, quàm densatio? quorum hæc aquam & terram ex igne & aere faciunt, illa in ignem & aerem vertunt humidã & terrestrem materiam. Ille tamen aliquando incendium, aliquando refrigerationem animationis causam statuit. Quinetiam id quod penitus ignitum fuerit, viuere, & animal esse affirmat: exstinctum autem rursus ac densatum, in terram, aquam, corporeamq; naturam redigi. Dicit autem primo libro De prouidentia. Mundus enim omnino ignitus, statim etiam animam suam & principem vim habet. Cùm verò mutatur in humidum, & animam intus contentam, quodammodo in corpus & animam transit, vt ex iis constans aliam habeat rationem. Nimirum hîc palam incendio etiam animæ expertes mundi partes ait in animatam cõuerti naturam: restinctione autem rursum animam debilitari & humectari, mutatam in quippiam corporis simile. Absurde ergo aliàs refrigeratione è carentibus sensu efficit animalia: aliàs maximam animæ mundi partem in sensus & animæ expertia redigit. Absq; etiam hęc essent, ratio eius de anima nititur demonstratione ipsi opinioni repugnante. Fieri enim inquit animam, quando infans nascitur, spiritu refrigeratione tanquam duratione quadam mutato. Natam autem esse animam, & posteriorem esse

ortu

ortu quàm est corpus sic probat: quia & forma & moribus proles parentum fiat similis. Atque hæc quidem repugnantia est euidens. Fieri enim non potest vt ante partum moribus conformetur anima, quæ post partum demum nascitur. alioquin efficietur animam, priusquam exsistat, similem esse animæ. hoc est, & esse similitudine: & non esse, cùm nondum sit nata. Sin dicas, quod ob temperiem corporum insita similitudine, animæ tamen natæ mutentur: corrumpes argumentum de origine animæ. nam fieri potest hoc pacto, vt etiam non orta, tamen in corpus ingressa mutetur ob temperiem similitudinis. Aerem aliquando ait leuem esse, & qui sursum se efferat. aliquando neq; grauem neque leuem. Nam in secundo De motu libro, ignem ait carere grauitate, sursum tamen efferri: eodemq; modo aerem: quod aqua terræ magis attribuatur, aer igni. At in Physicis præceptis in alteram inclinat partem: nimirum neque grauitatem ex sese, neque leuitatem habere aerem.

De aere.

Aerem suapte natura ait caliginosum esse, eoque argumento vult ostendere etiam frigidum primo esse. Eius enim tenebras splendori, frigiditatem calori ignis opponi. Hæc cùm in primo De quæstionibus naturalib. mouisset: alibi, puta in libro De habitibus, nihil aliud esse ait habitus, quã aeres. nam ab iis contineri corpora, & vt quoduis eorum quæ continentur, certa sit præditum qualitate, causam esse quo ea continentur aerem. vnde in ferro duricies, in lapide soliditas, in argento albedo appelletur. Atqui multum inest absurdi, multum repugnantiæ huic opinioni. Nam si aer manet talis, qualis est suapte natura, quomodo nigrum in non albo fiet albedo, molle in non duro duricies, rarum in non denso densitas? Sin verò his permixtus adsimilatur, suamque naturam amittit: quomodo habitus erit, aut facultas, aut causa horum, à quibus superatur? Patientis enim est, & non agentis aut continentis, sed vires suas amittentis isthæc mutatio, qua suas res qualitates perdit. Atqui vbique hoc affirmant, materiam suapte natura ociosam & immobilem subiici qualitatibus. qualitates autem esse spiritus aut contentiones (id tonos ipsi dicunt) aereas: quæ in quibus materiæ partibus inhærescant, eas informent. Hæc dicere ipsis non licet, aerem natura talem ponentibus. Si enim habitus sit & contentio aer, sibi vnumquodq; corporũ

reddet

reddet ſimile, vt admodum fiat molle. Sin contemperatione cum iſtis contrarias ſuæ naturæ formas accipit: materia quodammodo materiei erit, non cauſa & facultas. Sæpenumerò Chryſippus hoc dicit, extra mundum eſſe quoddam inane infinitum: infinitum autem principio, medio, extremóque carere. eóque Stoici maximè vtuntur ad refellendam eam, quam Epicurus vſurpauit atomi ſua ſponte deorſum motionem: quòd non ſit in infinito diſcrimen, ſecundum quod alia ſuprà, alia infrà eſſe dicantur. Verùm idem in quarto De poſſibilibus libro, medium quẽdam locum, mediamque ſtatuit regionem, vbi poſitus ſit mundus. Verba ſunt hæc. Itaq; etiam de mundo dicendum eſt, eum interitui eſſe obnoxium. nam etſi argumentis opus eſt, mihi tamen res ſic videtur habere. Eum ab interitu videtur admodum vindicare loci occupatio: nempe quòd in medio eſt. Nam ſi eum alibi eſſe cogitetur, omnino ei accidet interitus. Rurſumque paulo pòſt. Sic enim quodammodo naturæ eius contigit, vt medium nactus locum, ſempiternus ſit, ſtatimq; talis extiterit. vt cùm aliis de cauſis, tum quia bono quodam caſu ita euenerit vt interitum non admittat, ob id ſempiternus ſit. Hæc vnam habent manifeſtam, & in oculos incurrentem contradictionem: qua medius in infinito locus ſtatuitur. Alia vt obſcurior eſt, ita plus habet abſurdi. Dum enim opinatur ab interitu non potuiſſe tutum ſeruari mundum, ſi ei locus in alia infiniti parte obtigiſſet, ſatis apparet eum metuiſſe, ne partibus naturæ eius ad medium vergentibus, diſſipatio ac interitus eueniret. Sed id non metuiſſet, exiſtimans non natura corpora vndiquaque ad medium ferri, non ſubſtantiæ, ſed continentis cauſam regionis. de quo etiam ſæpe dixit, quòd impoſſibile ſit & * naturæ contrarium. non enim eſſe in vacuo diſcrimen. cur corpora huc magis quàm illuc vergerent. ſed mundi conſtitutionem cauſam eſſe quòd ad centrum eius corpora vndiquaque inclinent ac ferantur. Satis eſt huc afferre verba eius è ſecundo De motu libro. Cùm enim dixiſſet, mundi corpus perfectum eſſe, partes mundi non perfectas, quia ad totum certo modo affectæ, non per ſe eſſent: locutus deinceps de motu mundi, cuius ea eſſet natura, vt omnes partes ad compagem & cohæſionem ſui, non ad diſſolutionem & contritionem ferrentur, hæc infert. Sic autem

Inane.

Locus mũdi, & perpetuitas.

toto in se tendente & moto, partibusq; hunc motum habentibus è natura corporis: probabile est omnibus corporibus primum esse motum naturalem ad mundi medium; mundo, vt qui sic versus sese moueatur, partibus vt partibus. Heic aliquis diceret: quid ergo tibi, mi homo, accidit, vt horum oblitus pronunciares, mundum nisi fortuitò medium occupasset locum, interiturum fuisse. Si enim ea ipsius natura est, vt semper ad medium inclinet, idque partes vndiquaque contendant: sanè quocunq; tandem infiniti loco ponatur sic sese continens atque complectens, integer manebit. Quæ enim franguntur ac dissipantur, iis id accidit singularum partium ad suum propriũ locum concessione ab eo quem præter naturam occupauerat. Tu autem putans mundum, si alio inanis loco ponatur, omnino interiturum, idq; affirmans, atq; iccirco medium rei nullum admittenti medium assignans: contentiones illas, complexus, & momenta, vt nullam vim salutis prestandæ habentia omisisti: occupationi loci totam permansionis causam adscripsisti. Et quidem prædictis hæc annectis, tanquam studio habens teipsum refellere. Quo autem modo quæuis pars mouetur, annata reliquis, rationi consentaneum est eodem etiam pro se moueri. Et si, verbi gratia, imaginemur eam in aliquo huius mũdi vacuo: sicut vndiquaque cõtenta ad mediũ ferretur, in eodem manet motu, etiamsi verbi gratia subitò circum inane extitisset. Ergo quęuis pars à vacuo circumuenta, non amittit momẽtum quo ad medium fertur suum: ipse mundus nisi mediũ ei locum casus paret, vim continentem amittet, aliis eius substantiæ partib. aliò sese incitantibus? Atq; hæc multa habent valdè repugnãtia rationibus naturalib. Hoc verò iam deo etiã & prouidentiæ aduersatur, ꝙ his minimas ac leuissimas causas adscribit, præcipuis & summis ademtis. Quid enim magis continet mũdi perpetuitatẽ, q̃ quod substantia eius suis partib. vnita à sese continetur? atqui hoc fortuito factũ casu Chrysippus asserit. Nã si loci occupatio, causa est perpetuitatis, & locus casu occupatus fuit: haud dubiè fortuiti euentus est conseruatio vniuersi non fati aut prouidentiæ opus.

De possibilibus & fato.

Ratio autẽ de possibilibus (hoc enim appellamus dynata) quomodo non repugnet doctrinæ de fato? Si enim possibile id nõ est, quod aut est aut erit verũ, vt sentit Dio-

dorus:

dorus: sed omne cui contingere queat vt fiat, etiam si futurum non sit, possibile est: multa erũt possibilia eorum, quæ non fiũt fato insuperabili atq; immobili, & omnia vincente. & sic fati ratio euertitur. Sin est fatum, vt vult Chrysippus, facultas contingendi vt aliquid fiat, sæpe in impossibile incidet. & omne quidem verum necessarium erit, comprehẽsum ea quæ in omnia ius habet necessitate: omne autem falsum, maxima causarũ obsistente ne fiat verũ. Cui enim fatale est in mari perire, quomodo fieri potest vt ei cõtingat mors in terra? & quomodo Megaris Athenis venire queat, qui à fato impeditur? Quinetiam quę audacter de visis pronunciat, fati rationi reclamant. Vt enim ostenderet visum non esse ex se perfectam assensionis causam, ait damnosos fore sapientes, qui visa falsa in animis excitent, si quidem visa assensionem absolutè perficiant. sępe enim sapientes aduersus vitiosos vtuntur mendacio, & probabile visum obiiciunt, non tamẽ assensionem: quæ causa esset futura falsæ opinionis & erroris. Hæc verò a sapiente aliquis in fatum transferens, dixerit assensiones non fieri propter fatum. nam sic fatum etiam falsis opinionibus, errorib. damnis causam præbebit. Sic ratio quæ sapientem facit nemini nocere, vnà ostẽdet fatum non esse omniũ causam. Nam si non opinantur homines vi fati, neq; læduntur: ne agendi quidem rectè, sapiendi, constanter aliquid sentiendi aut vtilitatem percipiendi causa erit fatum: actumque est de eo pronũciato, quo fatum omnium rerum causa ponitur. Qui autem responderat, Chrysippũ non perfectam rerum causam, sed antegressam duntaxat causam fatum statuere: rursum ostẽdet eum secum pugnare. Aliquando enim Homerum summis vehit laudibus qui hæc de Ioue dixerit: *Iliad. θ. 109.*

Ergo quod vnicuiq; bonum dabit ille, malúmve,
Accipite.--- & hæc Euripidis:
Quid, ô Tonans, sententiæ mortalibus *Supplicib. Eurip.*
Dicam esse? namq; à te nos suspensi sumus;
Agimusq;, sic vt stat tibi sententia.

& cùm his consentientia multa scripsisset, tandem ait nihil ne minimum quidem vel quiescere vel moueri absq; Iouis sententia, quæ idem cum fato sit. At enim causa antecedens, infirmior est quàm quæ vim in se habet perfectam, aliisq; resistentibus non peruenit eo quò intenderat. Fatum

Chrysippus causam insuperabilem, quæque impediri aut mutari nullo modo possit pronũcians, ipse Atropon (quasi immutabilem) & Adrasteam & necessitatem & vt finem omnibus imponentem Pepromen appellat. Vtrum ergo dicemus, in nostra potestate neque assensionem esse, neque virtutes, neque vitia, neque officia, neque peccata: aut fatum ad finem propositum non pertingere, & Iouis voluntatem non confieri. istorum enim hoc sequitur si fatũ causam ponas ex se perfectam, illud, si tantùm antepositam. Nam si causa est perfecta, nostra in potestate nihil, nihil voluntati nostræ relinquit. si antegrediens, impediri iam poterit, neque vim habebit ad finem sine obstaculo perueniendi. Non enim semel atq; iterum, sed vbique in omnibus Physicis scripsit Chrysippus, particularibus naturis ac motibus multa occurrere impedimenta: Vniuersi nullum. Et quomodo vniuersi motus ad partium motus cùm pertineant, his impeditis ipsi non impedientur? non enim hominis naturam nihil impediet, si manus aut pedis actioni est quod obstet neq; nauis sine vllo impedimẽto mouebitur, si velum aut remigium impediri possit. Adhæc, si visa non sunt fatalia: assensionem * aut si fatalia visa ducere ad assensionem statuit: quomodo non secum pugnat fatum, de maximis rebus visa nobis obiiciens cõtraria, quæ animum diuersè trahant: cùm quidem dicant, eos qui alteri assentiatur parti, & non cohibeat assensionem, peccare: quod si obscuris imaginationibus concedant, probabilia duntaxat sectentur: si falsis, falsum amplectantur: si communibus, opinionem quæ comprehensione careat. Profectò autem horum vnum necesse est vt aut non omne visum sit opus fati. aut omnis approbatio cuiuscunq; visi, delicto careat: aut ne ipsum quidem fatũ reprehẽsione vacare possit. Cur enim non culpetur fatum, quod talia visa offerat nobis, quibus non repugnare aut obuiam ire, sed cõcedere & obsequi, vituperationem mereatur? Denique in concertationib. aduersus Academicos maximè in hoc laborãt & Chrysippus & Antipater, vt ostendãt nihil sine assensione agendum aut suscipiendum esse: figmenta eos, & inanes positiones tueri, qui volunt intestino oblato viso statim nos debere ad rem agendam incitari, non coucedere interim aut assentiri. Rursum Chrysippus ait deum fallacia visa submittere,

tere, itemque sapientem: non vt requirant à nobis concessionem aut assensum, sed tantùm vt ad agendum nos conferamus. nos autem quia vitiosi sumus, ob imbecillitatem adsentiri huiusmodi visis. Non est difficile deprehensu, quàm hæc ab iis perturbatè, quàm aduersus ipsos repugnanter dicātur. Qui enim non opus habet adsentientibus, sed duntaxat agentibus ea, quorum visa submittit eis, nimirum siue deus hic est, siue sapiens, nouit ad agendum sufficere visa, iisque abripi consensum. Proinde si nouit incitationem ad agendum absque assensione non effici à viso, & tamen fallentia veritatis specie visa offert: vltrò in causa est, vt impingamus, & adsentiendo iis quæ comprehendi non possint, erremus.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, TERrestriane an aquatilia animalia sint callidiora.

AVTOBVLVS. Leonidas interrogatus quid de Tyrtæo sentiret, respondit se eum existimare poetam esse bonum ad demulcendos adolescētum animos. quòd suis carminibus in his excitaret studium quoddam laudis cum excandescentia cōiunctum, & mortis contemtu. Vereor itaque, amici, ne recitata heri venationis laudatio, vltra modum excitet venandi studiosos de nostris adolescentes: ita vt reliqua omnia obiter tantùm & tanquam nullius momenti agenda putent posthac, & huic vni studio se penitus addicant. quando ipse etiam denuò, idque præter ætatem, animo ad eam rem factus commotior mihi videor, & cupere cum Phædra Euripidea

Canibus acclamare,
Diuersicolores insectans ceruas.

ita me exacuit oratio tam crebris & probabilibus vsa argumentationibus. SOCLARVS. Vera dicis, ô Autobule. videtur enim ille mihi artem dicendi longo pòst tempore resuscitasse in gratiam adolescentum, ac cum iis quasi vernæ delectationi indulsisse. Maximè autem me affecit allegatio gladiatorum: cùm ostenderet haud exiguam laudem deberi venationi, quæ vim animi nostri eam quæ pugnis & fer-

ro inter ſe commiſſis hominum certaminibus gaudet(ſiue natura eam ſiue diſciplina indidit) maiori ex parte ad ſe trahens, purum præbet ſpectaculũ artis audaciæq; cum prudentia coniunctæ, quæ robori mentis experti opponatur: collaudetq; illud Euripideum:

Vires exiguæ ſunt mortalium,
Sed calliditate multiplici
Belluas maris, & terreſtria,
Et ſub cælo volitantia
Omnia homo domat.

Homicidiorum origo.

AVT. Enimuerò, mi Soclare, inde ferunt inhumanitatem & ſæuiciam ad homines veniſſe, cùm ij ſe adſueſeciſſent ſemel guſtu cædium percepto in venationibus ad ſanguinem & vulnera animantium æquo animo ferenda, gaudendumque iis trucidandis. Deinde, ſicut Athenis primùm aliquis ſycophanta à triginta tyrannis necatus, dignus ſupplicio fuit exiſtimatus, itemq; ſecũdus ac tertius: paulatim deinde ij progreſſi, etiam probos arripuerunt, & ad extremum ne ab optimis quidem ciuibus abſtinuerũt iniuriam. ita qui primus interfecit vrſum aut lupum, laudem inuenit. deinde bos aut ſus, quòd propoſita ſibi ſacra guſtaſſet, cauſam ſuæ necis præbuit. hinc iam cerui, lepores, capreæ eſui haberi cœperunt, feceruntque vt oues etiam, & canes adeò alicubi, equique comederentur. denique cicurem anſerem, & columbam contubernalem, non alimenti cauſa & famis ſedandæ ſicut feles aut æluri, ſed voluptati obſonantes cùm dilaniarent: quidquid in natura eſt truculentum & efferum, roborauerunt, & rigidum atq; ad miſericordiam non flexile reddiderunt: humanitatem autem maxima è parte hebetauerunt. Contrà Pythagorei, vt homines ad miſerationem & humanitatem condocefacerent, manſuetudinem erga beſtias meditandam præceperunt. Magnam enim vim conſuetudo habet, leuibus affectionibus hominem paulatim occupatum longè producendi. Verùm neſcio quo modo ita cœperimus colloqui, vt neq; heri actorum, neque hodie fortaſſis agendorum meminerimus. Cùm enim heri dixiſſemus, vt noſti, omnia quodammodo rationis participia eſſe animalia: venandi ſtudioſis iuuenibus non inſciti neq; inuenuſti certaminis materiam præbuimus de calliditate marinorum & terreſtriũ animalium:

lium: quod hodie (puto) nobis erit diiudicandum, siquidem pactis stare volent Aristotimus & Phędimus. quorum alter terram solertiora proferre animalia se demonstraturum sociis promisit, alter eam laudem se mari adserturum. SOC. Illi verò persistunt, ô Autobule, in eo quod in se receperunt, ac statim aderunt. prima enim luce vidi eos se parare. Sed si placet, ante illud certamen, ea quæ heri tempestiuè dici non potuerunt, vel inter pocula minùs seriò tractata sunt aduersus illos, repetamus. Videbatur enim quidpiam è Stoa quasi resonare & occlamari efficaciter, mortali vt opponitur immortale, & interitus capaci interitus expers, corpori incorporeum: ita cùm sit ratione pręditum aliquid, debere etiam opponi brutum aliquid: ne de tot seriebus contrariorum inter se comparatorum hæc sola imperfecta maneat atque mutila. AVT. Quis verò, mi Soclare, hoc postulauit, vt cùm sit ratione præditum in rebus, negetur esse aliquid ratione carens? brutarum enim rerum abundè est in omnibus animæ expertibus. neque alia indigemus re, quam opponamus ratione præditæ: cùm omne quod anima caret ac mente, aduersum ei collocare liceat, quod cum anima rationem est nactum. Quod si quis postulet, ne natura sit manca, debere animatorum alia rationē habere, alia esse bruta: inuenietur qui eodem iure flagitet, animalium alia debere esse vi imaginandi prædita, alia ea carere: alia sensum habere, alia non habere: scilicet vt oppositas habitib. istis priuationes æqualibus veluti momentis natura habeat. Quod si hæc postulare absurdū est, cùm quoduis animal simul & sentiendi & imaginandi vim nanciscatur: ne hoc quidem rectè postulabitur, esse animalium alia ratione prædita, alia bruta: idque ab iis hominibus qui nihil sentire putent, quod non etiam intelligat: neque animal censeant, cui non vt sensus & appetentia, ita etiam opinandi & ratiocinādi vis insit. Etenim natura, quam isti finis certi gratia omnia facere probè dicunt, non eò animal sentiens creauit, vt duntaxat efficeretur sentiendo. Sed cùm multa sint naturę eius conuenientia, multa aduersa: nō poterat vel momentum temporis incolumitatem suam tueri, nisi quædam fugere, alia consectari nosset. Vtrorumque porrò cognitionem sensus vnicuique animalium perinde præbet. quæ verò sequūtur sensum appetitiones & apprehensio-

Nullum animal esse brutum.

hensiones vtilium, perniciosorumq; & molestorum auersationes, nullo pacto cadere in ea queunt, quæ ratiocinari, iudicare, meminisse, & animaduertere non possunt. Immò quibus exspectationem, memoriam, propositum, apparationem, spem, metum, cupiditatem, molestè ferre ademeris: iis nullo vsui erunt oculi, aures, omnes sensus, omnis imaginatio, cùm non habeant qui vtantur iis: præstatq; iis carere, quàm doloribus & molestia affici, cùm non sit declinandi instrumentum. Stratonis etiam Physici exstat oratio, qua sine intelligẽtia sentiri omnino nihil posse demonstrat. nam sæpenumerò scripturã aliquam oculis percurrimus, aut verba nobis ad aures accidunt, ita vt nihil eorum obseruemus, sed fallant ac effugiant animo nostro in aliud intento: deinde reuocentur in animum eadem ac recolantur, quæ antè erant prætermissa. vnde etiam dictum est, Mentem videre, mentem audire, reliqua omnia cæca esse & surda: scilicet quia affectio aurium aut oculorum sensum nullum indat, intelligentia absente. Itaque Cleomenes rex cùm in conuiuio laudaretur quoddam carmen, interrogatus an sibi videretur esse præclarum: Vos, aiebat, videritis isthuc: mihi animus erat in Peloponneso. Proinde si natura est comparatum, vt intelligendo sentiamus, necesse est omnia quæ sentiunt, intelligere. Atque etiam vt demus hoc, sensum ad suum munus perficiendum intelligentia opus non habere: vbi sensus discrimine ad naturam suam accommodati & fugiendi indito animal destitutum fuerit, quid porrò est quod memoria id retineat, quod metuat ei à nocituris, desideret profutura, consecteturq; ea, siquidem absint, iisque paret receptacula, suffugia, tum eorum quæ capi possint indagines moliatur, & declinationes insidiantium? *Contra Stoicos.* Atqui in introductionibus quas vocant suis illi ad odium vsque inculcant subinde, propositum esse indicationem perfectionis definientes, aggressionem incitationem alia priorem, apparatum actionem quæ actioni antecedat, memoriam comprehensionẽ præteriti alicuius pronunciati, quod præsens sensu fuerit conceptum. Hæc verò omnia cum intelligentia sunt coniuncta, omniaque omnibus conueniunt animalibus. sicut nimirum etiam notiones, quas intus repositæ dum sunt, notitias, vbi in motu sunt, intellectiones vocant. Iam cum vno ore omnes fatean-

teantur: animi (sic enim ipsi nominant) perturbationes esse falsas opiniones & praua iudicia: mirari subit, quòd ab ijs prætereuntur animalium acta & motus, iræ, metus, inuidię, adeoque odia etiam atque obtrectationes. quid, quòd canes ipsi equosq; peccantes plectunt? non equidem frustra, sed castigandi gratia, dolore ijs ægritudinem inferentes, quam pœnitentiam vocant. Porrò voluptas quæ auribus percipitur, delectatio est seu pellacia: quæ oculis, præstigiæ. vtroque interim genere aduersum animalia vtuntur. Illiciuntur enim ac deliniuntur cerui & equi fistulis atq; tibijs: & paguros vi è saxorũ cauernis eliciunt lotinæ fistulæ cantu: ac thrissam (siue hæc alosa est) cantando plaudendoque protrahi aiunt. Rursum præstigijs otus capitur, videns saltantes coram homines in numerum, & ipse gestiens suas scapulas bellè iactare. Cæterùm qui etiam stolidiùs his de rebus loquentes, neque delectari neque irasci, neq; metuere animalia aiunt: neque parare se lusciniam, neque recordari apem, sed quasi parare se hirundinem, ac veluti irasci leonem, & tanquam metuere sibi ceruum: nescio quid responsuri sint ijs, qui animalia etiam non videre, non audire, non vocem emittere, sed quasi videre, quasi audire, quasi vocem edere, deniq; omnino non viuere, sed duntaxat quasi viuere dicerẽt. nam vt ego sentio, hæc non magis euidentiæ quàm ista repugnant. Me itaque, Autobule, hæc ita sentientem pone. At humanis moribus, vitis, studijs, ac rationibus degendæ vitæ comparare brutorum quæ vocantur res, cùm aliàs mihi videtur totum esse plenum absurdi, tum nulla coniectura ad virtutis (de qua instituitur disputatio) cognitionem ducere. & si ponamus nihil ista ad virtutem procedere, nõ video quî natura principium eis dederit, cùm ad finem ea peruenire sit nefas. AVTOB. Enimuerò, mi Soclare, hoc illi pro absurdo non habent. Nam cùm id statuant, dilectionem prolis nostram principium societatis humanæ ac iusticiæ esse: reliquis animalibus, in quibus esse vehementem eam adfectionem vident, nihilominus pernegant iusticię quicquam inesse. & mulis nulla ad procreationem facientia desunt membra, cùm genitalia vterosque habeant, & in coitu voluptatem etiam persentiant: nequetamen illi genus suum propagant. Sed & hoc consideres velim, an non ridiculi sint, qui Socratem & Platonem non in

minore esse vitio pronūciantes quàm quoduis mancipium, ac tantundem stultos, intemperantes, iniustos: porrò animalium culpant naturam vt non satis puram, neq; absolutè ad virtutes elaboratam. quasi verò prauitas & imbecillitas rationis ab ijs non ponatur inter vitia rationis, quibus plena sunt omnia animalia, quorum timiditas, intemperantia, iniusticia, & malicia in sensus nostros plerumque incurrunt. Qui verò postulat vt rectitudinem rationis in se suscipiat, quod natura ad eam factum non est: is primùm perinde facit, ac si simiæ turpitudinem, testudini tarditatem neget à natura ingenitam, quia pulchritudinis illa, hæc celeritatis non est capax. Deinde discrimen in promtu situm non animaduertit: nam ratio natura inest. perfecta ratio & virtute prædita industriæ ac disciplinæ debetur. Quo fit, vt quoduis animal rationis sit particeps: quam autem isti requirunt eius rectitudinem ac sapientiam, nullus est homo in quo eam esse queant dicere. Verùm vt visus visui, volatus volatui præstat (non enim accipiter & cicada æquè vident, neque ita aquilæ volant, vt perdices) ita etiam non omne rationis particeps perinde summam calliditatem atque celeritatem intelligendi nanciscitur. Alioqui documenta in animalibus exstant multa societatis, fortitudinis, & in parandis rebus necessarijs ac tutanda familia versutiæ: sicut & contrà iniusticiæ, timiditatis, fatuitatis. Atque hoc testatur causa, quæ nostris adolescentibus sui certaminis exstitit: quòd scilicet exstante discrimine aliquo, alter terrena, alter aquatilia animalia contenderet à natura plus ad virtutem adiumenti accepisse. Quod sanè liquet, si cum ciconijs compares fluuiales equos. illæ enim patres suos alunt, hi, vt cum matribus coire possint eos necant. item columbas cum perdicibus. nam alterius generis mares oua perdunt, femellasque corrumpunt, non admittentes marem dum incubant. alteri partem curæ in se recipiunt fouendis ouis, primique pullos cibant, & femellam si diutiùs euagetur mas rostro tundens ad oua & pullos compellit. Antipater verò ouibus & asinis neglectionem mundiciȩ exprobrans, nescio cur lynces præterierit & hirundines. nam lynces lyncurium suum planè è medio remouent, occultantq;: hirundines pullos suos docent foras auersos excernere. Et verò quid causæ est, cur arborem arbore non dicamus

mus

mus minus docilem, vt ouem cane? aut olus olere timidius, vt ceruum leone? nimirum, quòd ſicut de immobilibus aliud alio tardius, aut de mutis aliud alio minùs vocale non habetur: ita timidius, ſegnius, intemperantius aliud alio non reputatur, vbi intelligendi vim natura non eſt largita. ea in alijs aliter, ac vel magis vel minùs inſita, diſcrimina fecit ea quæ cernimus. Sed, dices, mirum dictu eſt quantum homo prudentia, ſolertia, iuſticia & ſocietatis procuratione reliquis præſtet animalibus. Quia enim amice, etiã hæc magnitudine, pedum celeritate, acumine viſus, auditus ſubtilitate, alijs alia homines vniuerſos longè ſuperant. Neq; tamen propterea cæcus, viribus, auribus carens homo eſt: neq; manuum & oculorum vi ac quãtitate nos natura priuauit, etſi nihil heic ſumus cũ elephanto aut camelo comparati. Proinde etiam animalia cætera, quia tardius intelligunt, minusq; rectè ratiocinantur quã homo, non dicemus omni ratione atque intelligentia carere: ſed eam poſſidere imbecillam atque turbidam, ſicut oculum luſcioſum & diſtortum. Ac niſi adoleſcentes noſtros iam nunc ſperarem, qua ſunt eruditione & in humanioribus ſtudijs diligẽtia, plurima terreſtrium vnum, alterum marinorum exempla conducta in medium prolaturos: non abſtinuiſſem ſexcentis docilitatis, ſexcentis naturæ bonitatis ſpeciminibus recenſendis: quorum nobis copiam è theatris imperatorijs affatim hauriendam pulcra Roma præbuit. ſed hæc nos illis integra atque intacta relinquamus, quibus ſuam exornẽt diſputationem. Interim tecum quidpiam volo per ocium conſiderare. Arbitror ego peculiarem cuiq; parti aut facultati ſuam eſſe mutilationem, ſuã deprauationem, ſuum morbum, quæ in aliud nihil cadant. quomodo viſui cæcitas, pedi claudicatio, linguæ balbuties ſoli accidit. non enim cæcum dicitur id quod natura ad videndum nõ fuerat comparatum: aut claudum, cui eadem gradiendi omnem negauerat facultatem: neque balbum aut blæſum habetur quod ſuapte natura linguæ eſt vocisq; expers. Ergo delirare etiam, deſipere aut inſanire non cenſebimus id, cuius naturæ ſapere, intelligere, ratiocinari non eſt accommodatum. Affici quippe non poteſt, quod nulla eſt facultate præditum, cui affectio aliqua, aut priuatio, aut mutilatio, aut læſio accidere queat. Nimirum verò rabidos vidiſti canes aliquando.

quando. ipse etiam equos vidi rabidos: & sunt qui boues quoque furere, & vulpes dicant. Sed nobis sufficit canum exemplum controuersia carens: quod testatur animal hoc ratione non contemnenda præditum esse: quæ conturbata furore isto, qui dicitur rabies, adficitur. nam neque visui eorum, neq; auditui quidquam accidere mutationis tum cernimus. Enimuerò sicut ineptus sit, qui hominis melancholia laborantis & insanientis neget abalienatā corruptamq; esse vim ratiocinandi ac memoriæ: (cùm quidem ita receptum sit consuetudine, vt sic affectum non esse apud se ac mente excidisse dicamus) ita qui rabido cani aliud accidisse aliquid putet, quàm quòd vi intelligendi, ratiocinandi, ac memorandi perturbata desipiens ignoret carissimas personas, fugiatq; consuetam à prima ætate vitæ rationem, neq; agnoscat quæ cernit, videtur mihi ignoratione causæ ductus contentiosè veritatem impugnare. SOC. Rectè mea sententia iudicas. Equidē Stoici & Peripatetici contrarium hac maximè probāt ratione, quòd iusticiæ esse nullam originem posse dicunt, nullamque omnino fore iusticiam, si omnia animalia ratione sint prædita. Effici enim, vt aut iniustè faciamus ijs vescendis vtendisq;, aut vsu eorum omisso vel viuere omnino nequeamus, vel vita inops futura sit, & quodammodo belluina. Neque dicam de Nomadum & Troglodytarum innumeris millibus, qui præter carnes cibum alium nullum norunt. Nobis quidem, qui mansuetè videmur & humaniter viuere, si discamus bruta omnia pro ratione præditis nobisque cognatis habere, ac proinde sine vllo eorum damno ac cum cautione ijs vti, non video quod opus in terra, in mari, in montibus, quæ ars, qui vitæ ornatus sit futurus reliquus. Nullum proinde remedium adhiberi huic difficultati potest, quæ aut vitā aut iusticiam abolet: quàm vt sequamur veterem terminum ac legem, quæ (vt est apud Hesiodum) naturas distinguens, ac genera seorsim vnumquodq; ponens,

An iusticia esse possit, brutis ratione præditis.

Oper. 275.

Pisces, atq; feras iubet, aereasq; volucres,
Isthæc iusticia nulla cùm lege ligentur,
Alterum in alterius prædam demittier aluum.
Humano generi sed mutua iura dicauit.

scilicet vt cùm bruta nobiscum iustè agere non queant, nos quoq; iniustè in ipsa agere non possimus. quam rationem qui

qui dimittunt, neq; vllam vtilitatem vitæ, neq; vllum iustitiæ aditum relinquunt. AVT. Hæc quidem tu, amice, planè è sententia illorum dixisti. Verùm non conuenit philosophis, tanquam difficulter fetum enitentibus mulieribus, appendere medicamentum partum accelerans, vt facilè & absq; ęrumna iusticiam nobis pariant. Nam ipsi quoq; non concedunt Epicuro maximarum rerum causa fingenti exilem adeò atque nullius precij rem: inclinationem scilicet atomi leuissimam, qua is astra, animalia, & fortunam volebat introducere, & libertatem voluntatis nostræ tueri. * ostendere aliquid incertum, aut sumere aliquid manifestum, & conuenit id quòd de animalibus dicitur, ponere in disputatione de iusticia: si neq; in confesso ponitur, neque aliàs demonstrant. Etenim alia via ad stabiliendã iusticiam perueniri potest, non ita lubrica & per præcipitia ducente, & euidentia euertente: sed quam Platone autore meus, Soclare, filius, tuus socius monstrat nõ contendendi cupidis, verùm sequi & discere volentibus. Sanè non absq; omni iniusticia fieri, quòd homo sic agit cum brutis, id tanquã verum sumserunt Empedocles & Heracletus, sæpenumerò deplorantes, atq; incusantes naturam, vt quæ necessitas sit ac bellum, nihil sincerum habeat, multisq; iniustis affectionibus ad finem suum perueniat: quando ipse etiam ortus hominis ab iniusticia sit, immortali re cum mortali coeunte: delecteturq; id quod nascitur partibus contra naturam à toto auulsis. Verùm hęc nimis acerba videtur esse & libera insectatio. Alia autem est concinna excusatio, quæ neq; eripit animalibus rationem, & conuenienter vtentibus hominibus iusticiam conseruat. quam à veteribus & sapientibus introductam, gulæ ac voluptatum studium coitione facta exturbauit: Pythagoras autẽ reuocauit, docens quomodo citra iniusticiam vtilitatem percipere possemus. Non enim agunt iniustè, qui animalia quæ cicurari prorsus non possunt, vel damnosa omnino sunt, plectunt atq; interficiunt. mansueta autem humanaq; cicurando ad eas operas condocefaciant, quæ vniuscuiusq; naturæ conueniunt:

Fetus equorum, asinorumq́, & boum genus,

vt ait Æschyli Prometheus, dat deus,

Munera rependens, quæ nostris laboribus
Subeant.----

sic

ſic canum cuſtodia capras & oues defendit, dum mulgentur tondentur, paſcuntur. Non enim vita hominibus eripitur, ſi non apponantur patinæ piſcium plenæ, aut iocinora anſerum, neq; boues aut hœdos in conuiuia mactent: neque fallendi temporis cauſa, aut animi gratia in theatris ac venationibus alias beſtias inuitas cogant reſiſtere & pugnare, alias quas natura non armauit, interficiant. Qui enim ludit, & ſe oblectat, qui vnà ludant atque gaudeant ſocios ludi habere debent: non (quemadmodum de pueris dicebat Bio, eos per ludum ranas ſaxis petere, ranas autem non ioco, ſed ſeriò mori) ita venari & piſcari, vt voluptatem capiat beſtiarum cruciatibus & mortibus, aut ijs miſerabiliter à pullis catulisve abreptis gaudeat. Non enim iniuſtè faciunt qui vtuntur animalibus: ſed ij, qui hoc faciunt damnosè, contemtim, & cum crudelitate. Soc. Inhibe, & ſummoue hęc crimina. Propè enim adſunt huc accedentes multi, omnes venandi ſtudio dediti. quos neque facile ſit ab inſtituto ſuo deducere, & nihil attinet offendere. Avt. Probè mones. Sed Eubiotum quidē ſatis ſcio, & conſobrinum meum Ariſtorem, tum Dionyſij Delphici filios Æacidem & Ariſtotimū huncce, nec non Nicandrum Euthydami F. gnaros eſſe terreſtris venationis, ideoq; à partib. Ariſtotimi futuros. ſicut ab altera parte Phędimus adducit inſulares iſtos & marinos, Heracleonē Megarenſem, Philoſtratūq; Euboenſem,

Cura marinorum quibus eſt operum.----

Hunc autem noſtrum æqualem Optatum

Vtris annumeres, non eſt dignoſcere promtum:

Ilia..ε.58. qui agreſtem ſimul & marinam deam Dictynnam vtriuſque generis prædæ primitijs ſæpe veneratus, ita accedit, vt neutris videatur ſe adiuncturus. numnam malè conijcimus mi Optate, communem te fore, & qui medium ferat adoleſcentum arbitrum. Opt. Rectiſſimè conijcis Autobule. iamdudum enim Solonis lex obſoleuit, quæ puniri iubet qui in ſeditione neutri ſe parti adiunxiſſet. Avt. Huc ergo adſide, vt ſi quid incidet teſte indigens, non Ariſtotelis libros excutiendi ſint, ſed tibi ob peritiam verum dicenti ſuffragemur. Socl. Agedum iuuenes, conuenitne inter vos de ordine. Arist. Actum eſt de eo inter nos magna cōtentione: tandem, vt ait Euripides,

Fortunæ proles ſors tulit ſententiam,

eûm

cùm eò esset prouocatum, iussitq; terrestrium causam prius quàm marinorum dici. SOC. Tempus ergo est Aristotime, vt tu iam nunc dicas, nos audiamus. ARIST. Forum controuertentibus apertum est * alij fetum petimunt, in ipso partus tempore insilientes femellis. Genus est mugilũ, quos pardias appellant: ij è suo viuunt muco. Polypus se ipsum depascens per hyemem desidet,

** *Piscium & piscationis vituperatio.*

Igne carente domo, prauo contentus in antro,

Hesiod. op. 521.

adeò vel ignauus est, vel gulæ deditus, vel stupidus, vel omnibus ijs culpis obligatus. Itaque rursum Plato in Legibus prohibuit, aut potiùs voto hoc petijt, ne marinã adolescentes venationem vnquam amarent. Nulla enim roboris exercitatio, nulla sapientiæ meditatio, neque quicquam ad vires, celeritatemve conducens agilitatemq; inest in certaminibus, quæ aduersus labraces, congros, aut sacros suscipiuntur. At in terrestri venatione, ferocia animalia congredientium exercent audaciam & fortitudinem: versuta, insidiantium calliditatem: velocia robur & laborum tolerantiam apud insequentes. Atque hæc bona venationi accepta feruntur: piscatio nulla re est nobilis. Neque sanè deorum quisquam, mi amice, dignum se congricidæ putauit titulo, cùm Lycoctonos voluerit dici Apollo: aut mullicida, cùm sit Elaphebolos Diana: ille à lupis, hæc à ceruis occidendis. Quid verò miri hoc? cum etiam homini aprum duntaxat, ceruum, capream, leporẽ capere honestius sit, quàm emere: tynnum, carabum, amiam obsonari, quàm capere magis decorum? Omnino enim piscatio propterea turpis, nullo studio digna, illiberalis credita est, quòd nihil habet ingeniosum, nullas machinas, nullam versutiam vsurpet. In vniuersum verò, quando quibus demonstrãt philosophi animalia ratione esse prædita, hæc sunt: proposita, apparatus, memoriæ, animorum motus, pro subole procuratio, gratiarum actio pro acceptis beneficijs, meditatio vltionis in eos qui læserunt, inuentiones rerum necessariarum: indicium virtutis alicuius, vt fortitudinis, societatis, continentiæ, magnanimitatis: consideremus nihilne horum marina, aut obscurã eorum notationem modò inuolutam ita, vt vix coniecturis solertibus possit percipi, habeant: in pedestribus autem & terrenis documenta istorum omnium exstẽt splendida, euidentia, stabilia. Ac initio mihi con-

sept. legum extremo.

tem-

Tauri, apri, elephanti solertia. templare proposita & apparatus taurorum ad pugnam se puluere conspergentium: atq; aprorum dentes acuentium. Elephanti, quia materia quam alimenti sui causa effodiunt aut excidunt, dentem hebetat deterendo, altero tantùm ad hanc rem vtuntur, alterum semper acutum ac recentem sui defendendi gratia seruantes. *Leo.* Leo semper ambulat pedibus introrsum reductis, itaque vngues occulit, ne attriti aciem amittant, aut inuestigantibus occasionem inueniendi exhibeant. non enim facilè inuenitur vestigium vnguis leonini: sed in cæca & exigua incidentes signa, aberrāt venatores. *Ichneumon.* Ichneumon autem, quod auditum vobis puto, parum differt ab induto thoracem ad prœlium milite: tantum sibi cœni circundat, tamque densam sibi circumfigit tunicam, aggressurus crocodilum. *Hirundo.* Hirundo, antequam fetum excludat suum, videmus quo modo nidum adornet. quàm bellè fundamenti loco festucas subijciat solidiores, ijsque adfigat deinde tenuiores. & si glutinis loco cœnum desideret nidus, quo pacto super lacum aut mare ita volitet, vt superficiem eius tangens alis, eas vdas, non tamen grauiores faciat: ijsq; deinde puluerem apprehendens, eo illinat atque constringat laxas dilapsurasque partes. opus ipsum figura est angulis & multitudine laterū carente, ęquabile & (quantum potest fieri) rotundum in globi morem. sic enim & stabile atq; capax fit, & nō temerè ansam prębet foris insidiantibus bestijs. *Aranea.* Araneæ textum, commune exemplar telę mulierum, & retibus, non vna de causa admirationem sui præbet. Nam & fili subtilitas, & textura nō deiuncta aut staminis in morem diuulsa, sed continens tenuis in morem membranæ, & quodam glutinoso humore obscurè admixto conserta, tum color aeream & caliginosam reddens superficiem fallendi causa, atque ipsa adeò maximè totius machinę gubernatio, quod callidi instar venatoris, si quid reti suo implicuit, illico sentiens casses suos contrahit, prædamq; constringit: hæc inquam omnia eiusmodi sunt, vt nisi quotidie se conspectui nostro offerentia fidem facerent, non minùs *Coruus.* fabulæ putarentur, quàm coruorum in Africa solertia. qui potu indigentes, lapidibus iniectis in aquam, eò vsque eam impleto cauo continente eleuant, dum rostro attingere liceat. *Canis.* Porrò autem cùm vidissem canem in naui nautis absentibus lapillos in amphoram oleo non repletam inijcere:

cere; miratus sum quomodo intelligeret à grauioribus immissis leuiora sursum elidi. Similes sunt Cretensium apum, *Apes.* & anserũ in Cilicia artes. *Anseres.* Illæ enim ventosum aliquod circumuolaturæ promontoriũ, ne disijciantur, seipsas exiguis lapillis in os sumtis quasi saburrant. Hi quando Taurũ traijciunt, animalia alioqui vocalia & obstrepera, tum metu aquilarũ in os iustę magnitudinis lapide sumpto taciturnitatẽ sibi imperant, vt fallere in transitu eas possint. Gruum *Grues.* etiam in volando nobilis est cautio. Nam cùm spiritus est largus, & aer asperior, non vti in tranquillitate volant sinu in fronte curuato in Lunę morem: sed statim in triquetram formam cõducto agmine, cuspide eius figuræ scindunt circumfluum aerem, ne ordines rumpi ab eo possint. Vbi se in terram demiserunt, eæ quæ noctu excubias agunt, corpus vni insistentes cruri librant. altero pede lapidem perpetuò inter vigilandum retinent longo tempore: obrepente somno dimissus lapis illicò excitat. Vt iam eo minus mirer Herculem, si arcum axillæ subijciens, & complexus valido brachio,

Ducit soporem, dextera lignum premens,

neque eum etiam qui primus apertionem ostrei quod conniueret exspectandam deprehẽdit: cùm obseruauerim Ero- *Erodius.* dij technam. is enim cùm à concha quã deglutijt conniuentem vexatur, tantisper tolerat, dum eam à calore laxatam emolliendo apertamq; sensit: tumq; euomens hiantem & diductam, id quod esui est eximit. Cæterùm formicarum apparatus & dispositiones exactè enarrare nefas pœnè est: omnes autem præterire, nimiæ socordiæ. Nullum enim ita exiguum habet natura magnarum & pulcrarum rerum speculum. sed tanquam in pura gutta insunt omnium effigies virtutum,

Intus amicitiæ simulacrum est,--- Ilia. ξ. 216

nempe cultura societatis. inest etiam fortitudinis imago, laborum tolerãtia. insunt multa continentiæ semina, multa prudẽtiæ & iustitiæ. Cleanthes, tametsi negabat animalia ratione prædita esse, nihilominus in tale se narrat incidisse spectaculum. Venisse formicas de suo cauo ad aliud formicarum examen, formicam portãtes mortuam. Ex hoc ascendisse alias formicas tanquam ad colloquium, rursum- *Formica.* que descendisse. id bis terve factum. tandem has sursum

extulisse vermem, tanquã redemptionis precium pro mortua. hoc illas accepto, & reddito formicæ cadauere discessisse. Sed inter ea quæ manifesta sunt omnibus, est in occurrendo ęquitatis studium, cũ nihil gestantes gestantibus aliquid de via decedunt: & rerũ portatu difficilium corrosiones, atq; partitiones, vt à pluribus possint ferri in particula diuulsæ. Quòd autem minutas suas res aliquando foras efferunt formicæ & frigori exponunt, hoc Aratus pluuiam præmonstrari asserit:

Aratus 956. Vergil. 1. Geor.

Sæpiùs & tectis penetralibus extulit oua
Angustum formica terens iter.----

Quidam non oua interpretantur: sed versum ita legunt, vt intelligant eas fructus quos reconditos habent, metu rubiginis ac putredinis quam præsentiant imminentem exitióque futuram, foras efferre. Omnem earum calliditatẽ superat præsensio tritici germinationis. non enim manet aridum, aut putredinis exsors, sed humectatur, & lactescit, cùm iam eò tendit vt in herbam mutetur. ne igitur seminis vim seruans, inutile esui fiat: exedunt illud principium seu acumen grani, è quo germen emitti à tritico solet. Non probo eos, qui quasi corporis dissectionem æmulantes, earum cauernas rei perspiciendæ causa lustrant. Ii quidem dicunt, à foramine non esse rectum in eam descensum, aut quam alia bestia facilè posset perrepere: sed anfractibus atque flexibus cuniculisque variè interc[illegible]ptum in tres desinere cauitates: quarum vna commune [illegible] omnium domicilium, secunda penu rerum ad victum pertinẽtium, in tertiam mortuæ reponantur. Puto autem non importunum vobis visum iri, si post formicas elephantum producam: vt mentis vim & in minimis & in maximis corporibus contemplemur, neque illis non sufficientem, neque his quicquam auferentem. Alij in elephante hæc admirantur, quæ discens & condocefactus in theatris ostentat: figurarum formas inquam & immutationes: tanta varietate & subtilitate, non facilè vt humana meditatione, retẽtione, ac memoria possint æquari. Ego autem magis ex his, quos à sua natura & nulla à disciplina habet hoc animal motibus cùm animi tum corporis, tanquam sinceris & meris, intellectũ ei inesse animaduerto. Romæ non ita pridem, cùm multi docerentur instit[i]ones admirabiles, gyrosque explicatu difficiles:

Eelephas.

quidam

quidam reliquis omnibus minùs docilis, ob idque crebro increpatus & castigatus, deprehensus est noctu sua sponte ad Lunam se exercens, atque discens. In Syria scribit Agno quondam in domo quadam elephantum fuisse nutritum: quem cùm magister hordei demenso quotidie dimidio defraudaret, & aliquando idem domino inspiciente totum demensum affunderet: elephantum hoc viso, proboscide porrecta semissem separasse, itaq; ingeniosissimè fraudem præfecti sui prodidisse. Alium, cum in mensuram alimenti terram & lapides ingereret magister, & carnes iuxta elixarentur, cineres atreptos in ollam coniecisse. Alius Romæ à pueris vexatus, proboscidem eius stylis qui pungebāt, vnum ex ijs comprehensum sublimem extulit, videbaturq; enecaturus. Sed oborto adstantium clamore, paulatim ad terram demisit ac discessit: metum tali homini satis esse pœnæ arbitratus. De feris autem & seorsim pascentibus, cùm alia multa mirabilia narrātur, tum quo modo flumina tranare soleant. Primus se committit fluuio qui ętate & quantitate est reliquis minor omnibus. illi autem stantes in ripa spectant: quod si ille suo corpore supra aquā extet, iam fiduciam traijciendi indubitatā sibi sciant esse concipiendam. Huc vsq; prouectus oratione, videor mihi propter similitudinē non debere pręterire vulpis astutiam. Sanè qui fabulas narrant, ij columbā aiunt ex arca emissam Deucalioni certum indicium detulisse tempestatis, cùm rursus ingrederetur: serenitatis, cùm auolasset. Sed Thraces in hunc vsque *Vulpes.* diem quando concretū gelu fluuium volunt transire, vulpe vtuntur ad soliditatem glaciei explorandam. sensim enim accedens, aurem admouet. & siquidem strepitu oblato sentiat aquam propè subterlabi: ratiocinatur non in profundum congelasse aquam, ideoque subsistit, &, nisi prohibeat aliquis, retrò abit. si nullum sonitū percipiat, iam audacter transit. Neq; est quòd hoc dicamus sensus brutam esse subtilitatem, sed ratiocinationem, cui sensus præbuerit principium. ea autem est talis. quod sonitum edit, mouetur: quod mouetur, non congelauit: quod gelu non concreuit, humidum est: quod humidum, id subsidere solet. Dialectici aiunt canem in triuijs ea vti argumentatione, quæ è pluribus disiunctis enunciatis cōficitur. *Canis.* sic enim secum colliget. Fera aut hac, aut illa institit via, sed neutra: ergo hac, quę

ſupereſt. ſenſu niſi prænotionem nihil ſuppeditante: ratione aſſumtiones, iiſque concluſionem inferente. Neq; verò canis hoc indiget teſtimonio: falſum cùm ſit, & adulterinum. nam ipſe ſenſus cani veſtigijs & curſus flexibus perſequendis feræ quò fugerit ea demonſtrat: valere iuſſis iſtis deiunctis aut copulatis effatis. Alioqui verò è multis factis, affectionibus, & officijs canis, quæ neq; olfactui neq; viſui obuia, ſola intelligentia agi ac conſiderari queunt, natura eius perſpici poteſt. Ridiculus ſim, huius animalis in venatione cõtinentiam, obedientiam, atq; ſolertiam vobis narrans, quotidie iſta videntibus & tractantibus. Romano cuidam in bellis ciuilibus iugulato caput amputare nemo potuit, niſi priùs canẽ qui dominũ cuſtodiebat, ac pro eo propugnabat circumfuſi confodiſſent. Pyrrhus rex iter faciens incidit in canem qui interfecti hominis corpus adſeruabat: cognitoq; eum tertiũ iam diem cibi expertem aſſidere, neq; cadauer deſerere tamen: illud quidem humari, canẽ autem attentè ſecũ duci iuſſit. Paucis pòſt diebus militum habita fuit luſtratio, ita vt ſinguli rege ſedente tranſirent. Ibi canis, qui aderat, atque adhuc quietus fuerat, vt vidit domini ſui percuſſores tranſire, fremens procurrit, eosque allatrauit, ſubinde ſe ad Pyrrhum obuertens: ita quidem vt non rex modò, ſed qui aderant omnes ſuſpicionem de ijs conciperẽt. ergo comprehenſi & examinati, leuibus quibuſdam ſignis aliunde accedentibus, faſſi homicidium pœnas dederunt. Idem feciſſe aiunt Heſiodi illius ſapientis canem, qui Ganyctoris Naupactij filios prodiderit, à quibus Heſiodus interfectus fuerat. Quod autem parentes noſtri Athenis, cùm ibi bonis litteris vacarent, comperere, id dictis euidentius eſt. Quidam cùm in templum Æſculapij occultè intraſſet, argenteorum & aureorum donariorum quę mediocris eſſent ponderis arripuit, cumque ijs abijt, fefelliſſe ſe putans. Sed cuſtos canis, nomine Capparus, cùm nemo ædituorum latrantem exaudiret, fugientem ſacrilegum inſecutus eſt. & initiò quidem ſaxis petitus, non abſtitit: luce autem facta eminus eum eſt ſecutus, tanto ſpacio vt videre hominem ſemper poſſet eum obſeruans: cibum ab eo proiectum reſpuit, iuxta dormientem excubauit, rurſum ſurgentem ſubſecutus eſt, obuijs viatoribus adblandiens, illum allatrauit atque vrſit. Hæc cùm ij qui ſacrilegum perſeque-

quebantur, ex occurrentibus audiuissent, simul colorem & magnitudinem canis exponentibus: alacriùs perrexerunt, deprehensumq; sacrilegum à Cromyone reduxerunt: cane in reuertendo præeunte, læticiaq; exsultante, vt qui sibi capti sacrilegi laudem vindicaret. Athenienses decreuerunt, vt cibus ei publicè demensus daretur, & sacerdotibus ea cura semper demandaretur. Qua in re imitati sunt priscorum Atheniensium humanitatem erga mulum. Cùm enim Pericles hecatompedum templum in arce ædificaret, atque (vt fieri adsolet) quotidie lapides multis sarracis eò subueherentur: mulorum vnus qui alacriter quidem opus adiuuerat, sed iam ob ætatem vacatione donatus fuerat, in Ceramicum descendẽs, ac lapides vectantibus plaustris occurrens, perpetuò vnà versabatur atque cursitabat, veluti exhortans alios & incitans. Itaque populus eius studium miratus, tanquam athletæ ob senectutem rude donato publicè alimenta decreuit. Dicendum est ergo eos qui negant quicquam nobis aduersus animalia iuris esse, hactenus rectè loqui, si hoc de marinis & in profundo degentibus accipi velint: quæ nullo nobis cõmercio, nulla gratia, nullo amore coniuncta, omnis expertia sunt iucunditatis. & rectè dicitur apud Homerum,

----*sed te genuit mare glaucum:* Ilia. π.34

in hominem immitem & insociabilem. quòd nimirũ mare nihil beneuolum, nihil mansuetum proferat. Qui verò hoc etiam de terrestribus affirmat, immanis est & ferus. Nisi fortè nihil iuris fuisse Lysimachò asseramus aduersus Hyrcanum canem, qui & cadaueri solus adsedit, & cùm id cremaretur, adcurrens in ignem sese coniecit. Idem etiam Astum fecisse ferunt canem à Pyrrho (non rege illo, sed alio quodã priuato) enutritum. nam & circa cadauer mortui moram traxit, & cùm efferretur, lecticæ adsultauit, & in rogum deniq; insiluit, estq; vnà combustus. Porro in pugna contra Alexandrum vulneribus confecto, elephantus sensim & leniter multa spicula promuscide extraxit. & ipse iam malè affectus, non priùs tamen procubuit, quàm sensit regem exsanguem delabi: tum demum, ne corrueret, paulatim sese demisit, vt rex commodiùs ad solum se inclinare posset. Bucephalus nudus conscendendum se equisoni suo præbebat, ornatus autem regijs phaleris & bullis, neminem excepto

Alexandro admittebat: cæterorum si quis accederet tentandi gratia, aduersus occurrens magno cum hinnitu insiliebat ac conculcabat, nisi quis fuga saluti consuluisset. Neque nescio quoduis exemplum vobis visum iri varietate aliqua constare. Non potest autem facilè ingeniosi animalis factum aliquod inueniri, in quo vnius duntaxat virtutis insit indicium. sed elucescit in amore eorum erga prolem simul studium laudis & alacritas, in fortitudine sapientia iræ moderans, & prudentia atq; astutia non est absq; audacia. Si tamen libeat diuidere, & distinguere singula, mansueti simul & excelsi animi imaginem proponũt canes, qui auertuntur à subsidentibus in terram. quò hæc pertinent:

Odyss. ξ. 30

Cum clangore canes tunc irruere. heic sed Vlysses
Astu subsedit, baculumq; abiecit.----

non enim porrò impetunt canes eos qui se demiserunt, humiliumque animo similes sunt facti. Ferunt etiam præcipuum de Indicis canibus qui in Alexandrũ pugnauit, emissis ceruo, apro, & vrso quietum iacuisse, eosq; spreuisse, viso autem leone statim surrexisse, & ad certamen se parasse: palam ostendentem hunc se sibi aduersarium contemtis reliquis omnibus deligere. Canes verò qui lepores venantur, si ipsi eos interficiant, gaudent ijs dilacerandis ac sanguine eorum potando. si verò lepus desperata salute (vt sæpe fit) quidquid habet reliquum spiritus in extremum insumens cursum concidat: mortuum nactus canis non tangit omnino, sed adstat caudam mouens: significans nimirum se non carnis, sed victoriæ causa certasse. Versutiæ autem cùm sint multa exempla, omissis vulpium, luporum, gruum, graculorumque commentis callidis (sunt enim nota) testem laudabo Thaletem antiquissimum philosophorum: quem ferunt non minimam laudem eo inuenisse, quòd artem arte

Asinus.

dextrè superasset. Salem portantium mulorum quidam fluuium ingressus, fortuitò cõcidit, ac sale in aqua colliquato cũ surgens onere se animaduerteret leuatum, causam sensit ac memoriæ mãdauit. & quoties per amnẽ transiret, dedita porrò opera se demisit, & in vtranq; partem versauit vt vasa in aquam demergerentur. Quod vbi Thales audiuit, iussit loco salis lana & spongijs vasa impleri, ijsq; oneratum agi mulum. qui cùm pro more suo egisset, & aqua onus suum impleuisset: sentiens suas sibi argutias malè cessisse, posthac

ita cautè fluuium tranſiit, vt ne inuito quidē ipſo vaſa aqua tangerentur. Alium aſtum cum fetus amore coniunctum perdices vſurpant. *Perdices.* Adſuefaciunt enim pullos ſuos, qui nondum volare poſſunt, vrgente aucupe ſupinos iacere, & glebam aliquam aut quiſquilias corpori inijcere ac prætendere, tanquam vmbraculum aut tegumentum quoddam. ipſe perſequentem aliorſum abducunt atq; circumagunt hinc inde volitantes, paulatimque loco cedētes, donec lactatum ſpe capiendi longè à pullis auellant. Lepores in cubiculum *Lepores.* ſuum redeuntes, catulorum alium aliò ponunt, ſæpe iugeri interuallo vnum ab alio locantes: ne ſi homo aut canis ſuperueniat, omnes ſimul periclitentur. ipſi cùm hac illac diſcurrentes varia veſtigia reliquerint, ad extremum ſaltu magno longè à veſtigijs ſe ſubducentes, ita dormiunt. Vrſa *Vrſa.* quando grauedine, quam pholian appellant, corripitur, priuſquam omnino torpeat, grauiſq; & immobilis fiat, locum receptui deſtinatum expurgat: eumque ſubitura incedit quàm poteſt maximè ſuſpenſis greſſibus, ſummis inſiſtens veſtigijs: tandem corpore in tergum coniecto in antrū ſuum ſeſe infert. Ceruæ potiſſimùm iuxta vias pariunt, *Cerui.* quo carniuora animalia non accedunt. Cerui quando ſe graues ob pinguedinem & carnium abundantiam ſentiunt, ſubducunt ſe aliò: vt quod fugiendo conſequi non poſſunt, latēdo impetrent. Terreſtrium echinorum (quos erinaceos etiā & ericios appellant) ſui defenſio & cuſtodia etiam prouerbium genuit:

Scit multa vulpes, magnum echinus vnum habet. *Echinus.*

nam accedente, vt aiunt, vulpe, ipſe

Corpus conuoluens pineæ in morem nucis
Spinis riget horrens, ne vel morderi queat,
Vel tangier.---

Elegantior tamen eſt eius pro catulis procuratio. Autumni enim tempore ſub vites obrepens vuarum baccas pedibus decutit in terram, eaſq; circumuolutans ſe ſpinis ſuis excipit: ac nobis aliquando omnibus hoc ſpectantibus ſpeciem exhibuit ambulantis vuæ. deinde in cauernam ſuam deſcendens, catulis eas à ſe decerpendas præbet. Cubile eius duo habet foramina: vnum verſus meridiem, alterum verſus ſeptentriones. Cùm ergo præſentit mutationem aeris, inſtar gubernatoris vel mutantis obthurat id quod vento-

vento est oppositum, alterum aperit. quod cùm Cyzici quidam obseruasset, creditus est à se prædicere posse ventum qui esset spiraturus. Societatis tuendæ ac prudentiæ exempla Iuba scribit ab elephantis exhiberi.

Elephas.

Venatores enim fossas quas ad ipsos capiendos faciunt, leuibus sarmentis & terra vili iniecta obtegunt. Cùm ergo elephantorum vnus (nã multi simul ambulant) in fossam incidit: reliqui materiam congerunt, & lapides ingerunt, vt illapsus facilè exire possit. Scribit etiam elephantos dijs vota facere, cùm se nemine docente mari lustrẽt, solemq; orientem adorent, proboscide manus loco sursum erecta. Itaq; etiam hoc animal dijs est carissimum, vt Ptolemęus Philopator testatum fecit. Cùm enim victo Antiocho vellet dijs honorẽ splendidè habere, pręter alia ob partam prœlio victoriam sacrificia, quatuor etiam elephantes immolauit. nocturnis autẽ territus insomnijs, quòd numen ei ob sacrificium illud inusitatum comminaretur, cũ multis vsus est piaculis, tum quatuor æreos elephantos pro occisis posuit. Neq; minùs societatem colunt leones. Nam à iunioribus in venationem educũtur ætate grauiores & tardiores. hi vbi defatigati sunt, sedent & iuniores operiuntur. qui prædam nacti, mugitu (qui similis est boatui vituli) seniores vocant: hi id statim sentiunt, accedũt, communiq; præda vescuntur.

Amores brutorum.

Amores porrò multorum exstitere animalium, alij sęui & furiosi, alij habentes non inhumanam elegantiam, neq; inuenustam consuetudinẽ. Qualis fuit Alexandreæ amor elephanti, riualem se Aristophani grammatico exhibentis. amabant enim ambo puellã corollas vendentem, & nõ minus euidenter elephas: nam per forũ pomarium transiens, semper ei poma adferebat, diuq; adstabat proboscideq; manus instar intra vestem inserta pectus sensim contrectabat. Draco autem qui Ætolicam feminã amauit, noctu ad eam commeabat, & ad cutem vsq; subiens amplexansq; neq; volens neq; imprudens lædebat: placideq; semper sub aurorã abijt. quod cum adsiduò faceret, necessarij longius remouerũt feminam. Draco post id, triduũ aut quatriduum non venit, quęrens (vt apparet) eam, & vagans. tandem ægrè cum reperisset, nõ pro more placidus, sed asperior accessit, & cum manus eius reliquis voluminibus corpori alligasset, suras extrema cauda flagellauit: lenem quandã & amatoriam iram ostendens, quæ plus

plus indulgentiæ haberet quàm pœnæ. Omitto anſerem, qui in Ægypto puerum adamauit, & Glauces citharœdæ amore captum arietem. ſunt enim in ore omnium, & vobis multarum narrationum ſatietatē obortam puto. Iam ſturni, corui, pſittaci, quando loqui diſcunt, vociſque ſpiritum *Voces auium.* ita facilem fictu doctoribus præbent: videntur mihi inter diſcendum patrocinari aliis animalibus, ac nos quodammodo docere, etiam eius quæ viua voce exprimitur & articulatæ orationis partem ipſis eſſe. Quo fit vt valdè ridiculi ſint, qui cum iſtis animalibus ſibi comparandos ſumunt piſces, qui neque ad vlulatum quidem aut ad gemitum ſatis habent vocis. cùm auiū à natura profectis, & nulla diſciplina formatis cantilenis quantum venuſtatis & gratiæ inſit, eruditiſſimi & muſices peritiſſimi homines teſtimoniū ferāt: ſuauiſſima poemata & carmina, olorū, & luſciniarum comparantes cantibus. Quoniam autem in docendo quàm *9.4.hiſt. anim.* diſcendo plus ineſt rationis: fides iam habeatur Ariſtoteli, qui docere etiam animalia ait, viſam enim eſſe luſciniam, quæ ſuo pullo canendi modum traderet. atque teſtimonium ei fert hæc res, quòd eæ philomelæ deteriùs canunt, quæ paruæ captæ & conuictui matrum ereptæ aluntur. quę enim à matribus educantur, ſimul diſcunt: non mercedis aut gloriæ gratia cantillantes, ſed quia delectantur, & vocis pulcritudinem magis quàm vtilitatem diligunt. Eſt quod vobis narrem, auditum ex ore multorum Romanorum & Græcorum, qui rem coràm ſpectauerunt. Tonſor quidam tonſtrinam habebat ante templum, quod Forum Græcorum appellant. Is mirificè vocalem & garrulam *Pica mirabilis.* alebat picam, quæ & hominum verba, & voces boum redderet, inſtrumentorumque ſonos: non cogente quoquam, ſed quòd ipſa impensè ſtuderet omnes voces prodere, nihil non ſonorum exprimere imitando. Fortè euenit, vt in ea vicinia diues quidam efferretur multis tubis accinentibus. cumque pro more ibi locorum fieret inſtitio, tubicines quia placebant, iuſſi cantum diutius protraxere. Ab illa die pica ita muta, ita voce omni deſtituta fuit, vt ne eam quidem ederet, qua neceſſaria ſibi ſolebat indicare. Quibus ergo antè vox eius, iis tunc ſilentium admirationi fuit eo maiori, quòd auditorium ſolitorum eâ pergere ita conticuiſſet. Non deerant, qui veneficio eandem artem ſpectantium

tium hoc effectum suspicarentur. plerique sono tubarum auditum auis perculsum putabant & attonitum, vnaque cum eo extinctam vocem. Verùm nihil erat tale in causa: sed exercitatio, vt apparuit, vt imitandi in sese conuersa, & vocem tanquam instrumentum concinnante atque apparante. Subitò enim rursum emicuit, nihil vsitatarũ illarum & veterum imitationum, sed cantus tubarum ipsis conuersionibus modulans, omnesq; mutationes & pulsationum numeros exprimens. vt, quomodo dixi, in animalibus intelligi possit facultatem à seipso discendi rationis maiorem habere vim, quàm docilitatem magistro aptam. Vnam tamen canis disciplinam non videor mihi debere silẽtio premere, cuius spectator Romæ fui. Erat mimo cuidam, qui tum fabulam perplexam, multarumque actione personarum constantem docebat. is canis cùm alios gestus referebat, rebus & motibus animorum propositis respondentes: tum facto periculo in ipso de veneno, quod soporẽ afferret, sed lethale videri ex argumento fabulæ debebat, panem in quo id exhibebatur accepit, & postquã edisset, paulo pòst similem se tremebundo, labascenti, ac caput ob grauitatem sustentare nequeunti præbuit: denique se tãquam exstinctum protendit, trahendumq; & transferendũ præbuit: sicut fabulæ rationes postulabant. Deinde articulo temporis ex his quæ dicebantur agebanturq; cognito, sensim principiò sese commouit, tãquam si ex alto somno expergisceretur, ac sublato capite circumspexit: pòst admirantibus omnibus, ad eum accessit ad quẽ debuit, lætitiam simulans atque comitatem. ea res commouit animos * omnium hominum, ipsiusque etiam Vespasiani senis imperatoris, qui vnà tum in theatro Marcelli aderat. Sed ridiculi fortasse sumus, qui eo nomine laudamus animalia, quòd discant: cùm Democritus affirmet nos eorum in maximis reb. fuisse discipulos. araneæ in texẽdi arte atq; reficiendi, hirũdinis in ædificãdi, oloris & lusciniæ, in suauiter canẽdi & imitãdi.

Homines quæ a brutis didicerint.

Medicina.

Medicinæ porrò triũ partiũ exẽpla illustria in iis videmus. Non enim medicãte duntaxat eius vtũtur specie, cuius quidem subiiciam exempla. Testudines origanum, mustelæ rutam mandunt, vbi aliquid de serpente comederunt. Canes certa quadam herba se bili vexante expurgant. Draco oculum obtusè videntem feniculo compunctum

ctum

ctum acuit. Vrsa cùm primùm ex antro suo prodit, aro vescitur agresti, cuius acrimonia aperit intestinum ipsius concretum. Alioqui nausea cùm tentatur, ad formicarum cauernam se confert, linguamq; suam pinguem & dulci succo mollitam exerens eis proponit, dum hæc formicarum fiat plena quibus deglutitis iuuatur. Sed & ibis prolutionem alui, per intestinorum vltimam extremitatem ingesta marina aqua se purgantis, animaduertisse & imitati dicuntur Ægyptii. & sacerdotes eorum, cùm se conspergendo lustrant, aqua ad hoc vtuntur, è qua ibis biberit: quòd infectam aut insalubrem nullam hæc aquam tangat auis. Sed & cibi abstinentia curantur quædam. vt lupi & leones, qui cùm fastidium carnium esu nimio contraxerunt, aliquantum iacentes & se calefacientes quiescunt. Tigrin ferunt, si ei hœdus porrigatur, abstinere cibo per biduum: tertia die esurientem, aliud poscere, & ni mox detur, caueam conuellere in qua inclusa tenetur, interim hœdo vt conuictori iam & contubernali facto parcere. Sed & medicinam quæ manibus administratur exerceri ab elephantis aiunt: qui vulneratis adstantes, contos, lanceas, & sagittas facilè & absq; damno aut laniatione euellant. Capellæ Cretenses quòd dictamno esa facilè eiiciunt infixa ipsis spicula, (statim enim sauciatæ eam herbā, nihil aliud, sectantur) grauidis mulieribus occasionem dederunt obseruandi, eam vim eiiciendi fetus habere. Hæc quanquam admirabilia, minus tamen admirationis merentur, quàm quòd bestiæ sunt quæ numeri vim intelligunt, & numerare possunt. Susis boues sunt, quæ regium ibi hortum rigant portatilibus haustris, quorū numerus est definitus, vt quæuis bos quotidie centū id genus vasa aquę plena eò portet. plura vt portet, nulla ratione, ne vi quidem vlla efficies. nā sæpe quidem tentatum est: sed bos vbi constitutū numerum absoluit, subsistit, neque ampliùs progreditur. ita accuratè summam concipit, & in memoria conseruat. Autor Ctesias Cnidius. Afri Ægyptios derident, qui de oryge fabulentur, cùm ea die & hora vocem emittere, qua sidus oritur, quod Seiriū & Caniculā nos appellamus, ipsi Sothen. suas enim vniuersè capras quando illud astrum cum Sole oritur, certò conuersas ad ortum intueri: esseq; id firmissimū documentum annuæ circuitionis, maximeq; cum astronomicis consen-

Boues.

Caniculæ ortus.

consentiens tabulis. Vt autem oratio nostra colophonem ipsa sibi imponens desinat, agedũ moueamus (quod dicitur) à sacra linea scrupulũ, & exigua quędã de diuinitate diuinationeq; nostrorum dicamus animaliũ. Non enim exigua, aut ignobilis, sed cùm magna, tum peruetusta pars diuinationis est auspicium. Celeritatem quippe suam aues, vim intelligendi ob agilitatem omnibus visis percipiendis aptam, deo accommodant vtendam: vt is eam conuertat & ad motus, & ad voces, & ad garritus, & ad figuras: quæ omnia aliàs insistunt, aliàs venti in morem citentur: aliasq; actiones impediant, alias dirigant & suis impulsibus ad finem perducant. Ideò in genere Euripides aues deorum præcones appellauit. in specie autem Socrates olorum cõseruum se facit. Sicut etiam de regibus Pyrrhus aquilæ cognomento, accipitris Antiochus delectatus fuit. pisciũ appellationem inscitis hominibus dũtaxat vel probri vel salsè mordendi gratia tribuimus. Verùm enimuerò cùm sexcenties sexcenta possint enumerari, quæ à terrestribus & aereis animalibus nobis voluntate deorum præmonstrantur atq; præsignificantur: piscium patronus ne vnum quidem tale proferre potest. muta enim aquatilia omnia, & nihil prouidentiæ diuinæ cernentia, in Titanicum mare impiumque abiecta sunt, veluti in sceleratorum regionem, vbi ratio & mens animi exstinguũtur. vt extrema animi parte qua sentitur, confusè & dilutè prædita ista, magis palpitantium, quàm animalium sint similia. HERACLEO. Contrahe supercilia, mi Phædime, téque excita ad causam marinorum nostrũm insulanorumque defendendam. Non enim iocosè dixit Aristotimus, sed valido vsus est agone, ac dicendi arte, cui ad forensem rationem nihil præter cãcellos & tribunal defuit. PHAEDIMVS. Insidię verò, mi Heracleo, dolusque manifestus nobis intentãtur. Nos enim hesterna adhuc crapula obrutos sobrius, vt vides, præclarus iste præmeditatè adortus est. Recusare tamen certamẽ non licet. Nolo enim de me, si Pindarum æmuler, dici hæc:

Augurium.

Proposito certamine, præscriptio
Virtutem in alias coniecerit tenebras.

Multum enim ocii nobis est, cessantibus non choris, sed equis, canibus: retibus, & verriculis: cùm ob disputationem hanc induciæ hodie omnibus in terra marique versantibus anima-

animalibus cõtigerint. Non tamen est quod metuatis. Vtar enim eo modicè: neque philosophorum opiniones, neque fabulas Ægyptiorum, aut Indorum teste carentes, Afrorúmve narrationes adducens: sed pauca eorum proferens, quæ vbique testes habent eos qui mare exercent, visuque fidem sui faciunt. Quanquam terrestrium quidem exemplorum nullum in occulto est, sed apertè sensui cognitionem sui præbẽt. Mare autem pauca & exilia præbet, & suorum animalium plerorumq; abscondit ortus, nutritiones, insidias quas inuicem struunt & cauent: in quibus non pauca prouidentiæ, memoriæ, & iusticiæ opera ignorata, obsunt nostræ causæ. Deinde terrestria animalia ob generis communitatem & vitæ consuetudinem vtcunq; cum hominum moribus commixta, educationem, doctrinam, imitationemque consequuntur: quibus acerbitates omnes & morositates, tãquam dulci aqua admixta marinæ salsugo, delinitur atque conditur, incomposita & inertia omnia excitantur motuum humanorum commercio. At marinorum vita, magnis limitibus ab hominum consuetudine distincta, nihilque adsciticium habens, nihil vsu partum, sua est tota & genuina, & nullis permixta alienis moribus: non ob naturã hoc, sed propter locum. Natura enim quantum ex se disciplinæ consequi potest, inq; se continet, etiam piscibus largitur. Itaque multas anguillas hominibus præbet cicures, quæ sacræ vocantur: quales sunt in Arethusa. sæpe etiam pisces, qui nominatim vocati exaudiant: qualem ferũt Crasso fuisse murænam, qua mortua fleuit. cùm quidem Domitio obiicienti hoc, respondit: Nónne tu sine lacrymis tres vxores sepelisti? Crocodili sacerdotum non modò vocem agnoscunt vocantium, seque contrectari sinunt: sed etiam rictu diducto dentes manibus purgandos, & linteo tergendos præbent. Nuper optimus Philinus cùm in Æpypto vagatus ad nos rediisset, narrauit, se in vrbe quæ ab Antæo nomen habet vidisse vetulam cum crocodilo dormientem, iuxta eam in grabbato mollissimo decorè porrectum. Sacrum verò crocodilũ antiquitus narrant Ptolemæo regi, cùm ab eo vocatus non cõpareret, frustrà etiam sacerdotibus hortantibus atq; precãtibus, finem vitæ, qui nõ multo pòst secutus est, præmonstrasse. Vt iam neque preciosæ illius diuinationis exsors sit aquatile ani-

Pisces cicures.

Pisciũ diuinatio.

malium

malium genus, neque ſuo honore careat. quando etiam a- * pud Suram (pagus is eſt Lyciæ inter Phellos & Myra) audio homines piſcibus adſidere, ex iiſque arte quadam tanquam ex auibus præſagia futurorum captare. Verùm hæc ſufficiant exempla ad oſtendendum, piſces non omnino à noſtro genere alienos eſſe, aut qui nulla nobiſcũ affectione conſpirent. Sinceræ autem & naturalis perſpicientiæ, magnum eſt hoc & commune argumentum: quòd nullum aquatile, demtis his quæ ad ſaxa adhæreſcunt vel iis adnata ſunt, ita facilè & abſque negocio ab homine capi poteſt: vt aſini à lupis, apes à meropibus, cicadæ ab hirundinibus, angues à ceruis, (quibus quidem non à curſu, ſed ſerpentes attrahendi facilitate elaphi nomen apud Græcos eſt.) Sed & ouis pede lupum ad ſe vocat, & ad pantheram pleraque aiunt accedere ſuauitate odoris illecta, maximè ſimias. Marina autem ferè omnia cùm præſentiant, ſuſpicenturq; & caueant inſidias calliditate ſua, fecerunt vt piſcatio nõ ſimplex aut expedita eſſet, ſed varia inſtrumenta, omniſq; generis artes ac fallacias requireret. Idque liquet etiam ex iis quæ maximè ſunt in promtu. Nam calamum piſcatorium non volunt craſſum eſſe, quanquam eo robuſto opus ſit ob captorum piſcium violentas reuulſiones: ſed tenuem potiùs eligunt, ne latam faciens vmbram, terreat animal natura ſuſpicioſum. *De hamis.* Quin & funiculũ hami paucis nodis nectunt, leuemque faciunt: quòd aliàs dolum ſenſuros piſces putant. & ſetæ partes quibus vncus alligatur, quàm maximè albas faciunt, vt eo faciliùs lateant in mari ob ſimilitudinem coloris. Verſus autem Homeri,

Iliad. ω. 80.

Illa cito, plumbi ſimilis, petit impete fundum:
Quod bouis agreſtis cornu ducente ſub vndas
Crudiuoris miſſum mortem fert piſcibus atram:

quidam ſic accipiunt, vt putent veteres boum crinibus ad hamorum funiculos conficiendos fuiſſe vſos. Keras enim quod alias cornu ſignificat, heic eſſe crinẽ: vnde Keiraſthæ tonderi, & Kurà tonſura, & Keroplaſtes ille apud Archilochum, ſtudioſus comæ ornandæ. Sed errant hi. Nam ſetis equinis vtebantur maſculis: cùm equarum caudæ vrina madefactæ ſetas habeant inualidas. Ariſtoteles in his nihil ait ſapienter aut ſubtiliter dictum eſſe: ſed reuera funiculo ante hamum apponi corniculum, quòd piſces peruorent,

ſi quid

si quid aliud attingant. Hamis porrò vtuntur rotundis aduersus mugiles & amias, quia iis os est paruum, à recto enim sibi timent. aliquando etiam teretem suspectum habens mugil, in orbem circumnatat, escam cauda verberans, & quod decussit, ad os reflectens. quod si nequit, ore contracto summis labris escam attingit, aliquid inde carpens. Labrax elephanto fortiorem se gerit. non enim alium, sed ipse seipsum, quando hamum momordit, capite hinc inde agitato vt vulnus dilatet, doloremq; istius tolerans laniationis, vnco liberat. Vulpes raró ad hamum accedit, sed dolū fugit: capta statim extrà vertit corporis interiora, (quod ei ob robur & flexibilitatem datum est) itaque hamum eiicit. Hæc quidem intelligentiam demonstrant, vsumq; eius tempestiuum, atque eum artificiosum & subtilem. Alia sunt, quibus cum prudentia coniunctus mutuus amor, societatisque studium declarantur. Scarus vbi hamum vorauit, reliqui scari adsiliunt, & funiculum morsibus rumpūt: iidem suis in rete illapsis caudas tradunt, mordicusque tenentes alacriter extrahunt. Anthiæ in gentilibus suis liberandis maiorē adhibent audaciam. funiculum enim in dorsum recipiunt, spinisque erectis conantur earum asperitate tanquam serra dissecare. Atqui nullum nouimus animal, quod alii sui generis audeat opem ferre: non vrsam, non aprum, non leænam, non pantheram. sed conueniunt quidem in theatris quæ eiusdem sunt naturæ, ínq; orbem circumeunt: alteri verò alterum subuenire neque nouit neq; curat, sed ab eo vulnerato aut moriente quàm longissimè fugit atq; desilit. Narratio autem, amice, de elephantis qui in fossam delapsum congesta materia educant, nimis quàm absurda est, & aliena: tanquam è regio edicto iubens nos libris Iubæ credere. quòd si vera est, ostendit multa marina animalia societatis studio, prudentiaque nihil concedere terrestrium sapientissimo. Sed mox de societate eorum peculiaris erit sermo. Cæterùm piscatores cùm vident plerosque piscium ex hamis eluctari, ad vim se conuertunt, Persarum more sagenis eos circumuenietes, quibus comprehensi nulla calliditate effugere possint. Nam verriculis & nassis mugiles iulidesque capiuntur, tum mormyri, sargi, gobii, labraces. quæ autem iaciuntur in altum retia, mullum, chrysopum, scorpium trahunt. quin etiam gripis & sagenis

Mutua piscium auxilia.

ſagenis piſces incluſos rapiunt: quod retium genus panagram Homerus rectè appellauit, quod omnia eo capiantur. Sunt tamen aduerſus hæc machinæ muſtelis & labracibus. Labrax enim cùm ſentit panagram trahi, vi ſolum tundit, in eoq; cauitatem efficit, in qua ſe continet dum rete tranſeat. Delphin deprehenſus, vbi ſe in vlnis ſagenæ teneri ſentit, nihil perturbatus, ſed lætus intus manet, epulaturque abſq; negocio, tanta piſcium copia præſente. vbi rete prope ad terram adducitur, eo eroſo abit. Quòd ſi nō effugiat, primùm nihil aliud patitur, quàm quòd piſcatores mariſcis ei circa criſtam inſutis ita ſignatum dimittunt. rurſus capto verbera ingerunt, agnito è ſutura. Sed hoc raro euenit. pleriq; enim primùm veniam conſecuti, poſthac à maleficio abſtinent. Cùm autem multa præterea ſint prudentiæ in præcauendis & effugiendis inſidiis exempla, ſepiæ artem præterire non conuenit. Veſicam enim iuxta collum habens plenam atro humore, (tholus is vocatur) vbi deprehenditur, hunc effundit foras, tenebraſq; circa ſe efficit mari infecto, vt piſcatoris conſpectū ſubterfugere poſſit. imitās deos Homericos, qui quos ſaluos volūt cœrulea ſæpenumerò nube obiecta eripiunt atque ſuffurantur. Sed de his ſatis. Inſidiandi autem & prædandi eorum calliditas in multis conſpicitur. Aſter cùm ſciat omnia quæ tetigerit diſſolui ac colliquari, corpus ſuum tangi ſinit ab appropinquantibus. Torpedinis vim noſtis, quæ non modò tangentibus ſtuporem infert, ſed etiam per ſagenam torporem manibus captantium immittit. quidam, qui eius naturam magis comperérunt, aiunt ſi viua in terram excidat, aquam ei ſuperfundentes, torporem ſentire per affectā qualitate piſcis aquam ad manū allatum. Huius ergo rei cùm habeat innatū ſenſum, cū nullo cominus pugnat piſce, neq; periculū vllū adit: tantùm in orbē circūnans, quaſi tela ſpargit vim à ſe defluentē, inficitq; primò aquam, deinde animal ꝑ aquam, cùm id neque defendere ſe queat, neq; effugere, ſed quaſi vinculis irretitum teneatur atq; congelet. Notus eſt etiam multis piſcator, cui à capiendis piſcib. nomen eſt factum: cuius arte etiam ſepiam vti Ariſtoteles ſcribit. A collo ſuo demittit acetabulum inſtar funiculi quo hamus dependet, quod & laxatum longè emitti, & facillimè retrahi in ſe poteſt. id piſciculis, quos prope ſe videt, mordendum exhibet,

Iliad. ε. 487.

Aſtus piſcium.

exhibet, paulatimque in se retrahens fraude ad se prædam adducit, dum ore cõtingere possit. Polypus vt colorẽ suum mutet, Pindarus notum fecit ac celebre, sic canens:

Marinæ bestiæ colori
Aduerte mentem, & sic vafer omnibus
Versare in vrbibus:

& Theognis:

Polypodis fac morem imiteris versicoloris:
Cui subit is, semper fit similis, lapidi.

Sanè etiam chamæleon mutatur: non vt moliatur aliquid, aut sese occultat: sed ob metum ita vertitur, natura meticulosus: & id mutationis consequitur, vt ait Theophrastus, spiritus multitudinem. parum enim abest quin totum eius corpus pulmone impleatur, quo indicatur ipsum spirituũ plenum, & mutatu facilem esse. At polypi mutatio non est animæ affectio, sed actio quædam. Mutat enim se dedita opera, hac arte fugiens quæ timet, & apprehẽdens quibus alitur: decipiendo capiens non fugientia, & euitans præteruehentia. Nã ipsum sua comedere acetabula, falsum: à muræna sibi & congro metuere, verũ est. ab his enim malè tractatur, neq; lædere vicissim potest ob lubricitatem elabentes, sicut rursum carabus illis in cõplexum venientibus vincit. nam tenuitas non est aduersus asperitatem auxilio: polypo autem acetabula intrudente perit. Atque hunc orbem & vicissitudinem mutuò sese insequendi & fugiendi natura ipsis vt exercitationem ac meditationem certaminis de calliditate & prudẽtia ingenerauit. Enimuerò echinum terrestrem retulit Aristotimus, quæ præsensisset ventos, laudauitque gruum volatum trianguli forma. Ego autem echinum nullum Cyzicenum aut Bizantium, sed omnes in vniuersum marinos echinos profero, qui vbi tempestatem fluctúsq; prænoscunt, lapillis sese saburrant: ne ob leuitatem euertantur, aut vndis obortis auellantur, sed lapillis prægrauantibus maneant. Volatus gruum ad vẽti rationes accommodatus, non est vnius generis. Sed hoc omnib. communiter notũ est piscibus, sempérq; aduersum vndas & fluctum natant, cauéntq; ne vento secundum caudã incidente squamæ nudatæ corpus nudum exhibeant, idq; dolore afficiatur. Itaq; proram suorum corporũ semper aduersam vndis statuunt. sic enim scissum à fronte mare branchias constringit,

ſtringit, leuitérq; per ſummam ſuperficiem defluens ſquamas deprimit, neque cum horrore erigit. Hoc, inquam, omnium commune eſt piſcium, excepto ellope. is ſuapte natura ſecundo vento & fluxu nat, neq; metuit ſibi à ſquamarum erectione, cùm earum cõmiſſuræ non ſint verſus caudam conſertæ. Iam thynnus ita exactè æquinoctia & ſolſtitia ſentit, vt etiam hominem doceat, nihil huc tabulis opus habentem aſtrologicis. vbi enim eum bruma deprehendit, ibi quieſcit, eodémq; ſe loco cõtinet vſq; ad æquinoctium. Callidum verò eſt illud gruis, quòd lapidem tenet, vt eo excidente euigilet. Quanto, amice, maior eſt delphini ſolertia? Huic cùm nefas ſit ſtare, & motu vacare, in quo natura eius ſemper eſt, neq; ante mouendi quàm viuendi finem facit: quando ſomnum captat, corpus ſurſum ad ſuperficiem maris euehit, ſupinúmque rurſum per profundum demittit, fluctu quodam vectationis agitatus, donec ad terram perueniat. ibi excitatus è ſomno, ſurſum cum impetu ad maris ſuperficiem effertur, iterúmque poſt ſe demittit, itáque ſibi in motu quietem quandam machinatur. Idem eadem de cauſa facere thynnos aiunt. Quorum quoniam paulo antè mathematicam prædictionem conuerſionum Solis retuli, cui etiam Ariſtoteles teſtimonium perhibet: audi nunc etiam arithmeticam eorum ſcientiam. imò opticam me herclè priùs dicam, quam videtur non ignoraſſe Æſchylus. ſunt enim hæc eius verba:

Delphinus.

Thynnus.

In morem thynni obliquos oculos ingerens.

videntur enim altero oculo cæcutire thynni. itaq; in mare ita ingrediuntur, vt à dextra habeant terram, & egrediuntur, vt à ſiniſtra: planè prudẽter atq; attentè cuſtodiam corporis meliori oculo cõmittentes. Arithmetica autẽ ob ſocietatis tutelam, vt apparet, & mutuam dilectionem cùm haberent opus, ita ad ſummum eius ſcientiæ peruenerunt, vt cùm gaudeant conuictu & congregatione, multitudinem ſemper in cubi modum ſtipent, vniuerſis in ſex planas ſuperficies diſtributis. deinde ita natãt, vt ordinem ſic conſeruent, figura ſemper in quam libeat partem verſatili. Itaque is qui eos obſeruat ſpeculator, ſi vnum latus ſuperficiei exſtantis rectè dinumerauerit, ſtatim de toto numero ipſorum poteſt pronunciare, ſciens longitudinẽ, latitudinem, & craſſitiem figuræ inter ſe eſſe æqualia. Amiæ etiam nomen in-

men inde habent, quòd ſimul eant: puto etiam pelamydes. Reliquorum generum, quæ conſpiciuntur & viuunt ſocietate deuincta, numerus exprimi non poteſt. Itaque potiùs accedamus ad eas ſocietates recēſendas, quæ priuatim piſcibus intercedunt. de quibus eſt is, qui plurimum attramenti Chryſippo cōſumpſit, primo in omnibus phyſicis, omnibus ethicis libris loco poſitus pinnotheras. Spongotheram enim Chryſippus nō nouerat, alioquin haud præteriturus. Pinnotheras, cui ab obſeruanda pinna nomen factum, animal eſt cancri ad formam accedens, (ſic enim traditur) & cum pinna degit, eiúſq; conchæ apertionem obſeruat, foris adſidens apertæ & hianti, donec aliquis piſciculus accidat, qui ab ipſis capi poſſit. tunc carnem pinnæ mordens, eam de captura monet, vnáq; in teſtudinem intrat. ea concham claudit: ſic præda intra ſuam munitionem recepta ſimul veſcuntur. Spongotheres gubernatur ab animalculo, quod non cancri, ſed araneæ ſimile eſt. Non enim anima & ſanguine caret ſpongia: ſed ſaxis adnata, vt multa etiam alia, motum habet peculiarem à ſe ipſa & in ſeipſam, qui monitore tamen & veluti pædagogo habeat opus. nam alioqui rara, & multis hiatibus aperta ſpongia, ob ignauiam & hebetudinem, ſi quid eorum quæ ſunt eſui intrauerit in caua ipſius, ſpongothera indicante ſe contrahit, atque id conſumit. multóque magis homine accedente aut tangente, monita & puncta ab ſuo cuſtode ſpongia, quaſi inhorret, clauſoque ore ita ſe ſtipat, vt difficulter poſſit à venantibus abſcindi. Purpuræ gregatim conſueſcentes, fauum quidem communiter, apum inſtar, conficiunt: in quo dicuntur generare. muſci & algæ quicquid eſt eſui ita in ſuas teſtas recipiunt, vt iis in orbem exſertis quaſi circularem conuiuationem præbeant, vna alterius alimentum depaſcente. Et verò quis in hiſce admiretur communitatem? quando etiam crocodili, quo nullum animal perinde efferum & à ſocietate alienum mare, flumina, paludes, gignunt, tamen in ſuis cum trochilo cōmerciis mirificam demonſtrat cōiunctionem atq; elegantiam. Trochilus auis eſt ex earū genere, quæ circa lacus & fluuios verſantur. ea crocodilum cuſtodit, non proprio victu, ſed eius reliquiis enutrita, cùm enim ſentit ichneumonem luto (ſicut athletæ puluere ſolent) oppletū crocodilo dormienti inſidiari, vociferans, &

Pinnotheres.

Spongia.

Crocodilus.

Trochilus.

tundens rostro hũc excitat. Crocodilus vicissim ita se huic cicurem præbet, vt eum aperto ore intromittat, gaudeâtq; eo tenues carnium particulas quæ dẽtibus inhæserant suis rostro sensim legente & deradente. & vbi iam contentus, os claudere vult, leniter mandibulam inclinans id significet, neq; eam priùs demittat, quàm trochilum euolasse senserit. Piscis autem, qui Græcis Hegemon, quod est dux siue ductor appellatur, exiguus est, gobio non absimilis quantitate & forma, sempérque adest magno alicui ceto, prænatánsq; eius cursum dirigit, ne in vadum is, aut in limum, vel fretum aliquod incidat, vnde exitus difficulter detur. sequitur cetus, veluti clauum nauis, cursum eius tenens. & quidquid aliarum est rerum, siue animal, siue nauis, siue lapis, quod ad ceti rictũ áccidit, id statim demersum in eius ventrem periit. ductorem autem suum agnoscens veluti ancho rã intrò recipit. intus enim dormit ductor, & cetus eo quiescente subsistit ac stationem agit. rursumq; eo progrediente sectatur, neq; noctu diéve abscedit. si enim abscedat, vagatur iam errátq; cetus. & multi ceti quasi gubernatore destituti pereunt ad terram elati. idq; nos vidimus apud Anticyram. & memorant antè ceto haud procul Bunis ita in littus egresso atq; putrefacto, pestem ortam fuisse. Dignum verò est his societatibus & consensui ac consuetudini eas amicitias componere, quas Aristotelés narrat vulpiũ & serpentum, quia communem inimicum habeãt aquilam? aut otidibus cum equis, quibus appropinquare & fimum disijcere gaudent? Ego ne in apibus quidem ipsis, aut formicis tantum animaduerto mutuę procurationis. nam vt cõmune opus omnes augẽt: ita alteri nulla est alterius cura, nulla consideratio. Hoc discrimen magis etiam elucescet, si sermonem conuertamus ad ea quæ societatis antiquissima sunt & potissima opera, nempe ad fetus procreationem. Primùm enim pisces, qui paludibus contiguum, aut amnes excipiens mare inhabitant, instãte partu sursum euadunt, potabilium aquarum mitissimam ac placidissimam quærentes. Nam & partui tranquillitas est commoda, & à belluis immunes sunt fluuij, sunt paludes: vt fetus saluti iam cõsulant. Quæ causa est, quòd piscium maxima vis apud Euxinum procreatur pontum. non enim cete ibi sunt, sed duntaxat exilem phocam, & paruum delphinem habet. tum fluuiorum

Hegemon.

Cetus.

Pontus.

uiorum plurimorum atq; maximorum in eum se effundentium admixtio, tēperiem partibus commodam efficit. Maximè admirabilis est anthias piscis, quem sacrum Homerus appellat. etsi pro magno piscem sacrū quidam interpretantur, quomodo os magnum sacri appellationem habet, & morbus comitialis cùm sit magnus, sacer dicitur. alij sacrū eum intelligunt, qui dimittendus sit, vtpote alicuius numinis tutelæ consecratus. Eratosthenes videtur interpretari chrysophryn, sic ab aureis ciliis dictum. *Il. ϖ. 407.* *Anthias, sacer piscis.*

Aureus huic sacro sua cilia circulus ambit.

ellopem putant multi. est enim rarus, & non facilis captu. apud Pamphyliam sæpenumerò visitur: & cùm eum capiūt, tum & ipsi piscatores coronantur, & lembos suos sertis redimiunt, ac cum strepitu plausúq; aduecti, excipiunt & venerantur. Pleriq; tamen anthiam putāt esse sacrum piscem: itáque dici, quòd vbi anthias apparet, nulla est bellua, sed audacter spongiarum captatores vrinant, audacter pisces fetificant, tanquam obsidem securitatis à prædantibus nacti. Causa colligi non facilè potest. fugiántne belluæ anthiam, vt suem elephanti, gallū leones: an signum eius præsentia sit locorum belluis carentium, quæ agnoscat ille & obseruet, vt calliditate & memoria præditus. Porrò autem piscium fetus procuratio vtriq; est sexui cōmunis: tantúmq; abest vt mas fetum deuoret, vt etiam adsideat ouis, eáque custodiat. testis Aristoteles. & si qui femellas sectantur, exiguum aliquid seminis infundūt: quòd aliàs fetus ad iustam magnitudinem non excrescat. Peculiariter phycides ex alga veluti nidum quendam construentes, eo suum fetum ab vndis defendūt. Mustelæ amor erga prolem ac dilectio tantum habet suauitatis, quantum nulla etiam cicuratissima superare possint animalia. Ouum parit, & vbi exclusus est fetus, nō foris, sed intrò receptum eum ita alit & educat, tanquam denuò paritura. & cùm aliquantum adoleuit, emittitur, docetúrq; iuxtà natare: deinde rursum per os in se recipit, receptaculum iuxtà ei, & alimentum præbens ac locum tutum, dum eò virium perueniat, vt ipse tutari se possit. Testudinis quoq; in pariendo, & fetu tuendo mirabilis est accuratio. Parit è mari egressa in vicinia. deinde quia incubare, diuve in terra morari nō potest, oua in sabulo ponit, læuissimū & mollissimū ei ingerens. vbi texit, satisq; tutò ob- *Mustela piscis.* *Testudo.*

ruit, sunt qui dicunt eam pedibus locum notis impressis notare, itáque facere vt facilè ab ipsa agnosci possit. alij femellam à mare nutritam, sigilla propria & formulas ibi relinquere ferunt. Id magis mirabile est, quòd diebus XL. obseruatis (tot enim diebus excoquuntur & rumpuntur oua) sub earum finem accedunt, & vnaquæuis suum thesaurum, ita vt non meliùs homines cistam cum auro depositam agnoscentes, aperiunt cum gaudio & alacritate.

Crocodilus.

Crocodili his cætera habēt similia. sed coniectatio loci non dat homini occasionem causæ ratiocinãdo explorandæ: vnde est, quod non rationi, sed diuinationi imputetur huius animalis prænotio. Nam neque intra, neque vltra illud spacium, ad quod Nilus sua annua eluuie peruenturus est, progressus oua ponit. vt quicunque agricola in ea incidat, cùm ipse intelligere, tum aliis queat narrare, quousque effluxurus sit amnis. adeò scitè dimēsus est, ne humidus ipse humido incubet. Exclusis catulis, qui primũ in lucem progressus nõ statim ore arripit obuiũ aliquid, muscã puta, culicē, vermem, aut festucam vel herbam, eum mater morsibus dilaniat atque enecat. feroces autem & strenuos amat & fouet, iudicio (id quod sapientissimi hominum postulant) non affectui amorem tribuens.

Vituli marini.

Phocæ etiam pariunt in sicco. paulatim autem catulos producũt, & mare iis gustandum præbent, móxque rursum educunt: idque sæpe & singulatim faciunt, dum sic adsuescant, audactérque marinam vitam sustineant.

Ranæ.

Ranæ in coitu euocationibus vtuntur, vocem edentes, quæ ololygon dicitur, ad amorem & coniugium aptam. vbi autem mas femellã sic allexit, vnà noctem istam commorantur. misceri enim in humido non possunt, & interdiu id in terra verentur facere, obortis tenebris absque metu congrediuntur. Aliàs autem vocem edunt clariorem pluuia imminente: idque signum est vnum de firmissimis. Sed quam ô care Neptune, pœnè in rem incidi absurdam atque ridiculam? si me circa phocas & ranas oratione moras nectētem, sapientissimũ diisq; acceptissimum omnium marinorũ animal subterfugisset. Quæ enim musica lusciniarum, quæ hirundinum industria, quæ columbarum humanitas, quod apum artificium cùm alcyonis virtutibus cõparari meretur? cuiúsnam animalis ortus & partus deus tanto honore affecit? Latonæ partum ferunt ab vna insula

Alcyones.

eius amore capta fuiſſe exceptum. Alcyoni autem circa brumam parienti totum mare deus fluctuum & pluuiarum vacuum præbet : vt iam animal aliud ſit nullum, quod homines ita meritò ament. huic enim acceptum referre debent, quòd media hyeme ſeptem dieb. totidémq; noctibus abſq; vllo periculo nauigant, itérq; marinũ tum terreſtri tutius habent. Quòd ſi de ſingulis eius virtutib. pauca ſint dicenda: primùm ita maritum diligit alcyon, vt non vno aliquo ſtato tempore, ſed per totum annum conſuetudine eius vtatur: non ob laſciuiam, (neque enim vnquam alium admittit) ſed ob beneuolentiam & amicitiam, qualis vxori aduerſus ſuum eſt virum. Vbi autem ſenectus marem imbecillum, & ad ſectandum tardum reddidit, ipſa eum ſuſcipiens geſtat atque nutrit, nunquam deſtituens, nunquam ſolum relinquens: ſed in humeros ſublatum vſquequaque portat, atq; fouet, eiq; ad mortem vſque adeſt. Ad amorem prolis, & pro eius ſalute procurationem quod attinet, vbi primùm ſe concepiſſe intelligit, ſtatim ad nidum conficiendum ſe confert. Heic non lutum ſubigit, non parietibus aut culminibus innititur, vt hirundines, neq; multis partibus corporis operantibus vtitur, vt apes quæ cellulas ſuas mellis faciundi cauſa ſubeuntes toto corpore omnibúſq; membris laborant. ſed alcyoni vnum ſimplex inſtrumẽtum eſt, os videlicet. Ac nullum aliud adiumentum cùm habeat ſui ſtudij, tamen quale opus quámq; artificioſum conficiat, vix vt credant adduci poſſunt qui non viderunt: adeò quòd illa effingit, aut potiùs nauis in morem cõpingit, eam habet figuram, quæ ſola euerti mergiq; non poteſt. Collectas enim ſpinas acus marinæ conſerit inter ſe atq; cõtexit, perinde ac ſi telæ ſubtegmen ingereret, ita alias obliquas, alias rectas cõmittens inter ſe flectendo cõplicandóq;. atq; ſic abſoluit teretem nidum, ſimilem nauiculæ vno remo agitatæ, figura prominentem habente cuſpidem, qualis ferè eſt piſcatorio vaſi quod curtum vocant. Ita perfectum deponit in fluxum vndarum, vbi mare leniter accidens non ſatis concinnata, ſuóq; alliſu laxata monet reficere ac ſtipare, rectè autem cõpacta ſtipat, itáq; conſolidat, vt etiam lapide aut ferro vix rumpi diſſoluiq; poſſit. Proportio maximam meretur admirationẽ, & cauitatis forma. ita enim adornatur, vt ſolam alcyonem recipiat, omnibus aliis aditus ſit ignotus,

ac ne mare quidem admittatur. Existimo ſanè omnibus vobis viſum fuiſſe talem nidum. Mihi verò ſæpiùs videnti ac contrectanti, ſubiit dicere:

Od.ξ.162. *Tale quid in Delo, & Phœbi me cernere templo*

memini: nempe aram ceratinam ſiue cornutam, quæ inter ſeptem mundi miracula celebratur: quòd neque glutine vllo neque aliis vinculis cohærens, è ſolis dextris cornibus compacta eſt. Propicium autem mihi precor deum, qui homo inſularis aliquid de muſica Sirene.

* * *

& interrogationem illam deridere, cur Apollo non vocetur * Triglobolus. an enim non agnoſcunt Venerem Triglobo- * ron, quòd mulli ei conſecrantur, eiq́; in mari tempora con- *Mullus.* duntur * aliáque ſimilia: quòd ne interfecto quidem eo gaudet? Lepti autem ſacerdotes nullo marino veſcuntur. Myſtæ Eleuſinij nullum venerantur, quod ſcitis: eodémque Iunonis Argiuę antiſtita honoris gratia abſtinet. nam leporem marinum, qui homini eſt lethalis, maximè interficiunt & conſumunt mulli. ideóq; vt humanis & ſalutaribus animalibus parcitur. Iam Dianæ Dictynnæ à retibus dictæ, & Apollinis Delphinij templa & aræ paſſim ſunt apud Græcos. & locum quem Apollo ſibi eximium delegit, coloniam putant eſſe Cretum delphino duce vſorum. non enim deus ante claſſem mutata forma natauit, vt fabularum ſcriptores tradunt: ſed delphino miſſo qui curſum hominum dirigeret, eos Cirrham deduxit. Ferunt etiam Sinopen miſſos à Ptolemæo Sotere ad Sarapidem auehendum & Bacchum, *Delphin.* violento vento eiectos ſupra Maleam nauigaſſe inuitos, ita vt Pelopõneſum ad dextram haberent. heic iis vagãtibus & oberrantibus delphinum ante proram apparuiſſe, qui quaſi inuitans in cõmodas ſubinde ſtationes deduxerit tantiſper, dum nauim ad Cirrham conſtitueret. Ibi cùm ſacrum ab exſcenſione è naui feciſſent, quod anabaterium dicitur, cognouerunt de duobus ſimulacris vnum quod erat Plutonis debere ſe auferre ſecum, alterius, quod Proſerpinæ, excipere formam, ipſumque relinquere. Veriſimile quidem eſt deum probare ſtudium muſices in delphino, cui etiam Pindarus ſe comparans, incitari ſe ait delphini in morem,

Quem placido e mari
Suauis exciuit tibiæ ſonus,

magis

magis tamen humanitatem eius deo puto caram esse. Solus enim hominem, vt homo est, amat. terrestrium animalium alia nullum hominem: mansuetissima tantùm vtilitatis gratia eos à quibus aluntur, & cum quibus consueuerunt, vt canis, equus, elephas. Hirundines quantum ipsis opus est domus hominum subeunt, vmbram securitatémque quærentes. ipsum hominem interim fugiunt tanquam feram. Delphino præter omnia animalia & soli id natura dedit, quod optimi requirũt philosophi, nempe vt amet gratis. Nullam enim ad rem homine opus habens, omnibus benignus est, omnes amat, multis auxilium tulit. Atq; Arionis quidem historiam omnium ore celebratam nemo ignorat. Hesiodi tu, amice, tempestiuè nos admonuisti.

---- sed non oratio fine Iliad.1.55.
Est abs te conclusa suo.----

Qui enim canem laudasses, nõ debuisti delphinum reticere. Cæcum enim fuit indicium canis latrãtis & cum clamore percussores inuadẽtis. * apud Nemeum cadauer Hesiodi mari iactatum sustulerunt, alijq; ab alijs studiosè excipientes ad Rium exposuerunt, occisumque hominem demonstrarunt. Myrsilus Lesbius scribit, Enalum Æolensem, cùm amaret Phinei filiam, quæ oraculo Amphitritæ iubente de Penthidibus saxis deiecta fuerat, ipsum quoque in mare insiluisse, saluúmq; à delphino fuisse ad Lesbum delatum. Beneuolentia autem delphinis erga Iassensem puerum, ob excellentiam amor visa est. Cum eo enim quotidie ludebat, iuxtáq; nabat, & tangendum se præbebat, patiebatúrq; ab eo conscendi, & quocunque flecteret vehebat, ad mare spectaculi gratia subinde omnibus Iassensibus cõcurrentibus. aliquando autem ingenti imbre grandinéq; ingruentibus, puer à delphino defluens perijt: delphin vna cum excepto cadauere in terrã sese eiecit, neq; antè ab illo destitit, quàm moreretur. iustum ratus vnà cum eo perire, cui causam exitij contulisset. & Iassensibus monimentum huius casus est monetæ nota, puer delphino inuehens. Hęc res etiam fabulosæ de Cœrano historiæ fidem conciliauit. Is Pari natus, quodam tempore Byzantij delphinos, qui sagena iacta capti extractique in terram, ac iamiam mactandi erant, emptos vniuersos dimisit. Paulo pòst quinquaginta remis acta naui vectus, in qua fuisse prædones aiũt, naui in freto quod

inter Naxum eſt & Parum ſubuerſa, reliquis ſubmerſis, ipſe à ſuccurrente delphino ſublatus, & in Cythnum eſt delatus ad ſpeluncam, quæ Cœraneum dicitur, atq; etiamnum viſitur. atq; de hoc Archilochum aiunt ſcripſiſſe:

De quinquaginta Neptunus Cœranon Vnum
Propicius ſeruat mortalibus.----

Cùm autẽ poſtmodò defuncti corpus neceſſarij prope mare cremarent, multi delphini apud litus apparuerunt, veluti oſtentantes ſe ad perſoluendum iuſta venire, & dum id conficeretur adfuerunt. Vlyſſis porrò ſcutum inſigne habuiſſe delphinum, etiã Steſichorus ſcripſit: Zacynthij narrãt cauſam, vt Critheus teſtatur. nam Telemachum puerum in mare profundum de litore prolapſum, delphini ſeruauerunt, ſubeuntéſque natando extulerunt. & pater vt animali gratiam referret, annulo ac ſcuto delphinum inſculpſit. Sed quando præfatus nihil fabuloſi me dicturum, neſcio tamen quomodo in narratione de delphinis vltra veriſimilitudinẽ prouectus ſum ad Vlyſſem & Cœranum: id mihi ipſe pœnæ impono, vt finem dicendi iam nunc faciam. Dixi. Veſtrum eſt, iudices, ferre ſententias. Soc. Atqui nobis iamdudum ea ſtat ſententia, quam ſic extulit Sophocles:

Orationum quæuis diſcrepantia,
Vtrinq; ſi peritè prolatæ ſient,
Cohæret, in mediumq; dicta congruunt.

Nam hoc modo vos etiam in ijs quæ alter aduerſus alterũ dixit, pulcro defuncti certamine, optimè ea cõtuliſtis, quibus refelluntur, qui animalibus rationem & intelligentiam adimunt.

PLVTARCHI COMMENTARIVS de animæ procreatione, quæ in Timæo Platonis deſcribitur.

Pater filijs Autobulo & Plutarcho S.

QVANDOQVIDEM cenſuiſtis colligenda, & peculiari comprehendenda commentario ea, quæ ſparsè vel diſſeruimus vel ſcripſimus aliàs alia, quibus Platonis de anima ſententiam interpretati ſumus ita, vt nobis ſenſiſſe is viſus fuit: cùm ea diſputatio alioqui tractatu difficilis, etiam excuſatione opus habeat, quia pleriſq; Platonicorum nonni-

nõnihil aduersatur, ipsa ego verba de Timæo Platonis proponam. Ea ex natura, quæ indiuidua est, sempérque eodem modo habet: tum ex ea quæ circum corpora diuisioni est obnoxia: tertium quoddam genus intermedium contemperauit, quod etiam inter Eiusdem & Diuersi naturam medio loco intercederet. ac proinde id constituit in medio indiuiduæ naturæ, & eius quæ circa corpus esset diuidua. Hæc deinde tria sumpsit, & in vnam omnia ideam siue speciem contemperauit, Diuersi naturam, quæ difficulter miscetur, in Idem vi concinnans. Miscens autem cum natura, vbi ex tribus vnum fecisset: totum hoc in partes, quot esse conueniebat, diuisit: quarum quæuis conflata esset ex Eodem, Diuerso, & substantia. Sic autem cœpit diuidere. Iam primùm narrare, hæc quantam interpretibus materiam dissentiendi præbuerit, in præsentia immensi esset operis: superuacanei etiam apud vos, qui plerasque sententias legistis. Sed quoniam præstantissimorum virorum quosdam Xenocrates ad se pertraxit, animam dicens numerum esse qui à seipso moueatur: alij Crantorem Solensem amplexi sunt, qui animam misceri dixit è duabus naturis, quarum altera mente cernatur, alia opinabilis sit & sensibilis inhæreat: nisi fallor, horũ, vbi explicata fuerint, perspicuitas, quoddam nobis exordium suggeret. Est autẽ de vtroq; breuis disputatio. Nam priores animam nihil putant intelligi debere, quàm exortũ numeri, indiuiduæ & diuiduæ naturæ mixtione geniti. vnitatẽ nimirum esse indiuiduam, diuiduã multitudinem: hinc nasci numerum, vnitate multitudinẽ definiente, terminũmque infinitati imponente, quam binarium infinitum appellant. Zaratas quoq; Pythagoræ discipulus, Binarium vocauit numeri matrem, vnitatem patrem: ideóque meliores numeros eos esse dixit, qui adsimiles essent vnitati. Hunc tamen numerum nondum esse animam. ei enim deesse adhuc vim qua moueat & moueatur. Eodem autem & Diuerso mixtis, (quorum alterum motus est & mutationis initium, alterum quietis) animam exstitisse, vim scilicet non minus sistendi & insistendi, quàm mouendi & motus percipiendi. Crantor, vt qui id maximè proprium animæ officium putaret, iudicare sensilia & sub intellectum cadentia, eorũmq; & inter se in suo & inuicem in diuerso genere discrimina atq; similitudines: animam, vt omnia possit co-

Anima an numerus.

Crantoris opinio.

gnosce-

gnoscere, ex omnibus ait esse concretam. Esse autem hæc quatuor: naturam quæ mente duntaxat cernitur, semperq; eodem habet modo: tum eam quæ corporibus adest mutabilem atq; perpessionib. obnoxiam: ad hæc Eiusdem & Diuersi, quòd etiam istarum vtraq; particeps sit Eiusdem & Diuersi proprietatum. Isti omnes æquè ita sentiunt, animam tempore non esse ortam, neq; originem competere in eam: sed pluribus esse præditam facultatibus, in quas eam Plato contemplationis gratia dissoluens, ponat natã esse & commixtam. Eadémq; illum de mundo etiã sensisse: quem cùm sciret esse æternum & nunquam ortum, videret autem difficulter considerari posse quo modo compositus esset & gubernaretur, nisi quis ortum eius & causarum ipsum conficientium congressionem ab initio posuisset: isti viæ ac rationi institisse. His ita vniuerse dictis, Eudorus neutrum putat non habere pro se aliquid probabile. Mihi, si probabilitas pro regula iudicandi sit habenda, vtriq; videntur à Platonis opinione aberrasse: si non propria placita concinnare, sed cõsentientia Platonis sententiæ dicere sit propositũ. Quippe illa è mente comprehensibili & è sensibili natura mixtione quam dicunt, non declaratur quì animæ magis, quàm aliarum quarumuis rerum sit procreatio. Nã cùm ipse mundus, tum quælibet eius pars ex istis duabus constat naturis: quarum hæc materiam & subiectum, illa formam & speciẽ rei nascenti præbuit. & quidquid materiæ informatum est, participatione atq; adsimilatione intelligibilis (sic enim liceat vocare eam, quæ sola mente percipitur) naturæ statim hoc consequitur, vt tangi videríq; possit. Anima autem omnem sensum subterfugit. Plato quidem animã nusquam dixit esse numerum: sed motũ qui seipsum semper cieat, fonsque sit & principium motus. naturam verò eius numero & harmonia exornarit, subiectam his, formámque in se pulcerrimam recipientem. Puto autem non idem esse, secundum numerum animam esse constitutam, & naturam animæ esse numerum. nam secundum contentionem (sic harmoniam dico) constituta, harmonia non est anima, vt ipse in Phædone demonstrauit. Liquet autem hos vim Eiusdem & Diuersi ignorauisse, dum alterum quietis, alterum motus causam faciũt: cùm Plato in Sophista Ens, Idem, Diuersum, Motum, Statũ, vt quinq; numero, & omnia à se inuicẽ diffe-

Refutatio

rentia

ſentia poſuerit. Quod autem communiter hi, & plerique Platonis ſectatorũ timentes atq; ægrè ferentes, omnia moliuntur, vſq; peruertunt, putántq; tanquam flagitioſam & infandam ſententiam debere occultari & negari, quæ mundum eiúſq; animam non ex ſempiternis conſtituit principijs, neq; infinito tempore talem fuiſſe affirmat: id peculiari diſputatione explicatum eſt. & nunc tantum ſatis eſt dicere, iſtos concertationem, qua Plato fatetur ſumma contentione & præter ætatem ſe vſum aduerſus eos qui deum eſſe negant, confundere, aut potiùs totam tollere. Si enim origine caret mundus, actum eſt de Platonis ſententia, qui animam corpore priorem ætate, initium ait motui ac quieti præbuiſſe intus habitantem, eorúmq; ducem & primam effectricem cauſam fuiſſe. Quæ autem anima, & quo corpore, cuius anima ſit, antiquior fuerit, in progreſſu orationis aperietur. Hoc enim ignoratum, videtur plurimum inuexiſſe dubitationis, & de fide veræ ſententiæ tantundem derogaſſe. Principio meam de re ſententiam explicabo, eique fidem quãtum poſſum faciam probabilitate inducenda, qua id quod alienum pleriſq; & contrarium receptis videbitur opinionibus excuſem. Poſtea ipſis verbis cùm interpretationem tum demõſtrationem accommodabo. Sic enim res habet, vt mea quidem fert ſententia. *De ortu mundi.* Mundum hunc, Heracletus ait, neq; deorum quiſquam neq; hominum fecit, metuens ſcilicet, ne poſtquam de dijs deſperauiſſemus, hominem aliquem mundi opificem fuiſſe ſuſpicaremur. Præſtat itaq; Platonis ſententiam ſequi, atq; hoc & dicere & canere, mundum à deo eſſe factum. nam & mundus operum eſt pulcerrimum, & deus omniũ cauſarum prȩſtantiſſima. Subſtantiam autem & materiam ex qua factus eſt mundus, non natam, ſed ſemper ſubiectam opifici diſponendam ſe & ordinandam, ádq; ipſius ſimilitudinem quantum eius fieri poteſt effingendã præbuiſſe. Non enim ex eo quod nihil eſſet extitit mundus, ſed ex eo quod nõ pulcrè, nõ rectè aut perfectè eſſet. quo modo fiunt domus, veſtis, ſtatua. Fuit nimirum antequã mundus naſceretur materies, nõ corporis eô, non motus, non animæ expers: ſed corpore informi atq; incompoſito, temerario & bruto motu præditũ. erat autẽ hoc ipſum inconcinnitas animæ proportione carentis. Etenim deus neq; corpus de incorporeo, neq; animam de inanimo

redegit.

redegit. Sed quo modo virum modorum numerorúmque musicorum peritum non vocem aut motum, sed cōcinnam vocem, numerosúmque motum efficere volumus: ita deus neque corpori vt tangi & resistere, neque animæ vt imaginari & mouere posset indidit: sed vtrunque sumens principium, alterum obscurum & tenebricosum, alterum turbulentum & amens, ambo imperfecta atque indefinita, ijs ordinandis, digerēdis atq; concinnandis pulcerrimum & perfectissimum confecit animal. Ergo corporis natura alia nō est, quàm quæ ab eo omnium receptaculū, sedes, nutríxque dicitur rerum ortarum. Animæ autem naturam in Philebo appellat infinitatem, vtpote numeri & rationis priuationē, & in qua defectus, abundantiæ, differentię, dissimilitudinis nullus terminus insit, nulla mensura In Timęo autem cùm dicitur indiuiduæ commixta naturæ, & quæ circa corpora versans diuidua appelletur: neque multitudo vnitatum aut punctorum intelligi debet, neque longitudines aut latitudines: quæ corporibus conueniunt, & corporum magis sunt quàm animæ. sed incompositum, infinitum, seipsum mouens, & præditum mouendi facultate principium illud, quod sæpe necessitatem, in Legibus autem palàm animam inordinatam dixit & maleficam. Ipsa enim ex sese natura talis erat: mentem autem & rationem harmoniámque solertem nacta est, vt fieret mundi anima. Nam omnium capax illa materies magnitudinem, interuallum, spaciúmque habebat: pulcritudine, specie, formarúmque mediocritate indigebat. adepta autem ea est, dum ita exornata fuit, vt terræ, maris, cœli, stellarum, plātarum, animaliúmque omnis generis corpora & instrumenta exsisterēt. Atqui necessitatē quæ in Timæo dicitur, in Philebo infinitas atque mensuræ vacuitas ob exsuperantiam & defectum, materiæ nō animæ adscribunt: quo pacto id defendent, quòd materiam idem * semper informem, omnis qualitatis & facultatis propriæ vacuam asserit, similémque ait esse olei odoris expertis quo ad tingendum vtantur vnguentarij. Fieri enim nequit, vt quod suapte natura qualitatis exsors, ociosum, & informe *Causa mali.* est, id Plato causam mali principiúmque ponat, vocétque infinitatem turpem ac maleficam, rursusque necessitatem frequenter deo repugnantem & frænos excutientem. Illa enim, quæ (vt in Politico ait) cœlum in contrarium torquet

partem

partem neceſſitas & innata cupiditas, & illius priſcæ naturæ vna quaſi educata confuſio, antequam in hunc mundum veniret, vndénam in res inuecta eſt: ſi ſubiectum qualitate carebat, materies nullam vim cauſæ habens, opifex autem bonus ipſe, omnia ſibi quantum res ferret ſimilia voluit facere? nihil enim eſt tertium. Nam heic in Stoicorum delabemur anguſtias, qui malum ex non ente abſque cauſa & procreatione introducunt: quando de his quæ ſunt, neque bonum neque qualitatis vacuum probabile eſt ſubſtantiam & originem malo prębuiſſe. Cęterùm Platoni non accidit idem quod poſterioribus, neque neglecta (quod his vſu venit) tertia facultate & principio quod inter materiam & deum eſt medio loco, admiſit abſurdiſſimum illud commētum, quod neſcio quomodo malorum naturam aliunde irrepſiſſe per accidēs & caſu fingit. Sanè Epicuro ne momentaneam quidem atomi inclinationem concedunt, quòd eū dicant motum abſque cauſa ex non ente introducere. ipſi malitiam, tantúmque miſeriarum, aliáſq; circa corpus infinitas incommoditates & difficultates, quarū nulla in principijs cauſa ſit, ex conſecutione quadam aiunt exſtitiſſe. Non ita Plato. ſed cùm materiam omni diſcrimine liberaſſet, deúmque à malorum cauſa quàm longiſſimè collocaſſet, hæc in Politico ſcripſit de mundo. Is enim ab eo qui ipſum compoſuit, omnia eſt adeptus bona. quæ autem moleſta & iniuſta fiunt in cœlo, cùm ipſum ab externo habitu habet, tum in animalibus etiam efficit. ac paulo pòſt: Progreſſu autem temporis, obliuione ęi obrepēte, magis adhuc obtinuit priſcæ inconcinnitatis morbus, periculúmq; eſt, ne diſſolutus rurſum ſubeat infinitum diſſimilitudinis locum. Diſſimilitudo autem nō eſt in materia, quæ caret qualitate & differentijs. Quod cum alijs multis ignorās Eudemus, Platonem ſubſannat, quaſi hic dum ſæpenumerò matrem & nutricem rerum vocat materiam, etiam malorum cauſam, radicem, principium dixerit. Plato enim matris nutricíſq; nomine materiam afficit: cauſam autem malorum eam vim, quæ materiā mouet, & circa corpora eſt partilis, inordinata, bruta, non tamē animæ exſors motio, facit. quā in Legibus, vt dixi, animam vocat contrariam & aduerſantē beneficę. Anima enim cauſa eſt & principium motus: mens, ordinis & conſonantiæ in motu. Neque deus materiam

ociosam

ociosam constituit: sed stabiliuit à bruta turbatam causa. neque principia mutationis & affectionum indidit naturę: sed cùm ea omnis generis motibus atque affectionibus inordinatis exagitaretur, magnam illam infinitatem prauitatémque exemit, instrumentis vsus harmonia, proportione, & numero: quorum opus est, non mutatione & motu diuersitates & discrimina in rebus efficere: sed ea potiùs stabilia, certa, & eorum quæ eodem semper sunt modo similia reddere. Atque hæc est, mea quidem opinio vt fert, Platonis sententia. Demonstratio autem prima erit, si ea, in quibus ipse sibi dicitur ac putatur contraria dixisse, expediamus. Nam ne sophistæ quidem ebrio, ne dum Platoni tanta imputãda sit perturbatio & inconstantia, ea in disputatione quã summo studio tractauerit: vt eandem naturam simul & nunquã natam, & ortã dicat. quorum hoc in Timæo, illud in Phædro aiunt exstare. Verba quidem de Phædro omnibus ferè in ore sunt, vbi quòd anima non sit genita, ex eo probatur quia se ipsam mouet: & quòd non interitura, ex eo quia non ,, sit genita. In Timęo, Animam verò, inquit, non vt nunc po- ,, steriorem conamur dicere, ita etiam deus machinatus est ,, corpore iuniorem. non enim siuisset maius natum cum na- ,, tu minore copulatum ei parére. sed nos, quibus multum te- ,, meritatis ac fortuiti adest, sic etiam loquimur. ille autem & ,, ortu & virtute priorem animam corpore, tanquam domi- ,, nam & obtemperanti imperaturam condidit. Et rursus, ,, cùm dixisset, ipsam in seipsa conuersantem vitæ perennis & ,, sapientis initium diuinum fecisse. Corpus, inquit, cœli fa- ,, ctum est adspectabile, anima autem quæ videri nequeat, sed ,, rationis sit & harmoniæ particeps, à præstantissimo intelli- ,, gibilium sempérque manentium ipsa rerum natarum præstantissima facta. Hîc deum rerum sempiternarum præstantissimum, animam rerum factarum optimam dicens, manifestissimo discrimine & oppositione vsus, æternàm & non ortam naturam animæ ademit. Quomodo ergo hæc meliùs explicabuntur, quàm ea ratione, quam accipere volentibus ipse tradit. Ortus enim expertem ait eam animam, quæ ante mundi ortum omnia vitiosè & confusè mouit. rursum ortam & natam eam, quam deus ex hac & stabili optimáque illa natura prudentem ordinatámque confecit, & tanquam formam sensili intelligibilem, mouenti ordinatam

Platonis dicta conciliantur.

natam præbens, ducem Vniuersi constituit. Hoc enim modo etiam corpus mundi alicubi generatum, alicubi non genitum ponit. Cùm enim dicit omne quod sub aspectum cadit nõ quieuisse, sed cùm inordinatis cieretur motibus, deũ id sumpsisse & concinnasse: item quatuor hæc genera, ignẽ, aquam, terram, & aerem, antequam Vniuersum ijs dispositis conficeretur, motum intulisse materiæ, ab eáque ob inæqualitatem fuisse concussa: equidem corpora facit quæ alicubi fuerint ac substiterint ante mundi originem. Rursum corpus anima posterius dicens, & mundum esse factũ, quia videri & tangi possit, quia corpus habeat, talia autem ostensum sit orta & nata esse: nemo non videt eum corporis naturæ ortum adscribere. Verùm perlongè ab eo abest Plato, vt secum ipse palam dissentiat, ac pugnantia dicat de rebus maximis. Non enim eodem modo, neque idem corpus à deo factum ait, & fuisse antequam nasceretur. hoc enim palam esset præstigijs vti. Sed quid intelligendum sit vocabulo ortus, ipse docet. Antehac, inquit, omnia ratione & ordine carebant. verùm vbi deus aggressus est digerere vniuersum, ignem primùm, aquam, terram & aerem: (quæ vestigia quidem suarum formarum aliqua habebant, ita tamen affecta erant, vt par est vniuersum esse à quo deus absit) hæc ergo primùm conformauit specie & numero quodq; suo. Etiam antè cùm dixisset, non vnius, sed duarum proportionũ opus fuisse molem Vniuersi solidam ac crassicie præditam constringere, explicauissetque igne, terra, aqua, & aere in medio positis deum cœlũ constrinxisse atq; constituisse: ex his, inquit, talib. & numero quaternario contentis, corpus mundi natum est, proportione consentiens: atq; hinc amicitia ea præditũ, vt ipsum in sese cõueniens, dissolui ab alijs rebus, eo excepto qui colligauit, nequeat. quib. verbis manifestissime docet, nõ corporis simpliciter, non molis, nõ materiæ, sed concinnitatis in corpore, pulcritudinis, similitudinísq; deum fuisse patrem & opificem. Hæc cogitãda sunt etiam de anima. nimirum aliam neq; à deo esse procreatã, neq; animam esse mundi, sed facultatem imaginatricis & opiniosæ, brutæ interim incõpositæq; motionis & incitationis, quæ seipsam, ídq; semper, moueat. aliã esse, quã deus cõuenientibus numeris rationibúsq; conditam ac genitã, principem nato mundo indiderit atque præfecerit. Hæc il-

lum ſenſiſſe,& non dicis cauſa commentũ cùm ipſius mundi,tum animæ conſtitutionem quandam ortúmq;, præter multa alia hoc etiam arguitur,quòd animam aliàs non genitam,aliàs genitam,vti docuimus : mũdum ſemper ortum & natum,nunquam nõ natum,nunquam ſempiternum dicit. Quæ in Timæo diſputat, quid attinet huc afferre?cùm is liber totus à capite ad calcem de mundi ortu ſit. Alias in Athlantico Timæus vota faciens , nominat eum deum qui olim opere, nunc ratione exſtet. in Politico Parmenideus hoſpes mundum à deo compoſitum multa ait bona eſſe adeptum,ſi quid habet vitioſum aut incommodum , id ex admixto priore habitu inconcinno & bruto habere.In Repub. de numero diſſerere orſus Socrates , quem nõnulli Coniugium vocant:Eſt autẽ diuinæ,inquit, naturæ progenitæ ſua conuerſio,quæ numero perfecto comprehẽditur. heic quidem diuinam naturam progenitam nihil vocans aliud, quàm mundum. *

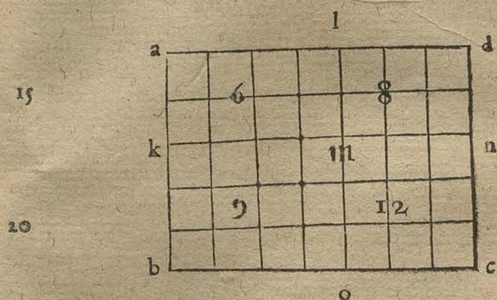
*   *   *

ternarij & quaternarij : tertia quinarij & ſenaria (quarum nulla vel per ſe, vel cum reliquis coniuncta quadratum numerum facit) quarta eſt ſeptenarij & octonarij.quæ reliquis adiecta, XXXVI. conficit quadratum numerum. Illa autem tetractys (ſi quaternionem dicere libet, liceat) numerorum à Platone expoſitorum perfectiorẽ habet procreationem, vbi pares paribus , impares imparibus interuallis multiplicantur. Continet autem vnitatem, commune principium parium & imparium. deinde duo & tria , qui primi ſunt eorum quos planos ſeu ſuperficiem referẽtes dicunt.tum quatuor & nouem,primos quadratos. denique octo & viginti-ſeptem,qui primi in numeris (vnitate poſthabita) ſunt cubi. vnde etiam liquet eum numeros iſtos non voluiſſe in vna recta linea diſponi,ſed duobus ordinibus,quorum vnus pares, alter impares contineret. ſicuti ſubſcripſimus.Ita copulabuntur ſcilicet ſimiles cum ſimilibus,producéntque numeros planos & compoſiti inter ſe, & multiplicati. Compoſitione ſic. II. & III. ſunt V. IX. & IV. ſunt XIII. IIX. & XXVII. sũt XXXV. De his enim

	3	9	27
1			
	2	4	8
	5	13	35

Pytha-

Pythagorici quinarium trophon, id eſt, ſonum appellauerũt, rati de tonorum interuallis quintũ primum eſſe, quod ſonari poſſit. XIII. autem leimma iјs dicitur, quaſi defectus: quòd de partitione toni in æquales partes deſperauiſſent. XXXV. autem harmoniam (ſiue ea cõcinnitas, ſiue eſt contentio) vocant, quia conflatur è duob. cubis primis paris & imparis numeri: itémque è quatuor his numeris, VI. IIX. IX. XII. quibus & arithmetica & harmonica includitur proportio, quam progreſſionem cum vulgo appellamus. Horũ vis magis [illegible]ſpicua, ſi deſcriptionem proponamus. Eſto paral

lelogrammum rectangulum ABCD, cuius latus AB quinq;, latus AD ſeptem ſit punctorum. Seceturq; AB in duo & tria puncta, vbi eſt punctum K: latus AD in tria & quatuor, puncto L. ducantur porrò à punctis ſectionum lineæ paralleli lateribus, vt KMN, & LMO, quæ ſe in puncto M. inuicem ſecant. Ita figura KMBO continebit areolas nouem, LMND octo, MOCN duodecim, ALMK ſex. Totum autem parallelogrammum XXXV. numeris areolarũ quas continet, primarum conſonantiarũ rationes proponit. Nã VI. & IIX. ſeſquitertiam habent rationẽ, quæ eſt in conſonantia diateſſaron ſiue Quarta. VI. & IX. ſeſquialteram rationẽ conſtituunt, quæ eſt conſonãtiæ diapente ſeu Quintæ propria. VI. & XII. duplã rationem conficiunt, quæ eſt conſonantię diapaſon ſeu Octauæ. quin & toni proportio ineſt, ſeſquioctaua nimirum, vt IX. ad VIII. Ideo numerum qui hos omnes continet, harmoniam appellauerunt. Idem XXXV. numerus ſexies acceptus,

ceptus, e e x. efficit: quot diebus ſeptimeſtres fetus abſolui traditur. Rurſum nouo ſumpto initio, multiplicando binarius in ternarium, producit ſenarium. quater nouem ſunt x x x v i. octies vigintiſepté, fiunt ccxvi. De his numeris, ſex perfectus eſt, æquátq; omnes ſuas partes: dicitur etiam Coniugium, ob paris cum impare mixtionem. ad hæc, conſtat è principio numerorũ, primo pari, & primo impari. x x x v i. primus eſt qui ſimul & quadratus ſit & triangulus: quadratus ſenarij, triangulus ab octonario. idem naſcitur è duorũ quadratorum vnius in alterum multiplicatio[illegible] in I X. itémque trium cuborum [illegible], vnitatis, I I X. & x x v i i. præterea facit parallelogrammum alteram dimenſionem longiorem habens, ter duodecim, aut quatuor nouies ſumptis. Proinde expoſitis numeris, laterum, quadrati ſenario, trianguli octonario, & parallelogrammorum altero i x. altero x i i. conficientur rationes conſonantiarum. Nam xii. ad i x. ratio, diateſſaron exprimit, vt eſt chorda ima ſeu nete ad meſen ſiue mediã. x i i. ad i i x. diapente, vt media ad ſummam ſeu hypatam. x i i. ad ſex, diapaſon, vt imę ad ſummam.

1
2 3
4 9
8 27

c c x v i. cubus eſt ſenarij, ſuo ambitui æqualis. Iam cùm hæ ſint proprietates dictorum numerorum: id peculiare habet x x v i i. qui vltimus eſt, quòd præcedentium omnium ſummam continet. Idem dierum quibus Luna ſuam conuerſioné abſoluit, numerus eſt. Pythagorici de interuallis ad concentum pertinentibus tonum eo notauerunt. ideóq; x i i i. vocant defectum, quod vnitate à dimidio abeſt. Neque verò obſcurum eſt, quin in hiſce numeris etiam conſonantiarum rationes inſint. Nam duo ad vnitatem duplam habent rationem, qua refertur diapaſon. ſeſquialtera ternarij ad binarium, qua diapente. quaternarij ad ternarium ſeſquitertia, qua diateſſaron. i x. ad i i i. triplam habent proportionem, qua diapaſon cum diapente, ſeu Duodecima quam vocant. iix. ad ii. quadruplã, qua diſdiapaſon ſeu Decimaquinta. ix. ad iix. ſeſquioctauam, qua tonus. Iam ſi vnitas promiſcuè & parib. adnumeratur, & imparibus: vniuerſus numerus denarij ſuppeditabit multitudinem. Nã ab vnitate collecti quatuor primi numeri, decem cõficiunt. rurſum hi pares numeri, i. ii. iiii. viii. quindecim componunt, trigonorum in ordine quintum. & quod ad imparium ſeriem attinet, numerus xi. ex ijs confit, additis xiii. ad xxvii. his enim duobus

* *Heic ſenſum, non*

duobus mathematici concinnè metiuntur interuallo ad cantum apta: dum diesin illo, hoc tonum describunt. Idem numerus XL. multiplicando fit, ex vi illius quam diximus tetractyos. Nam si primos quatuor numeros, vnumquenq; sumas quater, prouenient IV. IIX. XII. XVI. quorum summa est XL. in qua continentur omnes consonantiarum proportiones. quippe XVI. sesquitertia sunt ad XII. ratione, dupla ad VIII. quadrupla ad IV. XII. ad VIII. sesquialteram proportionem tenent, ad IV. triplam. His autem rationibus interualla diatessaron, diapente, diapason, diapason cum diapente & disdiapason continentur. Idem numerus XL. conficitur duobus primis quadratis, I. & IV. ad duos primos cubos IIX. & XXVII. additis, quo efficitur, Platonicam tetractyn multò esse Pythagorica & perfectiorem & locupletiorem.

Verba sequi cogebar.

Sed cùm hi quos posuimus numeri spacium non dent medietatibus quas vocant, quæ in rem propositā introducuntur: necesse fuit maiores terminos ijsdem in proportionibus sumere. qui verò ij sint, dicendum est. Priùs autem dicemus de ipsis medietatibus. Harum vna est, in qua positis tribus terminis numerorum, medius æquali quantitate alterū extremorum superat, ab altero superatur: arithmeticam vocant, cui subcontraria est, in qua totidem terminis positis, interuallorum eadem est proportio ad extrema. Termini arithmeticæ sunt VI. IX. XII. nam IX. eadem quantitate excedunt senarium, & deficiunt à duodenario. Subcontrariæ termini sunt VI. IIX. XII. Octonarius senarium binario superat, quaternario superatur à duodecim. sed & binarius senarij, & quaternarius duodenarij est triens. Ergo in arithmetica medius terminus excedit exceditúrq; æquali quantitate. in subcontraria autem eadem parte extremorum, alterum superat, ab altero abest. illic enim ternio medij est triens: heic duo & quatuor sunt extremorum trientes. vnde nomen subcontrariæ inuenit. Eadem harmonica dicitur, quòd primas consonantias suis terminis exprimat: maximo ad minimum, diapason: maximo ad medium, diapente: medio ad minimum, diatessaron. vt si maximum terminum ad netam colloces, medius mesæ obtingat: & hæc cum maximo diapente, cum minimo diatessaron sonet. itaque VIII. ad mesen, VI. ad hypaten, XII. ad hypaten pertinebunt. Modum porrò huiusmodi medietates inueniendi simpliciter &

De medietatib. siue progreßionibus.

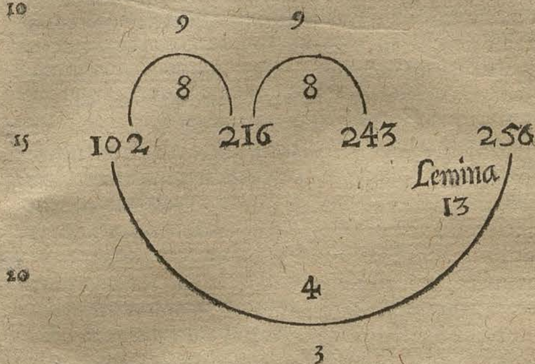
perſpicuè Eudorus tradidit. Idque prius in arithmetica conſideremus. Si exponas extremos, & horum ſemiſſes coniungas, quod conſit, medius erit, ſiue dupla ſit ſiue tripla extremorum ratio. Iam in ſubcontraria, ſi extremorum dupla ſit ratio, triente minoris cum ſemiſſe maioris compoſito medium inuenies. in tripla contrà minoris ſemiſſis cum maioris triente medium conficient. Sint enim termini proportionis triplæ extremi VI. & XIIX. ergo minimi ſemiſſis III. maximi triens VI. coniungantur, exſiſtet IX. medius, qui eadem parte extremorum & excedit & exceditur. Hoc ergo modo medietates inueniuntur. Oportebat porrò eas inſeri ſuprà expoſitis numeris, & duplorum ac triplorum interualla ijs expleri. Atqui eorum numerorum quidam nullam omnino habent intercapedinem, quidam non ſatis amplam. Igitur multiplicant eos ita, vt ſpacia medietatibus recipiendis habeant ſufficientia quas diximus. Primùm loco vnitatis minimum ponũt ſenarium, quòd is ſemiſſem trientémque habet primus: ac proinde reliquos omnes qui ſequuntur, ſeſcuplos ponunt. ſicut ex deſcriptione appoſita apparet: vtraſque enim medietates duplicibus interuallis recipiunt.

6
1
12 2 3 18
24 4 9 54
48 8 27 162

Cùm autem dixiſſet Plato, iam cùm interualla ſeſquipla, ſeſquitertia, & ſeſquioctaua extitiſſet, ex his compagibus in prioribus interuallis omnia ſeſquitertia ſeſquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens. cuius particulę interſtitium adſumptum facit rationem quę eſt numeri ad numerum, vt termini ſint CCLVI. & CCXLIII. ob hæc ergo Platonis verba coacti ſunt numeros denuò augere. Oportebat enim continenter deinceps poſt ſenarium poni duos ſeſquioctauos. at neque octauam partem habet ſenarius, & ſi in ſcrupulos vnitatum comminuere velis rationẽ, perplexiſſima futura ſit contemplatio. Heic ergo ipſa res multiplicandi adhibendum auxilium dictauit: vt tanquã in harmonica mutatione ſecundum primi numeri incrementum tota augeretur deſcriptio. Eudorus itaq; Crantorem ſecutus, primum numerũ poſuit CCCXCIV. qui fit VI in LXIV. multiplicatis. huc

eos

eos induxit, quod numerus LXIV. habet ſeſquioctauum LXXII. iſque rurſus hunc XXCI. Iis verò quæ à Platone dicuntur magis concinit, vt dimidium ponamus. Nã ſi CXCII. primo loco ponamus, leimma ſeu defectus poſt ſeſquioctauos erit inter numeros ab eo poſitos CCLVI. & CCXLIII. ſi verò illius duplus CCCXXCIV. primo loco ponatur, leimma eadem ratione quidem, ſed duplum tamen numero efficietur. Alioqui vt IↃXII. ad CCCXXCIV. ita etiam CCLVI.

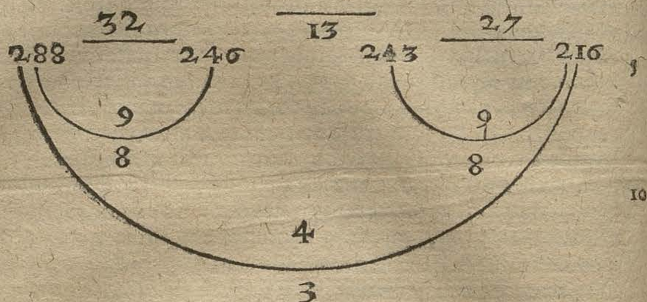
ad CXCII. proportionem ſeruant ſeſquitertiam. Neque abſurda eſt ad hunc numerum reductio: atque adeò etiam Crantoris ſententiæ rationem adfert. Nam LXIV. cùm cubus eſt primi quadrati, tum quadratus primi cubi. iſq; multiplicans ternarium, qui inter impares, inter triangulos, inter ſeſquiplos ac perfectos eſt primus, CXCII. gignit, numerum qui ſeſquioctauum ſui reſpectu alium habet, vt oſtendemus. Prius autem leimma quid ſit, & ſententiam Platonis magis perſpicietis, ſi ea paucis in memoriam vobis redigantur, quæ in Pythagoricis ſcholis aſſolẽt diſſeri. In cantu interuallum vocatur, quidquid continetur ſub duobus ſonis inæquali tenore differentibus. Horum vnum eſt is qui tonus dicitur, quo Quinta Quartam ſuperat. Hunc tonum harmonici in partes diuidi æquales putant poſſe, quarum vtranq; ſemitonium appellãt. Pythagorei deſperata in *De toni diuiſione.*

æquales partes ſectione, minus ſegmentorum eius leimma vocant, quòd dimidium toni non impleat. Itaque illi diateſſaron duorum tonorum & ſemitonij ſumma definiunt: hi totidem tonorum & leimmatis. Teſtimonium ferre videtur harmonicis ſenſus, mathematicis demonſtratio. Res ita habet. Sumptum hoc eſt, & in inſtrumentis obſeruatũ, diapaſon dupla conſtare proportione, diapente ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua. Idq; explorare etiamnum licet, ſi aut duo pōdera proportione dupla de neruis ſuſpendantur duobus, aut de duabus æquali cauitate tibijs alteram dupla alterius lōgitudine facias. maior enim tibia grauiorem ſonum edet, qualis hypate ad netam: de fidibus quæ duplo intenditur pondere, acutiùs quàm altera ſonabit, vt nete ad hypatam. id autem eſt diapaſon. Eodem modo ſi tria ad duo ſumantur pondera, quæ eſt ſeſquipla ratio, diapente reddent: & ſi quatuor ad tria, quæ eſt ſeſquitertia, diateſſaron. quòd ſi ea inæqualitas longitudinũ aut ponderum fuerit, quæ eſt nouem ad octo, interuallum toni fiet, non conſonantibus ſonis, ſed nonnihil tamen habens modulationis, quatenus ſoni ſeorſim editi ſuaue & iucundum ſonant, ſimul autem, aſperè & moleſtè. in conſonantijs ſiue alternis, ſiue ſimul nerui pulſentur, ſuauiter ſenſui accidit ſonorum concentus. Quin etiam rationibus hoc demonſtrant. Nam vt in harmonia è diapente & diateſſaron conflatur diapaſon, ita in numeris dupla ratio ex ſeſquialtera & ſeſquitertia. quippe XII. ad IX. ſeſquitertiam, ad IIX. ſeſquiplam rationem obtinent, ad VI. duplam. Compoſita ergo eſt dupla ratio è ſeſquialtera & ſeſquitertia, ſicut diapaſon è diapente & diateſſaron. Sed vt hîc diapente tono amplius habet quàm diapēte: ita ibi ſeſquialtera ſeſquioctauo ſeſquitertiam excedit. Apparet ergo diapaſon dupla, diapente ſeſquialtera, diateſſaron ſeſquitertia, tonum ſeſquioctaua ratione intelligi. Hoc ita demonſtrato, videamus an ſeſquioctaua ratio diuidi in æquales poſſit partes: nam ſi nequeat, tonus etiam nequibit. Primùm numeri qui ſeſquioctauam rationem continent IIX. & IX nullum in medio admittunt interſtitium. Quòd ſi vterque dupletur, duo interualla efficit is qui inter duplos interuenit. is eſt XVII. dupli XVI. & XIIX. liquet autem ſi æqualia ſint interualla, inæqualia diuiduam fore ſeſquioctauam rationem. at inæqua-

lia

lia fiunt, alterum sesquidecimum, alterum sesquiseptendecimum. Ergo inæqualiter secatur sesquioctaua, ac proinde etiam tonus. neutra ergo diuisi toni portio semitonium fit, & mathematici rectè leimma appellauerunt. Atque hoc est quod Plato dicit, deum sesquitertia sesquioctauis explentem, leimma reliquisse, cuius ratio sit in numeris CCLVI. & CCXLIII. Sumatur enim diatessaron in duobus numeris, quorum alterum eiúsque trientem alter contineat, vt sunt CCLVI. & CXCII. quorum minor grauissimæ voci quatrichordij adscribatur, maior acutissimæ. demonstrabimus duob. interiectis sesquioctauis, relinqui tale leimma seu interuallum, quale in numeris est inter CCLVI. & CCXLIII. Grauiore enim voce vno tono contentiore facta, fient CCXVI. rursum tono sursum eleuata, CCXLIII. Hæc XXVII. numero excedunt numerum CCXVI. atque hic XXIV. ampliùs est quàm CXCII. sunt autem XXVII. octaua pars de CCXVI. itémque XXIV. de CXCII. itaque de his tribus numeris maximus ad medium, medius ad minimum sequioctauus est: & interuallum à minimo ad maximum duobus tonis conficitur, quos absoluunt duæ octauæ partes, vna post alteram additæ. His remotis, totius sesquitertiæ inter extremos rationis nihil aliud superest, quàm interuallum inter CCXLIII. & CCLVI. nimirum XIII. ideóque hunc numerum leimma, quasi defectum dixerunt. Atque ego quidem his numeris sententiam Platonis euidentissimè expositam arbitror. Alij terminos consonantiæ assignantes, acutum numero CCXXCIIX. grauem numero CCXVI. reliqua eodem modo conficiunt, nisi quod leimma medio inter duos tonos loco concipiunt. Grauiore enim voce vno tono ad acutiorem cõtenta, fiunt CCXLIII. Acutiore autem ad vnum tonum remissa seu depressa, CCLVI. porrò CCXLIII. ad CCXVI. rationem habent sesquioctauam, eandémque CCLXXXVIII. ad CCLVI. vt vtrobique toni sit interuallum. & relinquitur id, quod interest inter CCLVI. & CCXLIII. nõ iam semitonium, sed eo minus aliquid. CCLXXXVIII. enim numero XXXII. ampliùs sunt quàm CCLVI. & CCXLIII. numero XXVII. excedunt numerum CCXVI. at CCLVI. maior est quàm CCXLIII. quo XIII. plus habet. Atqui vtroq; excessuum, qui erant XXXII. & XXVII. minor est numerus XIII. Itaque dia-

leimma.

que diatessaron constare deprehensum est non duobus tonis & semisse toni, sed duobus tonis & leimmate. Atque horum quidem hæc est demõstratio. Id autem ex prædictis intelligi facilè potest, cur Plato, cùm dixisset sesquialtera, sesquitertia, & sesquioctaua fieri interualla, dum sesquitertij sesquioctauis interiectis explentur: nullam sesquialterorum fecerit mentionem, sed ea omiserit. nam sesquitertia proportione ad sesquioctauam addita, conficitur sesquialtera. His ita demonstratis, quomodo impleantur interualla & inserantur medietates, etiamsi nemo iam antè commonstrasset, tamen vobis exercitationem hãc reliquissem. nunc cùm multi iique præclari viri id absoluerint, Crantor maximè, Clearchus, & Theodorus Solenses: pauca de eorum dissidio dicere nõ abs re fuerit. Theodorus enim non, vt illi, duas series instituens, sed in vna linea deinceps duplos triplósq; exponens, primùm nititur naturæ illa quam vocant fissura, duas faciente ex vna, non quatuor ex duabus partes. Deinde, inquit, medietatum insertiones ita cõuenit spacium nancisci: aliàs perturbatum cõfusumq; rem iri, ac traiectiones exstituras in primum statim triplum ex primo
* duplo qui impleant vtrunque * Crantorem tuentur col-
* locationes numerorum, planos planis, quadrata quadratis, cubos cubis aduersus collocantes atq; coniugantes: vtque non ordine sumantur, sed alternis pares & plani *

* * *

semper eodem modo habens, vt forma & species. alterum quod

quod circa corpora diuiduum, tanquam receptaculum & materiam. mixturam autem ex omnibus communem confectam. Substantiam proinde quę diuidi non potest, & semper eodem modo se habet, non intelligendum est paruitate (quod fit minimis corporibus) diuisionem subterfugere. Simplicitas enim eius, affectionũ vacuitas, puritas, & formę vnitas, indiuidua dicitur & impartilis: quibus illa etiam composita, diuidua, & varia quodammodo attingens, multitudinem eorum tollit, habitúmq; vnum quendam iis ob similitudinem infert. Quæ verò circa corpora versans diuisionem admittit, eam si quis materiam nominare velit, vt naturam priori subiectam, eiúsq; participem: is vocis ambiguæ vsu, nihil interim nostræ disputationi officiet. Qui verò materiam corpoream misceri cum indiuidua volunt, errant. *Materia.* Primùm in eo, quòd nullo corporeæ materiæ nomine heic vtitur Plato: quam aliàs receptaculum, omniũ rerum capacem & nutricem solet dicere, non circa corpora diuiduã, sed ipsam corpus quod in singularia diuidatur. Deinde, quid intererit inter mundi & animæ procreationem, si vtrumq; ex materia & intelligibilibus est constitutum? Ipse quidem Plato quasi abominans animæ ex corpore ortum, ait intus in ipsa corporeum fuisse à deo collocatum, forisque ab illa occultatum. cúmq; totam animam ratione absoluisset, deinde argumentũ de materia proponit, qua antè, cùm animam crearet, nihil opus habuerat, vtpote sine materia natam. Similia horum in Posidoniũ dici possunt. Nam is quoq; non longè à materia animam remouit: sed Platonis verba sic accipiens, substantiam terminorũ seu extremitatum circa corpora esse diuiduam, eámq; cum intelligibili miscẽs, animam pronunciauit esse ideam eius quod vsquequaq; dimensiones habet, ratione numeri constitutam, qui harmoniam contineat. Nam mathematica in medio primorum intelligibiliũ & sensilium esse collocata: & cùm anima perpetuitatẽ intelligibiliũ, ac sensilium facultatẽ ad percipiẽdas affectiones habeat in se: par esse, vt eius natura in medio sit. Nimirũ & hũc latuit, deum corporum extremitatibus postmodò demũ, iam anima absoluta vsum ad conformandam materiam, cùm dissipationi obnoxiam & vinculis carentem molem definiret ac includeret superficiebus, quæ è triangulis erant concinnatæ. Absurdius etiam

etiam hoc, quòd animam ideam facit, cùm idea ſit immobilis, mobilis admodum anima. & illa cum ſenſili nihil habeat cõmercij, hęc in corpora incluſa ſit. ad hęc deus ideam vt exemplar fuerit imitatus, animam vt opus opifex confecerit. Quòd autem Plato animam non ponat numerũ eſſe, ſed ordinatam ratione numeri, iam antè dictum eſt. Aduerſus vtroſque illud commune eſt argumentũ, quòd neq; extremitatibus neq; numeris vllum ineſt veſtigium illius facultatis, qua res ſenſiles, anima iudicat ſuapte natura. Mentem quidem ei, & mente ſola cernendarum rerum notiones communicatio principij intelligentia ſola percipiendi inſeruit: opiniones autem, & perſuaſiones, imaginationes, & affectiones à qualitatibus corpori inhærentibus profectas, ne cogitari quidem poteſt ex vnitatibus, lineis, aut ſuperficiebus ſimpliciter eſſe innatas. Et verò nõ modò mortalium animæ vim cognoſcẽdi per ſenſus habent. ſed ipſam quoq; mundi animam ait ipſam in ſe reuolutã, vbi aliquid attigit ſubſtãtia prçditum diſſipabili, aut etiam indiuidua, hoc ipſam per ſe ipſam totam ſeſe commouendo narrare, quatenus idem ſit iſthuc, quatenus diuerſum, & cuius reſpectu maximè, quâ, & quomodo ſit affectum ſubſtantiæ aut motus ratione. In his cùm decem prædicamentorum aliquam poſuiſſet notationem: magis adhuc idem declarat in his quæ ſequuntur. Ratio, inquit, vera vbi de ſenſili concepta eſt, & circulus Diuerſi rectà proficiſcens in totam animam de eo nuncium affert: opiniones naſcũtur & perſuaſiones veræ atq; conſtantes. Cùm aũt in iis vertitur, quæ intelligentiæ ſunt, & Eiuſdem circulus valdè agilis iſta ſignificauerit, neceſſariò ſciẽtia abſoluitur. Hæc aũt duo in qua re ingenerantur, ſi quis eam aliud quicquam dixerit quàm animam, quiduis potiùs quàm verum dixerit. Vnde aũt hic ſenſilia apprehendendi, & opinandi motus diuerſus ab intelligente illa, & in ſcientiam definẽte animæ motione obtigerit, dici non poteſt: niſi hoc firmiter conſtituamus, nũc Platonem non vniuersè animam, ſed mundi animam componere è ſubiectis, nimirum è natura præſtantiore & indiuidua, atq; è deteriore, quã ipſam circa corpora diuiduam appellauit, non diuerſam à motione opinioſa, imaginatrice, & quam ſenſilia afficiant: & quæ non ſit nata, ſed perpetuò ſubſtiterit, vt etiã altera. Natura enim quæ intelligendi habuit

Anima neque terminus, neque numerus.

habuit vim, habuit etiam opinandi. Verùm illa quidẽ motui non obnoxia, non affectioni, innixa fuit rebus semper eodem modo manentibus. hæc autem diuidua & vaga fuit, vt quæ in motu versantem, dissipabilémq; incidisset in materiam. nam neq; sensili naturæ obtigerat ordo, sed informis erat atq; indefinita: & facultas ei addicta neq; opiniones probè distinctas, neq; motiones omnes ordinatas percipiebat: sed plerasq; somniorum similes, temerarias, & quæ tumultu corpor[illegible] cum ratione incidissent. erat enim in medio amborũ, naturámq; habebat cum vtrisq; cognatam atq; cõsentientem vi sentiendi materiam apprehendens, iudicio vim intelligentem. Atque hoc ipse penè disertis verbis declarat. Mea, inquiens, hæc est, vt verbo dicam, sententia, fuisse ante originem cœli tria hæc seorsim, Ens, Spacium, Ortum, seu procreationem. Spacij enim vocabulo adficit materiam, vt & sedis, atq; aliàs receptaculi. Ens autem vocat, id quod sola mente percipitur, seu intelligibile: Ortum mundi nondum nati substantiam, nulla sitam alia in re, quàm in mutationibus & motibus, inter informans atque informatum medio loco ordinatam, atq; effigies eorum quæ ibi sunt huc transmittentem. Ergo cùm ob hæc animam hanc diuiduam dicit, tum quòd sensili sentiens, & imaginabili imaginans vis necesse est comitetur, eique adhæreat. Nam vis sentiendi animæ propria, mouetur secundum id quod foris sentitur. Mens ipsa per se stabilis est, & motus expers: insita animæ, in eámq; nacta imperium, in seipsam conuertitur, circularémq; conficit motũ, ea quæ ita sunt vt semper sui maneant similia potissimũ attingens. Itaq; etiam temperatu difficilis fuit eorum cõmunio, quæ indiuiduo diuiduum, nusquam mobili vsquequaq; mobile misceret, ac Diuersa in Idẽ congredi cogeret. Non erat enim ipse Motus Diuersum, (vt ne Idem quidem erat quies) sed initium discriminis & inæqualitatis. Vtrunque enim ab altero principiorum oritur. Idem ab vnitate, Diuersum à binario. Atque hæc primùm in anima fuerunt commixta, numeris & proportionibus colligata & medietatibus harmonicis. Efficitque Diuersum Eidem insertum differẽtiam, Idem in Diuerso ordinem: quod manifestum est in primis animę facultatibus, iudicandi scilicet & mouendi. Motus statim in cœlo demonstrat Diuersita-

Eiusdẽ & Diuersi cõgressus.

uersitatem in Identitate, reuolutione inerrantium stellarum: & in diuersitate identitatem ordine earundem. In his enim præualet Idem. Contrà in iis quæ ponè terram sunt. Motus autem principia habet duo mentem ab Eodem ad Vniuersalia, & sensum à Diuerso ad singularia. Ratio ex vtrisque mixta est, quæ fit intelligentia in intellectui subiectis, opinio in sensilibus: vtitúrque instrumentis interim & visis ac memoriis, quorum alia in Eodem Diuersum, alia Idem in Diuerso efficiunt. Est enim intelligentia circa id quod permanet: opinio autem permansio eius quod sentitur circa id quod in motu est. Visum autem (hoc phantasiam dico) complexum opinionis cum sensu. constituit in memoria Idem. Diuersum verò id rursus mouet in discrimine præteriti ac præsentis, simul diuersitatem & identitatem attingens. Cæterùm oportet eam contemperationem, qua corpus mundi conflatum est, adsciscere ad exemplum proportionis, secundum quam fuit anima concinnata. Ibi enim erat purus ignis, & terra, quæ inter se contemperari difficulter possent suapte natura, immò mixturam omnino & compositionem refugerent. itaq; inter ea medio loco ponēs aerem igni, aquam terræ propiorem, isthæc primùm commiscuit, deinde horum opera etiam illa cum his & inter se contemperauit concinnauitque deus. Ita heic etiam Idem & Diuersum, facultates contrarias & extremitates adinuicem aduersantes conduxit, non ipsas per se: sed duas alias substantias, indiuiduam iuxta Idem, diuiduam iuxta Diuersum constituens, suo ordine deuinxit: tum illis mixtis has contemperans, ita totam animæ formam contexuit, quantum fieri potuit ex differentibus similem, ex multis vnam fabricatus. Sunt qui dicant à Platone nō rectè pronunciatum Diuersi naturam mixtu difficilem esse, cùm ea non modò nō respuat, sed etiam amet mutationem: Eiusdem potiùs naturam, stabilem & à mutatione abhorrentem, non facilè admisisse mixtionem, sed auersatam fuisse ac fugisse, vt simplex, sincera, & alterationis vacua permaneret. Hæc qui vitio dant Platoni, ignorant Idem eorū quæ semper sunt eiusdē modi esse ideā, Diuersum eorū quæ aliàs aliter afficiuntur, atq; huius esse partes quæcunque tangat, ea diuidere & alterare ac multa redigere: illius cōtrahere & compingere, vt multa ob similitudinem

litudinem vnam nanciſcantur formā atq; facultatem. Atq; * hę ſunt vires animæ Vniuerſi. Quæ vbi intrauerunt in mortalia & affectionum capacia corporum inſtrumenta, ibi vis binariæ & indefinitæ partis magis ſeſe exerit, forma ſimplicis & vnitati affinis facultatis obſcurius ſubeunte. Neq; tamen facilè affectum hominis prorſus à ratione ſeparatum deprehenderis, neq; motum intellectus, cui nihil cupiditatis, ſtudij, gaudij, aut moleſtiæ adſit. Itaq; philoſophorum alij ipſos animi ſubitos affectus, rationes vocant: quòd omnis concupiſcentia, dolor, ira, ſint iudicia quædam. alij virtutes pronunciant ab iis pendére affectionibus: nam & fortitudinem aduerſus metum, & temperantiæ aduerſus libidinem, & iuſtitiæ aduerſus lucri appetitionem eſſe. Iam cùm anima & contemplandi vim habeat, & agendi: conſideret autem cùm vniuerſalia tum ſingulas res, de quibus has ſentire, illa intelligere dicitur: communis ratio ſemper circa Idem Diuerſo, circa Diuerſum Eidem occurrens, conatur quidem definiendo ac diuidendo ſeparare vnum à multis, indiuiduum à diuiduo: non poteſt autem ſincerè in alterutro eorum eſſe, ideò quòd principia viciſſim inter ſe complicata ſunt atque commixta. Atque iccirco receptaculum ſubſtantiæ ex indiuidua & diuidua deus Eodem & Diuerſo conſtituit, vt in differentia eſſet ordo. Hoc enim erat naſci. Nam abſque his Idem non habuiſſet differentiam, ac proinde neque motum, neque procreationem: Diuerſum autem ordine caruiſſet, ac porrò & ortu & conſtitutione. Quippe ſi Eidem accidiſſet, vt diuerſum à Diuerſo eſſet, & Diuerſo, vt Idem ſecum: nihil tamen hæc participatio genitabile effeciſſet. ſed tertio opus erat, quod tanquam materia vtrunque in ſe reciperet, ab eóque afficeretur. Hæc eſt materia, quam primam deus conſtituit ſtabilitate rerum mēte ſola percipiendarum infinitatem mobilitatis corporibus inhærentis cùm determinaret. Quemadmodum autem vox quædam bruta eſt, & nihil ſignificat: oratio autem, dictio in voce ſenſum animi exprimens: harmonia porrò è ſonis & interuallis componitur: ac ſonus vnum eſt & idem, interuallum ſonorum eſt differentia & diuerſitas: hiſque commixtis cantilena conficitur. ſic pars animæ affectionibus obnoxia, indefinita erat & incertis impellebatur momentis: pòſt definita fuit, cùm in diuiduam

Animæ Virium contextus.

motus

motus varietatem & omnigenā terminus ac forma intrasſet. quæ complexa Idem & Diuerſum, ſimilitudinibus diſſimilitudinibúſq; numerorum è diſcrepantia cōſenſum efficientium, viua eſt Vniuerſi anima, intelligens, harmoniáq; & ratio, ducens neceſſitatem cum vi perſuadendi commixtam. Quam neceſſitatem Fati nomine plerique adficiunt: Empedocles Amicitiam & Diſſidium, Heracletus verſatilem mundi Harmoniam, inſtar contentionis quæ in lyra eſt aut arcu, Parmenides lucem & tenebras, Anaxagoras mentem & infinitatem, Zoroaſtes deum & genium nominat, illum Oromaſdem, hunc genium. Euripides non rectè disiunctiuam particulam copulatiuæ loco vſurpauit:

Iupiter, neceßitas ſiue hoc rerum ſiet,
Mortalium ſeu mens.----

nam & neceſſitas eſt, & mēs vis ea, quæ per omnia penetrat. Ægyptij quidem fabularum inuolucro rem tegentes aiunt Ori, cùm is eſſet in iudicio damnatus, ſpiritum & ſanguinem patri, carnem & adipem matri fuiſſe adiudicata. Animæ nulla pars ſincera eſt, nulla mixturæ expers, aut ab aliis ſecreta. Harmonia enim occulta melior eſt euidente ſecundum Heracletum, in qua deus diſcrimina & diuerſitates commiſcens occultauit. Apparet tamen in bruta parte turbulenta natura, in rationem habēte ordinata, in ſenſibus neceſſitas, in mente ſui ipſius poteſtas. Vis autem definiendi vniuerſalia, & quæ in partes non ſecentur amplectitur, ob cognationem. atq; contrà facultas diuidēdi partilia, ad indiuidua fertur. totum autem gaudet Eiuſdem in Diuerſum mutatione, vbi ea opus eſt. Neque ſeciùs diuerſi motus ad honeſtum & turpe, ad iucundum & moleſtum, tum amantium furores, trepidationéſque, & lucta honeſtatis ſtudij contra libidinem, animam demonſtrant mixtam eſſe è diuina perpeſſionúmque exſorte parte, & mortali alia atque affectionibus obnoxia. quarum ipſe alteram appellat cupiditatem voluptatum innatam, alteram opinionem adſcititiam quæ optimum expetat. nam affectionibus agitabilem facultatem anima ex ſe ipſa producit: mentis autem facta eſt particeps, à meliore principio inſertæ. Atq; huius duplicis communionis ne cœleſtis quidem expers eſt natura. ſed in vtranque partem faciens momenta, aliquando cernitur Eiuſdem circuitione vim habere ſuam, &

guber-

gubernare mundum. erit autem temporis portio, & iam sępe fuit, in qua intelligentia hebetetur, & obdormiat obliuione obrepente & opplente eius quod ad naturam ipsius est accommodatum: id autem quod ab initio consueuit cum corpore, ab eoque afficitur, trahat prægrauetque, & cursum Vniuersi qui in dextra parte est replicet. non tamē plane eum poterit interrumpere, sed rursum sese emergent meliora, & respicient ad exemplar dei vnà conuertentis & dirigentis. Ita nobis vndiq; ostenditur non totam animam opus esse dei: sed cùm sibi innatam haberet mali portionem, a deo fuisse digestam & adornatam, qui vanitate infinitatem definiret, vt substantia fieret termini particeps: Eiusdem autem vi & diuersi ordinem, mutationem & similitudinem admisceret: hisque omnibus quantum fieri res sinebat communionem inuicem & amicitiam numeris & harmonia conciliaret. De quibus etsi audiuistis sæpenumero, multasque disputationes, multa scripta cognouistis, tamen me quoque aliquid breuiter disserere in rem est, prius tamen Platonis verba proferentem. Vnam, inquit, principio ab vniuerso portionem: post hanc, duplam eius abstulit: tertiam huius sesquiplam, primæ duplam: quartam secundæ duplam: quintam tertiæ triplam: sextam octuplam primæ: septimam vigintiseptencuplam. Secundum hæc impleuit dupla & tripla interualla, portiones adhuc inde abscindens, & inter ista collocans: ita vt in vnoquouis interuallo duæ essent medietates: quarum vna eadem parte extremorum excederet & excederetur, altera eodem numero altero extremorum minor, altero maior esset. Cùm autem sesquialtera, sesquitertia, & sesquioctaua fierent interstitia: ex his compagibus in prioribus interuallis omnia sesquitertia sesquioctauis compleuit, vnicuique particulam relinquens. cuius particulæ interstitium adsumtum facit rationem, quæ est numeri ad numerum, vt termini sint CCLVI. & CCXLIII. Hìc primùm quæritur de numerorum quantitate, deinde de ordine, tertiò de vi. de quantitate, qui sint quos in duplis sumit interuallis. de ordine, vnóne omnes in versu sint exponendi, vt Theodorus vult, aut vt Crantor in Λ figura, primò in cuspide posito, deinde duplici serie, vna duplis, altera triplis subiectis. de vi & vsu, quidnam efficiant adsciti ad animæ gene-

generationem. De prima quæstione vt dicamus, principio eos repudiamus, qui dicunt satis esse, si in ipsis rationibus vim interuallorũ & medietatum quibus ea cõplentur consideremus: quod doctrina perinde absoluatur, quoscunque tandem aliquis numeros adsumat, qui spacia habeant dictis proportionibus recipiendis idonea. Nam vt verum sit id quod dicunt, tamen sine exemplis doctrina fit obscura, arcemurque à consideratione cui nonnihil venustatis philosophicæ adest. Etenim si ab vnitate orsi duplos seorsim, seorsim triplos exponamus, vt ipse præcipit, fient ordine II. IV. IIX. & III. IX. XXVII: qui adsumta vnitate communi principio, & multiplicatione & quatuor terminos porrecta, vniuersi sunt septem. Non enim hîc modò, sed sæpe alias quaternarij cum septenario consensus elucescit. Equidem tetractys illa seu Quaternio à Pythagoricis tantopere prædicata, nempe numerus XXXVI. id habet mirum, quod componitur ex primis quatuor paribus & primis * quatuor imparibus numeris *. Fit autem quartum coniugium expositorum ordine. primo enim coniunguntur I. & II. Secundum est parium. * nam vnitatem primo loco ponit, vt communem, accipitque VIII. ac deinceps XXVII. tantùm non demonstrans quod in vtroque genere spacium velit relinqui. Verùm hæc alibi accuratius subtiliusq; explicari conuenit. Reliquum autem institutæ nostrę tractationis est proprium. Non enim Plato mathematicæ contemplationis ostentandæ gratia, in physicum argumentum nulla tali re opus habens medietates arithmeticas & harmonicas introduxit: sed quod hæc ratio maxime conueniret animæ compositioni. Et verò nonnulli in celeritatibus errantium globorum, alij in interuallis potius, quidam in magnitudinibus stellarum, aliqui subtilissimam sibi rationem secuti qui videntur in epicyclorum diametris proportiones istas quærunt: quod videlicet harum gratia opifex animam cœlestibus indiderit corporibus in quatuor tributam partes. Multi etiam Pythagorica huc traducunt, a medio corporum interualla triplicantes. Hoc ita fit, si igni I adscribatur, antichthoni (seu terræ quę nostræ opposita est terrę) III. terræ IX. Lunæ XXVII. Mercurio LXXXI. Lucifero CCXLIII. Soli IↃCCXXIX. qui numerus & quadratus est, & simul cubus: itaque etiam Solem

Proportio cœlestium corporum.

alias

alìas quadratum, alias cubum nominant. ſic etiam reliqua triplicando ſub rationem reducunt. Qui ſane procul à vero aberrant, ſi quis geometricarum eſt vſus demonſtrationum: * oſtenduntque multo probabilius ipſis dixiſſe qui hinc orſi ſunt, quanquam ij contenti quàm proxime pronunciaſſe vero, exactas rationes non ſunt conſectati. Hi ſic ſtatuunt, Solis diametrum ad terræ diametrum proportione eſſe duodecupla: terræ ad Lunæ, tripla: inerrantium ſtellarum quæ minima videatur, eius diametrum non eſſe minorem triente diametri terræ. toti globo terræ ad totum globum Lunæ proportionem eſſe vigintiſeptencuplam. Luciferi & terræ diametros in dupla, globos in octupla eſſe proportione: interuallum eclipticæ & vmbræ ad diametrum Lunæ, tripla. làtitudinem, quà Luna à diametro Signorum in vtranque partem euagatur, vncialem. Tum Lunæ ad Solem reſpectus trientum & quadrantum interuallis, eam dimidiam, & vtrinque gibboſam reddunt. vbi autem ſex Signa peragrauit, plenilunium tanquam diapaſon conſonantiam in ſex tonis efficit. Sole autem circa ſolſtitia motus & minimos & maximos reſpectu æquinoctiorum cõficiente, quibus diei quantitatem auget, noctis minuit, aut contrà: ea ratio in diebus eſt primis xxx. Nam à bruma die, adiicit ſextantem eius exceſſus, quo nox maxima diem breuiſſimum ſuperabat. ſequentibus xxx. diebus, trientem: ſemiſſem reliquis vſq; ad æquinoctium: atq; ita ſeſcuplis & triplis interuallis inæqualitatem tempus ad æqualitatem reducit. Chaldæi porrò veris aiunt ad autumnum rationem eſſe diateſſaron, ad hyemem diapente, ad æſtatẽ diapaſon. vt ſic recte Euripides definiuerit, quatuor æſtatis mẽſes dicens, totidemq; hyemis, binos hyemis, totidemq; veris: tempeſtatibus anni ſe ratione diapaſon conuertentibus. Nonnulli terræ locum eum tribuunt, qui eſt nerui proſlambanomeni, id eſt, adſciti in cithara, Lunę, hypatam, Stilbonem (ſiue is eſt Mercurius) & Luciferum in diatonis ac lichanis mouent, Solemq; ipſum in medio meſæ loco aiunt continere diapaſon: à terra ſpacio diſtantem diapente, ab inerrãtibus diateſſaron. Sed neq; horum ſcita atq; elegans ratio veritatẽ attingit, neq; illi omnino exactam rationem ſequuntur. Quibus igitur hæc nõ videntur à Platonis dependere ſententia, iſta videbuntur admodum *

ad muſicas quadrare rationes. Nam cum ſint quinq; quatrichorda: hypatarum fidium ſeu ſummarum, mediarum, coniunctarum ſeu ſynemmenon, diazeugmenon, id eſt, deiunctarum, & hyperbolæon ſeu excellentium: aiunt planetas diſpoſitos eſſe in quinq; interuallis. quorum primũ ſit à Luna ad Solem & eos qui curſum Solis comitantur Stilbonem atq; Luciferum. aliud inde ad Martis ſtellam, quæ Pyrois (quaſi ignita) dicitur. tertium hinc vſq; ad Phaethontẽ, qui eſt Iupiter. quartum ab eo ad Phænona ſiue Saturnum. quintum iam hinc vſq; ad globum ſtellarum fixarum. ita vt ſoni qui definiunt quatrichordia, rationem habeant errantium ſtellarum. Iam hoc quoque nouimus, veteres duas fides hypatas, tres netas, vnam meſam, & vnam parameſam, ſeu meſæ appoſitam ſtatuiſſe: vt ſoni ſtantes numerum errantium ſtellarum referrent. Recentiores proſlambanomenon tono quàm eſt hypate grauiorem addentes, effecerunt vt totum ſyſtema diſdiapaſon contineret: ordinem interim conſonantiarum naturæ conſentaneum confuderunt. Sic enim diapente prius fit quàm diateſſaron, ſi tonus grauis vocis ad hypaten adſciſcatur. Platonem verò cõſtat acutis ſonis aliquem adſciſcere. Nam in Republica hoc dicit, Octo ſphæras ſingulas conuerti, & vnicuiq; Sirenem inſiſtere, quæ omnes canant, voce edita cum cæteris conſonantiam quandam conficiente. & ex iis omnibus contemperari quendam concentum: atq; adeo ipſas diuinas res canere de progreſſu & chorea * octo neruorum concinnitate. Nam octo erunt etiam primi termini duplarum & triplarum proportionum, vtrobiq; adnumerata vnitate. Sed & Muſas priſci nouem nobis perhibuerunt: quarum octo circa res cœleſtes verſentur, nona terreſtres demulceat res, ex turbulento errore & inæqualitate eas reuocans. Cogitate autem cum animis veſtris, an non cœlum & res cœleſtes ſua concinnitate atque ſuis motibus agat anima, quæ prudentiſſima ſit facta, & iuſtiſſima. huiuſmodi verò illam reddiderint harmonicæ rationes. quarum imagines exſtent in conſpicuis mundi corporibus atque partibus: prima autem atque præſtantiſſima vis viſibiliter contemperata ſit animæ, eamque exhibeat ſibi ipſi conſonantem atque morigeram, ſemper optimæ ac diuiniſſimæ parti reliquis omnibus conſentientibus. Opifex enim cum adſumſiſſet

Lib. X. extremo.

*

animam

animam incompositam, & inordinatis motibus, brutisque & discrepantibus inter se vitiosisque exagitatam: quædam definiuit ac constituit, alia conduxit, atque inter se concinnauit, harmoniis vsus atque numeris. quibus equidem vilissima quoque corpora, lapides, ligna, cortices stirpium, bestiarum coagula, dum inter se coaptantur atque componuntur, pulcerrima spectacula, pulcerrimam remediorum & instrumentorum præbent materiam. Vnde factum est, vt Zeno etiam Citieus hortaretur adolescentes ad spectandum tibicines: vt inde discerent, quid cornua, ligna, calamique possent ratione ad concentum edendum ea promouente. * Nam omnia esse numerorum similia quod dicunt Pythagorici, id probationem requirit. quod autem omnibus rebus è tanta inæqualitate & dissimilitudine communio inter se societasque & concentus obtigit: eius causam esse mediocritatem & ordinem numero atque harmonia constantem, ne poetæ quidem ignorauerũt. Hi enim arthmia, quasi articulata & concinna si diceres, vocauerunt quæ amica nobis & cara essent: anarsios autem, quasi incõcinnos, inimicos. nimirum quod inimicitia esset quædam inconcinnitas. & qui in Pindari mortem scripsit funebre carmen,

Hospitibus fuit aptus, carus ciuibus ille:

satis ostendit se concinnitatem & comitatem pro virtute reputasse. sicut & ipse alicubi Pindarus ait, deo exaudiente virtutem * Cadmum significans. Prisci porrò theologi, philosophorum vetustissimi, musica instrumenta in manus deorum imaginibus posuerunt: non sane, quod eos lyra aut cithara ludere putarent: sed quod nullum deo opus conuenientius esse iudicarent, quàm consonantiam & harmoniam. Sicut igitur qui proportiones sesquitertias, sesquiplas, atque duplas quærat in iugo lyræ, testudine, & clauis, ridiculus sit: (nam quin & hæc debeant inter se longitudinem & crassiciem habere proportione aptam, dubium non est: cum interim harmonia in fidium sit consideranda sonis) ita probabile est etiam corpora stellarum, interualla circulorum, conuersionum celeritates, tanquam instrumenta recto ordine disposita, suam habere cùm inter se, tum ad totam compagem Vniuersi proportionem: etiamsi nos quantitas & mensura lateant. Tamen proportioni-

bus istis, quibus vsus est opifex, numerisque adscribi par est animæ inter suas partes concinnitatem, quibus illa prædita cùm cœlum ipsum innumeris bonis impleuit: tum quæ ad terram pertinent, tempestatum mutationúmque dimensis vicissitudinibus, optime pulcerrimeque ad procreationem & conseruationem eorum quæ nascerentur, adornauit.

EXCERPTA QVAEDAM E PLVTARchi commentario de animæ procreatione apud Platonem in Timæo, quæ cuiuis potius, quàm Plutarcho adscribi debent.

COMMENTARIVS, qui inscribitur De animæ procreatione in Timæo, refert quæ Plato & platonici magno studio disputauerint. Introducit etiam geometricas quasdam proportiones & similitudines, ad animæ contemplationem (vt censet) ei conducentes: nec non musicas quasdam & arithmeticas perceptiones. Materiam ait informari ab anima. tribuitq; vniuerso animam, & tribuit vnicuiq; animali quæ id temperet. animam quodammodo ortus expertem facit, quodam modo obnoxiam ortui. Materiam æternam, & quam deus animæ opera informauerit. Prauitatem esse germen materiæ, ne (inquit) deus malorum causa putetur. Posidonius (ait) non longè a materia animam remouit.

Reliqua omisi, sunt enim in ipso libro iisdem verbis contenta.

PLVTARCHI AMATORIAE narrationes.

I.

Aristoclea ALIARTI, quæ vrbs est Bœotiæ, puella fuit pulcritudine eximia, nomine Aristoclea, filia Theopha-
Strato. nis. Hanc ambiuerunt Strato Orchomenius, & Callisthenes Aliartius. de his Strato cum opulentior erat, tum
Callisthenes. magis amore virginis victus. viderat enim eam lauantem apud Lebadeam in fonte Hercyne, canistrum in sacrificio gesta-

gestaturam Iouis regis. Callisthenes tamen præferebatur: quod etiam generis propinquitate puellam attingeret. Theophanes in hac re animi dubius, vt qui Stratonem metueret opibus ac nobilitate omnes penè Bœotos superantem, rem voluit Trophonio diiudicandam permittere. Strato, cui virginis famuli persuasissent, eam magis ad ipsum inclinare, ipsam puellam voluit optione soluta deligere vtrum vellet. Filia in omnium conspectu interrogata, Callisthenem prætulit. Statim præ se tulit Strato, iniquo se animo hunc contemtum ferre. tamen duabus interpositis diebus conuenit Theophanem atq; Callisthenem, petiitque, vt quando nuptias illi numen aliquod inuidisset, tamen sibi cum ipsis amicitiam paterentur esse integram. Hi non tantum approbauerũt ipsius verba, sed etiam ad festiuitatem nuptiarum inuitauerunt hominẽ. Strato sociorũ caterua subornata, multisq; famulorũ suorũ submissis qui sparsim apud istos abdetẽtur, in insidiis latuit: dũ virgo ad fontem Cissoessam (ederaceum diceres) maiorum more descendens proteleia (quasi initiatiua nuptiarum sacra) faceret. Ibi concursu ex insidiis facto eam corripuerunt, ipso virginem tenente Stratone. Ab altera parte Callisthenes cum suis manum iniecit (quod cogitatu facile est:) puella inter eam concertationem non obseruantibus qui hac illac raptabant periit. Callisthenes subito amissus fuit, neque dicere quisquam potuit quid ei accidisset: siue mortem sibi ipse consciuit, siue exsulij causa Bœotiam deseruit. Strato palam seipsum super virginem iugulauit.

II. *Phido. Melissus. Actæon. Archias.*

PHIDO quidam Argiuus, cum hoc moliretur, quî patria ipsius in alias omnes Peloponnesi ciuitates imperium obtineret: primùm insidias tendit Corinthiis. Itaque misit, qui ab iis peterent adolescentes CIↃ. vigore & fortitudine præstantes: iique hos miserunt, duce Dexandro. In animo habebat Phido istos per fraudem opprimere, vt Corinthum viribus deminutam eò facilius occuparet, opportunissimam eam munitionem totius Peloponnesi futuram: & rem cum quibusdam sociis suis communicauit, inter quos fuit Abro. Hic Dexandro, hospitio ipsius vtenti, rem aperuit. Sic Phliasij isti ante tempus opprimendis ipsis constitutum, Corinthum euaserunt. Phido autem magno studio inquirebat quis consilium hoc ipsius prodidisset·

diſſet. Ideo ſibi metuēs Abro, Corinthum profugit, aſſumta vxore & ſeruis, inque pago quodam Corinthiaco conſedit, cui nomen erat Meliſſus. Ibi ſibi filium natum, à loco Meliſſum dixit. Huius ergo Meliſſi F. Actæon formæ venuſtate & pudicitia omnes ſuos æquales ſuperauit: amatuſq; eſt à plurimis, maxime Archia, qui genus ab Heraclidis ducens, opibus & potentia reliquis anteibat Corinthiis. Is cum Actæoni non perſuaderet vt ſibi ſe daret, vi rapere puerum aggreſſus, comeſatum venit ad Meliſſi domum, amicorum & ſeruorum turba ſtipatus. reluctantibus autem patre & amicis, ac vicinis quoq; accurrentibus, & eripere puerum nitentibus: Actæon dum vtraque pars ad ſe eum trahit, interit. Archias cum ſuis abeunt. Meliſſus cadauer filij in Corinthiorum forum cùm attuliſſet, atq; oſtentaſſet & à flagitij autoribus vt pœnæ exigerentur petiiſſet: à magiſtratu nihil aliud quàm quod eſt eius miſeritum abſtulit. Re ergo infecta digreſſus, Iſthmicum conuentum expectauit. ibi conſcenſa Neptuni ara, Bacchiadas inſectatus verbis, patriſq; ſui Abronis beneficio commemorato, deos comprecatus de ſaxis ſeſe proiecit. Paulo pòſt Corinthios ſiccitas & peſtis inuaſerunt. cumq; conſuluiſſent de liberatione mali oraculum, miſſo ad eam rem ipſo Archia: reſpōdit deus, iram eſſe Neptuni, non ceſſaturam, donec Actæonis mortem vlciſcerentur. Hoc vbi audiuit Archias, vltrò ſibi exſulium à Corintho indixit, & in Siciliam nauigauit, ac Syracuſas condidit. Ibi cum duas filias genuiſſet, Ortygiam & Syracuſam, per fraudem à Telepho necatus eſt. quo abuſus ad fœdam fuerat libidinem, & qui naui præfectus vnà in Siciliam nauigauerat.

III.

Scedaſus Ariſtodemus. Leuctrica calamitas Spartanorum.

PAVPER quidam homo, nomine Scedaſus, Leuctris habitauit: qui eſt Theſpienſis regionis exiguus vicus. Filię huic fuerūt duę, Hippo & Miletia: ab aliis Theano & Euexippa nominantur. Ipſe Scedaſus vir erat bonus, & hoſpitalis: quanquam tenui fortuna. Ergo ad ſe venientes duos Spartanos iuuenes, comiter hoſpitio excepit. qui amore puellarum correpti, audere tamen aliquid bonitate Scedaſi fuerunt prohibiti. Poſtridie ad Pythium oraculum, quò iter inſtituerant, profecti ſunt. cumque deum de iis quæ ſtatuerant conſuluiſſent, rurſum per Bœotiam itinere facto in Scedaſi domo diuerterunt. Aberat tum Leuctris Scedaſus.

eius

eius filiæ, sicut consueuerant, hospites exceperunt. ij solas nacti puellas, per vim vitiauerunt. cumq; eas viderent hanc contumeliam iniquissime ferre, interfectas in puteū quendam abiecerunt, itaq; discesserunt. Domum reuersus Scedasus, filias nusquam videns, omnia alia quæ reliquerat salua inueniens, expedire se ex hac re nequibat. tandem cane mussitante & subinde ad ipsum accurrente, atq; ab ipso ad puteum redeunte, id quod res erat suspicatus, inuenta ibi filiarum cadauera exhausit. cumq; è vicinis cognouisset, visos pridie fuisse in domum ipsius intrantes Lacedæmonios eos, quibus etiam pridem hospitium dedisset: coniecit hos ipsorum esse facinus. quod tunc etiam perpetuo puellas laudassent, beatosq; prædicassent, quibus eæ nupturæ essent. Ergo Spartam contendit, Ephoris rem significaturus. Cum in Argolicam peruenisset, nocte ingruente in cauponam quandam diuertit. Eodem tum venit etiam quidam senex, Orei Hestiæatidis in Eubœa ciuis. Hic cum ingemuisset, diraq; Lacedæmoniis esset imprecatus: Scedasus hoc audiens, quæsiuit quidnam mali à Spartanis accepisset. Tum senex ita rem narrauit. Sum, inquit, Spartanorum subditus. sed missus ab eis Aristodemus qui Oreum gubernaret (harmostam illi vocant) crudeliter admodum ac nefarie egit. Nam amore filij mei captus, cum ei persuadere vitium nequiret, vim inferre aggressus est, eumq; è palæstra abripere. resistente autem pædotriba, & multis adolescentibus ad opem filio ferendam accurrentibus: tunc quidem discessit. postridie autem triremi instructa filium illum meum arreptum in vlteriorem continentem traiecit: ibiq; libidini ipsius reluctantem cum iugulasset, Oreum reuersus conuiuium celebrauit. Ego, qui mature quid actum esset resciuissem, corpus filij humaui: Spartamq; profectus, rē ad Ephoros retuli. sed illi facinoris eius nullam habuerunt rationē. Hæc narratio Scedasi animo mœsticiam attulit, suspicanti suam quoq; causam Spartanis curæ non futuram. suam interim calamitatem seorsim hospiti narrauit. is ei hoc consilij dedit, vt neutiquam appellaret Ephoros: sed in Bœotiā reuersus, filiabus sepulcrum conderet. Scedasus non obtemperauit. Sed Spartam profectus rem ad Ephoros detulit. iisque animum non aduertentibus, ad reges accessit: atq; ab his digressus quemuis popularium accedens, suam mise-

riam deplorauit. Tādem cum nihil ageret, per mediam discurrit vrbem, manusq; ad Solem intendens, ac rursum terram iis feriens, euocauit Furias, ac sibi deniq; mortem consciuit. *Scelerum impunitas punita.* Verum enimuero postea pœnas luerunt Lacedęmonij. Cum enim in omnes Græcos imperium occupauissent, & vrbibus præsidia imposuissent: primū apud suos collocatum præsidium Epaminōdas Thebanus interfecit. deinde cū ea de causa Lacedæmonij bellum intulissent: occurrerūt ad Leuctra Thebani, moti omine loci. nam & ante ibi fuerunt liberati: quo tempore Amphictyō extorris à Sthenelo factus Thebas venit: eosq; inueniens Chalcidensibus stipēdiarios, interfecto rege Euboensium Chalcodonte, à tributo absoluit. Euenit aūt, vt omnino succumberent in prœlio Lacedęmonij apud ipsum filiarum Scedasi monumentum. Traditum est ante illum conflictum, Pelopidæ vni de ductorib Thebani exercitus, ob quædam ostenta quæ ipsi nō admodum viderentur prospera, de auspicum sententiis perturbato: in somnis adstitisse Scedasum, hortantem, vt bono esset animo. nam Lacedæmonios eo ad Leuctra venire, vt Scedaso eiusque filiab. pœnas pendant. ac iussisse, vt ea die quæ pugnam esset antegressura, pullum equinum album ad virginum sepulcrum immolaret. Pelopidam, adhuc Lacedæmoniis apud Tegeā castra habentibus, misisse qui de eo sepulcro explorarent. cumque rem ita habere ex eius loci incolis accepisset, confirmato animo exercitum in aciē produxisse, victoriaque esse potitum.

IV. *Phocus. Callirhoe. Hippotæ.*

PHOCVS Bœotius erat, Glisante vrbe natus. Habuit is filiam Callirhoen pulcritudine, iuxtaq; pudicicia præstantem. Huius coniugium expetebant xxx iuuenes è tota Bœotica iuuentute nobilissimi. Phocus cum alias ex aliis dilationes nuptiarum fecisset, à vi sibi metuens: tandem illis vrgentibus, postulauit vt Apollini Pythio iudicium sponsi filiæ deligendi permitterent. Illi indigne ferentes hanc eius orationem, facto impetu hominem interfecerunt. Virgo in eo tumultu effugit, ac per regionem istam se proripuit, insequentib. ipsam iuuenib. cum autem incidisset in rusticos frumentum in horreo componentes, ab iis seruata est. occultauerunt enim eā in frumento: itaq; ij qui insequebantur transuecti sunt cursu. Sic seruata, præstolata est tempus solennis omnium Bœotorum conuentus, quę Pambœotia vocan-

vocantur, quod vbi appulit, Coroneam profecta supplex cõsedit in ara Itoniæ Mineruæ, ac de scelere procorum cõquesta est nomine & patria singulorum indicatis. Miserati puellã Bœoti, succensuerunt procis. Hi eo cõperto, Orchomenum confugerunt: exclusiq; ab oppidanis, Hippotas cõtenderunt, quod est oppidulum ad Heliconem inter Thebas & Coroneã situm. ibi ergo fuerunt recepti. Miserũt deinde Thebani, qui dedi percussores Phoci iuberent. cumq; non dederentur, expeditionem in Hippotas vna cum aliis Bœotis fecerunt, duce Phœdo tum Thebanorum prætore. obsessoq; oppidulo, quod munitum erat, siti hostes in potestatem redegerunt. Proinde cõprehensos homicidas lapidib. obruerunt: reliquos Hippotenses in seruitutem abduxerunt, murisq; & domib. destructis, agrum inter Thebanos & Coronenses diuiserunt. Ea nocte, quæ Hippotarum excidium præcessit, vocem ex Helicone crebro auditã tradunt dicentis, Adsum: & procos xxx intellexisse eam Phoci esse vocem. Qua autem die lapidib. sunt obruti, monumentum senis Phoci Glisante positum, crocum stillasse. Phœdo etiam à pugna reuerso nuncium allatum de nata ipsi filiola: cui ominis gratia Nicostratæ nomen fecerit.

V. *Alcippus. Damocrita.*

ALCIPPVS Lacedæmonius ex vxore Damocrita duas filias suscepit. Is cum optime consuleret reip: remq; ex eius vsu gereret, ab aduersæ factionis hominib. per inuidiã apud Ephoros delatus fuit, iisque persuasum mendaci oratione, Alcippum leges conuellere instituisse. Iussus itaq; solum vertere, Sparta abiit. Vxorem aũt cum filiab. sequi maritum volentem magistratus retinuit: publicatis insuper Alcippi bonis, ne dos esset filiabus. Cum vero nihilominus essent qui eas ob patris virtutem ambirent: inimici edictum de non ambiendis eis impetrauerunt. hoc causæ prætendentes, Damocritam sæpenumero optauisse vt quamprimum filiæ ipsius filios parerent, vltores paternæ iniuriæ futuros. Ita vndequaque circumscripta Damocrita, publicam exspectauit solennitatem, qua de more mulieres vna cum virginibus, domesticis, & infantibus conueniebant: matronæ autem procerum seorsim in androne seu conclaui quodam noctem festiuam ducebãt. Tum gladio succincta, vna cum filiabus in templum se contulit, obseruauitque id tempus, quo vniuersæ in androne mysteria peragebant.

Ibi a-

Ibi aditibus occlusis, multa ad fores ligna congessit, quæ fuerant ad eius festiuitatis sacrificium comparata: ignemque immisit. Viris autem ad restinguendum incendium accurrentibus, Damocrita filias, seque super eas iugulauit. Lacedæmonij cum non haberent in quem desæuirent, cadauera Damocritę & filiarum extra fines proiecerunt. Ob quod facinus irato deo, magnum illum terræ motum Lacedæmoniis immissum fuisse narrant.

PLVTARCHI QVAESTIONES naturales.

I. *Aqua marina.*

QVID causæ est, quod arbores aqua marina non aluntur? An eadem est, ob quam terrestria animalia non alit marina aqua? nam Plato, Anaxagoras, & Democritus putãt, plantas animalia esse terrestria. Non enim quia aqua marina alimento est vt piscibus, ita etiam stirpib. marinis: sic etiam terrestres plantas animaliaq; nutriet. cum neq; penetrare possit ob crassiciem suam radices, neq; sursum efferri ob sui grauitatem. Grauem esse aquam marinam, ac terrestrem, & alia multa demonstrãt, & quod facilius sustinet naues, & natatores. Aut quia siccitas maxime officit arboribus? vim autem siccandi habet aqua marina. quæ causa est quod aduersus putredinem sales valent: & eorum qui in mari lauant corpora, statim siccam habẽt asperamq; superficiem? Vel quod pinguedo iis quorum stirpes terra continentur est inimica, & inũcta perdit. Multum autem pinguedinis adest marinæ aquæ: adeo vt etiam vna exardescat, soleamusq; hortari, ne in flammam ea iniiciatur? Aut quod aqua marina potui inepta & amara est facta,

Sect. prob. 23.

vt Aristoteles ait, admixtione terræ adustæ. nam & lixiuium fit dulci aqua in cinerem incidente. dissolutio autẽ eiicit, corrumpitq; id, quod bonum erat & potabile, sicut in nobis febres humorem in bilem conuertunt? Quæ autem in rubro mari narrant syluestria & plantas germinare, ea fructum nullum ferunt, aluntur autem a fluuiis multum cœni ingerentibus. itaq; etiam non procul a terra, sed pone eam nascuntur.

II. *Aqua pluuia.*

CVR à pluuiis aquis potius quam affluentib. arbores & semina adsolent nutriri? An quia, vt Laito visum, imbres

terram suo ictu diuellẽtes, meatus efficiunt, per quos aqua facilius ad radicem penetret? An hoc verum non est, sed ignorauit Laitus quod etiam palustres stirpes, vt sunt tipha, phleon, & vlua, neq; germinant neq; augescunt, vbi imbres suo tempore non decidunt? Verum autem est quod Aristoteles dixit, nouam & recentem esse aquam pluuiam, veterẽ & exoletam lacuum? Quid si hoc quoq; probabile magis est, quam verum? nam & fontium & fluminum aquæ semper sunt recentes, subinde nobis adfluentib. ideoq; ait Heracletus bis in eundem fluuium neminem posse descẽdere. Et tamen hæ ipsæ deterius alunt. quam pluuiæ aquæ. Ergo aqua cœlestis leuis est atq; aerea, spirituq; mixta, celerius ob tenuitatem deducitur atq; eleuatur in plantam? An id maxime alit, quod à re alenda subigitur? id enim est concoctio. contrà defectus concoctionis, quando alimentum validius est, quam vt ab alendo affici possit. Iam tenuia, simplicia, & insipida facilius mutãtur. quorum de censu etiam est aqua pluuia: quæ in aere nata & vento, pura ac sincera decidit. Fontana autem & terræ & locis adsimilata per quæ emanat, multis impletur qualitatibus, ob quas ad alendum minus sit commoda, cum tardius mutandam se corpori nutriendo exhibeat. imbrium porro aquas facilime mutari, argumento id est, quod citius quam fontanæ aut fluuiales putrescunt. concoctio autem videtur esse putrefactio, sicut Empedocles testatur:

In ligno putrefacta aqua fit sub cortice vinum.

Quid si nulla promtius adferri potest causa, quã quod dulcis est imbris aqua & mitis, vbi statim à vento emittitur? itaque & pecus eam bibit libentius, & ranæ imbrem exspectantes vocem præ gaudio clariorem faciunt, tanquam lacustris aquæ condimentum pluuiam præstolantes, & semẽ dulcedinis quæ aquæ in stagno insit. Nam & hoc signum pluuiæ imminentis Aratus posuit:

Aut cum gens misera, atque hydris immanibus esca 946.
In limo veterem ranæ cecinere querelam.

III. *Sal.*

Cvr pecori pastores salem proponunt? An, vt plerique putant, vt eo amplius alantur atq; crassescant? nam & appetitum cibi acuit salis acrimonia, & meatus reserando cibũ facilius deducit ad digestionem. Itaq; etiam graciles & qui parum nutrirentur, Herophili discipulus Apollonius dulcibus

cibus

cibus vesci & alica nolebat, sed salsamentis & salsuginem habentibus pro cibo vti iubebat: quorum tenuitas tanquã in fricationis locum succedens, alimentum per meatus corpori apponeret. Aut valetudinis potius gratia, & vt abundantia incideretur nutrimenti, ad lingendum salem oues adsuefaciunt? Aegrotant enim pinguedine nimia cõtracta. eam vero sales colliquant ac diffundunt. Idq; adeo obseruant, vt facilius possint eas cute exuere, quæ enim agglutinat & constringit cutem pinguedo, tenuis infirmaque redditur ab acrimonia. Tenuatur etiam sanguis salem lingentium: neque coeunt quæ intus sunt, salibus admixtis. Quin & hoc considera, num magis fecundum fiat inde pecus, & ad coitum pronius. nam canes quoque salsamento eso celerius concipiunt. & naues quibus sal vehitur, plures alunt mures ob frequentiorem coitum.

IV. *Imber cum tonitru.*

Cvr aquæ imbrium qui inter tonitrua & fulgura decidunt, ad semina riganda sunt aptiores? nam Astrapæ inde, id est fulgurales, eæ dicuntur. An quia multum spiritus continent, ob conturbationem & admixtionem aeris? Spiritus autem humorem mouens, magis eum sursum emittit? An quia tonitrua & fulgura efficit calor in aere contra frigus pugnans: vnde fit vt hyeme minimum tonet, vere plurimum & autumno ob inæqualitatem temperiei. calor autem humorem coquens germinibus eum amicum commodumque reddit? An quod vere plurima tonitrua & fulgura fiunt ob causam dictam? vernis autem aquis admodum opus habent semina ante æstatẽ. itaq; regio quæ vere plurima pluuia rigatur, vt Sicilia, multum bonumque fructum producit.

V. *Sapor salsus.*

Qvi fit, quod cum sint octo species saporum, solum salsum videmus in nullo fructu nasci? Sane amarum olea primum fert, & acidum vua: qui deinde in pinguem alter, alter in vitiosum mutantur. sed & acerb. in glandib. palmæ abit, & austerus in malis punicis in dulcem. quædã cum punica tum alia mala acidum saporem simpliciter obtinent. acris in radicib. & seminib. frequens habetur. An quia salsus sapor non nascitur, sed exsistit reliquis corruptis? itaque etiam stirpibus & seminibus quæ nutriuntur, à salso nihil alimenti apponitur. tantum nonnullis condimenti locõ esidum abundantiam aufert. An sicut mari elixando salsuginem

ginem & mordacitatem adimunt, ita in calidis à calore ſalſugo aboletur? An ſapor quidem eſt, vt Plato ait, aqua per plantam colata. & aqua etiam marina dum colatur, ſalſuginem amittit. terreſtre enim eſt & craſſarum partium. Itaque iuxta mare fodientes, incidunt in latices potui aptos. multi etiam cereis vaſis aquam marinam haurientes, excipiunt dulcem ac potabilem, percolato quod ſalſum erat & terreſtre. nam & quies, & longior procurſus omnino percolatam marinam aquam potabilem facit * cum in ſe * contineat, & non dimittat terreſtres partes. Hæc cum ita ſint, probabile eſt ſtirpes neque extrinſecus ſalſuginem admittere, neque ſi recipiant, in fructum excernere meatus enim ob tenuitatem terreſtria & craſſis partibus conſtantia non percolant. Aut amaroris ſpecies cenſenda eſt ſalſugo? ſic enim Homerus:

...euomit ore ſuo ſalſuginem amaram Odyſſ. ε.
Quæ madido capitis de vertice larga fluebat. 321.

Plato etiam ait vtrunque ſaporem abſtergendi vim habere & colliquandi: ſed ſalſum id minus facere, neque eſſe aſperum. Videbitur autem amarum à ſalſo abundantia caloris differre: quandoquidem ſalſum quoque vim exſiccandi habet.

VI. *Ros.*

QVA de cauſa fit, vt ſi quis crebro per roſcidas arbores tranſeat, membra materiam tangentia lepra corripiantur? An, ſicut Laitus dicebat, roris humor ob tenuitatem de cute aliquid ſtringit? Aut ſicut rubigo humectatis ſeminibus incidit, ita à rore viridibus ac tenuibus quæ in ſuperficie ſunt morſis & colliquatis, aſpergo quędam noxia defertur, & affuſa corporis partibus quæ maxime ſunt exſangues, earum ſuperficiem mordet atque lancinat? Nam rori natura ineſſe quandam rodendi vim, ſatis ex eo liquet, quod potus graciliores facit: & pingues mulieres tenuibus veſtimentis aut lanis rorem excipientes, videntur eo nimias carnes conſumere.

VII. *Aqua.*

QVAMOBREM hyeme nauigia in fluuiis tardius incedũt, in mari non item? An aer fluuialis ſemper alioqui grauis & lẽtus, hyeme ob frigus circũſtans magis etiã dẽſatus, nauigantibus obſtat? An fluuiis potius hoc quã aeri accidit? Aquam enim impellens frigus, grauem facit & craſſam, quod in clepſydris licet obſeruare. tardius enim trahunt

hyeme

hyeme quā æstate. In Thracia apud Pangæum narrat Theophrastus fontem esse, cuius aqua idem vas impletum hyeme bis tantum appendat atque æstate. Porro crassiciem aquæ in causa esse vt tardius eant naues, ex eo liquet, quod naues fluuiales hyeme maiora portāt onera, aqua enim dēsior grauiorq; facta magis renititur. Mare autem ne denset ur, calor prohibet. Videtur enim densatio esse quædam * emollitio.

IIX. *Marina aqua.* CVR, cum alij humores dum commouentur & versantur, fiant frigidiores, mare videmus dum fluctibus exagitatur, incalescere? An quod aliorum humorum calorem, vt pote adscititiam rem motus expellit atque differt: maris calorem natiuum exsuscitant potius venti atque augent. Caloris argumentum est pelluciditas, & quod non densatur, quanquam terrestris sit & grauis.

IX. CVR per hyemem minus amarum est gustatu mare? hoc enim etiam Dionysium aiunt referre aquatorem, amarorē maris non plane esse expertem dulcedinis, vt quod tot fluuios recipiat. Sol autem cum dulcem ac potabilem eius aquam ob leuitatem in superficie versantem conficiat, idq; æstate magis quam hyeme, quando mollius eam tangit ob caloris imbecillitatem: relinquitur tum portio multæ dulcedinis, quæ nimiam & virosam temperet atque mitiget amaritudinem. Idque nonnihil etiam aquis potabilibus cōtingit. Aestate enim sunt deteriores, sole quod leuissimum est & dulcissimum dissipante. hyeme autem recens nascitur dulcedo: cuius necesse est mare etiam fieri particeps dum exagitatur, & in ipsum fluuij se euoluunt.

X. CVR vino aquam marinam affundunt? & ferunt piscatoribus oraculum datum: quo iuberentur Bacchum mari immergere. qui procul à mari absunt, gypsum Lacynthiam tostam iniiciunt. Vtrum calor remedio est aduersus refrigerationem? aut potius magis eum elidit, restinguendo vino, * & vi eius corrumpenda? An vero quod in vino est aqueum & aereum, ideoque ad mutationem admodum procliue fit, sistitur terrenis iniectis, quorum natura est stipare & densare. Sales porro cum aqua marina attenuantes ac colliquantes quod alienum est & superuacaneum, non sinunt fœtorem aut putredinem ingenerari. At hæc, crassa & terrestria grauioribus implicata vnaque deorsum tra-

cta se-

cta sedimentum seu fæcem faciunt, vinumque ita purum reddunt.

CVR magis nauseant qui in mari nauigant, quam qui in fluuiis, etiam cœlo tranquillo? Sensuum maxime olfactus nauseam mouet, & animi de motibus metus. nam & tremunt, & horrent, & alui humectantur iis, qui imaginando periculum concipiunt. Horum neutrum molestum est nauigantibus in flumine. Nam odor omni dulci ac potabili aquæ familiaris est, nauigatio sine periculo. In mari & odor insolens molestiam adfert, & metuunt sibi, præsenti de futuro fidem non habentes. Itaque tranquillitas foris nihil prodest, dum animus æstuans ac perturbatus, corpus quoque tumultu opplet. XI. *Nausea.*

CVR mare oleo conspersum, pellucidum fit & tranquillum? An, vt Aristoteles inquit, spiritus à læuitate delabens, ictum nullum infert, neq; fluctum ciet? Aut hoc probabiliter dictum est respectu externorum. Vrinatores quidem dicuntur oleum in os sumere, eoque efflato lucem in fundo habere, ac pellucidam reddere aquam. vbi lapsum spiritus pro causa adducere non est integrum. Cogitandum ergo, num mare, quod terrenum est atque inæquale, oleum sua densitate cogat atque complanet: atque mare in se coactū relinquat meatus & pelluciditatem visui penetrabilem. Aut quia natura aer mari permixtus lucidus est, conturbandoq; inæqualis fit & vmbrosus: oleo inæqualitatem sua dēsitate læuigante, æquabilitatem pelluciditatemque recuperat? XII. *Oleum. aqua marina.*

QVAMOBREM hyeme magis quam æstate piscatorum retia putrescunt? cum aliis rebus hoc æstate magis eueniat. An ea est causa, quam Theophrastus adfert? Calorem nimirum frigori cedere, & ab eo circumcirca constringi. hinc calidiores in profundo maris fieri aquas: vt & in terra. Itaq; etiam fontanæ aquæ tepidiores sunt per hyemem, magisq; vaporant lacus & flumina. nam calor in imum concluditur à præualente frigore. Aut putredo nulla retib. accidit tum temporis? Etenim frigore concreta & exsiccata, cum ab vndis eo facilius rumpuntur, aliquid patiuntur simile putrefactionis & ob vditatem corruptionis. magis enim laborant in gelu: (sicut & nerui intenti lacerantur) quia tūc frequentius mare tempestatib exagitatur. Ideo re- XIII.

tia piſcatores ſtipant tincturis atque denſant, metuentes diſſolutionem. Nam alioqui nulla re tinctum rete aut inũctum facilius falleret piſces: cum lini color ſit aereus, & in mari facile lateat.

XIV. QVARE Dorienſibus eſt mala feni congeſtio? An male * conuehitur fenum compluṫum: ſecatur enim nõ arida herba, ſed viridis: vnde mox putreſcit aqua pluuia rigata. Cum autem compluitur ante meſſem frumentum, id ei auxilio eſt aduerſus calidos & auſtrinos ventos: qui alias non ſinerent denſari in ſpica fructum, ſed ſua caliditate impedirẽt coalitionem ac diſſiparent, niſi terra rigata humor adeſſet qui ſpicam refrigeraret atque humectaret.

XV. *Triticum, hordeum.* QVAPROPTER pinguis & profunda terra tritici eſt ferax, hordei ea potius quæ tenuior eſt? An quia ſeminum validiora ampliore indigent alimento: infirmiora leui & tenui? Eſt autem hordeum tritico imbecillius & laxius. itaq; etiam non admodum large nutrit. Teſtimonium huic rationi inde ſuggeritur, quod triticum iſtud, cui à prouentu trimeſtri nomen eſt, in aliquantum ſiccis agris facilius prouenit: cum ſit exſuccum & minori indigeat nutrimento, ideoque facilius abſoluatur.

XVI. CVR dicunt,

Triticum in cœno ſerite, hordeumque in puluere?

An quia, vt diximus, triticum conficere plus alimẽti poteſt, hordeum non fert eius copiam, ſed ea obruitur? Aut triticum, cum ſit denſum & lignoſum, melius prouenit in humido emollitum & laxatum ſolo: hordeo autem ob raritatẽ ab initio cõmodum eſt ſiccius? Aut quia ob calorem congruit temperies & innoxia eſt: frigidius autem eſt hordeum. Aut verentur in ſicco triticum ſerere, formicarum cauſa, quæ ſtatim ei inſidiantur, hordeum non ita facile eæ portare ac differre poſſunt, cum ſit grandiuſculum.

XVII. *Setæ.* CVR equorum potius quã equarum ſetis vtuntur ad funiculum vnde hamus ſuſpenditur? An vt aliis in partib. ita heic quoq; robuſtiora ſunt maſcula femineis? Aut quia equarum ſetæ lotio ſubinde madefactæ ſunt deteriores.

XIIX. *Malacia, piſcium genus.* QVARE teuthis conſpecta, ſignum eſt magnæ tempeſtatis? An quia omnes piſces, qui de mollium ſunt genere (Græci malacia vocant) frigus difficulter ferunt, ob carnis nuditatem & tenuitatem? nam neque teſta, neque cute, neque ſquama

ſquama integuntur, intuſque duras habent oſſeaſq; partes: vnde & nomen iis factum. Ergo facile ſentiunt tempeſtatē futuram, cum tam cito à frigore afficiantur. Itaque polypus in terram excurrens, & ſaxa amplectens, indicium eſt venti iam iam proruptur. teuthis autem exſilit fugiens frigus, ac tumultum qui in profundo maris eſt. nam præ cæteris malaciis ille piſcis teneram habet carnem, & attritu facilem.

CVR colorem mutat polypus? An, vt Theophraſtus ſcribit, quia natura timidum eſt animal, ideo perturbatus vna cum ſpiritu etiam colorem mutat? ideo quoque dictū eſt: XIX. *Polypus.*

Semper degeneris mutatur enim color.--- Ili. v, 23.

Quid ſi hoc ad mutationem ſufficit, non ad id etiam, quod omnes colores refert? Sic enim colorem mutat polypus, vt eum ſimilem faciat cuiuſuis ſaxi colori ad quod accedit. Hinc illud Pindari:

Marina beſtia colori
Aduerte mentem, & ſic vafer omnibus
Verſare in vrbibus.

& Theognidis:

Polypodis fac morem imiteris verſicoloris:
Cui ſubitis, ſemper fit ſimilis, lapidi.

atq; hoc verſutia & calliditate præſtantes aiunt ſtudio habere, vt fallendi eos gratia quibus cum agunt, ſemper polypum æmulentur. Aut cenſent eum cute tanquam veſte vti, ita facile eam vbi vult induendo atque exuendo. Quid ſi polypus huic affectioni principium metu ſuo ſuppeditat, cauſæ propiæ in aliis ſunt. Cogita enim quod Empedocles dixit:

Hoc moris, rebus defluxus omnibus eſſe.

non enim animalia modo & ſtirpes, & terra, & mare, ſed etiam lapides à ſe continenter dimittunt multos defluxus, & æs etiā atq; ferrū. Nam corrumpuntur omnia, & olent: quia ſemper aliquid defluit. & tractationes aut inſultationes faciunt defluxib. alij cōplexus eorum, alij ictus, alij impulſiones quaſdā & circuitiones ſupponentes. maxime autem ſaxorum marinorum, quando mari ea adſperguntur & refrigerantur. aiunt adſiduo quædam abradi multa ac tenuia ramenta. quæ non accidāt ad alia corpora, ſed vel dilabātur ob meatuum denſitatem, vel excidant per rariores. Polypi

autem caro, quod adspectus ipse possit iudicare, est cauernosa, meatuum plena, defluxuumque capax. Is ergo quando sibi timet, mutato spiritu sese mutans, tanquam constringit corpus, contrahitque & aliquandiu intra se contrahit exceptos vicinos defluxus. Quippe asperitas vna cum mollicie flagella exhibens particulis quæ offeruntur & nō dissipantur, sed congregantur, cum

* * *

Argumentum causæ permagnum est, quod neque polypus quarumuis imitatur rerum colorem quib. appropinquat, neque chamæleon albarum: sed vterq; iis tantum adsimilatur, quarum defluxibus meatus proportione habet respondentes.

XX. *Apri lacryma.* QVID est causæ, quod lacryma syluestrium suum dulcis est, cerui salsa, & vitiosa? Videtur in causa esse horum animalium calor & frigus. Nam frigidus est ceruus, aper admodum calidus & igneus. itaque ille fugit, hic se defendit aduersus insectantes: cùm quidem maxime excandescentia ei lacrymas exprimit. multo enim accidente ad oculos calore (sicut dixit Homerus:

Odyss. τ, 445.

Igne oculos ardens, setisq; horrentibus asper.)

id quod eliquatur, dulce redditur. Quidam in sententiam Empedoclis concedunt, qui à sanguine conturbato excerni lacrymam putauit, quo modo serum à lacte agitato. Cū itaque aprorum sanguis ob calorem asper sit & niger: tenuis & aquosus ceruorum: cōsentaneum est tale esse quod ira concitatum alterum, timore cousternatum alterum animalium excernit.

XXI. *Sues. apri.* QVA de causa sues domesticæ sæpe pariunt, aliæque alio tempore: syuestres semel & fere sub idem omnes tempus: nimirum diebus ineuntis æstatis. vnde illud quoque dictum est:

Non iam nocte pluet, qua sæui vxor parit apri?

An quia ob alimenti multitudinem coitus domesticarum est vberior? alimenti enim abundantiam excrementum fecundum & stirpibus & animalibus parit. Iam porcæ syluestres suapte opera, idque cum metu, quærunt pastum. domesticis semper suppeditant alia natiua, alia comparata alimenta. An potius ocio & exercitationi illud adscribendū sit? Etenim domesticæ quiescunt, neque procul euagari volunt

lunt à subulcis. agrestes in montes sese conferunt, ac circumcursitant: qua ratione etiam nutrimentum differunt, inque totum corpus insumunt. Proinde siue ob perpetuam consuetudinem, siue ob excrementi abũdantiam, siue quia vna pascuntur gregatim feminæ cum maribus, domesticæ sues mentionem coitus adferunt. libidinemq; concitant. quod de hominibus scripsit Empedocles. *

Agrestium autem, quia seorsim pascuntur, concupiscentia hebetatur atq; exstinguitur amoris & consuetudinis vacuitate. An & id verũ est quod Aristoteles dicit aprum ab Homero chlunem dictũ, quod vnicum haberet testẽ. plerorũque enim aprorum, dum truncis sese adfricant, elidi testes. *Histor. animal. 6. 28. Ilia. 1, 535.*

CVR vrsæ manus est suauissima, & esu iucundissima? XXII.

Quia quæ partes corporis maxime concoquunt alimentum, earum dulcissima fit caro. Optime autem concoquit, quod transpirat, dum maxime mouetur & exercetur. Vrsa autem crebertime mouet anteriores pedes inter eundum & currendum, & res quasi manibus contrectandum. *Vrsæ pedes priores.*

QVARE verno tempore vestigia ferarum difficulter indagantur? An quia canes, vt ait Empedocles, XXIII. *Vestigia ferarum.*

Naribus indagant vestigia certa ferarum,

defluxus iis haurientes, quos feræ in solo relinquunt? eos autem obscurant vere ac confundunt plerique odores plãtarum & germinum vestigiis sese supersternentium, faciuntque vt ab odorandis iis canes aberrent. Itaq; apud Aetnam in Sicilia nemo canes ad venandum educit, quod ibi multum floreat ac toto anno pullulet origanum, locique adsiduus odor bonus abripiat ferarum vestigia. Fabula etiam fertur, Proserpinam ibi cum flores legeret raptam à Plutone fuisse: ideoq; illum locum venerantes tanquam asylum non insidiari pascentib. ibi animalibus.

CVR circa plenilunia minime indagantur è vestigiis feræ? An ob dictam modò causam? Nam plenilunia rorem spargunt. itaq; Alcman rorem Iouis & Lunæ filiam in carmine dixit. XXIV. *Ros.*

Ros Iouis proles alit, atque Lunæ diuæ.

Est enim ros pluuia imbecillis ac languida, vt & calor Lunæ parum est validus. itaque trahit è terra vt Sol: sed in altum euehere & pertrahere cum non possit, dimittit.

CVR indagationem difficilem reddit pruina? An quod XXV.

feræ procul è lustris suis prodire ob frigus cessantes, non multa edunt signa? ideo ēt aiunt ea vicinis parcere, ne affligantur lōge vagantia per hyemē, sed semper in vicinia possint pascere. Aut quia locū indagini aptum oportet non vestigia tantum, sed etiam odorem exhibere? mouent autem olfactum quæ à calore soluuntur molliter atq; laxantur. at nimium frigus obiectum odores constringit, neq; fluere & ad sensum accidere sinit. Itaque etiam vnguenta ac vinum minus olere hyeme & in frigore aiunt: aer enim tunc concretus in se odores continet, neque patitur differri.

XXVI. *Animaliū remedia.* QVID rei est, quod bruta animalia suis morbis remedia quærunt atq; sectantur, & eorum vsu plerunque adiuuantur? Canes enim herbam edunt euomendæ bilis causa. sues cancros fluuiales petunt, quorum esu capitis dolori medētur. testudo, vbi carnem viperæ edit, origano deinde vescitur. vrsam aiunt quando fastidio & nausea incipit repleri, lingua formicas excipere, iisque deuoratis sanari. Hæc quidem neque experientia istis, neque fortuito vsu sunt cognita. Num igitur, sicut apem cera odore suo, & vulturem cadauera mouent, eminusq; alliciunt: ita suem cancri, origanum testudinem, formicæ vrsam odorib. ac defluxibus ad eorum naturam accommodatis trahunt, non sensus vtilitatis ratione habita agit? An potius temperamenta corporum animalibus adferunt appetitiones? quæ in morbis ingenerant diuersas acrimonias, dulcedines, & alias qualitates insolentes atq; absurdas, mutatis humoribus. quod liquet in grauidis mulierib. quæ lapides & terram edunt. Itaque etiam medici periti ex appetitionibus ægrotantium de eorum vel salute vel interitu præsagiunt. & narrat Mnasitheus medicus initio morbi pulmonum eum qui cæpas appetat, seruari, qui ficus, perire: quod temperamentum affectui, affectui appetitus sit consequens. Probabile igitur est etiam bestias, quæ non plane in lethales incidunt morbos, ita affici ac temperari, vt temperiem sequendo ferantur ad sua quodque remedia.

XXVII. *Mustum.* QVAMOBREM mustum, si vas à frigore ambiatur, dulce permanet longo tempore? An quia coctio est musti in vinum mutatio, coctioni autem obstat frigus, quia à calore ea fit. Aut contra proprius est vuæ sapor dulcis, ideoque maturuisse dicitur, quando dulcedo est æqualiter per eam diffusa,

fuſa. Frigus autem non ſinens exhalare calorem vuæ, ſed continens intus, conſeruat dulcedinem muſti. Atque eadem eſt cauſa quod vbi pluuia eſt vindemia, muſtum minus feruet. nam efferueſcentia à calore eſt, quem inhibet frigus.

XXIIX. *Vrſus.*

CVR de feris omnium minime vrſus retia corrodit, An quia dentes intime in rictu habens lina iis non attingit, labiis ante ob craſſiciem & magnitudinem coeuntibus? Aut potius robore fretus ea manib. rumpit, laqueoſq; diuellit? Aut ſimul & manib. vtitur & ore, illis caſſes diripiens, hoc ſe defendens aduerſus venatores. Maximum ei præſidium eſt in volutatione. ideoque potius quam moliatur lina diuellere, ſæpe ſe euoluit, itaque ſalutem conſequitur, nihil dentium auxilio opus habens.

XXIX. *Frigus.*

QVAENAM eſt cauſa, quod frigidas aquas non admiramur, admiramur calidas? cum conſtet vt harum cauſa eſt calor, ita illarum eſſe frigus. Non enim probanda eſt quorundam opinio, qui calorem eſſe vim, frigus non niſi eius priuationem cenſent: vt ens magis cauſa ſit, quam nõ ens. Sed videtur natura admirationem reb. raris attribuiſſe, vt quæratur quo pacto fiat quod raro fit.

Vides ſublime hunc fuſum immoderatum æthera,
Qui tenero terram circumuectu amplectitur?

Ex Euripi de Cicero II. Nat. deor.

quam is multa noctu ſpectacula exhibet, quãtam interdiu pulcritudinem? pleriq; horum naturam* arcus autem cœleſtes, & picturæ nubium iucundæ, & fulgores bullarum in modum erumpentes, quibus exornatum eſt *

CVR vites ſteriles * * *

XXX.

caprorum nimis pingues minus ſunt ad procreandum apti, & præ adipe vix coeunt. Semen enim abundantia eſt alimenti, quod corpori exhibetur. Cum itaque vel animal vel planta corporis conſtitutionem validam adipiſcitur, & craſſeſcit: id indicio eſt, intus nutrimentum omne conſumi, & excrementum vel nullum, vel exiguum & ſterile relinqui.

XXXI. *Vitis.*

CVR vitis vino, maxime quod ex ipſa natum ſit, madefacta perit? An ſicut caluicies accidit multum vini potantibus, calore vini humorem euaporante? aut *
* vinoſum eſt, ſicut ait Empedocles:

Cum ergo extrinsecus vino vitis rigatur, id quasi ignis viti fit, vimque nutrientem abolet. Aut, quia mero vis est stipandi, radicibus subit, meatusq; constringit, non permittit humori transitum in plantam, quo alatur & vigeat? An id magis etiam contra naturam videtur, vt in vitem redeat quod ex ea abiit, floruit enim humore qui in plantis est. & neq; alere, neque apponere, neq; pars esse * * *

Desunt multa. Gybertus Lõgolius è Mediolanensi codice adhuc octo quæstiones se adiecisse scripsit. eius videndi nunquam mihi copia contigit. G. X.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID est, Conuiualium disputationum liber primus.

QVAESTIO PRIMA.

An philosophandum sit inter pocula.

PROVERBIVM illud, Sossi Senecio, Odi memorem compotorem, sunt qui in epistathmos, hoc est, bibendi magistros, siue arbitros in conuiuiis referendum putent, qui plerunque ea in re importuni sunt & immoderati. etenim Dorienses in Sicilia qui degunt, magistrum bibendi in conuiuio Mnamona (id est, memorem) appellasse existimantur. Alij adagium illud imperare censent obliuionem eorum quæ inter pocula dicuntur atque aguntur. ideoque maiorum nostrorum ritu Obliuio & ferula vnà cum Baccho dedicantur: quo indicatur aut nihil eorum in memoria habendum quæ per vinum peccantur, aut leui omnino ac puerili pœna corrigendum esse. Quando autem tibi quoque videtur obliuio malorum re vera esse bona, quod idem Euripides pronunciauit: prorsus autem obliuione conterere quæ inter pocula fiunt, non modo aduersari mensæ officio, quod ei tribuitur amicitiarum conciliandarum: sed haberi etiam qui contrarium testentur præstantissimi viri Plato, Xenophon, Aristoteles, Speusippus, Epicurus, Hieronymus, Dio Academicus, * qui operæprecium censuerunt colloquia conscribere in conuiuio habita, existimaueruntque debere nos colligere quidquid de rebus ad humanitatem pertinentibus memoria dignum sparsim vel apud exteros vel in Græcia in mensa & inter pocula disputatum sit: ego id opus aggressus, tres iam ad te misi libros, quorum vnusquisque decem complecteretur quæstiones: missurus etiam breui reliquos, si tibi hæc videbuntur non planè à Musarum & Bacchi venustate aliena. Primum locum huic quæstioni tribuimus, Sitne inter pocula philosophandum? Meministi enim aliquando Athenis quæstione post cœnam oborta an in vino, & quatenus vtendum esset philosophicis disputationibus, Aristonem, qui tum vnà aderat, dixisse: Suntne igitur, dij boni, qui in conuiuio philosophiæ locum denegeat

Cōfer huc Macrobij Saturnal. 7.1.

Oresta.

gent? Tunc ego: Equidem ſunt, aiebam, amice. & verò admodum grauem ſimulantes ſeueritatem, philoſophiam dicunt tanquam matremfamilias non debere loqui inter pocula: Perſaſq; laudant, qui non cum vxoribus, ſed pellicibus ſuis inebrientur atque ſaltent. eodemque modo a nobis volunt muſicam & hiſtriones introduci, philoſophiam omitti: quod neque nos tum ſeriis vacare rebus poſſimus, neque illa ad colludendum ſit idonea. nam Iſocratem quoque rhetorem in conuiuio vt oraret rogatum, nihil aliud dignatum dicere, quàm hoc vnum: Quæ ipſe noſſet, ea in præſentia non eſſe tempeſtiua: quæ verò præſens tempus requireret, eorum ſe eſſe ignarum. Ibi tum Crato exclamans, Probe, inquit, per Bacchum, eierauit orationem, ſiquidem erat tales conſerturus verborum comprehenſiones quæ Gratias fuerunt è conuiuio exturbaturæ. Sed non ſimilia ſunt, opinor, hæc, orationem rhetoricam, & philoſophicam conuiuio excludere. Alia enim eſt philoſophiæ cauſa, quam, vtpote artem vitæ magiſtram, par eſt nullo etiam à ioco, ludo, aut oblectatione abeſſe, adeſſe omnibus, modumque & morem imponere. niſi forte temperantiam etiam & iuſticiam velimus à conuiuiis arcere, ſeueritatem earum præſcribẽdo. Quod ſi tanquam Oreſtem qui accipiebant conuiuio, legibus imperato ſilentio adhibito edendum nobis bibendumque eſſet: non infelix hoc noſtræ inſcitiæ nobis eſſet remedium. Si autem Bacchus verè eſt Lyſius & Liber, ac maxime ſoluit linguam frænis libertatemque voci plurimam concedit: ſtultum ergo arbitror eſſe, intempeſtiuam velle orationis abundantiam optimis exuere ſermonibus. & cùm in ſcholis diſputetur de officio conuiuarum, ac quæ ſit virtus compotoris, quomodo vtendum vino: ex ipſis conuiuiis tollere philoſophiam, tãquam re comprobare quod verbis docet non valentem. Hìc cum tu diceres, Non eſſe ęquũ vt hac de re aduerſus Cratonem diſputaremus: finem tamen & notam eorum de quibus inter pocula philoſopharemur quærere iuberes, vt effugeretur id, quod non ineleganti ioco torquetur in contentioſos & ſophiſtico morbo laborantes,

Vide Euri. Iphig. Tau.

Ilia. β. 381. *Nunc ite ad cœnam, vt pugnandi copia detur.*

noſq; ad id diſquirendum exhortarere. ego, Id primum, inquam,

quam,cõſiderandum cenſeo,quales ſint qui vnà adſunt. Si enim in cõuiuio ſint plures literati,vt in Agathonis Socrates,Phædri,Pauſaniæ,Eryximachi,& in Calliæ Charmidas, Antiſthenes,Hermogenes,aliiq; horũ ſimiles: cõcedemus iis vſum ſermonum philoſophicorum, vt nõ minus Muſis, quàm Nymphis Bacchũ diluant. quem hæ corporibus mitem, illæ animis re vera Meilichium & Charidotã, hoc eſt, benignum & beneficum,præſtabunt. Etenim ſi pauci quidam interſint rudes, tanquam mutæ literæ in medio vocalium contẽti inter frequentes eruditos, ſoni cuiuſdam nõ omnino inconcinni,& intelligentiæ fient participes. Vbi autem multitudo erit talium hominum, qui cuiuſcunq; auis,nerui,aut ligni malunt, quàm philoſophi vocẽ audire: vtile eſt Piſiſtratũ æmulari.Is cùm ei quædã cum filiis diſcordia incidiſſet, ſentiretq; hoc inimicis gaudio eſſe, aduocata cõcione dixit: Voluiſſe ipſum liberis ſuis perſuadere ſuã ſententiam:quia aũt obſtinate diſſentirent,ſe ipſis obſecuturum. Sic etiam philoſophus inter cõuiuas non admittẽtes ipſius orationem, mutato inſtituto iis morem geret, eorumq; rationẽ probabit, quatenus decoro ſuo nõ repugnat: ſcietq;,homines oratione vti inſtrumẽto rhetorices, philoſophari poſſe etiam tacentes,iocantes, atq; adeo etiã dicteriis impetitos & impetentes. Non enim modò extrema eſt iniuſticia,vt ait Plato,iuſtum videri cùm non ſis:ſed etiam ſummæ ſcientiæ philoſophari ita vt hoc nõ videaris agere, & ludentẽ res ſerias conficere. Atq; vt Bacchæ inermes apud Euripidem,& ferro carentes,thyrſulis ſuis feriũt & ſauciant eos quos adoriũtur: ita verorum philoſophorũ & ſales, & riſus eos qui nõ plane ſunt ſtupidi mouẽt aliquo modo,& circumagunt. Exiſtimo etiam quoddã conuiuiis accommodatum eſſe narrationum genus, quarũ alias hiſtoria ſuggerit,alias ſumere è rebus occurrẽtibus licet,multa philoſophicæ doctrinæ exempla, multa pietatis habentes,ſtudiumq; æmulandi facta fortiter, magnanime, benigne,humaniter,ingenerantia.quibus ſi quis apud nec opinantes quicquã tale vtatur,is bibentes tanquam pædagogus moderans, non minima ebrietatis mala intercluſerit. Sunt qui bugloſſa vino admiſcent, aut ſolũ rigant verbenarum adiantorumq; ſuccis imbuta aqua, quod hæc conuiuiis hilaritatẽ aliquam & comitatem parare opinãtur: imitantes

tantes

Odyss. δ. 220. tantes Homericam Helenam, quæ vino medicamentum iniecerit. neque intelligunt fabulam illam longo itinere ex Ægypto vsque deductam tandem in sermones decoros & elegantes desinere. Bibentibus enim narrat Helena de Vlysse,

Ibid. 242. *Infracta quantum tolerârit mente laborem,*
Cùm se verberibus fœdè mulcasset acerbis. &c.

hoc enim fuit opinor illud mœrorem abolens nepenthes medicamentum, omnemq; amoliẽs dolorem, oratio præsenti rei & euentibus accommodata. Porrò autem elegantiore doctrina præditi homines, etiam si ita philosophentur, vt id præ se haud obscure ferant: tamen oratione probabili adq; persuadendũ apta magis vtuntur, quàm violentia demonstrationum. Vides enim vt Plato in Conuiuio de Fine disserens, & primario bono, omninoqué theologica tractans, tamen non contendat demonstrationem, neque more suo luctatorem referat, qui validis & ineuitabilibus aduersarium constringat nexibus: sed mollioribus sumtionibus, exemplis, ac fabulis fidem conuiuis faciat. Cæterùm ipsæ etiam quæstiones esse debent magis familiares atque notæ, & interrogationes moderatæ, neq; nimis subtiles: ne iis rudiores opprimantur aut à colloquio fugentur. Sicut enim compotores ita solent à conuiuio discedere, vt ad saltationem se aut choreas conferant: si verò ad depugnandum armis, aut discum iactandum eos cogas, non modò iniucundum, sed & damnosum fuerit conuiuium. sic animos quæstiones faciles concinnè & vtiliter mouent: à contentiosis autem, vt ait democritus, & perplexis vitilitigationibus abstinendum: quæ & proponentem eas in rebus tenuibus & intellectu difficilibus moleste occupant, & præsentibus sunt odiosæ. Nam vt vini, ita orationis quoq; àd omnes conuiuas pertinens esse debet communitas. Qui verò quæstiones proponunt abstrusas, ij ab hac non minus absunt, quàm grus & vulpes Æsopi. de his vulpes ad cœnã inuitatæ grui pultem tenuem in tabula proposuit, quam ob liquorem hæc diffluentem edere nequiret aut rostro prehendere, itaq; ridicula esset. vicissim grus vulpi ad conuiuium vocatæ cibum in laguncula proposuit, quæ tenue haberet & longum collum, vt ipsa vulpe interim esuriente per id rostro inserto cibum nullo capere posset negocio. Ita

etiam quando philoſophi inter pocula ſubtiles & dialecticas quæſtiones ſuſcipientes reliquis nihil earum intelligentibus moleſtiam exhibent: hi contrà incantationes, narrationes nugarum plenas, ſermones illiberales, atq; forenſes proferunt: actum eſt de conuiualis ſocietatis fine, & contumelia Bacchus afficitur. Sicut itaque, cùm Phrynichi & Æſchyli tragœdiæ in res ludicras & fabuloſas detorquerentur, dictum fuit, Quid hæc ad Bacchum? ita mihi ſæpe incidit dicere ad eos qui in conuiuia argutias ſophiſtarũ traherent: Mi homo, quid hęc ad Bacchum? Cantat enim fortaſſe aliquis Scolion quod vocatur carmen, quaſi obliquũ ſi diceres, cratere in medium propoſito, & corollis diſtributis, quas deus libertatem donans nobis imponit. non honeſtum autem, neq; conuiuio aptum. Quandoquidem ſcolia etiam dicunt non eſſe genus cantilenæ obſcurè conditæ: ſed quia primùm ſolerent cantare pæanem deo vna omnes voce, laudes ipſius celebrãdo: deinde vnuſquiſq; propriam cantilenam, acceptam myrto, quam ex eo aſaron appellabant, quod cantaret is cui tradita ea eſſet. Et quia deinde lyra circumlata, eruditus illud carmen concinne modulabatur, recuſabant rudes muſicæ: ſcolion fuit nominatum, quod neque facile eſſet, neque omnibus commune carmen. Alij myrtum non ordine traditam fuiſſe aiunt, ſed à lectulo in lectulum tranſmiſſam: ita vt qui primus ceciniſſet, primo in ſecunda menſa eam mitteret, is primo tertiæ: eodemque modo ſecundi ſecundis. itaque ob varietatem & flexuum multitudinem in circuitione ſcolion fuiſſe dictum.

Scolium carmen.

QVAESTIO SECVNDA.

An conuiua is, qui conuiuio excipit, ipſe debeat collocare: an verò collocationem conuiuarum arbitrio permittere.

TIMO frater meus cùm excepiſſet conuiuio complures, vnumquenq; eo quo liberet loco iuſſit accũbere: ideo quod & hoſpites, & ciues, & familiares, & domeſtici, deniq; variorum generum homines erant quos inuitauerat. Cùm iam adeſſent multi, quidam veluti è comœdia belle prætextatus, veſtitu nimio & comitatu puerorum aliquantum inſolentior, vſq; ad fores peruenit cœnaculi: cumq; oculis

perua-

peruagatus eſſet perſonas accumbentium, ingredi noluit, ſed proripuit ſeſe, multiſq; qui retraherent hominem accurrentibus negauit locum ſibi ipſo dignum eſſe relictum. Hunc ergo qui accumbebāt effuſe ridentes, iuſſere cū gaudio & fauſtis ominibus domo emitti. multi enim iam mediocriter adbiberant. Finita cœna, pater me, qui longius ab illo diſcumbebam, alloquens: Timon, inquit, & ego te iudicē noſtræ controuerſiæ ſtatuimus. iam dudum enim abs me obiurgatur hoſpitis iſtius gratia. Nam ſi ab initio vti iuſſeram locum cuiq; ſuum adſignaſſet, non impegiſſet nobis ordinis confuſi crimen homo ille, gnarus

Ilia.β.554 *Ordine quemq; ſuo peditem've equitem've locare.*

Sane Paulum quoq; Æmilium imperatorē aiunt, cum debellato Perſeo in Macedonia conuiuia agitaret, vſum admirabili ordine atq; apparatu omniū rerum dixiſſe, Eiuſdem viri eſſe & armatam aciem quàm maxime terribilem, & conuiuiū quā iucundiſſimū inſtruere. in vtroq; enim ar-

Ilia. α. 16. alibi. tem ordinis recte inſtituendi requiri. Et Homerus pręſtantiſſimos viros regnandiq; gnariſſimos ſolet Koſmetoras, id eſt, ordinatores populorum appellare. Vos quoque magnum illum deum alicubi pronunciatis ordine confuſionem dum tolleret, mundum conſtituiſſe, nulla re vel addita vel detracta: ſed eo naturæ defœdiſſima pulcerrimam formam redegiſſe, quod ſuis quæque in locis conſtitueret. Verùm hæc nos grauiora atque maiora à vobis diſcimus. Ipſi autem cernimus ſumtum qui in conuiuia fit, ordo ſi abſit nihil iucundum habere, nihil liberale. Proinde ridiculum eſt coquis & menſæ miniſtris curæ eſſe quid primo, quid ſecundo, medio vltimóve loco apportent: atq; adeo etiam vnguentis, ſertis fidicinę (ſi adhibeatur) ſuum eſſe ordinem atque locum: iſtos, qui ad hæc vocantur temere & fortuito iuberi diſcumbere, neque ætatis, magiſtratus, aliarúmve id genus rerum vllam haberi rationem. cum quidem cōueniente inſtituto ordine, & honore afficiatur præſtantior, & qui eo minor eſt, adſueſcat locum cedere digniori: prætereа is qui collocat exerceatur in iudicio & coniectura de decoro facienda. Neq; enim ſuus in conſeſſu, ſuus in adſtādo locus eſt potiori, nullus eſt in diſcūbendo: neq; præbitor, qui alij prius quàm aliis præbibit, in locis menſarum diſtribuendis diſcrimina perſonarum negliget, & prin-

principio ſtatim totum conuiuiũ faciet vnam (quod aiunt) Myconum. Hoc fere modo pater ſuam cauſam egit. Frater autem: Non ego ſum (aiebat) Biante ſapientior: vt cùm ille arbiter inter duos amicos eſſe recuſauerit, ego vnà de tot neceſſariis, tot aliis iudicium faciam, laturus non de pecuniaria re, ſed de dignitate atq; præſtantia ſententiam: quaſi verò non ad tractandum comiter amicos, ſed ad ęgre iis faciendum inuitaſſem. Equidem ineptus fuit Menelaus, & prouerbio locum dedit, qui ad conſilium dandum acceſſiſſet nõ vocatus. Abſurdior fuerit, qui ſe pro conuiuatore iudicem conſtituat, ac diſceptare velit nemine ei iudicium deferente, aut cauſam dicente, quis quo ſit melior aut deterior. cum quidem ij non ad certamen, ſed ad cœnam venerint. Tum diiudicatio ipſa non eſt facilis, aliis ætate, aliis familiaritate præſtantibus. oportebatq; tanquam declamationem qui meditaretur in comparandis inter ſe aliquibus verſaturam, in promtu habere locos Ariſtotelis, aut Thraſymachi hyperballontas, quibus de excellentia continentur argumenta. & tamen ſic nihil vtile conficias, inanem duntaxat gloriam à foro & theatro in conuiuia traduxeris. cumque alias animi perturbationes conemur partim conſuetudine conuiuali, illam fortunæ paremus * quæ multo magis oportet ex animo eluere, quàm cœnum à pedibus detergere, vt in conuiuio poſſimus facile & comiter cum aliis verſari. Nunc, cùm iras & inimicitias vocatorum tentemus conuiuio abolere, rurſum eas ambitione iniecta exſuſcitamus atq; incendimus, dum alios deprimimus, alios extollimus. Iam ſi quidem accubitui comitabuntur frequentiores propinationes, miſſus, colloquia, compellationes: omnino pro amico & familiari ſatrapicum habebimus conuiuium. Sin erit vt ęqualitatem inter conuiuas velimus aliis in rebus ſeruare: cur non hoc ſumto exordio adſuefacimus eos ſimpliciter & abſq; faſtu inter ſe diſcumbere? cum ſtatim ab ipſa ianua poſſint cernere, Democritum ad conuiuium, non * eximium vt * vrbem, in quo diues accumbens cum tenuiſſimis * Cùm hæc quoq; eſſent dicta, & ſententiã poſtularer: Ego, inquam, nõ vt iudex adſcitus pronũciabo, ſed tanquã honorarius arbiter mediũ feriam. Nam ſi quis adoleſcentes, ciues, aut familiares cõuiuio excipiat, condocefaciendi ſunt, vt aiebat Timon, abſq; Ilia. β. 408

delecti

delectu & fastu quemuis locum accumbendi boni consulere, & viaticum ad amicitiam præclarum vsurpare facilitatem. Sed de hospitibus, magistratum gerentibus, aut natu grandioribus hoc modo philosophari si intendamus, verēdum puto ńe videamur fastum odio atriensi excludentes per posticum admittere, dum nimiam indifferentiam atq; æqualitatem introducimus. Hic enim & consuetudini aliquid dandum est, & legibus cōcedendum. nisi propinationes etiam volumus & compellationes abolere, quibus aduersum eos quibus cū nobis res est, non promiscue vtimur, sed quantum omnino fieri potest honoramus

Ilia. μ. 311. *Assessu, carnis missu, plenisq; culullis:*

vt ille Lyciorum rex inquit, ordini honoris primas partes tribuens. Alcinoum quoque laudamus, qui hospitem iuxta se collocaret,

Gnatum iussisset cùm surgere Laodamanta,
Od. η. 170. *Carus præ reliquis ipsum qui ponè sedebat.*

admodum enim humanum fuit & scitum factū, quod supplicem in locum dilecti recepit. Sed & apud deos est iudiciū & discrimen huius rei. Neptunus enim quanquam vltimus venisset in concionem, nihilominus

Iliad. υ. 15. *In medio consedit:----*

nimirum hoc loco ei conueniente. Minerua autem videtur eximium hunc locum habuisse, vt semper Ioui proxime adsideret. idq; poeta innuit, de Thetide dicens:

Ilia. ω. 100 *Assedit patriq; locum cedente Minerua.*

& Pindarus diserte dixit:

Spiranti flammas quæ propè fulmini assidet.

Dicit quidem Timo, non debere multis auferri quod vni tribuas. Atqui is magis adimit, quod proprium vnius sit qui multis facit commune. Proprium autem vnicuiq; est, quo * primas meretur: studiū, virtus, adfinitas, magistratus. * Et quod fugere vult ne cōuiuis molestiā exhibeat, in id ipsum incidit. nam ægrè facit alicui, qui eum vsitato honore priuat. Cæterùm diiudicatio mihi quidem non admodum videtur difficilis. Primùm, quia non facile multi vnà inuitantur dignitate æquales. Deinde cum multa sint loca honorata, satis copiæ est honores distribuendi, modo quis coniicere possit quis primus sit, quis medius. tū alios iuxta

amicum

amicum, aut familiarem, aut magistrum collocabit adiungens singulos iis quibus in discumbendo honos fuit habitus. reliquis ego munuscula & amicam tractationem potius, quam honorem adhibeo. Quod si honoribus pares sint conuiuæ, interim morosi: vide quam ego machinam admoueam. Honestissimum locum tribuo patri, si adsit, aut* auo, socero, patruo, aut alicui cognatorum, ei deniq; cui apud conuiuatorem peculiaris sit quædam honoris prærogatiua. Idq; adeò commentum vnum est de iis, quæ ex Homeri pulcrè præceptis desumuntur. Ibi enim Achilles cùm videret Menelaum & Antilochū de equestris victorię præmio contendere, metueretque ne ira & rixa longiùs procederet, alii illud præmium tribuit: verbis hoc præscribens, miseratione se ductum Eumelo hunc honorem deferre, facto autem causam contentionis illorum tollens. *Iliad.* ψ. 538. Hæc me locuto, Lamprias, qui more suo in lectulo inferiore sedebat, alta voce ex iis qui aderant quæsiuit, Paterentúrne à se corrigi delirantem iudicem? Cùm omnes iussissent eum libero vti sermone, nihilque parcere: Quis tandem, inquit, philosopho parcat, qui natalibus, opibus, magistratibus quasi spectādi primarium in theatro locum aliquē in conuiuio tribuat, aut primum ius dicendæ inter Amphictyones sententiæ? scilicet vt ne inter pocula quidem à fastu simus immunes. Non enim in collocandis ad mensas conuiuis respiciendum est ad gloriam, aut vniuscuiusuis dignitatem: sed ad iucunditatem. puta, quo modo vnus ad alium sit affectus: quomodo ipsis inter se conueniat. quo pacto aliæ etiam res in aliquam recipiuntur communitatem. Nimirum qui domum ędificat, non lapidem Atticum aut Laconicum ob nobilitatem præponit: neq; pictor colori preciosissimo locum principem attribuit: neq; naues compingēs faber, Isthmicam abietem, aut Creticam cupressum reliquis priorem lignis ponit. Sed vt inter se composita atq; concinnata totum sint opus factura validum, pulcrum, vtile, sic ea disponunt. Ipsum adeò deum vides, quem Pindarus noster optimum artificem cognominauit, non vbique suprà ignem, infrà terram posuisse: sed in eo vsum ac necessitatem corporum secutum. Empedoclem audi:

Inspice tergigraues conchas quandoq; marinas:
Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi saxo

Esse potest, summo vt videas in corpore terram.

hanc enim habent hæc constitutionem, quam non naturalis locorum distributio, sed noui operis cōfectio exigebat. Sanè confusio & ordinis disturbatio vbique mala est: verùm vbi ea incidit hominib & quidē potantibus: contumelia, aliisq; infandis malis demonstrat suam prauitatem. quę præuidere atq; præcauere hominis est ordinis atque concinnitatis gnarum se esse profitentis. Rectè eum ista dixisse affirmauimus, ac interrogauimus cúrnam nobis istas ordinis atque concinnitatis rationes inuideret. Profectò, inquit, non inuideo, si permittitis mihi, vt quo pacto phalangem Epaminondas, ego conuiuii ordinem mutem, melioremque redigam. Vniuersi nos potestatem ei permisimus hoc agendi. Ille pueris è medio iussis discedere, in singulos intuitus: Audite, inquit, quo modo vos statuerim componere. Volo enim prædicere. Videtur mihi Pammenes Thebanus haud iniuria reprehendisse Homerum, vt amatoriæ rei ignarum: qui tribus tribubus, curias curiis adiungi iuberet. cùm oporteret amatori amasiū adponi, vt toto phalanx animato deuincta vinculo conspiraret. Pammenem ego secutus, ita conuiuas disponam, non vt diuitem diuiti, iuueni iuuenem, principem principi, amico amicum adiungam: quæ dispositio ociosa est, neque ad beneuolentiam parandam augendámve quicquam conducit. sed id quod vnicuique deest accommodans, homini qui de rebus ad humanitatem facientibus libenter disserat, studiosum discendi apponam, moroso mansuetum, loquaci seni adolescentem audiendi auidum, glorioso subsannatorem, iracundo tacitum. quòd sicubi diuitem conspexero munificum, excitabo ex angulo aliquo & ad eum adducā probum pauperem, vt tanquam è pleno poculo in vacuum aliquid ex illo in hunc defluat. Sophistam verò adsidere sophistæ, aut poetam poetæ nolo:

Iliad. β. 363.

Hesiod. 27. *Vrit enim cantor cantorem, & egenus egenum.*

quanquam Sosicles iste & modestus epos conferentes * fomitum flammam quidem, sed periclitantur pulcerrima. Rixosos etiam, dicaces, & iracundos diuello in medium interiiciens placidum aliquem, tanquam ad emolliendum extremorum rigorem deditos contra palæstræ, venationi, aut agriculturæ coniungo. Similia enim quædam inter se coniun-

coniuncta pugnam cient, vt galli: aliis conuenit, vt graculis. Potores etiam conduco in vnum, & amatores. non modò quos amor vrit mutuus, vt ait Sophocles: sed etiam qui mulieres & virgines depereunt. Eodem enim flagrantes igni, magis inuicem coalescent, sicut ferruminatione glutinatum ferrum. nisi quidem fortè eiusdem amore siue maris siue feminæ ardeant.

QVAESTIO TERTIA.

Cur is locus, qui consularis appellatur, in honore habeatur.

SEcundum hæc incidit quæstio de locis. alius enim apud alios locus honoratur. vt Persis medius, quem accumbens rex occupat, videtur honestissimus: apud Græcos primus: apud Romanos mediæ mēsæ vltimus, quem ipsi consularem vocant: apud quosdam Græcorum iuxta Pontum habitantium, vt Heracleotas, mediæ mensæ primus. Maximè autem de consulari loco dubitatum à nobis fuit, qui cùm apud nos haberetur præcipuus, causa eius rei neque vt quia primus, neque vt quia medius esset, definiri poterat. tum quæ ei accidunt, partim non sunt propria, partim nullius videtur momenti. Tria tamē ex his quæ dicta sunt, nos mouerūt. Vnū quòd deiectis regibus consules, cùm ad popularem formam omnia redigerent, seipsos è medio & regio loco deorsum subduxerunt: ne vel ipse locus tanquā regii imperii ac potestatis reliquiæ quædam molestus esset ciuibus. Secundū, quòd cùm duæ mensæ inuitatis tribuuntur: tertia, eiusque primus locus maximè conuiuatori congruit. ibi enim tanquam auriga aut gubernator dextrè potest intueri in ministeria, & à proximis locis non ita longè remouetur, quin compellare possit & colloqui. locus enim infrà eum, vxoris est aut liberorum. qui suprà, is vt par est tribuitur conuiuarum honoratissimo. Tertium fuit, quod huius loci proprium videbatur: opportunitas nimirum ad actiones obeundas Non enim consul Romanorū more Archiæ Thebanorum polemarchi agit, vt literis inter cœnan dum aut sermone aliquo considerationem requirente oblatis, tantum fatus In Crastinum seria, epistolam reiiciat ac poculum Thericleum arripiat. sed in hoc ipso temporis *Plutar. Pelopida.*

articulo ſolicitum admodum ac circumſpectum ſe præbet. Quippe non modo

Nox incutit gubernatori, qui ſapit,

Dolorem,--- vt eſt apud Æſchylum: ſed & in quouis conuiuio, quauis animi recreatione & oblectatione conuenit magiſtratui ac principi curare, vt & audiat, & mandet quæ opus eſt, & ſubſcribat. quod vt facere poſſit, hunc habet locum eximium: vbi ſecunda menſa ad primam applicata angulus flexu ſuo intercapedinem facit, quæ ſpacium accedendi, alloquendi, & audiendi præbeat ſcribæ, lictori, ſtipatori, nuncio àb exercitu venienti: cùm interim conſul neque moleſtiam cuiquam conuiuarum exhibeat, neq; ipſi obturbetur à quoquam, ſed & dextram & vocem liberam habeat atq; expeditam.

QVAESTIO QVARTA.

Qualem oporteat eſſe magiſtrum conuiuij.

CRato adfinis, & Theo ſocius noſter quodam in conuiuio cùm iam & cœptum eſſet largius potari, & deſitum, mentionem intulerunt de magiſtro compotationis, cenſueruntque me, vt qui ſertum gererem, non debere negligere conſuetudinem iam ferè omnino exoleſcentem de eo qui præeſſet conuiuio, ſed eam in vſum reuocare. Hæc ſententia ita placuit reliquis, vt vniuerſi cum ſtrepitu me ad id cohortarentur. Ibi ego: Quando, inquam, omnibus vobis ita videtur, ego meipſum conuiuii modiperatorem conſtituo, iniungoque reliquis, vt in præſentia bibant ſuo quiſq; arbitratu: Cratoni autem ac Theoni autoribus huius decreti, atque legiſlatoribus, vt breuiter atque ſub exemplo explicent, qualis ſit arbiter ille compotationis deligendus, & in quem ſcopum intentus debeat, ac qua ratione moderari compotationi. Ipſi viderint, quomodo inter ſe vices diſſerendi partiri velint. Cùm illi ſimulata tergiuerſatione vſi aliquantulum eſſent, omnes tamen iis ſuaderẽt vt principi obtemperarent, & iuſſa exequerentur: prior ita orſus

3. de rep. eſt dicere Crato. Quemadmodum Plato præfectum vigilum vult eſſe quàm maximè vigilem, ita inter conuiuas is debet magiſter conſtitui, qui quàm maximè ſit aptus compotãdo. Talis erit, qui neq; obruatur facilè ebrietate, & tamen ad bibendum ſit alacris. ſitque Cyri ſimilis qui ad Lacedæ-

cedæmonios ſcribens, profitebatur ſe cùm aliis in rebus fratre ad regnum gerendum aptiorem eſſe, tum facilè etiam multum meri ferre. nam & vinoſus, contumelioſus fuerit & indecorus: & omnino ſobrius, iniucundus, ac mores quàm conuiuium regendo aptior. Equidem Pericles quoties prætor creatus chlamydem primùm indueret, ſecum ſolebat colloqui tanquam ſemetipſum commonefaciens, Animum aduerte Pericles, liberis hominibus imperas, Græcis imperas, Athenienſibus imperas. Ita noſter conuiuii moderator ſecum reputabit, Amicis ſe præeſſe: vt neque permittat eos turpiter agere, neque voluptatibus prohibeat. Et oportet eum cùm ſeriis bibentium ſtudiis eſſe accommodatum, tum à iocis eorundem haud alienum, ſed ad vtraque probè temperatum: ita quidem, vt boni inſtar vini nonnihil ad auſteritatem ingenio ſit propenſiore. id enim vino emollietur, & ad mediocritatem redigetur. Atque vt Xenophon ait, Clearchum hominem alioqui auſterum & agreſtem, in prœliis ob audaciam iucundum hilaremq; fuiſſe viſum: ita qui natura non moroſus, ſed grauis ſit atque auſterus, inter potandum miteſcens, amicior fit atque iucundior. Præterea debet peritus quam maximè eſſe, quam vnicuiq; conuiuarum mutationem vinum adferat, & ad quod affectionis genus procliuior ſit, ac quomodo merum ferat. Non enim vini quidem eſt alius alia ad aquam contemperatio, quam pincernæ regii habentes cognitam, aliàs plus, aliàs minus aquæ ſuffundunt: homo autem ad vinum non habet ſuum temperamentum. ſed & eſt, & magiſtro conuiuii cognitum eſſe debet, ab eoque obſeruari: vt muſici in morem aliorum animos potãdo contentiores, aliorum abſtinendo remiſſiores reddens, è diuerſitate æquabilitatem atque conſonantiam conficiat. ne hemina & acetabulis ęqualitas æſtimetur, ſed modo quodam opportunitatis & vi corporum ſua vnicuique vini portio tribuatur. Quòd ſi hoc difficile eſt, iſta quidem omnino tenenda ſunt arbitro bibendi communia de naturis & ætatibus. puta, quòd ſenes faciliùs inebriantur quàm iuuenes, qui mouentur ſubinde quàm quieſcentes, inſomniis & curis vexati, quàm qui animo quieto ſunt & hilari * affatim & de * abducentes à laſciuientibus. Atque hæc qui cognita habeat, faciliùs ignaro decorum concordiamque conui-

lib. 2. de Exped. Cyri.

uio temperando adſciſcet. Illud nemo ſanè ignorat, magiſtrũ conuiuii omnibus debere amicum eſſe conuiuis atque acceptũ, cũ nullo ſimultates aut inimicitias exercere. alioqui neq; imperando tolerabilis, neq; diſtribuendo æqualitatis obſeruans, neque colludendo inculpabilis erit. Talem ergo (aiebat) tibi ego, mi Theo, conuiuii præfectum verbis tanquam è cera fictum trado. Tum Theo: Equidem, inquit, accipio virum probè & conuiuio conuenienter formatum. neſcio autem, an ſi vbique eo vtar, dedecoraturus ſim, opus.* hunc mihi videtur * conuiuium * adducturum nobis: & viſum iri modò concio populi rempub. in ſua poteſtate habentis, aliàs ſchola rhetorica fieri, mox ludus talarius, interdum ſcena & pulpitum. niſi fortè non videris inter cœnandum alios de republica & iudiciis diſputantes, alios declamitantes & ſcripta ſua recitantes, quoſdam mimis & ſaltatoribus præmia conſtituentes. Alcibiades verò & Theodorus Polytionis conuiuium pro adyto vbi homines ſacris initiarentur vſurpauere, facigerationes & myſticas actiones imitando. Quæ omnia ego præfecto cõuiuii nequaquã negligenda arbitror. ſed & ſermonibus, & ſpectaculis, & ludicris locum dabit iis duntaxat, quorum vſus ad ſcopum conuiuii pertingit. is autem eſt amicitiæ vel confirmationem vel initium voluptate quadam inter conuiuas efficere. Eſt enim conuiuium oblectatio inter pocula, ob gratiam in amicitiam deſinens. Iam cùm in omnibus rebus id quod ſincerum ac nulla alia re permixtum eſt, faſtidioſum ſit & damnoſum, ipſa autẽ mixtio niſi tempeſtiuè & modo adhibito fit, omnia turbet, & cùm iucundis vtilitatem detrahat, tum vtilia moleſta redigat: * nimirum etiam bibentib. arbiter mixtam quandam prouidebit oblectationem. Quod ergo vulgo dici ſolet, iucundiſſimam eſſe nauigationem prope terram, & deambulationem iuxta mare: id huc transferet, itaque ſeria iocis temperabit, vt & iocantes ſeriũ vtcunq; aliquid ſectentur, & rurſus ſeria agentes animum recipiant, veluti à nauſea, dum ad ludum iocumq; propinquum reſpiciunt. Nam & riſus poteſt ad multa vtilia accommodari, & ſeriæ res dulcedine aliqua temperari.

Conuiuiũ quid.

Inter echinopodes velut, aſperam & inter ononim
Interdum florent mollia leucoia.

Qui

Qui verò ludi sine seriis reb. comesatũ veniũt in conuiuia, eos iubebit accuratè cauere, ne fallant contumeliam, sicut alter cum vino inserentes, iis quæ vocantur mandatis, vt dum balbos cantare, caluos se pectere, aut claudos saltare iubent. Sicut Agamestori Academico, cui crurum alterum tabe consumtum & exile erat, insultantes compotores, iusserunt vnumquenq; vno dextro stantem in pede poculum ebibere, aut multam persoluere. cùm autem ius mandandi ad ipsum peruenisset, omnes iussit ita vt ipsum viderent bibere: allataque inani testa, in eam inserto debili pede poculum exhausit, reliqui omnes cùm periculo facto præstare se id non posse viderent, multam soluerunt. Scitus profectò Agamestor. atque ita omnino cum facilitate & hilaritate vlciscenda sunt talia. Proinde mandatis istis adsuescemus vti ad voluntatem & vtilitatem accommodatè: eaq; imperare, quę iusso sint familiaria, & pręstari ab eo possint, præstantemq; ornent. vt musicos iubeamus canere, oratoriam artem callentes dicere, philosophos quæstionem aliquam obscuram soluere, poetas versus recitare. Libenter enim vnusquisq; & alacriter ad rem eam ducitur,

In qua seipso cernitur præstantior.

Sanè rex Assyriorum præconis voce præmium ei pollicitus est, qui nouam voluptatem aliquam excogitasset. at conuiuii rex meritò præmium & honorem detulerit ei qui iocum cotumeliæ purum, & oblectationem vtilem risúmque non momi & iniuriarum, sed gratiæ & comitatis socium in conuiuium introduxerit. hanc enim ad rem pleraque conuiuia naufragium faciunt, dum non rectè gubernantur. Est autem hominis modesti ac prudentis iram atq; inimicitias vitare: quarum occasiones in foro ex auaritia, in palæstra & gymnasiis è contendendi studio, in magistratibus & honorum petitionibus ex ambitione, in cœna atq; inter pocula è iocis captatæ nobis insidiantur.

QVAESTIO QVINTA.

Quomodo dictum sit, Amor docet musicam.

QVomodo dictum sit --- *Musicam quidem*
Amor docet, licet fueris prius rudis:

quęsitum est apud Sossium cùm carmina quædam Sapphi-

ca recitata essent. quando etiam Philoxenus Cyclopem camœnis bene sonantibus sanasse amorem scripsit. Dictum ergo fuit, Amorem vim habere ad omnia audẽdum, & nouas res tentandum impellendi: quamobrem Plato eum nihil intentatũ relinquere dixit. Nam & de taciturno loquacem, & de verecundo officiosum reddit, & de negligente industrium, de socorde impigrum: & quod maximè videatur alicui mirum, tenax homo & sordidus in amorem incidens, tanquam ferrum in ignem, emollitur, mitiorq; fit & facilior. vt iam non planè ridiculum sit illud verbum, vulgo quod fertur, Amantium crumenas folio porri ligatas esse. Hoc quoq; dictum fuit, amorẽ ebrietati esse similem. Facit enim calidos & hilares, ac dissolutos: & qui tales sunt redditi, ad cantillandum vocesq; mensura contentas maximè efferuntur. atq; adeò Æschylum aiunt, cùm vino incaluisset tragœdias scripsisse. Lamprias quoq; auus noster inter potandum inueniendi ac disputandi facultate sibi ipsi præstabat: ac solebat dicere à vini calore vaporem quẽdam se veluti à thure fit, sentire edi, quo oppleretur. Iam cùm amasios lubentissimè amatores videant, non minùs libenter eos laudant quàm vident: & amor alioqui loquax, in laudando est verbosissimus. nam qui amant, cùm sibi ipsis hoc persuaserunt, tum aliis persuasum volunt esse, pulcros abs se & bonos amari. (quæ res etiam Candaulem illũ Lydum eò pertraxit, vt in cubile introduceret seruum, cui spectandam suam vxorem præberet.) Ipsi enim volunt suorum amasiorum pulcritudinis testes esse. itaq; cùm laudationes scribunt, eas cantilenis & versibus exornant, tanquam auro statuas, vt & audiantur & memorentur à pluribus. Atq; etiam si equum, gallum, aliúdve quippiam amasio donet, vt elegans sit & impensè decoratũ munus laborant. quo magis orationem, quam adulandi gratia adhibent, suauem esse volunt, nitidam, atque elatam: qualis est poetarum. His collaudatis Sossius: Non minùs commodè, inquit, argumenta aliquis duxerit ex his quæ de musica scripsit Theophrastus: quem librum nuper ego legi. Is enim tria ait musicæ esse principia: dolorem, voluptatem, instinctum diuinum. quorũ vnumquoduis vocem à consueto modo auersam ad canendũ inclinet. Quippe gemitus dolentiũ ac eiulationes ad cantilenam sunt procliues: vnde oratores in

Timæo.

Herodot.

Κλεισί.

concluſionibus, & hiſtriones in deplorationibus ſenſim ad ſuccinendum videmus accedere. Et exſultans animi gaudium eorum, quorum leuiora ſunt ingenia, totum corpus exagitat, & ad motum corporis ſaltationemq́ue numeris aptam concitat, aut (ſi ſaltandi quis ignarus ſit) ad plaudendum. atque tunc exagitatorum hominum videas (quod eſt apud Pindarum) furores, & conclamationes cum fremitu & ceruicum iactatione. modeſtiores vocem duntaxat ad cantandum, grandiusq́ue dicendum, & ad modos accommodant. Maximè autem diuinus inſtinctus & corpus & vocem de conſueto ſtatu modoq́ue exturbat atque peruertit. vnde & in orgijs Bacchi numeri ſeruantur, & oracula per verſus à captis furore vatibus eduntur, paucosq́ue inſanientium videre eſt qui nõ ſua deliria carmine & cantu enuncient. His ita habentibus, ſi explicatum in aperto amorem intueri velis, ac pernoſcere, inuenies nullã aliam animi perturbationem vel dolores adferre acriores, vel gaudia vehementiora, vel maiores furores mentisq́; abalienationes. ſed animam hominis amore capti, inſtar Sophocleæ vrbis

Totam refertam ſuffitibus & odoribus, — *Initio Tyranni.*
Pæanibus reſonantemq́z, & vlulatibus.

Abſurdum itaq; non eſt aut mirum, ſi omnia principia muſicæ amor in ſe complexus, dolorem videlicet, voluptatem, inſtinctum diuinum, cùm aliàs induſtrius & garrulus, etiam ad condenda carmina & verſus magis vllo animi alio motu præceps ſit.

QVAESTIO SEXTA.
De Alexandri bibacitate.

SErmo inciderat de rege Alexandro, quòd is non bibiſſet multum, ſed inter pocula diſſerẽdo cum amicis multum extraxiſſet temporis. Eum vanitatis conuicit Philinus ex diarijs commentarijs regijs, in quibus creberrimè & continenter ſcriptum eſt, Hanc diem rex à compotatione dormiuit: aliquando etiam, & poſteram. Itaque ad venerem quoque fuit ſegnior, aliàs acer & iracundus, quæ res calorem corporis arguunt. ac dicitur corpus eius ſuauiſſimè oluiſſe, ita vt tunicula fragrantia replerentur aromatum odorem æmulante. Quod ipſum etiam caliditati videtur deberi: ſiquidem terræ ſicciſſima & calidiſſima loca thus &

casiam proferunt: & fragrantiam Theophrastus nasci tradit coctione quadā humorum, quando quod noxium erat, calore excoctū fuerit atq; dissipatum. Videtur autem etiam Callisthenes * in calumnia * tanquam ægrè fer * cœnare ob * quando etiam magnum calicem, qui Alexandri dicebatur, ad se delatum recusauit, fatus Non velle se epoto Alexandri calice, opus habere Æsculapio. Hæc ergo de bibacitate Alexandri. Mithridatem porrò, qui Romanis bellum fecit, in certaminibus quæ instituit aiunt etiam præmium proposuisse ei qui plurimum edisset, & ei qui bibisset plurimum: ipsum vtriusque rei victoriam consecutum esse. omnino autem plus solitum bibere quàm quisquam ea ætate hominum, indeque eum Dionysij, quod est Bacchi, cognomentum reportasse. Ea quidem, inquam ego, cognomenti causa horum de numero est, quæ frustra credūtur. Nam infantis eius etiamnum cunas fulmen incendit, corpore intacto, vestigio duntaxat ignis in fronte relicto à coma cōprehensi ** Cumq; iam virilem attigisset ætatem, rursum illo dormiente fulmen in domicilium incidit, ac propter eum suspensam pharetram pertransijt, sagittis incensis. ex eo vates pronunciauerūt maximam ei fore potentiam sagittariare & leuis armaturæ exercitu. vulgo autem Bacchus appellatus est, quod similia eius fulminibus accidissent. Exinde sermo fuit habitus de ijs qui multum bibissent. In his pugil quoq; Heraclides fuit numeratus, qui patrum nostrorū vixit memoria, diminutiuè Heraclûs ab Alexandrinis dictus. Is, cùm ei adsiduus compotor nullus obtingeret, quosdam ad matutinam potationem, alios ad prandium, ad cœnam rursum aliquos, & tandem alios ad comesationem inuitauit, ita vt primis continuò secundi, itaque deinceps tertij & quarti succederent: ipse nulla facta intercapedine omnibus sufficiebat, quatuorque vnà compotationes peragebat. Inter hos qui cum Druso Ti. Cæsaris F. vixerunt, medicum bibendo alijs omnibus palmam præripientem deprehensum est quinq; aut sex amygdalas amaras subinde ante compotationem edere solitum ne inebriaretur. & prohibitum, ac ne id facere posset obseruatum, facilimè à vino fuisse victum. Sunt qui putent amygdalides illas vim quandā mordendæ rodendoque tergendæ carnis habere, ita vt etiam de faciebus maculas tollant ex ardore Solis contractas. eas

ergo

ergo ante potationem ſumtas amaritudine ſua meatus vellicare ac mordere, vt ſic humorem à capite deuellant, iſque euaporetur. Nobis magis hoc viſum eſt, amarorem vim exſiccandi humoremq; conſumendi habere. Etenim guſtatu omnium ſaporum iniucundiſſimus eſt amarus, qui venulas linguæ (vt Plato ait) molliores ac rariores contra naturam conſtringit. *Timae.* Sed & vulnera vt coeant efficitur iniectis amaris, quæ ſiccitate ſua humorem conſumant. quemadmodum Homerus dixit:

Contritam manibus radicem iniecit amaram. *Ilia. λ. fine.*
Omnes hæc pepulit de corpore quippe dolores,
Subſtitit & ſicco contentus vulnere ſanguis.

Nam guſtatu amarũ quod ſit, id rectè dixit vi ſiccandi præditum. Videntur etiam mulierum quæ vocantur diapaſmata, quibus ſudores coercent, amara eſſe natura, & vi adſtringendi prædita, vehementiæ ſtipanti comitante amarore. * His, aiebam, ſic habentibus, non abs re creditur, amaritudinẽ amygdalarum remedio aduerſus vinum eſſe, cùm interiora corporis exſiccans, non patiatur impleri venas, quarũ diſtentione dicunt & conturbatione ebrietatem oboriri. Magnum autem huius rei argumentũ eſt id, quod vulpibus vſuuenit. quæ ſi amygdalas amaras edãt, neq; ſtatim aquam lambant, mori: humore illicò omni conſumto. *

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur ſenes magis delectentur mero.

QVæſitum fuit de ſenibus, cur meraciore potu magis gauderẽt. Ij qui refrigeratam eorum corporis habitudinem & calefactu difficilem cauſabantur, cui propterea vini meraci temperies commodiùs conueniret: nihil noui, ſed in promtu quod eſſet, neque ſufficienter vereque cauſam explicaret attulerunt. Idem enim in reliquis ſenſibus contingit. Difficulter etenim mouentur, difficulter qualitatibus adficiuntur, niſi eæ nimiæ ijs accidant. In cauſa eſt laxatio ſeu remiſſio temperamenti: quod ob languorem porrò non niſi ictu aliquo perculſum ſolet affici. Itaque etiam odoratus eodem modo ſe habet ad odores. mouetur enim à meris ſuauiùs. & tactus vulnera dif * nam vulnera * accipientes * quæ laborantibus * ſſimus fit audiendi ſenſus. nam muſici ſeneſcentes, fides acutiùs intendunt, ac duriùs,

veluti

veluti ictum quendam adhibentes ſenſui contentiorem vocis ſonum. Quod enim ferro duratio ad vim roburque confert, id corpori ad ſenſum præbet ſpiritus. Spiritu ergo minuente & langueſcente, ocioſum ac terrenum relinquitur ſenſus inſtrumentum, requiritque aliquid, à quo vehementiùs percellatur. tale autem eſt merum.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur ſeniores faciliùs litteras eminus legant.

HÆc nobis de propoſita quæſtione ita comminiſcentibus argumēta, videndi ſenſus refragari putabatur. Nam ſeniores cùm procul ab oculis dimouent litteras, legere eas poſſunt, admotas propiùs nequeunt. Idq; ſignificās Æſchylus, ita inquit:

**---- ipſum, non de propinquo enim*
**ſenex ſed ſcriba perſpicuus eris.*

Idem hoc Sophocles de ſenibus magis diſertè dixit:

Tardè ſeni ſermones accidunt enim,
Aegreq; perforatas aures permeant:
Videt eminus, cæcutit omnis comminus.

Si ergo ſentiendi inſtrumenta ſenibus ita ſunt comparata, vt contentiore & vehementiore ſenſili faciliùs moueantur: cur lecturi propinquam luminis circumfuſionem non ferunt, ſed librum ab oculis longiùs abducunt, ſplendorem infringunt, aere tanquam vinum aqua eum diluentes. Fuerunt, qui ad hoc dicerent non luminis deminuendi gratia ſenes librum ab oculis remouere, ſed vt quaſi complecterentur & continerent plus lucis, aereque ſplendido implerent ſpacium quod oculis eſt & litteris interiectum. Alij in eorum ſententiam conceſſerunt, qui radios viſus concurrere arbitrantur. Nam cùm porrigatur ab vtroque oculo turbo ſiue meta (conum Græci dicūt) cuius apex in ipſo inſiſtat oculo, baſis rem viſam comprehendat: probabile eſt aliquo vſque conos ſeorſim ferri iſtos, longiùs progreſſos concurrere, vnamque lucem efficere. quo fit vt quidquid videtur, vnicum, non geminum cernatur, tametſi vtroq; oculo conſpicitur. in cauſa enim eſt conorum coitus, è duabus vnam viſionem redigens. His ita cōſtitutis, ſenes vbi litteras propiùs oculis admouerunt, conis nondum in vnum coniunctis, vtroq; ſeorſim attingentes rem videndam, imbecilliùs

appre-

apprehendunt.longiùs autem ab oculis eas intuentes, luce iam amplificata & confuſa in vnam, ſubtiliùs peruident: tanquam duabus manibus id tenentes, quod vna non poſſunt. Lamprias autem * Hieronymum * non legit * ingenij præſtantiam incidens: quòd ijs quæ à viſilibus accidunt *ad oculum viſu percepta, primùm quidem feruntur craſſa & magna: itaque ſenibus ob propinquitatem obturbant, quorum oculi duriores ſunt & tardiùs penetrantur. Cùm autem in aerem efferuntur, interuallo iam facto, terreſtres partes defringuntur atque decidunt: tenues ad viſum accedunt, & æquabiliter ac ſine moleſtia meatibus applicantur, vt minùs turbati, faciliùs apprehendãt. Nam florum etiam odores longiùs accidentes, ſuauiores ſunt: ſi nimis propè florem admoueas, non ita pura ſincerave eſt fragrantia. cuius rei cauſa eſt, quòd terreſtria ac turbida multa vnà cum odore exhalant, eumq́ue hauſtum in propinquo vitiant. ſi verò remoueas florẽ aliquantum, terreſtria decidunt, quod ſincerum eſt & calidum, id ob ſuam tenuitatem ad ſenſus inſtrumentum perfertur. Nos autẽ Platonicum ſecuti principium dicemus ſpiritum lucis ſimilem ex oculis excidere, & cum luce quæ circa corpus eſt commiſceri, ac cũ ea concreſcere, ita vt ex ambobus vnum fiat corpus conſentiens. Porrò mixtio ea fit vnius cum altero, ratione proportionis cuiuſdam ac certæ quantitatis. non enim debet alterum ab altero ſuperatũ aboleri, ſed ex ambobus in medium quoddam harmonia & cõmunione redactis vna vis confici. Quæ cùm ſint, prouecta ætate hominibus, ſiue fluxus appellari debet ſiue ſpiritus lucidus, id quod per pupillam fertur, ſiue lux, cum ſit imbecillius iam & languidius, non temperatur neque commiſcetur cum re videnda, ſed perit atq; confunditur: niſi litteras ij longius ab oculis abducentes, nimium lucis ſplendorem languefaciant, vt non nimia & ſincera, ſed moderata ac proportione conſentiens oculo occurrat. Atque ea cauſa eſt etiam, quòd animalia quædam noctu vident. Viſus enim eorum diurna luce, cùm ſit imbecillis, obruitur, cùm non poſſit cum magna & valida luce facultas exilis & languida commiſceri: cum obſcura autem luce & tenui, qualis eſt ſtellarum, fulgorem ſufficientem miſceri & proportione ei reſpondentem emittunt: vt hac temperatione viſio poſſit fieri.

QVAESTIO NONA.

Cur aqua potabili magis eluantur veſtes, quàm marina.

THeo grammaticus, cùm in conuiuio eſſemus apud Metrium Florum, è Themiſtocle Stoico quæſiuit: Quidnam cauſę eſſet, quòd Chryſippus tam copioſa facta eorum quæ abſurda rationi ve aduerſa videntur mentione (vt quòd ſalſamentum ſi rigetur aqua marina, fit dulcius, quòd lana pexa minus facilè vi diuellitur, quàm ſenſim diſſoluitur: quòd qui ieiunarunt, lentiùs edunt quàm qui ante aliquid comederunt) nullam vllius horum cauſam reddidiſſet. Reſpondit Themiſtocles, Chryſippum obiter hæc & vt exempla protuliſſe: vt corrigeret nos, qui facilè & abſque ratione probabilibus ſaltem capi, ac contrà quidquid ſpeciem veri apertam non habet, auerſari ſolemus. Tibi verò, addebat, mi homo, quæ cauſa eſt de his rebus diſpiciendi? Nam ſi tantus nobis cauſarum inquiſitor & conſiderator ades, non eſt quod tam longè à tibi proprijs diuertas regionibus. verùm hoc expedi, cur Homerus Nauſicaam fecerit in fluuio, non in mari lauantem, quod tamen erat in propinquo. cùm quidem appareat marinam aquam calidiorem eſſe & pellucidiorem, ac maiore vi tergendi præditam. Ibi Theo, Atqui hanc, inquit, abs te propoſitam quæſtionem iam pridem Ariſtoteles explicauit. Etenim mari permiſtæ ſunt partes aſperæ atque terreſtres, vnde ei ſalſugo. Atque ideò mare & faciliùs fert natantes, & onera ſuſtinet: cùm dulcis aqua ob leuitatem & imbecillitatem ijs cedat. Ideò aqua dulcis, vt quæ ſincera ſit, & impermixta, facilè in veſtes ſua tenuitate penetrat, rurſumque perfluens magis quàm marina maculas eluit. Aut eſt, cur non videatur tibi Ariſtoteles hoc probabiliter dixiſſe? Probabiliter ſanè, inquam ego, at non verè. Video enim cinerem quoque, & lapides, aut ijs deficientibus puluerem aquæ inijci, vt craſſior fiat. nimirum quòd terreſtria ob aſperitatem magis valeant ad eluendas ſordes: cùm aqua per ſeſe id ob tenuitatem minus efficere poſſit. Ergo maris craſſicies non * * * propter acrimoniam. ea enim meatibus reſerandis ſordes ſecum aufert. Omne autem pingue, difficulter eluitur, &

Odyſ. ζ. 58.

** Macr. Vide 7. Sat. 13. Ariſto. probl. ſect. 23.*

næuum

hæuum facit. Pingue autem est mare: idque in causa esse puto, quòd aqua eius non bene eluit. Pinguem verò esse aquam marinam, ipse Aristoteles docuit. nam ipso teste & salibus inest pingue quippiam: & lucernæ melius ardent sale iniecto: & iniecta in flammam aqua marina vnà exardescit: neque vlla est alia aqua quæ perinde incendatur. vtque mea fert sententia, idcircò etiam est calidissima. Sed & alia suppeditat ratio. Finis lotionis est exsiccatio, & maximè purum videtur, quod est maximè exsiccatum. oportet autem humorem qui eluat, vnà cum sordibus abire, sicut veratrum cũ vitiosis humoribus quos expurgat. At dulcem aquã, eò quia leuis est, Sol facilè extrahit. salsa in meatibus inhærescens, ob asperitatem difficilius resiccari rem patitur. Nihil dicis, inquit Theo. nam eodem in libro Aristoteles affirmat, qui in mari lauerint, eos celerius siccari si in Sole steterint, quàm qui in dulci aqua. Dicit verò, inquã ego, sed existimabam te Homero potius crediturum, qui cõtrariam sentẽtiam pronunciat. Nam apud hunc Vlysses à naufragio Nausicaæ occurrens

Terribilis visu, salsæ fœdatus aquæ vi:

ancillis eius hæc dicit,

Vos hinc auferte ancillæ, mihi dum salis acrem
Abluero de corpore aquam.----

cumque in fluuium descendisset,

A capite extersit spumam maris.----

Odyss. ζ. 137. ac 218

Et verò ingeniosissimè poeta sensit quid hac in re eueniat. Qui enim è mari emergunt, ij si in Sole stent, tenuissimum & leuissimum humoris quod est, à calore dissipatur: quod autem salsum est & asperum, id relictum inhæret corporibus, salsugo quædam concreta: donec potabili ac dulci eluatur aqua.

QVAESTIO DECIMA.

Quare Athenis chorus Aeantidis (siue Aiaceæ) tribus nunquam vltimo loco ponatur.

CVm celebraremus Serapionis victoriam, qui choro Leontidis tribus vicerat, quem ipse instruxisset, exceptis conuiuio nobis, vt qui in ciuitatem tribumq; illam essemus adsciti, accommodata præsenti ambitioni disputatio incidit. Fuerat enim certatum acerrima contentione, splendidè

ac ma-

ac magnificè præmia diſponente Philopappo, Imperatore autem omnibus tribubus ex æquo ſumptus præbente. Is * Philopappus tum fortè vnà in conuiuio adfuit, de rebus antiquis quædam narrans, quædam inaudiens, nō minus humanitatis cauſa, quàm ob diſcendi ſtudium. Propoſuit autem tūc Marcus grammaticus tale quidpiam de quo diſpiceretur. Neanthem Cyzicenum in ijs quæ perſcripſiſſet de fabuloſis vrbium aſſerere, hunc Æantidi tribui honorem eximium habitum fuiſſe, vt nunquam choro ipſius vltimus locus adſignaretur. * igitur dicebat * hiſtoriæ * Quod ſi id genuinum non eſt, propoſita ſi in medium omnibus cauſæ indagatio. Heic cum Milo ſocius dixiſſet, Quid ſi mendacium iſtuc eſt? Philopappus, Nihil (inquit) mali eſt ſi ob ſtudium cognoſcendi nobis idem eueniat, quod ſapienti illi Democrito. is enim cum fortè ficum ederet, ſaporq; mel ° referre videretur, quæſiuit è famula, vnde emiſſet. cumque ea hortum quendam nominaſſet, eò iuſſit ſe (nam de menſa illicò ſurrexerat) adduci, ſibique locum commonſtrari. mirante muliercula, & quid ſibi vellet interrogante: Oportet, inquit, me cauſam dulcedinis inuenire, quod fiet loco à me conſpecto. tum ſubridens illa, Adſide, ait, menſæ. ipſa enim, imprudens in vaſe quod melle imbutum fuerat, ficus poſueram. tum philoſophus indignabundus, Enecaſti me, inquit. & tamen meditabor, cauſamque inquiram, quod dulcedo ficui à natura eſt attributa. Nos quoque itidem Neanthis leuitatem in rebus nonnullis non vſurpabimus pro ſubterfugiendi diſputationē occaſione. nam, vt nihil vtile aliud, ſaltem exercitationis copiam iſta præbebit. Ex eo vniuerſi ad laudandam illam tribum ſeſe dederūt, conquiſitis quæcunq; ad gloriam ei parandam viderentur conducere. Venit enim in medium Marathon, pagus ſeu curia illius tribus: & Harmodius Æantidibus adſcriptus fuit, qui curia ſcilicet Aphidnæus fuiſſet. Glaucias autem orator in acie quoque apud Marathonem cornu dextrum* huic tribui fuiſſe datum ex elegijs Æſchyli (quas ille, qui magna cum gloria illud prœlium obiuiſſet, poſtea ſolo verſo conſcripſit) demonſtrabat. quin & Callimachum polemarchum arguebat ex ea fuiſſe tribu: qui & præclariſſimè ſeſe geſſit, & poſt Miltiadem, cui ſuffragatus erat, maximè autor illius fuit pugnæ. His a Glaucia dictis ego id adieci, Decretum etiam,

Præfiguntur Aeſchyli tragœdys.

cuius

cuius vi Athenienses in prœlium eduxit Miltiades, factum fuisse prærogatiuam tenente Æantide tribu: & Plataica pugna maximè nobilem fuisse eiusdem tribus virtutem. itaq; etiam eandem tribum sacrificium Sphragitidibus nymphis oraculo Delphico præceptum pro victoria gratias agendi causa, in Cithæronem adduxisse, hostiam & reliqua præbente ciuitate. Sed vides, aiebam, etiam reliquis tribubus multa esse eximia, meæ præcipuè: nam Leontidem me dicere intelligitis, quæ gloria nulli concedit. Proinde considerate, an non hoc sit probabilius, id ad demulcendam deliniendamque Aiacis, à qua Æantidi tribui nomen est, iracundiam esse institutum. Non enim facilè patitur Telamonis F. se posteriore loco haberi, sed ob iram & contendendi studiũ paratus est quiduis in quosuis conari. Is ergo ne difficilis & implacabilis esset, visum fuit quod ei posthabito molestissimum erat futurum præcauere, & ita rem temperare, vt tribus ipsius nunquam vltimo loco poneretur.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, *Conuiualium disputationum liber secundus.*

QVAESTIO PRIMA.

Quænam sint quæstiones, qui sales conuiuio de sententia Xenophontis magis minusve conuenientes.

EORVM quæ ad cœnas & conuiuia apparantur, Sossi Senecio, quædam necessarium habent ordinem, vt vinum, cibi, opsonia ac stragulę nimirum vestes & mensæ: alia voluptatis gratia sunt introducta, vsu nullo, vt auditiones, spectacula, scurræ: quibus vt præsentibus delectantur conuiuæ, ita absentibus citra molestiam carent, neque conuiuium eo nomine tanquam minùs perfectum culpant. Ita etiam sermonum alij à moderatis hominibus ad vsum conuiuiorum adhibentur: alios admittunt considerationem probabilem habentes & loco magis quàm fistula aut barbitum conuenientes. quorum exempla admixta etiam præcedens liber habet. prioris generis, An philo-

ſophandum ſit inter pocula, An loca adſignare conuiuis rex, aut accumbere ſuo vnumquemque arbitratu ſinere debeat * talia. poſterioris, Cur amatores ad poeticam ſint procliues, De tribu Æantide. Horum ego illa voco ad conuiuium pertinentia, hæc communi nomine conuiualia. ſunt autem conſcripta promiſcuè, non diſtinctè, ſed vt memoria ſuggerebat. Neque debet mirum videri lectoribus, * ſi hæc tibi inſcribentes, quædam prædictorum ex tuis colloquijs conduximus. nam ſi diſciplina recordationem non faciat, tamen hæc ſæpe in idem concurrunt. Cùm autem in ſingulos libros quæſtiones ſint decem à nobis collocatæ, hoc in libro ea prima eſt, quam nobis Xenophon Socraticus quodammodo ſuggeſſit. Ait enim Gobryam à Cyro cœna exceptum cùm alios Perſarum mores fuiſſe admiratum, tum quòd talia inuicem interrogabant, qualia interrogari quàm non interrogari erat iucundius: & talibus impetebant ſe mutuò ſalsè dictis, quibus imperi quàm non impeti erat ſuauius. Nam ſi nonnulli laudando offendunt: cur non ſummam admirationem mereatur illorum faceta calliditas, quorum etiam ſales voluptati eſſent ijs in quos depromebantur. Excipiens ergo Patris nos *, Quàm vellem, aiebat, audire iſtæ interrogationes cuius generis ac modi eſſent. Non enim exigua mihi pars dexteritatis in conſueſcendo eſt accurata ſcientia & obſeruatio interrogandi ac iocandi. Magna, inquam tum ego. Sed vide an nō ipſe Xenophon id genus in Socratico & Perſicis demonſtrauerit conuiuijs. Si tamen videtur, vt ipſi quoq; conemur eam rationem oſtendere, primùm arbitror iucundum eſſe de his interrogari rebus, de quibus in promtu ſit reſponſum: hoc eſt, quarum peritus ſit qui interrogatur. Nam de ignotis interrogati cùm non habent quod reſpondeant, ægrè ferunt: tanquàm id poſtulari quod dare non poſſint. aut demonſtrationes argumentaq; proferentes parum firma, perturbantur & hærent. Quòd ſi reſponſio non modò facilis ſit, ſed etiam ſubtilis, id reſpondenti iam voluptatem adfert. Fit autem, cùm de ijs interrogantur quæ ipſis nota plerique ignorant, vt de aſtrologicis aut dialecticis. Nam non agens tantùm, aut dies exigens in re aliqua, ſed etiam diſſerens

Vbi ipſe ſeipſo præſtet arte plurimum,

Lib. V. diſcip. Cyri.

lætitia

lætitia perfunditur, gaudetque se interrogari ijs de rebus, quas se habere cognitas nesciri nõ vult. Hinc fit, vt qui peregrinati, ac multas peruagati sunt longinquas regiones, moresq; & instituta barbarorum inspexerunt, & mare nauigauerũt exterum, de ijs rebus se interrogari gaudeant, lubenterq; narrent, & depingant sinus atq; loca: existimantes ita se laborum suorum gratiam quandam & solamen reportare. Omnino autem quæ nemine interrogante ipsi vltrò narrare solemus, de ijs quæri è nobis gaudemus: quod videmur ijs gratificari, quibus alioqui eramus nostra narratione obturbaturi. Id genus morbi maximè in ijs exsistit, qui complures nauigationes confecerunt. Qui magis sunt sciti, interrogari auent de ijs rebus, quas ipsi cùm præclarè gesserint, edisserere præsentibus verentur atque abstinent. Probè igitur Nestor, qui cognitã haberet Vlyssis ambitionem, ita hominem compellat:

Inclyte dic age maxima Achiuûm gloria Vlysses, Iliad. x.
Qua cepistis equos ratione hos. ---- 544.

Molesti enim sunt, qui seipsos laudant, suosque prosperos successus recensent, nisi quis præsentium * coacti dicant * itaque interrogantur * de legationibus & administrata republica * si quid magnum & splendidum confecerint. Ergo minimè de his, vtpote inuidi & maligni interrogant. Sed auersantur hæc, & locum narrationi non concedunt, neque volunt ansam sermoni præbere, qui dicentem ornet: neq; in gratiam responsuri quærere de ijs, quæ eorum inimicos & maleuolos sentiunt audire nolle. At verò Vlysses hæc ad Alcinoum:

Induxti mentem nostros audire dolores Odyss. l. 12.
Narrantis, gemitusq; graues audere loquentis.

Et ad chorum Oedipus: Colon.

Graue est reconditum, hospes mi, pridem malum
Reuocare in memoriam.

Sed Euripides contrà:

Suaui' st laborum præteritorum memoria, Tel. 2. Eur.

* non adhuc oberrantibus nouas adferunt. Cauendæ enim sunt interrogationes de calamitatibus. Ægro quippe animo narrant damnationes sui, aut liberûm mortes, aut parum felices terra marique negociationes. Contrà si quæras quomodo ad tribunal causa steterint, aut à rege com-

pellati fuerint, aut alijs in tempeſtatem prædones veil lapſis periculum ipſi ſubterfugerint, pergratum feceris ſi id ſæpiuſculè facias: & re ipſa miniſterio ſermones quodammodo fruentes, expleri ijs narrandis atque commemorandis non poſſunt. Gaudent etiam interrogati de lætis amicorum ſucceſſibus, de filiorum profectibus in ſtudio litterarum, in agendis cauſis, in amicitijs regum. Lubentiùs etiam & alacriùs narrant interrogati inimicorum & maleuolorum dedecora, damna, ac damnationes conuictorum ſceleris, & in res aduerſas delapſorum: quod facere vltrò cauent, ne videantur alienis malis gaudere. Iucundius etiam eſt venatori, ſi de canibus percunctere, aut certaminum ſtudioſum de gymnicis ludis, vel amatorem de formoſis. religioſus & ſacrificandi ſtudioſus narrare ſolet ſomnia, & quas res oraculi, ominis, victimæ adiumento, deorumve propicia voluntate proſperè peregerit. Senes, etiam ſi narratio omnino nihil ad rem factura ſit, tamen delectant qui ex ipſis aliquid quærunt, gratiamque ineunt eorum dicendi voluntate excitanda:

Odyſſ. γ. 248.

Dic mihi Nelide verum clariſsime Neſtor,
Qua periÿſſe ſcias ingentem Agamemnona morte?
Tunc Menelaus vbi fuit? Argos Achaicum an illum
Illo non tenuit tum tempore?----

ſimul de multis rebus interrogat, & occaſiones varia diſſerendi ſuggerit. ſecus quàm nõnulli, qui neceſſitate circumſcribentes, & in arctum reſponſa cogentes, ſuauiſſima ſenes oblectatione defraudant. Vniuersè autem qui voluptatem malunt quàm moleſtiam afferre, huiuſmodi proponunt quæſtiones, quarum reſponſis nõ vituperatio, ſed laus: non odium aut inuidia, ſed beneuolentia & gratia auditorũ comitetur. Atque hæc quidem de interrogationibus. Salibus autẽ qui nequit cautè, artificioſè, ac tempeſtiuè vti, omnino ijs abſtineat cenſeo. Sicut enim in lubrico loco etiam ij ſubuertunt, qui tantum in tranſcurſu attingunt: ita in vino quæuis oratio non ſatis commoda occaſionem nobis peccandi prębet. Eſt, cum ſalibus magis quàm conuicijs exagitamur. cũ hæc ab ira inconſultò proficiſci ſæpe videamus: illos non a neceſſitate, ſed ſtudio contumeliæ & malignitate. & in vniuerſum differere* magis quàm nugantibus ſuccenſemus* Quod autẽ omnino* aderit.* ſalis. conuicium

De ſalſe dictis Macr. 7. Sat. 2.

autem

autem * esse, & factum dedita opera atq; cũ apparatu. Qui enim salsamentarium te appellet, is palam conuicium facit. qui dicat, Meminimus te cubito nares emungere, salsè pungit. Et Cicero ad Octauium, qui ex Africa oriundus videbatur, orante ipso dicentem se non audire, Atqui, aiebat, aurem habes perforatam. Et Melanthius cùm à comico poeta derideretur, dicebat: reddis mihi symbolum non debitum. Magis autem sales seu dicteria (Græcum scomma sic explicemus) mordent, quòd instar hamatorum telorum diutius inhærent. molestaque est morsis oblectatio elegantiæ grata audientibus. II. discep. Cyri. nam voluptatem ex dicto capientes, credere * vituperare dicenti * enim est * peccati præ- * scomma est autore Theophrasto. Itaque auditor à se id quod deerat suspectioni adijcit, tanquam sciens & credens. Qui enim ridet & delectatur dicto Theocriti ad quendam qui furari vestes videbatur, & ex ipso quærebat iretne ad cœnam, dicentis iturum se, sed ibi etiam dormiturum: is confirmanti crimen similis est. Itaque intempestiua iaciens dicteria etiam præsentes malignitatis quodam contagio inficit, tanquam gaudentes aliorum contumelijs. Emmuerò præclara illa Lacedæmone inter alias hæc fuit disciplina, salsè dictis alios impetere citra molestiam, & æquo animo dicteria ferre. nam si quis iniquiùs ferret, alter statim mordendi finem faciebat. Quomodo itaque non sit difficile dicterium inuenire gratũ ei qui incessitur: quando etiam citra molestiam salsè dicto impetere, haud vulgaris est peritię & dexteritatis. Verùm enimuerò primùm ea mihi videntur dicteria, quæ sontibus molestiam adferunt, voluptatem aliquam adferre & grata esse ijs qui procul à culpa & crimine absunt. Vt cùm Xenophon per iocum introducit turpissimum hirsutissimumque illum, pro amasio Sambaulæ vexatum. Et cùm Quintus noster in morbo diceret, manus sibi esse frigidas, Aufidius Modestus: atqui, inquit, calidas eas è prouincia reportauisti. hoc enim Quinto sanè risum mouit, & oblectationi fuit: proconsuli autem furi opprobrium fuisset & conuicium. Itaque etiam Critobulum formosissimum Socrates ad certamen pulchritudinis prouocans, iocabatur, nõ subsannabat. itemq; Socratem Alcibiades salsè notabat de riualitate propter Agathonem. Reges quoque delectantur ijs quæ in ipsos tanquam pauperes &

priuatos dicuntur. vt cùm dicterio impetitus à Philippo mensæ assecla dixit, An non ego te alo? Quippe mala quæ non adsunt obijcientes, interim arguunt bona quæ adsunt. Oportet autē certò & constanter boni aliquid adesse: alioqui id quod dicitur, ambiguam & controuersam habebit significationem. Nam qui prædiuiti minetur se creditores eius ipsi immissurum, aut abstemium vel temperantem ebrium esse ac per vinū peccare dicat, vel liberali ac magnifico sordidi & cuminisectoris nomen imponat, aut in patrocinijs ac gerenda repub. magnum in foro se reum peracturum iactet: ridendi materiam atque hilaritatis præbuerit. Ita Cyrus amicos ad earum prouocās certamina rerum, in quibus inferior erat, comis fuit atque gratiosus. Ismenias cùm tibijs caneret ad sacrificium, neq; litaretur, qui conduxerat tibias ei ademit, atq; ipse ridiculè cecinit: cumque id corona reprehenderet, Diuinitus, inquit, est canere gratiosè. ibi subridens Ismenias, Immò, ait, me canente dij oblectati moram produxerunt: tu autem vt missos ipsos faceres, properè sacrificium acceperunt. Porrò qui bonas res per iocum nominibus probrosis adficiunt, id si accuratè agant, magis delectāt quàm qui apertè laudant. sicut magis etiam mordent, qui honestis nominibus in conuiciando vtuntur: vt qui improbos Aristidæ, timidos Achillis nomine appellant. sic & Oedipus apud Sophoclem:

Huius fidelis amicus ab initio Creon.

Huic simulationi ab altera parte respondet ea quæ in laudando versatur. Hac vsus Socrates, Antisthenes in conciliandis hominum studijs & amore solertiam, lenocinium & conductionem appellabat. Cratetem autem philosophum, qui in omnes intrans domos amanter & honorificè excipiebatur, Ostiapertorem vocabant. Elegans dicterium etiam fit, cùm vituperationi gratiarum actio adijcitur. sic Diogenes de Antisthene dicebat:

Mihi qui caput velauit, & vi perpulit
Mendicus essem vti, atq; extorris ædibus.

Et Laco gymnasij præfecto qui ligna non fumantia præbuerat, id se vitio dare simulans, Horum causa, inquit, apud vos non licuit lachrymare. Sic ille, qui conuiuium quotidie præbentem plagiarium vocabat & tyrannum, per quē tot annis suam nō vidisset mēsam. & qui factus è paupere diues

à rege, per insidias sibi aiebat ocium & somnum esse erepta. Et si quis inuersione vsus incuset Æschyli Cabeiros, quòd aceto carituri essent domum fabricati: quod ipsi erant per iocum minati. Hæc enim magis tangunt, acrioremque habent gratiam, ita vt non offendant, neq; lædant eos qui laudantur. Oportet autẽ eum qui concinnè vti volet dicterijs, vitij & studij inter se discrimẽ habere cognitum. aliud enim sunt auaricia & contendendi cupiditas, aliud musicæ & venationis studium. quorum illa sibi obijci homines indignè ferunt, hæc gaudent. Itaque non inuenustè Demosthenes Mitylenæus, cùm cantilenis & citharæ dediti cuiusdam fores pulsasset, isque aperuisset & ingredi iussisset, Faciam ait, si prius citharam ligaueris. Inuenustè parasitus Lysimachi, qui cùm ei rex scorpium ligneum vesti iniecisset, perterritus prosiluit: cumq; ludum sensisset, Te quoq;, inquit, rex, volo perterrefacere, da mihi talentum. Sunt etiam talia discrimina eorum quæ corporibus accidunt. nam aduncus aut compressus nasus si obijciatur, ridere solent. Et Philippus Casandri F. non indignatus est, cùm ei dixisset Theophrastus: miror oculos tuos non canere, fistula narium ipsos subeunte. Et Cyrus eum qui adunco esset naso, iussit* sic enim quadraturum. Ægrè autem ferunt, si oris aut nasi tetrum fœtorem exprobres. Rursum caluiciei nõ curant notationem, oculi defectum iniquissimè audiunt sibi exprobrari. Antigonus quidem ipsus in oculum amissum iocabatur. & aliquando oblato edicto quod magnis erat perscriptum litteris; Vel cæcus, aiebat, hæc legere possit. Theocritum autem Chium interfecit, quod cùm ei pollicerentur amici, fore omnia ipsius salua, vbi ante oculos regis peruenisset: responderat, Omnem ergo sibi salutis spem esse ademptam. Leo Byzantius cùm ei Pasiades dixisset, Lippitudinis contagio mihi abs te accidit: Imbecillitatem, aiebat, corporis mihi exprobras, non animaduertens filium tuum Nemesin (quę vindictæ dicitur dea) in tergo gestantẽ. gibbosum autẽ filium habebat Pasiades. Hoc vitium etiam Archippus Atheniensis populi consiliarius iniquo animo passus est sibi à Melanthio obijci: qui eum non procurare, sed procuruare pro republica dicebat. Sũt qui ista moderatè & leni animo sustineant. vt amicus Antigoni cùm poposcisset talentum, neque impetrasset: satellites sibi dari petijt, ne per insidias

talentum sibi, quod in humeris portare iussus esset, eriperetur. Ita ad externa ista alij aliter adfecti sunt, estque magna animorum inæqualitas. Epaminondas cum collegis reipubl. principibus conuiuans, acetum postremò bibebat. interrogatusq; an hoc ad valetudinem conduceret, Respondit se hoc ignorare, scire autem facere hoc ad recordationem rationis victus quam domi teneret. Proinde oportet ingenijs eorum quibus cum agimus & moribus consideratis iocos vsurpare, idque eniti, vt absque moléstia & cum gratia colloquamur. Amor autem cū aliàs, tum maxime in dicterijs summam habet varietatem, quę alijs molesta accidunt, alijs grata. cæterum heic obseruandum est tempus & locus. Sicut enim ignem initiò restinguit spiritus, ob illius imbecillitatem: auctum autem nutrit atq; roborat. sic nascens adhuc amor & latens, succenset ijs qui ipsum detegūt: vbi eluxit & manifestatus est, alitur scommatibus, ijsq; quasi inflatus arridet. Gratissimum est amantibus, si amasijs pręsentibus eis per iocum ipsum amare obijciatur, aliud nihil. Tū si vxores suas diligunt, aut adolescētulos ingenuos, omnino exsultant, eoq; sibi applaudunt, quòd amor eorum ipsis facetè obijcitur. Atque hac de causa Arcesilaus, cùm quidam in schola amori deditus hanc proposuisset quæstionem, Videtur mihi nulla res aliam rem tangere: atqui, inquit, tu hunc tangis, demonstrans formosum quendam ephebum qui ponè adsidebat. Quin & eorum qui intersunt ducenda est ratio. Nam quæ inter familiares & amicos audientes ridemus: ea si nobis dicantur vxore præsente, aut patre, aut præceptore, indignamur. nisi fortè aliquid proferatur, quod ij quoque gratum habeant. Verbi gratia, si quis aliquem philosopho præsente incessat cauillo, quòd absque calceis incedat, aut noctu scribat: vel patre audiente parsimoniam: vxoris apud aures, quòd alios non amet, ei soli obnoxius sit atque seruiat. Sic Tigranes Cyro interroganti, Quid vxor tua aget, cum te inter calones haberi audiet? respondit: non audiet, sed coram videbit. Ipsa etiam communicatio eorum quæ obijciuntur, dicteria facit tolerabiliora vtcunque. vt cum in paupertatem pauper, in ignobilitatē ignobilis, in amorē amator aliquid iacit, non enim per contumeliam, sed ioco videtur dici, quod à simili dicitur. alioquin irritat & molestiam adfert. Fuit quidam impe-

imperatoris libertus, recèns ditatus. is vnà in conuiuio discumbentibus philosophis aliquanto proteruiùs & petulantiùs insultans, quæsiuit, Quánam de causa è fabis albis nigrisque, tamen pallida fieret puls: vicissim ex eo quærens Aridices, quî albis & non albis loris tamen puniceæ vibices incuterentur: fecit vt homo graui dolore ictus è conuiuio discederet. Amphias autem Tarsensis, qui hortulano patre editus putabatur, cùm præfecti amico obiiceret, quòd nullis esset natalibus: statim hæc subiecit: atqui & nos ex iisdem nati sumus seminibus. fecit eo dicto, vt cooriretur risus. Scitè etiam psaltes quidã Philippi serò perceptam disciplinam curiositatemq; inhibuit. nam cùm rex eum reprehendere de quibusdam modis & harmoniis vellet: Absit verò, aiebat, ô rex, vt tam malè tecũ agatur, isthæc vti meliùs me noris. dum enim videbatur seipsum mordere, regem citra molestiam castigauit. Ideò etiam comicorum nonnulli dum seipsos quoq; insectantur, acerbitatem suam videntur deminuere. vt Aristophanes in caluiciem, & Agathonis * lipsin. Cratinus quoque Pytinam fabulam docuit. Id etiam diligenter est curandum, vt dicterium obiter & subitò ad interrogationem iócumve alterius alicuius aptetur, non longè repetitum & adscitum cum apparatu videatur. Nam sicut iras & pugnas in conuiuiis obortas faciliùs ferunt: si verò extrinsecus superueniens aliquis turbas det vel conuicia ingerat, eum pro inimico & odio habent. ita venia datur libertati ac dicacitati, si è re præsenti simpliciter & absq; fastidio nascatur. Si verò nihil ad sermonem præsentem faciat, sed alienum sit, simile est insidiis & contumeliæ scomma. quale illud Timagenis ad maritum mulieris vomere solentis:

Κακῶν κατάρχεις τήνδ' ἐμοῦσαν εἰσάγων.

cùm poeta dixisset τήνδε μοῦσαν. & ad Athenodorum philosophum, an Musica ad amorẽ prolis faceret. Quod enim intempestiuum est, & ad institutũ non facit, id maleuolentiæ & contumeliæ speciem gerit. ac talia qui admittunt, ij ob orationem, rem leuissimam (vt ait Plato) grauissimam luunt pœnam. Qui autem opportunitatem norunt & obseruant, ij Platoni testimonium ferunt, qui dextrè eruditi atq; instituti opus esse ait, eleganter & gratiosè iocari. *

QVAESTIO SECVNDA.

Cur voraciores simus circa finem autumni.

ELEVSINE secundum mysteria, vigente tum maximè solenni cœtu, conuiuium apud Glauciam rhetorem agitabamus. Ibi cùm cœnandi finem alii fecissent, frater Xenocles more suo fratrem nostrum Lampriam scommate ob voracitatem Bœoticā impetiuit. Ego ipsis Epicuri verbis Xenoclem vltus, Non enim, aiebam, mi homo, omnes finem voluptatis extremumq; faciunt priuationem omnis doloris. Lampriæ autem, qui Peripatum & Lyceum horto Epicuri præfert, necesse est Aristoteli testimonium perhibere. Is verò vnumquenque seipso edaciorem esse circa extremum atumnum asserit: causamque rei adponit, quam ego non memini. Bene est, inquit Glaucias: ipsi enim absoluta cœna eam quæremus. Remotis mensis Glaucias & Xenocles diuersas autumno causas imputauerunt. ille, quòd aluum subducens vacuando corpore subinde nouos crearet appetitus. hic, quòd maturi plerique fructus acrimonia quadam & vi vellicandi præditi, stomachum quouis opsonio atq; condimento magis ad cibi appetitionem prouocarent. quando etiam qui inedia laborant, pomo aliquo gustato concupiscentiam cibi recuperant. Lamprias autem dixit, innatum nobis calorem, quo alimur, per æstatem dispersum, imbecilliorem esse & rarum. eum autem sub autumni exitum colligi, ac viribus augeri, intus occultatum ob frigus circumdatum & densationem corporis. Ego, ne asymbolus interfuisse disputationi viderer, dixi, Æstate nos magis siticulosos esse, plusq; humoris sumere ob æstum. hoc autem tempore naturam in mutatione more suo contrarium quærentem, nos magis famelicos reddere, alimentumque siccum temperiei corporis reddere. Sed & cibos non planè causa huius rei vacare. nam quæ è nouis & recentibus fiunt fructibus, non mazæ modò, legumina, panes, triticum, sed & carnes animalium ipso hoc anno natorum quæ eduntur, succis à veteribus differre, magisque allicere vescentes solent.

QVAESTIO TERTIA.

Gallina priusne fuerit an ouum.

CVm aliquantum temporis somniis monitus ouorum esu abstinuissem, amici periculum fecerunt an ne corde quidem vescerer. quo cùm me vesci aliquoties vidissent, in eam venerunt suspicionem, me Orphicis aut Pythagoricis obnoxium statutis, quo modo nonnulli cor & cerebrum vt ortus principia, ita oua eandem ob causam abominari. & Alexander Epicureus risus causa protulit versum,

Siue fabam comedas, caput aut genitoris, idem fit:

quasi oua innuissent Pythagorici illo versu, dum fabas cyamos à fetu dictas nominant: & sentirent perinde esse vesci ouis, atque animalibus quæ oua gignunt. Iam causæ defensio erat quàm ipsa causa futura absurdior, si homini Epicureo somnium proposuissem. itaque illam opinionem per iocum ab Alexandro prolatam non repudiaui. Erat enim homo elegans, & sic satis litterarum studiosus. Ex illo igitur perplexam is quęstionem illam, & multum disputatoribus facessentem negocii in medium protraxit de ouo & gallina: vtrum horum priùs exstiterit. Ac Sylla quidem sodalis noster, fatus nos parua quæstione tanquam instrumento ingentem & grauem de origine mundi quæstionem subruere, finem fecit dicendi. Cùm autem Alexander quæstionem derideret, vt quæ nihil ad rem eam faceret: Firmus adfinis meus, Ergo, inquit, in præsentia mihi atomis vtere. Nam si exsilia debent esse magnorum principia, idque ponẽdum est, par est ouũ gallina prius fuisse. est enim ouum, vt in reb. sensilibus, simplex, magis varia & ex plurib. mixta gallina. Vniuersè autem principium reliquis est priùs: semen verò principium est, ouum semine amplius, animali minus est. Vt enim profectus medium est inter indolis bonitatem & virtutem: sic ouum profectus quidam est naturæ à semine ad animatum corpus proficiscentis. Ad hæc, sicut in animali aiunt primùm nasci arterias & venas: ita rationi consentaneum est ouum animali priùs exstitisse, vt quod contineat in contento. Nam & artes initiò rudia fingũt & informia opera, postmodò singula suis formis concinnantes. quare etiam Polycletus fictor dixit, Opus tunc esse difficillimum, cùm ad vnguem exigitur lutum.

Itaque

Itaque etiam probabile est cùm natura initio sensim moueret materiem, hanc segnius obtemperantem informia indefinitaq; produxisse rudimenta, cuius modi est ouum: deinde his conformatis & effectis animal esse absolutum. Vt verò primùm nascitur eruca, deinde siccitate concrescens, tandem rumpitur, atque è se aliud alatum animal exhibet, quod psyche dicitur, papilionis genus quoddam: ita hic ouum priùs exsistit, tanquam materia ortus. Nam in omni mutatione necesse est prius re mutante esse id, è quo mutatur. Considera enim scnipes & terenides in arboribus & lignis innasci, humoris putrefactione aut concoctione. quibus nemo negauerit priorem natura esse vim generandi. Nã materia aduersum ea quæ nascuntur rationem habet matris, vt ait Plato, & nutricis. materia autem omne id est, ex quo constituitur id quod nascitur. Supra hæc iam (aiebat ridens)

Cantabo gnaris--- Orphicam & sacram orationem, quæ non gallina modò antiquius ouum facit, sed ei omnium in vniuersum rerum principem ortum adscribit. Ac de reliquis quidem, quæ plus habent mysterii, fauebo linguæ, vt cum Herodoto loquar. Cùm autem varias animalium formas contineat mundus, nullum ferè genus expers est originis ex ouo. sed & volucria gignit, & natantia innumera, & terrestria vt lacertas, & in aqua terraque degentia vt crocodilos, & bipeda vt gallinam, & pedibus carentia vt serpẽtes, & multis pedibus prædita vt locustam. Ideò haud abs re ouum in orgiis Bacchicis consecratum est, vt exemplum omnia gignentis & in se continentis. Hæc vbi Firmus disseruit, Senecio: Atqui, inquit, eorum quæ tu protulisti exemplorum vltimum primo loco tibi refragatur. imprudensque adeò Firme mundum loco eius quæ in prouerbio est ianuæ contra teipsum aperuisti. Mundus enim primò omnium exstitit, vtpote perfectissimus. Quippe rationi congruit perfectum imperfecto prius esse natura, vt mutilato integrum, parte totum. Nihil etiam rationem partis habet, respectu eius quod ortum non sit. vnde nemo dicit hominem seminis esse, aut oui gallinam: sed contrà ouum gallinæ, semen hominis dicimus, quòd ista ex his sint, inque iis nascantur, ortumque deinde suum naturę tanquam debitum reddant. deest enim iis quod ipsorum

naturæ

naturæ est proprium: itaque à natura habent, vt aliquid simile eius vnde excreta sunt efficere velint: & seminis rationem definiunt, genituram ortu indigentem. nihil autem eo indiget, quod non sit neque exstiterit. Oua autem planissimè videmus naturam habere cuiusdam in animali concretionis & coitionis, quæ talibus instrumentis & vasis indigeat. Hinc est, quod nullum ouum è terra editum memoratur: atque Tyndareum de cœlo delapsum poetæ fabulantur. Animalia autem perfecta & integra hodieq; terra parit: mures in Ægypto, passim serpentes & ranas & cicadas, extrinsecus alio principio, aliaque vi accidente. in Sicilia sub seruile bellum, cùm sanguinis multum, & insepulta cadauera computruissent in terra, copia bruchorum erupit, qui per totam dispersi insulam frumentum corruperunt. Hæc ergo è terra nascuntur & aluntur, eaque genitabilia facit cibi abundans excrementum: vnde voluptatis gratia vnum cum altero coit animal, ac corpus miscet, indeq; alia oua, alia viuos edunt partu fetus. eoq; maximè liquet animalia è tellure orta primùm, iam porrò alio modo & inuicem coeundo subolem propagare. Denique tota hæc quæstio talis est, ac si interroges an fuerit matrix ante mulierem. Sicut enim matrix ad ouum, ita se rursus ouum habet ad pullum, qui in eo cõceptus ad partum reseruatur, vt nihil iam differat dispiciens quomodo gallinæ ante oua fuerint, ab eo qui inquirat quomodo mares & fœminæ exstiterint priusquam penes exstarent & vuluæ. Et verò pleræq; partium vnà cum totis subsistunt, facultates partibus inhærent, actiones facultatibus comitantur, effecta actionibus. effectum autem facultatis progenerandi partium ad hoc destinatarum est semen & ouum. vt omnino necesse sit hæc totius ortum tempore subsequi. Sed & hoc perpende, an non sicut concoctio alimenti nulla fieri potest nondum nato animali: ita ne semen quidẽ possit, aut ouum. etenim hæc concoctionibus quibusdam & mutationibus confici apparet: neq; fieri vllo modo potest, vt alimenti abundantiam natura nõdum nato animali habeat. Cæterùm semen vtcunq; principii naturã sibi vindicat, ouũ obtinere principii rationem non potest. non enim primum subsistit, neque totius obtinet naturam, cùm sit imperfectum. Itaque absque principio animal nasci non dicimus: sed principium

viui fetus edendi eſſe, à qua primùm materies mutata fuerit vi, temperiem quandam & mixtionem indente fetificam. Ouum porrò itidem vt ſanguinem & lac, eſſe ex eorum numero quæ poſt nutritionem & concoctionem ſupernaſcũtur. Nunquam enim viſum eſt ouum, quod è cœno eſſet concretum: ſed in ſolo animali coit atque naſcitur. At enim innumera animalia in cœno naſcuntur. Et quid de aliis dicam? tam multis captis anguillis, nemo vnquam vidit genitale ſemen aut ouum anguillæ. ſed etiam ſi quis omnem exhauriat aquam, omnẽ limum, nihilominus aqua in locum iſtum denuò confluente anguillæ naſcuntur. * Neceſſe verò eſt id poſteriùs naſci, quod ad ſui ortum alio indiget: priùs id exſiſtere, quod naſci abſque alterius poteſt adminiculo. De hoc enim prima eſt quæſtio * nam & nunc nidos conficiunt aues priuſquam oua ponant, & mulieres cunabula antequam pariant. non tamen auibus nidos, cunas infantibus priores dixeris. Non enim terra, inquit Plato, mulierem, ſed mulier terram imitatur, & alia feminei ſexus. Proinde probabile eſt primum ortum ex terra temporis perfectione abſolutum fuiſſe, nihilq; indigentem huiuſmodi inſtrumẽtis, receptaculis & vaſis, qualia nunc ob imbecillitatem natura parat atque machinatur parientibus.

QVAESTIO QVARTA.

An lucta ſit certaminum vetuſtiſſimum.

SOſiclem Coronenſem, qui Pythia vicerat prælatus reliquis poetis, nos gratulatorio ob victoriã conuiuio excepimus. Cùm autẽ inſtaret certamen gymnicum, plurimus fuit ſermo de luctatoribus: nam multi ac nobiles aduenerant. Aderat tum Lyſimachus, vnus de Amphictyonũ procuratorib. Is aiebat nuper ſe grammaticum audiuiſſe, qui luctam omnium certaminum eſſe antiquiſſimum pronunciaret, idq; ipſius vocabuli teſtimonio confirmaret. ſolere enim recentiores plerumq; res nominib. illis affici, quæ eſſent antiquiorũ: quomodo etiam à lyra ad tibiã eſſent contentionis & pulſationis verba tranſlata. Locum porrò vbi omnes athletæ exercerentur, palæſtram appellari, à pale, id eſt lucta nomen primò adeptum, quod deinde etiã recens inuentis accõmodatum fuerit. Id ſanè, inquam ego, teſtimonium

monium est parum firmum. nam palæstra à pale dicta fuit, non quod lucta antiquissimũ de certaminib. esset: sed quòd ex omnib. certaminũ formis ea sola luto, puluere ac ceromate indiget. Nam neq; cursum, neq; pugillationẽ in palæstra elaborant: sed solius luctæ & pancrarii sunt volutationes istę liquet enim pãcratiũ è lucta & pugillatione esse cõpositũ. Alioquin etiam rationi quî sit conueniens, luctã quæ certaminũ est artificiosissimũ & versutissimum, simul etiã veterrimũ haberi? Id nimirũ vsus vitæ necessarii primò proferũt, quod simplicissimũ & artis expers, vi magis q̃ artificio conficiatur. Hæc me locuto, Sosicles: Rectè, inquit, dicis tuoq; dicto fidẽ conciliabo è nominis significatione. pale enim mihi videtur dicta à verbo paleuein, quod dolò & fraude deiicere notat. Mihi verò, inquit Philinus, à palmo, qui palæsta Græcis est, pale nomen habere videtur. hac enim maximè manuũ parte agunt luctantes, vt pugno pugiles: vnde & nominũ est diuersitas. Quinetiã cùm poetis sit palynein humidũ aliquid corpori inspergere & applicare, & maximè luctatores videamus hoc facere, inde licebit vocabuli originẽ repetere. Hoc quoq;, aiebat, vide, an nõ à pelas, quod propè significat, rectiùs palen deducamus. nã cursorib. cum hoc sit propositũ, q̃ lõgissimè auelli & distare inuicem: pugilibus ne admodũ quidẽ cupientibus arbitri certaminũ permittant vt se mutuo complectãtur: solos luctatores videmus mutuis complexibus sese deuincire, & concertationis maiorem partem variè miscendis atq; constringendis inuicem corporibus peragi.

QVAESTIO QVINTA.

Cur inter certamina Homerus semper primo loco pugillationem, proximo luctam, vltimo cursum recenset?

HIs dictis cùm Philinum nos laudauissemus, rursum Lysimachus: Quod ergo, inquit, certamẽ dicemus primũ fuisse, potiùs quàm stadium, vt apud Olympiã. Heic enim * apud nos in singulis concertationibus introducunt post pueros luctatores viros luctaturos, & pugilibus sufficiunt pugiles, itidemque pancratiastis pancratiastas. ibi autem vbi decertauerunt pueri, viros vocant. Immò, inquit, Timon, ordinem ratione temporis potiùs considera,

quem

quem Homerus tradidit. Nam de gymnicis certaminibus apud eum semper primò pugillatio, deinde lucta, postremò cursus refertur. Ibi Crates Thessalus hoc admiratus, Dii boni, ait, quanta ignoramus. sed si in promtu habes aliquos in hanc sententiam versus, quæso haud grauate eos nobis subiicias. Ad hæc Timo: Funebria inquit, Parocli certamina fuisse ab Achille eo quem dixi ordine instituta, omnium ferè aures etiamnum personat. Sed ordinem hunc poeta æquabiliter seruans, Achillem fecit sic Nestori dicentem:

Iliad. ψ. 620. *---ego hoc te munere gratis*

Adficio: neq; enim pugnis, lucta, iaculo've

Certabis, cursu've.---

senem autem inter respondendum senili more garriendo eum confundentem.

Ibid. 625. *Nam pugil Oenopidem pugilem Clytomedea vici,*

Ancæus lucta Pleuronius est mihi stratus:

Iphiclus cursu victus.---

Rursum Vlysses introducitur, Phæaces prouocans ad concertandum

Odyss. θ. 206. *Pugnis, vel lucta, vel cursu deniq;---* & Alcinous respondet:

ibid. 246. *Non etenim pugiles sumus heic, lucta've periti:*

Sed pedibus celeres.--- vt appareat poetam non forte fortuna aliàs alio ordine vsum pro eo atq; in buccam venisset: sed ea quæ tum secundum leges agi receptum erat secutum fuisse. sic autem agebatur, cùm adhuc priscus ordo conseruaretur. Cùm finiisset orationem frater, dixi ego, Reliqua sanè mihi vera videri, sed interim causam non aperiri. Sed & reliquorum nonnullis parum probabile visum fuit, de pugillatione & lucta priùs, quàm de cursu fuisse institutum certamen. & abs me contenderunt, vt rem accuratiùs explicarem. Dixi ergo, vt tum mihi ad animum accidebat, Videri mihi hæc omnia imitationes exercitationesque rerum esse bellicarum. Itaq; postremo semper loco grauis armaturæ introducitur certamen, quod argumento est huc esse finem exercitationis corporis ac certaminis. & quod triumphantibus permittitur vt partem muri demoliantur, hunc habet sensum, Vrbi murorum non esse magnũ vsum, viris præditæ pugnandi vincendiq; gnaris. Lacedæmone is qui coronarium certamen vicisset, eximium

eximium in acie locum habebat, vt propter regem stans pugnaret. Solus quoque omnium animalium equus in partem certaminum & coronarum venit, quia solus natura & exercitatione factus est, vt in prœlio homini adsit. Quæ si non perperam dicuntur, iam hoc, inquam, consideremus: Eorum qui pugnant primum opus esse ferire, & ictus euitare. secundum vbi iam congressi manus conferunt inuicem trudere & subuertere aduersarium. (qua re maximè aiunt apud Leuctra Spartanos à nostris palæstricæ peritis fuisse oppressos. ideóque etiam quidam apud Æschylum bellicosus appellatur

Acer, & in rigidis gnarus luctarier armis.

ac Sophocles alicubi de Troianis ait, eos esse

Equites, sagittas arcu gnaros tendere,
Et tinniente cum scuto luctarier.)

tertium vel fugere si vincatur, vel insequi victos. Ergo haud abs re pugillatio primum habebat locum, secundum lucta, tertium cursus. Est enim pugillatio ictus & declinationis imitatio, lucta complexus & pulsionis, cursu discunt fugere & persequi.

QVAESTIO SEXTA.

Cur picea, pinus, earumq́; similes arbores inoculationem non admittant.

SOclarus conuiuium nobis præbens in hortis quos Cephisus amnis circumfluit, demōstrabat arbores omnis generis insitionibus, quas vocāt inoculationes, variè exornatas. Vidimus enim è lētisco oleam pullulantem, & è myrto malum Punicam. erant etiam quercus pira bona ferentes, & platani malorum surculos, ficus mori germina quæ excepissent, aliæque stirpes ita inter se permixtæ vt iam fructum ferrent. Alij ergo Soclarum iocosè incessebant quod genera & plātas poeticis sphingibus & chimæris monstrosiores aleret. Crato autem nobis ad disquirendum proposuit, quidnam esset causæ, quòd eæ solæ stirpes quæ oleosæ sunt, hanc permistionem non admittunt. non enim videri coniferam pinum, aut cupressum, aut pinum, aut piceam, quæ quicquam diuersi generis aleret. Eius verba excipiens Philo, Est, inquit, mi Crato, ratio hac de re apud doctos, quam agricultura confirmat. Aiunt enim oleum esse plan-

tis inimicum, & celerrimè perire stirpem quamcunque voles, si inungatur oleo, sicut & apes. Dictæ autem arbores pingues sunt, ac natura ita ad humorem coquuntur maturantúrque, vt picem quoque & resinam lacryment, incisóque libro quasi sanies quædam in vulneribus earum foràs erumpente humore concrescat. quin & tæda earum liquorem emittit oleosum, & pinguedo eius renitet. Inde est, quòd olei in morem cùm diuersi generis rebus permixtionem non recipiunt. Postquam suũ sermonem absoluit Philo, Crato ostendit etiam corticis naturam (sua quidem sententia) ad hoc conferre aliquid: qui ob suam tenuitatem atque siccitatem iis quæ inseruntur sedem atque firmam inolescendi facultatem non præbent. verùm hoc faciunt corticosa & humido prædita libro, quæ insitam propaginem facilè suo sibi humore agglutinant. Ad hæc Soclarus: Porrò, inquit, non malè hoc quoque cogitatur, id quod capax alienæ debet esse naturæ, oportere esse mutatu facile: vt superatum alterius qualitatib. adsimiletur, nutrimentúmq; suum mutare possit ita, vt insiticio adsimiletur. Etenim aliquid consituri, terram antè diluere solemus atque emollimus, vt diffissa eo promptiùs ob facilitatem percipiendi affectiones amplectatur ea quæ inserimus. cùm dura & rigida mutationi non sit apta. Istæ autem, de quibus sermo est, arbores, cùm lignis leuibus sint præditæ, temperamentum non admittunt, neque subigi se aut mutari patiuntur. Iam ne hoc quidem, aiebat, obscurum est, debere id quod in se recipiat ad id quod inseratur rationem loci habere: loci autem natura feminea vt sit & fecunda, requiri. itaq; stirpium eas quæ fructus sunt feracissimæ insigunt: tanquam mulieribus lacte abundantibus alios infantes lactandos si subijcerent. Piceam autem, & cupressum, & alias id genus arbores cernimus omninò parcè ac malignè fructum ferre. Sicut enim qui mole carnis graues sunt, ij plerunque prolem non procreant, consumpto in ipsum corpus alimento ita, vt nihil genitalis excrementi relinquatur: ita istiusmodi arbores nutrimentum omne in se absumentes, in magnitudinem excrescunt amplam, fructum autem vel non ferunt, vel exiguum, & qui tardè perficiatur, vt mirum nõ sit si alienum in eo non nascitur, in quo etiam proprium quod est, ægrè alitur.

QVAE-

QVAESTIO SEPTIMA.

De remora piſce.

CHAEREMONIANVS Trallianus aliquando, cùm omnis generis piſciculi fuiſſent propoſiti, vnum ex iis oſtendens nobis acuto capite & prælongum, huic ſimilem dicebat eſſe piſcem, quem à detinenda naue echenecidem Græci, Latini remoram appellant. Aiebátque eum piſcem ſe vidiſſe, cùm mare Siculum nauigaret, admiratúmque fuiſſe eius vim, cùm nauigationi is haud exiguam tarditatem morámque inieciſſet: donec tandem à proreta captus fuit, exteriori parieti nauis adhæreſcens. Non defuerunt qui Chæremonianum riderent, vt qui fabuloſum & incredibile figmentum pro re vera accepiſſet. Erant etiam, qui naturales illas rerum diſſenſiones (antipatheias vocant) iactarent, & multa huius generis commemorarent. Nimirum enim Elephantem furentem conſpecto ariete inſania ſolui: viperam ſiſti ſi fagi termite admoto eam contigeris: taurum agreſtem ficui alligatũ quieſcere: ſuccinum omnia leuia ad ſe trahere, ocimo dempto, & iis quæ oleo ſunt imbuta: magnetem allio inunctum ferrum non trahere. quorum omnium cùm manifeſta ſit experientia, cauſam tamen ſi non prorſus nefas, ſaltem difficile eſt ſcire. Hoc verò, inquam ego, ſubterfugere diſquiſitionem eſt, non cauſam rei exponere. Id autem conſideremus, multa accidentia eſſe, quæ non rectè, pro cauſis tamen habẽtur. perinde ac ſi quis exiſtimet viticis flore fructum vitis matureſcere, quoniam ita vulgo dicitur,

Florente vitice matureſcit vua iam.

aut propter fungos qui in lucernis concreſcunt, confundi & nubib. cogi aerem aut aduncos vngues cauſam eſſe, non accidens vlcere adfecti viſceris. Sicut ergo iſtorum vnumquodque adfectioni comitatur, ab iiſdem ortum cauſis: ita vna etiam cauſa eſt cur nauis & tardiùs eat, & remoram adſciſcat. Cùm enim ſicca ſit, & admodum grauis humore nauis, probabile eſt ſublabentem mari ob leuitatem ſubire carinam, & fluctum * puro * * facilè recedentem. Quando autem admodum madida algam multam & muſcum concretum attrahit: tunc & ligni ictus fit obtuſior, & fluctus accidens ob lentorem ſuum non facilè delabitur. *

itaque etiam parietes nauium detergent, muscum & algam à lignis dimouentes. inter quæ consentaneum est cùm etiam remora adhærescat ob lentorẽ, causam tarditatis, non consectarium causæ tarditatem efficientis creditam fuisse.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur equos lycospadas dicunt feroces esse.

EQuos lycospades sunt qui à frænis quæ lupata dicuntur appellatos putent, ob ferociam & contumaciam sic domitos. At pater noster, minimè ex tẽpore loqui solitus cùm æqua omnibus potestas esset, & qui semper vsus fuisset præstantissimis equis, equos aiebat, quos etiamnum pullos adorti essent lupi, si effugissent, bonos euadere & cursu veloces, ac dici lycospadas, quasi tractos à lupis. Eius rei cùm testimonium ipsi complures dedissent, causa cur iste casus ferociores alacrioresq; faceret equos in quæstionem venit. Plerique hanc adferebant rationem, metum isto euentu, non ferociam indi equo: proinde cùm essent facti meticulosi & qui facilè quamuis ad rem pauerent, celeriter sese incitare in morem ferarum aliquãdo cassibus ictarum. Ego autem considerandum dixi, nunnam cõtrarium magis sit verum: neque ideò agiliores fiant pulli quòd effugissent vim adorientium bestiarum: sed nunquam eam fuerint euitaturi, nisi celeres essent & feroces. Non enim Vlyssem eò factum prudentem, quia Cyclopem effugisset; sed ideo effugisse, quia erat prudens.

QVAESTIO NONA.

Quare ouis à lupo morsæ caro sit suauior, lana autem pediculos gignat.

SEcundum hæc quæstio de morsis à lupo ouibus incidit, quæ dicuntur carnem habere dulcissimam, lanam pediculos gignentem. Non ineptè aũt visus est Patrocles adfinis noster de dulcedine ratiocinari, carnem morsu eius feræ colliquari. Esse enim spiritum lupi adeò feruidum & ignitum, vt ossa etiam durissima in ventre colliquet atque emolliat. atque ideò à lupis morsa celerius quàm alia liquescere. De lana autem dubitatum fuit, An fortasse ea non generet pediculos, sed euocet proprietate quadam asperitatis incidentis aut caloris carnem discernentis. Hanc

autem vim conciliari morſu lupi * & ſpiritum mutantis vſque ad crines iugulati. Et hiſtoria fidem huic rationi fecit. Nouimus enim venatores & coquos, alteros vno ictu feram ſternere, vt ſuffocata abſque ſpiratione iaceat: alteros ægrè multis ictibus occidere. & quod magis mirum ſit, alteros eam vim cum ferro indere vulneri, vt mox putreſcant, ac ne vnum quidem diem ſe à putredine defendant: alteros cùm non tardiùs interficiant quàm illi, tamen nihil tale in carnẽ inferre, ſed eam diu manere integram. Quòd autem iugulatio & mors animali mutationem adferat, quę ad cutem vſque, capillos vnguéſque pertineat, id Homerus quoque declarare ſolebat, de cute & loro dicens,

----bonis, qui vi iugulatus.

Quæ enim animalia non morbo, neque ſenectute diſſoluuntur, ſed iugulantur, eorum pellis valida eſt & denſa: quę autem à feris mordentur, eorum & vngues denigrantur, & capilli defluunt, & pelles laxæ fiunt ac ruptu faciles.

QVAESTIO DECIMA.

Veteréſne rectiùs fecerint qui in conuiuijs ſuam cuique portionem tribuerunt, an qui nunc in commune præbent.

QVo tempore eum magiſtratum geſſi, qui quòd anno dat appellationem Eponymus dicitur, domi in ſacrificiis pleræq; cœnæ ita agitabantur, vt ſua cuiuis portio tribueretur. Id cùm nonnullis impensè probaretur, fuerunt qui à commune alienum dicerent atque illiberale, putaréntque vbi primùm depoſita eſſet corona, debere menſas ad priſtinum morem reformari. Non enim edendi, aiebat Agias, & bibendi gratia, ſed compotandi, puto, & vnà edendi gratia nos inuicem vocamus. at iſta carnium in portiones diuiſio ſublata communione multas facit cœnas, multos cœnantes, neminem alterius conuiuam: quando veluti à lanij menſa pondere acceptam quiuis partem ſibi proponit. Et quid refert, calicémne conuiuarum cuique proponas peculiarem, ſextariúmque vini plenum, & propriam menſam, (quo pacto Demophontidæ Oreſtem feruntur cœna excepiſſe, iubentes pro ſe bibere, neque obſeruare *Euri. Iphi. Taurica.* alios) quàm id agere quod hodie fit, vt quiſque ſibi pro-

positis pane & carne tanquam è proprio præsepi vescatur? nisi quòd nobis non incumbit necessitas tacendi vt Orestem conuiuio accipientibus. Immò hoc ipsum conuiuas ad communitatem omnium rerum prouocat, quòd & communi vtimur inuicem sermone, & cantu psaltriæ oblectantis aut tibicinæ ex æquo fruimur, & crater in medio positus, nullis circumscriptus finibus fons exstat amicitiæ largus, modúmque fruendi habet appetitu definitum: non quo modo panis & carnis iniustissima portio æqualitatis mensura iniustissimè se venditat apud inæquales. Idem enim & ei qui paulo indiget, nimium est: & ei qui multo opus habet, non sufficit. Ergo sicut, amice, qui multis ægrotantibus æqualia medicamenta mensuris & ponderibus exactis distribueret, per esset ridiculus: ita etiam habendus est præbitor, qui homines neque sitientes æqualiter neque esurientes, vniuersos æquali modo volet curare, mensuram & quod cuique tribuẽdum sit arithmetica, non geometrica definiens ratione. In cauponam quidem vnus, publica omnes mensura vna vtentes: ad cœnam autem quisque proprium apportantes ventrem venimus, quem non æquale, sed sufficiens ei quod sit, impleat. Neque verò Homericæ illæ cœnæ militares atque castrenses huc sunt transferendæ: sed æmulanda potiùs antiquorum humanitas, qui vt omnem venerarentur communionem, non victus modò & tecti, sed chœnicis etiam & cibi societatem honori duxerunt. Valeant ergo Homericæ cœnæ, à fame & siti non vsquequaque liberæ, & quibus præsint reges Italicis cauponibus ad rem attentiores, qui in ipsis prœliis præcisè commemorent, quantum in cœna apud ipsos quiuis biberit. Pindaricæ nimirum meliores, in quibus heroes venerandam iuxta mensam permiscentur: ea enim vera est permixtio, cùm omnia omnibus sunt communia: sicut contrà diuulsio est, quæ crimen discordiæ amicissimis ingerit, cùm ne obsonium quidem communicare posse videntur. His dictis cùm placeret Agias, instigauimus vt contrà diceret * Insolens, inquit, Agiæ quippiam vsuuenit, si tantum gerens ventrem, iniquè fert æquã se accipere portionẽ, vnus ipse de helluonibus? Nam in cõmuni pisce, nõ insunt spinæ, dicebat Democritus. Atqui hoc ipsum, inquit, maximè Mœran, id est fatum à danda cuique sui portione.

ad Ilia. δ. 262.345. Videtur alludere.

*

tione.

tione dictũ, Necessitati præfecit. Æqualitatis enim, quam
Socios socijs deuincire, Vrbes Vrbibus Phœniss.
Euripidea anus ait, operam nihil magis requirit, atq; communio mensæ: estque eius vsus à natura, non instituto, necessarius, non ab opinione nouatus atq; introductus. Plura porrò de communibus edenti inimicus est qui minus accipit, & tanquam celeri fluctu incitatam nauem non potest adsequi. Non enim ad amicitiam conducens, aut conuiuio conueniens exordium est, puto, suspicio, rapinæ, manuum concertatio, & pulsatio cubitorum: sed absurda hæc sunt, canina, & quæ pleraque in conuicia & rixas desinant, non conuiuarum modò inuicem, sed etiam aduersus mensarum ministros & reges. Quandiu autem Mœra & Lachesis, cui à sorte nomen, in cœnarum & conuiuiorum communione æqualitatem administrauerunt, nihil videre licuit indecorum, nihil illiberale. sed & conuiuia dætas, & conuiuij regem dætymonem, & ministros mensæ dætros à distribuendo & diuidendo dicebant. & Lacedæmonij Kreodætas, id est carnium diuisores habuerunt non vulgares, sed primarios viros: quando id munus etiã Lysandro in Asia rex Agesilaus mandauit. Tum demum distributio è conuiuiis est eiecta, cùm luxus ea occupauit. nimirum enim non poterant placentæ, candyli, caryceiæ, aliáq; condimentorum & opsoniorum fercula diuidi: sed deuicti istis deliciis ac gulæ studio, æqualitatem portionum prodiderunt. Argumento est, quòd etiamnum sacrificia & publicas cœnas portionibus distributis agitant, ob victus simplicitatem & mundiciem. vt omnino qui distributionem in vsum reuocat, simul etiam reducat frugalitatem. Sed vbi proprium est, ibi commune perit: vbi quidem non est æqualitas. Non enim propriæ rei possessio, sed alienæ inuolatio, & id quod commune est sibi vindicandi libido initium fecit iniustitiæ & discordiæ: quam termino & modo proprietatis tollentes leges, cognomines factæ sunt in Græco sermone eius facultatis, quæ commune æqualiter distribuit * quando ne coronam quidem vult distribui vnicuique nostrûm à rege, neque lectulos & loca: sed etiam si amasiam aliquis aut psaltriam adducat, communia hæc sunt amicorum, vt (quæ Anaxagoræ fuit sententia) omnes res vnum fiant. Quòd si horum proprietas nihil perturbat, neque impedit

communicationem maximarum rerum, & maximè seriarum, sermonum inquam, propinationum, comitatis: desinamus Parcis iniuriam facere, & proli Fortunæ Sorti, vt eam appellat Euripides. quæ neque diuitiis primas, neque gloriæ tribuens, fortuitò aliàs aliò vergens, pauperem * & humilem extollit, neque omni libertate priuatum esse sinit. diuitem verò & magnum citra molestiam castigat, condocefaciens eum ad ferendam æquo animo æqualitatem.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST *Conuiualium disputationum liber tertius.*

SIMONIDES poeta, Sossi Senecio, quodam in conuiuio cùm videret hospitem accumbere tacitum, & cum nemine verba commutantem, Mi homo, dixit, siquidem stultus es, sapiens factum edis: sin sapiēs, stultum. Etenim inscitiam præstat occultare: verùm hoc difficile est inter pocula.

Od.ξ.465. *Nam vinum vel prudentem cantare coegit,*
Et tenerùm ridere, pedesq; inferre choreis,
Atque tacenda loqui, nec idonea dicere dictu.

Vbi quidem, si non fallor, poeta vinolentiæ & ebrietatis constituit discrimen. Nam cantus, risus, saltatio, iis qui mediocriter adhibére possunt accidere: garrire, & ea dicere, quæ reticeri præstabat, iam ebrietatis est opus. Itaque Plato etiam in vino maximè plerorumque hominum animi affectiones existimat posse perspici. Et Homerus cùm caneret, [margin: 1. Legum.]

Ody.φ.35. *---- neque mensæ his interuenerat vsus:*

satis ostēdit ita se existimare, vini & mensæ communionem plurimum ad notitiam mutuā conducere. Non enim contrahitur notitia inter tacitè edentes ac bibentes: sed ad loquendum prouocat vinum: inter loquendum multa aperiuntur atque deteguntur aliàs occulta, inuicémque innotescunt cōpotores, vt nō ineptè Æsopum ille increpauerit: Quid quæris, ridiculum caput, illas fenestras, per quas in alterius cogitationes alter potest inspicere. vinū enim nos aperit ac ostentat, non sinens latére: sed speciem atque laruam adimit, lege tanquam pædagogo quàm longissimè

semoto

semoto. Proinde Æsopo, Platoni, & si qui alij examinare quempiam volunt, tormenti loco sit merum. Qui autē mutuò in se inquirere nihil curant, neq; deprehēdere vnus quæ alter occulta habeat satagunt, amicè tantùm vnà cōsuescere expetunt: ij tales tractant quæstiones ac disputationes, quibus aduersitates fortunæ obruātur, fiduciam autem recipiat animi pars optima, & liberalibus studijs deditum ingenium in elegantes & eruditas collocutiones tanquam in pascua & prata sibi cōsueta producatur. Hinc adeò factum est, vt nos quoque hanc tibi tertiam decuriam compotatoriarum quæstionum confecerimus: è quibus prima est de coronis.

QVAESTIO PRIMA.

An inter pocula vtendum sit sertis floreis.

ATHenis olim de coronis quæstio incidit in cōuiuio, quo Eraton musicus complures exceperat, cùm Musis rem sacram fecisset. Nam vt à cœna omnis generis serta fuerunt circumlata, Ammonius salse quodammodo nos notauit, qui pro laurea roseam gestaremus coronam. aiebat autem omnino floreas coronas esse pueriles, & magis ludentibus virginibus ac mulieribus, quàm philosophorum conuenire musicorúmq; hominum congressibus. Mirórque adeò, aiebat, Eratonem hunc, qui colores in cantilenis abominans, pulcrúmq; incusans Agathonem, qui cùm Mysos fabulam doceret, primus fertur chromaticum genus tragœdiæ immiscuisse: ipse nobis varijs, vt videtis, floridísque coloribus conuiuium oppleuerit. dúmque per aures accidentem oblectationem excludit, voluptatem oculis & olfactui obuiā quasi per aliud ostium introducit in animam, voluptati sertum destinans, non pietati. Atqui hocce vnguentū fragrantiam edit durabiliorem quàm flores isti, inter manus muliercularum corollas plectentium emarcescentes. Enimuerò in conuiuio philosophorum locus non est illus voluptati, nulli annexæ vtilitati, neq; principium aliquod naturalis appetitionis comitanti. Sed quemadmodum ij qui ad cœnam ducuntur à vocatis amicis, more sanè humano, ijsdem fruuntur rebus: (qualis Aristodemus à Socrate fuit perductus in Agathonis domum conuiuium exhibentis) qui verò vltrò accedat, ei fores præcludi oportet. ita voluptates quæ

cibum potúmq; sequuntur, appetitionibus accitæ naturalibus, locum habent: aliæ quæ non inuitatæ nulla ratione, tantùm luxuria quadam instigante obrepunt, arcẽdæ sunt. Sub hæc adolescentes, qui cum Ammonio nõ consueuerãt, perturbati serta paulatim detraxerunt. Ego autem, qui scire exercitationis gratia & disputationis hæc ab eo in medium proposita, Tryphonem medicum compellans: Heus tu, inquam, aut vna nobiscum deponenda est tibi pulcrè ardens rosarum floribus corona, aut dicendum, vt apud nos subinde solebas, quid ad bibendum adiumenti adferãt floreæ coronæ. Excipiens verò meum sermonem Eraton, Ita scilicet, inquit, decretum est, nullã admittere voluptatem quæ symbolum non det, & oblectationem aspernari nisi mercedem nobis præbeat? Aut vnguentum potiùs & purpuram auersamur ob luxum ijs adhærentem tanquam dolosas vestes, dolosos colores, vt barbarus ille dicebat: sponte autem sua nati colores & odores simplicitate præditi sunt & puritate, nihílque differunt à frugibus arborum? Nónne enim stultum sit sapores natura præbente colligere, ijsque frui: odores autem & colores eadem suppeditante, ob elegantiam ac voluptatem in ijs efflorescentem spernere, quòd nullam aliam extrinsecus vtilitatem adferant? Hæc enim inter se pugnare videntur, Naturam (quod vos dicitis) nihil facere frustra, & isthęc delectationis causa esse condita, nullam aliam vtilitatem conferentia. Iam hoc considera, ijs quorum stirpes terra continentur, ac quæ germinant, folia data esse ob conseruationem fructus, vtq; foueant plantas, eæq; ita faciliùs caloris ac frigoris vicissitudines perferãt: flores dũ permanent in planta, nullam vtilitatem adferre nisi quòd nobis odoratu aut visu sunt iucundi: cùm & odores mirabiles edant, & varietatem coloribus tincturísque inimitabilibus exhibeant. Itaque folijs auulsis veluti dolent & mordentur plantæ, & vlcerosum ijs quoddam accidit detrimentum, ac denudatio indecora. & non tantùm, vt voluit Empedocles,

Foliorum vsus.

Omnino folijs debemus parcere palmæ:

sed & reliquis omnibus arboribus, neque nos ornare illorũ cum dedecore, vi & contra naturam folijs eas spoliando. At enim florum detractio vindemiæ cuidam est similis, tãtúmque a nocendo abest, vt ij vltrò marcescentes decidant nisi tempestiuè demantur. Quemadmodum ergo barbari pelli-

bus

bus pecoris loco lanę vestiuntur: ita mihi videntur qui è folijs potiùs quàm florib. coronas texunt plantis non vti conuenienter rationi. Atque hanc ego sertorum venditricibus stipem confero. Non enim sum grammaticus, vt memoria referre possim carmina, quibus ostēditur priscos sacrorum certaminū victores floreis redimitos fuisse sertis. Sanè Musis consecratam fuisse roseam coronam, memini me legere in Sapphonis versibus, quibus indoctam quandam mulierem ita alloquitur:

Te simul lethum rapiet, iacebis,
Nec suo quisquam celebrabit ore:
Particeps non es quoniam rosarum
Pieriarum.

Audiamus tamen, an etiam a medicina floribus aliquod testimonium Trypho perhibeat. Proinde Trypho in partes dicendi succedens, Prisci, inquit, horum nihil inobseruatum reliquerunt, vt qui plurimis plantarum vsi essent remedijs. & exstant etiamnum argumenta rei. Tyrij enim Agenori, Chironi Magnetes primitias offerūt, quòd ij primi medicinam fecisse existimātur. Radices enim plantarū erant, quibus ægrotos sanauerunt. Bacchus porrò non eo tantùm nomine medicus est habitus, quòd vinum inuenit medicamentum validissimum & suauissimum: sed quòd ederam quoq; facultate sua vino maximè resistentem in honore habendā docuit, eáque bacchantes coronauit, vt minus à vino læderentur, edera suo frigore ebrietatem restinguente. Sed & nomina quædam manifestant veterum hac in re summam diligentiam. Nam & nucem caryam dixerunt, quòd spiritum grauem ac soporem incutientem profundum exhalans, lædat qui sub ea recumbunt. & narcissum, quia torporem (qui narce Græcis est) neruis incutiat, grauedinémq; torpidam: vnde & Sophocles eum veterem magnorum deorum coronam appellat, nimirum Manium. Rutam quoque peganon ea de causa dictum autumant, quòd ob siccitatem calore mixtam semen genitale constringat & coagulet, ideóque prægnantibus planè sit inimica. Qui verò amethystum cùm herbam, tum cognominem eius gemmam nomen à prohibenda ebrietate habere putant, ij errant. vtrunq; enim à colore dictum est. neque enim folium herbæ liquido est colore, sed violæ & vino temperie diluto simile. Multa alia comme-

commemorari possent vocabula stirpium, à facultatib. earum deducta: sed & hæc ipsa sufficiunt ad industriam veterũ demonstrandam, ac peritiam. quam etiam aduersus ebrietatem adhibuerunt. Maximè enim merum quando caput ferit, & intendit corpora, perturbat, sensuum principio perculso. At florum exhalationes mirabiliter contra hoc mali præsidio sunt, capútq; veluti arcem muniunt ad ebrietatem pellendam. nam & calidi flores molliter aperiendis meatibus faciunt vt perspirare vinum possit: & quæ leuiter frigida sunt, mediocri contactu vapores repellunt. vt violacea & rosacea corona: vtrunq; enim horum adstringit, reprimítq; odore suo ea quibus caput grauatur. Cypri porrò flos, & crocus, & baccaris eos qui adbiberunt ad somnum molestiæ vacuum adducunt. exhalant enim mite quidpiam & gratũ, quo inæqualitates quæ inebriatorum corpori accidunt, asperitatésq; diffunduntur, ita vt trãquillitate oborta retundatur & digeratur id quod crapulam erat facturum. Quorundam etiam florum odoribus sursum dissipatis ad cerebrum, fit vt & meatus qui sunt instrumento sentiendi expurgentur, & humores incidantur, sensim absq; vehementi ictu aut agitatione discussi, simúlq; cerebrum natura frigidum refocilletur. Itaq; serta è floribus texta præcipuè à ceruice suspendentes, hypothymidas appellabant, vnguentísq; quibus ea erant delibuta, pectus inungebant. Testatur etiã Alcæus, iubens vnguentum sibi affundi super multa passum caput & canum pectus. Sic etiam inde odores à calore eiaculantur in cerebrum, rapientibus eos naribus. Non enim ideo hypothymides vocauerunt collo appensas coronas, quòd animum castra sua in corde habere putarent: (est enim thymos animus) sed propter exhalantem potius fragrantiam, quam ipsi apothymiasin nominãt. Mirum verò nemini debet videri, si exhalationes sertorum vim tãtam habent: cùm memoriæ proditum sit vmbram smilacis interficere homines in ea dormientes, quo tempore planta maximè turget & florem parturit suum. & spiritum à papauere defluentem non cautè obseruatum ab ijs qui succum colligunt, subuertere homines. herbam autem alyssum si duntaxat in manũ sumatur, immò nonnullos si modò intueantur eam, singultu liberare. eadem pecori & caprarum gregibus conducere dicitur, si iuxta caulas plantetur. Rosa autem Rhodon Græ-

cis haud dubiè dicitur, quia multum odoris exhalet. quo fit, vt etiam celerrimè marcescat. naturalem autem habet vim refrigerandi, adspectu igneum aliquid ostentans, idq; non absque ratione. nam in superficie eius tenuis efflorescit calor, eò a frigore expulsus.

QVAESTIO SECVNDA.

De natura ederæ, calidane sit an frigida.

HEIC cùm nos Tryphonem laudauissemus, renidẽs Ammonius, Indignum verò fuerit, inquit, tam variã & floridam orationem contradicendo tanquam corollam discerpere. vnum id me offendit, quòd in eam intexta fuit edera, & frigore suo dicta merum restinguere. Etenim calida est edera, eiusq; fructus vino admixtus inflammando vim eius inebriandi & conturbandi auget. & palmitem ederæ auulsum ferunt instar lignorum igni curuatorum intorqueri. vitex etiam, quæ alijs plantis sæpe per cõplures dies incumbit, ederam celerrimè fugit, immò autẽ statim perit liquescens eius caliditate. Maximum argumentum est, quod Theophrastus narrat, iussum ab Alexandro Harpalum hortis qui erant Babylone Græcas inserere plantas solo ijs in locis admodum feruido, alsiosas & folijs luxuriantes vmbrámq; amantes herbas plantis reliquis permiscuisse: solam ederam non fuisse à solo receptam, quanquam magno conatu, magnáq; contentione plantare eam Harpalus eniteretur: sed exsiccatã perijsse. quippe calida ipsa temperari cũ tellure calida non potuit, sed perijt. Nam exsuperantia facultates perduntur. quæ causa est, vt contraria appetant, ac calorem ament frigida, frigus calida. atque hinc montosa, ventísq; & niuibus exposita loca facibus aptas & picem ferentes maximè producunt arbores, vt laricem & pinum coniferam. Præter hæc, mi Trypho, algidæ & frigidæ stirpes facilè folia amittunt ob paucitatem caloris & imbecillitatem compulso, & plantam deserente: oleam, laurum, ac cupressum semper virentem conseruat pinguedo & calor, sicut & ederam. Proinde carissimus Bacchus hanc non vt auxilium aduersus ebrietatem adhibuit, aut vino aduersam: qui merum ab inebriando apertè methy, & sese Methymnæum appellauit. Sed mihi videtur, quemadmodum vinosi vero destituti vino, hordeaceo vtũtur potu, & è malis aut palmulis quædam sibi vina conficiunt, ita qui hyeme desideraret vi-

Lib. 4. hist. stirp.

team

team coronam, vbi nudam & folijs vacuam vidit vitem, ob similitudinem ederaceam amplexus. Nam & palmitis ambages istę, lubricíq; in progrediendo ambitus atq; lapsus, & foliorum flexilis atq; inordinata circumfusio, & maximè corymbus ipse vuæ immaturæ densæ, iámq; colorem ducenti similis, vitis formam imitantur. Quinetiam si quid contra ebrietatem facit edera, calore id eam suo facere dicemus, aperiente meatus, aut potiùs concoctionem meri adiuuante. vt sic quoque medicus abs te factus Bacchus gratiam tibi, ô Trypho, debeat. Ad hæc vocem cohibente Tryphone, & quid responderet meditante, Eraton iuniores nos singulatim compellans hortabatur, vt aut Tryphonem pro coronis propugnantem adiuuaremus, aut coronas deponeremus. Et Ammonius securitatem ostendebat, pollicens nihil se dictur ũ aduersus ea quæ proposuissemus. Itaq; cùm Trypho etiam hortaretur ad dicendum: Demonstrare, inquam ego, ederam esse frigidam non est meæ operæ, sed Tryphonis: is enim ea vt frigus inducente ac stipante frequenter vtitur. Cæterùm ex his quæ dicta sunt, inebriare ederam vino admixtam verum non est. Quam enim bibentibus adfectionem infert, non ebrietatem rectè dixeris, sed perturbationem abalienationémque mentis: qualem altercum etiam, & multa alia inducunt, insania animum exagitantia. Auulsio autem palmitis illa, ratione vacat. hæc enim quæ contra naturam fiunt, non sunt naturalibus imputanda facultatibus. sed & ligna curuantur, igne humorẽ educente vi ex ipsis ita contorta. Cognatus autem calor id natura habet vt augeat atq; alat. Atq; hoc vide, an non frigiditas aliqua corporis multiplices illos flexus & humilitatem ederæ humi serpentis efficiat * nes, crebrò adflictę: sicut cùm viator ob imbecillitatẽ crebriùs considet, deinde rursum viam init. Itaq; etiam amplexu opus habet edera & fulcro, ipsa seipsam sustentare & producere non valens ob inopiam caloris, cuius est sursum efferre. Nix porrò quòd liquescit & defluit ab edera, id ob humiditatem folij fit. aqua enim niuem delet, & ob laxitatem ipsius incidit, vtpote cõgeriem exiguarum ac crebrarum bullarum. Itaq; in valde frigidis, sed humectis locis, nix non minùs quàm in apricis fluit. Iam ille perpetuus viror, & (vt vocat Empedocles)

---folij constantia firma,

non est à calore: vt neque foliorum delapsus à frigore. nam myrtus, & adiantum, non calida hæc, sed frigida, semper virent. Sunt qui æquabilitatem temperamenti pro causa adsignāt. Empedocles præterea proportionem quandam congruam meatuum ponit, qui ordine & æquabiliter alimentum transmittant, ita vt sufficienter id affluat. At quorum folia defluunt, ijs non suppeditat alimentum, ob raritatem superiorum & inferiorum angustias meatuum: cùm neq; hi submittant, neq; illi conseruent alimentum, sed quod exiguum acceperunt, confertim profundant. vt quæ haustris rigantur inæqualiter perforatis. Quibus autem aqua sufficit, ea semper alimentum quod satis sit & proportione conueniat, retinent, perpetuóq; virent, consenescunt nunquā. Quid quòd Babylone sata edera prouenire & durare noluit? Laudo equidem generosam plantam, quę Bœotij dei cliens mensæque assecla noluerit ad barbaros migrare, neq; imitari voluit Alexandrum istis gentibus similem factum, sed subterfugit inquilini, repulitque conditionem. Causa verò non fuit calor, sed frigus contrariæ temperiei impatiens. Quod enim accommodatum est alicuius naturæ, ab eo id non perditur, sed fouetur atq; alitur. sicut thymum fert terra sicca, quanquam calidum. At Babylone ita æstuosum & præfocando molestum aerem esse aiunt, vt multi diuitum vtribus aqua impletis frigoris corpori conciliandi causa indormiant.

QVAESTIO TERTIA.

Cur mulieres minimè, facillimè senes inebrientur.

MIrum verò videbatur Floro, quod Aristoteles in libro de ebrietate cùm scripsisset, maximè senes, minimè mulieres ebrietate capi, causam non explicauisset: alioqui nihil tale solitus omittere. eam verò in quodam familiarium conuiuio inquirendam in medium proposuit. Tum Sylla: Alterum, inquit, cognosci ex altero potest: & si de mulieribus causam repererimus veram, non multum disputare opus erit de senibus. naturæ enim maximè sunt inter se contrariæ, humiditate, siccitate, læuitate, asperitate, mollicie, duricie. Quod ad mulieres attinet, primùm in causa esse arbitror corporis humidam temperiem, quæ & carnis teneritatem efficit, & nitorem in læuitate, & purgationes. Cum ergo

vinum in multum incidit humorem, vincitur aciémq; suā amittit, fitq́; omnino languidum & aquosum. Quin etiam ex ipso sumi aliquid potest Aristotele. Nā eos, qui vno haustu & citra respirationem magna siccant pocula, quod amystizare dictum fuit, à veteribus ait perhibitum non facilè inebriari. nimirum quòd merum in his non diu moretur, sed impetu impulsum per corpus transeat. Plerunque autē sic bibere mulieres videmus. Probabile etiam est earum corpora ob perpetuam humorum detractionem multis aperiri meatibus, ac incisa esse quasi haustris quibusdam & tubulis: in quos illapsum merum celeriter abeat, neq; principib. partibus adhærescat, quarum perturbatione oboritur ebrietas. Porrò senibus deesse suum proprium humorem, principiò ipsum Græcum eorum nomen videtur indicare. gerontes enim dicti sunt, nō tanquam fluētes ad terram, sed quòd eorum cōstitutio corporis iam quodammodo facta sit terrea: sed & rigor eorum, & duricies, & asperitas siccitatem naturæ declarat. Vbi ergo abbiberunt, par est corpus ob siccitatem spongiæ instar cauernosum accipere vinū, quod permanens deinde feriat atque prægrauet. Sicut ergo aquæ à densis locis delabuntur, ita vt lutum non faciant, in raris autem faciliùs subsidunt & miscentur: ita vinum in senilib. corporibus moram facit attractum à siccitate. Præter hæc videre licet ea quæ ebrietati comitantur inesse vltrò naturę senum. sunt autem maximè euidentia, tremor membrorū, linguæ hæsitatio, garrulitas, iræ acres, obliuio, & error mentis. quorum pleraq; etiam sanis senibus cùm adsint, leui momento & quauis exagitatione inducuntur: vt in sene ebrietas non peculiarium accidentium procreatio sit, sed communium quędā contentio. cuius rei argumentum est, quòd nihil tam simile est seni atq; temulentus iuuenis.

QVAESTIO QVARTA.

Frigidioresne temperamento, an calidiores viris sint fœminæ.

HÆc cùm dixisset Sylla, Apollonides qui ordinibus militaribus præfuerat, accipere se dixit de senibus prolatā rationem. de mulieribus autem, videri sibi prętermissam earum frigiditatē, quæ calidissimum restinguat merum, vímque eius & feruorem opprimat. Cùm hoc quoque videretur

dictum

dictum probabiliter, Athryilatus Thasius medicus moram quandam iniecit, esse quosdam inquiens, qui fœminas non frigidas, sed vitis calidiores censeant: alios, quibus vinum non calidum, sed frigidum videatur. Quòd cùm miraretur Florus: de vino, inquit Athryilatus, rem explicandam huic relinquo, me demonstrans. nam paucis antè diebus hac de re fueramus inter nos collocuti. Fœminarum autem caliditatem existimant primùm glabricie demõstrari, cõsumpto à calore excremento, quod abundans alioqui in pilos vertitur. Deinde sanguinis multitudine, qui cùm fons caloris in corpore videatur esse, tam copiosus est fœminis, vt eas inflammet atque incendat, nisi multæ eis & celeres accidant purgationes. Tertium argumentum ab eo ducitur, quod in sepulturis fit, ac calidiora fęminarum quàm mariũ corpora arguit. Traditum enim est vespillones cadauera vrenda ita componere, vt decem virilibus apponerẽt vnum muliebre, vnáq; incendere. quòd muliebre corpus quidpiam tædæ simile atq; pingue habeat, efficiátque eo vt reliqua etiam faciliùs ardeant. Porrò si id calidius est quod ad gignendum est procliuius: cùm virgines priùs quàm pueri ad rem veneream incitentur, ne hoc quidem leue est argumentum muliebris caliditatis. Maius etiam hoc & ad persuadendum aptius, quòd gelu & hyemem mulieres faciliùs perferunt. pleræque enim minùs algent quàm viri, omninóq; paucas vestes desiderant. Ego autem, inquit Florus, his ipsis ratiocinationibus euerti istam iudico opinionem. Primùm enim quòd frigus magis tolerant, eò fit quia sæpenumero simile à simili minùs afficitur. Deinde nõ semen genitale priùs in mulieribus nascitur: sunt enim frigidiores: sed alimentum duntaxat & materies quæ maris subijciatur semini. tum longè citiùs desinũt parere mulieres, quàm gignere viri. Quòd vrũtur cadauera mulierum promtiùs, ob pinguedinem fit, quæ corporis pars est frigidior. itaq; iuuenes & qui corpora exercent, minimè pinguescunt. Illa autem menstrua purgatio non est copiosi, sed vitiosi & corrupti sanguinis. qui concoqui cùm non possit & excrementum sit locum in corpore non inueniens vbi subsistat, ob imbecillitatem excidit planè languidus & conturbatus caloris defectu. quin & horror ac rigor plerunque purgationem patientibus accidens, satis ostendit frigidum esse & inconcoctum id quod agita-

tur& secedit è corpore. Quî verò glabricies calorem potiùs quàm frigus causam habere dicatur? cùm videamus calidissimas corporis partes maximè pilis obseri. omnia enim ista vi caloris in superficiem expelluntur, ab eo vellicatam & apertam. Leuitas aũt à densitate est quam frigus efficit. * Densiora autem mulierum esse quàm virorum corpora, mi Luite, discere possis ex ijs qui concumbunt cum mulierib. vnguento aut oleo delibutis. opplentur enim vnguento inter concumbendum, etiam si mulieres non contrectent neque attingant, corpore id ob calorem & raritatem attrahente. * Verùm enimuerò de mulierum natura, aiebat, in vtranque partem satis fortiter est disputatum.

QVAESTIO QVINTA.

Vinum an facultate sit frigidum.

ID autem scire vellem, quî suspectio incidisset hæc, vinum esse frigidum. Putásne, aiebam, nostram esse hanc opinionem? Cuius ergo alius, inquit? Memini, dicebam, iamdudũ me incidisse in Aristotelis hac de re disputationem. Sed & Epicurus in cõuiuio multa de eo disseruit, quorum (nisi fallor) summa huc redit. vinum non perfectè esse calidum, sed in se atomos habere quasdam calorem efficientes, alias quę frigus gignãt. ipsum vbi in corpus est admissum, alias amittere, alias ex ipso addiscere corpore, & ad naturam temperiémque vtentium sic accommodari, vt alij ebrij frigeant, alij caleãt. Atqui hæc, aiebat Florus, rectà nos per Protagoram ad Pyrrhonem ferunt. Liquet enim de oleo, lacte, melle, itémq; alijs disputare iussos, subterfugituros naturæ singulorum explicationem, quòd ea dicemus nata mixtionib. & temperationibus mutuis. Tu verò quomodo colligis vinum esse frigidum? Duabus rationibus, inquam, tum è tempore loqui coactus. quarum quę à medicis est sumta, priore loco referam. Languente stomacho, & ob imbecillitatẽ confirmationis indigente, nihil calidum adhibẽt, vino tantùm dato medẽtur. sic & fluxus ventris, & sudoris eruptiones vino sistunt: vtpote nõ minùs, sed magis quàm nix possit constringente frigoris vi & inhibente materiam. Alioqui si vim calefaciẽdi vinum haberet, perinde erat opinor merum ori ventriculi admouere, atq; ignem niui. Iam somnum plerique refrigeratione fieri putant, & medicamenta somnum

indu-

inducentia pleraque frigus incutientia sunt, vt mandragoras, opium. Verùm ista vehementer, víq; magna compellunt atque cogunt. Vinum paulatim frigus alliciendo, motum suauiter sistit, eo quòd magis aut minus est differens ab illis. Ad hæc calor vim habet gignendi. humor enim fluidus redditur, vigorémque & robur spiritus à calore nanciscitur, vímque exstimulātem. At qui multum meri bibunt, segniores sunt ad coitum, nihilq; validi aut bene tēperati gignunt: sed ob frigiditatem seminis atque prauitatem inanes sunt eorum cum mulieribus permixtiones. Et verò quę hominibus à frigore accidunt, tremor, grauedo, pallor, agitatio spiritus in membris, linguæ titubatio, contentio extremitatū in neruis ac torpor: ea omnia ebrijs contingunt. Plerísque ebrietas in resolutionem membrorum desinit, vbi merum calorem omnino profligauit atque exstinxit. Incommoda porrò corpori à temulentia illata sanant, ab initio tegmine iniecto & decubitu fouētes: tum postridie lauacro, vnguento, cibísq; ijs qui molem corporis non exagitantes sensim reuocent calorem à vino dissipatum & è corpore fugatum. Tamen, aiebam, in his quæ cernuntur, etiam obscuras vestigamus similitudines atq; facultates. At de ebrietate qualis sit, nihil attinet anxiè inquirere. Nam vt apparet, & maxime, vti diximus, similes sunt senibus ebrij: ideóque vinosi maturè admodum senescūt, multósq; eorum ante tempus caluicies & cani occupant. Præterea acetum vini quædā natura est & vis. de omnibus autē restinguentib. nihil est quod igni magis aduersetur: omnium maximè id flammam vincit & comprimit ob exsuperantem frigiditatem. Sed & fructuum qui sunt vini sapore æmuli, videmus à medicis ad refrigerādum adhiberi, vt malis acidis ac punicis. Ipsum mel nónne aqua pluuia vel niue temperantes in vinum vertunt, frigore dulcedinem ob cognationem si exsuperet in austeritatem mutante? Antiqui nónne ea de causa de repentibus draconem, & ederam de stirpibus Baccho consecrauerunt, quia frigida & gelida sunt natura? Si verò putant, eo signo vini calorem monstrari, quòd post haustam potum cicutam veneni vim retundit: nos id inuertentes dicemus vinum cum cicuta temperatū, immedicabile esse venenū, bibentémque omnino interficere: vt non magis resistendo calidum, quàm adiuuando frigidum sit vinum. nā cicuta qui

dem nulla alia quàm frigus inducendi facultate vim habet necandi.

QVAESTIO SEXTA.

De tempore coitus.

ADolescentuli quidam, qui non ita pridem antiquorum ad doctrinam sese contulerant, Epicurum insectabantur acriter, quòd in conuiuium sermonem neq; honestum neque necessarium de coitus opportuno tempore intulisset. esse enim aiebant extremæ intemperantiæ, hominem prouectæ ætatis in cœna adolescentibus præsentibus mentionem facere venereę rei, ac disputare ante cœnámne, an à cœna ea sit vtendum. Ad hęc Xenophontem quidam produxerunt, qui conuiuas à cœna abduceret non * in equis ad concumbendum cum vxoribus. Zopyrus autem medicus, probè in Epicuri versatus philosophia, aiebat eos non satis attentè legisse Conuiuium Epicuri. Non enim eum ab initio ea quæstione proposita, eam deinde disserendo tractauisse: sed cùm à cœna ad deambulandum excitauisset adolescentes, de temperãtia fecisse verba, & eos à lasciuia deterruisse. quòd nimirum res venerea cùm aliàs facilè noceret, tũ * maximè si quis eam à conuiuio exerceret. Sin verò pręcipuè de hoc fuisset quæstio, vtrum præstabat philosophum omnino nihil disputare de coitus tempestiuo vsu: aut cùm tempestiuè eo & cum ratione vtendum sit, non absurdum erat alibi de commodo eius tempore colloqui, in conuiuio verò & mensa turpe? Mihi quidem cõtrà videtur philosophus fuisse culpandus, qui interdiu in præsentia variorum hominum de eo in schola quæreret. nam calice proposito inter fami- * liares & amicos, vbi etiam vices dicendi aliquid demunt orationi, atq; inter pocula, quomodo turpe sit dicere audiréve eorum aliquid, quæ vtiliter de vsu rei venereæ dicuntur? Ego quidem per canẽ adiuro, optare me, suos diamerismos illos obscœnos Zenonẽ in conuiuio aliquo aut ioco, quàm in tam serio de republica opere posuisse. His verbis percussi adolescentes silentium tenuerunt. Cùm autem alij à Zopyro peterent vt Epicuri hoc de argumento rationes exponeret: Equidem singula, inquit, non satis exactè memoria teneo: puto autem eum ictus venereos maximè auersatum, vbi corpus concussione perturbatur atq; contremiscit. Omnino

nino enim merum corpus de suo statu eijcit, tumultúsque ciet. quòd si ita affectam molem corporis non tranquillitas aut somnus excipiat, sed aliæ à re venerea exagitationes, elisis & quasi molitione quadã subrutis ijs, quæ maximè compingere atque continere illam debebant, periculum est ne tota funditùs subuertatur compages. Non enim tunc genitura promtè effluit, repletione eius exitum obthurante, sed vi & confusa auellitur. Itaq; censet Epicurus quando quies corpori accidit, ac nutrimenti per corpus penetrantis digestio finem habet, tum venerea vtẽdum re, corpore iam aliud alimentum requirente. Adstipulatur autem Epicuro à maioribus ad nos propagata ratio. Diurnũ enim tempus, quando iam concoctio suas obit partes, imbecilliores ad coitum facit. A cœna autem ad eum ferri, non caret periculo. nam incertum est, an nondum subacto ob imbecillitatem concoquentis facultatis nutrimento, superueniens huic exagitatio, duplex incõmodum faciat. Subiecit tum Olympicus. Mihi Cleiniæ Pythagorici dictum admodum probatur: qui interrogatus quando res cum vxore esset habenda? respondit, Cùm maximè lædi voles. Nam & quod Zopyrus dixit, rationem habet: & alijs temporibus alia incommoda sequi rem hanc & difficultates video. Itaq; sicut Thales vt coniugium euitaret, matri ad hoc cõtrahendum adhortanti initiò Nondum appetijsse, postea Iam præterijsse tempus vxorem ducendi dixit. ita etiã ad rem veneream expedit vnumquenq; affectum esse, vt decumbẽs Nondum tempestiuum, surgens Non iam ampliùs tempestiuum eius vsum dicat. Athletica, aiebat ibi Soclarus, nimis sunt quæ dicis, & cottabum eorum ac carnium voracitatem redolẽtia, adeóque intempestiua. Adsunt enim iuuenes mariti, quos oportet vxoribus dare operam: neq; nos omnino fugit Venus, sed accedimus nimirum ad eã, cùm in deorum hymnis dicimus, Produc moram senectuti pulcra Venus. Itaq;, si placet, consideremus an scitè & conuenienter Epicurus præter omne ius veneri noctem adimat: cùm Menander, homo amatorijs deditus voluptatibus, nocti deorum pręstantissimum numẽ attribuat. Existimo enim rectè voluptati coitus velaminis loco tenebras prętendi: ne si luce coeamus, verecundiam ab oculis profligemus, libidiníque audaciam paremus, ac memoriam euidentem, quæ inhærens exsuscitet irritétque cu-

piditates. Visus enim omnium quas corpore percipimus affectionum est acerrima, si Platoni credimus, & quæ propinquis visis animum vehementer excitet, adque nouarum voluptatum & recētium imaginationem instiget. Nox autem furiosam operi libidinem detrahens, naturam subducit atque sedat, neq; patitur visu ad lasciuiam ferri. Absque etiam hæc essent, quæ ratio hoc efficit, vt à cœna venientes lauti, ac fortasse etiam serto redimiti & vnguento delibuti, vxorem auersantes dormiamus: interdiu autem inter medias actiones è gynæceo vxorem concubitus gratia accersamus, aut galli in morem sub auroram congrediamur? Vesperam enim, mi sodalis, laborũ requiem, diluculum laborum initium nouimus. illámq; à soluendo dictus Lysius Bacchus regit cum Terpsichora & Thalia: hoc nos ad Opificem Mineruam, & Forensem Mercurium excitat. Itaque vesperam cantus occupant, choreæ, hymenæi,

Comiq; & cœna, & resonanti fistula cantu.

Manè audias malleorum sonitus, & stridores serrarũ, & publicanorum antelucanas vociferationes, ac præconum clamores in iudicium vocantium, aut ad nauandã regi vel principi operam. quo tempore nullus voluptati est locus,

Cessatq; Cypris, & adolescentum vigor,

neq; Bacchi iam thyrsus aut coronæ vsurpantur, curis sese intendentibus. Porro autem Homerus neminem heroum vel cum vxore vel cum pellice concumbentem fecit: Paridem duntaxat è pugna profugum in gremium se abducere Helenæ scribit: non mariti, sed adulteri rabiosi diurnũ coitum ostendens esse. Et verò ne corpus quidem potissimum post cœnam à coitu lædetur, vt visum Epicuro: nisi quis rem tentet ebrius planè, aut distentus. sic enim dubium non est, quin damnosa sit rés & periculosa. Si quis autem mediocriter vino ciboque vsus corpore emollito, animóque sereno tempestiuè coeat: neq; ob molem magna corpori accidet conturbatio * refrigeratio, aut è suis sedibus traiectio atomorum, vt ait Epicurus * reddens seipsum verò quodammodo * implebit nouo affluxu post factam euacuationẽ. Id magis cautionem requirit ita vt re venerea vtamur, vt ne corpus sublime & conturbatum curæ animi, & occupationes rerum necessariarum laborésque excipientes statim exasperent, natura non satis ad quiescendum intercapedinis nacta.

Iliad. γ. 445.

nacta. Non enim omnes, amice, Epicuri ociũ & animi tranquillitatem philosophia partã abundè in promptu habent, multæ quemuis quotidie exercent ærumnæ: quibus neque commodum, neq; conueniens est ita affectum corpus tradere rabioso coitui * numen verò beatum & interitus expers maneat ita, vt nullam nostri curam suscipiat. Nobis autem, si leges ciuitatis rectè colimus, cauẽdum est ne ad templa & sacrificia accedamus paulo antè venerea re vsi. Itaque expedit nocte & somno interiecto, iustóq; interuallo adhibito, mundos rursum quasi de integro, & ad nouum diẽ noua cogitantes, vt ait Democritus, surgere.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur mustum minimè inebriet.

ATHENIS vndecima die mensis Anthesterionis primitias noui vini delibant, diémq; illum à dolijs referandis Pithœgiam vocant. vtque apparet, antiquitùs de vino antequam gustarent libantes, vota faciebãt, vt sibi vsus eius medicamenti salutaris innoxiúsq; foret. Apud nos mensis Prostaterius dicitur, quasi Patronalis: sextáq; eius die statutum est sacris Bono Genio factis gustare vinum post flatum Fauonij. is enim ventus omniũ maximè vinum mouet ac mutat: & quod vinum hunc subterfugit, id iam videtur perduraturum. Cùm de more pater sacrificasset, vinúmq; à cœna laudaretur, adolescentibus qui vnà nobiscum philosophiæ operam nauabant, quæstionem proponebat pater, cur mustum minimè inebriaret. Id plerisque videbatur incredibile & rationi aduersum. Hagias autem dicebat, Dulcia vsquequaq; offendere & satietatem inducere. itaq; neminem facilè tantum musti poturum, quantum ad ebrietatem sufficeret. siti nimirum sedata appetitionem ob insuauitatẽ cessare. A dulci autem diuersum esse suauem saporem, etiã Homero notum fuisse, qui dixerit,

Caseus, & mel dulce, suauis, stillaq; vini. Odyss. v. 69.

Vinum enim cùm ab initio sit dulce, suaue temporis successu fieri, quando concoctione sapor eius in austerum mutatur, ipsúmque veterascit. * Aristænetus vero Nicæus in quibusdam se libris legisse ait, idque memoria recolere, dulcia vino admixta reprimere ebrietatem. & medicorũ nõnullos præcipere ebrijs, vt dormituri panem melli intinctũ edant.

Si quid ergo dulcis ſapor facit ad retundendam meri vim, par eſt muſtum nondum mutata dulcedine non inebriare. Heic nos valdè ſumus adoleſcentulorum admirati in argumentorum inuentione acumen, quòd obuia non arripientes, de ſuo quæ promerent habuere. Nam quæ omnib. ſunt expoſita, & facilè apprehenduntur, aut grauitas eſt muſti, vt ait Ariſtoteles, penetrans ventrem: aut quia in muſto reliquum eſt multum aerei, multum aquoſi: quorum illud ſtatim vi facto exitu abit, hoc meraciores partes facit languidiores * inueteratio * excreto aquoſo. fitq; vinum ſic minus ad menſuram, vi autem validius.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur acrothoraces, id eſt, ſemiebrij, magis motibus citantur abſurdis, quàm admodum ebrij.

ERGO, inquit pater, quandoquidem Ariſtotelem ſemel dimouimus, peculiare etiam aliquid quęramus de ſemiebrijs, qui acrothoraces Græcè dicuntur. nam quantumuis in hoc genere quæſtionum acutiſſimus, cauſam tamen mihi videtur non ſatis ſubtiliter & exactè reddidiſſe. Dicit enim, vt puto, ſobrij rationem ſibi conſtare, valdè inebriati etiam ſenſum eſſe obrutum. at ſemiebriorum adhuc valere vim imaginatricem, iam conturbata ratione. itaq; eos & iudicare, & quod viſis pareant, malè iudicare. Sed quid vobis videtur. Mihi quidem, aiebam, ſeorſim conſideranti hęc ratio ſufficere poterat ad cauſam intelligendam. Si vero proprium aliquid iubes proferre, videamus an non id diſcrimẽ corpori ſit imputandum. Nam ſemiebriorum animus duntaxat eſt conturbatus, corpus eius impetibus adhuc inſeruire poteſt: nondum obrutum. vbi autẽ oppreſſum vini vi fuerit, deſtituit animi proditque incitationes. itaque ebrij vſq; ad facta non progrediuntur, illi corpus peccata animi adiuuans habentes, non quod magis inſaniant, ſed quia plus ad delinquendum virium habent, vehementiùs exagitari deprehenduntur. Quod ſi ab alio orſi principio rem cõſideremus, vim vini, nihil obſtat quin varia ea ſit & pro quãtitate mutetur. ſicut ignis lutum moderatus indurat, nimius colliquat, ac facit vt fluat. & contra ver febres excitat incendítque, anni calore creſcente ſiſtuntur atq; deſinunt. Quid ergo impedit etiam animum à vino naturaliter commotum,

Problem. 28. ſect. 3.

vbi

vbi conturbatus & irritatus fuerit, rursum remitti & sedari vino augescente. Veratrum quidem purgandi hoc habet initium, quòd molem corporis perturbat: sed si iusto minus exhibeatur, turbatur, non purgatur corpus. Soporifera quoque nonnulli intra modum sumentes, turbulentiores fiunt: nonnulli amplius sumentes, dormiunt. Probabile etiam quodammodo est, cōturbationem quæ semiebriis accidit, vbi maximè viguit, deinde concidere: & ad eam rem vinum esse adiumento. Multum enim haustum, vnà corpus inflammat, furorémque animi consumit. sicut lugubres cantilenæ & fistula funebris initiò animum commouet, lacrymásque extrudit: animo autem ad miserationem inducto, paulatim deinde abolet dolorem. Similiter & vinum videas vbi vehemēter conturbauit & irritauit vigentem efferuescereq; solitam animi partem, rursum sedare obrepēs, animúmque ebrietate progrediente placare.

QVAESTIO NONA.

Cur aut quinque bibantur, aut tria, aut non quatuor.

HÆc ego cùm dixissem, Aristo (qui ei mos erat) exclamans, Decretus est, inquit, reditus mediocritatum iustissimæ & quam maximè Democriteæ, quæ ab intempestiua quadam sobrietate, tanquam à tyranno quodam extorris acta diu exsulauerat. Sicut enim Lyricorum canonum gnari, proportionum sesquialtera Diapente concentum, dupla Diapasōn, sesquitertia Diatessaron languidissimum constitui aiunt: ita Bacchicarum harmoniarum gnari, tres dispexerunt vini cum aqua concentus, diapentè, diatrion, diatessaron. sic enim dicunt & cantant, Quinque bibenda esse, aut tria, aut non quatuor. Quinque enim sesquialteram rationem habent, tribus aquæ cyathis in duos vini admixtis. Tria duplam, duobus ad vnum. quatuor sesquitertiam, tribus aquæ cyathis vni vini affusis. qui est sanè principum in curia mentem habentium, aut dialecticorum supercilia attrahentium, quando mutationes orationum contemplantur sobrius & inualidus potus. De cæteris duorum ad vnum mixtio vim illam parat, qua semiebrij redduntur,

Non ante motas concitans animi fides:

nam neque sobrium sinit esse, neque omnino væcordiam à mero induci. Duorum autem ad tria contemperatio, scitissima est, somnum concilians, curarum obliuionem ingenerans, & secundum Hesiodeum illud nouale,

Oper. 461. *Quod natos mulcet blandè, damnisq; medetur,*

motus animi feroces in nobis incompositósque sedat, altámque ei tranquillitatem parat. Aduersus hæc Aristonis dicta nemo dixit, cùm satis appararet eum iocari. Ego autem iussi eum sumpto poculo tanquam pro lyra contendere laudatam illam temperiem: simúlque puer accessit merum infundens. Ille verò recusauit cum risu dicens, musicam illam ratione non instrumentis tractari. Pater autem hæc superioribus adiecit, videri sibi priscos Ioui duas nutrices apposuisse, Idam & Adrasteam, Iunoni vnicam Eubœam, Apollini quoque duas, Veritatem & Corythaleiam: Baccho autem plures, quòd oporteret deum istum pluribus Nympharum mensuris cicuratum atque castigatum, mansuetiorem prudentiorémque reddere.

QVAESTIO DECIMA.

Cur carnes magis sub Lunam putrescant, quàm sub Solem.

CONuiuio nos accipiens Euthydemus Suniensis, aprum iustæ magnitudinis apposuit. quem cùm mirarétur præsentes, Alium dixit multo maiorem dum afferretur à Luna corruptum esse, & se de causa valdè dubitare. non enim verisimile videri, Lunam maiorem carnes putrefaciendi vim habere, quàm Solem, qui ea vtique sit calidior. Tum Satyrus: Non hoc, inquit, maximè mirum est, sed multò magis id quod venatores vsurpant. Cùm enim aprum aut ceruum confectum è longinquo in vrbem aduehunt, æreum ei clauum tanquam putredinis amuletum infigunt. Finita cœna Euthydemus cùm quæstionem in medium reuocasset, * Moschio medicus dixit, Putrefactionem esse colliquationem & fluxum quendam carnis corruptæ inque humorem mutatæ, omninóque humectari quæ putrescunt. Calefactionem porrò omnem si sit mollis & languida, commouere humorem, & humida resoluere. si igneus sit calor, contrà carnes exsiccare. Hinc manifestum fieri quod in quæstione versaretur. Lunam quippe sensim tepefaciendo humectare

corpora

corpora: Solem igneo suo feruore potiùs eripere humorem è corporibus. Eóque respicientem Archilochum, naturæ conuenienter dixisse:

Vt spero, multos Seirius hauriet,
Reddetq́; siccos igneus incidens.

Apertiùs etiam Homerum de Hectore, cuius capiti Apollo nebulam quandam obducit vmbrosam,

----ne neruos membraq́; Solis Ili. 4. 190.
Torrerent radij.----

Lunam verò imbecilliùs emittere lumen:

Nam nigra non excoquitur Vua illo satis,

vt ait Ion. His dictis ego: Placent mihi, inquam cætera. Id * vnum non probatur, quòd quantitati potiùs caloris, quàm proprietati totam rem adscribi video. Nónne enim videmus Solem hyeme minus calefacere corpora, magis per æstatem putredinem iis inducere? Atqui contrarium fieri oportuit, si ob caloris languorem putredo eueniret: nunc cùm magis intenditur æstus, celeriùs corrumpuntur carnes. Enimuerò Luna non ob caloris inopiam & imbecillitatem cadaueribus putredinem inducit: sed hæc causa potiùs est imputanda peculiari vi defluentis ab ea facultatis. In promptu enim est, quoduis calidum non habere vnicam tantùm qualitatem, quæ magis minúsque calendo differat à sese ipsa. sed multæ sunt ignis facultates, nulla inter se conuenientes similitudine. Nam qui aurum fundunt, flamma de paleis succẽsa aurum domant. medici è palmitibus igne facto medicamenta concoquenda leni igne calefaciunt. flammam è myrica ad emolliendum & formandũ vitrum aiunt esse commodissimam. lignum oleaginum vstione sua corporibus commodè calefaciendis inseruit: balneis aduersum est, eorúmque contignationi & fundamentis nocet crematum. Hinc est quod ædiles sciti non sinunt cõductores oleaginis lignis vti. quemadmodum etiam non patiuntur loliginis semen inijci suffitibus. exhalantia enim isthæc, dolores capiti, & caliginem oculis obducunt lauantium. Quapropter mirum non est Lunam à Sole differre, hoc siccantes, illa relaxantes corporib. mortuis immittẽre defluxus. Quæ etiã est causa, quòd nutrices infantulos admodũ cauent Lunę ostentare. nam pleni humore, viridium instar lignorum, conuelluntur & peruertuntur. & videmus

mus eos qui in lumine Lunę decubuerũt, ęgrè surgere, quasi attonitos, & sensuum quodam torpore correptos. humor enim à Luna diffusus aggrauat corpora. Dicitur etiam ad expediendum partum Luna conducere, cùm orbe fulget dimidio: quòd laxandis humoribus dolores mitiget. Hinc arbitror etiam Dianæ vocabula Locheiæ, quod est partui præfectæ, & Eilytheiæ siue Lucinæ fuisse facta: cùm eadem sit Diana quæ Luna. & Timotheus disertè dixit:

Per cæruleos siderum polos,
Celeremq́ partu soluere Lunam.

Cæterùm etiam in rebus animę expertibus manifesta est vis Lunæ. ligna enim in plenilunio cæsa fabri abijciunt, vtpote tenera, & facilè flaccescentia propter humorem. & triticum coloni properant mense deficiente in area conuertere, vt siccatum sit terendo aptius. grana verò quæ vigente Luna in aream ponuntur, inter terendum rumpuntur maximè, emollita ob humiditatem. Ferunt etiam plenilunio farinam subigi meliùs. nam fermentatio etiam si intra modum fiat, tamen totam massam corrumpit fluidámque reddit. Carnibus auté putrescentibus nihil aliud áccidit, quàm quòd continente spiritu in humorem mutato rarescunt atque diffluunt. Idem vsuuenire aeri est cernere. Maximè enim plenilunio rorem iacit colliquatus. quod Alcman etiam lyricus obscurè innuens, rorem aeris & Lunæ appellat prolem: stirpes ea nutriri inquiens. Sic vndiquaq; testimonium humiditati Lunæ fertur, * & mollientem vim. Clauus proinde æreus siquidem transfixus à putredine, quod aiunt, carnes tuetur: videbitur hoc fieri ob insitam æri facultatem adstringendi. Nam ærugine ad tales casus vtuntur medici loco medicamenti: & eos qui commorantur in secturis ærariis, aiunt lippitudine solui, ac si cilia amiserint, ea denuò iis enasci. Nam quæ à chalcitide abit fauilla, & in palpebras occultè incidit: ea fluxus reprimit, stipandóque restinguit lacrymam. Ideóque ab Homero æs aiunt titulis euenoris & noropis adfectum: scilicet quia visu adiuuando hominibus prosit. Aristoteles autor est, quæ æreis cuspidibus & gladiis infliguntur vulnera, corpori minorem inferre dolorem, & faciliùs sanari, quàm quæ à ferreis. quia scilicet æs in se quidpiam medicamenti habeat, idque in vulnere statim relinquat. Iam putrefacienti adstringens, sanās

corrumpenti esse aduersum, obscurum non est. Nisi quis fortè traiectu clauum dicat humorem ad se trahere, subinde adfluentem ad id quod læsum est. Itaq; circa eum ipsum locum vbi infixus fuit clauus, aiunt vibicem quandam aut næuum cerni: & non esse alienum à ratione, reliquam carnem manere integram, corruptela eò affluente.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV *Conuiualium disputationum liber quartus.*

POLYBIVM Africano præcepisse nouimus, Sossi Senecio, ne è foro vnquam digrederetur inter negocia versans ciuium, nisi priùs aliquem sibi amicum fecisset. Amicum autem heic existimamus non presse aut sophisticè eum intelligendum, qui perpetuus sit & immutabilis: sed communiter beneuolum quomodo Dicearchus vnumquenque censebat dare operam debere, vt omnium beneuolentiam sibi conciliaret, amicitiam autem cum bonis iniret. Etenim amicitia multo tempore & per virtutem paratur: beneuolentiam vsus, colloquium, & ioci ciuilium virorum alliciunt, opportunitate affectionis animi ab humanitate profecti & gratia adiuuante. Sed vide, an non id præceptum præterquam quòd foro accommodatum est, etiam ad conuiuia pertineat: vt non antè sit inde discedendum, quàm vna accumbentium alicuius beneuolentiam & amicitiam fuerimus nacti. Nam in forum quidem nos ob negocia nostra aliósque vsus conferimus: qui sapiunt, in conuiuium veniunt non minùs amicorum parandorum, quàm præsentes delectandi causa. ideò operam dare aliquid inde vt asportes, illiberale profectò est & importuni hominis: amico auctum abire, iucundum est & honestum. contráque is qui id facere negligit, ingratam sibi & inutilem facit consuetudinem, itáque discedit, vt qui ventre non animo conuiua fuerit. Quippe conuiua non obsonij modò, vini, & bellariorum, sed & sermonum, ioci, comitatis in beneuolentiam desinentis particeps futurus venit. Et luctantium quidem complexus atque tractiones puluerem desiderant: amicis apprehensionibus vinum sermone temperatum ansas præbet. vino enim oratio humanitatem & comita-

comitatem adijcit, & à corpore in animum quasi per canales deriuat: quod nisi fit, oberrans in corpore vinum, nihil melius repletione efficit. Ita quemadmodum marmor igne candentis ferri nimiam mollitiem & fluxum refrigerando sistens, validū & formabile reddit: sic conuiualis sermo non diffluere omnino patitur vino bibentes: sed inhibet eos, ac dissolutioni humanitatem venustatémque admiscet: si quis bibētes tempestiuè oratione attingat, cùm eos vinum quasi * sigillo amicitiæ formandos quàm tenerrimos & mollissimos redegit.

QVAESTIO PRIMA.

Multiplexne cibus, an verò simplex concoctu sit facilior.

PRoinde quartæ conuiualium quæstionum decuriæ principium nobis erit quæstio de multiplici cibo. Nam cùm ad Elapheboliorum festiuitatem Hyampolin venissemus, Philo medicus conuiuio nos accepit, sanè quàm operoso * apparatu. Ibi cùm vidisset Philinum cum adolescente pane solo vesci, aliud requirere nihil: Hercules, inquit, nimirum hoc illud erat quod in prouerbio dicitur,

Pugna erat in saxis, neq; saxum tollere quibant.

simúlque prosiluit, vt aliquid vtilis cibi iis adferret: ac multo pòst rediit, caricas eis & caseum apportans. Tum ego dixissem vsuuenire hoc iis qui superuacanea & preciosa apparant, vt negligerent necessaria atque vtilia, iisque carerent: Non enim, inquit Philo, memineram Philinum Sostrati nobis exemplum æmulari, quem nullo alio cibo potúve quàm lacte vsum ferunt totam vitam exegisse. Verùm huic quidem à mutatione quadam initium huius victus rationis oblatum fuisse credibile est. Nostrum autem, quo pacto Achillem Chirum, nutriens iste, statim à natalibus sanguine carentibus* vt ostēdere videatur, se aere & rore ali, quod de cicadis fertur. Nos verò, aiebat Philinus, nesciebamus, vt Hecatomphonia qui cœnauissemus (à cæde centum victimatum dicta) nunc tali vtendum prandio? nam apud nos prandia obsonij expertia, tenuia ac salubria, tanquam medicamentum sunt, quibus ad tam splēdidas & copia distentas cœnas vtimur. idq; eò, quòd sæpè inaudiuimus multiplici victu simplicem non modò paratu faciliorem esse, sed etiam

etiam concoctu. Ad hęc Marcio: Corrumpet, inquit, tuum tibi Philinus apparatum, dehortans & deterrens à vescẽdo conuiuas. Sed si meam operam implores, sponsor iis pro tẽ fideiubeo, multiplicem cibum simplici faciliùs concoqui: vt audacter fruantur appositis. Petiit ergo Philo à Marcione, hoc vt faceret. At Philinus cœna finita à nobis prouocatus, vt multiplicis cibi aggrederetur accusationem: Non meus, inquiebat, hic est sermo, sed ipsius Philonis. Identidem enim hic dicit nobis, primùm bruta animalia, quia cibis vtuntur vnius generis, & simplicibus, saniora esse hominibus: quæ verò inclusa aluntur, procliuia ad morbum esse, obnoxiáque cruditati, quòd mixto & condito vtantur alimento. Deinde nemo fuit medicorum ita temerarius, aut ad res nouandas audax, vt auferret febricitanti cibum varium: simplicem & nidoris expertem, vt concoctionis facilè patientem exhibent. Affici enim oportet alimentum, mutarique subactum ab iis quæ insunt nobis facultatibus. Sed & tinctura simplicium colorum faciliùs inhæret: & fragrantissimũ oleum maximè seplasiariis medicamẽtis mutatur: & alimẽtum simplex vniusq; generis facillimè à concoctione adficitur. Multæ autem & variæ qualitates inuicem nonnihil contrariæ, repugnando sese mutuò abolent (instar multitudinis cõuenarum ac promiscuæ turbę in ciuitate) neque consentientem admittunt constitutionem, dum vnaquæuis suapte natura alienis reluctans coitionem respuit. Vinum nobis euidens huius rei indicium suppeditat. celerrimè enim inebriat diuersorum vinorum vsus; quas alloenias Græci dicunt. similis autem est ebrietas cruditati à vino non cocto profectæ. ideóque vitant mixtum vinum potores: & qui miscent, clàm id faciunt, vt qui insidias struant. Mutatio enim & inæqualitas animum de statu suo exturbant. quam ob rem musici quoque magnam adhibent cautionem in multitudine neruorum agitanda: quibus nihil præter mixtionem & varietatem mali adest. Ipse hoc ausim affirmare, faciliùs contrariis sermonibus fidem ac assensionem parari posse, quàm concoctionem diuersis qualitatibus. Sed ne ludere videar, his omissis ad Philonis dicta reuertor. Eum quippe sæpenumerò dicentem audimus, difficultatem concoctionis alimento accidere à qualitate, dum varia mixtura damnosa est, & alienas

generas

generat qualitates: itaque oportere vnumquenque id nutrimentum sumere, eóque contentum esse, quod suæ congruere naturæ compertum habeat. Quòd si suapte natura nihil est concoctu difficile, sed multitudo est quæ turbat & corrumpit: tanto adhuc magis fugiēda puto omnigena ista atque varia esse, quibus recens nos Philonis coquus, tanquam domino contrariam artem faciens, infecit, nouitate & mutatione appetitum peruertens non renuentem, sed ad alia ductum, óbq; varietatem vltra id quod satis est se proferentem. * aliam ex alia venans capturam, si oblectatæ a-* nimæ * non bibens, & non exsaturatus, plurimus in pratis efflorescit. Heic Socratis etiā meminisse expedit, qui iubebat cauere à cibis qui non esurientes ad edendum allicerent: nihil aliud nimirum quàm ciborum multiplicem varietatem vitare mādans. Varietas enim est, quæ vltra quàm vsus sit frui nos facit spectaculis, auditionibus, re venerea, ludis iocisque, superuacaneis rebus multa initia cupiditati fruendi suggerentibus. At in iis voluptatibus, quę simplices sunt & vnius modi, naturæ modum oblectatio non excedit. Denique faciliùs mihi videtur ferri posse musicus qui multitudinem neruorum, & aleipta qui vnguentorum compositorum vsum laudet, quàm medicus qui ciborum varietatem commendet: vbi mutationes & diuerticula de recta ad sanitatem via detrudunt. Hæc postquam disseruit Philinus, Mihi verò, inquit Marcio, Socratis exsecrationi obnoxius videtur non modò qui vtile ab honesto segregauit, sed & qui voluptatem à sanitate separat, tanquam huic aduersantem & inimicam, ac non potiùs adiutricem. Etenim dolore, vt instrumento violentissimo, raro admodum idque inuiti vtimur. de reliquis voluptatem nemo, ne si velit quidem, repudiauerit. Hæc & in nutrimento, & in somno, & in lauacro, & vnctione, & discubitu semper adest, laborésque excipit, & ægrum fouet, aliena multis conuenientibus naturæ delentem. Nam quis dolor, quis defectus, quod venenum ita facilè & simpliciter morbo soluit, vt lauacrum tempestiuè vsurpatum, aut vinum indigenti datum, vel cibus? hæc cum voluptate adhibita statim molestiam omnem abolent, naturámque in suum pristinum statum reponunt, veluti serenitate & tranquillitate inducta. Contrà cum dolore coniuncta remedia, ægrè & paulatim

latim aliquid efficiunt, naturam cum difficultate & violentia quadam molitionis exagitantia. Non ergo eſt, quod nobis vitio vertat Philinus, ſi non ambabus (quod aiunt) vela manibus attollentes voluptatem fugimus: ſed conamur voluptatem cum ſanitate concinnius, quàm philoſophorum nonnulli cum honeſtate coniungere. Iam in primo tuo, Philine, argumento falſus mihi videre, bruta animalia ſimpliciore quàm homines alimẽto, & ſanitate meliore frui ponens. quorum neutrum eſt verum. Alterum refellunt Eupolidis capræ, alimentum ſuum prędicantes & à varietate omniſque generis materia laudantes. ſic enim loquentes facit:

Omnigena nos materies paſcit. abietis
Teneros, & ilicis, arbutiq; ſurculos
Decerpimus. tum præter hæc cythiſus, boni
Phaſcuſq; odoris, & ſmilax folio vbere.
Oleaſter, & lentiſcus, atq; fraxinus,
Quercus, edera, erica, myrica, rhamnus, pallidum
Verbaſcum, & aſphodelus, ciſthuſq;, & æſculus,
Thyma, thymbra, nos opibus alunt large ſuis.

quæ enim hîc recenſentur, innumeras profectò ſaporum habent & odorum differentias, atq; virium: cum quidem maior pars ſit omiſſa. Alterum Homerus refutat, qui peritius pronunciat peſtẽ bruta primùm inuadere. *Ilia. α. 50.* Sed & breuitas vitæ brutorũ oſtendit quã ſint morbis obnoxia mortiq; vicina. Nullum enim omnino longæuũ eſt: niſi fortaſſe coruum dicas & cornicẽ, quæ videmus omnis generis cibis veſci. Porrò ſcite nimirum è victus ratione eorum qui ægrotant iudiciũ de facilibus aut difficilibus concoctu petitur: cum labor & exercitationes corporis & cibum incidentia ad concoquendum faciant, nequaquam aũt conueniant febricitãtibus. Ratione verò caret, quod diſcordiam & pugnam variorum ciborũ metuiſti. Nam ſiue natura id quod ipſi accõmodatum eſt è ſimilibus ſumit: in ipſam molem corporis varium nutrimentum multas à ſe ſtatim dimittit qualitates, vt cuiq; parti accidat id quod ei eſt conducibile: fiatq; illud, quod Empedocles docuit,

Dulcia continuo ſe dulcibus applicuerunt,
Acribus acria ſe iunxerunt, triſtia amaris,
Et rectà calidas petierunt feruida partes.

* Siue res secus habet, tamen calor spiritus mixturam dissoluit per eam sese didens, & cognata cognatis applicantur partibus. Corpus enim, quale nostrum est, ita multipliciter mixtum & tam variis coaceruatum è partibus, consentaneum est è varia potius materia quàm simplici conquirere suum nutrimentum. Sin aliter est, & tamen concoctionis ea est natura, vt alteret mutetq; alimentum: in vario id celerius meliusq; efficietur. A simili enim nihil afficitur. ipsa pugna & dissidium mixtione contrarij magis mutat elanguescentes qualitates. Tum si omnino mixta, Philine, & varia repudias: non modo cœnam præbenti & cibos adornãti maledicito Philoni: sed multo magis cum regia ista & auxiliaria miscet medicamenta, quas deorum manus appellauit. Erasistratus quidem stultitiam & superuacaneam eorum damnat diligentiam, qui fossilia, herbas, à feris, è terra & mari depromta confundant remedia: censetq; expedire vt istis omissis, in ptisana, cucurbita, & oleo aqua temperato medicina relinquatur. Atqui (inquis) varietas excitat & allicit quasi præstigiis captam appetentiam, sui ipsius non compotem: nimirum, lepidum caput, mundicies, & stomacho succus congruens, odor bonus, atq; omino suauitas facit vt plus edamus & bibamus. Quare igitur non crassam nos farinam loco pultis subigimus? cur non pro asparagis githia & scolymos apparamus? quapropter non vice fragrantis huius & mitis vini è dolio bibimus agrestius, quod culicum circumsonent chori? Quia, diceres, salubris ratio victus non est fuga voluptatis: sed mediocritas & ordo voluptatibus adhibitus, quæ appetitum vtilitati morigerum prębeant. Sicut autem vehementiorem vèntum gubernatores multis fugiunt artibus: eundem vbi posuit & elanguit excitare de integro nemo potest. ita nõ magni est laboris appetentiæ reluctari, & nimiam reprimere coercendo: præpropere autem deficientem, & languescentem, officiumq; deserentem suum roborare & resuscitare, pergraue est, amice, & difficilis res operæ. Ergo præstat multiplex nutrimentum simplici, & quod ob vnicam formam satietatem in propinquo habeat: quanto facilius est naturam incitatam inhibere, quam incitare detrectantem. At verò quod nonnulli dicunt repletionem defectu magis fugiendam esse, verum non est. immo contrà abundantia

tum

tum demum nocet, cum in corruptelam aliquam & morbum desinit: indigentia vt maxime nihil inferat mali, ipsa tamen per se est naturæ aduersa. Atque hæc quidem sunto tanquam neruis contrariis cantata aduersus ea quæ tum commentatus fuisti. Id autem quodammodo vos fefellit, de his qui dicuntur circa salem & cuminum, quod aliud quidem varium est, aliud suauius * si nimium auferas. adhærescit enim appetenti & accipienti corpori, visu viam sternente. Vacuitatem autem appetentiæ * & vagum, aut omnino eiicit natura, aut ægre ob penuriam tolerauit. Id vnum modo memineris, varietatem non in abyrtacis & candylis & caryceis esse: sed curiosa ista & superuacanea sunt ac inania. Varietatem verò et Plato cõcessit, præclaris suis illis ciuibus bulbos apponens, oleas, olera, caseum, obsonia omnis generis, atq; adeo ne bellariis quidem eorum defraudans cœnas.

QVAESTIO SECVNDA.

Cur tubera videntur à tonitru crescere: & cur creditum est dormientes fulmine non feriri.

COENANTIBVS nobis Elide Agemachus tubera eximiæ magnitudinis apposuit. Ibi mirãtibus hoc cæteris, quidam subridens, Nimirum, inquit, digna sunt tonitrubus nuper auditis: vt qui rideret eos qui è tonitrubus oriri tubera putarent. Erant qui dicerent à tonitru terram rumpi, quod aere tanquam clauo vteretur: tum eos qui tubera quærunt, è rupturis coniecturam vbi sint facere: indeque opinionem apud multos insinuasse, non monstrari, sed generari tubera à tonitru: perinde ac si quis cochleas putet facere imbrem, non præcedere & indicium eius esse. Agemachus autem rem veram esse contendebat, postulabatq; ne quod mirabile esset, ideo fides ei derogaretur. Habent enim, aiebat, multa etiam alia fulmen & tonitru, eorumque præmonstrationes miracula, quorum aut omnino nequeunt cognosci, aut difficulter intelliguntur causæ. Etenim qui rideri solet, prouerbioque materiam dedit bulbus iste, non paruitate sua fulmen effugit, sed quod vim habet ei aduersantem: sicut ficus etiam, & vituli marini pellis, vt fer-

vt fertur, atque hyænæ, quibus extrema velorum inducũt nauicularij. Aquas etiam quæ inter fulgura decidunt, agricolæ & putant eſſe & nominant incrementis idoneas. Atque omnino ſtultum eſt iſta mirari, cum in iſtis rebus ea videamus euenire, quæ omnium minime ſunt credibilia: ſcilicet ex humido flammam emicare, è mollibus nubibus aſperos ſonitus edi. Hæc ego, aiebat, nugor, vos ad cauſæ indagationem exhortans, ne videar moroſus, dum pro tuberibus ſymbola exigo. Tum ego ita ſum locutus: Videtur mihi Agemachus ipſe dextram porrexiſſe diſputationi. Nihil enim in præſentia videtur probabilius, quàm inter tonandum multum aquæ genitalibus decidere. Cauſa eſt admixtio caloris. Nam ignis quod eſt acutum & purum, id in fulgur abit. pars verò grauior & ſpiritu prædita inuoluta in nube, eam mutat, ac frigore expulſo humorem tepefacit: vnde aqua admodum lenis incidit in ſtirpes, & mox craſſeſcendi cauſa eſt. Sed & peculiarem temperiem, ſaporemq; peculiarem iſta complutis aqua infert. quo pacto & ros ſuauius pecori pabulum redigit, & arcus cœleſtis in qua nube elucet, ea ſoluta lignis fragrantiæ plurimum inſerit. eoque indicio ſiſi noſtri ſacerdotes iſta cremant, in quæ nubem iridis putant defluxiſſe. Multo autem magis probabile eſt fulguralibus & fulminalibus aquis, ſpiritibus & caloribus alte penetrantibus terram conuerti, itaque laxari & hiare, quomodo calores quidam & humores ſanguinei in corpore tubercula glandoſa & ſtrumas efficiunt. Nõ enim videtur * quia tuber neque ſine aqua generatur, ſed radicibus caret, & * adhuc & ſolutum ex ſeſe ſubſiſtit, terra aliquomodo affecta & mutata. Quod ſi vobis hæc ratio videtur exilis: talia tamen ſunt pleraque tonitribus & fulminibus comitantia: itaque hiſce affectionibus maxime opinio quædam diuinitatis adeſt. Aderat tum vnà rhetor Dorotheus. Is, recte, inquit, dicis. Non enim duntaxat vulgo & indoctis ea eſt, ſed etiam quibuſdam philoſophis opinio. Ipſe memini apud nos fulmen incidiſſe in domum, & multa mirabilia feciſſe. nam & vinum è doliis illæſis cõſumſit: & hominem dormientem tranſuolauit, neq; ipſum lædens, neque veſtem tangens: & cinguli æs, quo obductum erat, colliquauit. *

* * *

omne

omne & cõfudit. Philoſophum autem Pythagoricum,qui tum ibi peregrinabatur, accedens cauſam quæſiuit. is autẽ abominatus rem, ipſum pro ſe iuſſit diſpicere, ac diis vota facere. Audio etiam fulmen prope militem, qui templum Romæ cuſtodiebat, decidiſſe, calceorumque aduſtis loris, nullum aliud maleficium intuliſſe.& cum argentei caliculi in ligneis repoſiti eſſent operculis,ligno incolumi argentum colliquatum fuiſſe inuentum.Hæc vel credas licet,vel non credas. Id omnium maxime mirum eſt, quod omnes fere compertum habemus, corpora de cœlo tactorum putredinis expertia perdurare. multi enim ea neq; cremant, neq; defodiunt, ſed ſæpimento circundata relinquunt: vt videantur perpetuo putredinis vacua, & Euripideam Clymenen refellant,quæ de Phaetonte dicit,

---carus ille nunc mihi
Aliqua in conualle computreſcit mortuus.

Sulfur quoq; theion inde puto nominatũ, ob ſimilitudinẽ odoris ignei & acris,quem edunt icta fulmine corpora: ob quem puto canes etiam aueſq; abſtinere cadaueribus fulmine percuſſorum. Huc vſq; enim cauſam,vt etiam lauri, dixero. Reliqua hunc iubeo dicere, qui in tuberibus probè eſt verſatus: ne idem nobis accidat atque Androcydi, cuius inter omnia opera laudem obtinuerunt piſces circa Scyllam picti. credituſq; eſt, vt qui impenſe piſcibus delectaretur, magis hac animi adfectione, quàm arte ibi fuiſſe vſus. ne inquam nos quoq; aliquis dicat voluptate inductus de tuberibus diſputare, quorum (vt vides) controuerſa eſt generatio. In his,cum probabilitatis videretur ſatis ineſſe dictis,& cauſa non in obſcuro latere:egoq; monerem tempeſtiuum non eſſe, vt quemadmodum in comœdia ſuo tempore machina tollitur, & tonitrua eduntur, ita hîc etiam in conuiuium nos de fulminibus diſputationem introduceremus:in id conſenſere,vt reliqua omitterentur: de cauſa tamen, ob quam dormientes fulmine non ferirentur, audire ſe aliquid percupere oſtenderunt. Ego tametſi nihil proficerem cauſa attingenda,cuius communis eſt ratio,tamen ita fere dixi. Fulminis ignis mirabili eſt ſubtilitate atque tenuitate, quam ſtatim à prima origine habet ex pura & ſincera ſubſtantia: & quidquid ei humidum aut terreſtre admiſcetur, id ſui motus celeritate excutit atq; expurgat.

Nihil quidem de cœlo tactum, vt ait Democritus * * ferre sub puro æthere * iubar. Proinde corpora densa, vt ęs, vt argentum, & horum similia, fulmen excipiunt, corrumpunturque & liquescunt eò quod repugnant atq; resistunt. At per rara, multis hiantiaq; meatibus ob laxitatem eorum sine tactu discurrit fulmen, vt per vestes & arida ligna. idem viridia vrit, arreptum ab humore, eoque incenso. Ergo si verum, dormientes fulmine haud necari, hîc quærenda est causa, non alibi. Magis enim firma sunt, & solida, atq; resistunt corpora vigilantium, vtpotè omnibus partibus spiritu oppletis: quo etiam sensus intendente tanquam in instrumento & constringente, validum sit & secum continens densumq; animal. Idem corpus in somnis laxatur, rarum fit & inæquale, imbecillum, ac diffusum, multisque reseratur meatibus, spiritu remittente ac deserente: vnde etiã voces odoresq; excurrũt nullo sui sensu præbito. Quod enim renititur, renitendoq; patitur, non occurrit iis quæ offeruntur: minime autem iis, quæ ob tenuitatem & celeritatem talem, qualis est fulminis, dissipantur. Nam quæ minus sunt valida, ea munit natura duricie aliqua aut densitate, vt non facile patiantur. quarum verò inexpugnabilis est vis, ab his minus læduntur quæ cedunt, quàm quæ resistunt. Huc accedit consternatio, quæ fulminibus ingruentibus incessit, ac metus & pauor: ob quæ multi nihil aliud passi, mortem metuendo sunt mortui. Itaq; tonitru oborto pastores condocefaciunt pecus, vt in vnum concurrant, seq; inuicem applicent. nam quæ palant à reliquis auulsæ oues, abortum faciunt. Et innumeros videre est mortuos tonitru, in quibus nullum ictus aut adustionis appareret vestigium: quod nimirum præ metu anima eorum è corpore auis instar euolasset. multos enim exanimauit ventus tonitrui, vt ait Euripides. Nam aliàs quoq; de omnibus sensibus auditus facillime afficitur, perturbationesq; & metus à strepitu orti, quam maxime animum exagitant: contra quos dormienti stupor præsidio est. Vigilantes cum præsensione exanimantur, tum metu corpus re vera constringente & densante, ictum resistendo faciunt validiorem.

QVAESTIO TERTIA.

Cur in nuptijs plurimi ad cœnam vocantur.

IN nuptiis Autobuli filij aderat vnà in festiuitate Soſſius Senecio, Chæronea ad nos profectus, vnà cum multis alijs, qui eam ſua exornabant præſentia * anſas etiam de * cur plures quàm aliàs fit ad cœnam inuitarentur nuptialem, diſquirendũ propoſuit. etenim legumlatores eos, qui omni conatu luxum impugnarent, maxime numerum definiuiſſe eorũ qui ad nuptias vocarentur. Hecatæus quidem, aiebat, Abderita, vnus de antiquis philoſophis, meo iudicio nihil probabile dixit. ſcilicet ſponſum ad nuptias multos vocare, vt multos habeant conſcios atque teſtes liberum ſe liberam, ingenuũ ingenuam duxiſſe. Cõtrà enim Comici eos qui ſplendide & ſumtuoſas faciunt nuptias, parum eas firmas & fidas introducunt facientes. vt Menander ad eum, qui iubebat ollis circumuallare * non facinus ſponſæ refers. Sed tamen ne * alios reprehendere videamur, ipſi nihil interim pronunciantes. Hîc primus ego: Nullius, inquam, conuiuij cauſa ita manifeſta, ita celebris eſt, vt nuptiarum. Nam & rem ſacram diis facere, & amicum diſceſſurum excipere conuiuio, aut peregre venientem licet, ignorantibus hoc neceſſariorum multis. Nuptialis autem menſa indicem habet hymenæum alta voce inclamantem, & facem, ac tibiam, quę Homerus ait mulieribus ad fores ſtantibus eſſe admirationi. itaq; cum nemo ignoret conuiuium agitari, verecundia ducti omnes neceſſarios, familiares, & quocunq; tandem pacto ſibi coniunctos inuitant. Probantibus id reliquis, Theo ſermonis in partem ſuccedens: Eſto, inquit, hæc: non enim abludunt à vero. Sed, ſi placet, id adde, huiuſmodi conuiuia non amicorum tantum eſſe, ſed & ad cognatos pertinere, adfinitatę alterius familię in gentem adſcita. Ac quod plus habet momenti, duabus in vnam coeuntibus familiam, cum accipiens dantis familiares & amicos, tum dans accipientis exiſtimans ſibi comiter demerendos, duplicem conuiuarum faciunt numerum. Deniq, cum multa, adeoque pleraque in nuptiis mulieres peragant: vbi adſunt mulieres, neceſſe eſt etiam viros adhiberi.

QVAESTIO QVARTA.

Vtrum mare an terra obsonio prabendo praestet.

GALEPSVS Euboeæ, vbi thermæ sunt, locus est natura ita factus, vt multa habeat ad voluptates liberales conducentia. itaq; est cœnaculis & conclauibus exædificatus, vt quasi pro communi totius Græciæ refectorio vsurpetur. Ibi cùm & terrestria multa capiantur animalia, & volucria; non minus mare annonam mensæ commodam suppeditat, in locis puris mariq; pone littus profundo multos bonosq; alens pisces. Maxime autem is locus frequentatur vere vigente. Multi enim tunc eò conueniunt, mutuaq; vtuntur in omnium copia rerum consuetudine, & per ocium plurima de rebus ad humanitatem pertinentibus agitant colloquia. Cum autem ibi degeret sophista Callisthenes, difficile erat alibi cœnáre. Erat enim comitas eius tanta, vt denegare inuitanti nemo posset: & id iucũdissimum, quod omnes elegantes solebat in vnum locum congregare. Sæpenumero quidem imitabatur Cimonem de antiquis, multos omnisque generis conuiuas amicè ad cœnam vocans. plerunq; tamen Celeum, quem primum narrant nobilium ac bonorum virorum instituisse quotidianum cõuentum, idque Prytaneum appellasse. Identidem autem huiusmodi conuenientes cœtibus sermones sunt habiti. Euenit aliquando, vt maiorem in modum varij appositi cibi occasionem præberent quærendi de obsoniis, terráne an mare ea suppeditaret commodiora. Ibi cum reliqui fere omnes terrestria laudarent, multa, omnigena, & innumera generum ac discriminum varietate abundantia: Symmachum Polycrates compellans, Tu verò, inquit, animal bimare, totq; innutrite maribus, quæ sacram apud vos ambiunt Nicopolin, non defendis Neptunum? Equidem volo, respondit Symmachus, teq; mihi adiutorem aduoco, qui iucundissima Achaici maris parte frueris. Enimuerò, infit Polycrates, à consuetudine ordiemur. Sicut enim de multis poetis vnum qui reliquis præstat eximio nomine poetæ afficimus: ita cum multa sint obsonia, piscis tamen obtinuit, vt vel solus vel præcipue piscis obsoniũ appellaretur, quia virtute reliquis omnibus multò antecellat. Nã obsoniuoros & obsoniorũ cupidos vocamus, non qui bibulis carnibus dele-

delectantur, vt Hercules, qui post carnem virides ficus edit: nō qui ficubus, vt Plato: non qui vuis, vt Arcesilaus: sed qui subinde in foro piscario versantur, & tintinnabulum celeriter exaudiunt. Et Philocratem Demosthenes auro proditione parto scorta & pisces emere dicens, gulæ studium ac libidinem homini exprobrauit. Ac non inepte Ctesiphon quodam obsoniuoro in senatu vociferante, Crepabo medius: Nequaquam, inquit, nos piscium escam facias. Iam qui versiculum huncce fecit,

Ad capparim viuis, cum liceat ad anthiam,

quid sibi voluit? Quid, bone Iupiter, volūt sibi, qui ad oblectationem se mutuo inuitantes dicunt, hodie in acta cœnabimus? nonne quod in littore cœnam, vt est, suauissimā esse sentiunt? non quidem propter fluctus aut lapillos (quis enim in littore lecythum & capparin mensæ adhibeat?) sed quod copiosi ac recentes pisces mēsam sint instructuri. Adde quod omnium aliorum obsoniorum precium exceditur à marino. Cato sane non vltra modum, sed vere dicendo inuehens in luxum vrbis dixit, Pluris vendi piscem quam bouem. Testam enim piscium plenam tanti vendunt, quantū vix redimatur centum ouibus & vno boue capitis loco præcedente (quod fuit sacrificij solennis genus) mactatis. Porrò vt de medicamentis medicus optime: de cantu musicus iudicat: sic etiam de obsoniorum præstantia is, qui impendio iis studet. Non enim Pythagora heic arbitro vtemur aut Xenocrate: sed Antagora poeta, & Philoxeno Eryxidis F. & Androcyde pictore: quem aiunt cum Scyllam pingeret, pisces circa eam ad viuum vsque studiosissime expinxisse, quod obsoniis esset deditus. Antagoræ autem poetæ in castris congros elixanti atque accincto superueniens Antigonus rex, putasne, inquit, Homerum congros coquentem Agamemnonis res gestas descripsisse? & ille non inepte respondit: Tu vero putas Agamemnonem res istas gessisse, curiose inquirendo quis in castris cōgros elixaret? Hæc, inquit Polycrates, ego pro piscium patrocinio attuli, fretus & testimonio pisces vendentium, & consuetudine. Ego vero, ait Symmachus, serio rem, ac magis dialectice aggrediar. Nam si id est obsonium, quod cibum reddit suauiorem: vtiq; optimum id fuerit obsonium, quod maxime detinere appetitum in cibo valet. Ergo sicut philosophi, qui à spe quam v-

nice prædicabant, Elpistici dicti sunt, nihil esse pronunciauerunt quod vitam magis contineat atq; spes, qua non cõdiente eam vita sit intolerabilis: ita etiam ad alimentum id ponemus appetitum continere, sine quo id plane ingratum & incommodum sit futurum. At eorum quæ terra suggerit, nihil tale inuenies. mare vero salem suppeditat. Primum absq; sale nihil omnino est esui, qui admixtus ipsum etiam panem condit. Itaq; eodem in fano Neptunus & Ceres habentur. Deinde reliquis obsoniis sales dulcius sunt obsonium. Nam heroes tenui & frugali vsi & exercitatione adsueti victui, omnemq; adsciticiam & ociosam voluptatem à mensis arcentes suis, ita quidem vt castris ad Hellespontum positis, tamen piscibus abstinerent: carnes nihilominus absq; sale edere non sustinuerunt: testantes id solum * obsonium repudiari nõ posse. Vt enim colores lumine, ita sapores sale opus habent vt sensum adficiant. *. nisi graues iis & molesti accidant. Cadauera enim magis sunt eiicienda quam fimus, aiebat Heracletus. Omnis vero caro mortua est, & cadaueris pars: salis autem vis tanquam anima superueniens, gratiam ei ac voluptatem conciliat. Itaque etiam acria & salsa ante cibum sumunt, & omnino quib. plurimum salis adest. hæc enim alliciunt appetitum ad alia obsonia, hisq; ille delinitus ad reliqua alacris recensq; se confert. si vero ab aliis incipiat, mox elanguescit. Non ad cibũ proinde duntaxat, sed ad potum quoque condimenti vim sales habent. Homerica enim illa cepa potus condimentũ, Ili. λ, 629. nautis potius & remigibus quam regibus conueniebat. Qui vero cibi mediocrem salsuginem, ob consensum cum ore ventriculi, vini omne genus gustu suaue & mite red- * dunt, omnem aquam gratam potu. Tum earum quas cepa adfert molestiarũ nihil adest sali. quin & digerit reliquos cibos, mollioresque & obsequentiores concoctioni reddit: vt & condimenti gratiam, & vim medicamenti sales corpori cõferant. Cæterum marina obsonia reliqua præterquam quod sunt suauissima, maxime etiam sunt innoxia. nam & carnosa sunt, & non perinde vt carnes grauant, sed facile concoquuntur & digeruntur. Testimonium mihi perhibebunt Zeno hic, atq; etiam me hercle Crato, qui ægrotantes ante omnes alios cibos ad piscem ablegant, vt leuissimum. Nec caret ratione mare saluberrima & elaborata corporibus ali-

bus alimenta gignere: quando etiam nobis aerem tenuitate & puritate commodum edit. Recte ais, inquit Lamprias: sed aliquid præterea de hac re commentemur. Solebat auus meus identidem dicere Iudæos subsannans, Eos à iustissima carne abstinere. Nos autem dicemus iustissimum esse obsonium quod è mari petitur. Nam vt cum terrestribus nullum aliud ius nobis intercedat, saltem iisdem aluntur rebus, aeremque, lauacra, potum indidem vnde nos hauriũt, & pudorem iugulata incutiunt miserabili voce: tum pleraque nobis familiaria conuictu facimus. Marinum vero omnino à nobis alienum est genus, & quasi in alio mundo natum educatumque viuit: neque vox vlla, aut adspectus, aut ministerium ab eorum cæde nos reuocat. nullus enim nobis vsus est eius animalis, quod ne viuit quidem apud nos: neq; vllo nobis amore erga illud opus est. Sed quem nos incolimus locum, ipsis est tanquam orcus. nam in eum simul atq; peruenere, moriuntur.

QVAESTIO QVINTA.

Vtrum suem venerantes Iudæi, aut potius auersantes, carne eius abstineant.

HAEC cum essent dicta, & quidam in diuersam partem disputare intendissent: Callistratus eorum sermonem profligans, Quomodo, inquit, vobis dictum videtur in Iudæos, Iustissima eos carne abstinere. Præclare admodũ, aiebat Polycrates. Ego quidem vehementer dubito, vtrum Iudæi in honorem porci, aut quod animal illud abominẽtur, esu carnium suillarum sese abstineãt. Nam quæ apud ipsos dicuntur, fabularum sunt similia. nisi fortasse habent serias quasdam rationes, quas non efferunt. Ego itaque, aiebat Callistratus, arbitror id animal in aliquo apud istã gentem esse honore. Porcus deformis est. quid tũ postea? est etiam * fœdus. tamen cantharo, gryphe, crocodilo, fele turpior nõ est, aut natura ineptior: quorum alia ab aliis Aegyptiorum sacerdotum sanctissimis colũtur. Quod autem sui parcitur isq; in honore habetur, non caret ratione. Prima enim sus (vt aiunt) rostro terram findens, vestigium arationis impressit, ac vomeris opus submonstrauit: quem hynin inde dictum sunt qui putent. Iam Aegyptij qui cauam & mollem

incolunt

incolunt regionem ,omnino etiam aratri vsum non admitt ũt:sed postquam Nilus eluuie sua solum rigauit,eum subsequentes,sues in agros depellunt. eæ vero calcanda ac fodiẽda tellure celeriter eã altè subuertunt,semenq; occulũt. Neq; rapi in admirationem hoc debet, si sunt qui hac de causa suum esu abstinent;cum apud barbaros alia animalia in maiore sint honore ob causas viliores , aut etiam plane ridiculas. Nam murem araneum (si quidem is mygale est.) diuinos reperisse honores aiunt apud Aegyptios propter cæcitatem:quod tenebras luce antiquiores ij arbitrentur: eamque è muribus nasci quinta ætate,in nouilunio: atque iecur eius deminui lumine Lunæ deficiente. Leonem vero Soli dedicant,quod de curuiunguibus quadrupedibus sola leæna videntem edat fetum , quod momento temporis * dormiat, oculiq; dormientis suffulgeant. & quod Leõtini fontes & hiatus suos noua aqua repletos inueniunt, Nilo exundante quando Sol per Leonem transit. Ibin ferunt recèns ex ouo exclusam duas appendere drachmas: quantum etiam recens nati infantis cor appendit. Ibis quoque pedum diductione, eorum inter se & cum rostro comparatione, triangulum repræsentat æquilaterum. Et quis tandem has culpet Aegyptiorum ineptias,cum memoria proditum sit Pythagoricos quoque album venerari gallum: & de marinis mullo maxime vrticaque abstinere. magos autem, qui à Zoroastre descendunt, terrestrem echinum quam maxime venerari, mures aquatiles odisse, diisque carum & beatum iudicare eum qui plurimos interfecerit. Existimo autem Iudæos, si abominarentur porcum, interfecturos eum fuisse, sicut mures necant magi. Nunc tam interficere, quam edere suem iis est religio. Et fortassis rationi hoc consentit, sicut asino suus est apud eos honor, qui fontem aquæ eis demonstrauit: ita suem eos reuereri, vt sationis & arationis magistram. Nisi forte etiam leporum esu abstinere Iudæos dicendum putemus, quod vt pollutos * & impuros auersentur. neque * sermonem excipiens * Lamprias: sed leporis quidem * propter * * bestia simillima. Videtur enim lepus magnitudine & celeritate sentiendi instrumentorum pollere. nam & color, & aures, & nitor oculorum, & salsum mirabiliter conuenit: vt nihil omnino tam paruum tam magno sit, ad formã quod attinet, simile.

simile. Nisi me hercle etiam ob similitudines æmulatione Aegyptiorum ducti, velocitatem animalis diuinam reputant, itemque sensus instrumentorum subtilitatem. Nam leporum oculi adeo sunt indefessi, vt etiam apertis iis dormiant. Celeritate autem exaudiendi videtur aliis anteire. cuius admiratione ducti Aegyptij in suis sacris litteris picto lepore auditũ significant. Suillam autem carnem Iudæi * abominari* quod maxime barbari abhorrent à vitiliginibus & lepra, quas putant esu harum carnium adsciscí. Etenim videmus suem sub ventre plenum esse lepra & scabiosis maligne pustulis: quæ sane existimantur à praua corporis affectione & corruptela eorum quæ intus sunt in superficiẽ erumpere. Porro autẽ suis victus ita turbidus & immundus non caret vitio. nullum enim animal videmus ita gaudere cœno ac sordidis impurisque locis, etiam si non ineamus rationem ortus & naturæ quam in sese habent. Oculi etiam porcorum ita dicuntur confracti, & humi defixi, vt nihil eorum vnquam cernant, quæ superne sunt, neque in cœlum intueantur: nisi supini contra naturam facti pupillas rursum obuertant. ideoque animal hoc, aliàs clamosissimum, vbi supinatum fuerit, tacere attonitum insolenti cõspectu cœli, maiorique metu vociferationem eius reprimi putant. Si vero fabulosa etiam licet huc adferre: fertur Adonis à sue interfectus. Adonis autem idem cum Baccho esse creditur: & multa peraguntur in vtriusque sacrificiis, quæ fidem faciant huic sententiæ. Alij Adonidem fuisse amasium Bacchi autumant. & versus est in hunc sensum Phanoclis, amori dediti hominis: *

Per montes errans diuum cum nosset Adonin,
Cyprida consectans egregiam, rapuit.

Heic Symmachus admiratus admodum ea quæ erãt dicta, An tu, inquit, gentilem nostrum deum ô Lampria, Euium & excitatorem mulierum dictum, & cuius gloria insanientium floreat honoribus, Ebræorũ mysteriis transscribis atque adoptas? aut reuera est ratio quædam, quæ Adonidem cum Baccho eundem esse demonstret? Mœragenes autem succurrens: Fac, ait, hunc missum. Ego, qui Atheniẽsis sum, respondeo tibi ac dico, diuersos neutiquam esse. Et quidem pleraque huc pertinentia argumenta, iis duntaxat nota sunt & dici fas est, qui Trietericam (seu triennalem) apud nos

nos Pāteleian (perfectum nimirum numinis cultum) initiati tenent. Quæ vero edisserere inter amicos nulla religio prohibet, maxime apud vinum & dona Bacchi, ea, si isti iubent, paratus sum proferre. Cum iuberent & flagitarent omnes: Primum, inquit, maximæ & perfectissimæ Iudæorum solennitatis & tempus & modus cum Bacchi sacris congruit. Quod enim ipsi vocant Ieiunium, id sic celebrant, vt maxime feruente vindemia proponant mensas in quib. expositæ sint omnis generis fruges: & sub tabernaculis desident, potissimum è palmitibus & edera quæ contexuntur: & diem quæ festum antecedit, Tabernaculariam nominant. Paucis vero pòst diebus aliam festiuitatem non obscure, sed omnino aperte Baccho nuncupatam celebrant. Est etiam solenne apud eos festum cradephoria à palmitibus gestandis, & thyrsophoria, vbi thyrsos gestantes in tē-plum intrant. quid intus faciant, ignoro: credibile est Bacchi ab iis sacra peragi. nam & tubis exiguis, sicut Archiui Bacchanalibus, vtuntur ad euocationem numinis: & alij progrediuntur citharis ludentes, quos ipsi Leuitas appellant, siue à Lycio, siue ab Euio (vtraq; vox Baccho cōgruit) ita dictos. Opinor etiam sabbatorum ferias non plane à Baccho esse alienas. Quod enim Sabbos etiamnum multi Bacchos appellent, eamque edant vocem dum orgia Bacchi celebrant * licet & è Demosthene ostendere, & è Menandro, & non de * aliquis forte dixerit, factum esse ob asebesim, id est impietatem, qua tenentur bacchantes. Ipsi autem huic sermoni testimonium dicunt. sabbatum enim colentes, maxime ad bibendum & ebrietatem inuicem sese inuitant: aut si qua grauior res obstet, omnino quidem gustare merum in more habent. Has fortasse aliquis esse coniecturas asserat. Sed alia sunt argumenta, quæ plane no-
* stram demonstrent sententiam. Primum enim arguit hoc pontifex maximus, qui festis diebus mitratus ingreditur, hinnuli pellem auro contectam indutus, tunicamque ad talos pertinentem gestans, & cothurnos. multa autem tintinnabula dependent de veste, quæ inter ambulandum strepitum edunt, vt & apud nos. Sonitibus autem nunc vtuntur
* in sacrificiis, & æratas dei nutrices appellant, monstraturque in aduersis sublimi thyrsus expressus, & tympana. quæ sane non alij deo, quam Baccho conueniunt. Porro autem mel sa-

mel sacrificiis non adhibent : quod eius admixtiõe vinum corrumpi videatur, eoque libabatur & ebrietas parabatur antequam vitis exstitisset. & hodieque barbari qui vino carent, mulsum bibunt, dulcedinem radicibus austeris & vini saporem æmulantibus medicantes. ac Græci Nephalià, id est sobria, hæc & libationes melleas diis offerunt: quod vino maxime aduersam naturam mel habeat. Bacchũ vero à Iudæis coli, id quoq; argumento non leui est, quod inter multas pœnarum formas vna maxime odiosa est, quà vino interdicitur damnatis ad certum tempus, quod à iudice præscribitur. qui autem sic puni- *

Desunt reliqua huius libri. Exstant autem capitum indices, quos subiungo.

QVAESTIO SEXTA.

Quis apud Iudæos deus.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur dies planetis cognomines, non secundum illorum ordinem, sed inuerse numerant. in qua etiam de ordine clauorum.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur annulos potissimum in digito gestant, qui medio proximus est.

QVAESTIO NONA.

In sigillis deorumne, an sapientum virorum gerendæ imagines.

QVAESTIO DECIMA.

Cur medium lactucæ à mulieribus non comedatur.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV *conuiualium diſputationum, liber quintus.*

QVis hoc tempore tuus, Soſſi Senecio, ſit de voluptatibus animi & corporis ſenſus, mihi quidem ignotum eſt,

--- multi dirimunt quoniam nos
Ili. α, 156. *Vmbroſi montes, atque obſtreperi maris vndæ.*

Olim ſane mihi videbare non admodum amplecti, aut probare eorum ſententiam, qui animo nullam peculiarem delectationem, nullum proprium gaudium, nihil quod pro ſe ipſe expeteret concedebant: ſed eum ſimpliciter vitam corporis comitari, eiuſq; affectionib. vna vel gaudere vel mœrere cenſebant, vt pote qui inſtar materiæ formas in ſe admittẽtis rerum, aut in morem ſpeculi ſimulacra eorum quæ carnis ſenſibus accidunt recipientis, adfectus eſſet. Cuius illiberalis opinionis falſitas cùm multis aliis detegitur argumentis: tum in conuiuiis vrbani atq; belli homines ſtatim à cœna ad colloquium veluti ſecundas menſas ſe conferentes, iiſq; inuicem oblectantes, vnde ne tantillum quidem voluptatis in corpus redit, teſtantur ſuum eſſe peculiarem penum voluptatibus animi, propriaſque ei voluptates, alienas reliquas quæ corporis contagio percipiuntur. Sicut igitur nutrices, quæ cibum infantibus præbent, parum percipiunt voluptatis: ſaturatis autem iis & fletu miſſo dormire orſis, ipſæ tum pro ſe commodo cibo potuque fruuntur. ita animus in partem venit voluptatum quæ edendo bibendoque percipiuntur corporis appetitionibus in morem nutricis inſeruiens, eiuſq; deſideriis ſe accommodans, concupiſcentiamque demulcens. vbi vero illud mediocriter affectum conquieuit, ibi tum defunctus ſuo miniſterio & negociis vacuus exinde ſuas ad voluptates conuertitur, diſputationibus ſe recreans & diſciplinis, hiſtoriiſq; & ſubtilium rerum quæſtionibus. Et quid de his dicam? cum videamus importunos homines, & à litteris humanioribus alienos à cœna animum ad alias voluptates quam longiſſime à corpore abducere, ænigmata, gryphos, & nomina certo numerorum ſymbolo tecta proponendo, atque hinc mimis, etho-

ethologis, Menandroque & eius fabulas agentibus locum conuiuia cesserunt. non quod dolorem aliquem corpori demerent hi, aut lenem carni blandumque motum adferrent: sed quod naturalis in animo vniuscuiusque contemplandi & philosophandi cupiditas suam quandam delectationem requirit, postquam occupationibus & ministeriis quæ corpori impendimus, liberati sumus.

QVAESTIO PRIMA.

Cur cum voluptate quadam audiamus eos, qui iratorum vel mærentium gestus repræsentant: iratos aut dolentes, vere, moleste feramus.

TALES disputationes habitæ sunt etiam te præsente. Cũ enim Athenis Strato comœdiam docendo magnam reportasset laudem, ac frequentes de ipso sermones, Boethus Epicureus nos conuiuio excepit, multis qui ab eadem erãt secta ad cœnam adhibitis. Deinde quod fieri inter doctos adsolet, comœdiæ mentio sermonẽ eo deduxit, vt quæreretur, Qua de causa iratorum, dolentium, aut metuentium sibi voces non sine molestia audimus: qui vero istos animĩ motus imitando exprimunt, vocesq; & gestus referunt eorum, nos delectant. Isti omnes vno fere ore hanc adferebãt rationem: Præstare imitatorem vere sic adfecto, eo quod ipse sic adfectus non sit: idq; nos sentientes delectari & gaudere. Ego autem, tametsi pedem in alieno, quod aiunt, choro ponerẽ, tamen hæc dixi. Cum natura simus ratione præditi, artiumque amantes, iis quæ scite & artificiose agũtur, idq; feliciter, familiariter afficimur, eaq; admiramur. Nam veluti apis ob studium dulcedinis suum omnem materiam, cui melleum aliquid insit, consectatur: ita homo natura artium studiosus & pulcritudinis, omne opus, omnem actionem mente ac ratione constantia amplectitur & diligit. Itaque si puerulo proponas iuxta paruum panem, & catellum vel buculam è farinis effictam, ad hoc illum, non ad panem ferri cernes. itemque si rude argentum, & simul argenteum animalculum aut poculum præbeas, id potius deliget, cui videt aliquid rationis & artis esse admixtum. Itaque istius modi homines etiam magis delectantur ænigmatibus, & iocis aliquid inuolucri ac difficultatis habentibus.

nam elegantia & subtilitas naturam, vt pote ei accōmodata & vernacula, nemine docente ad se trahit. Quoniam ergo is qui vere irascitur aut dolet, in quibusdam communib. adfectionibus & exemplis cernitur, in imitatione autē calliditas & probabilitas visitur, si quidem ea successu non careat: his delectari solemus, offendi istis. Etenim eodem nos modo adficiunt spectacula. Homines enim morientes aut morbo conflictatos sine molestia non videmus. Philoctetam pictum, & effictam Iocastam (in cuius faciem aliquid argenti admiscuisse ferunt artificem, 'vt æs hominis' exanimati & contabescentis speciem in superficie referret) cum voluptate spectamus & admiramur. Atque hoc, aiebam, contra vos Epicureos Cyrenaicis non leue est argumentū, non circa visum aut auditum, sed in animo esse oblectationem quæ è spectaculis & auditionibus percipitur. Quippe gallina continenter vociferans, & cornix, molestum est ingratumque auditu. qui autem gallinæ cantum imitatur aut cornicis, is voluptatem adfert. Et tabe correptos nō adspicimus absq; molestia: eorundem simulacra spectare nobis est volupe quia nimirum animus imitatione trahitur: quod quidem eius naturæ conuenit. Alioquin enim quid passi, aut qua extrinsecus adfectione accidente Parmenonis suem ita admirati sunt homines, vt in prouerbium abiret? Et quidem ferunt Parmenone ob hanc rē celebri, quosdam idem æmulando certasse. cumq; homines præiudicio occupati dicerent, Bene hoc, sed nihil ad Parmenonis suē, quendam cum porcello sub axilla gestato prodiisse: & cum vero suis grunnitu homines tamen dicerēt, Et quid hoc ad Parmenonis suem: eum emisso in medium porcello arguisse, non veritatem eos in iudicando, sed opinionem sequi. Quo maxime fit manifestum, eandem sensus adfectionem non eodem modo animum adficere, nisi accedat persuasio, id quod fit studiose ac cum ratione confici.

QVAESTIO SECVNDA.

Poeticam concertationem antiquam fuisse.

CVM Pythia celebrarentur, disputatum fuit de abolēdis adsciticiis certaminibus. Nam cum vltra ea, quæ tria erant antiquitus instituta certamina tibicinis Pythici, citharistæ, ac

ristæ, ac citharœdi, admissus esset tragœdus: quasi porta aperta iam non resisti potuit confertim irrumpentibus omnis generis auditionibus. atque inde varietas quidem certamini non iniucunda & festiuitas parta est: seueritas tamē & elegantia deminuta: & cum iudicibus multum molestiæ factum est, tum multæ (vt solet) multis victis inimicitię. Nō postremo loco censebant fabularum scriptores & poetarū gentem inde amoliendam. neq; hoc odio litteraturæ impulsi, sed quod ij longe omnium certātium nobilissimi pudorem incuterent, molestiamq; adferrēt, cum omnes sciti elegantesq; haberentur, neq; tamen vincere vniuersi possent. Nos autem in concilio dehortati sumus eos qui mouere res constitutas ac nouare cuperent, certaminiq; tanquam musico instrumento neruorum & vocum multitudinem vitio darent. Atq; in cœna, quam Petræus præmiis tribuendis præfectus præbebat, cum de eadē re sermo incidisset, musicæ sumus patrocinati: pronunciauimusq; poeticā non sero aut nuper ad sacra certamina venisse, verum antiquitus coronas pro victoria reportasse. Non deerant, qui putarent me obsoletas res in medium adducturū, puta Oeolyci Thessali sepulturam, & Amphidamantis Chalcidēsis: in qua ferūt Homerum & Hesiodū carminib. certasse. Ego his, quod grammaticorum sermonib. omnia essent trita, vt & eos qui in funebribus Patrocli ludis non hastam iaciendo, sed dicendo præmium meruissent, Achille huic etiā rei munera largiente: his inquam omissis, id dixi, quod Acastus Peliam patrem funerans poematum certamē instituit, idq; Sibylla vicit. Heic cum multi me reprehenderent, & narrationis tanquam absurdæ testem aliquem poscerent: commodùm recordatus asserui Acesandrum in opere de Africa autorem eius esse. Sed huius, aiebam, lectio non est omnibus in promtu. Scriptum autem Polemonis de thesauris Delphicis existimo plerisque vestrûm curæ fuisse vt legerent: itaque oportet, hominis varie docti, & non oscitanter in rebus Græcis versati. Ibi ergo legetis in Sicyonio thesauro repositum libellum aureum, dedicatū ab Aristomacha Ery . . . . . poetria, cum Isthmia vicisset. Neque est quod attoniti spectemus Olympia, tanquam Fati in morem certamina immutabilia cui sint. Nam Pythia musicorum tres aut quatuor concertationes exordij loco

Ili. ψ, 886. 620. 795.

habebant. Gymnicum certamen initio fere ita fuit institutum. Olympiis omnia, cursu excepto, additamentorum loco accesserunt. Multa etiam quæ posuissent, deinde rursum sustulerunt, vt certamen quod mulo tergo equitem gestante, & alterum quod curru iunctis mulis obibatur. (hoc apenam, illud calpen vocabant.) Sublata est etiam corona quę pueris quinquertio certantibus fuerat proposita: omninoque multa in festiuitate ea noue sunt instituta. Iam hoc quoque notum est, olim singulare certamẽ apud Pisam fuisse celebratum, vbi quidem etiam necaretur victus aut se * dedens. ne denuo autorem historiæ requiratis, cuius si mihi inter pocula nomen memoria non suggerat, ridiculus fiam.

QVAESTIO TERTIA.

Quid causa sit, quod pinus Neptuno & Baccho sacra habetur. & quod initio è pinu corona victoribus Isthmico certamine data est, deinde ex apio, nunc rursum pinea.

CORINTHI in cœna, cum nos Lucanius pontifex maximus excepisset conuiuio: quo tempore Isthmia agebantur, quæstio incidit. qua de causa è pinu corona eo certamine victori daretur. Ac Praxiteles quidem enarrator fabulosam rationẽ attulit, dicens ita ferri: Melicertæ corpus inuentum fuisse à mari ad pinum allisum. Etenim non procul Megaris locũ esse, qui pulcræ cursus appelletur: quod Megarenses ferant hàc Ino cum infante quem gestabat ad mare cucurrisse. Vulgatam porro aiebat esse opinionem, peculiare Neptuno esse pineum sertum. Heic cum addidisset Lucanius, arborem etiam Baccho cõsecratam haud absre Melicertæ honoribus fuisse destinatã: hoc ipsum in quæstionem venit, ecqua tãdem ratione veteres pinum Neptuno Bachoq; cõsecrauissent. Ego ostendi mihi nihil ea in re inesse absurdi videri. Vterq; enim, aiebam, deorum humido & genitali principio præesse censetur: & Neptuno à fecundandis stirpibus, Baccho Dendritæ, id est arborum tutori, omnes prope Græci sacrificant. Verumtamẽ dicere aliquis possit, peculiariter Neptuno primum cõuenire: non, quod Apollodorus putauit, quia mari finitima stirps sit, aut quia itidem vt mare ventos delectet (nam & hoc sunt qui dicãt):

sed ob

ſed ob nauium potiſſimum conſtructiones. Pinus enim, & cognatæ ei arbores picea ac larix,cum ligna nauigiis aptiſſima ſuppeditant,tum picis ac reſinæ vnguentum,ſine quibus compactorum lignorum nullus erat futurus in mari vſus.Pinum porro conſecrauere Baccho, quia vino ſuauitatem conciliet.Nam quæ loca pinub. abundant, in iis vinū ſuaue vites generant. Theophraſtus id calori terræ imputat.vniuerſe enim pinum in argilloſis naſci locis:& argillā, calida cum ſit,excoctioni vuarum ſubſeruire ? ſicut eadem aquam etiam leuiſſimam & ſuauiſſimam edit.præterea admixta frumento,additamentum largum eo ſua caliditate roborando augendoq; adfert.Enimuero probabile eſt è pinu ipſa vitem accipere ſua emolumenta,cum ad conſeruan dum vinum multis modis ea conducat.Nam & pice vniuer ſi vaſa oblinunt,& reſinam multi vino admiſcent,vt de Grę cis Eubœenſes,& in Italia qui ad Padū accolunt.& è Gallia Viennę vicina vinum picatum adfertur,quod in ſummo eſt apud Romanos precio.Hæc enim non tantum bonū quēdam odorem indunt,ſed vinum quoque commodum redigunt,calore ſuo muſteas & aquoſas partes celeriter conficientia. * Ea poſtquam dicere fuerunt, de rhetoribus is qui maxime libros ad humanitatem facientes euoluiſſe videbatur:Dij boni,inquit : quaſi vero non nuper admodum è pinu cœperit corona Iſthmiorum peti,cum antè apio redimirentur? Sane in comœdia audirę eſt auarum quendam iſta dicentem,

Libenter Iſthmia precio hoc vendam tibi,
Apii corona quanto prorſus venditur.

Narrat etiam Timæus hiſtoriæ ſcriptor , Corinthiis cum de Sicilia cum Carthaginienſibus dimicaturi ad pugnam irent,occurriſſe quoſdam qui apium ferrent.quod cum ple rique aduerſum oblatum eſſe putarent omen , quia apium videtur inauſpicatum eſſe,& qui periculoſe ægrotant , eos apio opus habere dicimus: Timoleon animos ſuorum dictis erexit, Iſthmiorumq; admonuit , quibus Corinthij victores apio coronarēt.Ad hæc prætoria Antigoni nauis cū è puppi eius ſponte enatum eſſet apiū,Iſthmia fuit cognominata. Iam ſcolium hoc carmen manifeſtum teſtam in more fuiſſe ait aptio tectam *. ſic autem eſt compoſitum. *

Minerua tellus vſta validis ignibus *

Bacchi nigrum gremio oculit acris sanguinem,
Ore Isthmicos suo tenetq; surculos.

Aut hæc, aiebat, non lect * pinum, vt non adsciticiam aut nouam, sed maiorum more vsurpatam, & antiquitus in coronis Isthmicis cui locus fuerit, prædicantes. Commouit nonnihil adolescentes quidem sermo hic, à viro variæ doctrinæ multiplicisq; litteraturæ habitus. Lucanius vero me intuens, simulque renidens, Proh Neptune, inquit, quanta literarum copia. Alij auté, vt apparet, ignoratione, & imperitia nostra abusi contrà nobis persuaserunt, pineam fuisse apud maiores nostros Isthmiorum coronã: apium autem è Nemea imitatione quadam, alienum cum esset, huc obrepsisse, Herculis gratia, pinumq; suo loco expulsam, habito apio pro re his sacris idonea. aliquanto post tempore pinum recuperasse pristinam dignitatem, & nunc esse in summo flore atq; honore. Mihi quidẽ fides facta est, animumq; aduerti: atq; adeo multa testimonia huius rei edidici ac cõmemini. Nimirum Euphorio sic de Melicerta scripsit:

Plorantes puerum tunc frondibus imposuerunt
De pino sumtis: Vnde & mos ferre coronam
Isthmia Vincenti. neque enim illo tempore Mnemes
Natus ad Asopi partu prorepserat Vndas
Ille Charon, apii primus qui tempora densis
Implicuit sertis: inuentor moris, & auctor.

Et Callimachus apertius etiam aliquanto rem explicat, apud quem Hercules sic dicit de apio:

Hoc, Vbi Neptuno peragent certamina sacra,
Victori signum congruet Isthmiaco.
Atque Corinthiacis pinus Victoribus olim
Gloria, nunc Nemeæ ritibus obsoleat.

Præterea nisi fallor, incidi in Proclis scriptum, qui narrat primo certatum fuisse de pinea corona: deinde cum inter sacra haberi hoc certamen cœpisset, eo è Nemea festiuitate traductam fuisse coronam ex apio. Fuit autem Procles iste vnus ex iis, qui in Academia Xenocrati operam dederunt.

QVAESTIO QVARTA.

De eo quod est apud Homerum,

Ζωρότερον

Ζωρότερον δὲ κέραιε.—— Ilia.1,203.

VIDEBATVR nonnullis qui in cœna nobiscum aderant ridiculus Achilles, qui iuberet meracius (id enim est quorundam opinione ζωρότερον) infundere Patroclum, & hanc subiungeret mandato causam, vt diceret velle se hoc ideo fieri, quia carissimos viros suo excepisset contubernio. Niceratus ibi Macedo, sodalis noster, contendebat nõ merum, sed calidum appellari eo loco Zoron: à feruendo & vita vocabulo declinato. neq; id ratione carere, vbi amici homines aduenissent, nouũ denuo tẽperari craterem: cũ nos quoq; diis libaturi, de integro vinum misceamus. Sosicles autem poeta recordatus Empedoclis, qui dixerat in vniuersali mutatione Zorotera fieri quę prius fuissent permixtionis expertia: ab Achille vinum probe temperatum aiebat Zoron dici: neq; esse quod obstet, quo minus Achilles Patroclo imperet, vt vinum ad potum bene temperet. neque nouum aut insolens esse, quod comparatiua loco positiuorum vsurpantur. Antipater vero socius noster aiebat, prisca Græcorum lingua annos fuisse horos dictos: Za aũt solere magnitudinem notare: itaque ab Achille preciosum & vetustum vinum Zoron, quasi Zaoron nominatum. Ad hæc ego in memoriam eos reuocare iussi, quod cum dicerent Zoroteron pro calido accipi à nonnullis, simul intelligerẽt calore celeritatẽ innui. vt cum nos famulos iubemus calidius, id est velocius, ministeria obire. Sed tamen, inquã, puerilis est vestra contentio, qui veremini ne absurdo alicui obnoxium Achillem faciatis, si fateamini eum præcepisse vt meracius vinum infunderetur. quod suspicatus fuit Zoilus Amphipolita. Qui sane primum id ignorauit, quod Achilles Phœnicem & Vlissem sciens esse senes, & diluto non delectari, sed mero, reliquorum senum more, iussit validiorem potum apparari. Deinde cum esset Cheironis discipulus, & non imperitus victu curandi corporis rationum, ratiocinatus nimirum est corporibus in ocio præter consuetudinem degentibus temperamentum conuenire remissius & languidius: nam equis quoque inter alia pabula apiũ præbet, non absque ratione: sed quia equi præter morem ociosi læduntur pedes, aduersus quod damnum remedio est vt quod maxime apium. itaque in Iliade non inuenies alias equo apium exhibitum, aut aliquid similis saporis.

Sed Achilles, vt pote medicus, cum equos ſolerter curauit: & corpori ſuo deſidens in ocio facillimam rationem victus vt ſaluberrimam procurauit. viros autem qui in pugna diẽ exegiſſent, exiſtimãs nõ eo victu quo deſides eſſe tractãdos, vinum præberi iuſſit meracius. Alias quoq; Achilles natura non videtur fuiſſe vinoſus, ſed immiti ingenio: vt quidam de eo dixerit,

Ili.v, 467. *Non etenim miti eſt animo, aut placabilis hic vir,*
Sed valde rigidus.--- Atque ipſe quodam loco libere collaudans ſeipſum, multas ſe inſomnes noctes ait exegiſſe. cum ſane breuis ſomnus merum bibenti non ſufficiat.

Ili. ι, 325. Ili. α, 225. Et Agamemnoni conuicium faciens, temulentum appellat, primo hoc vitium loco exprobrans, quod odiſſet maxime. vt iam omnino rationi conuenientiſſimum ſit, eum iſtis viris ad ſe venientibus operam dediſſe, ne vini mixtio, qua ipſe ſoleret vti, illis ob vini imbecillitatem non ſatis eſſet accommodata.

QVAESTIO QVINTA.

De his qui multos ad cœnam vocant.

CVM Alexandrea rediremus, & nemo non amicorum nos conuiuio exciperet, factum eſt vt de diſcumbendo multi orirentur ſermones, cum res ea multis inconuenientibus videretur difficultatib. patere: eo quod ſinguli multos, & vtcunq; eo pertinere creditos ad cœnam vocabant: itaq; & in conuiuiis turbulenta fiebat conuerſatio, & mox eadem diſſoluebantur. Cum autem Oneſicrates medicus non multos, ſed admodũ neceſſarios & intimos cœnę adhibuiſſet, venit mihi in mentẽ eius quod Plato dixerat, de augmento vrbium, poſſe ad conuiuia accõmodari. Magnitudo.n. conuiuij iuſta eſt, quandiu conuiuium manere poteſt. vbi ob conuiuarum multitudinem modum excedit, vt iam compellationes, mutua comitas & noticia excludãtur, ne conuiuium quidem eſt. Oportet enim non vt in exercitu internunciis, aut in triremi iuſſa gubernatoris renunciantibus vti: ſed vnumquenque pro ſe cum aliis colloqui: cũ conuiuium chori in morem perſonam imam ita collocare debeat, vt ſummam exaudire poſſit. Hęc ego cum dicerem, auus noſter Lamprias in medium iam proloquens: Ergo, inquit,

inquit, non in cœnando duntaxat, ſed & in vocando ad cõuiuium, opus habemus moderatione. Eſt enim, puto, etiam quædam humanitatis incontinentia, neminem compotorum præteriens, ſed omnes tanquam ad ſpectaculum aut ad auditionem trahens. Mihi quidem non ita ridiculũ facturus videtur conuiuij præbitorem panis vel vini defectus, vt ſpacij & loci inopia: cuius oportebat ſemper copiã paratam eſſe non tantum inuitatis, ſed vltro etiam ſuperuenientibus hoſpitibus atq; peregrinis. Iam panis aut vinũ ſi non ſufficiat, culpam licet in ſeruos tanquam furto rem ij minuerint cõferre: loci inopia, in multitudinem inſumti, ſocordiæ eſt inuitantis imputanda. Mirabiliter etiam probatur Heſiodus, quod cecinit:

Vaſtum principio chaos exſtitit.---- Theog. 116.

oportuit enim ſpacium & locum initio poni, vbi reciperẽtur res natæ. quod non obſeruans meus filius, conuiuium heri tale inſtituit, in quo iuxta Anaxagoræ dictum omnes res ſimul eſſent. Enimuerò etſi loci apparatuſq; ſit ſatis, tamen vitanda eſt conuiuarum multitudo, quæ communionem ſermonis & compellationem è conuiuio tollit: cùm tolerabilius ſit vini, quàm loquendi communicationem à cœna abeſſe. Itaq; Theophraſtus iocans tonſtrinas appellauit conuiuia vini expertia, ob loquacitatem ibi deſidentium. Sermonis autem ſocietatem abolent, qui multos in vnam cœnam ingerunt: immo id efficiunt, vt perpauci inter ſe colloquantur. duo enim aut tres proximi inter ſe confabulari poſſunt, longius remotos neq; norunt, neq; adſpiciunt, equi curſum diſtantes

Hic vbi tendebat alij Telamonius Aiax,
Hic vbi Pelides alij.----

Proinde non recte diuites luxuriant, domos ædificantes, triginta lectorum atq; amplius capaces. is enim apparatus eſt conuiuiorum ab amicitiæ mutuo vſu alienorum & ſolennis pompæ præſidem potius quàm conuiuij rectorem requirẽtium. Verùm illis cum venia hoc licet. inopes enim & vere cæcas putant fore diuitias & incluſas, ſi non tanquã in tragœdia teſtes habeant ſpectatores. Nobis ne multos ſimul inuitemus hoc erit remedij, vt ſæpenumero paucos vocemus. Nam qui raro admodum, & (quod aiunt) per harma conuiuia inſtruunt, iis neceſſitas incumbit vnumquenque

que familiarium & notorum in numerum conuiuarum co optandi. Qui frequentius, ternos aut quaternos vocando conuiuia nauium inſtar quibus amnes traiiciuntur laxa & leuia reddunt. Cæterùm diſcrimen aliquod multitudinis amicorum facit cauſæ adſidua ratiocinatio. Vt enim ad vſus noſtros nõ vniuerſas eorum copias, ſed ſingulos ad eos aduocamus, ad quos apti ſunt: ad deliberationem prudentes, ad cauſam dicendam diſertos, ad peregrinationẽ quibus victus eſt expeditus & ocium: ita ad conuiuia quoque ſubinde idonei ſunt adhibendi. Idoneos voco, principi cõuiuium præbenti eos qui magiſtratum gerunt, ſi quidem amici ſint, & proceres ciuitatis: In nuptiis autem & nataliciis, qui genere attingũt, & Iouis Homognij ſunt participes. Atque in talibus conuiuiis & feſtiuitatibus maxime illi conuocandi ſunt, qui inuicem in bona ſunt gratia. Neque enim cum deo alicui ſacrificamus, omnibus ſimul etiam vota facimus, quantumuis eodem in templo, eodem altari colantur: ſed cum tres miſceatur crateres, aliis è primo, è ſecundo aliis, ſunt quibus è tertio libamus. Inuidia namque extra deorum ſtat chorum. Diuinus autem nimirum etiam amicorum eſt chorus beneuole diſtributus in conuiuiis.

QVAESTIO SEXTA.

Quid cauſæ ſit, quod initio cœnæ anguſtè, poſtmodo laxè ſedetur.

HIs dictis, ilico quæſitum fuit de anguſtia accumbentiũ initio, ac deinde laxatione: cum videatur contrarium debuiſſe fieri, corporibus in cœna diſtentis. Fuerunt qui formam diſcumbendi cauſarent. omnino enim in latum diſcumbere nos, vt qui dextras in menſam protendamus: cœnati autem magis in latus nos obuertamus, corporiſque figuram acutam reddamus: neque iam ſecundum ſuperficiem fere, ſed ad lineam ſpacium occupemus. Sicut ergo tali minus loci occupant ſi recti, quàm ſi proni cadant: ita vnumquenq; noſtrûm principio in faciem proclinari dum in menſam intuemur: deinde transformare accubitum in altitudinem ex latitudine. Pleriq; ſtragulo cauſam adſcribebant. id enim dum accumbitur, dilatari & laxius fieri: quomodo calcei attritu paulatim diducuntur, & pedi ſpacium

cium

cium concedunt. Senex autem iocans, Duos, inquit, conuiuium habet dissimiles præfectos ac duces. initio famem, quæ plane expers est artis instruendorum ordinum. deinceps Liberum patrem, quem ducendi exercitus peritissimũ fuisse apud omnes in confesso est. Sicut ergo Epaminondas exercitum inscitia ductorum in angustiam coniectum & se inuicem conturbantem ac atterentem ipse in ducis partes succedens euoluit, inque ordinem reduxit: ita nos ab initio à fame confuse in vnum conductos & permistos nactus Bacchus, qui Lyæus & Choreius à soluendo & choris instituendis dicitur, in ordinem venustum atq; humanum componit.

Qvaestio Septima.

De his qui fascinare dicuntur.

CVM in cœna sermo incidisset de iis qui fascinare dicuntur, & oculum habere fascinatorem: fuerunt qui totam rem nugas esse dicerent atque deriderent. At Metrius Florus, qui nos conuiuio exceperat: Famam, inquit, mirabiliter adserunt ea quæ eueniunt: sed ignoratio causæ fidem historiæ derogat: iniuria id quidē. Etenim innumera sunt, quorum cum substantia in aperto sit, causæ tamen nos latent. Omnino aũt qui in singulis probabilitatem requirit, is quod mirabile est ex omnibus rebus tollit. atqui vbi causæ ratio deficit, ibi dubitare & inquirere, hoc est, philosophari, incipimus. vt philosophiam quodammodo perimãt, qui admirabilibus fidem detrahunt. Oportet verò cur vnumquodque fiat, causam ratione inuestigare: an fiat, ex historiis est percipiendum. Narrantur autem multa talia. Nouimus enim homines, qui intuendo infantibus potissimum noceant, qui ob humiditatem habitus sui imbecillitatemque ab istis adficiuntur atque in deterius mutantur. cum solidis & compactis iam corporibus hoc minus accidat. Phylarchus sane refert Thibios qui olim circa Pontum habitauerunt, non infantibus modò, sed adultis etiam exitium attulisse: obtutu enim eorum, spiritu ac sermone adfectos, tabuisse & ægrotasse. idque senserunt vt apparet conuenæ, seruos inde emtos educentes. Sed de his hoc * quidem fortasse minus est mirum. Contrectatio enim & contagium habet quoddam apparens adfectionis principium.

pium. Et quemadmodum reliquarum auium pennę si cum aquilæ componantur pennis, pereunt defluentibus ob putredinē plumis: ita nihil impedit, quo minus hominis contactus alius vtilis sit, alius damnosus. Quod autem damno aliquis afficitur tantum inspiciente altero, id euenit quidē sicut dixi: non creditur autem, quia causam habet indagatu difficilem. At verò, inquam ego, quodammodo tute causæ vestigium quoddam callemq; venandæ attigisti, ad defluxus corporum perueniendo. Odor enim, vox & fluxus, halitus sunt quidam defluxus à corporibus animalium delati, & quasi partes eorum: ac sensui accidentes adficiunt eos. Ac multo magis probabile est talia à corporibus animalium deferri, ob calorem & motum spiritui quasi palpitatione quadam & conturbatione ingenerata: qua corpus assidue pulsatum quosdam emittit defluxus. Maxime autē id fieri ab oculis, consentaneum est. Visus enim cùm multis cieatur motibus, cum spiritu quem emittit, simul mirabilem quandam igneam vim disseminat: cuius opera multa homo cum patitur tum agit. Voluptatibus quippe moderatis, & item molestiis adficitur homo à visilibus rebus quę offeruntur: & amores quibus nullus vehementior animis motus accidit, ab aspectu principium ducunt: adeo vt fluat & quasi liquescat amans, cum intuetur in id quod amat, inque id veluti trāsit. Itaq; maxime puto miretur aliquis eos, qui lædi videndo hominem cum sentiant, agere & lædere itidem, id verò negant. Mutui enim formosorum obtutus, & quod per oculos excidit, siue id lumen est, siue fluxus quidam, amatores colliquat atq; perdit dolore voluptati permixto, quem ipsi Glycypicron, id est, dulcamarum nominant. Nam neq; tangentes, neq; audientes ita vulnerantur & adficiuntur, vt cum inspiciunt & inspiciūtur. adeo enim diditur incendium ab oculis, vt necesse sit plane ignaros esse amoris, qui Medicam naphtham mirantur ignem ex interuallo ad se rapere: cùm formosorum corporum adspectus etiam è longinquo respicientium ignem in animis amore captorū accendant. Præterea regio qui laborāt morbo, eos sæpenumero cognouimus sanari si in auem charadriū (siue ea sit rupex) inspiciant. tali natura, vt apparet prædito animali, vt morbum è corpore adfecti elabentem ad se trahat, atq; recipiat oculis tanquam defluentem quendam

dam humorem. itaq; charadrius arquatum non intuetur, neq; sustinet, sed clausis oculis se auertit: non inuidens (vt putant nonnulli) remedium quod ab ipso petitur, sed quia quasi ictu quodam sauciatur. De reliquis morbis cum maxime tum facillime lippitudinis contagium ad vnà degentes peruenit: tam acrem habet vim visus adficiendi alterũ. Admodum recte dicis, inquit Patrocles, de corporis quidem affectibus. sed quæ in animo sunt, vt est etiam inuidia, quónam pacto vel modo per oculos damnum conspectis inferunt? Nescis verò, aiebam, adfectum animum corpus adficere? Equidem & cogitatione actus venerei pudenda eriguntur, & excandescentiæ canum in certaminibus aduersus feras sæpe lumina exstinguunt atque excæcant. tum animi ægritudo, auaricia, riualitas colorem mutant, habitumque corporis adfligunt. nullo autem horum minus inuidentia vbi animum subiit, corpus quoque prauitate occupat: quam pictores probe conantur pingendo liuoris vultu exprimere. Sic ergo inuidia adfecti cum intendunt oculos in aliquem, radios tanquam veneno imbuta iacula excipientibus partibus animo proximis, nihil (puto) absurdi fit si læditur in quem illi sunt intuiti. Nam & morsus canum grauiores sunt si irati mordeant: & semina hominum efficaciora, si amantes coeant: & vniuerse animi adfectionibus facultates corporis roborantur atq; intendũtur. Itaq; eorum quæ aduersus fascinum amuleta dicuntur prodesse vsum putant contra liuorem, auertentia visum vt minus penetret in eos qui inspiciuntur. Hoc ego, inquã, tibi conuiuij causa symbolum persoluero. Tum Soclarus: Si quidem, inquit, nos prius id probemus. est enim aliquid in tua oratione, quod adulterinum videtur. Nam si pro veris habemus ea, quæ vulgo de fascinantibus dicuntur: non ignoras scilicet, quod amicos & domesticos, quidam verò etiam patres oculum habere fascinantem putant, ideoque vxores ipsis prolem non ostendunt, neq; ab hisce diu conspici sinunt. Quomodo ergo inuidiæ fascinus imputabitur? Quid obsecro dices de his qui fascinare semetipsos feruntur? Vtique enim auditum tibi hoc est: aut saltem istud legisti,

Quondam pulcer erat crinibus Eutelidas.
Sed sese ipse videns placidis in fluminis vndis,

Liuore infamis perdidit inuidia.
Fascinus attraxit morbum, formamq; peremit.

Ferunt enim hunc Eutelidam sibi ipsi visum forma insigni, eoque adspectu adfectum, hinc in morbum incidisse, valetudinemque cum forma amisisse. Sed vide quid commini-sci possis, quo isthæc absurda amoliare. Aliàs, inquam, admodum hoc fecero commode. Nunc autem, qui è tanto, vt vides, calice bibam, intrepide causam esse hanc pronuncio, Quod omnes animi adfectiones si diu inhæreant, prauos ingenerant habitus: qui vbi vim naturæ adepti sunt, quauis occasione concitati sæpenumero etiam inuitos ad familiares impellunt adfectiones. id adeo animaduertere possis in timidis, qui salutaria etiam metuunt: in iracũdis, qui carissimis etiam sunt difficiles: in amatoribus & libidinosis, qui ad extremum ne sanctissimis quidem abstinent corporibus. Magna enim vis est consuetudinis habitum ad familiarem adfectionem deducendi: & qui ad lapsum sunt procliues, eos necesse est ad obuia quæque offendere. Quare admiratione non est dignum, eos qui inuidendi & fascinandi habitum sibi parauerunt, ea adfectione etiam aduersus suos commoueri: quod vbi fit, non quod volunt, sed quod naturæ ipsorum congruit faciunt. Sicut enim globus globi in morem, cylindrus cylindri modo voluitur, ob diuersitatem figuræ: ita inuidum inuidiose aduersum omnia ciet inuidia. Et verò consentaneum est à talibus maxime sua & quæ cara habent lædi. Præclarus autem ille Eutelidas, & qui alij sese dicuntur fascinasse, non absq; causa

1. *Aphor.* 2. id videntur passi. Lubrica enim res est, vt ait Hippocrates, admodum valida corporis constitutio: & corpora vbi ad summum prouecta sunt vigorem, non consistunt, sed momento in contrarium impelluntur. Cum ergo confertim auctis corporibus, se ipsos melius quàm expectauissent adfectos vident, ita vt sese contemplentur atque admirentur: tũ corpora mutationi propinqua sunt, & in deterius por-
* ro habitu vergente, se ipsos fascinare putantur. * Idq; ma-
* gis fit ab aqua, quàm ab aliis speculis, quando vndæ subsistunt. respirare enim in ipsos intuentes: vt quibus aliis nocuerunt, ipsi se lædant. Atque hoc fortassis etiam puerulis accidens, sæpe facit vt falso causa in intuentes conferatur. Vt finem dicendi feci, Caius Flori gener: Democritea

verò,

verò, inquit, viſa vobis in nullo ſunt numero, nulla eorum (veluti de Æginetis prouerbio dicitur) ratio habetur? quæ is ab inuidis emitti ait, neq; ſenſus plane expertia, neq; impetus, plena maliciæ & liuoris emittentium, quibus ſtipata & inhæreſcentia iis qui faſcinantur, hos turbent, corpuſq; & animum eorum lædant. Sic enim puto ſentire hominē, hancque ſententiam diuinis & magnificis extuliſſe verbis. Omnino verò, inquam. Sed miror qui non obſeruaueritis, me de fluxibus iſtis nihil aliud quam animam & propoſitum voluntatis ademiſſe: ne putetis me adulta iam nocte viſa vobis & animata ac intelligentia ſpectra offerentem, laruis vos terrere ac perturbare voluiſſe. Manè ergo, ſi videbitur, de his diſpiciemus.

QVAESTIO OCTAVA.

Cur malum Homerus aglaocarpum, id eſt inſignem fructu, Empedocles mala hyperphlœa, dixerit.

CHAERONEAE quodam in conuiuio, cum omnis generis appoſita eſſent poma, cuidam vna accumbentium ſubiit verſum Homeri pronunciare:

Egregio mali fructu, ficuſq; ſuauis. Odyſ. η. 115

Hîc quæſitum fuit, cur malum poeta peculiariter dignatus eſſet hoc nomine, vt præſtantem fructu diceret. Id Trypho medicus aiebat factum comparatione fructus cum arbore, quem parua admodum, & vilis adſpectu fert pulcrum atq; magnum. Alius quidam dicebat in ſolo hoc arboreo fructu pulcritudinem ex omnibus compoſitam formis conſpici. nam & contactu eſt inſtar violæ, vt non inquinet, ſed fragrantia oppleat tangentem: & ſaporem habet ſuauem, eſtque olfactu & viſu iucundiſſimum malum: vt merito laudetur, quod omnes vnà ſenſus alliciat. Hæc nos mediocriter nobis probari diximus. Sed cùm Empedocles ſcripſerit, aiebam

Οὕνεκεν ὀψίγονοί τε σίδαι, καὶ ὑπέρφλοια μῆλα.

Punicorum pomorum appellationem intelligo, quia ſcilicet ſub autumni exitum & calore eneruato iſta arbor fructum ſuum excoquit. imbecillum enim eorum & tenuem humorem ſol nō ſinit coire, niſi aer incipiat frigidior fieri. itaque

itaque Theophraſtus hanc ſolam arborem ait in vmbra rectius & celerius fructum ſuum maturare. Quo autem ſenſu ſapiens mala dixerit hyperphlœa, dubito. maxime cum nō elegantiæ carmini parandæ gratia nitidiſſimis adiectiuis tanquam floridis coloribus exornare ſuas res Empedocles ſoleat: ſed ſingulis naturam aliquam aut vim exprimat. vt cum corpus animæ circumdatum vocat tellurem amphibroten, quaſi vndiquaq; mortalem: & aerem nephelegeretam, tanquam nubes colligentem: & polyæmaton iecur, id eſt, multo præditū ſanguine. Hæc ego cum dixiſſem, grammatici quidam dixerāt mala dici hyperphlœa ob vigorem. Nam à poetis plœein ſumi pro eo quod eſt maiorem in modum vigere & germinare. & Antimachum hoc ſenſu dixiſſe, Cadmeorum vrbem frugibus vegetam. itemq; Aratum de Seirio:

Καὶ τὰ μὲν ἐρρώσεν, τῶν δὲ φλόον ὤλεσε πάντα,

viriditatem & florem fructuum phloi voce adfeciſſe. eſſe etiam quoſdam de Græcis, qui Phloo Baccho ſacrificent. quoniam itaq; de omnibus fructibus in malo maxime vigor & viror permanent, hyperphlœum fuiſſe à philoſopho nominatum. Lamprias autem auus noſter aiebat vocem hyper, non modo nimij & vehementis habere notationem, ſed etiam eius quod extrà eſt aut ſuprà. Sic enim à nobis hyperthyron dici ſuperiorem ianuæ poſtem, & hyperoū ſublimius cœnaculum. & Homerum carnes victimæ exteriores vocaſſe hypertera, vt interiores enkata. Videamus an nō huc præcipue Empedocles reſpexerit, quod cum alij fructus foris cortice (is enim phlœos eſt) ambiantur, iiq; putamina quæ vocant, inuolucra, membranas, tegmina, in ſuperficie habeant: ſolus mali cortex intus eſt glutinoſa & pinguis tunica, qua ſemen continetur: id verò quod eſui eſt foris circa eam circumpoſitum, hyperphlœon (quaſi ſitum extra corticem) recte appelletur.

Odyſ. γ. 65 & alibi.

QVAESTIO NONA.

Quid ſit cauſa, quod ficus amariſſimi ſaporis arbor, dulciſſimum producit fructum.

QVAESITVM poſt hæc eſt de ficu, quánam de cauſa ita pinguis & dulcis fructus ex amariſſima naſceretur arbore.

bore. Nam & ficus folium ob asperitatem thrion nominatur: & lignum succi plenum, edit crematum fumum acerrimum, & cinis ob acrimoniam summa est ad tergendum vi præditus &, quod maximè mirũ est, cùm floreant omnia quæ germinant fructumque edunt, sola ficus flore caret. ac si verum sit quod fertur ficum fulmine nunquam tangi, id ipsum quoq; adscribendum videri potest amarori & prauæ qualitati stipitis. talia enim de cœlo non tangi videtur: sicut etiam phocæ pellis, & hyænæ. Excipiens heic sermonem senex dicebat, dulcedine stirpis istius compressa elisaque in vnum fructum, non iniuria reliquum succum acrem & incommodum relinquere. Sicut enim iecur bile in vnum locum secreta fit dulcissimum: ita ficum, dum in fructum suum dulcedinem & pinguedinem omnem dimittit, ipsa expers fit dulcedinis. Nam quodam bono succo arborem istam esse prędita m, ex hoc signo colligerem, quòd rutam aiunt sub ficu aut propè nascentem, suauiorem fieri & sapore mitiore: quòd quasi participet quandam eius dulcedinem, qua restinguatur nimis virosa qualitas nisi me hercle contrà ficus alimentum ad se rapiens acrimoniam rutæ subtrahit.

QVAESTIO DECIMA.

Quinam sint, qui circa salem & cuminum dicuntur. ibidemq; cur salem Homerus diuinum dixerit.

FLorus cùm nos excepisset conuiuio, quærebat quinam essent qui in prouerbio dicuntur ad salem & cuminum esse amici. Atque hoc quidem promtè soluit Apollophanes grammaticus, dicens eo adagio notari qui ita sunt inter se familiares, vt etiam sale & cumino solis propositis vnà cœnent. Interim quæstio incidit de salis honore, cùm & Homerus disertè dicat,

Diuino sale conspersit:--- & Plato lege hominum *Iliad. 1.*
salis corpus dicat diis esse carissimum. auxitque difficulta 214.
tem quæstionis hoc, quòd Ægyptiorum sacerdotes castis- *Timaeo.*
simi cũ sint, sale in vniuersum abstinent, adeò vt pane quoque insulso vescantur. quî enim salem sunt abominati, si diuinus est, & diis gratus? Ac Florus quidem missos facere

iubebat Ægyptios, & Græcanico more aliquid de re proposita dicere. Ego autem non aduersari hoc loco Græcis Ægyptios dixi. Nam castimoniæ professio etiam liberis operam dare, (aiebam) ridere, vinum bibere, multaque alias studio digna prohibet. Fortasse salibus etiam abstinent qui castitati se destinauerunt, quòd ij ob calorem ad rem incitent veneream, vt quidam autumant. Probabile est etiam eo ab iis salem nomine repudiari, quòd sit cōdimentorum iucundissimū. quid enim impedit, quin salem reliquorum condimentorum condimentum esse, iisq; suauitatem conciliare dicamus. quo factum est vt Gratiarum nomen salibus imponeretur à quibusdam: videlicet sale necessitatem cibi in suauitatem conuertente. Ergóne, infit Florus, idcirco credemus salem diuinum appellari? Equidem, inquam, causa hæc non est vilissima. Etenim ab hominibus ea, quæ vulgata sunt, suisque per totum humanum genus peruadunt vsibus, quàm maximè diuinitatis titulo dignantur: vt aquam, vt lucem, vt anni tempestates. nam terram quidem non diuinam modo, sed etiam deum arbitrantur esse. Et tamen quod ad vtilitatem attineat, nulli horum cedit sal, qui alimento in corpus recipiendo prȩsidium est, efficitq; vt cum appetitu sit nutrimenti concinnitas. Verùm enimuerò id quoque considera, an non sali id etiam diuinum contigerit, quòd cadauera putredinis secura & durabilia adseruans, aliquanto tempore morti resistit: neq; patitur id quod mortuum est, penitus aboleri. sed quemadmodum anima, nostrarum rerum diuinissima, diffluere non sinit molem animalis, sed eam continet: ita salis natura imitatur animæ opus, dum cadauera arripiēs, id quod ad interitum vergebat, constringit atque cohibet, partibus quandam inter se concinnitatem atque amicitiam indens. * Itaque Stoicorum etiam nonnulli carnem tum demum veram aiunt esse carnem, quando anima salis instar per eam diffusa facit vt consistat & permaneat. Neq; nescis ignē fulminis quoq; sacrum dici & diuinum: quòd corpora de cœlo tactorum per multum temporis putrefactioni resistere videmus. Quid ergo miri est, si & salem prisci diuinum suspicati sunt esse, quando eiusdem est cum diuino igne naturæ? Vt conticui, Philinus: An, inquit, genitabile quod sit, tibi non videtur diuinum? cum quidem deus principium

pium sit rerum omnium. Annui. Atqui, inquit, ad generandum haud parum facere sales creditur: quò pertinet etiam facta abs te Ægyptiorum mentio. Equidem qui canibus alendis operam dant, cùm eos segniores ad coitum vident, salsis cibis salsamentisque carnium excitant languentem eorum libidinem. Naues quoque salem vehentes, incredibilem murium producunt copiam. hoc fieri dicunt nonnullis femellis citra maris coitum salem duntaxat lingentibus. est autem probabilius salsugine ad coitum mures vtrinque stimulari. Atque hac fortasse de causa pulcritudinem mulieris non ociosam aut inuenustam, sed gratiosam & ad permouendum aptam, salsam vocant atque acrem. Puto etiam Venerem à poetis è mari ortam fingi, fabulámque de ipsa editam fuisse tanquam è salo natæ, vt sub hoc inuolucro salis vim genitabilem proponerent. Omnino autem marinos deos fecundos, & multorum liberorum parentes faciunt. Denique de terrestribus & volucribus nullum planè inuenies animalibus, quod fecunditatis gratia vel cum quouis marinorum comparare liceat. Atq; huc pertinet Empedoclis versus:

Fecundos pisces inscitam ducere gentem.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SEV *Conuiualium disputationum,* *Liber sextus.*

TIMOTHEVS Cononis F. Sosii Senecio, cùm eum à sumtuosis abductum & militaribus cœnis Plato in Academia scitæ atq; simplici, & (vt Ion dicebat) non inflammatione turgenti adhibuisset mensæ, qualem somnus sincerus & visa somniis breuibus occasionem præbentia sequuntur, corpore tranquillitate perfuso: postridie discrimine animaduerso dixit, Eos qui apud Platonem cœnassent, insequenti etiã die bene habere. Magnũ enim profectò ad diem suauiter agendum est adiumẽtum bona corporis temperies nõ obruti, sed expediti, & ad omnes actiones absq; offensa promtè se dantis. Sed aliud nõ minus bonum obtigit iis qui apud Platonem cœnauissent: nimirũ consideratio eorum quę inter pocula fuerant disputata.

Etenim voluptatum quæ è cibo ac potu percipiuntur, illiberalis est recordatio, & euanida prorsus, odoris puta aut nidoris pridiani reliquiæ. Argumenta autem quæstionum & orationum philosophicarum semper recenti memoria obuersantia, etiam eos qui non interfuerunt communicata, non minùs delectant quàm qui coràm audiuerunt. quando hodieque eruditi homines Socraticis fruuntur conuiuiis, perinde atq; ij qui tum in cœna adfuerunt. Atqui si voluptatem ea præbuissent quæ ad corpus pertinēt, oportuit Xenophontem & Platonem non dictorum, sed in Calliæ & Agathonis ædibus appositorum obsoniorum, placentarum, bellariorum descriptionem relinquere. Nunc hæc illi nulla dignati sunt mentione, quanquam cum sumtu fuisse apparata credendum est: quę autem commentati doctè inter se sunt conuiuæ, ea litteris mandauerunt: nobisque exempla tradiderunt non modò colloquendi inter pocula, sed etiam memorandi disputata.

QVAESTIO PRIMA.

Cur ieiuni magis sitiunt quàm esuriunt.

SExtum ergo hunc symposiacôn tibi mitto librum. In eo primùm agitur de causa, ob quam ieiuni magis sitiant quàm esuriant. Hoc enim præter rationem fieri videbatur, cùm defectus sicci nutrimenti à ieiunio suam videretur naturalem expletionem potiùs desiderare. Dixi tum ego, Eorum quæ in nobis sunt aut solùm, aut maximè calorem nutrimento indigere. idque adeò nos in eo cernere, quòd neq; aer, neq; aqua, neq; terra nutrimentum requirunt, neque consumunt quod eis appropinquat: solus id ignis facit. Hinc etiam adolescentes senibus voraciores sunt ob calorem: & contrà senes ieiunium facilimè ferunt, quòd obtusus eorum iam & exilis est calor: sicut & exsanguium animaliū, quæ ob inopiam caloris minimo indigēt alimento. Quin & vnumquenque exercitationes corporis, vociferationes, & quæ alia motu calorem augent, suauius alaciúsque edere cogunt. Cæterùm caloris nutrimentum, quod naturæ eius primò cōueniat, arbitror esse humorem. quod & auctæ oleo flammæ arguunt, & cinis omnium rerum siccissima, quòd combusto humore terrestres partes exsuccæ relinquuntur. Ad hæc ignis diuellit ac dissipat corpora,

pora, eximendo iis humore quo glutinabantur & cohærebant. Ergo cùm ieiunamus, primùm è reliquiis nutrimenti in corpore calor vi humorem eripit: deinde ipsum aggreditur natiuum carnis humorem inflammatio, succum persequens. hinc siccitate tanquam in luto oborta, potum magis quàm cibum corpus desiderat: donec bibendo refectus calor & confirmatus solidi nutrimenti appetitionem excitet.

QVAESTIO SECVNDA.

Indigentiane famem & sitim efficiat, an verò meatuum figuræ mutatio.

His dictis, Philo medicus primam propositionem impugnauit, non ab indigentia sitim, sed mutatione meatuũ figuræ effici adserens. Ostendunt hoc, aiebat, qui noctu sitiunt: qui si obdormiant, absque potu siti liberantur, & febricitantes inclinante morbo aut prorsus decedente, simul etiam sitire desinunt. multis vbi lauerunt, aut adeò vbi vomuerunt, sitis abiit. Atqui humor nulla harum rerum augetur: sed pori seu meatus duntaxat mutata figura ordinem alium affectionémque nouam præbuerunt. Manifestiùs hoc in fame apparet. Multi enim ęgroti simul & indigi fiunt alimenti, & appetitione carent. nonnullorũ cùm impleti sunt, nihil remittunt appetitus, sed perseuerant atque intenduntur. Iam multi eorum qui inediam tolerauerunt, oliua salsa aut cappari gustata statim refecti sunt, appetitusque eorum instauratus. Quod quidem maximè ostendit famam nobis quadam meatuum affectione, non indigentia accidere. cùm ista non famem excitent diminuendo nutrimento, quando ipsa quoque nutriunt: sed salsorum ciborum cum ore ventriculi consensio in causa est, dum acrimonia sua id cogentes & stringentes, rursúmve aperientes & laxantes, cibi appetitionem efficiunt. Hæc argumenta mihi probabiliter quidem excogitata videbantur: sed aduersari potissimo naturæ fini, ad quem ab appetitu vnumquodque ducitur animal, expletionem eius quod defecit desiderante, semperq; id quod naturæ accommodatum est persequente. Enimuerò id quo maximè animal à rebus inanimatis differt, id negare ad salutem eius ac durabilitatem conducere: (quomodo ad nostri conseruatio-

nem nobis oculi cæterique sensus dati sunt) sed existimare affectionem hanc esse meatuum magnitudine ac paruitate euenientem: hominis est nullam naturæ rationem habentis. Deinde corpus deficiente natiuo calore horrere, non item sitire aut esurire humoris & nutrimenti naturalis inopia, est à ratione alienum. Alienius etiam istud, si vacuationem natura appetit ob abundantiam, eam impletionem requirere non indigentia impulsam, sed alia quadam affectione. Porrò autem animalium istæ indigentiæ & repletiones, nihil ab iis quæ agricolæ faciunt habent diuersi: sed similes multæ vtrinque sunt affectiones, similia auxilia. Nam aduersus siccitatem irrigatione vtimur, & aduersus æstum mediocri refrigeratione, & quæ nimis algent, fouere conamur tegendo, & multa circumponendo: & quæ in nobis sita non sunt, à diis petimus, vt dent rores molles, & apricationes cum vento moderato. quia scilicet semper eius quod deficit impletione temperiem natura conseruat. Atque sic etiam nutrimentum τροφὴ videtur dictum, τὸ τηροῦν τὴν φύσιν, quòd naturam conseruet. Conseruatur autem, plantis quidem absque sensu ex ambiente aere, vt ait Empedocles, aliquādo commodum sibi alimentum haurientibus. Nos autem appetitus quærere docet, & sectari quod deest nostro temperamento. Sed eorum quæ allata fuerunt singulorum falsitatem consideremus. Nam quæ aperiendi vim habent & acrimoniam, ea fortasse non appetitum, sed morsum receptantibus nutrimentum partibus inferūt, sicut pruritus quosdam tangendo lancinatarum. Atque vt eam affectionem demus appetitiuam esse: probabile est eiusmodi cibis attenuata ea quæ par est excerni, fieriq; indigentiam non mutatione meatuum situs, sed iis vacuatis ac repurgatis. Acuta enim, acria, & salsa materiam comminuunt atque differendo dissipant: vt recèns extritis succedat alimenti appetitio. Neque in lauacro ob * mutationem figuræ meatuum sitis cessat, sed carne humorem recipiente vapore ij humido implentur. Vomitus autem quod à natura alienum est eiiciens, ei fruendi accommodatis sibi facultatem conficit. Non enim abundantem, sed naturæ conuenientem humorem sitis appetit. itaq; etiam si copia alieni adsit, tamen indiget homo. nam naturæ congru-

congruenti humori impedimento est peregrinus, neque eum permisceri sinit, donec alieno eiecto, suũ meatus humorem recipiant. Porrò febres humorem in profundum repellunt: mediisque inflammatis partibus omnis eò concedit, oppressusq; tenetur. itaq; vsu venit multis, vt & vomant, interioribus partibus ob densitatem humida foràs elidentibus: & sitiant ob indigentiam ac siccitatem reliqui corporis. Cùm ergo remisit febris, & calor è medio decessit: humor rursum dispersus redit, & pro sua natura in omnes diditus partes simul & interiora alleuat, & carnem de aspera & sicca mollem teneramque redigit: sæpe etiam sudores ciet. itaq; sitim faciens inopia desinit, humore à grauata & cum ægritudine ipsum reiiciente parte in suum à quo desiderabatur locum remigrante. Sicut enim in horto, in quo puteus aquæ ditissimus sit, tamen nemine eam hauriente & rigante, plantas sitire & alimento destitui necesse est: ita in corpore si humor omnis in vnum contrahatur locum, mirum non est indigere cætera & arere: donec is rursum diffundatur. Id quod accidit & febricitantibus morbo remittente, & iis qui sitientes obdormiunt. nam etiam his somnus humorem è medio reductum æquabiliter in omnes partes digerit, eóque implet. At illa meatuum figuræ mutatio, quæ famem & sitim inducat, qualis tandem est? Ego enim non inuenio meatuum alias differentias, quàm secundum multitudinem, & quòd vel clauduntur vel aperiuntur. Et cõniuentes quidem, neq; cibum possunt neq; potũ admittere: aperti vacuũ & spacium parant, quæ est indigentia eius quod naturæ sit familiare. Etenim, lepidum caput, stipationes eorum quæ tinguntur locum habent, cùm acribus rebus & vim detergẽdi habentibus superuacanea excreta & eliquata, meatib. tincturam reddunt receptu faciliorem atque retentu, vacuum indigentia excipiente.

QVAESTIO TERTIA.

Cur fames potu sedatur, sitis cibo sumto fit vehementior.

HIs dictis, qui nos inuitauerat: Mediocriter, inquit hæc disputata sunt: sed ad aliam veniamus quæstionem, omissis in præsentia meatuum vacuationibus & repletionibus. Cur fames potu compescitur: cùm sitientes con

trà si quid ederint, acrius siti vrgeantur? Qui meatuum ratione causas reddunt, ij mihi videntur facilimè & summa * cum probabilitate, vt non verissimè etiam, hæc explicare. Cùm enim meatuum, qui omnibus insunt corporibus, alii aliam habeant proportionẽ: latiores tam siccum quàm humidum recipiunt nutrimentum: graciliores potum admittunt, cibum non item. horum porrò euacuatio sitim, illorum famem gignit. Hinc ergo est quòd sitientes si edant, nihil inueniunt auxilii, meatibus ob tenuitatem non capientibus siccum alimentum, & adhuc manente in iis familiaris nutrimenti indigentia. Atqui esurientes si bibant, humor per maiores penetrans meatus, & eorum vacua implens, nimiam famis placat vehementiam. Mihi verò verum videbatur esse id quod vsuuenire dicebant: causam autem quæ adsignabatur non probabam. Etenim aiebam, si quis meatibus istis, quibus nonnulli inhærent, multúmque iis tribuunt, carnem perforatam contendat: is eam admodum flaccidam, tremulam, fluxamque statuat necesse est. Non ab iisdem autem corporis partibus potum cibúmque recipit, sed illum quasi percolari & diffluendo secerni aliò, nimis quàm est fabulosum & à re alienum. Ipsa enim cum humore permixto comminuens cibos, & auxilio vtens calido innato, atq; spiritu, subtilius quàm vllum possit instrumentum secando diuidendoque nutrimentum attenuat, vt omnis eius pars omni parti corporis conueniens accommodataque redigatur: non foraminibus quibusdam aut meatibus applicata, sed vnita cum re nutrienda, eique adnascens. Verùm absque etiam hæc essent, ne solutus est quidem quæstionis difficilimus nodus. Sitiens enim si edat, non etiam bibat, non modò non restinguit sitim, sed multo quàm erat acriorem reddit. De hoc nihil dictum est. Considera autem, aiebam, an nos probatas ex iis quæ apparent positiones sumamus. Primùm hoc, humorẽ à sicco consumi & aboleri: siccum humore imbutum & emollitũ, diffundi atq; exhalare. Deinde non existimandum vel famem sicci, vel sitim humidi nutrimenti talem esse elisionẽ, qua ipsum planissimè tollatur: sed esse indigentiam mediocris & sufficientis. nam qui omnino horũ alterutro destituuntur, ij neq; esuriunt, neq; sitiunt, sed mortem obeunt statim. His ita positis, iam non difficile est causam inuenire.

uenire. Etenim sitis edendo intenditur, cibo sua siccitate humorē qui sparsim imbecillis in corpore est reliquus contrahente & omnem liquorem absumente. sicuti videmus terram & puluerem, & multo magis mixta humorem omnem in se recipere atque abolere. Contrà famem necessariò mitigat potus. Humor enim ciborū reliquias aridas & exiles rigās ac diffundens, succo ingenerato & exhalationibus, eas effert in corpus, indigentibusq; applicat partibus. Itaq; non malè Erasistratus humorem cibi vehiculum dixit. nam quæ ob siccitatem aut aliam affectionem ignaua sunt & grauia, admixtus attollit sursumque euehit. Multi autem etiam cùm non bibissent: sed tantùm lauissent, continente fame acriq; liberati sunt. Quippe humor extrinsecus subiens, succulentiora facit adq; nutriendum aptiora quæ sunt intus: ita vt vehementia & sæuicia famis remittat & mitigetur. Ideò eorum quoque, qui inedia vitam finire volunt, multi diu durant sola aqua pota: quantisper scilicet non omne id siccitas absumpsit, quod apponi corpori, idque alere potest.

QVAESTIO QVARTA.

Quæ sit causa, quòd è puteo hausta aqua, si in ipso putei aere pernoctet, frigidior redditur.

HOspiti frigidam bibere solenti, ac luxurianti ea in re, famuli aquam frigidiorem hoc modo redigebant: vas, quo hausta erat aqua, in puteo suspenderunt, ita vt superficiem aquæ non contingeret, itaq; per noctem reliquerunt. postridiè ad cœnam allata, recenti erat frigidior. Erat autem is hospes mediocriter litteratus, aiebatque hoc se desumsisse ex Aristoteleis ijs, quæ addita ratione ille scripsit. Rationem autem esse talem: Omnis aqua priùs calefacta, *Plin.* 31. 3. magis refrigeratur. vt ea quæ Imperatoribus paratur, igni admota dum ferueat, vase dehinc multa niue accumulata circumdato frigidior redditur. Sicut etiam nostra vtique corpora vbi lauerimus, facilius frigescunt: quia laxatio à calore accidens corpus multis meatibus patēs rarius fecit, ac rarum redegit: vt iam externum aerem confertim recipiens, vehementiùs mutetur. Ergo aqua dum è puteo hauritur icta, eaq; agitatione præcalefacta, in aere celeriùs refrigeratur. Laudauimus ergo hospitem, qui fortiter memoriterq;

riterq; suam dixisset causam. Ipsam verò rationē in dubium vocauimus. Aer enim in quo vas pendet, si frigidus est, quomodo aquam calefacit? si calidus, qui denuò refrigerat? absurdum enim est idem ab eodem affici contrarijs modis, nullo interueniente discrimine. Tacente illo & hæsitante, Nihil est, inquam ego, quod de aere dubitemus: cùm sensus eum frigidum esse doceat, maximè in profundo putei: vt nullo modo possit aquam calefacere. Sed potiùs aer iste frigidus, cùm totam putei aquam præ multitudine eius refrigerare non possit, partem eius ademtam faciliùs subigere & sua qualitate adficere valet.

QVAESTIO QVINTA.

Quare lapilli & plumbeæ laminæ in aquam iniectæ, frigidiorem eam faciunt.

* ENimuerò de lapillis & incudibus quod dixit Aristoteles, ijs iniectis aquam refrigerari & durari, puto te memoria tenere ita in problematis ab eo esse positum, vt rem tantùm narret. nos autem causam indagemus: est enim difficilis inuentu. Omnino, inquam: & mirer, si nos non subterfugiet. * Considerate enim. Primùm omnino non videtur tibi ab aere aqua frigore præoccupari, dum is erumpit foras. Aer autem plus habet virium, lapidibus & incudibus renitens. non enim sinunt eum vt ærea & fictilia vasa elabi: sed sua densitate cohibentes à se in aquam repellunt: vt integra fiat & valida refrigeratio. Itaque etiam hyeme fluuij frigidiores mari sunt. vim enim in eos exercet aer repressus, qui in mari ob profunditatem dissipatur, nulla re ei renitente. Alio autem pacto probabile est tenuiores aquas magis à frigido refrigerari: vincuntur enim præ imbecillitate. Cotes verò & lapilli aquam faciunt tenuiorem, ad se trahentes quidquid ei admixtum est turbidi & terrestris: vt tenuior & imbecillior facta aqua faciliùs à frigore subigatur. Sed & plumbum de natura frigidis est: vt quòd cum aceto tritum cerussam lethalium venenorum frigidissimum edat. & lapilli ob densitatem frigus in profundum perferunt. Etenim omnis lapis nihil est quàm è frigefactę & gelu adstrictæ terræ concretum quippiam: tanto quisque magis, quanto est densior. itaq; absurdum non est, si frigiditatem aquæ renitendo auget & lapis & plumbum.

QVAESTIO SEXTA.

Quamobrem niuem paleis & vestibus intectam conseruant.

TVm hospes paululum moratus: Qui amant, inquit, maximè cum amasijs suis, vbi hoc non datur, de ijs loqui cupiunt. Itaq; ego sum erga niuem affectus. quæ quoniam in promtu non est, eaq; caremus, scire desidero quid causæ sit quod à calidissimis rebus adseruatur. etenim paleis eam inuoluentes & rudibus pannis per multum temporis integram retinent. mirum verò si calidissima frigidissimorum tutantur atq; continent naturam. Omnino, inquam, mira res est, siquidem vera sit. Sed non est ita: verum nosmet ipsi decipimus, malè ratiocinando statim calidum esse, si quid facultatem habet calefaciendi. cùm tamen videamus eandem vestem hyeme calorem, æstu frigus parare. quomodo nutrix illa tragica Niobes liberos

Calefacit & refrigerat centonibus
Leuidensis vestium.----

Et Germani quidem vestibus tantùm contra frigus, Æthiopes aduersus solũ æstum se muniunt: nobis ad vtrumq; vsus est. Cur ergo vestem potiùs à calefaciendo calidã dicamus, quàm à refrigerando frigidam? Immò si sensus iudicium sit faciendum, magis frigida quàm calida videbitur. Nam tunica nobis primùm induentibus frigida accidit, & lectus decumbentibus. postmodo quidem contepefaciunt nostro calore impleta isthæc: quòd simul calorem cohibent, ac frigus externumq; aerem à corpore arcent. Febricitantes sanè & æstu adflicti, continenter vestes mutant, quòd frigidum esse sentiunt quo amiciuntur. iniectum autem id, statim calefit à corpore. Proinde sicut vestis nos calefacta calefacit, ita niuem frigefacta frigefacit. frigescit autẽ à tenui spiritu quem nix emittit. is enim insitus eam continet solidam: & spiritu dilapso nix aqua iam fit ac liquata diffluit: emarcescitq; albedo niuis, quam spiritus cũ humore spumosa permixtio indiderat. Simul itaq; & frigus veste ambiente intus cohibetur, & aer externus arcetur, ne concretum niuis corpus diffindat aut laxet. Vtuntur autem fullonem nondum expertis pannis, quia filum ob asperitatẽ & siccitatem non patitur centonem grauiter niui incidere, eiusve collidere

dere raritatem. ſicut & paleæ ob leuitatem molliter incumbentes non comminuunt compagem niuis: alioqui autem denſæ & probè tegentes, excludunt calorem aeris, & frigiditatem niuis decedere non ſinunt paleæ. Cæterùm ſecretione ſpiritus niuem liquari, ſenſu conſtat. nam cùm nix liqueſcit, ſpiritum gignit.

QVAESTIO SEPTIMA.

Percolandumne ſit vinum.

* NIger ciuis noſter à ſchola venerat, cum philoſopho nobili non multum verſatus temporis, ſed tantùm, vt ex eo non obſeruante diſceret quod maximè is moleſtum alijs vſurpabat: nempe vt ſtudium eius omnia reprehendendi, & quauis de re eos qui vnà aderãt ſuggillandi imitaretur. Itaq; cùm Ariſtio nobis cœnam præberet, non contentus apparatum conuiuij reliquum vt ſumtuoſum & ſuperuacaneum taxare, vinum quoque aiebat non debere inferri colatum, ſed præcepto Heſiodi obtemperantes è dolio id bibere viribus adhuc innatis præditum. hanc verò colandi purgationem primùm ei neruos præcidere, & calorem reſtinguere, qui exhalet & elangueſcat vino ſæpiùs diffuſo. deinde in hac re apparere curioſitatem quandam & luxuriam, quæ id quod vtile eſt in ſuauitatem impendat. Sicut enim gallinaceos gallos & porcos caſtrare, vt caro eorum contra naturam fiat tenella & feminea, non ſit ſanorum hominum, ſed gulæ ſtudio perditorum: ita (ſi licet honeſta tranſlatione vti) merum vnguibus deſpoliant (aiebat) & effeminant qui id diffundunt per colum. cùm neque ferre merum ob imbecillitatem poſſint, neque eos intemperantia moderatè bibere ſinat. Itaque hoc commento vtuntur, quo largiùs potandi ſtudium excuſent. Ergo adimunt vino vim ſuam, ipſum tamen relinquentes: quomodo ijs qui ad frigidam bibendam temperamento ſunt parum commodò, exhibere decoctam ſolemus. Etenim aciem vini roburque, in percolando tollunt atque excernunt. Magnum verò argumentum eſt vinum corrumpi, neque vigorem eius durare, ſed emarceſcere, quòd veluti à radice ſua à fæce abſcinditur. At *Hom. in Apoll.* enim veteres vinum diſerte fæcis vocabulo adfecerũt: quomodo hominem ſolemus capitis aut animæ nomine adficere, à principe parte deminuto vſi vocabulo: & trygân, hoc

eſt fæ-

est fæcare dicimus vindemitores, ac vinũ diatrygium, quasi perfæcatum; dixit alicubi Homerus. soletque vinum passim æthopa & rubrum dicere: non pallidum & luteum, quale nobis Aristio à multa purgatione præbet. Tum ridens Aristio: Non, inquit, pallens mi homo, neque exsangue: sed quod primo statim adspectu mite se & mansuetum esse profiteatur. Tu verò malles Baccho repleri nocturno, & nigros turbines concitante: vituperasq; purgationem. Atqui hæc tanquam bile vomitu egesta, quod mero inest graue, ebrietatem, ac morbos generans aufert, facitq; vt à nobis facilè placidumque vsurpetur. Ac tale vinum Homerus æthops vocat, aitque potum heroibus fuisse: non vtique caliginosum, sed splendidum ac pellucidum. neque enim euenor (id est viris conducens) & æthops, quod est clarum, quæ de vino dixit, etiam ærei adiecisset nomina, quod alias norops, quasi præfulgidum, appellat. Sicut ergo Anacharsis ille sapiens alia Græcorum instituta reprehendens prunas laudauit, quòd fumo excluso domi ignem portarent: ita nos à sapientibus vobis alias fortasse accusari poterimus: in hoc autem quid tandem delinquimus, quòd meri facultatem turbulentam eijcientes atq; dissipantes, ipsum interim hilaritate quadam, non fucato ornatu gratius reddentes, neque aciem tanquam ferri eius & vim retundentes, sed quasi sordes quasdam & rubiginẽ expurgantes, adhibemus mensis? Atqui, inquies, non colatum merum plus habet virium. Nimirum, mi homo, etiam furiosus & insaniens homo plus roboris habet. verùm is vbi elleboro aut victus commoda vsus ratione ad se redijt, tunc vehementia illa & virium contentio discedit atque euanescit: verus autem vigor cum sanitate mentis coniunctorum corpori redit. quo videlicet pacto etiam vini purgatio demta ea vi qua animum percellit & ad insaniam impellit, habitum ei mitem & salubrem conciliat. Existimo autem permultum interesse inter superuacaneum cultum & mundiciem. Nam mulieres fuco, vnguentis, auro, purpuraq; dum vtuntur, curiosè & impensius quam par est ornatui indulgere videntur. lauacro eas vti, oleo inungi, comam componere, nemo prohibet. Venuste discrimen hoc Homerus expressit, vbi Iunonem se ornantem facit:

Principio ambrosia sordes de corpore diuo

Odyss. ω. 341. — * — *Ilia. α. 461* — *Ilia. λ. 16.* — *Odyss. δ. 622.* — *Ilia. ξ. 170.*

Eluit, & liquido mundum perfudit oliuo.

hactenus industria & mundicies est. cùm autem aureas fibulas sumit, & arte elaboratas inaures, tandemque ad cesti prçstigias se confert: hoc iam ociosa & superuacanea est curiositas, matronamq; dedecens procacitas. Proinde etiam qui vinum aloe aut cinnamomo vel croco inficiunt, ij quasi mulierem comtam curiosè in conuiuia adducunt & prostituunt. qui autẽ quod vino inest sordidum & inutile adimunt, ij purgant illud atq; sua opera commodius reddunt. Alioqui curiositati ociosæ omnia imputabis, orsus ab ipsa domo. Cur, inquies, ita est incrustata? cur aduersus aerẽ purum maximè aperta? cur patet lumini versus occasum solis aditus? cur poculorũ vnum quodq; detritum tersumq; fulget atq; splendet? An verò, inquam, poculum sordidũ esse, vel prauum edere odorem non debet: quod ex eo bibitur, sordibus debet & immundiciє plenum esse? Et quorsum attinet reliqua referre? Ipsa tritici elaboratio dum panis ex eo conficiatur, quæ nihil aliud quàm purgatio est, vides quantum requirat negocij. non enim modò aluei, cola, concussiones, secretiones ad pinsendum adhibentur frumentum & farinas: sed & contritio quæ è pasta asperitatem elidat, expurgatamque materiam ita cogat, vt esui cocta esse possit. Quid ergo absurdi habet res, quòd vini etiam fœculentas partes, aceris aut furfuris in morem, colando expurgamus? præsertim cùm sine sumtu id fiat, sine labore.

QVAESTIO OCTAVA.

Quæ sit causa bulimi.

A Maioribus nostris ad nos propagatum est quoddam sacrificium, quod archon (qui magistratũ præcipuum gerit) in publico, reliquorum quiuis domi suæ peragit. vocatur autem bulimi expulsio: & seruorum aliquem viticeis verberantes ferulis per fores eijciunt, additis his verbis: Foras bulimum, intrò diuitias & sanitatem. Me archonte com plures sacrificio se adiunxerunt. Ritè omnibus peractis cùm rursus discubuissemus, quæri cœptum est primum de ipso bulimi vocabulo, deinde quid verba sibi vellent quæ recitantur dum seruus exturbatur, maximè autem de ipsa affectione & eius circumstãtijs. Videbatur ergo bulimus famem (is est limos Græcis) ingentẽ aut publicam notare: maximè apud

apud nos, qui Æolica dialecto P pro B vsurpamus. nõ enim bulimum antiquitus, sed pulimum quasi polylimum, id est famẽ multam, appellamus. Sentiebamus autem a bubrosti diuersum esse: argumento repetito ex Ionicis Metrodori. *Ilid. ω.132* Narrat enim is Smyrnæos antiquitus Æolenses sacrificare Bubrosti taurũ nigrum, concisumq; in frusta vnà cum ipsa pelle igni totũ cremare. Iam cum omnis fames morbo similis sit, maximè autẽ bulimus accidat adfecto cõtra naturam corpore, rectè opponi ei vt indigẽtiæ diuitias, vt morbo sanitatem. Sicut verò nauseare dicti sunt primũ quibus in naui ac inter nauigandũ stomachus langueret: deinde cõsuetudo obtinuit, vt vox ea quocunq; modo sic affectis tribueretur. ita bulimus quoq; inde ortus, in reliqua peruasit. Atq; * hæc quidẽ ex omnium sermonib. tanquã symbola collecta fuerunt. Vt verò attigimus quæstionem de causa bulimi: id primum dubios nos tenuit, cur maximè bulimus incesseret per altã niuem ambulantes. Brutus quidẽ in discrimen vitæ *Bruti* adductus bulimo fuit, cum Dyrrhachio Apolloniam profi- *casus.* cisceretur per niuem copiosam, & eorũ qui cibos gestabant nemo ipsum cõsequeretur. ibi cum iam animo deficeret ac cõsideret, coacti sunt milites ad muros accurrere, & ab hostibus excubitoribus panem flagitare: quo statim accepto, Brutũ recreauerunt. isq; vrbe potitus, humanissimè vniuersos tractauit. Accidit bulimus equis etiam atq; asinis, maximè cum caricas aut mala gestant. & quod maximè mirum est, de omnibus quæ esui sunt, apprimè panis reficit nõ homines modo, sed iumenta quoq;: vt vel minimo panis frustulo vescendo confirmentur atque progrediantur. Facto silentio, ego (qui animaduerterem antiquiorum argumentis propositis ignauos & ingenio minus acri præditos exsaturari & acquiescere: alacrioribus autem & solertibus principium offerri commodũ audendi aliquid pro sese in quærenda & inuestiganda veritate.) Aristotelis sententiam commemoraui: qui docet foris magno circumfuso & efficaci frigore corpori interna vehemẽter incalescere, magnamq; ita colliquationem effici. quæ si ad crura defluat, lassitudines gignat ac grauitates: sin ad principia motus & respirationis, exanimationes & imbecillitatem. Hæc ego cum dixissem, alijq; impugnarent rationem hanc, alij defenderẽt: Soclarus, Initium (inquit) huius argumenti optimè habet:

* Nam per niuem ambulantium corpora admodum circum refrigerari & densari, verum est. A calore autem fieri colliquationem quæ principium respirationis inuadat, non arbitror. Mihi potiùs videtur calor intrò compulsus & abundans intus consumere nutrimentum, eoq; deficiente ipse quoq; ignis instar exstingui. Itaq; bulimo correpti cũ vehementer esuriunt, tum admodũ exiguo cibo sumto reficiuntur: quòd cibus ingestus quasi fomes est iterum exsuscitando calori. Cleomenes verò medicus in vocabulum bulimi limon, quo fames significatur, abs re insertum fuisse aiebat: vt pinein bibere in Katapinein quod est deglutire, & in anakyptein sursum respicere, Kyptein quod deorsum intueri est. Neq; enim est aiebat, vt putatur, bulimia famis species, sed adfectio stomachi ob concursum * deliquium animi faciens. Sicut itaque odorata remedio sunt exanimationibus, ita panis reficit bulimia tentatos. non quod cibo indigeant (nam minimo eo sumto recreantur) sed quod panis spiritum vimque languentem reuocat. Esse autem non famem, sed exanimationem bulimum, iumenta docent, quæ odore caricarũ & malorũ sic adficiuntur. nõ enim indigentiam odor, sed morsum quendam in ore ventriculi exagitationemque eius efficit. Nos vt hæc tolerari, ita sentiebamus probabiliter à cõtrario principio aliquas posse ratiocinari, non densari in bulimo, sed rarescere stomachum ponentes. Etenim spiritus qui à niue defertur, est quasi ęther istius cõcretæ substantiæ & ramentũ tenuissimarum partium, & vi præditũ secandi diuidendiq; non carnem modo, sed argentea etiam atq; ęrea vasa. videmus enim hæc niuẽ non continere: quippe exspirando ea consumitur, exterioremq; vasis superficiem humore opplet tenui ac glaciei simili, quẽ spiritus relinquit per meatus occultè exiens. Is ergo niueus spiritus per niuẽ ambulantibus acutus & flammæ in morẽ incidens, extrema vrere videtur secando, & penetrare carnem ignis instar. Inde corpus maiorẽ in modum rarescit, caloręq; foras fluens à frigore spiritus superficiem ambientis restinguitur. itaq; roridum sudorem corpus euaporat ac tenuem, liquaturq;, & simul vires consumuntur. Quòd si quis tum quiescat, non multum caloris è corpore dilabitur. Cùm verò motus corporis nutrimentum celeriter calefacit, & calor foràs se proripit, carne laxata: necesse est magnum virium

rium

rium fieri defectum. Cæterùm frigus non denſandi modò, ſed etiam liquandi corpora vim habere, conſtat. Acribus enim hyemibus cotes plumbeæ liquantur * eſt cùm deſudatione * Et quod multis non eſurientibus accidit bulimia, oſtendit fluxum magis quàm denſationem corporis. Rareſcunt autem hyeme, ob quam diximus tenuitatem: a- * lioqui etiam laſſitudine & motu calorem in corpore ſitum acuente: qui attenuatus & fatigatus copioſè fluit & diſſeminatur per corpus. Mala deniq; & caricas probabile eſt tale aliquid exhalare, quo iumentorum attenuetur calor & in partes minimas diſſipetur. alia enim alijs vt reficiuntur naturali ratione, ita etiam læduntur.

QVAESTIO NONA.

Cur poeta reliquis liquoribus peculiares adijciens appellationes, oleum duntaxat humidum dixerit.

DIſputatum aliquando fuit, cur cum multi ſint liquores, & poeta ſolitus ſit ſingulos ſuis ornare epithetis, lac album, mel flauum, vinum rubrum nominans: oleo tamen ab eo tantùm, quod ei cum omnibus liquoribus eſt commune, humidi appellationem adiunxerit. Ad hoc dictũ fuit, Odyſ. ζ. 79 Sicut dulciſſimum eſt quod penitus & omnibus ſuis partibus dulce eſt, albiſſimum, quod penitus album (penitus ſic intelligo, vt nihil ei contrariæ naturæ ſit admixtum) ita id quoque maximè humidum dici debere, cuius nulla pars ſicca ſit. Hoc autem oleo congruit. Primùm enim lęuitas eius æquabilitatem partium demonſtrat: cùm contactu omnes eodem modo affectæ deprehendantur. Deinde tanquam ſpeculum intuentis faciem optimè repræſentat. nihil enim ei aſperum ineſt, quo reſplendeſcentia diuelli poſſet: ſed ab omni parte ob humiditatem etiam minimum quodque * lumen ad oculos reflectitur, ſicut contrà lac ſolum ex omnibus liquoribus ſpeculi munere non fungitur, quòd ei multum terrei eſt admixtum. Porrò oleum in motu minus quàm vllus alius liquor ſtrepitum edit. eſt enim penitus humidum. reliquorum humorum dum fluunt & mouentur, duræ & terrenæ partes impingunt atque reliduntur, eoque ſtrepitum edunt ob aſperitatem. Quin etiam ſolum oleum non permiſcetur alijs. Eſt enim denſiſſimum, neque

habet inter ſiccas & terreſtres in ſeipſo partes ſpacia aũt meatus quibus recipiat id quod incidat, ſimul etiã ob partium ſimilitudinem inconcinnum alijs, & continuum ipſum eſt. Et cùm ſpumat oleum, ſpiritum non admittit ob continuitatem & tenuitatem. Hęc etiam cauſa eſt cur ignis oleo alatur. Nulla enim quàm humida re ignis nutritur, idque ſolum ardet, quod humidum eſt. Nam igni incenſo aer in fumum abit, terrena in cinerem verſa relinquuntur: ſolum humorem ignis depaſcitur, eoque ſecundum ſui naturam alitur. Aqua ſanè, vinum, alijque liquores multum turbidi admixtum, multum terrei habentes, flammam illapſu ſuo diuellunt, aſperitateq́; ſua & pondere opprimunt atque reſtinguunt. oleum, quia ſincerè humidũ eſt, ob tenuitatem mutatur, & ab igni ſuperatũ ardet. Maximum humiditatis argumẽtum eſt, quòd minima quantitate latiſſimè diffunditur. non enim mellis, non aquæ, non alius vllius liquoris tam exigua gutta tam latè ſe profert: ſed plerunq; ob ſiccitatem maturè abſumitur. Oleum, quia vſquequaq; duci poteſt, ac molle eſt, corpori vngendo obducitur, & quàm longiſſimè defluit, membraq; ſua humiditate imitatur, ijſq; ita adhæreſcit vt non facile euaneſcat. Veſtẽ aqua madefactam videmus mox reſiccari olei autem maculas eluere non eſt vulgaris laboris. maximè enim penetrat, quia tenuiſſimum eſt & humidiſſimum. quando vinum quoq; dilutum Ariſtoteles ait difficilius elui è veſtibus: quòd magis tenue factũ, faciliùs in meatus ſubeat.

QVAESTIO DECIMA.

Quæ cauſa ſit, quòd mactatæ carnes ſi de ficu ſuſpendantur, mox teneреſcunt.

INter cœnandum laudabatur Ariſtionis cocus, quòd cùm alia obſonia eleganter parauiſſet, tum recèns iugulatum Herculi gallum appoſuiſſet ita tenerum, cùm tamen recẽs adhuc eſſet & pridie vixiſſet. Heic cùm Ariſtio dixiſſet, celeriter hoc effici, ſi mactatum animal illico de ficu ſuſpenderetur: cauſam huius rei quærebamus. Equidem ſpiritum validum & vehementem à ficu exhalare, cùm viſus planè teſtatur, tum id quod de tauris fertur: ſcilicet ficui alligatum taurum etiam ferociſſimum, quieſcere, tactumque admittere, & omnino ferociam quaſi elangueſcentem deponere.

ponere. In acrimoniam tamē arboris maior pars causæ collata est. Est enim arbor hæc omnium plantarum succi plenissima, quo & ficus ipsa, & lignum, & cortex plenus est. Itaq; ficulnum lignum crematum fumo maximè mordet: * & combusti cinis lixiuium præbet summa tergendi vi præditum. Hæc verò omnia sunt caloris. Iam quod succus eius lac coagulat iniectus, sunt qui dicant non fieri inæqualitate figurarum lactis quæ ab eo apprehendantur & conglutinentur elisis in superficiem læuibus ac rotundis: sed quòd ob calorem eliquet humoris instabiles & aquosas partes. Argumento etiam est id, quòd inutilis succi dulcedo sit, quia potum facit pessimum. Non enim læue ab inæquali- * bus, sed frigidum & crudum à calore sistitur. & ad hoc sales faciunt, vtpote calidi: repugnant autem isti apprehensioni & glutinationi, cùm maximè natura ijs vim dissoluendi dederit. Spiritum igitur calidum, acrem, incidendiq; vi præditum ficus emittit: isque incidit & concoquit carnem auis. Idem fit si frumenti aceruo imponatur, aut iuxta nitrum: calore id efficiente. Esse autem triticum calidum colligunt ex amphoris, quibus in tritico positis vinum celeriter consumitur.

PLVTARCHI SYMPOSIACORVM, SEV *Conuiualium disputationum, Liber septimus.*

SCITI hominis atque humani dictum, Sossi Senecio, in ore habent Romani, quisquis ille fuit: qui cùm aliquando solus cœnasset, Se edisse isto die, non cœnauisse pronunciauit. nimirum cœnam semper indigere communitate quadam & amicitia quæ ei suauitatem pararet sentiens. Euenus quidem ignem condimentorum suauissimum dixit. salem Homerus diuinum, *Ilia. 1. 214* plerique Gratias appellant, quòd plurimis rebus admixtus gustui eas commodas, gratiosasque & iucundas reddat. Cœnæ autem & mensæ condimentum reuera diuinissimum est amicus præsens, familiarisve aut notus homo. non quòd vnà edit & bibit, sed propter communicationem colloquij: modò aliquod sit in vltrò citroq; dictis operæpreciū. multis enim inanis inter pocula loquacitas prauos animi motus inijcit

atque peruertit. Itaq; in rem est non minus sermones quàm amicos probare, quos ad cœnam adhibeas. Estq; hîc aliter sentiendum ac pronunciandum, quàm Lacedæmonijs placuit. Ij enim si adolescentem aut hospitem in Phiditia accepissent, foribus commonstratis, Hâc, aiebāt, nullus egreditur sermo. Nos si nosmet condocefecerimus ad rectè loquendum, licebit nostros sermones omnes apud quosuis homines efferre: quod eorum argumenta nihil habent impudicum, nihil maledicum, nihil malignum, nihil illiberale. Idq; iudicari potest ex hisce exemplis, quorum hic liber decuriam septimam continet.

QVAESTIO PRIMA.

Timæo.

Ad eos, qui Platonem reprehendunt, quòd potum deferri per pulmonem dixerit.

AEstiuo tempore quidam vnà bibentium versiculum illum qui omnibus in ore est fortè protulit:

Pulmones madefac, astrum etenim nunc oritur, mero.

Tum Nicias Nicopolita medicus: Mirum non est, inquit, ab Alcæo homine poeticæ dedito ignoratum fuisse, quod etiam Platonem fefellerit. Quanquam Alcæus quidem defendi vtcunq; potest. nam probabile est pulmonē stomacho vicinum liquore etiam frui, eoq; rigari. Plato autem ita disertè scribens potum per pulmonem transire, etiam ijs qui ad defendendum ipsum animo sunt promtissimo, nullam verisimilis rationis occasionē reliquit. Error enim magnus est. Primùm quia necesse est humidum nutrimentum cū sicco permisceri, probabile est ambobus commune vas subijci stomachum, qui cibum mollem & madefactum in ventrem didat inferiorem. Deinde cùm pulmo vndiquaq; leuis sit & densus, quomodo farina cum potione hausta exibit, & non in eo retinebitur? nam & hoc vnum est de ijs, quæ aduersus Platonem Erasistratus rectè obiecit. Iam cùm in plerisq; partibus corporis finis & vsus consideretur à philosopho, ad quem à natura sit factum vnumquodq;: etiam lin- * gulæ, quę epiglottis dicitur, perpendenda fuit vtilitas. Non enim superuacanea est: sed eo collocata, vt interim dum deglutitur alimentum, asperam arteriam constringens obstet, ne quid omnino in pulmonem incidat. nam si quid illabatur, id tussi vehementem facit asperitatem & lancinationem

tionem. Proinde epiglottis ianuæ instar intergerinæ in vtranque partem inclinari se sinens, loquentibus nobis stomacho incidit, edentibus aut bibentibus arteriæ, mundum spiritui cursum respirationemq; seruans. Porrò qui sensim bibunt, eorum scimus humidiores esse ventres quàm qui confertim humorem hauriunt. his enim potus rectà in vesicam impetu transit: apud illos diutiùs inhæret cibus, eosque emollit, vt permisceatur & maneat. quod neutiquam eueniret, si humor statim inter hauriendum secerneretur. Sed nos complectimur, simulq; cum cibo eum in ventrem demittimus: &, vt Erasistratus dixit, liquore tanquam vehiculo sicci nutrimenti vtimur. Hæc Nicia locuto, Protogenes grammaticus: omnium, ait, primus Homerus animaduertit cibi vas esse stomachum, potus autem asperam arteriam, quæ bronchus, & antiquis aspharagus dicitur, vnde & vocalibus hominibus erispharagorum appellatio obtigit. Nam cùm dixisset quomodo Hectoris Achilles hasta petierit

Fauces, accelerant vbi valdè vulnera mortem: addit, Iliad. χ.
Non tamen aspharagum simul abscidit, ---- 325.
canalem nimirum spiritus *

Sub hæc orto silentio Florus: itane, inquit, Platonem deserto vadimonio reum peragi sinemus? Nequaquam verò, inquam ego: ne damnari vnà cum Platone sinamus Homerum. Hic enim tantum abest vt humorem ab arteria auertat, vt cibum quoq; etiam vna iniiciat,

Ille eructauit per fauces frusta cruento Odyss. ι.
Mixta mero, ---- 373.

nisi vel hoc dicere quis sustineat, Cyclopi vt oculum, ita etiam meatum nutrimenti fuisse vnicum: aut faucium vocabulum, quæ est pharynx Homeri, omnibus & priscis & recentioribus pro arteria accipientibus, nos ad stomachum detorquebimus. Atq; hæc non inopia testium, sed veritatis studio adduxi impulsus. Etenim testes Plato cùm multos, tum præclaros habet. Omitte enim si lubet Eupolin, qui in Colacibus seu Parasitis, ita dixit:

Potare iussit Protagoras, vt Sirij
Pulmonem habeat sub ortum ardentis humidum.

omitte etiam elegantem Eratosthenem, qui scripsit,

Dulci pulmones irriguusq; mero.

Euripides quidem liquidò ostendit se acutiùs nonnihil Erasistrato vidisse, his verbis,

Vinum canales per pulmonis transiens.

Vidit nimirum pulmonem cauernas habere, & pertusum esse meatibus, per quos humor permeet. Non enim spiritus opus habuit meatibus quibus educeretur: sed propter humorem & quæ vnà cum eo illabuntur, coli instar foraminibus multis est apertus pulmo. Neque minus, mi homo, pulmoni conuenit quàm stomacho, vnà eijcere polentam aut farinam. Non enim stomachus noster est, vt quidã opinantur, læuis & lubricus: sed asperitates habet, quibus probabile est cùm incidunt tenuia & exilia, adhærescere ea, & non deglutiri. Sed neque hoc dici, neque illud commodè potest. Nullis enim verbis exprimi potest naturæ in obeundis actionibus suis industria. neq; dicendo dignè explicari potest eius instrumentorum solertia, spiritus in quã & caloris. Porrò autem testem Platoni cito Philistionem Locrensem, peruetustum hominem, qui vestra arte magnã sibi gloriam parauit: atq; Dioxippum. ij enim non aliam viam ab ore enarrant, quàm quæ est à Platone indicata. Neque verò illam tanto honore dignatam epiglottidem ignorauit Dioxippus. sed ad eam ait humorẽ in deglutiendo secerni, in arteriamq; delabi, deuoluente se in stomachum cibo. & in arteriam sanè esculentorũ nihil incidere: stomachũ vnà cum sicco nutrimento etiam aliquã humidi partem admixtam excipere. Est verò hoc probabile. Nam epiglottidem ait arteriæ præpositam esse veluti sepimentum & penu, vt sensim paulatimque potum percolet, ne subitò confertim ve infusus spiritum opprimat aut turbet. Itaque etiam aues carent epiglottide. non enim hauriunt aut lambunt potum. sed rostris immersis paulatim eum in arteriam demittunt atq; sic eam rigant. Enimuerò testium satis est. Platonis dicto primũ ipse fidem cõciliat sensus. nam arteria vulnerata non deglutitur humor, sed veluti canali rupto foràs erumpere, & tanquam per fistulam prosilire cernitur: quantumuis integro interim illæsoque stomacho. Id quoque omnes nouimus, affectionibus circa pulmonem comitari ardentissimam sitim, ob siccitatem aut calorem, aliamve causam vnà cum inflammatione appetitum ingenerãtem. Euidentius etiam hoc est indicium, quòd animalia vel nullum vel

admo-

admodum paruum habẽtia pulmonem, omnino potu non indigent, neque eum expetunt. eo quod certis partibus ineſt humiditatis appetentia, quæ verò partibus ijs carent, neq; vſus eius eſt, neq; cupido. Deniq; videbitur veſica fruſtra eſſe data. Nam ſi ſtomachus vnà cum cibo potum excipit, inque ventrem demittit: nullo peculiari opus erit meatu alimẽto ſicco, ſufficietq; vnus communis ambobus per idem foramen eandem in ſentinam conuectis. Nunc ſeorſim veſica eſt, ſeorſim inteſtina: quòd nutrimentorum alterum à pulmone, alterum à ſtomacho pergit, ipſa in deglutitione ſeiunctorum. Inde eſt, quòd in excremento humido nihil viſitur ſicci ſimile vel colore vel odore. atqui natura ferebat, vt ſi in ventre cum eo commiſceretur, qualitatibus etiam eius imbueretur, neq; purum & incontaminatum ſecerneretur. Sed ne lapis quidem vnquam in ventriculo concreuit. at verò rationi erat conſentaneum, non minùs ibi quàm in veſica humorem cogi ac concreſcere, ſi omnis potus per ſtomachum eò ferretur. Enimuerò apparet ſtomachum de humore per arteriam præterlabente ſtatim attrahere, quantum ſufficit ad mediocriter emolliendum, inq; ſuccum conuertendum nutrimentum. itaque nullum humidum is recrementum facit. pulmones autem, quando è potu ſpiritum & humorem quibus debuit partibus diſtribuerunt, reliquum in veſicam excernere. Hæc certè multo ſunt illis probabiliora. Veritas ipſa in talibus rebus fortaſſis comprehendi non poteſt, neque decuit tam contumaciter impetere philoſophorũ gloria & facultate principem, Platonicorũ in ſcriptorum relectione, ob rem obſcuram, totq; diſputationibus expoſitam.

QVAESTIO SECVNDA.

Quid ſit apud Platonem Kerasbolos, & cur ſemina quæ in boum incidêre cornua, incoctibilia & dura fiant.

SEmper quærendi materiam præbuerunt Kerasbolus & Ateramon. non quid ſignificarent (liquet enim ea ſemina quæ in boum cornua inciderunt, fructum edere durum & incoctum creditum fuiſſe: atque inde vocabulo tranſlato hominem præfractum atq; contumacem ateramona & Kerasbolon dictum.) ſed de ipſa cauſa dubitatum

fuit, cur hoc seminibus in boum cornua incidentibus accideret. Ego sæpe denegaui amicis causæ inuentionem: maximè quod eam inueniri nõ posse Theophrastus innuisset, cùm multis collectis, quorum nos causæ fugerent, inueniriq; non possent (quod genus sunt quod gallina postquam ouum edidit, festuca adhibita sese lustrat: quod vitulus marinus coagulum suum deglutit: ceruus cornu suum defodit: eryngium, si vna caprarũ id in os sumat, vniuersum gregem sistit.) etiam illam de Kerasbolo adiunxisset quæstionem: vbi res quidem creditur, sed causa aut neutiquam potest, aut difficillimè inueniri. At enim Delphis in cœna sodalium quidam me compellarunt: dicentes non modo

Consilium melius iam repleta incidere aluo,

sed etiam ad respondendum de propositis quæstionibus à vino nos reddi multo quàm alias alacriores & audaciores: ideoq; poscentes vt de proposita re aliquid pronunciarem. Ego cùm id denegarem, adstipulatores habui non viles, Euthydemum sacerdotij collegam mihi, & Patroclem adfinem: qui non pauca id genus ex agricultura & venatione proferebant. quale est quòd grando ab ijs qui ei obseruandæ sunt præfecti sanguine talpæ, vel centonibus muliebribus auertitur. quod fructus caprifici syluestris alligatus hortensi ficui, non sinit fructum huius defluere, sed continet atq; vnà maturat. quòd ceruas, vbi capiuntur, salsam lacrymam, apros dulcem emittere est deprehensum. De quibus si inquisitionem suscipias, illicò Euthydemus abs te postulabit rationem de apio & cumino. quorum illud inter germinandum si calcetur & conteratur, aiunt melius augescere: hoc si serant diris imprecationibus & conuicijs adhibitis. Hæc cùm Florus risum iocumque putaret, de istis autem non debere causæ tanquam incomprehensibilis inuestigationem omitti; reperi, inquam, medicamentum, quo vsus hunc adducas vt aduersus nos dicat: vt tu quoque soluas quædam propositorum. Videtur mihi frigus istam indomitam rigiditatem (quod est ateramon) tritico & leguminibus ingenerare, comprimens & cogens habitum vsque ad duriciem. calor autem dissolubiles res, mollesque redigit. Itaq; non rectè contra Homerum hoc à quibusdam dicitur,

.... non tellus fruges, sed suggerit annus.

Nam

Nam quæ loca calorem habent natura inſitum, temperiem aere mitem præbente, molliores efferunt fruges. Ergo quę à manu ſtatim in terram perueniunt ſemina, ea penetrantia fouentur, ac magis dum occultantur, calore ac humore terræ fruuntur. Quæ verò in boum impingunt cornua, ea non potiuntur illa, quam Heſiodus optimam vocat, poſitus *Oper. 469.* commoditate: ſed delabentia & loco ſuo aberrantia, iactata magis quàm ſata videntur. proinde aut frigoribus planè corrumpuntur, aut his eorum in nudas incidentibus tunicas rigida, exſucca, & lignoſa redduntur. Vides nimirum lapidum quoque & lignorum partes terra contentas atq; ſtirpes molliores iis conſeruari à tepiditate ſoli, quàm ſint quæ eminent. itaque etiam fabri lapides operi habiles defodiunt ſub terram, tanquam maturandos & coquendos à calore: qui ſub dio nudique iacent, frigore rigidi & intractabiles rediguntur, operiſque reſiſtunt. Fructus quoque etiam ſi in area maneant diutius ſub dio & nudi, magis ferunt dirigeſcere, quàm qui ſtatim conduntur. ſæpenumerò etiam ventus ventilantibus ſuperueniens, frigore ſuo fruges præduras efficit. quod Philippis Macedonica vrbe aiunt eueniſſe reconditis palea opitulatur. Mirari autem non debemus, ſi audiamus agricolas narrare, de duobus contiguis ſulcis alterum incoctibilem fructum ferre. & quod maximum eſt fabarum alias alium * gignere ſatu ſuo fetum nimirum quòd aliis plus, aliis minus ſpiritus frigidi vel aquæ incidit.

QVAESTIO TERTIA.

Cur vini medium, olei ſummum, mellis imum ſit optimum.

DEridebat ſocer noſter Alexion Heſiodũ, qui è ſummo *Oper. 365.* & imo dolio iuberet vinum bibere, medio parcere, quòd ibi vinum eſſet optimum. Quis enim ignorat, aiebat, vini medium, olei ſummum, mellis infimum eſſe optimum? at Heſiodus nos vult omiſſo quod in dolii medio eſt vino exſpectare, donec dolio deficiente vinum deterius fiat. His dictis valere iuſſo Heſiodo, ſe contulerunt ad cauſam diuerſitatis inquirendam. Ac de melle quidem ra- *Mel.* tio non multum nobis exhibuit negocii: cùm nemo ferè neſciat

nesciat id quod leuissimum est, ob raritatem esse leuissimum, densa ob grauitatem subsidere. atque etiam si vas subuertas, tamen rursum exiguo tempore vtrunque suum locum occupauerit, graui se demergente, leui ad superficiem efferente. *Vinum.* Ne de vino quidem probabilia defuerunt argumenta. Primùm vis eius calor cùm sit, consentaneum est eum maximè in medium conduci, idque ibi optimum conseruare. deinde quod in fundo est, fæce vitiari: quod in summo, ab aere vicino corrumpi. Nam nouimus ab aere vinum lædi: ideoque dolia defodere aut integere solemus, vt quàm minimum aeris ea tangat. & quod maximum habet momentum, aer non ita facilè nocet pleno vase vino, vt aliquantum vacuato. nam in exhausti locum aer confertim subiens, maiorem infert mutationem. in plenis doliis vinum ipsum sese sustentat, non multum extrinsecus admittens, vnde vitiari possit. *Oleum.* De oleo non vilis incidit disputatio. quidam imum olei dicebat esse deterrimum, quia id amurca conturbetur: neque ideò summum esse optimum, verùm ideò videri, quia ab eo quod ei officit longissimè absit. Alius densitatem causabatur, ob quam nulla cum re permiscetur, neque vllum alium humorem in se admittit, nisi violentia & ictu diffindatur. vnde fit, vt aerem quoque non recipiat, sed eum tenuitate atque continentia suarum partium à se repellat, neque ab eo, vtpote non præualente, corrumpatur. Huic rationi Aristoteles videbatur repugnare, qui, (vt ait) obseruauisset oleum quod in reconditis est vasis, odoratius fieri, & omnino melius. deinde aeri causam, quod reddatur melius, adscribit. est enim largior, magisque præualet, si subeat in vas non repletum. * Quid verò, inquam ego, si aer eadem vi & prodest oleo, & obest vino. Etenim vetustas vino conducit, oleo nocet. aer vtrique accidens, aufert. Nam humorem refrigeratum digerit. oleum autem ob continuitatem exspiratione * carens, facilè veterascit. * dictum probabiliter. quia in superficie accidens aer, recentia facit. itaque vini summum est vilissimum, olei optimum. nam ætas oleum pessimè, vinum optimè adficit.

QVAESTIO QVARTA.

Cur veteribus Romanis mos fuerit, nunquam omnino inanem mensam tollendo facere, neq; lucernam vnquam extingui sinere.

FLorus Philarchus nunquam ita sinebat planè mensam tolli, vt non aliquid cibi in ea relinqueretur. aiebatque sibi probè compertum, non hoc modò patrem auumque ipsius studiosè curasse, sed ne lucernam quidē passos à cœna exstingui, alioqui cauere solitos ne oleum frustra insumeretur. Aderat vnà Eustrophus Atheniensis. Is, Quid proderat hoc, aiebat, iis, nisi astum Polycharmi nostri didicerunt? qui se multo tempore meditatum dicit, vix tandem inuenisse quomodo caueret ne oleum pueri suffurarentur. statim enim se exstinctas lucernas oleo implere, & postridie visere an etiamnum plenæ sint. Tum Florus ridens, Quando, inquit, hæc quæstio soluta est, agedum causam dispiciamus, qua inductos priscos probabile sit istam lucernis mensisque adhibuisse cautionem. De lucernis priùs quæsitum fuit. Ac sententia Cæsernii, quem is generum habebat, hæc fuit, Antiquos ob cognationem cum sacro & perenni igne omnis ignis interitū abominatos fuisse. eum autem, vt hominem quoque, interire vel vi exstinctum, vel naturæ suæ ductu elanguescentem. ac sacro quidem igni aduersus vtrunque opem ferri semper alendo & custodiendo: alterum passos fuisse vltrò extingui, si ipsi vim non fecissent, neque tamen ei vitam inuidisse tanquam pecudi quæ frustra aleretur. Sub hæc Lucius Flori F. dixit, reliqua sibi probari: cæterùm sacrum ignem non ideò fuisse cultum, quod eum alio igne putarent meliorem digniorémve esse. sed quemadmodum Ægyptiorum alii totum genus canum venerantur atque honorant, alii luporum, alii crocodilorum, vnicum tamen vel canem, vel lupum, vel crocodilum alunt, quia vniuersos non possunt: sic priscorum cultū & custodiam sacri istius ignis, tesseram fuisse obseruantiæ aduersus omnes ignes. Nihil enim animato similius esse quam est ignis: qui per se mouetur & nutritur, suoq; splendore animæ in morem res manifestat omnes: & maximè vim non expertem vitalis principii ostendit, dum exstinguitur ac perit: inter pereundum vocem

edens,

edens, ac reluctans interitui, animalis instar quod vi necatur. Nisi tu, aiebat, in me respiciens, melius habes aliquid. Ego verò, inquam tum, nihil eorum quæ dicta sunt reprehendo. Adderem autem hunc morem condocefactioni ad humanitatem inseruiuisse. Nam neque fas nobis est nutrimentum perdere vbi affatim nos saturati sumus, neq; fontem obthurare aut occultare quando aquæ satis bibimus, neque signa nauigationis itinerísve abolere postquam vsi sumus iis. Sed relinquenda ista sunt, vt aliis etiam post nos vsui esse possint. Proinde indecorum etiam est ob auariciam lumen lucernæ, quando eius vsum porrò nos non desideramus, exstinguere, sed conseruãdum relinquendúmque est; si quis fortè veniat cui eo etiamnum ardente & splendente sit opus. Quippe, si fieri quiret, etiam visum atque auditum, immò prudentiam quoque & fortitudinem aliis vtendam dare debebamus ipsi dormituri aut quieturi. Hoc verò considera, an non gratitudinis meditandæ causa antiqui neutiquam absurdè nimii in hoc fuerint genere: cùm & quercus venerarentur frugiferas, & ficum quandam Athenienses sacram appellarent, & morum exscindi prohiberent. Non enim hæc ad superstitionem faciunt propensos, quod nonnulli dicunt: sed in rebus sensu animaque carentibus ad studium referendæ mutuò gratiæ præstandæque operæ nos adsuefaciunt. Itaq; rectè Hesiodus vetat cibum apponere ex ollis, nõdum libato: sed igni vult suas primitias suumq; ob ministeriũ offerri honorẽ. rectè Romani quòd alimentum lucernæ dedissent, iis vsi reliquerunt, passique sunt viuere & fulgere. Hæc ego cùm dixissem, Eustrophus: Ista, inquit, etiam ad rationem de mensa quæsiti aditum præbent. Nimirum semper aliquid censuerunt à cœna relinquendum seruis & vernulis. gaudent enim communicatione hac magis, quàm alioquin accipiendo. Icirco Persarum reges, vt fertur, non amicis modò & proceribus ac stipatoribus solebant de cœna portiones mittere: sed semper seruorum quoque & canum cœna in ipsorum mensa proponebatur. cùm, quantum omnino fieri poterat, omnes quorum vtebantur opera, suæ mensæ faceret participes. nam cibi communicatione etiam ferissima circurantur animalia. Heic ego ridens, Piscem verò repositum, aiebam, non trahimus in medium,

Oper. 747.

medium, qui prouerbio est nobilitatus? & Pythagoræ chœnicem, cui prohibuit insideri, docens nos semper aliquid de præsenti in futurum relinquere, & crastinæ diei hodie meminisse? Nobis quidem Bœotis in ore est semper, Relinque aliquid etiam Medis: ab eo tempore quo Medi Phocidem & extrema Bœotiæ incursando populandoq; vexauerunt. Perpetuò autem & vbiq; id in promtu debet esse, Relinque aliquid etiam superuenturis hospitib. Quamobrem ego etiam Achillis inanem semper & famelicam improbo mensam. nam & Aiace ac Vlysse legatis ad ipsum ve- Iliad. ι.
nientibus, nihil parati habens de integro cogitur coquere 206.
& obsonio mensam instruere: & rursus Priamum volens comiter tractare,

Proripuit sese, & candentem protinus agnum Iliad. ω.
Mactauit: quo diuidendo assandoque maio- 621.
rem noctis partē consumpsit. Sed Eumœo, sapientis videlicet viri sapiens alumnus, nihil negocii exhibuit Telemachi aduentus. statim enim ei ad mensam collocato cœnam præbuit, lances apponens plenas.

Assata carnis, cœnæ de nocte priori Odyss. π.
Relliquias. Quòd si hoc vile videbitur, illud cer- 50.
tè exiguum non est, appetitum posse inhibere dum adhuc fruendi adest copia. minùs enim absentia concupiscunt, qui adsueuerunt abstinere præsentibus. Sub hæc Lucius, Audiuisse me ex auia memini, mensam esse sacram: porrò autem sacrarum rerum nullam debere esse inanem. Mihi verò, inquit, mensa etiam terræ videtur esse simulacrum. nam præterquam quòd nos alit, rotunda etiam est, & stabilis, & rectè Vesta à quibusdam appellatur. Sicut ergo terram volumus semper aliquid nobis vtile producere & efferre: ita censemus mensam quoque nunquam debere vacuam, & omni destitutam apparatu relinqui.

QVAESTIO QVINTA.

Maximè cauendum esse à voluptatibus, quas deprauata præbet musica: & quomodo sit cauendum.

PYthiis Callistratus Amphictyonum procurator, tibicinem quendam ciuem amicumque, cùm is ad nomen

dandum

dandum præſtò in tempore non veniſſet, certamine ſecundum leges arcuit. nobis autem conuiuium præbens, eum adduxit, veſte & ſertis tāquam in certamine vnà cum choro eleganter ornatum. Et erat me hercle initiò ſcitus eius cantus. Sed deinde cùm facto de conuiuis periculo ſenſiſſet, pleroſque eò inclinare, vt voluptatis gratia eum quiduis ſinerent facere, laſciuosque cantus tibiæ admitterent: iam ſeſe aperiens, oſtēdit muſicam quouis magis vino dementare eos, qui promiſcuè & effuſiùs ea ſeſe oblectant. nam accumbētibus non iam ſufficiebat clamare & plaudere. ſed plerique tandem etiam proſiluerunt, & vnà motus illiberales ediderunt, iſtis numeris & carminibus conuenientes. Poſtquam finem fecere & conuiuium quaſi è furore quodam ad ſe rediit, voluit quidem Lamprias dicere aliquid, & adoleſcentes liberè obiurgare: tamen verenti ne nimis moroſus moleſtusque videretur, anſam quaſi præbuit hac ſua oratione Calliſtratus. Intemperantiæ, aiebat, crimine ego ſoluo ſtudioſos audiēdi & ſpectandi non tamen prorſus adſentior Ariſtoxeno, qui hiſce ſolis voluptatibus ait accini, Pulcrè. Nam & obſonia & vnguenta pulcra vocantur, & pulcrè ſe vixiſſe aiunt, qui ſuauiter ac ſumtuosè cœnauerunt. Videtur autem Ariſtoteles etiam non iuſtam adferre cauſam, cur ſolæ delectationes ſpectaculorum & auditionum intemperantiæ culpa vacent: quia ſcilicet hominis eæ ſint propriæ, reliquæ etiam à brutis percipiantur. Video enim multa horum quoq; muſica demulceri: vt ſeruos fiſtulis. & equabus cùm ineuntur, hippothorum accinunt modum. Et Pindarus cantilena ſe ait motum fuiſſe in morem marini delphinis,

Voluptatũ diſcrimen.

In pelago quem dulce melos quieto
Excitit: *

* ſaltantes autem capita attollunt, adſpectu gaudentes, & hiſtrionum imitatione hac illac humeros iactant. Non ergo video quid proprii hæ voluptates habeant, quia ſolæ ſint animi, reliquæ corporis, & in corpore deſinentes. cantus autem, rhythmus, ſaltatio, cantilena, ſenſum præteruolantes in ea animi parte quæ gaudio adfici poteſt, ſuam delectationem inſigunt atque pruritum. Itaque harum voluptatum nulla eſt occulta, neque tenebris & parietum (vt mulieres aiunt) ambitu opus habent: ſed ſtadia his &

theatra ſunt parata, & cum multis ſpectare aliquid aut audire eſt iucundius atque honeſtius: nimirum nobis non intemperantię & luxuriæ, ſed liberalis elegantisque oblectationis teſtes adſciſcentibus quamplurimos. Hæc cùm diſſeruiſſet Callias, Lamprias vidês iſtos auditionum choragos etiam magis efferri animis: Non hæc, inquit, cauſa eſt fili Leonis. Sed mihi videntur priſci Bacchum non rectè filium Obliuionis feciſſe, cùm patrem debuerint. Hoc enim tu quoque, puto, inductus non reminiſceris quòd eorum quæ circa voluptates committuntur peccata, alia intemperantiam, alia ignorationem & errorē habent cauſam. Nam vbi damnum cōſpicuum eſt quod dabitur, ibi intemperantia homines rationem vincente delinquunt. vbi non ſtatim aut palàm merces incōtinentiæ tribuitur, heic ignoratione rei damnoſę peccant. Itaq; eos, qui in cibo, potu, re venerea modum excedunt, vnde morbi multi, pecuniæ perditio, & mala fama ſequuntur, incōtinentes dicuntur. qualis Theodectes ille ex oculis laborans amica ſuperueniente dicens, Vale carum lumen. & Abderita Anaxarchus:

Is namq; vt perhibent, miſerè prudensq;, ſciensq;
Vixit. quippe voluptates amplexa ſtupensq;
Natura (haud paucis ea formidata Sophiſtis)
Retrorſum ad vitium recto de tramite agebat.

Quos autem ventris, pudendorum, guſtus, olfactusque voluptatibus repugnantes iis ne capiantur & ſibi cauentes, alię circumueniunt, inſidioſeque per oculos aut aures ſubeunt: ij etſi non minùs laborant quàm illi, atque afficiuntur, non perinde tamen intemperantes incontinentesque vocamus. non enim ſcientes, ſed ob imperitiam labuntur: & putant ſe voluptatum victores eſſe, ſi in theatro totum diem ſine cibo & potu exigant. perinde ac ſi olla eo ſe iactet, quòd ventre aut fundo apprehenſio nō moueatur loco, cùm auribus arrepta facilè transferri poſſit. Itaque Arceſilaus aiebat nihil intereſſe, poſteriorine corporis an priore parte quis cinędus eſſet. Eſt autem timenda etiam mollicies ea & voluptatis ſtudium, quo aures & oculi titillantur. Nam neq; vrbem cenſendum eſt capi non poſſe, ſi cùm reliquas portas obicib. vectib. cataractis munitas habeat, vna tamen ſit quæ hoſtes intromittat: neque inuictus à voluptate eſt, quem ſi non venus, at muſæum aut theatrum

ceperunt.

ceperunt. nihilo enim minus à via recta declinauit, animamque voluptatibus agendam ferendamque prodidit. eæ verò vehementiora quàm vllus coquus aut vnguentarius medicamenta, magisq; varia cantilenarũ & rhythmorum ingerentes, his nos capiunt, ac corrumpunt, nostro ipsorum damnatos quodammodo testimonio. Etenim obsonia quidem reprehensionem merentur nullam, neque si * quis permutet (vt est apud Pindarum) in mensis quæcunque tellus ac maria suggerunt appositis iuxtà panibus. Sed neque obsonium vllum, neque cibus, neque optimum hoc potum vinum ita voluptate perculerint: vt modò cantus tibiæ & moduli domum, si non etiam vrbem impleuerunt tumultibus, plausibus, conclamationibus. Quare maximè ab huiusmodi cauendum est voluptatibus. sunt enim validissimæ: vt quę non circa gustum, tactum, olfactum, in partem animi brutam desinant: sed ipsam intelligendi ratiocinandique facultatem attingant. Ad hæc à reliquis voluptatibus, etiam vbi ratio non repugnat satis validè, tamen aliæ sæpenumerò affectiones nos abstrahunt. nam & in foro piscario sordes annulum obsoniorũ cupido au* ferunt, & à sumtuoso scorto parsimonia absterret, aut riualitas. sicut apud Menandrũ scilicet apud lenonem compotorum vnusquisque, eo per insidias proteruam producente puellam cuiuis,

Edebat, in sese intuens, bellaria.

est enim grauis pœna intemperantiæ pecuniam fenore accipere: & non vsque adeò facile est crumenam soluere. At hæ voluptates, quæ liberales dicuntur, quasque insano tibiarum & musices amore capti sectantur, & aures oculosque iis habent deditos, vndique percipi possunt, in certaminibus, in theatris, in conuiuiis, aliis sumtum præbentibus. Propterea facilè ab iis corrumpuntur, qui non habent rationem pædagogi loco tutantem & regentem. Facto silentio. Quid inquam, faciet ergo ratio, quid dicet vt nos seruet? neque enim opinor aurium illa Xenocratea opercula circumponet, neque è media cœna abiget, cùm audiemus lyram componi, vel tibiam moueri. Tum Lamprias, Nequaquam, inquit. Sed quoties istæ nobis offerentur delectationes, Musæ sunt accersendæ, confugiendúmque in priscorũ Heliconem. qui enim sumtuosam amat, ei non

non possumus Penelopen adducere, aut Pantheam nuptum tradere. At qui mimis gaudet, cantilenis, ac carminibus mala arte prauáque imitatione conditis: hunc possumus ad Euripidem, Pindarum, Menandrum traducere, salsumque auditum (vt Plato ait) potabili oratione proluere. *Phædro.* Nam sicut magi à malis geniis occupatos iubent secum lecum legere & recitare Ephesia nomina: sic nos in istis præludiis & saltationibus, vbi furores sunt & conclamationes bellicæ cum tumultu & ceruicum iactatione: sacrarum & venerandarum istarum memores literarum, & iis comparantes cantilenas, poemata, inanésque orationes, non percellemur istis, neque nos obliquos quasi rapido amne ferendos dabimus. *.

QVAESTIO SEXTA.

De vmbris quas vocant: & an ab alio vocatus ad alios ad cœnam ire debeat, ac quando, & ad quos.

QVæsitum fuit quando mos cœperit vt ad cœnam venirent vocati non ab eo qui præbet conuiuium, sed ab aliquo eorum qui inuitati sunt: vmbras vocant, qui hoc pacto veniunt. Videbatur aũt Socrates autor, qui Aristodemo persuasit vt non inuitatus secum iret ad Agathonis conuiuium. & quidem ridiculè euenit Aristodemo, vt Socrate in via subsistente ipse prior ingrederetur, nimirum vmbra corpus præcurrens quod à tergo lumen habet. Posterioribus autem temporibus in excipiendis conuiuio hospitibus, maximè principibus viris, necesse fuit, cùm ignoraretur quinam eos sequerentur, quósve ij magnifacerent, cõuiuatori facultatem inuitandi integram relinquere, numero quidem certo constituto conuiuarum: ne id ei vsuueniret, quod aliquando Philippum regem ruri inuitãti áccidit. venit enim rex ad cœnam multis comitãtibus, non multis apparatam hominibus. ibi cùm videret hospitẽ esse anxium, circummisit qui amicos clam moneret, vt locum placentę relinquerent: cuius exspectatione cùm illi parciùs vescerẽtur appositis, cœna omnibus suffecit. Hæc ego cùm ad præsentes veluti nugans dixissem, placuit Floro vt seriò de vmbris istis disquireretur, decerétne eum qui sic inuitaretur obsequi, & ad conuiuium accedere. Ac gener quidem

eius Cæsernius totam rem improbabat. Maximè, aiebat, *Oper.* 340. Hesiodo est obtemperandum, & amici ad cœnam vocandi: proximum est, vt notos & necessarios inuitemus ad cõmunicationem libationum, mensæq; & sermonum qui in vino habentur, atq; iocorum. Nunc quemadmodũ qui nauigia locant, impedimenta etiã sua eos quos vehunt inijcere sinunt: ita nostra nos cõuiuia aliorum potestatis facimus, sinimúsq; ea quibusuis hominibus impleri, siue apti ij, siue inepti sint. Mirer verò si quis scitus homo ad conuiuiũ veniat a conuiua inuitatus, quod idem est atq; non inuitatus, quem cõuiuij autor plerunq; etiam non nouerit. & si notus ei, vsuq; aliquo cõiunctus tamen vocatus nõ sit: maius iam dedecus fuerit ad eum ire, ac cõuiuij eius inuiti quasi exprobrantem, velle tamen vi quodãmodo fieri participem. Priorem porrò vel tardiorem eo qui inuitauit ad alium venire, habet aliquid pudorem incutiens: neque ciuile est tot testibus apud conuiuas opus habere, quibus doceas te non inuitatum, sed vmbram venire. rursum sectari & obseruare aliquem dum is lauet & vngat se, aut ire velit, cũctantem vel properantem, illiberale sic satis est & gnathonicum: siquidem Gnatho fuit homo aliena edendi callentissimus. Iam cùm nullibi magis locum habeat, Effare lingua si quid iactare mediocre cupis, quàm inter pocula, vbi plurimum libertatis & facetiarũ adest iis quę dicuntur & aguntur: quomodo heic sese gerere debeat, qui non genuinus neq; vocatus cõuiua sit, sed spurius quodãmodo in cẽsum conuiuarũ irrepserit? nam & vti & nõ vti libertate aduersus præsentes, obnoxium est calumniæ. Neq; parum inest mali in ipsa nominum leuitate & scurrilitate, cùm quis nomen vmbræ non fert iniquè, sed ita appellatus fert atq; respondet. nam turpibus nominibus vtendo homines etiam ad rerum turpitudinem adsuescunt. Itaque ego alios inuitans, vmbras quoque iis concessi: (est enim valida vrbis consuetudo) ipse vmbræ loco vocatus adhuc resisto, neque venio. Sub hæc verba cùm esset quietum, Florus: Hoc, inquit, posterius plus habet perplexitatis. Nam sic inuitare necesse est, cùm hospitibus cõuiuium paramus, sicut antè dictum fuit: quia neque absque amicis eos excipere par est, neque facile scitu quibus cum amicis hospes aduenerit. Tum ego ad ipsum, Vide ergo, inquam, an qui sic inuitandi facultatem dederunt,

runt, etiam inuitatis dederint obtemperandi & ad conuiuium adeundi. non enim conuenit dare aut petere, quod dare honestum non sit: neque hortari ad ea quæ non decent, neque assentiri & agere ea pulcrum. Sanè quod ad principes & peregrinos attinet, locus inuitationi & delectui non est, sed qui cum iis venerunt accipiendi sunt. Aliàs autem qui conuiuium præbet, amiciùs agit si amicum vocet, cùm non ignoret suos notos, familiarésque & necessarios. maior enim honor tribuitur, maior initur gratia, cùm non occultè ferat se tales maximè amplecti, cum iis lubentissimè degere, iisque gaudere honoratis æquè & vocatis. Est tamen vbi id amici voluntati liberum debet relinqui. Et quemadmodum deo sacrificantes, quibus idem templum, eadem est ara, iis cõmuniter vota faciunt, neq; seorsim eos nominant * * Non enim obsonium, non vinum, nõ vnguentum tantam voluptatem adfert, quantam vna accumbens amicus gratúsque conuiua. Enimuerò quærere atque percunctari, quibus obsoniis, quibus bellariis, quo vini genere, quali vnguento maximè delectetur is qui cõuiuio est excipiendus: nimis est importunum atq; insolens. non absurdum neq; iniucundum tamen, ei qui multos habet familiares, amicos, necessarios, mandare vt ipse secum ad conuiuium adducat, quorum præsentia maximè ei sit suauis atque accepta. Nam neq; nauigare, neque habitare, neque in foro versari quibus cum nolis, ita molestum est, vt vna cum quibus nolis, in conuiuio adesse: contrarium verò iucundissimum. Est enim conuiuium communio seriorum, iocorum, actionum, & sermonum. itaque non quiuis id frequentare debent, sed amicitia inter se deuincti & familiares, vt suauiter hoc fiat. Quippe cibos quidem coqui diuersorum saporum apparant, austeros, pingues, dulces, acrésque inter se permiscentes. conuiuium autem bonum esse nequit & gratiosum, in quod homines diuersarum gentium & affectionum coniecti sunt. Cæterùm quemadmodum Peripatetici aiunt esse quoddam primũ mouẽs, quod ipsum non moueatur: & extremum quod moueatur, neq; vim ipsum mouendi habeat: inter hæc quod & motũ adferat aliis, & ab aliis ipsum quoq; moueatur. ita ratio docet tres esse in cõuiuali re: vnum qui inuitet duntaxat, alterum qui duntaxat inuitetur, tertium denique, qui & inuitetur

& inuitet. De primo dictum est: neque abs re fecero, si de reliquis etiam quid mihi videatur exposuero. Is ergo qui ab alio ad conuiuium vocatus alios eodem inuitat, primùm, ni fallor, multitudine debet abstinere, neque tanquam ex hostico cõmeatum petens omnes suos secum ad cœnam rapere: neq; instar eorum qui oppida capiũt multitudine nimia suorum amicorum amicos regis exturbare & elidere: quo fieret, vt qui conuiuiũ præbet, eadem fortuna vteretur, qua ij qui Hecatę & auerruncatoribus geniis cœnas exponunt, de quibus nihil ipsi aut familia gustãt, fumo interim & molestiis vexati. Alias in nos ludunt, qui dicunt,

Delphus sacra re facta, nunc carnes emit.

sed id verè accidit iis, qui hospites importunos, aut amicos exceperunt multis vmbris stipatos: qui harpyiarum in morem cibos differunt atque depopulantur. Secundum est, vt non quibusuis sibi adiunctis ad alios cœnatum eat, sed prçcipuè inuitet conuiuatoris amicos & familiares, quasi cum illo certamine inito anteuertens vocationem. Si id non datur, secum ducat de suis amicis, quos ipse rex vellet à se vocatos: humano adducat nimirum humanos, erudito eruditos: & quos conuiuij præbitor voluisset quoque modo alloqui, cúmque iis vsum aliquem familiaritatis contrahere. Est enim haud dubiè argutum & vrbanum, hoc modo affecto regi occasionem notitiæ & comis consuetudinis parare. Qui verò diuersę factionis & inconcinnos secum trahit, (puta si ad sobrium bibaces, frugali sumptuosos, iuueni potori, senes austeros, graue loquentes, & barba sapientię professionem ostentantes adferat) intempestiuus est, quòd amici congressus loco insuauitatem quandam introducat. Etenim oportet vocatum non minus conuiuium præbenti, quàm hunc vocato iucundum esse. quod fiet, si nõ se modò, sed & quos secum adducit, commodos comésque præstet. Qui superest tertius, ab alio ad alium inuitatus; is si nomen vmbræ repudiat atq; ægrè fert, omnino videbitur vmbram metuere Ipsa tamen res maximã requirit cautionem. Nam neque est honestum promptè quemuis sic vocantem comitari, neque temerè. Principiò considerandum, à quo voceris Si non admodum familiaris sit, sed diuitũm aliquis & satrapicorum, qui veluti in scena opus habeat satellitio splendido, aut putet se admodum magno honore adficere & præ-

Vmbrarũ conuiualium decorum.

*

& præclarè demereri eum quem secum ducere vult: statim recusandum est. Si amicus inuitet & familiaris, non facilè adsentiendum est. sed tum demum cùm videbitur opus habere colloquio aliquo & communicatione aliam opportunitatem non inueniente: aut longo pòst reuersus tempore, vel discessurus ostendat se beneuolentia ductum cupere socium te cœnæ sibi habere: & neque multos, neque alienos, sed vel solum te, vel cum paucis amicis adducat: aut præter hæc omnia id agat, vt vocato cum cõuiuatore probo homine & amicitia digno aliquod consuetudinis & amicitiæ concilier principium. Nam mali quidem, quanto magis nos apprehendere student, tanto magis sentium instar amoliendi & transiliendi sunt. & si probi ad non probos ducant, nequaquam est obsequendum, neque admittendum, vt tanquam per mel sumas venenum, amicum parãdo prauum. Absurdum etiam est, ad omnino ignotum & cum quo nihil tibi vnquam familiaritatis fuerit ire: nisi quis sit (vt dixi) virtute præstans, qui amoris & amicitiæ hoc statuat exordium, si facilè & candidè eum alio ducente accedas. Atque adeò ad familiares quoque potissimùm eos eundum est vmbræ cõditione, quibus permissum est ad nos quoque adductis vmbris venire. Philippo quidem ioculari scurræ videbatur magis mouere risum qui inuocatus, quàm qui vocatus ad cœnam veniret. Bonis autem viris & amicis ad bonos & amicos honestius est ac suauius, si ad non vocantes inexspectati accedant cum aliis amicis. ita enim simul & conuiuium præbenti lætitiam, & honorem ducentibus parant. Minimè omnium ad duces, aut diuites, aut potẽtes ire decet non inuitatos ab ipsis, sed ab aliis. cauenda enim est non planè carens ratione impudentiæ, ruditatis, & ambitionis opinio.

* * *

Menelaum Homerus fingit vltrò venire ad Agamemnonem, cùm is cõuiuio excepisset præstantissimos Græcorum:

Soliciti agnoscens valde anxia pectora fratris. Ili. C. 408.

ideò errorẽ eius noluit detegere & arguere, non veniendo. quod morosi faciunt, & reprehendendi cupientes: qui huiusmodi erroribus amicorum insidiantur, magisque gaudent negligi quàm honorari, vt conquerendi habeant occasionem.

QVAESTIO SEPTIMA.

An tibicinæ sint adhibendæ conuiuio.

CHAERONEAE in conuiuio præsente Diogeniano Pergameno disputatum fuit de acroamatis siue auditionibus. Ibi negocium nobis exhibuit sophista quidam prolixam gerens barbam, Stoicæ sectæ homo, Platonem allegans qui culparet tibicinam inter pocula adducentes, cùm ipsi colloquio inuicem se oblectare nequirēt. Philippus verò Prusiensis ab eadē secta, qui tum vna aderat, missos facere iubebat illos Agathonis cōuiuas, qui quauis tibia, quouis musico instrumento suauius sonarent. non enim id mirū fuisse, si ipsis presentibus nullus tibicinæ locus relinqueretur: sed hoc, si non cibi etiā potúsq; obliuio pre voluptate & delectatione conuiuas cepisset. At verò Xenophon (aiebat) pudori non duxit sibi, cùm Socrate, Antisthene, aliisq; horum similibus præsentibus Philippum scurram adduceret, eúmq;, sicut Homerus cepam, condimentum vini conuiuis ostenderet. Plato quoq; cùm Aristophanis de amore sermonem veluti comœdiam suo conuiuio inseruit: tum ad extremum foribus, quod aiunt, apertis introduxit drama quammaximè de variis vnum, Alcibiadem ebriū, & comesantem eúmq; coronatum. Iam iocosa illa cum Socrate de Agathone concertatio, & Socratis laudatio, fálne est, bonæ Gratię, quòd Apollinem cum cōcinnata lyra in conuiuium venientem, cōuiuæ obsecrauerunt vt tantisper sileret, dum oratio isthæc absolueretur? Ergo cùm isti viri, tanta in disserendo venustate præditi, nihilominus vsi sunt adscititiis rebus, ac iocis huiusmodi varietatem suis cōciliauere conuiuiis: nos qui ciuilibus & forensibus, atq; adeò si ita vsuueniat rudibus & agrestibus nonnihil hominibus permiscemur, hanc è conuiuiis exturbabimus elegantiam atq; oblectationem, aut inde nos proripiemus, tanquam Sirenes aduentantes si fugeremus? Equidem admirationem sui excitauit Clitomachus athleta, surgens & discedens, cùm amatorius sermo inferretur. Philosophus verò tibiam è conuiuio fugiens, aut Psaltriam metuens fides cōcinnantem, facigerúmq; iubens cum clamore celeriter lumen accédere, ridiculus nō sit, innoxias omnino voluptates, sicut cantharí vnguēta, abominans. Nam sicubi alias, maximè inter

In Sympo-sio.

Ili. λ. 629.

pocula alludendum hisce rebus est, animúsq; deo dedẽdus. Mihi quidem alioqui carus Euripides, suam legem neutiquam persuasit, musicam ad luctus & mœsticias transferendam statuens. ibi enim medici loco adsistere ægrotantibus debet sobria & industria ratio: huiusmodi verò Baccho admiscere voluptates, & ludũ iocũmq; deputare conuenit. Est verò scitum illud Laconis, qui, cùm Athenis noui certarent tragœdi, spectãs apparatũ choragorum, studia docentium, & conatus, dixit: Non sapere ciuitatem, quæ tantum in res ludicras impenderet studium. Omnino enim ludendo ludendum est, & neq; magno sumptu, neq; neglectione occasionum ad alias res vtiliũ redimẽda animi relaxatio: sed inter pocula & per ociũ degustandæ hæ oblectationes, interimq; dispiciendum si quid ex iis percipi possit vtilitatis.

Medea, chori verba.

QVAESTIO OCTAVA.

Quænam potissimùm acroamata cœnæ sint adhibenda.

HIs dictis sophistam rursus volentem repugnare, ego inhibens, Id potiùs, inquam, cõsiderandum est Diogeniane, quódnam de multis acroamatum genus cõuiuio sit accommodatum, hortemúrq; sapientem hunc vt dijudicet. cùm enim nullo afficiatur, nullo demulceatur, nihil periculi est ne per errorẽ suauius meliori præferat. Tum ille, Diogeniano & nobis hortantibus, nulla interposita mora: Cætera, inquit, in orchestram & scenam reijcio: id verò introduco, quod nuper Romæ irrepsit in conuiuia, neque adhuc apud multos cernitur. Nostis nimirum Platonis dialogos partim narratione, partim actione quadam constare, qui ideo dramatici dicuntur. De his facilimos pueri edocetur, ita vt memoriter recitent. adiunguntur autem gestus conuenientes personarum moribus, & vocis effictio atque forma, & affectiones dictis congruæ. Hæc austeri quidem & eruditi maximo opere probauerunt. effeminati, & quorum aures inscitia atque bonarum imperitia rerum corruptę essent, quos Aristoxenus bilem aiebat vomere si enharmonium cantum audirent, expulerunt. Neque mirer expulisse, mollicie omnino obtinente. Heic Philippus nonnullos videns iniquiùs hæc ferentes: Desine, inquit, mi homo nobis conuicium facere. Nos enim sumus, qui primi rem istam,

Platonis dialogi in cœnis acti.

*

cùm Romæ introduceretur, ægrè tulimus, reprehendimúsque eos, qui putarent Platonem debere in vino animi caussa & ludi audiri, contenderéntq; eius dialogos ad vnguenta & bellaria audiendos esse. quando etiam Sapphûs & Anacreontis carmina si recitarentur, verecundia ductú me debere poculū deponere arbitrarer. Multa verò mihi in mentem veniunt, quæ si proferam, metuo ne seriò aduersus te disseruisse videar. itaque, vt vides, vnà cum poculo id sodali tribuo, vt dulci sermone salsum auditum demulceat. Excipiens tunc eum Diogenianus: Atqui & hos, inquit, audio sobrios sermones, ita vt vinū nobis non videatur imperare. metuo ne ipse crimen subeam. Et sanè multa acroamata sunt amputāda. Primùm tragœdia, non admodum ea conuiuio apta, vt quę grauiùs sonet, moliatúrque imitationem rerum animo ingentes motus inferentium, & miserationem excitantium. A saltatione porrò Pyladeam remoueo, tumidam scilicet, & adfectuum plenam, multásque requirentem personas. Quòd si tamen locus est Socraticis istis saltationis laudibus, Bathylleam admitto, pedestrē, & cordaci affinem, Echoni, aut Pani alicui aut Satyro cum Amore comesanti, saltando respondentem. De comœdiis, vetus ob inæquabilitatem non est bibentibus accommodata. Nam & quæ in auditorum compellationibus, quas parabases appellant, libertas dicendi seria vsurpatur, nimis intemperans est atque vehemens: & leuitas conuiciandi ac scurrilitas admodum fastidiosa atque aperta, & repleta indecoris verbis, lasciuisq; nominibus. præterea sicut in principum conuiuiis vnicuiq; accumbentium adstat pincerna: ita oportebit vnicuiq; conuiuarū adesse grammaticum, qui singula enarret, quis sit apud Eupolidem Læsmodias, apud Platonem Cinesias, Lampo apud Cratinum, ac alij qui in comœdiis exagitantur. vt iam vel schola grammatica fiat conuiuium, vel surda & ignota dicteria differantur. Quid dicam de noua comœdia, quæ ita conuiuiis immixta est, vt faciliùs ea sine vino, quàm sine Menandro peragantur? Nimirum enim & dictio iucunda ac pedestris rebus inspersa est, vt neque à sobriis contemnatur, neque ebriis sit molesta: & vtiles sententiæ atque simplices vnà fluentes, etiam durissima ingenia per vinum veluti ignem molliant, & ad mansuetudinem flectunt: tum seriorum cum iocis

Tragœdia. *Saltatio.* *Comœdia.* *Menandri laus.*

iocis contemperatio nullam aliam ad rem facta videri potest, quàm vt eos qui bibere & animos relaxarunt, simul & oblectet & iuuet. amatoria quoq; eius locum habent apud eos qui biberunt, & paulo pòst dormitum ad suas vxores abeunt. nam neq; puerorum amor in Menandri est comœdijs: & vitia virginibus oblata, commodè in nuptias vertuntur, meretrices si introducuntur procaces & feroces, castigationibus aut pœnitentia adolescentum amores earum diffinduntur, si probæ, & vicissim amantes: aut pater alicuius inuenitur verus, aut tempus amori præscribitur consuetudinem verecundam humanámq; habenti. Hæc vt hominibus alia in re occupatis videantur nullum habere operæpreciũ: ita inter bibendũ non miror si iucunditas eorum & elegantia non nihil facit ad effingendum componendúmq; animos, morésque ad humanitatem conformandos. Sub hæc verba Diogenianus siue fine siue interuallo facto tacuit. Cùm autem sophista rursus eum adoriretur, & quædam Aristophanis assereret carmina recitanda: Philippus me compellans, Hic quidem, inquit, suę satisfecit cupiditati, suauissimum sibi Menandrum laudando: videtúrque reliquorum porrò nullam habere curam. Sunt autem multa adhuc acroamata, de quibus nihil nobis disputatum est, & ego ex te aliquid audire peruelim. nam de certamine eorum qui animalcula sculpunt, cras agemus, si hospiti & Diogeniano ita videbitur. Sunt ergo, dicebam, mimi, quorum alij argumenta, alij ludicra appellantur: neutrum, vt ego arbitror, genus conuiuio conueniens. argumenta ob longitudinem actionum, & sumptuum difficultatem: ludicra, quòd ita scatent scurrilitate & inanitate verborum, vt ne à puerulis quidem, qui dominis modestis calceos portant, spectari ea deceat. quanquam multi etiam vxoribus iuxtà accumbentibus & impuberibus filijs imitationes ostentant rerum & verborũ, quæ magis quauis ebrietate animos perturbant. Enimuerò cithara antiquitus, & iam inde ab Homeri temporibus conomine nota fuit, quòd socia conuiuij esset: ac tam diuturnam amicitiam atq; sodalicium non conuenit diuellere. id modò à citharœdis petamus, vt nimios luctus & gemitus è carminibus eximentes, boni ominis modos & genio indulgentibus accommodatos sonẽt. Tibiam, ne si velimus quidem, à mensa arcere licet. nam libationes eam exigunt vnà

* *Mimi.*

Tibia.

cum corona, & vbi pæani accinens diuinum cultum absoluit, suaui cantu desinens per aures transit iucunda eas perfundens voce, quæ tranquillitatem ad animum penetrantem efficit: vt si quid tristiciæ & curarum mero non sit discussum, id venustate & mansuetudine cantilenæ circumuētum conquiescat si quidem modum tibia nō excedat, neq; nimios animo adferat motus, eumve exagitet atq; extra se rapiat multitudine sonorum atq; modulorum emollitum, & ad errandum procliuem redditum. Nam sicut pecora orationem hominis non intelligunt, sibilis autem & palpationibus accuratis, & fistulis aut conchis excitantur ac sopiuntur a pastoribus: ita quod anima habet pecoris & gregis naturam resipiens, rationisq; non capax, neq; eius dicto obtemperans, cantilenis & rhythmis incantantes componere solent ac pacare. Verum si mihi dicendum sit quod sentio, nunquam vel tibiæ vel lyræ cantus absq; sermone & oda delectaturus conuiuium videtur. Sic enim adsuescendū est studiose, vt ludos quoque & ioca non sine liberali sermone obeamus: cantilenam, rhythmumque tanquam condimētum colloquio adhibeamus, non seorsim vsurpemus; aut delicatulæ in iis luxuriemus. Quemadmodum enim voluptatem in vino & cibo vna cum nutrimenti vtilitate subeūtem nemo aspernatur: vnguentariam autem, vt pote ociosam & superuacaneam, Socrates veluti alapa inflicta eiecit: ita psalterii vocem aut tibiæ aures feriētem non audiamus: tum demum admittamus, quando cum docto carmine cōiuncta nos inuitat & oblectat. Existimo etiam Marsiam illū a deo fuisse supplicio adfectum, quod capistro & tibiis cum sibi os obthurasset, ausus fuit nudo cantu decertare aduersus odam citharæ coniunctam. Id vnum caueamus, ne conuiuis qui litterato colloquio oblectare se inuicem possunt, aliquid tale ad aures admoueamus, quod impedimentum potius sit delectationis, quam delectatio. Non enim ij duntaxat stulti sunt, qui domi & a se habentes salutem,

Aliunde aliam sibi volunt adsciscere,

vt ait Euripides: sed & hi qui cum in se ipsis multa læticiæ habent reposita instrumenta, id magno studio agunt, vt delectantia extrinsecus accersant. Admodum certè inepta & rustica habetur regis Persarum aduersus Antalcidam Spartanum magnificentia, quādo coronam è rosa & croco consertam

sertam in vnguentum intingens ei misit, natiua pulcritudine extincta, factáq; floribus iniuriè contumelia. Simile tamen est conuiuis, qui in sese venustatem & musicam habẽt, obturbare tibijs ac psalterijs, & alienam extrinsecus allegando propriam atq; domesticam perdere delectandi rationẽ. Maximè acroamatibus locus fore videtur in conuiuio fluctuante, & ad litem contentionémve aliquam se accingente. vt vel conuicia aliqua aboleantur: vel quæstio proposita quæ ad ingratum certamen & contentionem sophisticam efferat, tollatur: vel rixa cõcionalis aut forensis inhibeatur, donec de integro placidum ac trãquillum fiat conuiuium.

QVAESTIO NONA.

Inter vinum deliberare, non minus Græcum fuisse quàm Persicum. *

IN cœna quã nobis Nicostratus præbebat, disputabamus de argumento, quod Athenienses erant in concione tractaturi. Et cùm quidam diceret nos Persicum sequi morem, qui consultaremus inter pocula: excipiens verba eius Glaucias, Quî magis, inquit, Persicum, quam Græcum. fuit verò Græcus qui dixit,

Consilium meliùs capietur ventre repleto.

Grçcis quoq; cum Agamemnone Ilium obsidentibus, dum ederent ac biberent, cœpit

Consilium sapiens primus tum texere Nestor:

cùm quidem hac ipsa de causa autor regi fuisset, vt præstantissimos ad conuiuium inuitaret.

Tu cœnam senibus præbe.---- Ilia 1. 70.

Collectis multis, qui consulet optima pare.

Itaq; etiam Grçcia, quç plurimis vsa est honorum institutorum generibus, & maximè a prisca gente vsurpatis, in vino eorum collocauit primordia. Nam quç apud Cretenses Andreia, quasi virilia, apud Spartanos Phiditia, quasi Frugalia, quondam erant, loco arcanorum conciliorum & consessus optimatum fuerunt. sicut, puto, etiam quod hîc est Prytaneum, & Thesmothesion. neq; procul hinc abest nocturnus apud Platonem conuentus præcipuorum ac reip. gerendæ gnarissimorum virorum, in quẽ res maximæ & deliberationem requirentes arduam reijciuntur. Qui autem vltimo *

Mercurio libant, cùm iam dare corpora somno Odyss n.

Est animus,---- 138.

nónne

nónne coniungunt cum vino rationem: quando vt præsenti & vnà dispicienti prudentissimo deo vota faciunt iam discessuri. Antiquissimi verò ipsum Bacchum, tanquam nihil Mercurij egentem, Eubulen (hoc est bonum consiliarium) & eius gratia noctem Euphronem quasi prudentiæ aptam appellauerunt.

QVAESTIO DECIMA.

Rectene fecerint, qui inter pocula deliberauerunt.

HÆc cùm Glaucias disseruisset, censuimus turbulentas istas disputationes satis commodè sedatas esse: quæ vt eo magis obliuione contererentur, Nicostratus quæstionē in medium proponens ita locutus est: Antehac institutum istud mihi non magnę fuit curæ, vt qui id pro Persico haberem. nunc quia deprehensum est Græcum esse, ratione videtur opus habere, qua defendatur ab euidente absurditate. Etenim ratio tanquam oculus in humido quod fluctuet, agitare sese commodè nequit, estq; inefficax. tum quidquid molestum nobis est, id quasi reptilia à sole, exagitatum vndique & sese proferens, iudicium animi facit lubricum & inconstans. Itaq; sicut lectus bibentibus quàm sella est commodior, quia corpus continet ille, & omnis motionis vacuum præstat: ita maximè conducit animam in quiete seruare: aut si id fieri nequit, sicut pueris vbi quiescere non possunt, neque hastam neq; gladium porrigemus, sed crepitaculum vel pilam. quomodo etiam Bacchus ferulam ebrijs tradidit, leuissimum telum & mollissimum defensionis instrumentum, vt cùm celerrimè feriant, quam minimùm lædant. Ridiculi enim errores ebrijs sunt parandi, nō miserandi aut tragici, magnásve trahentes secum calamitates. Porrò autem quod summum est, vt in cōsultatione de maximis rebus imprudens atq; rerum imperitus prudentes sequatur, & peritis assentiat: hoc vinum ebrijs adimit. ideóque Plato etiā vino nomen ait factum οἶνος, quia efficit vt qui bibunt, sapere se putent, οἴεσθαι νοῦν ἔχειν. Nam neque nobilis, neq; pulcer, neq; diues quisquam bibentium sibi ita videtur, etiamsi videatur, vt prudentem sese opinatur. Atque hinc est quòd vinum loquaces facit, intempestiuáq; garrulitate & animi elatione præire autoritate omnibus volente implet:

Vinum.

quasi

quasi verò nostrum iam sit non audire, sed audiri potiùs: nõ sequi, sed ducere. Verùm hæc quidem facilè quis collegerit, cùm sint manifesta. Audiamus tamen si quis contrariã tueri sententiam velit siue iuniorum siue seniorum. Tum insidiosè omnino & sophisticè frater noster: An, inquit, existimas quenquam in hoc articulo temporis reperire posse rationes ad hanc quęstionem probabiles. Et cùm Nicostratus diceret, omnino se arbitrari in præsentia tot hominum qui & litteras humaniores & vinum amarent fieri posse: renidẽs frater: Tu vero, ait, censes tandem te satis ad nos hac de re disseruisse, ad ciuilem autem actionem deliberandam ineptum à vino esse redditum? an hoc nõ magis perinde est, ac si quis putet bibentem oculis bene cernere, interim compellantes non exaudire, auribus percipere tamen exactè sonos * cantorum ac tibicinũ? Nam sicut verisimile est sensum ad vtilia potiùs quàm ad elegantia conuerti: ita etiam cogitationes. Neq; ducar ego admiratione, si vino occupatum aliquid rerum philosophicarum subterfugiat animum. sed eundem ad considerationes rerum agendarum auocatum colligere se, & prudentia augeri probabile est. Ita Philippus cùm Chæroneæ per ebrietatem multa nugaretur, essetque ridiculus: simul atq; de pace & fœdere ei oblata est mentio, vultum composuit, supercilia contraxit, eiectisq; animo vagis & lasciuis motibus, admodum bene deliberatum ac sobrium Atheniensibus responsum dedit. Sanè aliud est bibere, aliud inebriari: & qui ita abbibunt, vt iam delirent, eos censemus debere dormitum se conferre. Viri autem cordati non est quod metuamus ne, si largiùs sese potu inuitent, ac conuiuium protrahant, rationis aut peritiæ suæ detrimentum patiantur, cùm histriones aut citharistæ superueniunt. nihilo enim deteriùs in cõuiuijs, quàm in theatris se gerẽt. * quippe peritia insita corpus quoq; suis actionibus integrũ, ac motus animi rectè comitans præstat. Multis quoq; proteruitatem, qua audacia adiuuari solet merum inserit, non impudentem eam neq; immodicam, sed gratiosam & probabilem. Sic etiam Æschylus fertur potus suas scripsisse tragœdias, omnésque eas Bacchi fuisse: secus quàm Gorgias, qui vnum de Æschyli dramatibus maximum, (quod inscribitur Septem ad Thebas) Martis fetum dixit. Nam cùm, vt Plato ait, vinum vnà cum animo corpus calefaciat, agile

reddit hoc, meatúsq; perrumpit, visis cum audacia iunctis, sermonémque proripientibus. Nonnulli enim ingenio ad inueniendum apto, sed dum sobrij sunt minus audaci & quasi concreto, quando ad pocula ventum est, thuris in morem a calore correpti exhalant. Enimuerò metum, quo nulla alia res magis impedimento est consultantibus, vinum profligat: multas etiam alias adfectiones illiberales & degeneres exstinguit: & malignitatem ac simultates tanquam duplices animi (vt ille ait) plicas explicat: ac verbis omnes vtriusque generis in animo adfectus detegit. Ad hæc libertatis dicendi, ac per eam veritatis fecundissimum est vinum, quibus absentibus nihil peritia, nihil iudicij solertia prodest. Sed multi vino obsequentes potiùs præclarè consulunt, quàm suam sententiam insidiosè & vafrè occultent Nulla ergo causa est, cur vinum formidemus, quia motus animi concitet. neque enim deterrimos excitat, nisi in pessimis, quorum nunquam est sobria consultatrix animi facultas. sed sicut Theophrastus solebat tonstrinas appellare, ebrietas vini expers & tristis inhabitat in animis ineruditorum, perturbata ab ira aliqua, aut maleuolentia, aut contendendi libidine, aut illiberalitate. quorum vitiorum pleraque retundens magis quàm acuens vini vsus, non stultos aut futiles redigit, sed callidos: non vtilium negligentes, sed honesto intentos. Qui verò versutiam pro calliditate, & vanitatem illiberalitatémque pro prudentia vsurpant, par est vt pro fatuis etiam censeant eos qui in vino simpliciter ac absque dolo suam exponunt sententiam. Contrà antiqui Bacchum Liberi & Lysij seu Solutoris nominibus adfecerunt, & ei vaticinandi magnam adscripserunt facultatem. non, quod Euripides dixit, ob debacchationes & furores: sed quòd seruilem metum & infidelitatem eximens, éaque animum liberans, homines inter se veritate dicendíque libertate vti doceat.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, SIVE *Conuiualium disputationum, Liber octauus.*

QVAESTIO PRIMA.

De diebus illustrium quorundam virorum natalibus: simulq; de his, quos dij genuisse dicuntur.

QVI philosophiam è conuiuijs eijciunt, Sossi Senecio, non idem, sed peius agunt quàm qui lumē inde tollunt. Nam lucerna sublata, modesti ac pudici homines nihilo fient deteriores: quippe qui pluris faciant mutuò se reuereri, quàm inuicem videre. At vbi inscitia & bonarum artium imperitia ad vinum accedūt, iā ne aurea quidem illa Mineruæ lucerna modestum gratiosumq; effecerit conuiuium. Vt enim homines qui conuenerunt silentes cibo impleantur, nimis quàm est porcorum mori affine, atq; haud scio an etiam fieri nequeat. Qui verò sermonem in conuiuio relinquit, ordinem & vtilitatē colloquij inde excludens: multò est ineptior, quàm si quis velit cōuiuas semper edere & bibere, vinum autem ijs merum infundat, cibumq; inconditum & immundum apponat. Nullus quippe cibus, nullus potus non quo conuenit modo apparatus, ita insuauis, ita noxius est, vt sermo intempestiuè & stultè in conuiuio circumuagatus. Equidem philosophi ebrietatem vituperantes, delirationem è vino obortam appellant. quid autem est delirare, quàm inani & nugaci oratione vti? & cùm garrulitas incomposita ac nugæ vino accedunt, finis inscitissimus ingratissimusq; sequitur contumeliæ & bacchatio. Nō itaq; ineptè apud nos Agrionijs festo mulieres Bacchum requirunt tāquam fugitiuum, deinde finem quærendi faciunt, dicuntq; eum ad Musas confugisse, atq; apud eas latére occultatum: paulo pòst cœna finita ænigmata & griphos inuicem proponunt. docēte id mysterio, inter pocula sermone vtendum esse, qui aliquid commentationis atq; eruditionis habeat: quæ si ebrietati adsit, ferocia & insania vini celatur a Musis benignè detenta. Proinde quæ pridem in Platonis natalicijs nobis audire & dicere contigit, primo loco hic liber complectitur, qui est conuiualium disputationum octauus.

Fortuna.

SEXTA die mensis Thargelionis, cùm natalem Socratis diem celebrauissemus, postridie eius diei Platonis natalitia egimus. eáque occasio primùm nobis oblata disserendi fuit ea, quæ ad præsens tempus quadrarent. Princeps colloquij Diogenianus Pergamenus fuit, ita ferè locutus: Non malè Ion de Fortuna pronunciauit, eam cùm à sapientia differat plurimum, permulta huius operũ similia facere. Hoc quidẽ illam scitè fortuito lusu effecisse, vt horum philosophorum natales dies non modò ita contigui essent, sed prior etiam eius qui gloria & ætate anteiuisset, doctórque alterius fuisset. Mihi verò multa occurrerunt quæ dicerem de ijs, quæ in idem tempus inciderunt. Quale est de Euripide. Is natus ea die, qua ad Salaminam Græci cum Medis nauali prœlio decertauerunt, mortuus est die natali Dionysij senioris, Siciliæ tyranni. cùm quidem, vt Timæus ait, Fortuna simul & imitatorem tragicarum calamitatum subduxit, & actorem earum autorémque introduxit. Mentio etiam facta est huius rei, quòd Alexander Magnus & Diogenes Cynicus ille vna eadémque die è viuis excesserunt. Conuenit quoq; regem Attalum suis in natalicijs diem suum obijsse. Pompeiũ Magnum alij suo natali, alij pridie eius perijsse apud Ægyptum aiebant. In mentem venit porro & Pindarus, qui Pythijs natus, multos pulcrósque hymnos Apollini suppeditauit. Florus autem Carneadem quoq; nolebat præteriri in Platonis natalicijs, Academiæ nobilissimũ antistitem. ambos enim natos festo Apollinis die: Platonem Athenis cùm Thargelia agerentur, Carneadem Cyrenæ, cum ibi Carnia celebrarentur. Vtrunque sacrificium in septimum diem incidit: & vos vates atque sacerdotes Apollinem vt ea die natum Hebdomagenam, quasi Septimanatum, appellatis. Itaque eos qui Apollinis filium faciunt Platonem, non puto aliquam deo ei contumeliam facere, qui nobis hunc maiorum vitiorum & morborum medicum Socratis, tãquam alterius Chironis opera parauit. simul etiam commemorauit somnium Aristonis & vocem vnà oblatã, quæ eum per decem menses concubitu & contactu vxoris abstinere iuberet. Sub hæc Tyndares Lacedęmonius: De Platone quidem, inquit, dignum est canere & dicere:

Ilia. ω. 258

Non hic creditus est mortali de patre natus
Esse. Deo genitore satus sed ducere vitam.

Equidem

Equidem nonnihil vereor, ne gignere non minùs repugnet diuinæ naturæ perpetuitati, quàm natum esse. nam gignere etiam mutatio est quędam & adfectio. idq; significauit Alexander, cùm diceret se morti & interitui esse obnoxium sese tum maximè sentire, quando rem haberet cum muliere, & cùm dormiret. nempe quòd somnus remissio quædam esset ab imbecillitate proficiscens: generatio autem quæuis sui portiunculæ in alium transitus & perditio. Recipio tamen animum, audiens ab ipso Platone deum non natum & æternum nominari patrem opificémq; mundi & aliarum rerum natarum: non sanè quòd semine emittendo ista genuisset: sed alia quadam vi materiæ principium genitabile, quod affecerit & mutauerit eam, inseruisset.

Quando volucrem fœminam venti quoq;
Fetu replet medius in partu tamen---

Neque existimo absurdum esse, deum non humano more coeuntem, sed alijs quibusdam ansis per alias res contactibúsq; mulierem mortalem diuino implere semine. Et quidem mea non est hæc ratio, sed Ægyptiorum: qui Apin sic concipi aiunt Lunæ contactu, omninóq; mari deo cũ mortali fœmina concedunt consuetudinem: vicissim verò non existimant marem hominem fœminæ deæ partus fetúsve principium posse præbere: quia sacrificia deorum in aere, ventis, caloribus, humoribúsq; certis ponuntur.

QVAESTIO SECVNDA.

Qua ratione dixerit Plato, deum semper geometriam tractare.

SECVNDVM hæc facto silentio, Diogenianus denuò sic est orsus: Quandoquidem de dijs facta est mentio, lubétne ipsum in suis natalicijs Platonem consortem adhibere, & considerare quónam consilio pronunciauerit deum semper geometriam exercere? si quidem hoc dictum est Platonis. Ego cùm subiecissem, nõ esse hoc expresse in vllo ipsius libro scriptũ, tamen satis habere fidei, & Platonicæ esse formæ: statim excipiens sermonem Tyndares, Existimásne, inquit, Diogeniane subtile obscurúmq; aliquid per ambages hac oratione innui? non idipsum, quod tam sæpe idem dixit scripsitq; laudans geometriam, ea nos à sensibus quibus attenti sumus auelli, & auerti ad naturæ sola mente perci-

piendæ atq; sempiternæ contemplationem, quæ cõtemplatio finis est philosophiæ, non secus quàm inspectio arcanorum sacrorum finis est initiationis. Nam voluptatis & doloris ille clauus, quo animus corpori adfigitur, id videtur maximum habere malum, quòd sensilia facit intelligibilib. euidentiora, vímque facit intellectui, vt adfectionem magis quàm rationem in iudicãdo sequatur. Adsuescens enim ob vehementiam dolorum & voluptatum intentus esse vagis & mutabilibus corporis accidentibus tanquam ei quod sit, excæcatur, vt cernere id quod re vera est non possit, instrumentúmq; animi & lumen innumeris præstantius oculis amittit, quo solo diuina natura conspicitur. Iam cùm in omnib. mathematis, tanquam planis & læuib. speculis, intelligibilium veritatis vestigia & imagines appareant: maximè Geometria, quam Philo reliquorum principẽ & metropolin vocat, excitat & conuertit intellectũ veluti repurgatũ, & paulatim à sensu liberatum. Quamobrẽ Plato ipse reprehendit Eudoxum, Archytam, & Menęchmum, qui cubi duplicationem aggrederentur in instrumenta & mechanica opera conijcere, tentaréntq; hoc modo duas lineas medio loco datis duab. proportionales inuenire *. hoc enim pacto aiebat corrumpi & perdi geometriæ bonum, rursum ad sensilia refugientis, neq; sursum se efferentis, neq; apprehendẽtis æternas & corporis expertes imagines: quibus deditus deus, semper deus est. Post Tyndarem Florus socius eius, & qui semper per iocum simularet dicerétq; amatorem se eius esse, Bene abs te factum est, inquit, qui orationem nõ tuam feceris, sed in medium proposueris. voluisti nimirum ostendere, Platonem demonstrare nõ dijs, sed nobis necessarium esse geometriæ vsum. Non enim profectò etiam deo opus est mathemate, tanquam instrumento, quod à rebus natis ad æternas eius traducat intellectum: cùm ea in ipso, cum ipso, & circa ipsum sint. Verùm hoc vide, an non te fefellerit Platonem aliquid conueniens & domesticum hoc inuolucro significare voluisse: quippe Socrati nõ minùs Lycurgum, quàm (quod putauit Dicęarchus) Pythagoram adiungens. Nam Lycurgus, quod nosti, arithmeticam proportionem, vt popularem & turbæ aptam, Lacedæmone eiecit: geometricam vt quæ paucorum modesto imperio & legitimo regno cõueniret, introduxit. Quippe illa numero ęquale om-

è Phædone Platonis.

Geometria.

*

*

le om-

le omnibus tribuit, hæc ratione cuiq; id, quod meretur: neque omnia confundit, sed habet notabile bonorum & malorum discrimẽ, non quî sorte aut libra, sed discrimine virtutis & vitij suum quisq; adipiscerentur. Hanc deus proportionem rebus immittit, quæ, in Tyndara, Iustitia & Nemesis appellatur, ac nos docet quod iustum est pro æquali, nõ quod æquale est pro iusto ducere. Quã enim pleriq; sectantur æqualitatem, omnium iniusticiarum maximam, eam deus tollens, quantum omnino fieri potest suum cuiq; pro eo atq; dignus est conseruat, geometricè id ratione ac lege definiens. Cùm nos hæc laudauissemus, Tyndares inuidere se dixit, Autobulúmq; hortatus est vt Florum refelleret. Id hic renuit, sed peculiarem quandam protulit sententiam. Neq; geometria, aiebat, vllam rem aliam, quàm extremitatum accidentia cõsiderat: neq; deus alio modo condit mundum, quàm dum materiam definit, ex se infinitam. non hoc ob magnitudinem aut multitudinem: sed quia incomposita & imperfecta est, antiqui solebant eam infinitam & extremis carentem nominare. Etenim forma & figura, omnis rei formatæ & figuratæ finis sunt siue terminus: quorum priuatione materia suapte natura informis erat & infigurata: numeris & proportionibus in eam insertis tanquam deuincta & circumstricta lineis, & per lineas superficiebus ac crassiciebus, primas formas & discrimina corporum tanquã fundamentorum exhibuit, ad gignenda aerem, terram, aquam, & ignem. Octo enim bases, itémque viginti habentium corporum, tum cuborum & metarum æqualitates in lateribus, similitudines in angulis, atque concinnitates edi ex materia incomposita atque vaga absque eo qui determinaret atque disponeret geometricè, nullo modo potuerũt. Itaque cùm infinito terminus esset impositus, Vniuersum concinnatum ac contemperatum optimè atque definitum factum est, & omnia fiunt: materia semper vi ad infinitatem tendente & geometricam subterfugiẽte sui tractationem: Ratione autem eam comprehendente ac circumscribente, & distribuente in formas & discrimina, vnde omnia quæ nascuntur ortum statúmq; suum habent. His dictis petebat, vt ipse quoq; aliquid in medium cõferrem. Ego autem collaudatis eorum sententijs vt genuinis, & satis probabiliter propositis, Tamẽ, inquam, ne earũ vos pœniteat,

neq; omnino aliò respiciatis, audite rationẽ quæ hac de rẽ apud doctores nostros maximè probata est. Inter maximè geometrica theoremata, aut potiùs problemata est, Datis duab. figuris tertiam adiungere, alteri earum æqualẽ, alteri similem. quo inuento ferunt Pythagoram sacrificasse. est enim haud dubiè hoc multò splendidius & scitius illo, quo ostenditur anguli recti in triangulo subtensam quadratum æquale quadratis eum continentium laterum posse. Rectè, inquit Diogenianus: sed quid hoc ad propositum? Facilè, respõdi, intelligetis, in memoriam reuocata diuisione, quæ in Timæo est, vbi prima è quibus mundi origo est in tria diuidit, quorum vnum iustissimo nomine deum, alterum materiam, tertium formam appellamus. Materia proinde subiectorum vt quod maximè inordinatum & incompositum est: idea exemplorum pulcerrimum: deus causarum præstantissima. Is ergo nihil voluit infinitum relinquere, quantum omnino res tulit: sed omnia ornare ac digerere ratione & mensura numeróq; secundum naturam. fecitq; ex omnibus subiectis vnam rem, magnitudine materiæ parẽ, forma ideę similem. Itaq; istud problema sequens, cùm duo essent, tertium fecit, facit, conseruátq; perpetuò mundum materię ęqualem, ideæ similem. Et cùm hic ob annatam corporis necessitatem nunquam nõ ortibus, mutationibus, omnísque generis affectionibus sit obnoxius: à patre & opifice ei succurritur, qui proportione ad exemplar substantiam definit, aut etiam pulcrius quàm quod mensura respondet am* bitus rerum.

Euclid. 6.25.

QVAESTIO TERTIA.

Cur nox sonos faciliùs reddat quàm dies.

ATHENIS cum Ammonio, qui tum ibi tertiùm erat prætor, nobis cœnãtibus, tumultus domum circumsonauit foris prætorem inclamantium. Qui cùm suorum ministrorum quibusdam missis turbam compescuisset, hominésque sedasset: quæsiuimus quidnam causæ esset, quòd qui intus sunt, eorum qui foris sunt vocem exaudiunt, non item verò hi illorum. Ammonius hoc ab Aristotele explicatũ aiebat. vocem enim eorum qui intus sunt, foras in aerẽ copiosum atq; apertum elatã statim dissipari & euanescere: eorum qui foris sunt intrò accidentem nihil tale pati, sed contineri atque

Proble. 37. sect. 11.

que permanere notabilem. Id verò (aiebat) magis rationem exigit, cur noctu voces magis ſint ſonoræ, & ſimul cum magnitudine claritatem pure conſeruent. Mihi quidem videtur Prouidentia non ineptè hoc machinata vt tum auditus clarè ſonos percipiat, quando viſus aut nullum aut perexiguum vſum habet. Cum enim aer ſit tenebroſus

Deſertæ noctis, cæcæque, ---- vt ait Empedocles:

quantum videndi ſenſus amittit, tantum auditui redditur. Sed quoniam etiam eorum quæ naturæ neceſſitate eueniunt cauſæ inquirendæ ſunt, & materialium inſtrumentaliumque cauſarum tractatio propria phyſici eſt: quiſnam veſtrûm probabilem primus rationem inuenerit? Facto ſilentio, Boethus: Cum eſſem, inquit, etiamnum adoleſcens & ſophiſticæ deditus, poſtulatis vtebar è geometria deſumptis, & ea ponebam, quæ demonſtratione carerent: nunc vtar quibusdam, iam antè ab Epicuro demonſtratis: Quæ ſunt, in eo feruntur quod non eſt. multum enim inane ſparſum eſt & immixtum aeris atomis. Is ergo vbi diffunditur in latitudinem, ac circumcurſitationem nanciſcitur: tum ob raritatem exigua iſta & tenuia quæ particulas interiacent, inania fiunt, multumque ſpacii inſertum præbent. quando autem comprimuntur & in anguſtias denſantur, víq; inter ſe coguntur: foris ingens latumq; relinquunt ſpacium, magnaſque diuulſiones. Atque hoc nocte frigus efficit. nam calor laxat, diuellit, ſoluitq; denſata. ideoq; corpora quæ feruent, molliuntur, liquantúrve, ampliorem occupant locum: contra verò quę denſantur aut refrigerátur, ea in ſeſe redeunt atq; contrahuntur, vacuumque relinquũt in vaſis quibus continentur, & locis quæ deſeruerunt. Iam vox ſi offeratur & occurrat corporibus multis atq; frequentibus, aut omnino obtunditur, aut diuulſiones patitur magnas, multaſq; reliſiones & moras. At in inani & corporum vacuo interuallo lęui continuo expeditóque curſu ad auditum peruenit, ob celeritatem ſimul cum forma claritatem retinens. Vides enim vaſa quoque inania ſi pulſentur, facilius ſonum reddere, ac longe reſonare, ſæpe etiam in orbem ſonitum didere magnum. vas autem quod impletum eſt ſiue ſolido ſiue humido corpore, mutum omnino eſt, voce ſpacium non habente & viam qua exeat. De ipſis vero corporibus aurum & lapis ob denſitatem exiles ſonos obſcu-

rósque edunt., vocésq; in ijs celeriter exstinguuntur. æs vocale est & sonorum, quia multum habet vacui, & mole est leui atque tenui, non ex multis & continentibus compactum corporibus, sed abundè habens admixtum substantiæ cedentis & non cum alia consertæ. quæ cùm aliorum motuũ copiam facit, tum vocem facilè excipiens trãsmittit, donec aliquid veluti in via occurrens inani obstructo eam hebetet: vbi iam subsistens desinat porrò ire propter obthurationem. Hæc mihi videntur noctem resonabilem facere: diem eò minus hoc habere puto, quòd calore & dissolutione aeris longa interualla atomorum reddit. modò ne quis primò à nobis posita impugnet. Tum ego iubente Ammonio aliquid cõtradicere: Tuæ quidem, inquam, primæ suppositiones circa multum inane versantes maneant. Enimuerò hoc non rectè ponitur, inane ad vocem conseruandã & promouendam facere. Quod enim tangi, affici, & ici non potest, silentio est quietíq; accommodatum. At vox ictus est corporis personantis: sonum transmittit ac personat id quod cognatum ei est, & ab eo adficitur, motu facile, & leue atque ęquabile, obsequénsque ei quod validè & continẽter fertur: qualis est noster aer. Etenim aqua, terra, ignis, muta suapte natura, omnia tamen sonum edunt & fragorem ac strepitũ spiritu illapso. Æs inane nihil in se habet: sed æquabili læuíque temperatum spiritu facilè pulsatur ac resonat. Quòd si visu ratiocinãdum est, ferrum potiùs videtur aliquid habere fungosum, & inanitate multa patens, atq; instar fauorum capsulæ excauatum: & tamen admodum malè sonat, omniúmque metallorum est mutissimum. Nihil ergo attinebat nocti molestiam exhibere, constringendo cogendóq; eius aere, alibi autem spacia & inanitates relinquendo: quasi verò aer voci impedimento esset, eiúsq; naturam vitiaret, cuius ipse substantia, forma & vis est. Præter hæc, oportebat sanè noctes intemperatas, quales sunt caliginosæ & hybernę, resonantiores esse serenis & bene tẽperatis: (quòd huc compellantur atomi, ibi autem vbi discedunt locum corporum inanẽ relinquant) & quod promtissimum est, frigidã diem nocte tepida & æstiua. quorum neutrum est verũ. Itaq; hac ratione omissa, Anaxagoram produco, qui aerem à Sole ait motu tremulo & trepidante cieri: quod manifestum est è minutis istis ramentis quæ perpetuò per lumen dissultant, fru-

stulísq;

ſtulíſq; , quas Græci quidam tilas, quaſi flocculos, vocant. hæc ille ait ob calorem ſibilantia & ſtrepentia facere ſonitu ſuo, vt interdiu voces difficiliùs exaudiantur: nocte eorum agitationem & ſonum tolli. Hæc me fato Ammonius, Ridiculi, inquit, fortaſſe videbimur, cùm & refellere Democritum, & corrigere Anaxagoram aggrediemur. Enimuerò Anaxagoricis iſtis corpuſculis adimendus eſt ſibilus, neq; veriſimilis ille, neq; neceſſarius: cùm ſufficiat tremor & motus eorum in lumine exagitatorum ſæpenumerò ad diuellendas & diſijciendas voces. Nam aer, corpus (vt dictum fuit) vocis & ſubſtantiam ſeſe præbens, ſiquidem tranquillus ſit, rectà proficiſcentes, læues, & continentes ſonorum portiunculas longè prouehit. Trãquillitas quippe aeris ſonora eſt: & contra. ac ſic etiam dixit Simonides:

Nam neq; tunc flatus ventorum increbuit vllus,
Qui folia concutit arborum:
Qui ne mortales mea vox penetraret ad aures,
Suaue diſiiceret melos.

Sæpenumerò quidem neq; ſpeciem vllam vocis aer conturbatus articulatam ſinit efformatámque ad aures peruenire: quanquam de multitudine ſemper aliquid & magnitudine perferat. Cæterùm ipſa per ſe nox nihil habet quod aerem cõmoueat: dies magnum aliquid, Solẽ nimirum, ſicut ipſe dixit Anaxagoras. Heic in dicendi partes ſe ſufficiens Thraſyllus Ammonij F. Quídnã, inquit, per deos nobis accidit, vt putemus cauſam conferendam in occultas & conſiderando duntaxat perceptibiles aeris motiones, interim manifeſtam eius exagitationem & diuulſionem negligentes? Nam magnus ille in cœlo dux Iupiter, non latenter, neq; ſenſim minimas aeris particulas concitans, ſed palàm ſeſe in conſpectum proferens excitat & commouet omnes res,

Dans dextra ſignum, populóſq; ad nota laborum
Euocat exoriens ſua munia.----

iíq; ſequuntur, & tanquã denuò renati noua die noua conſilia ſuſcipiunt, (vt ait Democritus) nõ mutis aut inefficacibus actionibus. Quo ſenſu etiam Ibycus diluculum clyton haud malè appellauit, à Klyein quod audire eſt: tunc enim audire & loqui homines incipiunt. Nocturnus autem aer tranquillus plerunque & ſilens, omnibus quieſcentibus, vocem integram & ſinceram haud abs re ad nos mittit.

Aderat ibi Aristodemus Cyprius. Is, vide, inquit Thrasylle, ne hoc nocturnæ pugnæ & profectiones magnorum exercituum refellant, nihilominus resonantibus vocibus tunc quantumuis turbato exagitatóque aere. Sed& penes nos aliquid est causæ. Quæ enim noctu loquimur, pleraque turbulentè & cum aliqua animi commotione iubentes alios, aut interrogantes aliquid, contentiùs vociferamur. Nam quòd eo tempore, quo maximè solemus quiescere, surgimus ad agendum aut loquendum, id non exiguum aut placidum est, sed magnum, & vrgente graui aliqua necessitate: vnde etiam voces feruntur vehementiores.

QVAESTIO QVARTA.

Cur sacrorum certaminum aliud aliam habet coronam, palma omnibus est communis? inibi etiam cur magnas palmæ glandes appellent nicolaos.

ISTHMICA festiuitate cùm Sospis iterum certamini præesset, cætera quidem cōuiuia subterfugimus, cùm is multos simul hospites, & sæpe vniuersos ciues inuitasset: semel, vbi domi suæ conuiuium maximè amicis & litteratis præbuit, ipsi quoq; interfuimus. Sublatis iam primis mēsis, venit quidā ad Herodem rhetorem missam ei à discipulo palmam & coronam de consertarum genere adferens, quæ discipulus ille laudationis concertatione victor meruerat. Ea Herodes amplexus remisit. dubitare autem se dixit, quānā de causa alia certamina alias habeāt coronas, palmam communiter omnia. Neq; enim, aiebat, fidem mihi faciunt, qui foliorum æqualitatem causantur, ea dicentes quasi insurgere inuicem atq; concurrere, & sic quodammodo certamen luctámq; referre, tum victoriam nicen dici à non concedendo, μὴ εἴκειν. Nam permulta alia tantū non mensura & pondere exactè oppositis inter se folijs alimentum distribuentia, admirabilem æqualitatem & ordinem ostentant. Probabiliùs hi, qui opinantur antiquos palmam ob pulchritudinem & germinandi venustatem dilexisse. qua ratione etiam Homerus Nausicaam germini palmæ contulerit. Neque ignoratis quosdā honoris gratia rosis, lychnitidibus, malis, atque etiā punicis ijs victores petijsse. At enim palma nihil adeò euidenter pulcrius reliquis habet, cùm in Græcia fructum

Odyss. ζ. 162.

ctum quoque non ferat qui esui sit, sed imperfectum & immaturum. nam si, vt in Syria & Ægypto, glandem daret adspectu & suauitate omnia spectacula & bellaria superātem, non erat sanè quod cum ea compararetur. Imperator quidem, vt narratur, Nicolaum philosophum peripateticum singulari prosequens amore, suauibus moribus hominem, gracili & procero corpore, faciem plenum emicantis punicei ruboris: maximas & pulcherrimas palmulas nicolaos nominauit: sicque etiamnum dicuntur. Hæc cùm dixisset Herodes, quæstione ipsa nō iniucundiorem visus est de nicolao mentionem iniecisse. Proinde, inquit Sospis, maiore studio quiuis suam de quæstione in medium conferat sententiam. Primus ego hoc adfero, oportere victoris gloriam quantum omnino fieri potest ab interitu & senio esse immunem. Palma autem inter maximè longæuas plantas vel præcipua est. quod etiam Orphica hæc testantur:

Vitam agebant germinibus similem palmarum altè comantium.

Soli autem ferè huic verè id adest plantæ, quod tanquam verum de multis dicitur: nēpe folia firma & semper durātia habere. Nam neq; laurum, neq; oleam, neq; myrtum, neq; aliam vllam earum stirpium quæ foliis negātur spoliari, videmus ita semper eadem folia seruare. Sed prioribus defluentibus, & aliis suppullulantibus * sicut vrbes * quoduis animal perdurat, & implacabile * Palma nullum abijciens è se natum folium, cōstanter foliis suis semper ornatur. quam eius vim victoriæ robori potissimùm accommodant. Vt finem dicendi Sospis fecit, Protogenes grammaticus nominatim cōpellans Praxitelem enarratorem, Siccine, inquit, patiemur oratores à signis & coniecturis argumenta ducentes propositū conficere? nos nihil ex historiis habemus, quod cōferamus ad hāc quæstionem? Sanè mihi videor meminisse nuper me in Atticis legere, quòd Theseus primus in Delo certamen instituens auulsit frondem de sacra palma, inde etiā spadicem dictam. Tum Praxiteles, Sūt ista, inquit: sed hoc ipsum quæri potest, qua de causa non lauri vel oleæ, sed palmæ frondem auulserit, cùm victoriæ * præmium statueret. Vide ergo an nō hoc præmiū sit Pythicum, & Amphictyones Pythiis primū victores in honorem * Apollinis lauro ac palma coronauerit: vt qui deo non lauros, non

ros, non oleas, ſed palmas conſecrarent. ſicut in Delo Nicias cùm pro Athenienſibus ſumptum in ludos faceret, & Athenienſes apud Delphos, & Cypſelus antè Corinthius. Alioquin enim iſte deus ſtudioſus eſt certaminũ de cithara pulſando, de cantu, de diſci iactu, & (vt nonnulli putant) etiam pugillatione. Idem hominib. certantibus opem fert, quod Homerus teſtatur. nam Achillis hæc verba ponit:

Ili. + 659.

Nunc prodire duos iubeo, certare paratos
Ictibus infeſtis pugnorum. Vtrius Apollo
Victricem manibus ſortem conceſſerit.----

Ibid. 863. 872.

& de ſagittariis eum qui vota Apollini feciſſet victorẽ facit, iactatorem & qui vouere neglexiſſet, à ſcopo aberrare. Equidem Athenienſes quoque apparet non temerè aut ſine ratione Apollini gymnaſium dedicaſſe. nimirũ enim à quo ſanitas nobis eſt deo, eum firmã quoq; corporis largiri conſtitutionem, & robur in certamina cẽſebant. Porrò cùm & leuia & grauia ſint certamina, Apollini pugili Delphos, curſori Cretenſes aiunt ſacrificare & Lacedæmonios. Spoliorum verò & manubiarum trophæorũmq; dedicationes Delphis nónne teſtantur, vim huic deo maximam eſſe ad concedendum victoriam? Eo adhuc loquente interrumpens ſermonem Caphiſus Theonis F. Hæc quidem, inquit, non redolent hiſtoricos aut enarratorios libros, ſed è mediis deprompta Peripateticis locis probabiliter ſunt argumentata: ac præterea tragœdorum more ſublata machina deum eratis prolaturi, quo terreretis qui vobis contradicerent. Ac deus quidem, vt par eſt, omnibus æquè benignum ſe præbet. Nos autem ſecuti Soſpidem, benè enim præiuit, rurſum de palma loquamur, amplas ſermoni occaſiones præbente. Babylonij eam celebrãt atq; decantant arborem, quòd ipſis CCCLX. vtilitatum genera præbeat. Nobis autem Græcis minimè eſt vtilis: ſed ad athleticam philoſophiam fortaſſe id etiam fecerit quod ſterile eſt. Nam cùm palma pulcerrima ſit & maxima, ob intemperiem apud nos non fert fructum: ſed alimento in corpus ideo inſumpto, parum ei, idq; vitioſum ſupereſt ad ſemen creandum. Peculiare autem præter hæc omnia eſt quod dicam, & cum nulla alia planta cõmune. Palmæ lignum, ſi ſupernè onere impoſito premas, non deorſum affligitur aut cõcedit, ſed contrà incuruatur, quaſi vi renitens prementi. Eodem modo res ha-

res habet in athleticis certaminibus. Qui enim ob imbecillitatem & molliciem concedunt, ij flectuntur atque deprimuntur: qui exercitationem fortiter sustinent, eorum non corpora modò, sed animi quoque eriguntur & augentur.

QVAESTIO QVINTA.

Cur qui nauigant, ante diem aquam è Nilo hauriunt?

FVit qui quæreret quamobrem nauicularij noctu & non interdiu è Nilo aquarentur. Visum est nonnullis eos Solem metuere, qui humida calefaciendo præueniens ad putrefactionem faceret prona. omne enim quod calefactum aut tepefactum est, semper ad mutationem est propensius, iam antè adfectum qualitatis suę remissione. At frigus cùm alia in suo continere & seruare statu videtur, tum vel maximè aquam, quæ natura suapte eo conseruatur. ostendit hoc nix, qua carnes in multum tempus à putredine vindicatur. Calor cùm alia, tum mel quoque sua qualitate exuit: quod crudum alia quoque à corruptela defendens, elixando perditur. Maximam huic causę fidem conciliauerunt aquę palustres: quæ hyeme potui non minùs aliis aptæ, æstate vitiantur & morbosæ fiunt. Itaq; cùm nox hyemi respondere credatur, æstati dies: existimant aquam minùs obnoxiam fore mutationibus, si noctu hauriatur. Hęc satis verisimilia cùm haberentur, alia se prodidit ratio, nauticam experientiam fidémq; nimirum resipiens. Noctu enim dicebant aquam sumi, fluuio adhuc placido & quiescente: interdiu multis hominibus aquantibus & nauigantibus, multis etiam bestiis in eo vagantibus, conturbari statim ac limosum fieri. quod aũt tale est, facilè putrescit: cùm omnia mixta faciliùs sinceris putrescant, mixtione pugnam, hac mutationem inferente. est autem putrefactio de mutationum genere, ideóque pictores colorum mixtiones corruptelæ nomine adficiũt, & tingere Homerus μιῆναι extulit. communis autem consuetudo * sincerum & purum, corruptionis & interitus expers. Maximè autem terra aquæ admixta eam vitiat, potuiq; facit incommodam. Itaq; stantes aquæ & in cauitatibus inhærentes facilè putrescunt, ob multum terræ admixtum: fluentes fugiunt & repellunt offerentem se iis terram. Et Hesiodus rectè præcepit:

Iugu

Oper. 593. *Iugis aquæ de fonte, & cui non turbida lympha*
Defluat.--- Salubris enim aqua est, quæ non corrupta sit: hoc fit, si non misceatur, sed pura maneat. Huic rationi non leue testimonium perhibent terrarum discrimina. Aquæ enim mõtanam & lapidosam permeantes terram, quia non multum terræ secum trahunt, validiores lacustribus & in plano fluentibus sunt. Nilus verò molli solo contentus, aut potiùs velut sanguis carne temperatus, impletur quidem dulcedine & saporibus vim efficacem & nutrimento aptam habentibus: mixtus tamen terra, turbidúsque fluit: idq; magis etiam, si conturbetur. nam motus humori terreas partes admiscet, quæ abscedũt ob grauitatem suam vbi aqua quiescit. Propterea noctu aquantur, simul etiam Solem anteuertentes, qui tenuissimas & leuissimas aquæ partes semper attollens consumit.

QVAESTIO SEXTA.

De his, qui serò ad cœnam veniunt, atque ibidem de vocabulis akratisma, ariston, deipnon.

FIlios meos iuniores, cùm in theatro acroamatis intenti diutius hæsissent, tardiúsque ad cœnam venirent, Theonis filij per lusum & iocum cœnæ prohibitores & noctu cœnantes appellabant aliisq; id genus verbis vtebantur. Tum aliquis natu maiorum dixit, Adcurrecœnam esse, qui serius ad cœnam adesset. celeriùs enim quàm lento gressu videri properasse, quando moram traxit. Et Batti, qui apud Cæsarem fuit sannio, iocum retulit, Cœnipetas vocantis eos qui non satis maturè ad cœnam se contulissent: quod quantumuis occupati, tamen ob cœnandi cupiditatem non abnuissent inuitati. Ego autem dixi, Polycharmum Athenis in rep. versantem oratorem, cùm vitæ suæ rationem redderet in concione sic dixisse: Præter alia, viri Athenienses, nunquam vocatus ad cœnam vltimus veni. hoc enim videtur admodum populare: sicut contrà quos tardè venientes præstolari coguntur, insuaues & imperiosos iudicant, molestéq; ferũt. Soclarus verò vt patrocinaretur adolescentibus: Atqui, inquit, Pittacũ Alcæus non ea de causa Zophodorpidam seu noctu cœnantem dicitur appellasse, quòd serò cœnaret, sed quia plerunq; obscuris & vitiosis v-

teretur cõuiuis. Antiquitus quidẽ prandiũ vitio vertebatur, * & ideo acratisma dictum aiunt ab incontinentia ducto vocabulo. Ibi interpellans Theo, Nequaquã inquit. Sed fides adhibenda est iis qui vitæ rationem qua prisci vsi sunt, memoriæ prodiderunt. Hi docẽt illos cùm & laboribus dediti & temperantes essent, manè panem edisse mero intinctum, aliud nihil. Itaq; hoc dictũ fuit akratisma, cùm akraton sit merum. Obson aũt vocabatur cœna, quod ad eam serò (id est opse) negociis iam defuncti se conferrent. Ex hoc oborta est quæstio de vocabulis ariston & deipnon, vndé nam essent dũcta. Et ariston quidẽ idem cum akratismate esse Homerus videbatur testari, qui Eumæum facit prima luce ariston apparare. videbatúrq; hoc probabile vt propter matutinam horam diceretur ariston, quasi aurion, id est manè. Deipnon dictum censebatur, quod à laboribus requietem præberet. cœnamus enim vel peractis iam rebus, vel inter agendum. Atq; hoc etiam ex Homero potest deduci: Od.π.initio. Ilia.λ.86.

Tempore quo cœnam, qui cædit ligna, parauit.

Nisi fortè ariston quasi optimum dicitur, quòd promptè quacunq; è materia & sine negocio petitur: deipnon verò, quod apparatu & labore indigeat. Heic Lamprias frater noster, vt erat dicax & risus captator, Ostẽdere, inquit, possim Græcis Latina vocabula millies huiusmodi rationibus affiniora esse, quando tanta nugandi licentia nobis datur. Est enim Romanis deipnon cœna, quasi cõmunio: quia antiquitùs seorsim solebant prandere Romani, cœnare cum amicis. Prandium aũt ij ariston dicũt, ab hora, παρ' ἔνδιον; nam endion significat meridianũ tempus, & meridiari endiazein. aut cibum matutinum voluerunt notare, & nutrimentũ quo vterentur priusquã indigerent πρὸ τοῦ ἐνδιάζ. Atq; vt omittam stragula, vinum, mel, oleum, gustare, propinare, aliáque multa quæ Græcis vocibus Latini exprimunt: quis neget comesationem à Komo nostro dici, & miscere à kerasæ, etiam de Homeri sententia:

Miscuit hæc laticem dulcem in cratere Lyæi.

& mẽsam, quia in medio ponatur, panẽ quia famẽ minuat, πεῖναν ἀνιέντα, coronam à capite, cùm Homerus alicubi galeam stephanen (stephanos autem sertum est) dixerit sed & cædere est à δέρειν, & dentes ὀδόντες, & labra a capiẽdo Ilia.κ.12.

cibo

cibo (quod λαμβάνειν τὴν βορὰν) deductum. Itaq; vel hæc cùm dicuntur, risus cohibendus est, aut ne illis quidem ita facilè per vocabula tanquam cuniculos permittendus est aditus, vt alias res planè exscindant, alias deijciant.

QVAESTIO SEPTIMA.

De symbolis Pythagoricis, in quibus præcipitur hirundinem domo non esse recipiendam: & lectum quando ex eo surgimus, conturbari debere.

CVm aliquandiu Roma abfuissem, eò me reuersum Sylla reditus gratulandi gratia (vt est Romani moris) ad conuiuium vocauit, ad quod etiam de sodalibus alios nõ multos adhibuit, inter quos Lucium quoque ex Etruria, discipulum Moderati Pythagorici. Is cùm videret Philinum nostrum animatorum esu abstinere, occasionem (vt fit) de Pythagora loquendi nactus, Etruscum fuisse affirmauit eum: non (vt alij quidam) quòd maiores eius Tyrrheni fuissent: sed ipsum in Etruria natum, educatum, institutum. & argumentis vtebatur ad eam rem non minimis, quæ a symbolis Pythagorę sumebat. quale est quòd è lecto surgentes ille iubebat conturbare vestem stragulam: & olla sublata eius vestigium in cinere non relinquere, sed confundere: & hirundinem domo non recipere, neq; supra scopas transire, neq; alere domi quod vngues haberet curuos. hæc aiebat scribere quidem & disserere Pythagoreos, re autem ipsa solos obseruare & tenere Etruscos. Cùm hæc Lucius dixisset, maximè id visum fuit absurdum quod ad hirundines attinet: nimirum animal innoxium & hominum amans perinde arcendum esse, atque curuunguia illa quæ ferissima & cædis sunt studiosissima. Nam quod vnicum nonnulli veterum attulerunt ad soluendum symbolum, innui vitandam calumniatorum & susurronum cõsuetudinem: id ne ipse quidem Lucius probabat. minimum enim susurri habet hirundo, garrula & vocalis non magis est quàm pica, perdix, gallina. Nùmnam ergo, aiebat Sylla, ob prolis necem fabulis vulgatam abominantur hirũdines, vt nos eminus a tali flagitio deterreant? quando Tereum & mulieres impia ista & nefaria perpetrasse aiunt, & aues etiamnum Daulides appellant.

Ouid. 6. Metam.

pellant. & Gorgias ſophiſta cùm hirundo ſtercus in ipſum eieciſſet, reſpiciés ad eam dixit, Non probè hoc ô philomela. An hoc quoq; cõmune eſt? nam luſciniam, quæ culpam eandem ſuſtinet tragœdiarum, non arcent, non exigunt. Fortaſſis, inquam tum ego, hęc aliquam habent rationem. Verùm hoc cõſidera primùm, an quę cauſa eſt curuunguia, eadem etiã ſit hirundines domo excludẽdi. Carniuora enim eſt hirundo, & maximè cicadas Muſis ſacras & canoras interficit, iisq; veſcitur: ac propter terram volitat, exigua venans animalcula, vt ait Ariſtoteles. Deinde ſola contubernalium immunis nullóq; dato ſymbolo inhabitat. Enimuerò ciconia, quanquam à nobis neque tegitur, neq; fouetur, neq; tutelam aut auxilium vllum accipit: perſoluit tamen mercedem loci quem occupauit, dum infeſta hominibus animalia rubetas & angues circumiens interficit. Hirundo his omnibus potita, excluſis & educatis pullis ſuis abit, turpiter ingrata. Porrò quod eſt grauiſſimum, de his quæ nobiſcum habitant, ſola hirundo & muſca non cicurantur homini, neque tangi ſe patiuntur, neque conſuetudinem aut ſocietatem vllius operis ludíve admittunt. quod muſca facit metu incommodi, & quia ſubinde abigitur. hirundo autem, quia natura odit homines, & ob infidelitatem ſemper ſuſpicioſa manet & cicurationis fugax. Ergo ſi hæc non recta, ſed reflexè vt imagines aliorum in aliis ſunt conſideranda, Pythagoras hirundinem exemplar inconſtantiæ & ingratitudinis ponens, non vult vt eos qui temporis ſui gratia ad nos ſe applicant, ſeque inſinuant, admodum familiares nobis faciamus, cùmq; iis larem, domum, & ſacra intima communicemus. Hæc ego fatus arbitror me dicendi licentiæ feneſtram aperuiſſe. audacter enim iam reliquis ſymbolis morales accommodauerunt cæteri explicationes. Ollæ formam aiebat Philinus Pythagoricos dum abolere mandant, docere nullum debere euidens relinqui iræ veſtigium: ſed vbi ea deferbuit, animúſque conſedit, omnem eſſe memoriam offenſarum obliuione conterendam. Lecti conturbatio quibuſdam videbatur nihil habere occultum: ſed ſtatim apparere, indecorum eſſe vbi vir cum vxore concubuit, locum & quaſi expreſſam imaginem relinqui. At Sylla putabat hoc magis pertinere ad dehortandum à diurno ſomno, notarique manè ideo ap-

paratus

paratus ad somnum sublationem, vt intelligamus noctu dormiendum, interdiu agendum, & ne vestigium quidem corporis in lecto relinquendum. nullus enim vsus est viri dormientis, vt neque mortui. Huic opinioni suffragari videtur id, quod Pythagorici sociis præcipiunt ne quem onere leuent, sed in tollendo & subeundo iubent: scilicet omne ocium, omnem segniciam eo prohibentes.

QVAESTIO OCTAVA.

Quare Pythagorici de animalibus maximè pisces pro cibo sint auersati.

VT hæc dicta Lucius neque reprehendens neque laudans quietè tacitúsque secum meditans audiuit: Syllam nominatim vocans Empedocles, Si Lucius, inquit, socius noster ægrè fert quæ dicta sunt, tempus est vt nos quoque finem faciamus. si verò ad silentium legitimum hoc spectat, id saltem arbitror non esse dictu nefas, aut vetitum aliis explicari, cur piscibus maximè abstineant Pythagorici. hoc enim & de antiquis narratur: & in discipulos incidi Alexicratis qui nostro tempore vixit, reliquis mediocriter vescentes, atque etiam mactantes, piscem autem gustare omnino recusantes. Quam autem Tyndares Lacedæmonij causam * dicebat hoc silentij præmium habere * pisces vocari ellopes, quòd vocem habent deuinctam & conclusam * & cognominem mihi qui cessaui Pythagoricè ratio-
* cinari * mentem retinentes * sed tanquam minorem. & omnino silentium eos pro deo habere: quippe cùm dij quoque sua opera & facta intelligentibus vbi volunt sine voce ostendant. Adhæc cùm Lucius placidè & simpliciter dixisset, veram rationem fortassis etiamnum reconditam esse & infandam: probabilia aũt fas esse consectari: primus Theo grammaticus, Magnum, inquit, puto & non facile esse euincere Pythagoram Etruscum esse: in cõfesso est, diu eum cum sapientibus Ægyptiorũ fuisse versatum: æmulatúmq; multa & probasse, maximè de sanctimoniis sacrificiorum, quale est etiam de fabis. nam Herodotus scribit neq; serere
Euterpa. fabam, neq; edere Ægyptios, atque etiam à conspectu eius abhorrere. scimus autem hodiéq; sacerdotes ea abstinere: qui cùm sanctimoniæ singulari studẽt, etiam salem vitant,

ne vel

ne vel cibum vel condimentum mari affine vſurpent. Huius rei alij alias adferunt cauſas. Vera autem hæc eſt, quod mare oderunt vt alienum à nobis elementum, omninoque inimicum humanæ naturæ. Neq; enim deos, vt Stoici ſtellas, ex eo nutriri putant: ſed contrà in id periiſſe patrem ac ſeruatorem regionis, quem Oſiridis defluxum nominant, eumque deplorantes in læua ortum regione, in dextra interemptum, Nili obſcure innuunt in mare exeuntis interitum. Itaque neq; aquam eius bibendo aptam, neque quidquam eorum quæ gignit & educat purum & accommodatum ſibi putant: cùm neq; communi ſpiritu alantur, neque cognati cum noſtro alimenti partem capiant: ſed qui reliqua omnia ſeruat nutritq; aer, iis pernicioſus ſit, vtpote pter naturam vſumq; & ortis & viuentibus. Neq; mirum videri debet, ſi marina animalia aliena cenſent, & nō idonea quæ ſuo ſanguini ſpirituiq; admiſceant: quando gubernatores nauium ne alloquio quidem dignantur obuiam factι, quod victum hi è mari quæritent. His collaudatis Sylla addidit de Pythagoricis, eos maxime ſacrificia guſtaſſe, deoq; libaſſe. Piſcium verò nullum immolari, nullo rem ſacram fieri. Ego, cum illi dicendi feciſſent finem, Pro mari, inquā, aduerſus Ægyptios propugnāt multi & philoſophi & indocti, reputantes quot commoditatibus vitam noſtrā faciliorem ſuauioremq; redegerit. Pythagoricos verò à piſcibus ideo abſtinere quia ſint alienæ gentis, ridiculū eſt & abſurdum: immo inhumanū & Cyclopicum prēmium cognationis ij præbuerint reliquis atq; adfinitatis, coquētes ea & abſumentes. Et quidem fertur capturam piſcium emiſſe aliquando Pythagoras, ac captos dimitti iuſſiſſe: non qui tanquam alienigenas & inimicos negligeret eos, ſed vt pro amicis & familiaribus captiuis precium liberationis perſolueret. Itaque contrarium iubet iſtorum hominum nos ſuſpicari manſuetudo & humanitas: nimirum iuſticiæ meditandæ gratia, & vſu diſcendæ, eos à marinis potiſſimum abſtinuiſſe, quod reliqua animalia vtcunque maleficio cauſam necis hominibus præbent, piſces neque iniuria nos adficiunt, neque adficere poſſunt quantumuis ad hoc à natura videantur inſtructi. In promtu eſt cùm è ſermonibus, tum è ſacrificiis veterum oſtendere, non eſum modo, ſed & cædem animalis innoxij eos pro facinore impio &

Mare.

nefario duxisse. multitudine tamen superfusa oppressi, simulque oraculo Delphico (vt aiunt) iubente opitulari frugibus quæ perderentur, mactare aggressi sunt: interim tamen animis turbatis & meticulosis, facere hoc & operari nominauerunt, vt qui animato interficiendo magnum aliquod facinus committere se arbitrarentur. & in hunc vsque tñ diem id maximo opere obseruant, ne iugulent victimam nisi immolata annuat. adeo sibi ab omni cauerunt iniusticia. At enim, ne reliqua commemorem, si à solis cuniculis aut gallinis omnes abstinuissent homines: eorum animalium breui tempore multitudo tanta fuerat exstitura, vt nulla vrbs habitari, nullus fructus percipi potuisset. Itaque carnium esum, quem initio necessitas introduxit, nunc ob voluptatis studium tollere difficile est. Sed marina animalia, neque aerem nobiscum, neque aquam communem absumentia, neque ad fruges terræ accedentia, sed veluti peculiari contenta mundo, suisq; circumscripta terminis, quorum iis transgressio morte est sancita: neq; paruam neque magnam ventri aduersus ipsa occasionem præbent: quæuis autem piscatio euidenter à gula & cupiditate obsonij proficiscitur, nullo iure maria conturbante & profundum subeunte. Neq; enim licet nullũ frugiperdam, aut scarum vuiuorum, aut mugiles labracésve seminilegos appellare: quæ nomina terrestribus imponimus, maleficia eorũ accusantes. immo quę minima ẽt cõlectãtes de musca aut fele cõquerimur, horũ de nullo accusare possis vel maximũ piscem. Idcirco Pythagorei non lege tm̃ ab omnibus hominib. sed natura ẽt ab omni innoxio iniuriã abstinentes, minime, aut omnino nequaquã vsi sunt piscibus pro cibo. cũ pter iniusticiã piscatio videatur intẽperantiam quãdam & gulæ incontinentiam secum trahere, sumtuosa & curiosa. Quamobrem Homerus non tantum Græcos facit piscium esum vitantes, cùm quidem ad Hellespontum castra haberent, sed neq; delicatis etiam Phęacibus, aut luxuriosis procis, vtrisq; insulanis, cibum è mari petitum proposuit. Vlyssis verò socij cùm tantum maris nauigassent, nunquam hamum demiserunt, nunquã fundam aut rete, quandiu farina adfuit:

Facere.

Od. μ. 329 *Sed cibus è naui consumtus vbi fuit omnis,*

paulo antequam Solis boues adorirentur, pisces non cibi delica-

delicatioris, ſed nutrimenti neceſſarij gratia venati ſunt

Incuruis hamis, ventres vrgente famis vi.

eadem neceſſitate & ad piſcandum, & ad cædendum Solis boues adigente. Itaque non apud Ægyptios duntaxat & Syros, ſed apud Græcos etiam ſanctimoniæ pars eſt abſti- nere à piſcibus: ritu non iuſticiam modò tuente, ſed curio- ſitatem quoque cibi auerſante. Sub hæc Neſtor: meos ve- rò, inquit, ciues, Megarenſium inſtar nullo in numero cenſetis? Atqui ſæpe ex me audiuiſti, ſacerdotes, qui no- bis hieromnemones vſurpantur, nullum edere piſcem. Ne- ptunus enim phytalmius dicitur, quaſi genitabilis in ma- ri. & qui ab Hellene priſco genus ſuum ducunt, Primigenio ſacrificant Neptuno, quod hominem ex humida ortum natura cenſent, vt etiam Syri: itaque piſcem venerantur vt cognatum, & vnà educatum, rectius Anaximandro philo- ſophantes. Is non in iiſdem piſces & homines, ſed homines in piſcibus innatos principio adſeruit, cumque nutriti eſ- ſent (vt veteres putant) & iam ad ſeſe tuendum ſatis habe- rent virium, eiectos terram occupaſſe. Ergo ſicut ignis materiam in qua accenſus fuit matrem patremque ſuum deuorauit, vt ait is qui Heſiodi operibus carmen de Cey- cis nuptiis inſeruit: ita Anaximander hominum patrem matremque communiter pronuncians piſcem, ab eius eſu dehortatus eſt.

QVAESTIO NONA.

Fierine poßit, vt propter cibos noui exſiſtant morbi.

CONSTANTER adſerebat Philo medicus, morbum qui elephantiaſis dicitur non ante multum adeo temporis ortum eſſe. nullum enim veterum medicorum de eo men- tionem facere, cum quidem in res minutas, viles & obſcu- ras diſputationem inſumere non poſthabuiſſent. Ego autē teſtem ei citaui è philoſophia Anthenodorū, qui in priore de morbis popularibus libro narrat, primū Aſclepiadis æ- tate non elephantiaſin modò, ſed & hydrophobam (qui eſt aquæ timor) innotuiſſe. Hîc cùm qui vnà aderant mirum putarent, ſi nouæ adfectiones tum demum in natura exſti- tiſſent: non minorem admirationem mereri hoc viſum eſt,

ſi tam longo tempore tanta accidentia potuiſſent latere. & tamen ad hoc pleriq; inclinabant, humaniorem rati eam eſſe ſententiam, quæ naturam in talibus ſane rebus minime ſtudioſam nouandi poneret, neq; eam faceret in corpore humano tanquam vrbe res nouas molientem. Diogenianus aūt aiebat etiam animæ morbos adfectioneſq; communi quadam & auita progredi via. Et quidem multiplex, aiebat, eſt vitioſitas, variaque audet: anima in ſua ipſius eſt poteſtate, vt ſi velit, ab ea mutari & verti facile queat. nihilominus incompoſiti motus eius ordine quodam & menſura continentur, ſicut maris effuſiones: nullumq; nouum aut veteribus non commemoratum vitij genus erupit. Sane multas cupiditatum differentias, innumeros timoris motus, ſexcentas doloris ſpecies atq; voluptatis formas enarrando quis non defatigetur?

Sophoc. Antig.

Sed non heri ſunt iſta, vel nunc edita:
Semper fuere, quando exſtiterint nemo ſcit.

Nedum corpori nouus morbus, aut ſero orta adfectio potuerit accidere, quod non habet ſicut animam proprium atq; a ſe mouendi ſui principium, ſed cum natura communibus deuinctum cauſis eſt, eaq; temperatum temperie, cuius etiam infinitas intra terminos vagetur certos, veluti nauis quæ in anchoris ſtans hac illac fluctuat. Morbus quidē gigni abſq; cauſa nullus poteſt, neque eſt vis vlla quæ ex nihilo aliquid contra leges naturæ poſſit producere. difficulter autem noua inuenietur cauſa, niſi nouum aerem, * peregrinamque aquam & ignotos cibos prioribus ex aliis quibuſdam mundis aut intermundiis pronunciemus nunc demum in noſtrum hunc confluxiſſe. Etenim ex iis morbi nobis contingunt, è quibus viuimus: neque ſunt peculiaria morborum ſemina, ſed iſtorum vitia reſpectu noſtri, noſtraq; in iis delicta naturam perturbant, perturbationes autem diſcrimina habent ſempiterna, quæ nouis ſæpenumero adficiuntur nominibus. nam nomina ſunt conſuetudinis, adfectiones naturæ: vnde cum hæc determinata ſint, illa varientur, error eſt ortus. Sicut aūt in partibus orationis, earumq; inuicem conſtructionibus nouus ſubito barbariſmus aut ſolœciſmus non poteſt exſiſtere: ita corporis temperamenta definitos habent lapſus & errores: in natura quodammodo iis quæ contra naturā ſunt comprehēſis.

Scitè

Scitè fabularum scriptores fingunt prorsus insolentia & monstrosa animalium nata esse in pugna gigantum, cùm Luna euersa non solito more & loco oriretur. Qui vero naturam autumant morbos tanquam monstra gignere, neq; vero neq; falso similem causam fingentes, eo errãt mi Philo, quod nimis & magis in morbis pro nouitate & differentia accipiunt. Enimuero incrementum & cõtentio magnitudinem potest & multitudinem apponere: sed subiectum de suo genere nõ emouet. quo pacto elephantiasim scabiei vehementiam censeo esse, & timorem aquæ de affectionibus stomachicis aut melancholicis. Mirum verò est non obseruasse nos etiam Homero morbum hunc fuisse notũ. canem enim rabiosum inde nominat, vnde etiam homines rabidi appellantur. *Ilia.θ.299* Hæc Diogeniano locuto, mediocriter contrà disputauit Philo: meq; hortatus est, vt veterum medicorum causam defenderem, qui negligentiæ aut ignorationis maximarum rerum rei peragerentur, nisi isti morbi eorum ætate recentiores existimentur. Primùm, inquam, non recte mihi videtur hoc sumere Diogenianus, contentiones & remissiones non facere differentiam, neq; genus mutare. Hac enim lege etiam dicemus acetum ab acescente vino non esse diuersum; neque amarorem ab acerbitate, neq; loliginem à tritico, neq; mentham à mentastro differre. atqui in his euidentes sunt qualitatum mutationes, quæ deminuendo elanguescunt, contentione vehementiores fiunt. aut neq; flammam aliud quam spiritum album, splẽdorem quam flammam, pruinam quam rorem, grãdinem quam imbrem esse affirmabimus: tantum vehementia & remissione ea definiemus. iamq; tempus erit vt cæcitatem nihil à visus imbecillitate, nauseã a cholera, nisi quod magis minusve sint, distare pronunciemus. Atqui hæc rationi non congruunt. Nam etiamsi admittamus contentionem istam & remissionem nunc accidisse, nouitatem in quantitate nõ in qualitate retinentes, eodem laborabimus absurdo. * Iam cùm Sophocles de his quæ esse nõ creduntur, quia antè nõ fuerint, haudquaquã inepte dixerit, Vnumquodq; genus rerum semel aliquando ortum fuisse: videtur id quoque probabile, non tanquam è carceribus emissos morbos simul omnes procurrisse: sed vno post alterum temporis nonnullo interuallo primum fuisse natum. Et suspicari

licet eos principio in corporibus morbos exſtitiſſe, qui à penuria, calore vel frigore generantur. poſtmodo repletiones, delicatum victum, & voluptates ſuperueniſſe, quę cum ocio & deſidia ob abundantiam rerum neceſſariarum multum prauumq; gignerent nutrimentum: vnde varij ſint exorti morbi, qui omnimode inter ſe implicati & permixti ſemper aliquid noui faciant. Etenim quæ ſecundum naturam ſunt, eadem ordinata ſunt ac definita: cum natura aut ordo ſit, aut ordinis opus. quod ordine caret, Pindaricæ inſtar arenæ numerum ſubterfugit: ideoq; ſtatim quod præter naturam eſt, id fine terminoque deſtituitur. Res enim fert vt vno modo verum, infinitis falſum quidque dicatur. & rhythmi atque harmoniæ certa conſtant ratione: errata hominum in voce fidibúſve & ſaltatione enumerari nequeunt. Sane Phrynichus tragœdiæ ſcriptor de ſeipſo ſic loquitur:

Tot mihi ſubiecit gratas ſaltatio formas,
Hyberna fluctus quot mare nocte daret.

Et Chryſippus complexiones quæ è decem fiunt enũciatis, multitudine ait C C C C I Ↄ Ↄ Ↄ Ↄ excedere. verùm hoc refutauit Hipparchus, demonſtrans affirmatiuam continere complexarum C C C I Ↄ Ↄ Ↄ, & præterea C I Ↄ X L I X: negantem millia C C C X, vlteriuſq; I Ↄ C C C C L I I. Xenocrates ſyllabarum numerum, quas inter ſe compoſitæ literæ faciũt, ſtatuit centieſmillenûm, ac porro ducentorum millium. Quid ergo mirum eſt, ſi cum corpus in ſeipſo tot facultates habeat, totq; ſubinde cibo ac potu introducantur qualitates, vtatur autem motibus & mutationibus neq; tempore neq; ordine eodem conſtantibus: horum inter ſe cõplexiones nonnunquam nouas & inſolentes adfectiones gignere? Qualem Thucydides ſcribit Athenis peſtem exſtitiſſe. ex eo maxime colligens nouam fuiſſe, quod carniuora animalia abſtinerent eſu cadauerum. Circa rubrum verò mare morbo correpti (vt Agatharchides narrat) cum aliis inauditis accidentibus ſunt vexati, tum angues exigui qui nati ſunt exertis capitibus ſuras & brachia perederẽt, & tacti rurſum carnẽ ſubirent, ac per muſculoſa ſerpentes inflãmationum vim intolerabilem excitarẽt. idq; morbi genus prius aut poſterius vllis aliis obtigiſſe nemo comperit. vt & multa alia. Quidam cum diu laboraſſet vrinæ difficulta-

Lib. II.

cultate, tandem culmum hordeaceum geniculatum excreuit. & hospitem nostrum nouimus Athenis Ephebum cum multo semine eiecisse bestiolam asperam, multis pedibus celeriter ambulātem. Timonis in Cilicia nutricem Aristoteles refert quouis anno per duos menses in fouea quadam se continuisse, sola respiratione ostendentem se viuere. & in Meloneis scriptum est morbi iocinoris hoc esse indicium, quod eo laborans mures domesticos accurate obseruet & consectetur. id verò nunc fieri nusquam videmus. Ideo non mirari debemus, si quædam exsistant quæ olim non fuere: aut interciderunt nunc, quæ antiqui habuerunt. In causa est natura corporis quæ identidem aliam atq; aliam sortitur temperiem. Cæterùm aerem nouum, aut alienigenam aquam introducere mittamus, quando ita videtur Diogeniano. quanquam eos qui à secta Democriti sunt nouimus hoc dicere ac scribere, mundis qui foris sunt pereuntibus, corporibusque alienigenis inde huc defluxu quodam perlatis, simul incidere principia sæpe pestilentiæ & morborū ignotorum. Mittamus etiam singulares corruptelas quæ apud nos ob terræ motus, siccitates, imbrésve eueniunt: quibus & spiritus & aquæ, cùm terrigenam habeant naturam, necesse est vna corrumpantur & mutentur. Mutationem autem ciborum & obsoniorū ac victus rationis, quanta ea facta est, non prætereamus. Quippe multa eorum quę gustari olim & comedi non solebant, nunc pro suauissimis haberi videmus: qualia sunt mulsum vino mel, & vulua. quin & cerebrum antiquitus abominabantur & proiiciebant: vnde factum vt Achilles ei Agamemnonem compararet. Nouimus etiam adhuc multos antiquorum gustare cucumerem, peponem, malum Medicum, & piper non sustinuisse. Proinde cùm ob hæc probabile est corpora insolito modo adfecta esse, & mutata temperie paulatim alterare qualitatem, excrementumq; peculiare conficere: tum ordo etiam ciborum immutatus non leue discrimen intulit. Quas enim vocant frigidas mensas, ante ostrea crudam lactucam vt concoctu facilem exhibebant. nunc à Platone à cauda ad caput traductæ prima pro vltimis apponunt. Magnum etiam illud de præbibitionibus, quas vocāt propomata. Nam antiqui ne aquam quidē biberūt ante quam edi..ent. nūc ante cibum captum vino oppleti, humectato

Ilia.1.378.

*

& feruente corpore cibum aggrediuntur, tenuia & acuta viqu e incidendi prædita ad appetitum excitandum ingerentes, ac deinde aliis veſcentes. Verùm nulli ad mutandum corpora nouoſque morbos creandum facultati cedit lauacrorum varietas, quibus corpus multis modis adfectum, ferri inſtar emollitur ac fluit, & à frigore deinde duratur. Qui paululum nos ætate anteceſſere, ij ſi balneum noſtrum foribus apertis introſpexiſſent, dicturi erant puto,

Balnea.

Odyſſ. κ. 513

Stagna Pyriphlegethon ſubit hîc Acherontia feruens.

Maiores enim noſtri ita lenibus atque tepidis vſi ſunt balneis, vt Alexander Magnus in balneo febricitans dormiuerit: Galatarum aũt mulieres pultem cum ſuis pueris inter lauandum ederint. Nunc rabioſis videntur ſimilia balnea, & latrantibus, atq; cõuellentibus laniantibuſq;. aer autem qui in iis hauritur, mixtum ex humore & igne quidpiam, nullam corporis partem ſinit quieſcere, ſed omnem etiam indiuiduam particulam conturbat, ſuoq; è ſtatu dimouet: donec inflammatos nos & feruentes ipſi reſtinguamus. Nihil ergo, Diogeniane, opus eſt huic diſputationi extrinſecus adſcitis mediis, aut intermundiis: ſed recta mutata victus ratio ſatis virium habet ad alios gignendum, alios abolendum morbos.

QVAESTIO DECIMA.

Cur autumnalibus ſomnijs minimum fidei adhibendum ſit.

FLORVS cùm incidiſſet in lectionem quæſtionum Ariſtotelis phyſicarum, ad ipſum Thermopylas allatarum, cùm ipſe multas animo dubitationes cõcepit (vt ſolent ingenia doctrinæ ſtudioſa) tum alios iis impertiuit. teſtimonium ferens Ariſtoteli, qui dixit multam ſciendi cupiditatem multa facere principia. Et ſane reliquæ in ambulationibus diurnis quæſtiones non inſuauiter nos oblectauerunt. Quod autem de inſomniis fuit dictum, ea maxime iis menſibus quibus defluunt folia, eſſe incerta & mendacia, neſcio quomodo ſe rurſum protulit, cum Fauorinus à cœna res tractaret alias. Tuis quidẽ ſociis, meis filiis videbatur ſoluiſſe nodum Ariſtoteles, neq; aliud quærendum puta-

putabant,ſed cum eo cauſam in fructus conferendam: qui recẽtes & humore turgidi multum turbulentumq; in corpore ſpiritum generent. Non enim vinum duntaxat & oleum recens expreſſum in lucernis probabile eſt obſtrepere, calore flatum quaſi fluctum quendam edente: ſed & frumentum nouum, & poma videmus tumere atq; diſtendi, donec flatus & cruditas eorum diſcutiatur. Cibos porro quoſdam eſſe qui difficiles ſomnos faciant, & animam perturbent, teſtatum fieri fabarum exemplo, & polypodis capite, quib. abſtinere iuberentur qui diuinare per ſomnum cuperent. Fauorinus ibi, quanquam Ariſtotelis eſſet impenſiſſime ſtudioſus, & Peripateticę philoſophiæ maximã veriſimilitudinis tribueret laudem: tamen tunc ſententiã quandam Democriti tãquam de fumo ſqualidam detrahens expurgare ac perpolire cœpit. Id primo ponebat peruulgatũ vt aiebat Democritus, viſa per meatus in corpora ſubire ac alte penetrare, ac dum ſurſum efferuntur, facere vt in ſomno appareant ſimulacra. viſa autem iſta vndiquaq; ferri, delapſa à ſupellectile, veſtimentis, plantis: maxime autem ab animalib. ob iactationem multam & calorem. eaq; viſa nõ modo habere expreſſas & formam referentes corporum ſimilitudines: (vt Epicurus ſentit, eatenus Democritum ſequens, atq; exinde ab eius deſciſcens doctrina) ſed & motuum animi, conſiliorum, & adfectionum tam lenium quam vehementium imagines ſecum trahentia, ita accidere ad animum veluti animata, & ſignificare ea opiniones eorum à quibus ſunt emiſſa, cogitationes, conatus: ſiquidem articulatas adferentia & inconfuſas imagines occurrant. Id autem maxime fieri, quando per aerem leuem motu feruntur expedito & celeri. Autumnalis vero aer, quando folia defluunt, admodum eſt inæqualis & aſper, ideoque viſa varie diſiicit, & eorum euidentiam tarditate lationis hebetatam, facit euanidam & imbecillam. ſicut contra ab turgentib. & calidis excurrentia multa & velocia, noticias recentes & ſignificantes exhibent. Tum Autobulum leniter renidente ore intuens, Video, inquit, te iam velut in vmbra pugnam contra iſthęc viſa meditari: & contra opinionem, tanquam picturam veterem, aliquid conari reprehenſionis. Tu vero aiebat Autobulus, deſine ſimulare aduerſus nos. non enim neſcimus te, quia ſententiam Ariſtotelis probari cupis, tan-

Democriti de viſis opinio.

quam vmbram ei opinionem Democriti comparauisse. Hanc ergo missam faciamus, & Aristoteleam impugnemus quæ nouas fruges & cara poma immerito incusat: quibus ver & æstas patrocinatur, quando maxime vegetæ fruges & ſucco plenæ (ſi quidem Antimacho credimus) & recentes in cibum vſurpatæ, minus fallacia & vana nobis ſomnia conciliant. Menſes vero ij, quibus folia decidunt, iam hyemi propinqui, dum concoquunt frumentum & quod pomorum ſupereſt, gracilia ea reddunt ac rugoſa, & quæ ad furorem diuinum incitandi omnem iam amiſerint aculeum. Iam vinum quoque qui bibunt citiſſime, Antheſterione hoc faciunt menſe, qui hyemem ſubſequitur: diemque illum quo guſtatur nouum vinum, nos boni dæmonis, Athenienſes Pithœgiam à doliis aperiundis appellant. videmus autem de muſto feruente adhuc ne operarios quidem haurire. Itaque dona deorum deſinamus calumniari, & alia via diſquiſitionem cauſæ ingrediamur: ad quam nos ducit temporis nomen, & ventoſorum inaniumque ſomniorum. Autumni enim extremo nomen tribuitur hoc, vt folia deiicere dicatur, quæ tum ob frigus & ſiccitatem plantarum defluunt: niſi quæ calidæ ſunt & pingues, vt oleę, lauri, palmę: aut humectæ, vt myrtus & edera. his enim temperies opitulatur: reliquis non item. non enim gluten quo folia continentur permanet, ſed vel frigore humoris congelat, vel ob inopiam & imbecillitatem exſiccatur. Equidem quod vigent adoleſcuntque plantæ, id habent ab humore aut calore: contraq; iis frigus & ſiccitas perniciem adferunt. Itaque eleganter ſolet Homerus homines διεροὺς, id eſt humidos ſiue ſucculentos appellare: & gaudium ἰαίνεσθαι, quod eſt concaleſcere: contra ῥιγεδανὸν & κρυερὸν, quaſi rigoris efficax & frigoris, quod triſte ſit aut formidantum. ἀλίβας autem & σκελετὸς de mortuis dicuntur, quod vt exſuccos eos & aridos traducant. Porro ſanguis qui in nobis principem vim obtinet, ſimul humidus eſt & calidus: ſenectutem vtraque deficit qualitas. videtur autem anni circumeuntis quaſi ſenium eſſe finis autumni. nondum enim humor appetiit, & tamen caloris vis abiit. Indicium rei eſt non obſcurum, quod eo tempore ob frigus ſimul & ſiccitatem corpora ſunt ad morbos procliuia. Eſt vero neceſſe ſimul cum corpori-

Od. ζ.201.
Ili. ψ.600.
Ili. τ, 325.
paſſim.

corporibus adfici animos, & maxime densato spiritu diuinandi facultatem retundi, qui quasi speculum caligine oppleatur. nihil ergo euidens, nihil artus habens, nihil apertum visis offert is, quandiu crassus, tenebricosus, & compressus manet.

PLVTARCHI SYMPOSIACON, ID EST, *Conuiualium disputationum* *Liber nonus.*

NONVS Symposiacôn liber, Sossi Senecio, continet sermones Athenis habitos in Museis: quia nouenarius numerus maxime Musis conuenit. Qui liber quod plures denario hactenus vsurpato quæstiones continet, mirum videri non debet. omnia enim Musis reddenda erant quę ad ipsas pertinent, nihil ex iis tanquam sacrificiis auferendum, quibus plura & pulcriora debemus.

AMMONIVS præturam Athenis gerens, cum Diogenio sorte comparata pueros tenebatur producere concertatum ephebos, qui litteras, geometriam, rhetoricen, musicamque discebant. Itaq; nobiles magistros ad cœnam vocauit. aderant autem frequentes alij litterati, & familiares fere omnes. Sane Achilles de iis qui certarent solis iis qui singulari pugna congressuri erant cœnam promisit: volens (vt aiunt) si qua in armis ira inuicem aut simultas concepta esset, hanc ab iis deponi in conuiuio mensæque communicatione. Ammonio autem contrarium euenit. nam magistrorum contentio inter pocula est facta multo vehementior: iamq; etiam propositiones & quæstiones confusæ & incompositæ fiebant. Itaque Ammonius primum Eratonem canere ad lyram iussit. Qui cum Hesiodi operum exordium caneret, *Ili. ✝,810.*

Vnica non tantum est contentio:---

laudaui quod attemperare id carmen cecinisset. Deinde de versuum opportuna vsurpatione intulit mētionem, quæ non gratiam modo, sed interdum vtilitatem quoque habet magnam. Statimque in ore omnium fuit rhapsodus ille, qui in nuptiis Ptolemæi sororem ducentis vxorem,

quod facinus videbatur insolens & nefarium, ab his esset orsus versibus.

Iuppiter vxorem post hæc vocat, atq; sororem.

Et alius, qui apud Demetrium regem à cœna: cum ei filium Philippum adhuc puerulum misisset, promte cecinit:

Hunc filium mihi tu, ceu dignum est Hercule
Nobisq; cura educere.---

Et Anaxarchus in cœna malis petitus ab Alexandro surgens, dicensque,

Euri. Ore. *Aliquis manu ferietur mortali deus.*

Omnium optime Corinthius puer captiuus, qui cum patria eius capta Mummius de ingenuis pueris produceret qui litteras scirent, & scripturam eorum inspiceret, hunc ipse exarauit versum:

Od. ε, 306. *Terq; quaterq; illos, qui tum periere, beatos.*

commotum enim ferunt nonnihil Mummium illacrumasse, liberosque demisisse omnes pueri huius adfines. Mentio etiam facta est vxoris Theodori tragœdi, quæ eum imminente certamine secum concumbere non est passa: sed postquam intrauit ad eam victoria potitus, amplexa, sicque allocuta est:

Agamemnonis proles, nunc ista tibi licent.

Exinde multa etiam intempestiue dicta à nonnullis sunt recitata, quod scire ea & cauere non esset inutile. Quale est, quod narratur Pompeio Magno è difficili bello reuerso, magistrum filiæ, vt specimen ederet eruditionis, libro allato eam hinc iussisse ordiri:

E bello redusti, vtinamque in eo periisses.

Il. γ, 428. Cassio Longino cum allatus incerto autore rumor esset de filij, qui peregre erat, morte, neq; verum comperire, dubitationemq; amoliri posset: senator iam grandior natu eum adiit, &: Cur, inquit, Longine non contemnis rumorem malignum & fide indignum? cum noris & legeris illud:

Hesio fine. Operum. *Fama quidem non tota perit vel decipit vlla.*

Qui vero Rhodi grammatico versum exigenti cum in theatro is documentum suæ artis ederet, hunc protulit,

Ody. η, 72. *Mox ex insula abi, neque enim te turpior alter:*

obscurum est contumeliose ne voluerit iocari, an imprudens errorem commiserit. Hæc quidem tumultum vrbane sedauerunt.

QVAE-

QVAESTIO SECVNDA.

Cur A principem inter litteras locum obtineat. &

QVAESTIO TERTIA.

Qua proportione numeri vocalium & semiuocalium comparentur.

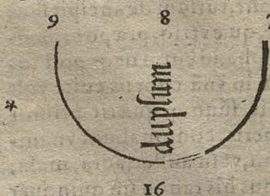
CAETERVM cum moris esset in Museis, vt sortes circum ferrentur, & qui ea inter se componerentur, alter alteri eruditas proponeret quæstiones metuens Ammonius ne inter se committerentur qui eandem profiterentur artẽ, præcepit vt citra sortitionem geometra grammatico, rhetor musico proponeret, idq; vicissim. Proinde princeps Hermeias geometra proposuit grammatico Protogeni hanc quæstionem, cur Alpha primum inter litteras haberet locum. Is causam attulit, quæ tradi in scholis solet. vocales optimo iure mutis & semiuocalib. anteire. vocalium alias lõgas, alias breues haberi, alias ancipites: de quibus ancipites haud dubie prærogatiuam habeant, rursum de ancipitibus ordine eam reliquis facile priorẽ, quæ vtriq; præponi, neutri postponi soleat. tale aũt esse alpha. id enim neq; post iota, neq; post ypsilon collocatum in vnã cum iis coire vult syllabã, sed veluti indignans resilit, suumq; quærit primordium. istorum vtri alpha præposueris, consonabunt vnamque suo obsequio facient syllabam, vt in auster, aura, maia, Aiax, ac innumeris aliis. Itaq; tribus his tanquam quinquertio vincit plerasque alias litteras eo quod vocalis est: vocales, quod anceps: ancipites, quod semper eas præcedit, nunquam subsequitur. Desinente Protogene, me appellans Ammonius: Tu vero, inquit, homo Bœotus non opitularis Cadmo? quem ferunt ideo alpha primum litterarum posuisse, quod bos ita Phœnicum lingua dicitur, quem non secundum, aut (vt Hesiodus) tertium, sed primum inter res necessarias ij existimant. Nihil vero inquam. si quid enim possum, meo potius quam Bacchi auo me patrocinari æquum est. Lamprias enim auus meus aiebat, primam natura vocem articulatam facultate litteræ A efferri. nam spiritum qui in ore est, maxime labiorum motibus fingi, quibus sursum versum diductis primo exeat sonus iste, simplex admodum,

De litera Alpha.

Oper. 403.

modum, & nullum exhibens negocium, neque linguæ operam flagitans, vel expectans, sed ea suo se loco continente emissus. itaq; etiam infantes hanc primum edere vocem. dictum autem esse ἀεὶ, quia vox sentiatur: & multa alia, vt * ᾄδειν, αὐλεῖν, ἀλαλάζειν, tum αἴρειν & ἀνοίγειν haud abs re sic dicta, quod tum hæc vox ore excidit. quin & mutarum nomina litterarum, hac tanquam illustratione suæ vti cæcitatis, vt Beta, Gamma, reliqua: solum Pi carere hac facultate, cum phi & chi non sint nisi Pi & Kappa aspiratum. Cũ ad hæc Hermeias diceret, vtranque sibi rationem probari: Cur ergo, aiebam, non tu nobis explicas si qua sit ratio numeri litterarum. Mihi quidem esse videtur, idq; colligo inde, quod non fortuito mutæ & semiuocales inter se & cum vocalibus comparatæ suam habent multitudinem, sed secundum primam proportionem, quam vos arithmeticam vocatis. Cum enim sint nouem, & octo, & septem, fit vt medius numerus æquali interuallo & superet, & superetur.

Mutæ. Semiuocales. Vocales.

Extremorum autẽ maximi ad minimi proportio est, quæ est Musarũ ad Apollinem: cum scilicet septenarius huic, illis nouenarius sorte sit destinatus. & cõpositi extremi, duplum medij haud abs re faciũt: cũ semiuocales vtrarunq; quodam pacto vim participent atq; sonũ. Mercurius, aiebat, primus deorũ in Aegypto traditur inuenisse litteras. itaq; ibin Aegyptij signũ primæ faciunt litteræ: non recte, meo quidem iudicio, muto vocisq; experti animali primum locum in litteris deferentes. Mercurio autem quaternio omnium maxime est consecratus, & multi sunt, qui eum quarta mensis die natum ferant. Primum autem inuentas XVI litteras, quæ Punicæ propter Cadmũ dicuntur, quaternio quater sumtus exhibet. & de his quæ postmodo additæ sunt, quatuor Palamedes, quatuor alias Simonides reperit. Iã omnium numerorũ primus est perfectus ternarius, principio, medio & fine constans: senarius, quia omnib. sui partibus æquatur. de his igitur senarius, à * quaternario multiplicatur, primus perfectus à primo quadrato

drato, multitudinem XXIV. procreauit. Adhuc eo loquente Zopyrio grammaticus haud obscure deridebat ac submurmurabat. cessante auté, se non cõtinuit quin magnas isthęc esse nugas diceret. nõ enim ratione aliqua, sed fortuito casu numerum & ordinem litterarũ qualis est extitisse, sicut hoc quoq; temere euenerit, vt primus Iliadis versus totidẽ constet quot primus Vlisseæ syllabis: quod ipsum extremis quoq; eorum operum versib. contigerit.

QVAESTIO QVARTA.

Vtram Veneris manum sauciarit Diomedes.

SECVNDVM hæc Hermeiam aliquid proponere volentẽ Zopyrioni, nos prohibuimus. Rhetor autem Maximus longe petita occasione eum interrogauit, vtram Veneris manum Diomedes vulnerauerit. Confestim vero vicissim interrogãte Zopyrione, vtro pede claudicauerit Philippus: alia res est, inquit Maximus. nam de hoc quidem nullum argumẽtum præbuit Demosthenes: tu si te ignorare fatearis, alij ostendent quo loco manum vulneratam indicet acutis Homerus. Visus est nobis Zopyrio hærere: eoq; tacente Maximum orauimus vt ostenderet. Is ergo, Primum (inquit) cum versus hanc habeant sententiam:

Atque heic magnanimus Tydides dirigit hastam, Ilia. ε. 335.
Transiliensque manum summam ære recludit acuto:

facile apparet si voluisset læuam sauciare, nihil ei opus fuisset transilire, cum dextræ suæ læuam Veneris haberet oppositam. Tum probabile est voluisse eum validiorẽ manum & qua magis teneret Aeneam quem ferebat, vulnerare, qua icta eum dimitteret Deinde cum in cœlum rediisset Venus, subsannans eam Minerua, ita loquitur:

Haud dubie Cytherea alicui persuasit Achiua,
Vt Teucros, nimium quos diligit ipsa sequatur. Ibid. 422.
Dumque manu sponsam blande demulcet Achiuam,
Aurea in extrema signauit fibula vulnus.

Existimo autem te quoque optime magister, cum aliquem discipulorum comiter demulces, atque palpas, non sinistra id manu, sed dextra facere. quo modo veri simile est Venerem blandissimam deorum heroinas contrectasse deliniendi gratia.

QVAS-

QVAESTIO QVINTA.

Cur Plato dixerit vigesimo loco ad sortem venisse animam Aiacis.

fine x de repub.

HAEC cum reliquos omnes fecissent hilariores, Sospis rhetor Hylam grammaticum videns mœstum tacere, (non admodum enim feliciter ei res cedebat, sicubi artem suam ostentare conabatur) exclamauit,

At Telamoniadæ sola hinc procul abstitit vmbra.

Od. λ, 542

& qui versus sequuntur, eos pronuncians, contentiore iam voce vltimos extulit.

Verum ades huc, adhibeque meis sermonibus aures,
Et mentem compesce lubens, animumque ferocem.

Neque dissimulauit Hylas se præ ira sinistre respondere. Aiacis, inquit, anima vigesimo loco ad sortitionem apud inferos ducta, suam cum leonina commutauit naturam. mihi veró sæpe ad animũm accidunt verba comici senis hæc,

Præstat asinus fias, quam qui valent minus
Virtute, vt videas lautius, ac te, viuere.

Tum ridens Sospis, Enimuero, inquit, interim dum in asinos mutantur, si qua tibi cura Platonis est, expone nobis, quanam ratione is Aiacis Telamonij animam vigesimo loco à sortitione ad delectũm iuisse scripserit. Cum Hylas abominaretur, vt qui subsannari se ob rem non satis feliciter gestam putaret: frater meus excipiens sermonem, Quid, inquit? nonne Aiax semper ab Achille secundus hábetur pulcritudine, magnitudine, & fortitudine? est autẽ viginti decurio secundus: decurio inter numeros primas gerit, vt inter Græcos Achilles. Nos cum rideremus, Hæc, aiebat Ammonius, sint sane abs te Lampria, Hylam ioco petendi causa dicta: sed quoniam in te munus rationem reddendi vltro suscepisti, causam nobis non ludens, sed serio agens profer. Turbatus heic Lamprias, post paruuli temporis silentium in hanc dixit sententiam. Plato cum in more hoc habeat, vt per nomina ludat nobiscum, maxime id facit, quando fabulam aliquam disputationi de animo admiscet. Ita cœli mentem currum vocat volucrem, harmonia constantem mundi conuersionem. & heic nũcium eorum quæ præsens apud inferos vidisset, Erem facit Pamphylium, Harmonij F. innuens his ambagibus, nasci animas secundum harmoniam

Phædro.

niam & compingi cum corporibus: digressas autem ab iis, vndiquaque in aerem coire, indeque ad secũdum ortum se cõferre. Quid ergo impedit quin εἰκοστὸν, quod vigesimum significat, dixerit quasi εἰκαστὸν, quod est opinabile: quod fabulam fingeret de anima mortui. Semper enim tres causas Plato attingit, quas & vel primus, vel maxime animaduertit. nempe quatenus fatum, fortuna & arbitratus noster soleant commisceri, interque se conferi. Nunc autem mirabiliter significauit quam vim vnumquodque nostris in rebus habeat. delectum vitæ nostro adscribens arbitrio: nam virtus & vitium libera sunt. quod autem pie viuunt qui recte delegerunt, contra qui male, id fatali necessitate deuinciens. sortium autem absque ordine dispersarum accidentia, fortunam insinuat educationi & ciuili vitæ quæ cuique obtingit * multæ nostrorum præoccuppant. Perpende autem hoc, fortuitorum causam quærere esse à ratione alienum. si enim ratione quadam sors videatur euenisse, non iam fortunæ, non casui, sed fato cuidam & prouidentiæ imputari debet. Loquente adhuc Lampria, apparebat Marcum grammaticum aliquid supputare & numerare secum. Cum autem dicendi finem ille fecisset, tum Marcus: Quas Homerus, inquit, animas in Necya recenset, de his anima Elpenoris non est in numerum referenda, insepulto corpore nondum reliquis permixta manibus, sed in finibus etiamnum vagans. Tiresiæ quoque anima reliquis adnumeranda non est,

Cui vita functo tribuit Proserpina mentem, Odyss. κ.
Vt solus saperet.--

colloqueretur que cum viuentibus & eos intelligeret, priusquam biberet sanguinem. 494. His ergo subtractis si reliquas, Lampria, numeres, inuenies Aiacem vigesimum in conspectum venisse Vlissis: & huc alludere Platonem.

QVAESTIO SEXTA.

Quid innuat fabula de victo Neptuno: & simul cur Athenienses secundam diem Boedromioni mensi eximant.

OBORTO autem omnium tumultu, Menephilus Peripateticus Hylam alloquens, Videtis, inquit, quæstionem hanc non fuisse subsannandi contumeliæve causa proposi-

* tam Sed tu, mi homo, Aiace isto pertinace & infausti (vt Sophocles appellat) nominis omisso, ad Neptunum te confer. Hunc .n. ille nobis solet narrare sæpenumero victũ: hic à Minerua, Delphis ab Apolline, Argis à Iunone, in Naxo à Libero patre: & tamen vbiq; animo æquo tulisse suum infortunium. Nam heic quidem commune cum Minerua habet templum, in quo etiam ara Obliuionis est dedicata. Tum Hylas, vt qui iam ad hilaritatem rediisset, Id vero, inquit, te Menephile fefellit, quod secundam diem mensis Boedromionis nos eximimus, non propter Lunam, sed quod ea die de Attica contentio Mineruæ cum Neptuno creditur fuisse. Omnino, aiebat Lamprias, quantum ciuilitate prior fuit Thrasybulo Neptunus, quando non victor, vt ille, sed victus. *

(Hic ingens est hiatus. periit enim finis huius quæstionis, & quinq; subsequentes totæ. Quod enim sequitur, fragmentum est duodecimæ. Capitum indicem subiiciam. G.X.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur lyrica carmina in tres partes diuidantur.

QVAESTIO OCTAVA.

Quo differant interualla concinna, quæ ἐμμελῆ *dicuntur, à consonantiis.*

QVAESTIO NONA.

Quæ causa sit consonantiæ: & cur consonantibus simul pulsatis, cantus grauiori adscribatur.

QVAESTIO DECIMA.

Cur, cum Solis & Lunæ eclipticorum circuituum idem sit numerus, Luna sæpius videatur deficere quam Sol.

QVAESTIO VNDECIMA.

Quale sit, quod dicimur non iidem perdurare ob adsiduum substantiæ fluxum.

QVAESTIO DVODECIMA.

Vtrum sit probabilius, stellarum numerum parem esse, vel imparem.)

iureiu-

iureiurando autem viros decipiendum. Et Glaucias: Audiui, inquit, ego, hoc aduersus Polycratem tyrannum fuisse dictum: fieri potest, vt etiam in alios vsurpatum fuerit. tu vero cur hoc quæris? Quia, inquit Sospis, pueros me hercle video talos, Academicos argumenta rapere. nihil enim huiusmodi stomachi differunt ab his qui interrogāt. parne sit an impar quod manu cōtinent. Ibi surgēs Protogenes, meque nominatim inuocans: Quid accidit nobis, inquit, qui patimur rhetores istos aliis irridendis luxuriare? nihil ipsi disputamus, neq; stipem huc conferimus? nisi fortasse dicent se communionis inter pocula exsortes esse, Demosthenis laudatores atque imitatores, qui tota vita nunquam bibit vinum. Non hæc, inquam ego, horum est causa: sed nos nihil ex ipsis quæsiuimus. Et nisi habes aliquid potius, videor mihi ipsis propositurus vnam de Homericis quæstionibus legum contrarietate constantem.

QVAESTIO SVPRA DECIMAM Tertia.

De legum contrarietate, ex Iliadis libro tertio.

QVAM, inquit ille? Dicam tibi, aiebam, illisq; simul proponam: proinde animos attendant. Nimirum expressis conditionibus Alexander cum Menelao singulari certamine se congressurum protestatur. *Ili. γ, 69.*

Me nunc in medium committite cum Menelao,
De cunctis opibus decertatum, & Ioue nata.
Vtrius nostrûm fuerit victoria, coniux
Hunc Helena, atque omnis mox gaza sequatur ad ædes.

Rursumq; Hector hanc eius protestationem publice omnibus exponens, tantum non iisdem vtitur vocibus:

Arma iubet Teucros reliquos, cunctosq; Pelasgos
Ponere humi Paris: & se solum cum Menelao
Committi in medio, ferro vt decernere possint.
Victori coniux Helena, omnisq; gazaq; cedat.

Conditionem accipiente Menelao, iureiurando pactum sancitur: sic incipiente Agamemnone:

Si Paridi dabitur Menelaum sternere letho: *Ibid. 281.*
Tum gazam teneat, sitq; illi Tyndaris vxor.
Fuluus Alexandrum si vero necat Menelaus,
Dardanidæ gazam reddant, Helenamq; marito.

Iam cum vicerit quidem , non tamen interfecerit Alexandrum Menelaus, vtriq; habent quo se tueantur : cum alteri reposcãt, vt pote victo Paride, alteri redditures negẽt, quia occisus non sit. Hæc controuersia quomodo rectissime possit diiudicari, & legum repugnantia tolli, non philosophorum est, non grammaticorum videre, sed rhetorum litteratorum. quales vos estis , & orationes tractantium. Ad hæc Sospis: Potior, inquit , & maioris autoritatis est oratio eius qui conditionem obtulit, legisq; vim habet: qui vero oblatam accipiunt, ij ius addendi aliquid non habent. Cõditio autem non de cæde & morte fuit, sed de victoria. idque admodum iuste. Debuit enim vxor esse Helena præstantioris: is autem est, qui vincit. Alias sæpe melior à deteriore interficitur, vt postea Achilles periit sagitta ab Alexandro ictus. quem nemo (arbitror) victũ à Paride propter mortem dixerit, neque victoriam Paridis, sed iniustam fortunæ sortem. Hector autem ab Achille victus est etiam priusquam occideretur , cum eum non sustineret , sed fugeret præ metu. qui enim non subsistit, sed fugit, is palam & absq; excusatione victus est , fateturq; aduersarium sibi virtute præstare. Ideo primum Iris Helenæ nuncians inquit:

De te proceris nunc decertabitur hastis:
Ibid. 137. *Illius vxor eris, qui vincet Marte secundo.*

Deinde Iupiter Menelao victoriam prœlij tribuit:

Sane nunc pugna fortis vicit Menelaus.

Ilia. δ, 13. Ridiculum enim fuerit, victorem dici qui aliquem sagitta eminus nihil metuentem, neque sibi cauentem in pede vulnerauerit: Menelaus non mereatur victoriæ de Paride partæ præmium reportare, cum hic desperata pugna profugerit, & in gremium mulieris subiuerit: & ex ipsa conditione qui tulerat Paris melior eo victorque probetur. Tum Glaucias hæc subiecit: Primum in decretis, legibus, fœderib. pactis semper posteriora prioribus plus valere, maioremq; habere autoritatem censentur. Posterior autem fuit conditio ab Agamemnone perhibita, mortem victi exprimens. Deinde prior tantum verbis, hæc iureiurando adhibito proposita fuit, & execratione adiecta violatoris, non vno viro, sed vniuersis approbantibus: vt hoc verum & firmum fuerit pactum, illud tantum prouocatio. Testatur etiam Priamus, eum sacramento dicto discedens à certamine ait:

Nouit

Nouit Iupiter hoc, & cætera numina cæli, Ili.γ, 308.
Vtrum Parcarum tristi vis destinet orco.

norat enim hac lege fœdus ictum. Ideoque Hector paulo post inquit:

Fœdera nostra quidem Saturnius irrita fecit. Ilia.η, 69.

nam imperfectum manebat certamen, neutro mortuo. Itaque repugnantia quidem mihi videtur pactorum esse nulla, cum prius in posteriore comprehendatur. qui enim interfecit, vicit: non statim interfecit, qui vicit. Et vt in summa dicam, Agamemnō conditionem ab Hectore propositam non aboleuit, sed explicauit: neq; mutauit, sed adiecit quod erat potissimum, in necando victoriam ponens. hæc enim est perfecta victoria, reliquæ excusationes & controuersias habent: vt hæc Menelai, qui aduersarium neque vulnerauit neque occidit. Vt ergo in veris legum repugnantiis iudices id amplectuntur quod nihil habet controuersiæ, obscuriore repudiato: ita heic id pactum cēseamus potius esse & plus valere, quod finem certaminis exprimit notum, & nulli obnoxium præscriptioni. Et, quod maximum est argumentū, ille ipse qui videtur vicisse, non desinens fuga elapsum quærere, sed vsquequaq; per exercitum obambaulans,

Sicubi Alexandrum formosum cernere posset: Ili.γ, 450.

testatum fecit victoriam imperfectam esse, & non valere. nam cū effugisset Paris, recordabatur Menelaus se dixisse:

De nobis vtrum morti sors destinat atra, Ibid. 101.
Is pereat: reliqui bellum mox soluite pace.

Itaque necesse habuit Alexandrum quærere, vt eo interfecto certamen absolueret suo fine: quem cum non necasset, non cepisset, nullo iure prēmium victoriæ postulabat. Et quidem non vicit: quod colligi ex verbis eius potest, Iouem incusantis, & irritos suos conatus deplorantis,

Non est te superûm, genitor, crudelior vllus. Ibid. 365.
Vlcisci iam posse Parim, data damnaque rebar:
Dissilit in manibus gladius mihi: missaque frustra
Exiit hostilis sine vulnere corporis hasta.

ipse enim fatetur nihil esse scutum pertundere, & galeam delapsam hosti accipere, si eum non feriat & interficiat.

QVAESTIO DECIMAQVARTA.

Quædam de numero Musarum haud vulgariter disputata.

POST hæc Musis libauimus, cumque Apollini earum duci pæanem cecinissemus, accinere libuit Eratoni lyram pulsanti Hesiodea de Musarum ortu carmina. Finito cantu Herodes rhetor, Audite inquit. Qui à nobis auellunt Calliopam, cum regibus eam versari aiunt: non (puto) syllogismos dissoluentibus, aut declamantib. vel disputãtibus, sed ista agentibus, quæ oratorum & ciuilium sunt virorum opera. De cæteris autem Musis Cleio exornationis genus introducit: nam Klea sunt laudes, & Polymneia historia: est enim mneia, id est memoria multarum rerum. aliquando etiam omnes tanquam in * Musas mneias vocari dicunt. Ego mihi Euterpæ etiam partem aliquam vindico: siquidẽ verum est quod dicit Chrysippus, ei sorte obtigisse gratiam & oblectationẽ colloquij. nõ enim minus colloquia, quã causas forenses & deliberationes tractat orator: cum nostra ars habeat rationes beneuolentiam captandi, patrocinandi, defendendi. maxime autem laudationibus vtimur & vituperationibus: quas si artificiose vsurpamus, non vilia neque parua consequimur: sin imperite & sine arte, excidimus. Nam illud,

Ody. κ, 38. *Proh Iupiter, cunctis quam carus honoratusque*
Hic mortalibus est. --- *

autem magis, vt qui in colloquiis concinnitatem habeant, persuadendi facultatem & venustatem arbitror conuenire. Tum Ammonius: Iniquum sit Herodes, inquit, tibi succensere, & ** manu Musas apprehendentibus. Amicorum .n. res communes sunt. Ideo multas Musas genuit Iupiter, vt affatim omnibus bona haurire liceret. Neque enim venatu, militia, nauigatione, aut manuariis artibus omnes indigemus: eruditione & sermone opus habemus omnes,

Quicunque terræ munere vescimur.

Itaque vnam Mineruam, vnam Dianam, vnum Vulcanum, Musas fecit multas. Cur vero nouem, neque plures aut pauciores fecerit, ecquid nobis edisseres? nam id arbitror tibi esse meditatum, ita studioso Musarum, & multo in iis colẽdis. Quid autem, inquit Herodes, in hac re est reconditi? In ore omnes habent nouenariũ numerum, & nemo nõ eum decantat, vt qui primum sit primi imparis quadratum, & impariter impar, scilicet quia in tres æquales diuidatur impares. Et Ammonius in lenẽ solutus risum: Viriliter, inquit,

Nouẽ qualis numerus.

hæc memoria repetiisti.atque his id quoque adde, numerũ hunc è primis conflatum esse cubis vnitate & octonario: rursumq; alio modo è duob. triangulis ternario & senario, quorum vterq; etiam perfectus est. Sed quid hoc ad Musas magis quam ad reliquos pertinet deos: vt Musas habeamus nouẽ, Cereres, Mineruas, Dianas, non item? Non enim existimo id quoque tibi persuasum esse, Musas tot esse, quia matris earum nomen totidem constet syllabis. Cum risisset Herodes, & silentiũ factum esset, Ammonius nos hortatus est vt causam quæreremus. Itaque frater meus isthæc dixit. Antiqui tres agnoscebant Musas: huiusque adferre demonstrationem apud tot tantosque viros, indocti est & inurbani. Causa fuit, non quam nonnulli adferunt, quod cantus genera tria sint, diatonon nempe, chromaticum, & enharmonium. neque termini interualla continentes, ima nimirum, media, & summa chorda. Sane Delphi Musas sic appellauerunt, non recte vni scientiæ, aut portioni potius scientiæ, musicæ inquam harmonicæ, id nomen accommodantes. Enimuero prisci, vt mea fert opinio, cum obseruassent omnes scientias & artes quæ ratione & sermone absoluuntur, in trib. versari generib. philosophico, oratorio, & mathematico: dona hæc fecerunt triũ deorum, quas Musas dixerunt. Post, & sub ætatem Hesiodi, cum iam facultates istę latius se proferrent: in partes seu formas cum diuiderent, animaduerterunt vnãquanq; tria in se continere discrimina. scilicet inesse in mathematica musicam, arithmeticam, geometriam: in philosophia differendi vim, morum & vitæ rationem, naturæ considerationem: in oratoria primum exornationis exstitisse, deinde consultationis, vltimo iudicialem facultatẽ. quorum omnium cum censerẽt nihil deo, Musa meliorią; principio & præside carere, bona ratione totidẽ Musas non fecerunt, sed agnouerunt. Sicut ergo nouenarius in tres diuiditur terniones, quorum quiuis denuo in tres vnitates secatur: ita vnicum & commune est, orationis circa veritatem rectitudo: diuiditur autem in tria genęra, quorum vnumquodque in tria singularia diducitur: quorum vnicuique sua obtigit Musa, eius fouens ornansq; facultatem. Non enim puto a poetis me & astrologis reprehẽsum iri, quod earum artes omiserim: cum nobiscum hoc sciant astrologiam geometriæ, poeticam musicæ esse adiunctam.

Philosophia diuisio.

iunctam. His dictis, Trypho medicus: Quî, ait, factum est, vt nostræ arti Museium occluderes? subiecit Dionysius Melitensis: Multos tu excitas ad culpādum Lampriam. nam & nos agricolæ Thaleiam nobis vindicamus, plantarum & seminum bene germinantium (hoc est thallein) curam ei conseruationemq; inscribentes. Atqui, inquam tum ego, non recte hoc facitis. Vobis quippe est Ceres Anysidora, & Bacchus qui arborum curam gerens, castū auget frugum splendorem, vt ait Pindarus. Medicos etiam habere Aesculapiū
* præsidem scimus, & Apolline Pæane vti vbique, nusquam Musarum principe. Etenim verum est quod Homerus ait, omnes homines deorum indigere ope: at non omnes omnium. Verum hoc miror quomodo fefellerit Lampriam, quod Delphi dicunt. nimirum Musas apud ipsos non neruorum, non sonorum cognomines haberi: sed cum trifariam diuisus sit mundus, primam esse portionem stellarum inerrantium, secundam errantium, tertiā eorum quæ infra Lunam sunt. has omnes inter se esse consertas ac cōpositas harmonicis rationib. & cuiuis Musam custodiæ causa præpositam, primæ hypatam seu summam, imæ neten, siue infimam, mediæ mesen, quæ iis interiecta continet, vnaq; circumducit (quantum fieri potest) mortalia cum diis, & terre-
* na cum cœlestib. Idq; etiā Plato inuoluto sensu innuit per
x. de rep. nomina Parcarum, alteram Atropon, alteram Lachesin dicens. nam octo sphærarum conuersionibus, totidem non Musas, sed Seirenes præfecit. Ibi excipiens sermonem Menephilus Peripateticus: Delphorum, inquit, ratio vtcunq; probabilis est. Plato autem absurde, qui sempiternis & diuinis circuitibus loco Musarum Seirenes infixerit, genios nō valde humanos aut benignos: Musas vero aut plane omiserit, aut Parcarum affecerit nominibus, filiasq; necessitatis appellauerit. Aliena. n. est à Musis Necessitas, amica iis Suada, quæ multo magis, puto, quam Gratia Empedoclis in-
Necessitas tolerabilem odit Necessitatē. Omnino aiebat Ammonius, quæ causa nos inuitos & contra cōsiliū animi cogit facere
* aliquid. At Necessitas apud deos non est intolerabilis, non refractaria, non violenta, nisi malis. sed sicut lex in rep. o-
* ptima optimum est: ita diis Necessitas immutabilis est & ineluctabilis, partim quia mutatio ei non potest accidere, partim quia mutatam dij nolunt. Cæterum Homericarum

Seirenum

Seirenum fabula præter rationē nos terret. nā poeta quoque rectè per ambages significauit Musices earum vim nō inhumanam neq; perniciosam illam: sed quę hinc istuc abeuntibus animis, vt apparet, & post mortem vagantibus ingeneret amorem cœlestium ac diuinorum, obliuionē verò mortalium, detineatq; & incantet oblectando, præ gaudio sequentes & vnà circumuolantes. nam huc ad nos obscura quædam veluti echo Musicæ illius perueniens, rationibus excitat & admonet animas eorum quæ isthic sunt: circumuentas & stipatas carneis sepimentis & adfectionibus*. Anima autem ob indolis bonitatem sentit & meminit, itaq; adficitur, vt ab insanissimo amore nihil differat eius desiderium, cupientis neq; tamen valentis sese corpore exsoluere. Neq; tamen ego ista plane amplector. Sed videtur mihi Plato, sicut axibus nomen fusi & coli, vertebræ stellis, ita Sirenum quoque hîc vocabulum Musis insolenter imposuisse, quasi diuina Manibus annunciantes. quemadmodum Sophoclis Vlysses ait aduenisse

Sirenes.
Od.μ.167.

Phorci puellas, Manibus qui iura dat.

Musæ autem sunt octo globis, vna locum ponè terram est * sortita. Quæ octo Sphærarum reuolutionibus præsunt, ex errantium stellarum aduersus inerrantes & ipsarum inuicē conseruant harmoniam. Vna quæ locum Lunæ & terræ interiectum custodit, atq; obit, ea mortalibus gratiæ, rhythmi & harmonię (quantum horum eius ipsos recipere natura sinit) indit facultatem ac rationem, & ciuilem persuadēdi, qua societas humani generis adiuuetur: demulcetq; & sedat animorum tumultus, vagantesq; veluti ex auiis reuocat placide & componit.

Pyth.I.

Sed quæ cara Ioui non sunt,
Consternantur, vbi audiunt
Pieridum vocem.

vt ait Pindarus. His cùm acclamasset Ammonius more suo versum Xenophanis,

Ista probabiliter sunt dicta, propinquaq; veris,

iussissetq; vnumquenq; suam dicere sententiam: ego paululum moratus, sicut, inquam, Plato nominibus tanquam vestigiis deorum se facultates putat inuenire: ita nos quoq; similiter imponamus cœlo & rebus cœlestibus Vraniam Musam, quæ à cœlo nomen habet. Et probabile est res cœ-

lestes non multa aut varia opus habere gubernatione: quãdoquidẽ iis vnica & simplex causa est natura. Vbi verò multi errores, multa contra mensuram eueniẽtia, multa delicta: eò iam octo Musæ sunt transferendæ, quarũ alia alij vitio medicetur. Porro cùm vitæ nostræ pars alia seriis, alia iocosis rebus transigatur, & vtriq; opus sit vt hoc concinne fiat atq; moderate: seria videntur Calliope, Clio, & Thalia, quæ nos ad noticiam deorum introducit, procurare, & ad bene gerendã rem auxilio esse. reliquæ aũt id quod ob imbecillitatem nostram ad immoderatum & ferum aliquid iã inclinat, non negligere, sed saltatione, cantilena & chorea modos habente suos, harmoniaq; & ratione temperatũ modeste excipere, atq; cõposita oblectatione prosequi. Ego aũt, cum Plato singularum actionum duo statuat principia, insitam voluptatũ appetẽtiam, & adscititiam extrinsecus opinionẽ quæ bonum concupiscat: alterumq; interdum affectum, alterum rationem appellet: quorũ vtrunq; varias rursus habeat differentias: ambo ista video magna &

Musæ quibus rebus præfectæ.

diuina prorsus moderatione opus habere. Nam rationis statim alia facultas est ciuilis & regia cui Hesiodus Calliopam præficit. studium honorum Clio maxime solet collaudare & ambitioni alacritatẽ addere. Polymnia discẽdi memorandiq; facultati animæ præest. itaq; Sicyonij etiam vnam de tribus Musis Polymatheiam dixere à multiiugo discendi studio. Euterpę nemo non considerationem veritatis de rebus naturalibus adscripserit: cum nullas vel puriores vel pulcriores vlli alij generi reliquerit voluptates & oblectationes. Quod ad cupiditates attinet, Thaleia hominẽ de fero sociabilem facit in conuiuiis. ideo qui amicè & hilariter compotant, eos thaliazein dicimus, non qui per vinum culpam committant. Libationibus autem quæ fiunt concubitui Erato interest, vt cum ratione & tempestiue is fiat persuadens, tollitq; inde voluptatis molliciem & nimios stimulos, facitq; vt in amicitiam & fidelitatem, non in contumeliam & lasciuiam res exeat. Deniq; aurium & oculorum oblectatio, siue rationi magis, siue affectioni subitæ congruit: siue communis amborum est: eam reliquæ duæ Melpomene & Terpsichore ita componunt, vt altera non sit incantatio quædam, sed lætitia: altera non præstigiæ, sed delectatio.

QVAESTIO SVPRA DECIMAM Quinta.

Tres esse saltationis partes, Lationem, speciem, ostentationem: tum quid sit vnumquodq; horum: & quid poetica cum saltatione sit commune.

DEINDE placenta, quæ pyramûs dicitur * * omnibus saltãdo vincentibus præmiũ. Arbiter aũt cum Menisco pædotriba decernebatur Lamprias frater. Nam pyrrichen ille commode saltabat: & manibus gesticulans in palæstra videbatur reliquos superare pueros. Cum autem saltarent multi alacrius quàm artificio musico conuenientius: duos qui probabantur, & concinnitatem studerent reseruare, quidam rogauerunt, vt lationem vnam ex altera saltarent. Quæsiuit ergo Thrasybulus ex Ammonio: quidnam sibi vellet nomen lationis: occasionemque præbuit plura ei de partibus saltationis disserendi. Dicebat verò Ammonius saltationis tres partes haberi, phoran, schema, deixin (quæ fortassis Latinè lationem, speciem, ostentationem dixeris.) Saltationem enim è motibus & habitibus (scheses ipsi vocant) certis constare, vt cantilenam è sonis & interuallis. Hîc autem quies siue mansio finis est saltationis. Motibus ergo nomen lationum tribuitur: habitus siue dispositiones, species appellant, in quas motus isti desinunt, quando Apollinis, aut Panis, aut Bacchæ alicuius exprimentes formam corpore & eius dispositione (quod artis est) sic conquiescunt. Tertium, siue demonstratio id est, siue ostentatio (deixin puta) non imitatio est, sed re vera interpretatio argumenti. Equidem poetæ propriis nominibus demonstratiue vtuntur, quãdo Achillem, Vlyssem, cœlum, terram nominant, sicuti ea vulgo appellantur. vt autẽ maiorem vim verbis concilient, & imitationem aliquam exprimant: nouandis vocabulis & translationibus indulgent: quãdo aquas infractas scribunt κελαρύζειν & καχλάζειν & tela ferri λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι, & de pugna vbi in neutram partem inclinat victoria,

Ἴσας ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν.——

multas etiam compositiones nominum carmini aptant imitatione aliqua constructorum, vt apud Euripidem Gor-

gonicida volans sub Iouis diuum ætherem. & de equo Pindarus: Quando ad Alpheum corpus ἀκέντητον (stimulo non compunctum) præbuit. & de curruum concertatione Homerus:

Ἅρματα δ' αὖ χαλκῷ πεπυκασμένα κασσιτέρῳ τε
Ἵπποις ὠκυπόδεσσιν ἐπέτρεχον.——

Eodem modo in saltatione schema formam imitatur & exemplar: latio autem significat aliquem animi motum, actionémve, aut facultatem. deixes adhibent ad res ipsas manifestandas, cœlum, terram, propinquos. quod cum fit ordine quodam & numero, adfinitatem habet cum * vocabulis poeticis, quæ ornate & polite efferuntur. qualia sunt,

* Καὶ Θέμιν αἰδοίην, ἑλικοβλέφαρόν τ' Ἀφροδίτην,
Ἥρην τε χρυσοστέφανον, καλήν τε Διώνην.
Ἕλληνος δ' ἐγένοντο θεμιστοπόλοι βασιλῆες,
Δῶρός τε, Ξοῦθός τε, καὶ Αἴολος ἱππιοχάρμης.

Nisi enim sic habeant carmina, nimis pedestria videbuntur & male dimensa, qualia sunt:

Ἐγένοντο τοῦ μὲν Ἡρακλῆς, τοῦ δὲ Ἴφικλος.
Τῆς δὲ πατὴρ, καὶ ἀνὴρ καὶ παῖς βασιλεῖς, καὶ ἀδελφοὶ,
Καὶ πρόγονοι, κλῄζει δ' Ἑλλὰς Ὀλυμπιάδα.

Huiusmodi enim errores etiam in ostentationibus committuntur, si nō probabilitatem & venustatem decoro sim- * plicitatiq; adiunctam habeant. Deniq; Simonidis huc potest transferri dictum, vt poesis loquens saltatio, hæc tacita nominetur poesis. quod ille in picturæ cum poesi vsurpauit * comparatione. Quanquam profecto neq; pictura poesis vtitur opera, neque poesis picturæ: saltatoriæ arti & poeticæ maxima coniunctio & communicatio est. præcipue in carminibus quæ saltantibus accinuntur ambæ efficacem figurarum & nominum imitationem conficiunt. Videri autem potest, sicut in pictura, poemata similia esse lineamentorum quibus circumscribuntur formæ * ostendit autem istis hyporchematis maxime laudem sibi parauisse, & seipso superior fuisse in animis ducendis, quia altera alterius opem requirit. Nam illud,

Ἀπέ-

Ἀπέλαστον ἵππον, ἢ κύνα Ἀμυκλαίαν ἀγωνίῳ *
ἐλελιζόμενος ποδὶ μίμεο καμπύλον μέλος διώκων.

aut illud:

Οἷος ἀνὰ Δώτιον ἀνθεμόεντα πέδιον πέταται *
θάνατον κερόεσσα εὑρέμεν μανύων ἐλάφῳ.
τὰν δ' ἐπ' αὐχένι στρέφοισαν ἕτερον κάρα πάντα ἕτοιμον.

& quæ sequuntur. tantum non enim videntur hæc poemata dispositionem saltationis prouocare, & pedes manusq; atque adeo totum corpus quasi funiculis quibusdam cantu suo trahere & intendere, quod his cantatis quiescere & continere se non non possit. Ipse quidem non veretur haud leuiore instinctu ad saltationem quàm ad poesin ferri. & cum senuerit,

Nunc facilem saltum noui pedum admiscere inquit. *

Cretensem vocant modum. Enimuerò nulla maior deprauatio musicæ vllam partem occupauit nostra ætate, quàm saltationem. ideoq; ei id accidit, quod metuens Ibycus dixit: Metuo ne aliquo aduersus homines delicto honorem ab hominibus redimam. Etenim saltatio adscita ad sodalicium vulgari quadam poetica, societate cœlestis illius poeseos amissa, in stultis & attonitis theatris obtinet tanquam tyrannus subiugata sibi quadam exili musica: omnem autẽ apud prudentes & diuinos viros perdidit re vera honorem. Hæc fere, Sossi Senecio, sunt vltima eorũ, quæ tunc in Museis apud bonum Ammonium fuere disputata.

PLVTARCHI EROTICVS, HOC est Amatorius, liber.

FLAVIANVS. In Helicone ais Autobule sermones de amore fuisse habitos, quos vel conscriptos abs te vel memoria comprehensos, quod de iis subinde è patre quæsiuisti, nunc nobis rogatu nostro es enunciaturus. AVTOBVLVS. In Helicone apud Musas, Flauiane, Amatoria agentibus Thespiensibus. nam certamen quinquennale celebrant vt Musis, ita etiam Amori, magnifice admodum & splendide. FLAVIANVS. Scísne quid petituri abs te simus: quotquot ad audiendum confluximus. AVT. Non, sed nouero vbi dixeritis. FLAV. In præsentia noli sermoni insc-

inſerere prata & vmbras, ederæq; & aquæ diſcurſus, aliaque id genus, quæ nonnulli in locorum deſcriptionem trahentes ſatagunt Platonis Iliſſum & viticem illum leniterq; ſurſum emiſſum herbam ſtudioſius quàm rectius tranſſcribere. AVT. Neq; verò, mi Flauiane, narratio his opus habet exordiis. ipſa ſtatim occaſio, vnde cœpta fuit diſputatio, chorum flagitat; ſcenaque indiget, & reliqua nihil à dramate abſunt. precemur modo matrem Muſarum, vt propicia ſit, noſque in ſermone commemorando adiuuet. Pater,

Phædro.

cum iamdudum, ante nos natos, matre recèns ducta ob diſſidium quoddam & rixam quæ parentibus eorum inciderat veniret Amori ſacrificatum, matrem vnà ad feſtiuitatem adduxit: huius enim erat votum & ſacrificium. Domo ſecum comites habuit familiares. Theſpiis autem inuenit Daphnæum Archidami F. qui Lyſandram Simonis filiam amabat, omniumque procorum gratia primus erat: Soclarum quoq; Ariſtionis F. Tithora venientem. aderant etiam hoſpites, Protogenes Tarſenſis, & Zeuxippus Lacedæmonius. De Bœotis notorum plurimos aiebat pater ibidem fuiſſe. Biduum itaque aut triduum ea in vrbe placide philoſophando in palæſtris & theatris vnà exegerunt. deinde fugientes moleſtum citharœdorum certamen prænſationibus & ſtudiis præoccupatum, plerique tanquam ex hoſtico caſtra mouentes in Heliconem ſe ſubduxerunt, & apud Muſas diuerterunt. Prima luce venerunt ad eos Anthemion & Piſias, viri celebres, & vterque Bacchonis, qui formoſus vſurpabatur, neceſſarius, ac quodammodo ob beneuolentiam eius diſcordes. Res ita habet. Erat Theſpiis mulier genere & opibus pollens Iſmenodora, & quæ reliquo tempore pudice vixiſſet: nam haud ſatis diu vidua abſque crimine manſerat, quanquam ætate integra & forma

Iſmenodora Baccho.

non pœnitenda. Cæterùm euenit, vt cuiuſdam Bacchonis amicæ & familiaris mulieris filio Iſmenodora vxorem ambiret puellam quandam Bacchoni cognatam. ergo quia ſæpe cum eo colloquebatur & vnà erat, adfecta nonnihil eſt amore aduerſum adoleſcentem: cumque & audiret de eo dici in bonam partem, & ipſa humaniter loqueretur, videretque multitudinem generoſorum amatorum, amare eum cœpit. nihil verò indignũ ſe ipſa facere cogitauit, ſed contracto matrimonio vitam cum Bacchone degere. Quæ

res

res cùm per se videretur insolens, tum mater quoque adolescentis suspectam habuit domus maiestatem filio grauiorem: quidam etiam æqualium & venationis sociorum eo quod ætas Ismenodoræ non cum ipsius adolescentia congrueret Bacchonem terrentes, & dicteriis incessentes, difficiliores matrimonij oppugnatores iis ipsis fuere qui seriò id dissuadebant. Tamen Baccho aliis omissis, Peisiæ & Anthemioni quid ex re foret deliberãdum dedit: quorum hic iam senior, auunculus eius, Peisias amatorum acerrimus erat aduersarius, ideoq; nuptias pro virili impediebat, & Anthemionem culpabat, qui Ismenodoræ adolescẽtẽ proderet. Cõtrà Anthemio eum male aiebat facere, & cæteroqui probum, hîc ęmulari vitiosos amatores, dum domo, matrimonio, rebusq; magnis amicum priuaret, vt is horũ rudis & adolescens diutissime in palæstris se nudaret. Ergo ne se inuicem irritantes paulatim excandescerent, aduenerunt arbitriũ patri & qui cum eo erant deferentes. De reliquis amicis tanquam de cõposito Peisiæ Daphnæus patrocinabatur; Anthemioni Protogenes. Qui cùm effuse insectaretur Ismenodoram: ô Hercules, inquit Daphnæus, quid nõ expectemus, quando etiam Protogenes adest bellum amori facturus? cui seria & ioca omnia circum amorẽ & propter amorem sunt: cuius causa oblitus literarum, oblitus patriæ est, à qua non quinq; duntaxat dierum spacio abest Laij exemplo: qui tardus fuit & terrestris amor. Tuus verò, Protogenes, amor è Cilicia vsque Athenas

----alas præpetes rotans

trans mare aduolauit, vt formosos viseret, cumq; iis oberraret. Videbatur autem principiò talis quædam causa Protogeni suę fuisse peregrinationis. Oborto risu, Protogenes: Ego verò, inquit, tibi videor nunc amorem impugnare, non pro amore propugnare aduersus intemperantiam & libidinem, quæ turpissimis factis atque affectibus in honestissima se nomina intrudit? Turpissimum verò vocas, aiebat Daphnęus, nuptias, & viri cum muliere consuetudinẽ? qua nulla est aut fuit vnquam sanctior cõiunctio. Hęc quidem, respõdebat Protogenes, ad generationem necessaria nõ male laudibus vehunt legumlatores, & apud multitudinem prædicant. Veri amoris ne minima quidem particula in gynęceo extat: neq; ego vos dum aduersus mulieres

Impiè, in coniugia.

aut

aut virgines afficimur, amare. Nam neq; musca lac, neque fauos apis amat: neq; saginatores & coqui beneuolentiæ causa vitulos & aues in tenebris saginant. sed quemadmodum ad cibum natura moderato & sufficiente ducit appetitu: nimius iam vitium ingenerat, quod gulositas & helluatio dicatur sanè. ita comparatum est natura, vt vir & mulier mutuò à se voluptatem expetant: quæ verò ad hoc mouet concupiscentia, vehementior facta & effrænis, non cõuenienter amor vocetur. Amor enim vbi generosam adolescentis attigit indolem, in virtutem per amicitiam desinit: his aũt cupiditatibus, quibus mulier & vir se inuicẽ auent, si res optime cadat, licet corporis voluptate potiri, & formę ætatisq; fructum percipere. sicut Aristippus testatum fecit, qui Laidem apud se vituperanti quod non amaret, respondit. A vino quoq; & pisce non puto amari me, tamen vtroq; libenter vescor. Nam finis concupiscentiæ voluptas est & fruitio: amor expectatione amicitiæ amissa, non vult permanere, neque colere formæ gratia id quod molestum est, neq; id quod floret, si non fructum ingenij ad amicitiam & virtutem commodum efferat. Audis tragicum quendam maritum hæc vxori dicentem:

Odisti? ego me inuisum facile patiar tibi,
Lucro meamq; ducam contumeliam.

Nihilo magis hoc amator est, qui non ob lucrum, sed rei venereæ causa perfert vxorem prauam & inhumanam. sicut Philippides comicus Stratoclem oratorem deridens fecit,

Auersa retrò verticem quàm vix amas?

Si tamen hic quoq; adfectus sit amor nominandus, effeminatus & spurius, & in gynæceum tanquam ad Cynosarges pertinens: (immò sicuti aquilam quandam dicunt genuinam & montanam, quam Homerus nigram & venatricem vocauit: alia autem sunt spuriarum genera, quæ circum paludes captant pisces & aues ignauas, & sæpe cibi egentes lugubrem edunt præ fame sonum) genuinus amor est puerorum: nõ fulgens desiderio, vt de virgineo Anacreon ait, neque vnguentis delibutus: sed nudum eum & absque mollicie videbis in scholis philosophorum aut circa palæstras & gymnasia, ac venationes adolescentum, acuta & generosa admodum voce ad virtutem eos exhortantem qui digni sunt

Aquila.

sunt accuratione. mollem autem istum & domo affixum inuenies in mulierum gremiis & spondis versantem, semper mollia consectantem, & voluptatibus indulgentem à fortitudine, amicitia, instinctu animi diuino alienis, dignũ qui damnetur. Damnauit quidem Solon, qui puerorum amore & sicca vnctione seruis interdixit, concubitu mulierum non item. Est amicitia de rebus pulcris & scitis: voluptas vulgare quippiam & illiberale. ita liberale nõ est à seruo amari puerum. non enim hic amor nocet, vt mulierum. Plura dicere cupientem Protogenem repressit Daphnæus,* inquiens: Rectè per Iouem Solonis est à te facta mentio: eoque vtemur iudice amatoris:

Ad Thebas pueros in floribus expete amœnis,
Et femora, & dulcis corporis.---

Adiunge etiam Soloni Æschylum:

Femoris honorem non reueritus es tamen
Ingrate mî pro tot frequentibus osculis.

Alii derident eos, si velut sacrificuli & arioli amatores iubent in femora & coxam inspicere. Ego autem hoc permagnum pro mulieribus argumentum censeo. Si enim consuetudo naturæ aduersa cum viris nihil adimit amatoriæ beneuolentiæ, neque eam lædit: multo magis probabile est mulierum & virorum amorem naturæ opera vtentem per amicitiam ad gratiam peruenire. Quod enim, Protogenes, mulier viro obsequium præstat, gratia fuit ab antiquis dictum. quo sensu Pindarus dixit Vulcanum è Iunone sine gratiis natum: & quæ nõdum tempestiua nuptiis esset, eam sic compellat Sappho:

Pro coniugio honestè.

Videre mihi parua esse puella, & gratiarum expers.

Et ex Hercule quidam quærit,

An vi puellam cognouisti, an gratia?

Masculorum autem concubitus, si cum inuito fiat, violentus est: si cum volente, coniunctus molliciei & insaniæ secundum Platonẽ & belluinus ac naturæ repugnans, omninoq; ingratus, fœdus, & nihil habens venustatis. Itaque arbitror Solonem ista scripsisse iuuenẽ adhuc, & semine turgentem. prouecta autem ætate isthuc:

Grata mihi Veneris nunc sunt, & dona Lyæi,
Musarumq; viris dant ea lætitiam.

cùm iam veluti ex æstu & tempestate puerilium amorum

vitam in tranquillitate matrimonii & philosophiæ collocasset. Enimuerò si verum quærimus Protogenes, vna & eadem est amoris erga mulieres & pueros adfectio. Si autem contendendi ductus studio diuellere vis: grauis culpæ damnabitur puerilis amor. qui cum tardè in vita, & intẽpestiuè, quasi spurius & occultus extitisset, genuinum amorem expellat. Heri enim, amice, aut nudiustertius post denudationes corporum adolescentium in gymnasia obrepens, taciteque illiciens & prouocans, paulatim deinde in palæstris pennas adeptus, nõ cõpesci porrò potest: sed contumeliosè circumscribit amorẽ illum coniugalem, qui generi humano immortalitatem parat, naturam nostram pessum euntem illicò resuscitans generando. Is verò masculorum amorem voluptatem inficiatur, pudore & metu compulsus. cúmque opus ei sit aliqua præscriptione honesta cum formosos consectatur: culpam amicitiæ ac virtutis prætextu velat. Itaque in puluere versatur, frigida lauit, supercilium attollit, philosophari se ait & pudicitiam seruare foris, legis scilicet metu. ac noctu & per ocium

Pomum remoto dulce custode eripit.

Si verò, vt Protogenes ait, non est puerilis amoris communicatio rei venereæ: quomodo amor est Venere absente, cui deæ sorte hoc obtigit vt amorem foueat, qui honorem & vim tantam omnino nanciscitur, quantam illa tribuit. Sin est amor absque venere, tanquam ebrietas sine vino è ficulneo aut hordeaceo potu, is absque fructu & sine turbabit, fastidiosusque erit. Hæc cùm essent dicta, prę se tulit haud obscurè Peisias, succensere se Daphnæo, & eius sermonem iniquiùs ferre. Cùmque is paululum conticuisset, Proh Hercules, inquit Peisias, leuitatem & audaciam. hominésne è professo marem cum femina pudendis canum more deuincire? & Amorem è gymnasiis, ambulationibus, & sub dio pura atque aperta conuersatione traducere atq; includere in macella, cultellos, medicamenta, & veneficia lasciuarum mulierum. Nam pudicæ quidem neque amare conuenit, neq; amari. Hoc loco pater aiebat se Protogene apprehenso dixisse:

Hæc verba Achiuûm populum ad arma iam vocant.

Etenim per Iouem Peisias facit vt Daphnæi causæ me adiungam, modum ille excedens, & nuptialis amoris diuini-

tusque insitæ amicitiæ societatem è matrimonio tollens: quæ si amatoria suadela & gratia priuetur, quantum videmus iugis & frænis à pudore & metu ægrè continebitur. Non magnæ mihi curæ est, aiebat Peisias, hæc ratio. Daphnæum quidem video perinde atque æs affici. nam & æs non ita facilè ab igni, vt à fluente & ignito ære, si quis affundat, colliquatur emollitumque fluit: & hunc non perturbat Lysandræ pulcritudo: sed ad ignem accedens, * quem illa plurimum occultè habet iamdudum, eius contagio adficitur: neque obscurum est, nisi celeriter ad nos confugiat, colliquatum hominem iri. Interim video id fore, quod maximo opere effectum vellet Anthemio, vt offendam arbitros & meipsum. itaque desino. Sanè hoc ad rem conducit, aiebat Anthemio. nam ab initio statim aliquid de proposito argumento dicendum fuerat. Heic Peisias; Hoc, inquit, protestatus, omnibus mulieribus quod ad me attinet suos permitti amatores, Bacchoni aio cauendum esse ab Ismenodoræ diuitiis: ne dum eum in tantum fastum molemque admiscemus, imprudentes tanquam in ære stannũ aboleamus. Magnum enim est si adolescente cum muliere tenui & humili coniuncto, masculus sexus (vt vinum aqua dilutum) antecellit. Atqui hæc imperatura & superior est futura, quantum apparet. non enim aliàs proiecta gloria tanta, & nobilitate generis, atq; opibus, ambiuisset adolescentulum chlamyde etiamnum indutum, & cui adhuc pædagogus sit opus. Itaque ij qui sapiunt, ipsi tanquam alas mulierum præcidunt luxum ab opibus profectum, qui eas ita inanes facit & leues, vt sæpe auolent. Alioqui præstat aureis compedibus ligatum manere (quod fit in Æthiopia,) quàm diuitiis vxoriis. * Hoc verò non dicis, aiebat Protogenes, quòd ineptè & ridiculè Hesiodi præceptum nos inuertimus? siquidem is dixit:

Redit disputatio ad Bacchonis & Ismenodoræ causam.

Tum tibi coniugii maturè fœdus initur,
Cùm triginta annos, vel paulo plus ve minus ve
Impleris vitæ. quatuor quater, aut super vnum
Nata annos nubat.---

Opor. 694.

nos totidem ferè maiori natu mulieri tanquã palmulas & ficus * & immaturum virum applicabimus. Amat, dices eum, & vritur. Quid verò prohibet, quin comessatum

ad fores eius ipsa eat, cantet carmẽ quod à fletu ad ianuam vocatur paraklausithyrum, imagũculas sertis ornet, omni conatu cum riualib. decertet. hæc enim amatoria sunt. tum supercilium demittatur, luxu abstineat, & formam induat huic morbo conuenientem. si verò pudet, & casta est: domi desideat modestè, exspectetque procos & studia ambientium eius nuptias. Mulierem quidem amare profitentem quis non fugiat & abominetur, metuens ne impudicitiam hanc faciat sui matrimonii principium? Postquam loqui desiit Protogenes, Vidésne, inquit Daphnæus, mi Anthemio, rursum eos è causa propositum facere * necesse nobis qui non negamus, neque fugere, qui coniugialis amoris in choro sumus. Et profectò per Iouem, inquit Anthemio, defendit pluribus eos amare. sed aduersus obiectionem de diuitiis est agendum, qua maximè terret Peisias. Tum pater meus ista dixt: Quid tandem non dabitur mulieri vitio, si propter amorem & diuitias Ismenodoram reiiciamus? Esto enim imperiosa & diues. quid formosæ & iuuenculæ faciemus? quid nobilitate sua superbienti & illustri? Pudicæ vero nihil austerum, molestum

Diuitias per se non facere imperiosas mulieres.

* * *

& intolerabile habent. Ideò eas Pœnas siue supplicia vocant, viris iratas quando temperantes sunt. Nónne igitur optimum est è foro nuptum ducere Abrotonum aliquam Thraciam, aut Bacchidem Milesiam, quæ eo ipso quòd emitur, spondeat se obedientem viro fore? Sed tamen & harum nonnullis nouimus viros turpissimè seruiuisse: quando etiam tibicinæ Samiæ & saltatrices, Aristonica, & tympanum gerens Oenanthe atque Agathocleia regiis diadematibus insultaueruut. Semiramis Syra ancilla fuit famuli regii, regisque pellex. quam cùm Ninus rex ille magnus congressus dilexisset: adeò subegit eum atque contemsit mulier, vt postulauerit etiam ab eo concedi sibi, vti per vnum diem ipsa in solio regio sederet, daretque mandata. quod vbi rex dedit, imperauitque vniuersis vt Semiramidi perinde atque sibi obtemperarent & iussa capesserent: principiò ea stipatorum pertentãs animos moderatè quædam iussit: at postquam vidit eos nihil refragari, alacriterque obire mandata, capere eos Ninum, mox vincire, tandem necare iussit. quibus factis, ipsa regnum Asiæ splendidè per

dè per multos annos gessit. Belestia verò, dii boni, nónne barbara & emta mulier fuit? cuius templa & fana Alexandrini habent, Veneris Belestiæ nomine, ob amorem rege id permittente. Quæ verò heic Delphis communi cum Cupidine templo & sacris fruitur, aureaque stat iuxta reges & reginas Phryne, quánam dote suos subegit amatores? Verùm sicut isti ob suam imbecillitatem & molliciem imprudentes mulierum̃ præda sunt facti: ita rursum alii ignobiles atque pauperes ductis diuitibus splendidisque vxoribus corrupti non sunt, neque de animi magnitudine quicquam dimiserunt, sed honorati & imperantes ipsi amicè cum iis vixere. Qui verò vxorem in arctum cogit & comprimit veluti annulum digito ob gracilitatem aliàs delapsurum: similis est eorum qui equas tondent, & deinde ad fluuium vel lacum adducunt. nam suam formám conspicientes fœdatam, ferociam dicuntur amittere, ac pati porro ab asinis se conscendi. Equidem illiberale est diuitias vxoris virtute aut genere antiquiores ducere: iunctas autem his rebus auersari, stultum. Antigonus præfecto muniendæ Munychiæ scribens, iubebat non modò millum facere validum, sed & ipsum canem macerare: nimirum vt Atheniẽsium opes attereret. At marito diuitis vel formosæ mulieris non conuenit vt eam deformem pauperémve redigat: sed vt seipsum continentia ac prudentia, nihilque eorum quæ vxor habet stupendo æqualem ei, suique iuris præstet, moribusque suis veluti in trutina pondus momentumque sibi paret, quo vxorem deprimat & sibi obtemperantem habeat & vt simul vtiliter * Quinetiam ætate Ismenodora ad nuptias idonea est, vt quæ parere possit. audio enim in ipso eam nunc ætatis vigore esse. simulque ad Peisiam arridens, Nullo enim aiebat, riualium grandior natu est, neque canos habet, vt nonnulli eorum qui Bacchonem adsectantur: quorum si tempestiua habetur consuetudo, quid impedit quin ipsa quoque adolescentem tractare possit meliùs, quam quæuis iuuencula: Difficulter enim commiscentur iuuenes, & vix longo temporis decursu ferociam libidinemq; exuunt: initio æstuant & iugum detrectant, maximè autem si quis amor exsistat, is, sicut ventus gubernatore absente nauim, facilè matrimonium conturbat atque confundit, cùm iuuenes inui- *

De ætate inæqualium matrimonio.

cem regere & parere non possint. Iam si nutrix infantem, puerum magister, ephebum gymnasii præfectus, amator amasium, adultum lex & prætor regit, ac nemo sui prorsus iuris & omnis imperii immunis est: quid mali habet res, si cordata mulier ætate minoris mariti iuuenis gubernet vitam: vtilis quia prudẽtia eum superat, suauis autem & grata amando futura? In summa verò venerari nos, qui Bœoti sumus, Herculem decet, & matrimonio ætate inæqualium non esse iniquos: cum sciamus hunc Megaram vxorẽ suam annos natam XXXIII. Iolao nuptum dedisse, annum tunc agenti sextum supra decimum. Dum hæc illi inter se colloquuntur, Peisiæ socius (sic enim narrabat pater) equo citato ex vrbe venit, mirum renuncians, audaxque facinus. Etenim Ismenodora existimans, vt erat probabile, ipsum Bacchonem neutiquam à nuptiis abhorrere, tantùm eos vereri qui dehortabantur: statuerat adolescentem non dimittere. Itaque accitis qui amicorum maximè erant audaces, eiusque amori fauebant, & mulieribus familiaribus, re cum iis composita, horam exspectauit, qua Baccho erat in palæstram præter domum ipsius iturus. Qui vt eò venit vnctus, duobus aut tribus comitantibus, ipsa sub fores ei occurrit Ismenodora, ac chlamydem modò eius attigit: amici autem formosum istum pulcrè in chlamyde ipsa & læna arreptum frequentes intra domum pertulerunt, statimq́; fores occluserunt. Simul & mulieres intus Bacchoni chlamydem deripuerunt, & nuptialem iniecerunt vestem. serui autem circumcursitantes olea lauróque fores non Ismenodoræ modò, sed Bacchonis etiam redimiuerũt. & tibicina canens per vicum transiuit: Thespiensium verò & hospitum alii risere, alii indignati sunt, ac gymnasio pręfectos instigauerunt, quorum est validum in ephebos imperium, & valdè diligenter attendunt eorum facta. sed qui certabant, nihil istos morati, theatro relicto ad fores Ismenodoræ accurrerunt, ibique inter se collocuti & altercati sunt. Postquam ergo Peisiæ amicus tanquam in bello aduenit concitati equi cursu, idque ipsum perturbatè renunciauit, raptũ esse ab Ismenodora Bacchonem: Zeuxippum aiebat pater risisse, vtque erat Euripidis studiosus, versum hunc pronunciasse,

Bacchonẽ Ismenodora rapit.

Luxurians opibus more hominum mulier agit.

Peisiam

Peisiam verò exsilientem clamasse: Proh deûm fidem, quis finis erit euertentis ciuitatem nostram licentiæ? iam enim libertas nostra in violationem legum excidit. quãquam ridiculum fortasse est ob leges & ius indignari, cùm ipsi naturæ vis fiat, iniustè sub mulierũ redactæ imperium. Quid Lemnus tale habuit? Eamus nos, eamus, vt gymnasium quoq; & curiam mulieribus tradamus, si omnino eneruata est ciuitas. Ergo præeuntem Peisiam Protogenes comitatus est, partim socius indignationis, partim eum demitigans. Anthemion autem: Audax profectò, inquit, facinus hoc est, & re vera Lemnium. ipsi enim nouimus vehementem mulieris amorem. Tum renidens Soclarus: Putas verò, inquit, raptionem vimque factam esse, non defensionem & callidum artificium astuti adolescentis, qui ex vlnis amatorum profugerit in manus pulcræ & formosæ vxoris. Noli hæc, aiebat Anthemion, dicere aut suspicari de Bacchone. qui etiamsi non fuisset natura simplex & candidus, tamen me hoc non celasset: cui & alia sua arcana credebat omnia, & sciebat me hac in re promtissimum esse Ismenodoræ adiutorem. Amori autem (non iræ, vt aiebat Heraclitus) repugnare difficile est: qui quod cupit, vel vita vel pecunia vel fama redimit. Nã quid modestius Ismenodora in vrbe fuit? quando aut turpis de ea sermo, aut suspicio facti inhonesti de eius domo incidit? Sed videtur profectò diuino aliquo instinctu, qui humanam excedat rationem, impulsa fuisse. Ibi Pemptides arridens: Nimirum, aiebat, corporis quidam est morbus, qui sacer dicitur. vt absurdum non sit morbum animi furiosissimum & maximum à quibusdam sacrum & diuinum appellari. Cæterùm sicut in Ægypto aliquando vidi vicinos duos litigãtes, cùm serpens arrepsisset, ambos eum bonum genium vocare, ita quidem, vt sibi eum vterque vindicaret: ita non sum miratus amorem, ingens ac diuinum bonum à vestrûm aliis in virorum conclauia, ab aliis in gynæceum trahi: quando tanta vis, tantus honor est amori, vt à quibus omnino expelli debebat & opprimi, ij eum amplificent atq; prædicẽt. Et adhuc quidẽ me continui, quòd de re propria magis quàm cõmuni videbam esse disceptationem. Nunc autem Peisia digresso, libenter è vobis audiuero, quónam respexerint ij, qui primi nomen dei Amori fecerunt. Post-

quam cōticuit Pemptides, & pater cœpit aliquid de hac re dicere, alius ex vrbe venit, qui verbis Ismenodoræ Anthemionem accerseret. Nam tumultus crescebat, & gymnasii præfectis inter se non conueniebat, cum alter reposcendum Bacchonem censeret, alter negocio non necessario supersedendum duceret. Proinde surrexit Anthemion, & abiit. Pater autem Pemptidem nominatim alloquens, Videre, inquit, rem mihi tentare magnam, audaxque facinus, atque adeò immobilia, quod dicitur, mouere, causam postulans reddi ac demonstrari nostrarum de iis opinionum. Sufficit enim antiqua & à maioribus ad nos propagata persuasio, qua nullum euidentius inueniri potest argumentum.

Amor an sit deus.

* *Neq; enim scientiam hanc mens callida reperit:*

sed fundamentum quoddam & basis pietati communis est posita: cuius si vno in loco labefactetur stabilitas & certitudo, reliqua omnia ruinam minabuntur. Audiuisti haud dubie quo tumultu exceptus fuerit Euripides, cùm hoc fecisset Melanippæ principium.

Iupiter, sed haud noui, nunc mutatus mihi
Inimicus est. - - -

* & quidem fidebat autor tragœdiæ, diligentissimè & ad publicos conuentus accommodatè scriptæ. mutauit tamen versum, isq; nunc sic legitur,

Qui dictus est à Veritate Iupiter.

Neque verò refert, vtrum de Ioue vel Minerua, an verò de Amore quæ perhibentur, in dubium voces. Non enim nūc primùm aram & hostiā Cupido exigit, neq; ab aliqua barbarica superstitione aduena est, sicut Attæ quidam & Adonæi qui dicuntur, ab semimaribus & mulieribus introductus, vt libidine quadam inconuenienti fruatur, & meritò tanquam spurius inter deos ad causam dicendam citetur. Enimuero Empedoclea ista legens amice,

* *Est in eis & Amor, plane, quàm cætera longus,*
Quamq; eadem latus: sed eum tu conspice mente,
Nec stupidus frustra hunc oculorum lumine quære:

intelligendum est hęc de Amore dici. Neq; enim visu deus, sed intelligentia à nobis cernitur iste, vnus de antiquissimis, de quorum singulis si certū indicium quæras, omnia templa peruagans, & quamuis aram sophisticum sub

examen

examen vocans, nihil calumniæ & inquisitionis relinques immune. Ne procul abeam:

A. Non ego satis video qualis dea sit Venus.
B. Hæc est, quæ hominibus inserit Cupidinem,
Cuius, quicunq; terras incolimus, proles sumus.

Venerem sanè Zeidoron, id est vitæ largitricem Empedocles, Frugiferam Sophocles scitè & conuenienter appellauerunt. Tamen magnum illud & admirandum opus est Veneris, sed quod Amor adiuuet præsens. quo absente res venerea neq; expetendum aliquid est, & omni honore ac amicitia vacat. Coitus enim absque amore, sicut fames & sitis, implenda finitus cupiditate in nihil pulchrum desinit. sed Venus Amore fastidium abolens, amicitiam ingenerat & animos contemperat. Itaque Parmenides Amorem ostendit Veneris operum esse antiquissimum, in libro de ortu mundi sic scribens:

Ante omnes alios superos generauit Amorem.

Hesiodus autem naturæ congruentiùs mihi videtur Amorem facere omnium antiquissimum: vt per eum omnia nascantur. Ergo si Amorem decretis ei honoribus spoliamus, ne Veneris quidem cultus suo loco manebit. non enim hoc dici potest quosdam Amorem conuicijs exagitare, abstinere ea à Venere. sed ex eadem scena audiuntur hæc,

Amor ociosus est, & occupat pigros. & rursum:

O liberi, non Cypris est tantum Cypris,
Sed plurimis respondet nominibus suis.
Est orcus illa, vis est indomabilis,
Et Rabies est insana.----

Sicut & reliquorum ferè deorum nullus effugit maledicta inscitiæ ad conuiciandum facilis. Considera enim Martem veluti in ærea tabula Amori è regione & ad lineam oppositum, quantos ei honores detulerint homines, & qualibus vicissim impetant conuicijs,

Cæcus, mulieres, est Mauers, nihil videns
Similis apro quæcunq; conturbat mala.

& Homerus eum homicidijs pollutum vocat atque Alloprosallon, quòd subinde ab vna parte ad alteram desciscat. Chrysippus nomen Martis ἄρης interpretans obtrectat & calumniatur, ita exponens vt ansam dederit ijs qui rationi* repugnantem partem, in qua irarum ardores exsistunt, pu-

Ilia. ε. sæpe etiam alias.

tent Martis voce innui. Sic alij dicent Venerem esse concupiscentiam, & Mercurium sermonem, & artes Musas, & Mineruam sapientiam. Vides quantum nos maneat impietatis profundum, si singulos deos in affectiones, facultates, & virtutes transscribamus? Video, aiebat Pemptides. neque deos mutari in adfectiones animi fas est, neque has pro dijs putare. Quid ergo, inquit, pater Mars an videtur tibi deus? Respondit Pemptides Martem sibi deum videri eum, qui partem animi irascentem & virilem componat. Tum exclamans pater, Ergóne, inquit, quod nos perturbat, Pemptida, quod pugnax est & aduersarium deum habet? quod amoris, societatis, & congressus est efficax, eo caret. est verò deus qui homicidia, arma, iacula, murorum oppugnationes, prædationesque inspiciat & gubernet Enyalius & Stratius inde dictus: adfectio animi & amicitia in nuptias & communitatem desinens nullum deorum testem, inspectorem, ducem, adiutoremque habet? Sed capreas quidem qui venantur, & lepores, syluestre quoddam numen est quod præsens exhortetur & adiuuet: & Aristæo vota faciunt foueis actis aut laqueis positis qui lupis aut vrsis insidiantur,

Ille feris primus pedicas quia tendere cœpit:

& Hercules cùm esset sagittam aui intentaturus, alterius dei auxilium implorat, vt est apud Æschylum,

Venator Apollo sagittam rectà dirigat:

viri autem pulcerrimam amicitiæ venationem molientis, neq; deus, neque genius vllus conatum adiuuat? Ego quidem neq; quercus, neq; mori, neq; labruscæ, quam Home-

Odyss. ε. 69 rus prædicans ἡμερίδα ob teneritatem vocat, germine deformius aut deterius germen hominē censeo, mi Daphnæe: cum eius pullulatio progressum habeat pulchritudine cùm corporis tum animi splendētem. Estne, inquit Daphnæus, per deos, qui secus sentiat? Ii, aiebat, pater, mehercle, qui opinantur arationis, sationis, plantationis curam dijs conuenire. Non enim Nymphæ quædā illis sunt Dryades, eundem cū arbore finē æui sortitæ: & Bacchus (vt apud Pindarum est) arborum fructus, autumnumq; splendidum efficit: adolescentum & puerorum in flore ætatis formandorum componendorumq; nutritio atque incrementa nulli deorum

rum aut geniorum curæ erunt. neq; est qui procuret vt natus homo ad virtutem rectà feratur, neq; indoles eius generosa auertatur & frangatur destituta ductore, aut ob prauitatem eorum cum quibus viuit? Mihi quidem hoc turpe dictu videtur, ingratiq; puto est, hoc loco humanitatem deo detrahere, quæ vsquequaq; dispersa, nulli vsui nostro deest, etiam eorum quorum finis necessarius magis est quam pulcher. Ita statim partus noster, sanè non speciosus, vt qui doloribus & sanguine conficiatur, tamen habet diuinam inspectricem & obstetricem Lucinam. Nimirum autem præstabat non nasci, quàm fieri malum inopia curatoris & custodis. Iam ne ægrotantem quidem hominem deus deserit, qui istis est præfectus vsibus, neq; morientem. Sed est quidam qui animas hinc abducat auxiliarius, qui somnũ conciliet, & animam ad manes deducat. sicut ille ait:

Non nox enim genuit me principem lyræ,
Vatemve, vel medicum: sed qui mortalium
Animas suis ductor reponam sedibus.

Et quidem hæc multas habent difficultates. Nullum verò sanctius dici potest studium, neque certamen, vllamve contentionem arbitrio suo gubernare magis conuenit deo, quàm pulchrorum & formosorum. nihil enim habet turpe, nihil coactum: persuadendo & gratia labor verè dulcis factus ducit ad virtutem & amicitiam: quæ neq; sine deo potest ad debitum finem peruenire: neq; alium habet ducem & præsidẽ de dijs, quàm Amorem Musarum, Gratiarum, & Veneris sodalem. Desiderij enim suauem segetem seminans tacitè in viri præcordijs, vt ait Melanippides, suauissima pulcerrimis permiscet. Aut quomodo aliter dicemus Zeuxippe? Omnino sic potissimùm, ait hic: contrarium enim apertè absurdum est. Tum pater: Nonne, inquit, absurdum & hoc sit, cùm amicitiæ quatuor sint genera, sicut antiqui distinxerũt, primum naturale, secundum cognationis, tertium societatis, quartum amoris, & quoduis reliquorũ habeat deum aliquẽ sibi præfectum, siue Amicitiæ patronum, siue Hospitalem, siue Gentilem aut Paternum: solum quartum quasi impium absque procuratore relinquatur? cùm quidem plurimum curę & gubernationis desideret. Id quoque, aiebat ille, à ratione est alienum. Enimuerò, intulit pater, Platoni quoq; heic aliquis manum iniecerit. cuius sententia

Amicitiæ genera quatuor.

*

tentia

Furorum genera.

tentia * & egredientia. Furor enim à corpore in animam diditus intemperie aliqua, aut commixtione, aut noxij spiritus illapsu, morbus est asper ac difficilis. Alius autem est non expers diuini instinctus, neque indigena, sed aduena afflatus & conturbatio rationis, eiusque principium & motus a meliore est facultate. eius communis adfectio vocatur enthusiasmus, qui est furor diuinitùs immissus. Sicut enim ἔμπνουν vocatur quod spiritu est repletum, & ἔμφρον quod prudentia: ita huiusmodi exagitatio & fluctuatio animæ enthusiasmus dicitur, ob communicationem diuinioris facultatis. Enthusiasmorum porrò genus diuinationi coniunctum fit Apolline inspirante: cum bacchatione, à Libero est patre:

----& cum Corybantibus saltabitis,

inquit Sophocles. nam Magnæ matris & Panici furores Bacchi cum orgijs conueniunt. Tertium genus à Musis est, quod excitatum in tenera anima atque placida, poeticam & musicam vim exsuscitat. Arimanius autem ille & bellicosus enthusiasmus satis notum est quod debeatur Marti: cui eo conciti bacchantur sine Gratijs & cithara * * * populum armans. Restat autem furoris quo ratio in homine conturbatur nō obscurum aut tranquillum, Daphnæe, genus: de quo è Pemptida hoc quæram * * fructum, thyrsum quassat: diuinorum furorũ eum qui circa pueros præclaros & pudicas feminas cernitur, longè acerrimum esse & calidissimum. Nonne enim vides, bellatorem armis positis liberari bellico furore?

Illius ex humeris læti mox arma ministri
Detraxere.----

spectatque deinde reliquos ipse bello defunctus. Bacchicas quoque & Corybanticas saltationes modulatione è trochæo, & cãtu è Phrygio modo emoto sedant. Eodemque modo Pythia à tripode & spiritu digressa conquiescit. Furorem autem amatorium, vbi is hominem rectè inuasit atque inflammauit, non Musa aliqua, non demulcens incantatio, non loci mutatio compescit. Sed & præsentes amant, & absentes desiderant, & interdiu sectantur, & noctu ad fores excubant, & sobrij vocant pulchros, & bibentes canunt. Et non, vt quidam dixit, visa poetarum ob efficacitatem somnia sunt vigilãtium: sed de visis aman-

amantium est verum. loquuntur tanquam ad præsentes, salutant, incusant. Etenim visus videtur alia simulacra in humido depingere, facilè euanescentia & intellectum destituentia. at visa amantium quasi vi ignis inscripta in encausto, imagines in memoria relinquunt, motu, vita, sermone prædita, semperque permanentia. Cato Romanus dicebat amantis animam degere in amasiæ * * * & species, & mores, & vita, & actiones: quibus ductus celeriter conficit magnum iter, vt Cynici aiunt: compendiosam inueniens viam ad virtutem. etenim amicitiam * veluti fluctu, adfectione simul cum deo inuehens. Dico autem summam rei: enthusiasmum amantium neque diuino afflatu carere, neque alium habere deum præsidē & aurigam quam eum cui nunc rem sacram facimus, diemq; festum agimus. Enimuerò cum dij maximè à potentia & vtilitate laudentur (quomodo de bonis etiam humanis duo hæc, regnum & virtutem, diuinissima, censemus atque appellamus) tempus est vt consideremus, an vlli deorum Amor potentia cedat.

Amoris siue Cupidinis potentia.

Sanè magnam vim victoriæ effert Venus, vt Sophocles ait: magna vis Martis. & quodammodo reliquorum deorum facultatem in hæc duo videmus diuidi, ad bonum aliquod adipiscendum, & ad resistendum malo. ab initio innatum fuit animis, vt Plato ait * * formas. Hoc igitur initio perpendamus, quòd res venerea denario prostat: neq; eius gratia quisquam non amans vel laborem pertulit, vel periculum adijt vllum. Ac ne heic Phrynas nominemus, amice, aut Laidas, Gnathænium

Sub vesperam lucernæ succendens iubar
sæpenumero exspectans & vocans præteritur.
At subitò exoriens ventus --- magni amoris ac desiderij, concubitum cum femina reddidit precio Tantali talentis comparabilem. Adeò imbecillis & fastidiosa est Veneris gratia, Amore non adspirante. Idque hoc argumento magis etiam cognosces. Multi concubitus socios passi sunt esse alios, non cum scortis modò, sed etiam vxores ijs suas prostituentes. vt Cabbas ille Romanus, qui cùm Mœcenatem excepisset, & eum nutibus videret ad suam vxorem alludere, sensim capite inclinato somnum simulauit. cùm autem interim seruorum quidam ad mensam accessisset extrinsecus, ac vinum suffuraretur, apertis oculis, Perdite, inquit,

quit, an nescis me soli dormire Mœcenati. Hoc quidem indignum est facinus fortasse: & erat quoque Cabbas sannio. Argis contentio erat Nicostrato & Phayllo de republica. Eo cum venisset Philippus rex, apparebat hunc si vxorem quæ erat insigni forma, regi abutendam præberet, magistratum aliquem sibi & principatum impetraturum. cumq; sentiret hoc Nicostratus, & circa fores domus obambularet, Phayllus vxori crepidas subligauit, chlamydeq; & causia Macedonica ornatam, tanquam vnum de pueris regijs, ignotam alijs regi submisit. An verò cùm tot fuerint sintque amatores, vllum nosti qui vel Iouis honorandi gratia amasium prostituisset? Non quidem puto: vnde enim? quando etiam tyrannorum qui se dictis aut factis in rep. opponat, nemo est: multi autẽ qui de amore formosorum & bonorum aduersus eos certamina susceperint. Perhibitum est enim Aristogeitonem Atheniensem & Menalippum Agrigentinum nõ contendisse cum tyrannis, etsi eos viderent omnia vastare, & violentæ indulgere libidini. postquam autem tyranni eorum tentarunt amasios, tanquam asyla & sacrosancta defensuri cum capitis periculo illis restiterunt. Fertur etiam Alexandrum Theodoro Proteæ fratri scripsisse, Mitte mihi musicam tuam, & pro ea talenta x. accipe, nisi ipsam amas. & rursus cùm vnus de socijs Antipatridas ad ipsum cum psaltria comesatum venisset, & ea perplacuisset, quæsiuisse ex Antipatrida, numnam amaret psaltriam: cumque is admodum à se eam diligi respondisset: fatum Malè ergo pereas malus: abstinuisse etiam contactu mulieris. Porrò autem considera, quantùm amoris adsit operibus Martijs, non ignaui (vt Euripides vocat) non mollis,

Non mollibus puellarum infixi genis.

Vir enim Amoris instinctu repletus, nihil indiget Marte pugnaturus in hostem: sed sui dei fretus præsentia, per

Ignem, marisq; fluctus, atq; turbines
Venti paratus est transire,---

amici gratia, prout is iusserit. Etenim de Niobæ filijs apud Sophoclem, cùm ij sagittis necarentur, vnus nullum alium auxiliarium inclamat, quàm amasium:

*O * circum me componere.*

Scitis verò Cleomachus Pharsalius qua de causa in pugna perierit? Mihi sanè, inquit Pemptidas, ignotum est, sed audire

dire

scire velim. Et profectò cognitione digna res est, aiebat pater. Flagrante inter Chalcidenses & Eretrienses bello, Chalcidensibus auxilio venerat Cleomachus. Videbantur autem hi peditatu satis valere, sed equites hostiū pellere ma- *Cleomachus.* gni erat arduūq; res laboris. itaque Cleomachum socij hortabantur, magno virum animo, vt primus equitatum hostilē inuaderet. Is ex amasio qui vnà aderat quæsiuit, spectatorne esse certaminis vellet: cumq; is affirmasset, blandeq; exosculatus galeam ei imposuisset, animo elatiore iā Cleomachus Thessalorū optimis ad se collectis, alacriter in hostem irruit, ita vt equitatum eorum conturbauerit atque disiecerit. fugaq; exinde etiam grauis armaturę militum facta, vi Chalcidenses victoriam obtinuerunt, Cleomacho in pugna interfecto. Eius sepulcrum in foro monstrant Chalcidenses, cui etiamnum magna insistit columna. cumq; antè masculum amorem vituperassent, tum altero magis amplexi sunt atq; honorauerūt. Aristoteles Cleomachum quidem scribit mortuum, cùm pugna vicisset Eretrienses. eum verò, cui osculum amasius dedit, fuisse de Chalcidensibus è Thracia, missum auxilio Chalcidensibus Eubœensibus. itaque cani apud Chalcidenses: O pueri, quibus bonæ gra- *Impie.* tia boniq; parentes obtigerunt, non inuidete bonis formæ & ætatis fructum. cùm fortitudine enim etiam membra soluēs amor in Chalcidensiū floret vrbibus. Dionysius poeta in quæstionibus Antonem amatoris, amasij nomen Philistum prodit. Apud nos, Pemptida, Thebanos nonne amator amasium armatura donat, inscripto nomine ardetæ? Mutauit autem apud nos ordinem grauis armaturæ Pammenes, amatorius homo. & Homerum culpauit vt amoris ignarum, qui secundum tribus & curias institueret manipulos Achæorum, neq; amatorem iuxta amasium collocasset, vt sic illud fieret, quod ipse dixit: *Ilia. 6.362*

Asspida tunc scutum, galeam galea, atq; virum vir
Fulciebat. ---- quæ sola est inuicta acies. Nam tribules profectò, familiares, adeoque parentes etiam & liberos sunt qui deserant. per medios amatorem & amasium nullus vnquam penetrauit hostis. qui etiam nulla cogente necessitate ostentant audaciam suam & vitæ contemtum. Sic Thero Thessalus sinistrā parieti applicuit, & ense dextra stricto pollicem amputauit, prouocans ad hoc ęmulandum

dum riualem, alius quidam cùm in pugna cecidisset in faciem, ab hoste iam icturo petijt, vt exspectaret tãtisper dum se in tergum conuerteret, ne amasius eum videret in tergo vulneratum. Non modò itaque bellicosissimæ gentes amori sunt deditissimæ, Bœoti, Lacedæmonij, Cretenses: sed & de veteribus Meleager, Achilles, Aristomenes, Cimon, Epaminondas. nam & hic amasios habuit Asopicum & Caphisodorum, qui cum eo apud Mantineam occubuit, ac iuxta sepultus est. & Mo* terribiliorem hostibus factum quòd primùs substitisset & ferijsset Euchamus Amphissensis, heroicis honoribus est à Phocensibus ornatus. Herculis verò amores enumerare est ob multitudinem molestum. Iolaum certè existimantes fuisse amasium eius, etiamnum venerantur, amoremq; amantibus amasij iureiurando apud sepulchrum eius firmare solent. fertur etiam rei medicæ peritus cùm esset, Alcestidem iam desperatam Admeto restituisse coniugis amatori, suo amasio. Quin & Apollinem Admeti fuisse amatorem fabulæ aiunt, ideoque ei per magnum annum seruiuisse. Commodùm autem nobis incidit Alcestidis mentio. Nam cum Marte quidem non multum est mulieribus rei. furor autem amatorius ad audendum aliquid, atque etiam moriendum impellit. Quod si quid ad veritatem fabulæ conducunt, Alcestis, Protesilaus, & Orphei Eurydice ostendunt, soli Amori Plutonem esse dicto audientem, quanquã hic aduersus alios omnes, vt est apud Sophoclem, neque æquitatem curat, neque gratiam,

Soloq; iure simpliciter stricto vtitur:

tamen amantes reueretur, ijsque solis non est implacabilis neque indomitus. Proinde bonum quidem est, amice, sacris initiatum esse Eleusinijs. ego autẽ Amoris orgia agentibus eiusque mystis video meliorem esse apud manes conditionem: neque fidem fabulis adhibens, neque omnem tamen derogans. Bene enim dicunt, & diuina quadam fortuna veritatem attingunt, dicentes Amori deditis reditum ab inferis concedi: quorsum autem & quomodo ignorant, veluti à semita aberrantes, quam primus hominum Plato philosophiæ auxilio perspexit. Sunt quidem etiam in Ægyptiorum fabulis exilia quædam veritatis vestigia: sed indagatorem desiderant acutum, & qui magna è paruis venari queat. itaq; ea missa faciemus. Cæterùm post vim Amoris tantam,

iam

iam nunc consideremus eius erga homines benignitatem & gratiam. non an multa ipsa vtentibus bona paret: cùm hæc omnibus sint manifesta: sed an pluribus ac maioribus commoditatibus amantes adficiat. Nam Euripides quidem, quanquam amatorius minimum hoc admiratus prædicauit, ----*musicam*

Amor docet, quamlibet eius rudem prius.

ille verò & socordem antè, prudentem facit, & fortem qui priùs inaudax erat: (quomodo adurendo ligna de mollibus dura redigunt) munificus autem & liberalis fit omnis amans, quanquam adhuc fuerit tenax, auaricia ista & pusillanimitate quasi ferro igne emollita: ita vt magis iam gaudeat dans amasio, quàm ab alio accipiens. Nostis enim, quomodo ad Anytum Anthemionis F. cùm splendido conuiuio hospites excepisset, comesatum venerit Alcibiades amasius eius, & dimidio ferè poculorum ablato discesserit. hospitibusq; molestè ferentibus, & contumeliosè Anytum ab Alcibiade tractatum esse dicentibus, ac superbè responderit Anytus; immò humaniter sanè, qui, cum licuerit ei omnia auferre, tam multa mihi reliquerit. His delectatus Zeuxippus: dij boni, inquit, quàm parum abest quin à maioribus ad nos propagatum Anyti propter Socratem & philosophiam odium aboleretis: si quidē ita placidus in amore & generosus fuit. Esto, inquit pater. Præterea autem è morosis & tristibus in conuictu humaniores redigit atque suauiores. nam sicut

Fit domus accensi flammis illustrior ignis:

ita hominem quoq; calor amoris facit luculētiorem. Multi tamen sunt, quibus aliquid planè rationi aduersum accidit. qui si in ædibus noctu fulgorem videant, diuinum hoc deputant, atq; admirantur: cùm verò animū abiectum & humilem subito impleri vident elatione, libertate, magnificentiæ studio, venustate, largitate, non subit ijs re ipsa coactis Telemachi illud dicere:

Omnino est est aliquis intus deus.---- Odyss. π. 183.

Illud verò, aiebat Daphnæus, nonne diuinū est, quòd amator reliqua omnia contemnens ferè, nō socios modò & familiares, sed leges etiā, magistratus, reges, nihilq; metuens aut demerens, atq; etiam bellicosum fulmen audens subsistere: simul atq; formosum vidit,

Vt gallus alas trepidus dimittens pauet,

omnisq; eius audacia & ferocia animi penitus concidit. Est verò apud Musas nō indigna quæ commemoretur Sappho. Nam Romani quidem Cacum Vulcani F. aiunt ignem & flam̄as ex ore euomuisse. ipsa autē verè igni mixta loquitur, & per carmina calorem corde conceptum emittit, suaue sonantibus musis amori medicans suo, vt ait Philoxenus. * Sed nisi ob Lysandrę amorem oblitus es, Daphnęe veterum oblectamentorum, in memoriam reduc nobis elegantes illos Sapphûs versus, vbi ait repente visa sibi amasia vocem inhibitam, arsisse corpus, seque pallore, tremore, & vertigine correptam. Cùm id carmen recitasset Daphnæus, vt* excipiens sermonem pater, An non, inquit, hæc apertè ostendunt à deo occupatum animum? non hic animi æstus diuinus? quid tale aut tantum accidit Pythiæ cùm tripodem attigit? quemnam orgia agentium tibia, & Magnæ matris carmina atq; tympanum sic animo abalienauerunt? Idem * corpus, eandem pulchritudinem multis cernentibus, solus amatorius homo capitur. idq; certa de causa. non enim intelligimus Menandrica ista,

----est morbus opportunitas
Animæ, quòd ictus vulnus accipit graue.

* sed in causa est deus, alium tangēs, alium præteriens. Quod autem initio tempestiuum dicere fuit, id ne nunc quidem ad animum accidens, & in buccam veniens, vt optimus ait Æschylus, puto omittēdum: est enim valdè magnum. Fortassis enim, amice, reliqua etiam omnia, quæ sensu nullo percipiuntur, alia per fabulas, alia legibus, alia denique ratione fidem principio inuenerunt, certè vt de dijs hanc conciperemus, quæ obtinet, opinionem, omnino autores nobis ducesque fuerunt poetæ & legumlatores: adde his tertio loco philosophos. Omnes hoc vno dicunt ore esse deos. de numero eorum, ordine, natura, & potestate maximę sunt inter ipsos dissensiones. Quos enim philosophi deos agnoscunt, ij morborum, senij, laborumque expertes perhibentur, qui (vt ille ait) latè sonantem Acherontis effugere traiectum. Itaque etiam philosophi poetarum istas Eridas. Litas non admittunt, neq; Terrorem & Metum volunt deos, aut Martis esse filios. in multis rebus etiam legum conditoribus repugnant. vt Xenophanes, qui Ægyptijs præci-

piebat,

piebat, si Osirin mortalem crederent, ne eum colerent, si deum, ne deplorarent. Rursum poetæ & legumlatores neque audire philosophos, neque intelligere possunt, quando hi ideas quasdam, & numeros, & vnitates, & spiritus pro dijs ponunt. denique maxima est sententiarum diuersitas & repugnantia. Ergo sicut olim fuerunt Athenis tres factiones, Paralorum, Epacriorum, Pediæorum, inter se discordes & animis abalienatis: quæ tamen in vnum coeuntes, communibus suffragijs Solonem compositorem, arbitrum, & legumlatorem delegerunt, qui citra controuersiam omnibus alijs virtute videbatur anteire. sic tres illæ sectæ de dijs dissentientes, aliæq; suis suffragijs aliò tendentes, neq; facilè vna alterius sentẽtiæ subscribentes, de vno Amore consentiunt, eumque vnanimes in deorum numero ponunt poetarum, philosophorum, legislatorumque maximi, confertim collaudantes, & prolixè. Pittacum quidem Alcæus * negat à Mitylenæis consensu creatum tyrannum. Nobis * autem rex, princeps, & moderator ab Hesiodo, Platone, & Solone in Academiam ex Helicone deducitur, coronatusque & ornatus inuehitur cum multis amicitiæ societatisq; bigis. non quales ait Euripides,

Sine ære facta contineri compede:

frigidam ille & molestam vsus causa præ turpitudine prætexens amori necessitatem. Sed quę alis ferantur, ad res pulcerrimas & diuiniores, de quibus alij meliùs dixerunt. Hæc locuto patre, Soclarus: vides, inquit, iterum te eandem incurrere culpam? qui nescio quomodo vi te subducis, iniusteque (liceat enim dicere quod sentio) debita nos defraudas sacri sermonis explicatione. nam & nuper Platonis Ægyptiorumque quasi inuitus mentionem cum fecisses, deinde eos præterijsti, & nunc idem facis. Sanè quæ Plato, aut potiùs opera ipsius deæ istæ elocutæ sunt disertè, ne iubentibus quidem nobis te relaturum arbitror. quod verò obscurè innuisti Ægyptiorum fabulam de amore cum Platonis sententijs eodem redire, id omnino tibi explicandum & apud nos edisserendum est. erimus autem contenti, etiam si pauca de rebus magnis audiamus. Rogantibus simul etiam alijs, pater sic disseruit. Ægyptij eodem quo Gręci modo duos faciunt Cupidines, vulgarem vnum, (qui Pandemos est) alterum cœlestem, tertium autem

censent esse Solem, * Venerem valdè venerantur. Nos autem videmus magnam esse Cupidinis cum Sole similitudinem. Ignis enim neutrum est, quod putauerunt quidam. * autem calor dulcis & genitabilis qui ab eo defertur, corpori præbet nutrimentum, lumen, & dimissionem * ea verò inde animis.

Solis & amoris comparatio.

Vt autem Sol per nubes & caliginem calidiores radios mittit: sic amor post iras & obtrectationem reconciliato amasio suauior fit, & acrior. Et sicut Solem accendi exstinguique putant nonnulli: sic etiam de amore tanquam mortali & instabili cogitant. Iam neque corporis constitutio non exercitati Solem, neque amorem ferre potest animus non eruditus liberaliter: vtrumque eodem pacto statu suo mouetur, morboque corripitur, dei vim, non suam culpans imbecillitatem. Hoc tamen interest, quòd Sol pulchra & turpia ostendit in terra intuentibus. Amor tantùm curat pulchrorum splendorem & in hæc sola inspicere atque intentos esse sinit, reliqua omnia iubet * contemnere. Terram autem dum Veneris afficiunt vocabulo, similitudinem quandam assequuntur. etenim admisceri aliquid ei diuinum ac cœleste potest: per se sola inefficax est ac tenebrosa Sole non affulgente, sicut Venus absente Amore. Probabile itaque est Lunam Veneri, Solem Cupidini adsimilem esse, potiùs quàm vllis alijs è numero deorum: non esse tamen prorsus eosdem. non enim idem cum anima est corpus, sed ab eo diuersum: sicut Sol etiam oculis, Amor sola mente cernitur. Quod si non videatur dictum hoc acerbiùs, contraria pronunciauero esse Solis & Amoris effecta. Auertit enim Amor animum ab intelligibilibus ad sensilia, venustate & splendore adspectus illi- * ciens, persuadensque vt semper in se & circa se. * reliqua & veritatem alij cui * autem nihil. Infelices autem in amore videmur euntes secundum terram, vt ait Euripides; quia alterius vitæ sumus imperiti, aut potiùs eorum obliuione, quorum Amor est recordatio. Sicut enim cùm à sopore excitati in copiosam & splendidam lucem prodimus, omnia quæ animo per somnium oblata fuere euanescunt: ita eorum quæ heic fiunt & mutantur memoriam percellere Sol, & inficere solet intelligentiam, cùm ob voluptatem & admirationem istorum obliuiscimur. Et quidem res ipsa verè ibi & circum ista animis obtingit. heic autem * somniorum

niorum amplectitur, stupetque rem pulcherrimam & diuinissimam:

Somnia fuderunt fallacia dulcia circum:

cùm persuasum habeat hic omnia esse honesta & preciosa, nisi obtingat diuinus & modestus amor qui medeatur & seruet * per corpora veniens bonus ad veritatem ex inferis, & campum veritatis: cuius copia, mundicies, & falsi * vacuitas fundata est, pulcritudinem amplecti, & congredi * aliquanto pòst tempore desiderant: efferens sursumque emittens benignè adstat sicut mysteriorum in sacris præmonstrator: huc rursum missis, ipsa quidem per se anima non cōgreditur, sed per corpus. Sicut autem geometræ pueris, qui nondum initiari per se possunt formarum corporis & passionis expertium contemplationi, tactilia & visilia effingentes exempla sphærarum, cuborum, dodecaedrorum proponunt: sic nobis cœlestis Amor pulchrorum pulchra specula, mortalia & motibus obnoxia diuinorum & sola mente cernendorum machinatus, in figuris coloribus formisque adolescentium rutilantia ea nobis exhibet, memoriamque his initiò inflammatam sensim excitat. vnde ob prauitatem nonnulli amicorum & familiarium exstinguere conantes vi & absque ratione animi istam affectionem, nullum eius fructum perceperunt vtilem, sed fumo sese & tumultu oppleuerunt, aut ad voluptates tenebrosas & illegitimas effusè ruentes contabuerunt. Qui autem sana ratione verecundè tanquam furorem ei igni ademerunt, & in animo reliquerunt lumen atq; fulgorem cum calore: (non concussionem, vt quidam dixit, mouentis se ad semen, & lapsum atomorum ob tenuitatem & titillationem elisarum: * sed diffusionem mirabilem & fecundam tanquam in planta germinante & augescente, meatusque aperientem obsequij & beneuolentiæ) ij paruo temporis spacio corpus amasiorum prætereuntes intus feruntur, indolemque attingunt eorum, & auocato visu, inuicem sese in actionibus & sermonibus iam contuentur, si qua honesti species & simulacrum in animis insit. sin verò, ijs valere iussis, aliò se conferunt: apis in morem, quæ multa viridia & florentia præterit, quia ijs nihil mellis insit. vbi verò vestigium aliquod diuinitatis, defluxumque & similitudinem abblandientem nacti sunt: iam præ voluptate & admiratione extra se

tra se rapti eam adsectantur, suntque amicissimè affecti aduersus illud verè omnibus amabile, beatum, diligendumque. Poetæ quidem pleraque ita de Amore scribunt, vt ad eum alludere & inter comesandum ista canere videantur: pauca de eo seriò dicunt, siue prudentes hoc & dedita opera, siue deo ad veritatem ducente. De his est etiam, quod de natalibus eius dicunt: Acerrimum deorum peperit pulchrè calceata Iris, auricomo mixta Fauonio. nisi fortè grammatici fidem vobis fecerunt, qui hanc comparationem ob adfectus huius varietatem aiunt institutam. Quorsum enim aliò? aiebat Daphnæus. Audite, inquit pater. sic enim cogit nos loqui id quod videtur. Iris quidem affectio est visus, eiusque refractio quædam quando sensim roridæ, læui autem & mediocriter illuminatæ nubi is incidẽs, solem refractis radijs eiusque lumen intuetur, opinionemque nobis hanc facit, quasi verò id quod videmus in ipsa insit nube. Sic & Amoris callidum commentum in generosis pulchrique amantibus quandam efficit refractionem memoriæ ab ijs quæ foris apparent & dicuntur pulcra, ad diuinum illud, amabile, vereque beatum & admirandum pulcrum. Verùm plerique in pueris & mulieribus tanquam speculis expressam eius imaginem consectantes & apprehendentes, nihil stabilius voluptate dolori permixtæ possunt adipisci: videturq; ea vertigo, is error eos peruertere, vt in nubibus tanquam vmbris inane captent desiderium: puerorum in morem, qui arcum cœlestem manibus volunt arripere, id quod apparet ipsis captantes. Alio modo se ingenuus & modestus gerit amator. Ibi enim refrangitur ad diuinam & sola mente contuendam pulchritudinem: & pulchritudine oblata visibilis corporis, eo vti tanquam memoriæ instrumento satis habet, & in eius consuetudine læticiaque inde percepta magis etiam intellectus ipsis inflammatur. itaque neq; heic cum corpore degens lucem illam desiderãtes & admirantes desident: neque post mortem eò delati, huc rursum profugientes ad fores & domicilia recèns maritatorum corporum obuersantur, imagunculæ difficilia exhibentes somnia virorum & mulierum voluptati & corpori deditorum, & quibus nullo iure amantium nomen tribuatur. Qui enim verè est amatorius, eo profectus, & quantum fas est pulchrorum vsus cõsuetudine, alatus est, & orgijs initiatus

Amor Fauonij & Iridis filius.

*

semper circa Themidem versatur sursum choreas ducens atque vnà circumuehens: donec rursus in Lunæ & Veneris prata veniens & obdormiens, nouum ortum auspicetur. * Sed hæc maioris sunt proposito argumenti. Cæterùm Amori id quoque adest, quod reliquis dijs adesse Euripides dixit:

Ab hominibus se gaudet honoribus adfici: *Hippolyto.*

& contrà. Est enim benignissimus ijs, qui scitè eum suscipiunt; grauis contumaciter eum auersantibus. & neq; hospitum supplicumq; iniurias tam celeriter Iupiter Hospitalis, neque parentum imprecationem Genitalis persequitur atq; vlciscitur: quàm mox amatores circumscriptos Cupido exaudit, rudium & superborum hominum vindex. Quid enim referam Euxynthetum & Leucomantidem, quæ in Cypro parakyptusa, id est prospiciens, etiamnum appellatur. Vos autem fortasse non audiuistis pœnam Gorgûs Cretensis, cui idem ferè vsu venit, quod parakyptusæ. nisi quod hæc quidem caput exserens vt amatorem suum efferri videret, in lapidem est conuersa. Gorgonem adamauit Asander, iuuenis probus, & qui illustri natus genere è re lauta ad tenuem redactus fortunam, tamen nusquam de seipso desperaret: sed Gorgonem, quæ ob diuitias (vti apparebat) à multis certatim petebatur, vxorem sibi dari postulauit: cognatus ipse quidem, & qui suam causam omnibus puellæ tutoribus ac necessarijs probasset, multos tamen & egregios haberet riuales.

(Desunt valdè multa.)

Porrò quas dicunt causas & generationes amoris, neutrius sunt sexus propriæ, sed communes vtriusque. Nam imagines profectò quæ amorem propensos subeunt ac discurrunt, mouentque & titillant corpus ad semen prolabens alijs figurationibus non possunt à pueris, nequeunt à feminis. & pulchras has sacrasque recordationes vocamus nos ad diuinam, veram, ac cœlestem illam pulchritudinem, quibus quasi alis animus subleuatur. Quid ergo impedit, quo minus proficiscantur vt à pueris & adolescentulis, ita & à mulieribus, quando indoles casta & modesta in ætate florente & venustate formæ elucescit? quomodo rectum calceum pedis pulchritudinem monstrare dixit Aristo, cùm in forma honesta & corpore puro vestigia animæ

erecta conspiciunt ij, qui isthæc animaduertere callēt. Non enim voluptatum quidem studiosus interrogatus vtrum

Ad mulieres inclinet, aut potius mares, cū responderet:

In partem vtramq; pulcritudo me mouet,

videbitur conuenienter suæ cupiditati respondisse: amator autem formæ & generosus membrorum discrimine non pulchritudine & indole suos amores moderabitur. sanè equorum studiosus non minus amplectetur Podargi celeritatem, quam Ætham Agamemnoneam, venationiq; deditus non masculis tantùm canibus gaudet, sed etiam Cretenses Spartanasque caniculas alit: pulchritudinis verò & humanitatis amans non erit idem aduersus eundem sexum, sed tanquam vestium discrimen statuet inter eos? Atqui formam virtutis esse florem dicunt. absurdum verò dictu est, mulieres non florere, neq; indolem ad virtutē aptam ostendere. Rectè quidem Æschylus scripsit,

Iliad. Ψ. 295.

Pro feminis.

Flagrans mulieris oculus adolescentulæ
Me neutiquam latebit, expertæ virum.

Ergo in forma mulieris ingenij procacis, impudici & corrupti indicia exstant, modesti & pudici nullum lumen effulgebit? aut multa quidem inerunt & apparebunt, nullum tamen mouebit & amorem alliciet? neutrum profectò horum veritati & rationi congruit. sed communiter, sicut demonstratum est ijs in vtroq; inhęrentibus sexu, veluti inani exstante * O Daphnæe, illas impugnemus rationes, quas modò retulit Zeuxippus, amorē idem faciens cū incomposita cupiditate, & quæ animum ad lasciuiam impellat. non quod ita sentiret ipse, sed sæpenumero audisset morosos & amoris rudes viros, quorū alij miseras mulierculas cùm dote attractas cùm in rei familiaris administrationem & ratiocinationes illiberales coniecerunt, quotidie cum ijs delitigant: alij pueros potiùs quàm mulieres sectantes, quomodo cicadæ in scillam aut aliud tale suum semen dimittunt, ita celeriter libidine exsaturata in quouis corpore aut valedicunt matrimonio, aut id curæ non habent, neque operam dant vt ament & amētur. Stergesthæ autem stergein, quod est diligi & diligere, vnica littera a stegein, quod est perferre, differunt, primaque fronte ostendere videntur beneuolentiā tempore & consuetudine necessitati permixtam. Cui vero coniugio Amor adspirauerit, primùm tanquam

Amoris & libidinis discrimen.

quam è Platonica ciuitate eiicit voces Meum, Tuum. non enim simpliciter communia amicorum * sed corporibus tantùm definientes animas vi conducũt & colliquant, cùm neq; velint duo esse, neq; duo se esse censeant. Deinde mutua reuerentia, qua maximè opus habet coniugium. Nam externa illa, legum necessitate magis quàm voluntate constricta, ob pudorem & metum,

Permulta fræna, multaq; gubernacula

desiderat. Amori tãtum adest continentiæ, modestiæ, fidelitatis, vt etiam si libidinosam attigerit animam, eam ab aliis amoribus auertat, ferociaque & proteruitate excisis, verecũdiam, taciturnitatem, tranquillitatem, modestiámque conciliet, vnique amatori faciat morigeram. Inauditis haud dubiè quid Laidi obtigerit. Nobilis illa, & tam multis amata viris, quæ sui desiderio Græciam inflammauit, atque adeò de qua duo maria certauerunt: postquam eam Hippolochi Thessali amor inuasit, Acrocorintho, qui viridi (vt ille ait) vnda alluitur, deserto, magnum aliorum amatorum clàm subterfugiẽs exercitum, modestè ad eum concessit. ibi verò eam mulieres inuidia pulcritudinis & æmulatione impulsæ in templum Veneris adductam lapidibus obruerũt: vnde vt probabile est, hodieq; Veneris homicidæ templum dicitur. Nouimus etiam ancillulas, quæ herorum concubitũ fugerint, & priuatos qui reginas spreuerint, cum cor eorum dominio suo Amor occupasset. Sicut enim Romæ dictatore creato reliqui magistratus abdicantur omnes: sic quos Amor dominus inuasit, illi à reliquis omnibus dominis liberi & manumissi tanquam sacris addicti serui postmodo degunt. Mulier autem ingenua, vi amoris cum suo contemperata marito, amplexus vrsarum & draconũ potiùs sustinebit, quàm cõtrectationem & concubitus alieni viri. Cuius rei cum abundè exemplorum sit, apud vos Cupidinis populares atq; cultores tamen par est Cammæ Galaticæ mulieris facinus referre. Hæc cùm esset forma venustissima, vxor Sinati Galatiæ reguli, adamata fuit à Synorige Galatarum potentissimo. qui cùm marito viuente neque persuasurum se mulieri adulterium, neque vim inferre posse videret, Sinatũ interfecit. Erat Cãmæ refugium & solamen calamitatis, sacerdotiũ Dianæ auitum, in cuius æde plerunque commorabatur, neminem admit-

Lais.

Amoris erga maritum historia.

tens, quanquam multi ipsam & potentes ambirent. Cùm autem Synorix ausus esset eam de nuptiis appellare, non subterfugit, neque facinus eius culpauit, ad quod scilicet non alia prauitas, sed amor ipsius & desiderium impulisset. Ergo Synorix fidens Cammæ, venit eam in matrimonium petitum. Occurrit mulier, dataque dextra ad aram Dianæ hominem adduxit. Ibi cùm de mulso, quod veneno infecerat, è patera libauisset, dimidium ipsa ebibit, reliquumq; Synorigi ebibendum propinauit. postquam ebibisse vidit, altè sublato eiulatu, nomine maritum inuocãs, Hanc ego, inquit, diem præstolans adhuc sine te Sinate carissime vitam acerbam toleraui. nunc verò lætus me accipe, vltam tui gratia scelestissimum virum, vtq; tibi vitæ, ita huic mortis sociam perlibẽter factam. Ac Synorix quidem lectica vectus, paulo pòst viuendi finem fecit: Cammam ferunt diem illam noctemq; superuixisse, valdeque alacrem & hilarẽ decessisse. Talia multa cùm sint facta & apud nos, & apud barbaros, quis eos ferat qui Venerem maledictis incessunt, negantq; eam amori adiunctam posse amiciciæ autorem fieri. *Probo.* Maris quidem cum mare consuetudinem, potiùs verò intemperantiam & lasciuiam aliquis considerans, dicere possit:

Non Veneris hæc sunt opera, sed libidinis.

itaque qui corpus suum libenter prostituunt, eos omnium deterrimos censemus, nullamque illis fidem, nullam reuerentiam, nullum amiciciæ vsum tribuimus: sed verè, vt est apud Sophoclem:

Tales amicos quisquis amittit, solet
Gaudere: quiq; habent, cupiunt amittere.

qui verò nõ mala indole præditi decepti aut vim passi sunt, neminem hominum magis oderunt quàm autores sceleris, eosque semper suspectos & inuisos habent, ac oblata occasione iniuriam grauiter vlciscuntur. Nam Archelaum Crateuas, quem is amasium habuerat, interfecit, & Alexandrum Pheræum Pytholaus. & amasius Periandrũ Ambraciotarum tyrannum necauit, ægrè ferens se ab eo interrogatum ecquid vterum ferret. *Pro matrimonio.* * * simul cum vxoribus, initia hæc sunt amicitiæ, tanquam magnorum sacrorum cõmunicatio. Et voluptatis quidem exigua est portio. sed qui hinc quotidie pullulat honor, gratia, amor mutuus, at-

que fides oſtendit Delphos nequaquam deliraſſe, qui Venerem harma quaſi currum à coniunctione nominauerũt: neq; Homerum, qui coniugum concubitum amicitiæ voce ornauit. tum Solonem peritiſſimum fuiſſe coniugalium legum conditorem, qui ter minimùm quouis menſe maritum cum vxore coire iuſſit, non ſanè voluptatis cauſa: ſed ſicut ciuitates inter ſe fœdera temporis aliquo interuallo renouãt: ita volens amicitiam matrimonii ſubinde hac ratione inſtaurari. Atq; multa, inquies, malè & furioſè agunt * mulieres amantes. nónne verò plura maſculus amor habet fœda? * * mori, & inſcriptionem ſepulcri nanciſci. Sed quemadmodum ea affectio furor aduerſum pueros, ita neutrum amor eſt. Cæterùm omnem mulieribus detrahere virtutem, rationi repugnat. & cum earum pudicicia, prudentia, fides, iuſtitia, quin & fortitudo, audacia, magnanimitas in multis eluceſcat inſignis, planè ineptum eſt, * naturam earum ad alia omnia officia idoneã, vituperandi gratia dici ad ſolam amicitiam nihil habere concinnitatis. Nam & virorum ſuorum & liberorum ſuorum amantes ſunt natura mulieres, & naturales illas diligendi adfectiones tanquam vber aliquis ager in ſe habent, facileque recipiunt amorem, neque à Gratiis neque à Suadela alienæ. Quo autem modo poeſis ſermoni condimenta quædam modulorum, menſurarum, rhythmorum accommodans, cùm ea quæ ad docendum faciunt efficaciora, tum ea quæ nocent cautu minùs facilia redegit: ſic natura mulieri accõmodans venuſtatem adſpectus, & illecebram vocis formæque impudicæ ad luxuriam & dolos, honeſtæ ad beneuolentiam viri parandam multum contulit adiumenti. Equidem Plato Xenocratem, aliàs generoſum & magnanimum, ſed interim moribus auſteriſſimis, hortatus eſt vt Gratiis rem ſacram faceret. Probam autem & pudicam mulierem aliquis iuberet non ineptè Amori immolare, vt propicius & iucundus matrimonio adſit. * muliebribus. neq; vir ad aliam ſe conferẽs, cogatur dicere iſthæc comœdiæ verba:

Qualem miſer mulierem afficio iniuria.

Etenim in coniugio amare quàm amari maius eſt bonũ: vtpote abolens multa, imò omnia delicta quę matrimonium corrumpunt atque diſſipant. Iam vehementes illæ animi

commo-

commotiones & morsus mi Zeuxippe, qui initio connubii interueniunt, non est vt vereare tanquam vlcus aut laniationem. quanquam ne hoc quidem sit reformidandū, cum proba muliere etiam accepto vulnere connasci: quomodo etiam arbores inter se coalescunt. est autem exulceratio fetus producendi initium. non enim permiscentur, quæ se inuicem non adfecerunt. Perturbant etiā mathemata pueros, cùm ad ea se primùm conferunt, & philosophia adolescentes. at neque his semper adhærescit illa acerbitas, neque morsus amantibus. sed quemadmodum fit liquoribus in vnum confusis, principio efferuescentiam & conturbationem Amor efficere videtur, paulo post tempore subsidens & repurgatus stabilissimā adfectionem gignit. Hæc enim est re vera totorum per tota mixtio, quādo amantes vicissim vnà viuunt * Epicureis contactib. istis & complexionibus videtur collisiones percipere & resultus, vnitionem autem tantam non efficere, quantā amor præstat ad societatem coniugum sese applicans. Nam neq; maiorem alter alteri voluptatem præbere potest, neq; magis perpetuas vtilitates, neque aliis in coniunctionibus moris honestas & omnibus expetenda commoditas perinde eminet,

Odyss. ζ. 183. *Vnanimes quàm cùm didicere maritus & vxor*
Incoluisse domum.--- cùm & lex eis adstipuletur: & ipsos deos ad communis prolis procreationem indigere Amoris opera, ostendat natura. Sic enim poetæ aiunt cœlum terræ amore, physici Solem Lunæ amore teneri, & coire, ac fetu implere. & terram hominum matrem & ani- * malium atque stirpium, necesse est aliquando plane perire, vbi acris amor materiem deseret qui pars est dei, cessabitq; ipsa desiderare & persequi motum principiumq; diuinum. Sed ne longè videamur euagari, aut omnino nugari, nosti amores puerorum instabilissimos vulgò dici, & falsè de iis hoc iactari, istam amicitiam oui instar trifariam diuidi: & amatores Nomadum instar cùm in floridis & virentibus ver consumserint, statim tanquam ex hostico castra mouere. Et quando Bio sophista importunius nonnihil formosorum crines Harmodios vocauit atque Aristogitones, quòd iis enatis pulcra tyrannide amatores sese abdicare cogantur: hæc non rectè intentantur crimina germanis amatori-

tori-

toribus: scita sunt autem quæ de Euripide dicuntur. is enim Agathonem formosum, cui iam lanugo genas vestire inciperet, amplectens & deosculans dixit, Pulcrorum etiam finem autumni pulcrum.

* * *

excipit solum * * in ipsis quoque canis viget & rugis, & vsque ad sepulturam monumentumque perdurat. Ac puerilium amorum paria pauca possunt, vxoriorum amorum multa enumerari millia, quæ firmiter omnem communionis & fidelitatis societatem ad finem vsque vitæ conseruauerint. Vnum ego referam, quod mea ætate, imperante Vespasiano, accidit. Iulius, qui in Gallia defectionis autor fuit, cùm alios multos habuit, vt fieri solet, sui conatus socios, tum Sabinum quoq; hominē non degenerem, & qui diuitiis gloriaq; omnes alios facile vinceret. Hi reb. arduis tentatis successu caruerūt: cumq; supplicia se daturos præsentirent, partim seipsos è vita eduxerunt, partim in fuga capti sunt. Sabino autem cæteroqui facilè licebat fuga ad barbaros facta saluti suæ consulere. Sed vxorem duxerat optimam, nomine Emponam (Græcè Heroidem diceres) Hanc cùm neque ducere secum posset, neq; deserere sustineret: & ruri haberet sub terra effossas cameras, in quas reponi res vtiles possunt; duobus tantùm notas libertis: reliquos famulos omnes dimisit, se veneno sibi mortē consciturum simulans. duos quos fideles norat, adsumsit, & in specus istas subterraneas descēdit: misso ad vxorem liberto Martiali, qui patronū veneno exstinctum, & casam villæ cum eo concrematam esse renunciaret. Volebat enim luctu vxoris fidem facere sui, quem fingebat, interitus. Idq; etiam euenit. Nam ea vt erat, accepto nuncio, lamentans & eiulans in terram proiecit sese, tresque dies, ac totidem noctes sine cibo ita exegit. Quod vbi resciuit Sabinus, metuēs ne se prorsus vita exsolueret: occultè Martialem ei significare iussit, viuere se etiamnum, & occultari: rogare autem vt adhuc aliquantulum in lugendo perseueret, accurateq; mariti interitum simulet. Tragœdiam huius calamitatis vxor admodum artificiosè egit: tamen noctu desiderio visendi ad maritum ventitauit, nemine obseruante, & tantùm non apud inferos cum eo consueuit. Exactis septem mensibus, facta spe impetrandæ veniȩ, veste, tonsura, & capitis

Coniugialis amoris exemplū.

capitis

pitis redimiculo ignotum redditum obuiis Romam perduxit. Sed re infecta, in suam is specum rediit: ipsaque cum eo maiorem temporis partem sub terra exigens, interdum Romam iuit, amicis & necessariis mulieribus se visendam præbens. Et, quod creditu difficillimum est, cum iis lauans fefellit, vterum gerens. Nam medicamentum, quo mulieres comam inungentes faciunt auri in morem rutilam & fuluam, pinguedinem habet, qua caro siue fit grandior siue rarescit, itaq; diffunditur quasi, & maior fit eius moles, hoc illa in cæteris membris vsa affatim, attollēs se & turgidum celauit ventris onus. Partus verò dolores sola ipsa pertulit leænæ in morem, ad maritum in foueam sese abdens: natosq; duos, vt sic loquar, catulos educauit. peperit enim filios duos, quorum alter in Ægypto occubuit, alter nuper admodum Delphis nobiscum fuit, nomine Sabinus. Ipsam Cæsar interfecit: sed cędis pœnas dedit, exiguo tēporis spacio tota stirpe ipsius funditus interemta. Nullam enim rem hoc facto tristiorē istud tulit imperium: neq; fuit, cur vllius rei adspectum magis & dii & genii auersarentur. Miserationem quidem spectantibus ipsa exemit magnanimitate sua & grandiloquētia, quibus maximè irritauit Vespasianum. desperata enim salute, mortem suam commutationem vocauit: dixitque suauius sibi fuisse in tenebris & sub terra viuere, quàm ipsum videre imperio potiri. Heic aiebat pater finem disputationi de Amore fuisse impositum in vicinia Thespiensium. Visum enim fuisse quendam de Peisiæ sociis Diogenē, qui concitato gressu accederet. Tum Soclarum dixisse adhuc eminus venienti: Non sanè puto, Diogenes, bellum nunciaturus ades. Illum verò respondisse: *Bona verba quin vos nuptiis iam conceptis pergitis celeriùs, sacrificium absentia vestra morantes? Ibi omnes exhilaratos fuisse, demto Zeuxippo, quis ęgritudinem animi non dissimularet. Is tamen iā, vt apparet, concessit Ismenodoræ: nuncque vltrò coronatus & alba veste indutus, ei ad deum accedenti ductor est. Eamus ergo. Nimirum verò, aiebat pater, eamus, vt rideamus hominem, & deo supplicemus. non enim obscurum est, quin præsens lætusq; adsit iis quæ aguntur.

PLV-

PLVTARCHI DE FACIE QVAE in orbe Lunæ apparet, Commentarius.

* * *initium deest.*

Hæc Sylla dixit. Meæ enim fabulæ conuenit, indeque desumtum est. Sed quorsum attineat contra illas in promtu sitas & omnium ore celebratas opiniones de facie Lunæ exordium dicendi facere, principio libenter interrogauerim. Cur verò, inquam ego, nihil attineret? cum alterius quæstionis difficultates nos ad hanc compulerint. Sicut enim diuturnis vexati morbis, quando de vsitatis remediis & consueta victus ratione desperauerunt, ad lustrationes, amuleta, & somnia se conuertũt: ita necesse est in quæstionibus difficiles explicatus habentibus, quãdo communes, probabiles, & receptæ rationes non faciunt fidem: alienas tentare, neq; eas contemnere, sed veterum commenta palàm in medium producere, veritatemque ex omnibus inquirere. Vides nimirum statim, quàm absurdè quidam dixerit formam quę in Luna cernitur, affectionem esse visus, præ imbecillitate splendori cedentis, quod cæcutire dicimus. Non enim animaduertit ille, id potiùs debuisse accidere in Solem intuentibus, qui acris & vehemens nobis offertur. sicut etiam Empedocles non inuenustè discrimen indicauit: *

Faciem in Luna, non esse visus refractionem.

Sol radiis acer, lumen Lunæq; benignum.

nam Hiladram Lunam dicit, quòd lumen eius blandè alliciat ac citra molestiam conspiciatur: deinde rationẽ reddens, cur hebetes & imbecilles oculi nullam differentiam formæ in Luna videant, sed lęuis & plenus iis eius orbis refulgeat: qui verò acutè vident, magis subtiliter discernant faciei formas, & discrimen liquidiùs notent. Oportebat enim contrà, nisi fallor, siquidem victo ** oculi imaginatione faciebat. vbi id quod afficitur est imbecillius, id quod apparet. Inæqualitas verò planè eam redarguit rationem. * non enim in continua vmbra & confusa nititur visus. Et Agesianax non ineptè hoc significauit scribens,

Hanc

Hanc circum rutili totam lux funditur ignis:
In medio quædam species sed glauca puellæ
Conspicitur, cyano mage cærula, cuius ocelli,
Et frons ostendunt suffusum pulcra ruborem.

Omnino enim abduntur vmbrosa circumfusa lucidis, vicissimq; ea premunt abscissa, prorsusque inter se implicantur.* pictoriam quæ per * esse figuræ * & aduersus Clearchum Aristoteles videtur vestrum non inconuenienter vero dixisse. vester enim est Aristoteles, antiqui familiaris, quanquam multa Peripateticæ philosophiæ decreta peruertit. Cum Apolloniades orationem interrumpẽs quæreret, quænam Clearchi fuisset opinio: Nemo, inquam ego, omnium est, quem minùs ignorare deceat, atq; te, eius sententiam, quasi è penatibus accitam à geometria. Dicit enim eam quæ vocatur facies, simulacra esse specularia & imagines magni maris in Luna apparentes. Nam & orbita cùm reflectitur sæpe attingere solet ea quæ non recta videntur: & plena Luna omnium speculorum æquabilitate & splendore purissimum est. Itaq; sicut arcum cœlestem vos putatis visu ad Solem refracto in nube conspici, cui humida sensim leuitas & colliquatio inest: ita ille existimauit mare exterum in Luna conspici, non eo, quo est situm loco, sed quo visus radii refracti eius resplendẽtiam attingunt. sicut rursum Agesianax scripsit:

Faciem in Luna non esse imaginem Oceani.

Aut maris immensi opposita sub parte frementis
In speculo ardenti repræsentatur imago.

His delectatus Apollonides: peculiare (inquit) profectò & nouum hoc opinionis commentum est, hominis neque insciti, & audacis. sed quînam refellebatur? Primùm, inquam, si mare exterum vnius est naturæ, continuum scilicet & in se confluens: atræ autem in Luna apparentes maculæ quasi isthmis quibusdam à splendore vmbrosa diuidente ita distinguuntur, vt auulsa à se & suis finibus circũscripta sint, & lucidorum in vmbrosa penetratio texturæ cuiusdam figuram efficiat, vnde oculorũ & labiorum forma similitudine summa exprimitur: oportet aut plura maria opinari esse, quæ isthmis & continentibus dirimantur, (quod & falsum est, & absurdum) aut si vnicum sit, non sanè respondentem eius imaginẽ ita diuulsam in Luna apparere, nam hoc quidẽ tutius est interrogare quàm pronunciare

ciare

ciare de eo te præsente, an orbis terrarum tam longus latúsque cùm sit, possit vniuersus eodem modo visus a Luna * refractus mare contingere, & eos qui in Oceano nauigant atque etiam habitant, vt Britanni: præsertim cùm dicatis terram cum Lunæ globo comparatam ne centri quidem æquare rationem. Atque hoc quidem, aiebam, considerare tui est muneris. Refractio verò visus ad Lunam, non iam tuum est aut Hipparchi. quanquam mî * sed multis non probat se de natura visus disputans, quem statuit * ipsum habere simili modo affectam temperiem ac concretionẽ probabilius est, quàm ictus quosdam & resultationes habere, quales atomis Epicurus adfinxit. Non volet autem, puto, * Lunæ corpus nobis perhibere Clearchus mole præditum ac solidum: sed astrum æthereum & luciferum, cui vos negatis huiusmodi infractionem visus conuenire: itaq; actum erit de refractione. Si tamen eam admittimus, quæremus cur in sola Luna maris imago faciei specie appareat vt in speculo, in nullo alio astro. Atqui ratio hoc exigebat, vt visus sic vel ab omnibus, vel à nullo afficeretur. Sed * ad Lucium respiciens dicebam: reminiscere eorum quæ primo sunt à nobis dicta loco. Et Lucius: Verùm, inquit, ne nimis videamur contumeliosi in Pharnacen, Stoicorum opinionem nulla adhibita refutatione, prætereuntes, dic aliquid aduersus eum, qui vniuersi aeris & mollis ignis mixturam ponit esse Lunam: deinde veluti in tranquillitate oborto horrore dicit aere nigredine perfuso fieri visum formæ simile. * Probè, inquam ego, Luci, honestis verbis res absurdas velas. Non autem sic socius noster, sed quod verum est dixit, suggillare illos Lunam, quam næuis & nigris maculis opplent, modò Dianam & Mineruam appellantes, modò mixturam, confusionem aeris caliginosi & ignis (vt sic dicam) carbonosi: & quæ non ex sese accendatur, propriámve habeat lucem, sed obscurum quoddam sit corpus, semper fumigans & igne vstum: qualia sunt fulmina quæ splendoris expertia & fuliginosa poetæ dicunt. Iam quod ignis carbonarius, qualem illi adscribunt Lunæ, neq; constare neque perdurare vllo modo possit, nisi materiam solidam, ipsúmque sustinentem simul & nutrientem corripiat: arbitror rectiùs, quàm à nonnullis est factum philosophis, eos animaduertisse, qui iocantes Mulciberum dicunt clau-

Luna an terrea, an ignea, an in se aerẽ cõtineat.

dum ideo cognominatum fuiſſe, quòd ignis ſine ligno non magis progreditur, quàm claudus ſine ſcipione. Porrò ſi Luna ignis eſt, vnde ei tantū aeris ſubiit? Nam ſupremus quidem hic, & in orbem adſiduo agitatus motu locus, non aeris eſt, ſed præſtantioris alicuius naturæ, quæ omnia tenuia redigere, & accendere vi ſua ſoleat. aut ſi natus ibi aer eſt, quomodo non mutatur ab igne in ætherem priſtina exutus forma, ſed tanto tempore cum igni manet incolumis, claui inſtar eodem in loco infixi? cùm enim rarus ſit, & confuſus, non permanſio ei, ſed mutatio congruit. Neque verò concretus dici aer iſte poteſt, igni admixtus, & humoris omnis terræque expers, cum quibus ſolis concreſcere aerem ſua ſinit natura. Tum motus ſuo impetu & in lapidis & in plumbo qui ineſt aerem accendit: nedum eum, qui in igni tanta cum celeritate circumagitatur. Empedoclem ſanè reprehendunt, qui Lunam aeris concreti in morem grandinis maſſam facit, quæ à globo ignis contineatur. At ipſi Lunam, quæ globus igneus ſit, aerem in ſe multum hinc inde diſperſum aiunt continere: cùm quidem non habeat ea in ſe rupturas, aut profunda, aut cauitates: (quæ ei tribuunt, qui terreſtrem ſtatuunt) ſed aer nimirum ſuperficiei curuitatis eius incumbat. Id verò & à permanſionis ratione eſt alienum: & fieri non poſſe, pleniluniorum contemplatio docet. non enim debuerunt nigra iſta & vmbroſa diſtinctè cerni, ſed aut deminui & occultari, aut vnà effulgere Sole Lunam occupante. Etenim apud nos aer qui in profundo & cauis terræ eſt, quâ Luna non penetrat, obſcurus & luminis egens manet: qui foris terræ circumfunditur, colore quodam & luce illuſtratur. Nam aer cùm ob raritatem ſuam facilè quaſuis recipiat qualitates, maximè à luce, vt vos dicitis, tantùm etiam attingente, totus mutatus illuminatur. Hęc ergo vt iis qui in cauernas quaſdam & profunda Lunæ aerem compellunt, videntur probè opitulari: ita vos redarguũt, qui ex aere & igne neſcio quomodo eius compingitis globum. Fieri enim non poteſt, vt vmbra in ſuperficie relinquatur Lunæ, quando Sol omnem eius eam partem illuſtrat, quam nos noſtro viſu ſtringimus. Me adhuc loquente Pharnaces: Hoc, inquit, illud nobis vſuuenit ex Academia deductum, vt cùm aduerſus alios dicimus, ſubinde ipſi eorum quæ affirmamus, non adferamus

feramus demonstrationem: & qui nobiscum disputare velit, ei defendenda sua, non nostra sint impugnanda. Me tamen hodie nunquam eò adducetis, vt ea defendam, quæ vos Stoicis crimina intentatis: nisi priùs à vobis mihi satis fiat hac de commissa culpa, quòd imas mundi partes supremo collocatis loco. Tum Lucius ridens duntaxat, Heus tu, inquit, noli nos impietatis reos facere, eo pacto quo Aristarchus putauit Cleanthem Samium violatæ religionis à Græcis debuisse postulari, tanquam Vniuersi lares Vestámque si loco mouisset: quòd is homo conatus ea quæ in cœlo apparent tutari certis ratiocinationibus, posuisset cœlum quiescere, terram per obliquum euolui circulum, & circa suum versari interim axem. Ipsi autem de nobis dicamus. Qui verò terram ponũt esse Lunam, quínam ij, mi homo, magis inferiora superiora faciunt quàm vos? qui terram heic sublimem in aere suspenditis, longè maiorem Luna: sicut in defectibus & mora Lunæ in vmbra quantitatem eius metiuntur mathematici. Nam vmbra terra minor à maiore illuminante corpore proijcitur: cuius vmbræ in summo exilitas ne Homerum quidem (vt aiunt) fefellit, qui à mucrone eius noctem θοὴν, id est acutam, denominauit. & tamen ab hoc mucrone Luna in defectu occupata, triplum suæ quantitatis spacium ad emergendum desiderat. Cogita ergo, quot Lunis terra ęqualis sit, si eius vmbra, quâ est minima, tres Lunas æquat. Et tamen de Luna vos soliciti estis ne cadat, de terra fortasse Æschylus vobis persuasit de Atlante sic scribens: *

Ili. x 394.

Lunæ cum terra comparatio.

Terram polumq; stat ille columna fulciens,
Humerisq; pondus ingens sustinet suis.

Ergo Lunam tenuis aer suffusus gestat, solidum onus portare nõ sufficiens: terram adamante subnixæ columnæ fulciunt, vt est apud Pindarum. atque ideo ne terra cadat non metuit Pharnaces, miseratur autem Lunæ conuersioni suppositos Æthiopes aut Taprobanos, ne in eos tanta moles decidat solicitus. Atqui Lunæ auxilio est ne cadat motus & eius impetus: quomodo quæ fundis imposita in orbem rotata delabi non sinuntur. Nam motus naturæ conueniens vnamquamque rem agit, si non ab alia aliqua re aliò auertatur. Itaque Lunam grauitas non mouet, cùm à

conuersione circulari eius motus profligetur: magisq; rationi erat consentaneum, mirari si illa eodem semper maneret loco, sicut manet terra. Nunc verò quod Luna huc non fertur, id magnam habet causam: terram, quæ omni alio caret motu, probabile est solo suo pōdere cieri. Est namque terra quàm Luna grauior, non modò quia maior, sed quòd prçterea Luna ob calorem & inflammationem leuior est reddita. Omnino autem apparet ex iis quæ dixisti, Lunam, si quidem ignis est, magis indigere terra & materie cui insistat & inhæreat, & qua contineatur ac tanquam fomite alatur vis ipsius. nō potest enim cogitari ignis, qui sine materia cōseruetur. Terram autem vos dicitis sine fundamento & radice perdurare. Planè, inquit Pharnaces, cùm suum à natura sibi destinatum obtineat locum, nempe medium Vniuersi: is enim est quò omnia grauia vndique vergentia, ibi subsistunt. Superior autem regio omnis etiam si suscipiat terrenum aliquid violento motu sursum elatum, statim id elidit deorsum, aut dimittit potiùs naturali momento hàc declinans. Ad hoc ego, vt qui vellem Lucio tempus reminiscendi dari, Theonem vocans: Quis, inquam, tragicorum dixit medicos

Eluere amaro amaram bilem remedio?

Cōtra centrum mundi & terræ disputatio.

Cùm respondisset Theo, Sophoclis hoc esse: Necessitas, inquam, cogit, hoc illis vt concedatur. Verùm philosophi audiendi non sunt, quando absurda absurdis volunt euertere, impugnántque admirabiles sententias, vtentes ad hoc aliis à ratione magis etiam alienis. quemadmodum hi nunc lationem ad medium introducunt. Cui quid non inest absurdi? nónne sequitur terram esse globum, quæ tot altitudines, profunda, inæqualitates habet? nónne habitari eam ab antipodibus, qui instar teredinum aut stellionum imis corporū partibus sursum obuersis terræ adhærescant? nónne nos ipsos non ad lineam & angulos rectos ei insistere, sed obliquos & inclinatos ebriorum instar? nónne massas quæ mille talenta appendant per profundum terræ delatas, vbi ad medium peruenerint, nulla re occurrente aut sustinente tamen, subsistere: aut si motus vehementia medium fuerint præteruectæ vltrò ad id reuerti? nónne segmenta trabium ab vtraque terræ parte abscissa non semper deorsum ferri, sed foris ad terram accidentia pertrudi

intrò

intrò ad medium, ibique collidi? nónne rapidus aquæ fluxus delapsus, vbi ad medium peruenerit, quod est ipsorum sententia punctum corporis expers, subsistet, & circa polum illum circumfundetur, illicque perpetuò librabitur ac pendebit? quorum quædam talia sunt, vt ne falsa quidem imaginatione in animũ quisquam ea possit inducere. Hoc verò est inferiora facere superiora, & omnia inuertere, & quæ sunt vsque ad centrum deorsum: quæ infra illud, sursum ponere. Ergo si quis terræ consensu in medio eius sta- * ret vmbilico ad centrum locato, fieret vt simul & caput sursum, & pedes sursum haberet. & si locus in oppositam partem effoderetur, prospiciens iste * deorsum sursum trahi qui effoderetur. & si alius contrariis vestigiis stare intelligeretur, vtriusque pedes sursum tendere dicerentur. Proinde huiusmodi támque alienis à ratione opinionibus onusti (quas non experientia, sed præstigiatoris alicuius circulatorísve apparatus, & triuialis nugæ suggerunt) eásque in res philosophicas attrahentes: eos dicunt inferiora superioribus adiungere, qui Lunam, quæ terra sit, non in medio, sed in sublimi collocant. At enim si omne corpus graue eodem fertur, & ad centrum suum omnibus partibus vergit: terra non vt centrum Vniuersi potiùs, quàm totum, sibi omnia grauia vt suas partes vindicabit. Argumẽto est * erit vergentium. quibus non medium mundi causa est suorum momentorum, sed cognatio cum terra, à qua vi repulsa, rursum ad eam se conferunt. Sicut enim Sol omnes partes, ex quibus constat, ad se conuertit: & lapidem terra vt sibi conuenientem accipit * & fert ad eum. Itaque horum vnumquodque temporis progressu vnitur cum ea & coalescit. Quod si quod est corpus ab initio terræ non attributum, neque ab ea auulsum, sed peculiari natura pro sese constat: (qualem isti Lunam faciunt) quid obstat quin seorsim id subsistat suis compactum propriis ac cõstrictum partibus: nam neque demonstratur terram esse medium mundi: & eorum quæ hîc sunt comparatio & constitutio respectu terræ, ducit nos ad intelligentiam modi, quo ea quæ ad Lunam isthic accidũt permanere sit probabile. Qui autem omnia terrena & grauia in vnum compellit locum, facitq; omnia partes vnius corporis, non video cur non eadem necessitate leuia deuinciat: sed sinat tot ignes seorsim

consistere, neq; censet debere vniuersas in vnum cogi corpus stellas, quod cõmune sit leuium & igneorum omnium. Sed Solem quidẽ vos mi Apollinida, innumeris stadiorum millibus abesse à summo cœlo dicitis, ac Luciferum supra eum, & Mercurium aliósque planetas, inferiores stellis inerrantibus, & qui magnis inter se spaciis diuisi motus suos conficiant: ponderibus verò & terrenis corporib. nullã putatis in mundo inter se distantiam, nullum spacium tribui. Videtis ridiculum esse, negare Lunam esse terram, quia distat ab inferiori regione: & dicere stellam eam esse, cùm tot stadiorum millibus à superiore cœlo depressa, & quasi in fundum quendam demersa sit? tanto quidem inferior astris est, vt mensura interualli non possit exprimi, & vos mathematici in ea ratiocinanda numeri deficiant. terram quodammodo attingit, ac ponè eam circumuecta, veluti orbitam currus quandam replicat, vt ait Empedocles:

Quæ circum summam *

Non enim vmbram eius superat sæpenumerò, paulatim emergens ob Solis illuminãtis magnitudinem. sed ita videtur proximè, & ferè in vlnis terræ circumagi, vt terra lumen Solis ei obstruat, quando non attollit sese supra vmbrosam hanc, terrestrem & nocturnam regionem, quæ est terræ sorte concessa. Itaque arbitror nobis audacter dicendum in terræ terminis esse Lunam, ideóque ab huius extremis, lumini Lunæ offici.

Distantia Solis, Lunæ, terræ, centri.

Considera porrò omissis aliis inerrantibus & vagis, quæ demonstrat Aristarchus libro de magnitudinibus & interuallis. Solis scilicet à Luna distantiæ ad interuallum quo à nobis ea abest maiorem esse rationem octodecupla, minorem vigecupla. & tamen qui Lunæ minimam altitudinem tribuunt, eam faciunt tantam, vt Lunæ à nobis distantiá terræ semidiametrum quinquagies sexies contineat. est autem linea à centro ad superficiem terræ XL. millium, si eos sequimur, qui medium tenuerunt in adsignandis mensuris. vnde ratiocinari licet, Solem à Luna ampliùs quàm quadragies millena stadia & trecenta millia abesse stadiorum. tam longè est à Sole remota Luna ob grauitatem, & tam propè ad terram collocata. Quare si locis diuidendæ sunt naturæ, profectò terræ portio & regio Lunam sibi vindicat, háncque ea sibi & res terrenæ iure cognationis & vicinitatis petũt propriam.

Neque

Neq; verò arbitror nos peccare quicquam, si iis quæ superiora vocantur corporibus tantum interuallum tribuẽtes, inferioribus quoq; spacium aliquod suę conuersionis concedimus, quod est à terra ad Lunam vsque. Nam & is modum egreditur, qui solam cœli superficiem extremã suprà, reliqua omnia infra esse dicit: neq; tolerari potest, qui terra, atque adeò centro eius inferiorem locum circumscribit. Sed & mobili * hîc interuallum debitum concedente ob magnitudinem mundo. qui verò postulat vt omne sursum esse dicatur & sublime quod est supra terram: ei alius occinet statim hac lege deorsum debere haberi quidquid est infra stellarum fixarum globum. Denique quo pacto dicitur terram in medio iacere, cuius tandem rei? Nam Vniuersum quidem infinitum est: infinito, neque principium neque finem cùm habeat, non conuenit habere medium. nam ipsum quoque centrum extremitas quædam siue terminus est: infinitas priuatio est terminorum. Qui autem non Vniuersis, sed mundi medium putat terram, facetus est, si non censet mundum eadem teneri infinitate. nam ne huic quidem medium est ab Vniuerso relictum; cùm lare & fundamento carens in infinito feratur inani ad nihil quod naturæ ipsius sit accommodatum: aut si subsistat, aliam manendi causam inuenerit quàm loci naturam. Eadem licet de Luna conijcere, alia eam animo potiùs & natura * differentiæ: altera heic quiescente, altera in motu versante. Præter hæc verò considera, an nõ magna res ipsos fugerit. Si enim quidquid quocunq; modo extra centrum terræ est, dici oportet suprà esse, nulla pars mundi infrà erit: sed supra fuerit & terra & omnia quæ ei incumbunt, & simpliciter quoduis corpus centro circumpositum: infrà autem vnicum illud corporis expers punctum, atque hoc necesse erit omni mundi naturæ opponi: quando superum & inferum naturæ ratione inuicem opponũtur. Neque hoc duntaxat est in hac re absurdum: sed causam quoq; grauia perdunt, ob quam deorsum vergant atque ferantur, cùm nullum sit infra corpus ad quod moueatur nam quod corporeum non est, id neq; probabile est, neque ipsi volunt tanta esse vi præditum, vt omnia ad se trahat & circa se contineat. Interim ergo rationi hoc & ipsis rebus repugnans manebit, totum mundum suprà esse, infra nihil, excepto

Vniuersi & mundi nullũ esse centrum.

Loco natu ram non mutari.

corporis & diuisionis experte, termino. Illud verò consentaneum est, quod nos dicimus, superis & inferis regionibus satis ampla esse spacia tributa. Sed tamen si ita vis, ponamus contra naturam in cœlo terrestribus motum adscribi: sensim iam, non commotis (vt fit in tragœdia) animis agedum hoc cõsideremus, hinc non demonstrari Lunam non esse terrã, sed terram alieno à sua natura loco sitã quandoquidẽ ignis etiã Aetneus contra naturã infra terrã est, ignis tamen est: & vtribus cõtentus aer natura leuis est, sursumq; effertur, necessariò tamen eò cogitur, quò vltrò non ferretur. Ipsa autem, dij boni, anima an non contra suam naturam inclusa tenetur corpori tardo non frigido, ignea ipsa vobis autoribus, & sensu nullo videnda. neque tamen idcirco dicimus animam corpore aboleri, aut esse nihil, non rem diuinam, ob corporis grauitatem & molem: sed quæ toto cœlo, omni terra marique peruagatis in carnes, ossa, medullásque subeat, & cum humore infinitis perpessionibus fiat obnoxia. Iam ille vester Iupiter nónne sua natura inest magnus & continuus ignis? & tamen nunc se demisit, atque inflexit omniúmque colorum formam accipit in se per omnigenas mutationes. Proinde vide tu, homo belle, ne transferens & abducens vnumquodque eò, vbi natura illi locum videtur adsignasse, quandam dissolutionem mundi commenteris, & Litem Empedocleam rebus immittas: aut potiùs priscos illos excites contra naturam Titanes & Gigantes, fabulosamque illam & terribilem confusionem atque errores introducas seorsim omne graue, omne leue ponens.

Non heic iam Solis species formosa timetur,
Non terræ hirsutum genus, aut salsi maris vnda:

non terra caloris erat particeps, nõ aqua spiritus: nihil grauium sursum, leuium deorsum mouebitur. Sed mixtionem fugientes, & ab omni coniunctione abhorrentes res, solitariæque eæ, quæ principia rerum censentur, non admittentes vllam contemperationem altera alterius, omnem communicationem auersantes, suisq; peculiaribus & contumacibus contentæ motibus, eo modo habebant, quo Vniuersum à quo Deus abest, vt Plato dixit: hoc est, sicut se habent corpora animis destituta & mente, donec desiderabilis facultas Prouidentiæ venit in naturam, amicitiámq; iis, Ve-

ijs, Venerem, & amorē indidit: vt Empedocles, Parmenides, Hesiodus cecinerunt. vt locum mutantes res, & vnà alterius facultate impertita, aliæq; mansionis, aliæ motus necessitatibus illigatæ, & ad meliorem statum necessitate quadā adactæ, pro eo atq; natura ferebat vt concederent atq; mutarentur, concentum quendam societatémq; conficerent. Etenim si nulla mundi pars pręter naturam fuit adfecta, sed vnumquodq; ita iacet vt natum est, nulla translatione, nulla mutatione indigens, quibus ne initio quidem opus habuerit: miror quódnam sit munus prouidentię, aut quid fecerit pater ille & artificiosissimus opifex Iupiter. Non enim in exercitu opus est scientia ordines instruendi, si sua sponte quiuis militum nouerit suum locum, ordinem & stationē, quam accipere debeat & tueri. neque vsus erit hortulanis * aut qui domos ædificent: si ibi aqua vltrò adfluat plantis rigatione indigentibus: heic lateres, ligna, & lapides naturalibus motionibus pro se in locum concinnitatémque desideratam coeunt. Sin est, vt hæc ratio palam tollat prouidentiam, Deóque rerum disposito & diuisio conuenit: quid mirum sic ordinatam esse & concinnatam naturam, vt heic ignis, ibi astra, rursúmque heic terra, superiùs Luna sit collocata, arctiore rationis quàm naturæ vinculo constricta? Alioqui, si omnia naturalibus debeant ferri momentis, neq; Sol iam in orbem reuoluatur, neq; Lucifer, neque aliorum vllum astrorum. sursum enim, non secundum circulum ferri leuia & ignea naturæ instinctus iubet. Si verò hanc natura admittit varietatem in locorum mutatione, vt heic ignis suo motu semper sursum tendat, quando autem cœlum attigit, cum eius rotatione circumagitetur: quid mirum, si etiam grauia & terrena ita superantur à continente corpore, vt aliud motus genus suscipiant. Non enim profectò id fert natura cœli, vt leuia sursum ferri prohibeat, grauia & deorsum inclinantia compescere nequeat. Sed vtrorumque natura ita vtitur, vt eam in melius conuertat. Verùm enimuerò si quod videtur nobis impauidè est dicendum, * omissis ijs opinionibus quorum habitus serua nostra fecit iudicia: apparet nullam Vniuersi partem ipsam à se ordinem, situm, motúmve habere propria, quæ absq; vlla cōditione naturalia possint dici. Sed quando vnumquodq;, si cuius rei gratia ortum factúmve est, ei se vtiliter mouendum accommodet,

& vel ad agendum, vel ad patiendum & adficiendum ita se præbeat, vt eius saluti, pulcritudini & facultati congruit: tunc videbitur naturæ conuenienter collocari, moueri, affici. Etenim homo, quo nõ vlla alia res magis iuxta naturã est facta, in sublimi habet maximè grauia & terrestria, circa caput; in medijs calida & ignita: dentium supernè alij, alij infernè sunt nati, neutri contra naturam. neq; ignis qui supra ex oculis emicat, secundum naturam est, contra naturã is qui in corde & ventriculo: sed quoduis horum cõgruè est vtiliterq; ordinatum. Quin omnium ostreorum considera naturam, atq; (vt vtar verbis Empedoclis.)

Inspice tergigraues conchas quandoq; marinas:
Buccinus, exemploq; obducta chelys tibi saxo
Esse potest, summo vt videas in corpore terram.

neque lapidea opprimunt aut affligunt humorem cui incumbunt, neque contra calor leuitate sua sursum euolans perit: sed omnia sunt commixta, inter seq; composita pro rei cuiusuis natura. Quamobrem probabile est mundum etiam, si quidem animal est, multis in partibus terram habere, in multis aquam, ignem, aerem: nõ necessitate aliqua elisa hæc eò, sed ratione ita disponente. nam neque oculus isthac in parte corporis est, leuitate eò compulsus sua: neq; cor sua grauitate in pectus delapsum est, sed vtrunq; ita collocatum, quia hoc modo erat conducibilius. Non ergo putemus de mundi partibus terram huc pondere suo prolapsam: Solem vtris in morem sursum leuitate sua elisum: aut reliquas stellas veluti in bilance momento facto ea in quibus sunt loca occupauisse. Etenim ratione præualente, stellæ tanquam luciferi oculi in facie Vniuersi insertæ circumferuntur. Sol autem qui cordis habet vim, ex sese calores & lumen tanquam sanguinem diffundit. terra & mari natura vtitur, sicut animal ventriculo & vesica. Luna Soli & terræ interposita, sicut iecur inter cor & ventriculum, aut aliud molle viscus insitum: calorem hâc demittit, & quæ hinc exhalant coquendo purgandóque ad se extollit. quòd si eius terreæ partes & soliditas etiam ad alia habent accommodatam rationem: certè vbique hæc sententia potior est, quàm quæ necessitate materiæ isthæc definit. Quid enim ex illorum dictis probabile eliciemus? Dicunt ætheris partes lucidas & tenues ob raritatem esse cœlum factas: densatas &

Analogia mundi & corporis principũ partium.

coa-

coactas, astra, quorum ignauissimum & turbidissimum sit Luna. Et tamen videre licet, Lunam non esse ex aere secretam: sed etiamnum in multo qui circa ipsam est moueri, magnámq; habere infra se ventorum * volui; & cometas. Adeò non momentis grauitatis aut leuitatis vnumquodq; corpus appenditur, sed alia ratione disposita atq; ordinata sunt. Hæc cùm essent dicta, & Lucius mihi successionē disserendi mandasset, iam ad demonstrationes tendente sententia: Aristoteles subridens, Testor, inquit, totam tuam disputationem fuisse contra eos, qui Lunam semigneam facientes, vniuersè corpora alia sursum, alia deorsum vergere suapte sponte ponunt. Id autem ne fortuitò quidem nobis venit in memoriam, esse qui dicat astra cùm in orbem natura sua reuolui, tum diuersæ à quatuor elementis esse naturæ. vt & mihi supersedere labore liceat & * Lucius * Mi homo, inquit, alia fortassis astra & totum cœlum nobis ponentibus natura esse pura & sincera, omnísque mutationis & affectionis vacua, ac motu circulari prædita, ideóque & nunquam desinente conuersione, nemo in præsentia contrà certauerit: quanquā innumeræ sunt difficultates. * Quando autem ista ratio deorsum traducta Lunam attigerit; non iam immunitatem perpessionum in ea tueri, eiúsq; corporis pulcritudinē potest: sed vt reliquas inæqualitates & discrimina omittamus: ipsa illa in Luna apparens facies, affectione quadam substantiæ, aut admixtione qualicunque alterius naturæ accidit. Patitur autem aliquid omne quod miscetur, dum suam amittit sinceritatem, ac vi à deteriore natura occupatur. Ipsius porrò Lunæ tarditatem, & celeritatis retusionem, tum caloris inefficacitatem & obscuritatem, quo (vt Ion ait) nigra non maturatur vua, quid aliud quàm imbecillitatem dicemus? * Tum Aristoteles: Ergóne affectio corpori sempiterno & cœlesti accidit? Omnino verò, inquit ille, mi Aristoteles, terra quatenus est, res pulcerrima, admiranda, & probè ornata videtur esse Luna. * sin vt astrum eam, luménq;, aut corpus diuinum ac cœleste consideras, metuo ne deformis atque turpis sit, & pulcram appellationem dedecoret. Siquidem in cœlo tam multis astris hęrentibus, sola ipsa alieno indiget lumine, vt ait Parmenides,

Et semper Solis radios aduersa tuetur.

Equidem socius noster in disputatione circulari cùm illud

Anaxa-

De Lunæ illuminatione.

Anaxagoreum demonstrasset, Solem Lunæ suum splendorem impartiri, laudatus est. Ego autem hæc non dicam, quę à vobis, aut vnà vobiscũ didici: sed dedita opera ad id quod reliquum est me conferam. Probabile est ergo Lunam non vitri aut crystalli in morem illuminari, Sole eam suo perlucente & illustrante lumine: neque rursus quadam fulgoris & luminis coitione, vt cum faces lumine augẽtur. Sic enim non minus in nouilunio quàm cùm dimidius orbis nobis illustratus apparet, toto orbe refulgens nobis videretur: non cohibens neque obstruens Solis radijs transitum, sed ob raritatem transmittens. Neque verò Sol lumen Lunæ ei contemperato suo accendit. non enim vt cùm diuiduo, aut vtrinque gibbo orbe Luna cernitur, declinationes eius & auersiones pro causa possunt poni, ita hoc etiam in nouilunio facere licebit. cùm tunc ad amussim, vt ait Democritus, subiecta illustranti, excipiat Solis lumen. itaque tum & fulgere ipsa debebat, & Sol per eã pellucere. quod tantùm abest ne fiat, vt cùm ipsa in coitu obscura sit, tum sæpenumerò Solem quoque abscondat:

Dißipat in terram radios cum desuper eius,
Et terræ spacium tam latum lumine priuat,
Quàm latum glaucæ Lunæ complectitur orbis,

vt ait Empedocles: perinde ac si in noctem & tenebras, non in aliud astrum lumen Solis incidisset. Quod autẽ dicit Posidonius Lunæ profunditatem in causa esse, cur per eam Solis lumen non penetret: id euidenter refellitur. Aer enim quantumuis immensus, & qui multis modis quàm Luna est profundior, totus tamen solaribus radijs illustratur. Relinquitur ergo Empedoclis sententiam esse veram: nempe reflexione luminis Solaris ad Lunam, hîc ab illa res illuminari. vnde fit, vt neque calidum neq; splendidum ad nos lumẽ perueniat: quod futurum videbatur, si inflammatio & permixtio luminis fieret. Sed quemadmodum reculsæ voces obscuriorem soni Echô faciunt: & ictus à resultantibus telis languidiores accidunt:

Sic Lunæ feriens fulgor Titanius orbem,

imbecillum hebetémq; defluxum ad nos dimittit, ob infractionem vi debilitata. Sub hæc Sylla: sanè, inquit, aliquam hæc verisimilitudinem habent. quod verò validissimum est eorum quæ contrà obijciuntur, an iam est aliquo pacto explicatum,

plicatum, an verò fefellit ſocium noſtrum? Quid, inquit Lucius, aliud dicis, quàm quòd de Luna dimidium orbis illuſtratum exhibente quæritur? Hoc ipſum, aiebat Sylla. Habet enim rationem, quòd cùm omnis reflexio fiat ad æqualem angulum, cùm Luna dimidiata medium cœli tenet, lumen ab ea non fertur in terram, ſed ad latus eius delabitur. Sol enim in horizonte cõſtitutus, radijs ſuis Lunam tangit. itaq; is fractus ad æquales angulos in alterum relidetur extremum, neque huc ſplendorem dimittit. alioqui oportet magnam diuerſitatẽ anguli fieri, quod eſt nefas. At me hercle, inquit Lucius, hoc tamen dictum eſt fieri: etſi te præſente, (Menelaum mathematicum inter dicendũ intuens compellabat) vereor theſin mathematicum iſtam euertere, quæ fundamenti inſtar catoptricæ ſubiacet de ſpeculorum cauſis & rationibus doctrinæ. Omnem ergo reflexionem tendere ad æquales angulos, neque ſenſui apparet neceſſe eſſe, neq; in confeſſo eſt. Sed primùm in curuis ſpeculis hæc poſitio improbatur, cùm res maiores quàm ſunt videntur, reflexione facta ad vnum viſus punctum. Fallit deinde etiam in duplicibus ſpeculis, cùm duobus inter ſe conſertis ad angulum, vtraq; ſuperficies duplæ ſpeciem reddit: fiuntq; quatuor imagines ab vna facie, duæ exteriorib. aduerſæ, obſcurè dextras partes in profundo ſpeculorum ſiniſtrorſum repræſentantes. Culpatur etiam * quæ cur fiant, Plato cauſam reddidit. Dixit enim, ſpeculo hinc inde eleuato viſus reflexionem variare, ab vna in alteram parte recidẽtem. Si ergo viſi ſtatim ad nos * recurrunt: quæ verò in alteram ſpeculi partem delabuntur, rurſum inde ad nos feruntur: fieri non poteſt vt omnes reflexiones ad æquos accidant angulos: quanquam illi ſententiam noſtram impugnantes contendunt de fluxibus qui à Luna in terram feruntur æqualitatem angulorum tolli, hoc illo cenſentes multo eſſe probabilius. * Enimuerò vt hoc demus & gratificemur percaræ nobis geometriæ: primùm fieri id par eſt in ſpeculis ad vnguem læuigatis. at Luna multas habet inæqualitates, aſperitates multas: vt fulgores qui à magno corpore accidunt altitudinibus non exiguis inuicem reſplendere poſſint, ac omnimodè reflecti, implicari, reſplendentiámque inter ſe continuare, quaſi à multis ea ad nos ferretur ſpeculis. Deinde, vt reflexionẽ ponamus ad ipſam Lunam fieri æqualibus angulis:

Reflexionis lex & de ſpeculis

angulis: tamen fieri potest vt radij per tantum spacium delati frangantur & delabantur, vt lumen cōponatur & splendeat. Sunt qui etiam ostendant descriptione quadam, multa lumina in terram dimitti ad lineam sub inclinata subtensam. Inter dicendum autem delineationem moliri, ídque apud multos, nō licebat. Omnino autem, dicebat, miror cur contra nos allegēt dimidiatum orbem Lunæ, cùm eius eadem sit cum vtrinq; gibbosa, & cum falcata ratio. Nam si æthercam molem aut igneam Lunę (siquidem talis esset,) Sol illuminaret, nunquam profectò relinqueret semper apparens sensui vmbrosum & luminis expers hemisphæriū eius. Sed si vel paululum attigisset superficiē, impleri eam lumine totámq; mutari vsquequaq; ob agilitatē prodeunte conueniebat. Si enim vinum aquę extremitatem attingens, aut gutta sanguinis in humorem incidens, totum inficit aut rubore tingit: ipsum verò aerem aiunt non defluxionib. quibusdam radiísve permixtis, sed totum ictu luminis mutari & alterari: quónam pacto stella stellam, & lux lucem si attingat, arbitrantur nullam cōfusionem, nullam per totā mixtionem fieri aut mutationem, sed ea duntaxat à Sole illustrari, quorum attingit superficiem. Quippe is circulus, quē suo circuitu Sol in Luna describit, qui modò incidat in lineam qua Lunę visibilis pars ab inuisibili distinguitur, aliâs ad rectos insistat angulos & diuidat mediam, mox alijs atq; alijs inclinationib. proportiones varias splendidæ partis ad vmbrosam efficiat, Lunæq; formas vtrinq; curuas, aut falcatas exhibeat: planissimè omnium demōstrat eam quæ dicitur Lunæ illuminationem, non contemperationem, sed contactum: neq; luminis confluxum, sed circumfusionem esse. Quando autē non illuminatur tantùm ipsa, sed huc etiam luminis simulacrum mittit: fit etiam acrius vt contendamus de ratione quæ de eius substātia fuit allata. Reflexiones enim fiunt non ad vllam rem raram & tenuibus partib. constantem: neq; facilè imagineris ignem ab igne resilientem, aut lumē à lumine. Sed oportet solidum densúmq; esse id, à quo recelli & reflecti aliud debeat: vt in id ictus incumbat, indéq; referatur. Ipsum adeò Solem aer transmittit, nō impediens aut relidens radios eius: à lignis, lapidibus, & vestibus in Sole positis multæ resplendentię & circumfulgentiæ exsistunt. Sic & terram videmus ab eo illuminari. non enim

nim

him in profundum vt aqua, nec per totam vt aer dimittit radios. sed sicut circulus Lunam ambit, partémq; eius illuminandam describit: ita alius terrã circuit, partémq; eius definit, quam Sol subinde illustret, reliquo luminis experte. videtur enim aliquanto maior vtriusque portio quæ illuminatur, quàm est semissis globi. Concedite verò mihi vt hoc geometricè loquar è proportionum collatione. Si tria sunt quibus à Sole lumen accidit, terra, Luna, aer: videmus tamẽ Lunam non magis quam aerem aut terram illuminari. necesse autem est similis esse naturæ, quæ ab eadẽ re affici eodem modo solent. Heic omnibus laudãtibus Lucium, Præclarè, inquam ego, qui pulcræ rationi pulcrã adiecisti proportionem. non enim tu is es defraudandus. Tum subridẽs Lucius: Proinde, ait, denuò proportione vtamur, demõstrabimúsq; Lunam terræ esse cognatam, non eo tantùm quia eadem a re eodem afficiuntur modo, sed & quia idẽ agunt. Etenim nihil eorum quæ circa Solem fiunt ita simile esse eius occasui atque est defectus ipsius, conceditis (puto) mihi: memores eius coitus Solis cũ Luna, qui nuper fuit. quo statim sub meridiẽ incipiente, stellæ in multis passim cœli partibus effulserunt, aerísque ea fuit temperies, qualis est incerta luce in crepusculo. si non concedetis, Theon hic noster Mimnermum allegabit, & Cydiam, & Archilochum, & preter hos Stesichorum ac Pindarum, qui deplorãt in defectibus splendidissimum sibi eripi Solem, & quasi in media nocte se esse, radiósque Solis tenebroso ferri tramite. super omnes Homerum, qui facies hominum nocte & caligine occupari ait, Solémque & Lunam de cœlo perijsse: idque fieri alio mense desinente, alio incipiente. Reliqua puto mathematicis subtilitatibus in * eductum esse. Id vero constat, noctem terræ esse vmbram, & defectus Solis Lunę vmbram esse, quando visus noster in eam incidit. Nam Solem, postquam occidit, videre ne possimus, terra interposita luminibus nostris officit: cùm deficit, Luna nostro visui aditum obstruit. Horum vtrunque obscuratio est: sed occiduum, terra, defectum Luna facit visum intervertendo. Ex his autem quid consequatur, facile potest intelligi. Si enim similia sunt effecta, similes etiam sunt causæ ea efficientes. eidem enim eadem accidere ab ijsdem, necessarium est. Quod autem tenebræ in defectibus non sunt ita profundę, neque

*

Eclipsis Solis & Lunæ.

Odyss. υ. 352. & Odyss. ξ. 162.

neque aer perinde atque noctu occupatur ijs, non est quod miremur. Est enim eadem substantia eius quod noctem, & eius quod defectum efficit corporis: magnitudine differũt. Nam Ægyptij, nisi fallor, septuagies bis contineri in terræ quantitate Lunæ quantitatem censent: Anaxagoras tantam pronunciauit Lunam esse, quanta est Peloponnesus: Aristarchus proportionem diametri facit minorẽ quàm sint LX. ad XIIX. maiorem aliquanto quàm sit CVIII. ad XLIII. Vnde fit vt terra prorsus Solem cõspectui nostro subtrahat ob magnitudinem: magna est enim obstructio, & nocturno tempore durat. Luna autem etiam si totum aliquando occultet Solem, tamen is defectus latitudine & tempore caret, sed quidam elucet splendor circa orbitam, non sinens altã nimiámq; fieri vmbram. Aristoteles verò antiquus ille cur Luna sæpius quàm Sol deficere videatur, causam inter alias etiã hanc posuit: quòd Sol Lunæ interiectu obscuretur, Luna terræ. Posidonius autem sic definiens: Hæc affectio defectus est Solis, coitus vmbræ Lunæ, cuius defectum * His enim solis defectus est quorum inter visum & Solem vmbra Lunæ interijcitur. Fatens autem vmbram Lunæ ad nos ferri, nescio quid sibi ad dicendum reliqui fecerit. Impossibile quippe est astri vmbrã exsistere: cùm vmbra dicatur id quod lumine caret. at lumen vmbram nõ facit, sed abolet suapte
* natura. Sed quodnam post hæc fuit argumentum allatum? Et ego, Eundem, inquam, Luna defectum passa est. Rectè, aiebat, admonuisti. Sed vtrum quasi nos posuissemus Lunam deficere ab vmbra captam, iam ad eam conuertuntur rationem? aut vultis vt quasi exercitatione dicendi insti-
* tuta singulis recensendis argumẽtis demonstrationes proferam. Omnino, dicebat Theo, de his declamato. Mihi enim opus aliquo est qui persuadeat: cùm id duntaxat inaudiuerim, quod cum in vna linea sint tria corpora, terra, Sol, & Luna, defectus contingant. tum enim aut terram Lunæ, aut Lunam terræ Solem adimere: hunc Luna, eam terra in medio trium cõstituta deficere: illud in coitu luminarium, hoc in oppositione fieri. Tum Lucius: Ferè, inquit, hæc de dictis sunt potissima. Verùm si lubet, primo loco rationem ex vmbræ figura ductam accipe. Est enim conus siue turbo: quippe cùm magnus ignis luménve Sphæræ formam habens, minorem, sed ipsam quoque globosam, amplectitur molem.

Vmbræ terræ.

molem. Itaque in defectibus Lunæ circumſcriptiones eorum quę obſcurantur, quibus à lucidis diſtinguuntur, circulares ſunt. nam teretis ad * aut accipiet ſectiones, quæ prębet vſquequaque progredientes, ob ſimilitudinem fiunt circulares. * Secundo loco id te arbitror intelligere: quod Lunæ partes eæ primùm lumine deſtituũtur, quæ ad ſubſolanum ſpectant: Solis eæ, quæ ad occaſum. mouetur autem vmbra terræ ab ortu verſus occaſum, Sol & Luna contrà verſus ortum. Hæc & ſenſus deprehendere poteſt in ijs quæ apparent, & rationibus haud prolixis queunt perdiſci. Ex his autem cauſa defectuum confirmatur. Quoniam enim Sol deficit deprehenſus, Luna autem occurrens ei quod ipſam lumine priuat: conuenienter, immò autem neceſſariò ille à poſteriore parte primùm inuaditur, hæc à priore. hinc enim incipit obſtructio, vnde primùm ingruit id quod obſtruit lumini. Ingruit autem Soli Luna ab occaſu cõtra eum contendens: Lunæ vmbra ab ortu, vt in oppoſitam tendenti partem. Tertium eſt temporis & magnitudinis defectuũ ratio. Etenim Luna quando ſublimis & à terra longiùs diſtans deficit, non diu hæret in tenebris: cùm verò humilis & terrę vicina in vmbram incidit, admodum premitur, & tardè ex ea emergit. Et quidẽ humilis celeriùs, ſublimis tardiùs mouetur. Sed cauſa diſcriminis in vmbra eſt: quæ latiſſima circa baſin ſeu fundum, quippe conus, paulatímque ſe in verticem acuens, in exilem deſinit apicem. Itaque Luna humilis in eam incidens, maximis eius circulis capitur, profundámque & caliginoſiſſimam partem pertranſit. supernè autem velut in vado ob tenuitatẽ vmbræ ſtricta, celeriter diſcedit. Omitto autẽ quę ſeorſim, proprias * Videmus enim ignem ex vmbroſo loco magis effulgere ac lucere ob craſſiciem aeris caliginoſi, qui ſplendorem diffluere & diſſipari non ſinit, ſed eius ſubſtantiam continet atque cohibet. ſiue ea ſenſus eſt affectio, quomodo calida frigidis adpoſita calidiora, & voluptates iuxta dolores fiunt vehementiores: ita ſplendida ponè tenebroſa magis fulgeant, ob diuerſas adfectiones in contrarias partes intenta imaginatione. Videtur autem prius illud eſſe probabilius. In ſole enim omnis natura ignis, non modò fulgorem ſuum admittit, ſed concedendo etiã languidior & obtuſior fit: diſſipat enim calor ac diffundit eius vim. Si ergo Luna ignem ſortita eſt imbecillũ

Luna an ignis an astrum.

& inefficacem, stella (vt ipsi aiunt) turbidior: nihil eorũ, quæ ei accidere videmus, sed contraria omnia euenire par fuit. nimirum vt videretur quando nunc occultatur, occultaretur quando apparet. hoc est, reliquo tempore occultari debebat, ab æthere continente obscurata, effulgere autem & splendere per sex menses, rursumq; alios quinque, quando sub vmbram terræ subit. Nam illi CCCCLXV. circuitus eclipticorum pleniluniorum, XLIV. habent sex mensibus singulos, reliquos quinq; mensibus constantes. Tanto itaq; tempore oportebat Lunam apparere in vmbra splendentem. At ea in vmbra quidem lumen suum amittit: recuperat autem illud, postquam vmbram effugit. Et sanè interdiu sæpenumero apparet: vt quiduis potius quàm ignem & sidereum * corpus existimari debeat. Hoc vbi dixit Lucius, prouolauerunt simul quodammodo ad impugnanda isthæc Pharnaces & Apollonides. Et concedente dicendi partes Apollonide, Pharnaces: hoc ipsum, inquit, maximè ostendit Lunam astrũ esse, aut ignem. Non enim prorsus latet in defectibus, sed effulget colore quodam prunam referente & terribili, qui eius est proprius. Apollonides autem instabat aduersus vmbram, inquiens, sic semper à mathematicis dici locum qui nulla illustratur luce: tum vmbram à cœlo non admitti. Hoc verò aiebam, est contra nomẽ potiùs sophisticè, quàm in rem physicè aut mathematicè disputare. Eum enim infra terram locum, ad quem aditus lumini est obstructus, si vmbram quis dicere nolit, sed luminis vacuam regionẽ, tamen necesse est Lunam quando eò peruenit * Atq; omnino, dicebam, fatuum est negare vmbram terræ eò pertingere * vmbra Lunæ incidens visui, & * ad terrã, defectum Solis facere. Nunc me ad te, Pharnaca, cõuertam. Color enim

Luna color.

ille prunæ similis & ardens Lunæ, quem eius proprium esse inquis, corporis est densitate & profunditate præditi. nullæ enim reliquię, nullum vestigium flamma in raris permanet corporibus neq; prunæ fiunt, vbi non aliquod solidum corpus subijcitur, quod vim ignis altè admissam seruet. sicut & Homerus alicubi ait:

Ilia.i.213.

Extincto postquam sed flamma euanuit igne,
Substrauit prunas. ---

non enim ignis, sed corpus ignitum videtur pruna, ab igni affecta res qui in corpore solido & radicem habente perma-

neat

nent ac duret. flammę autem, rari nutrimenti & materię celeriter ob infirmitatem consumtæ incēdium ac fluxus sunt. Itaque Lunam terrenam esse & densam vix vllo alio ęquè euidenti argumento ostendi poterat: siquidem pruneus ille * color eius esset proprius. Sed non est, mi Pharnaca. & videmus Lunam deficientem aliàs alium colorem sumere: quos mathematici temporis ratione sic discernunt. Si sub vesperam Luna deficit, horribiliter nigra apparet vsq; ad horam tertiam & supra semissem horæ. Si media nocte, tunc istum puniceum & igneum colorem edit: à septima hora & semisse rubor ostenditur: versus auroram iam cœruleum trucémque vultum sumit, à quo eam potissimùm poetæ & Empedocles glaucopin, id est, cæsiam appellant. Proinde cùm videamus Lunam in vmbra tot colores adsciscere, non rectè illi arripiunt pruneum: quem potissimum aliquis alienum ab ea esse dixerit, ac mixturam potiùs luminis deficientis, & per vmbram enitentis: proprium verò, nigrum & terrestrē. Iam cùm heic Solis radios excipientibus purpureis aut puniceis vestibus, paludib. item & fluuijs, vmbrosa viciniæ loca colorem istorū æmulentur, & ob omnigenas reflexiones multiplicibus illustrentur splendoribus: quid mirum res habet, si copiosus vmbræ fluxus veluti in pelagus cœleste incidens non stabilis aut quiescentis luminis, sed ab innumeris exagitati astris, variásque mixtiones & mutationes in se admittētis, alium aliâs colorem à Luna expressum huc refert? Stella enim, aut ignis in vmbra nunquam videbitur nigro, glauco, aut cœruleo colore. Montib. verò, & campis ac maribus multæ à Sole colorum formæ inferuntur, vmbrísque, & nebulis tanquam pigmentis permixtus ea splendor inducit. Et maris quidem colores conatus est Homerus vtcunq; Ilia.λ.298 nominibus exponere, mare violæ, viníq; rubri forma pędi- α,350.α, tum dicens, & alibi glaucum, vndam purpuream, tranquil- 34. litatem albam. quæ verò terræ accidunt diuersitates colo- Odyss.λ. rum, aliâs aliter accidentium, omisit: quia nimirum immen- 43.x.94. sus eorum esset numerus. Cæterùm Lunā probabile non est * eandem cum mari habere superficiem: sed natura terræ cognatissimā esse ei, quā priscus iste Socrates fabulosè protulit. siue per ambages Lunā innuens, siue de alia quadā mentionem faciens. Nihil enim vel incredibile est, vel mirabi- * le, si Luna cum nihil in se corruptum, nihil cœnosum ha-

beat, & è cœlo luminis puri fructum, calorémq; non immodicum aut sæuum percipiat, sed humectum & innoxium: in se pulcritudines locorum admirabiles, mõtes flammantes, ac cingula habet purpurea, aurúmque & argentum non in profundo dispersum, sed quæ in planiciebus copiosè efflorescant, aut in collibus læuibus circumferãtur. quorum deinde simulacra ad nos per vmbram alias alia continentis aeris mutatione diuersè efferantur. Neque verò diuinitatis opinionem & venerationem hoc pacto Luna amittit, quæ * sacra ab hominibus iudicatur: quàm si eam fœculentum de sententia Stoicorum ignem & turbidum statuas. Ignis quidem apud Medos & Assyrios barbaricis colitur honoribus: qui damnosa præ metu venerantur, neque tam honore afficiunt quàm abominantur. At verò terræ nomen nemini non Græcorum habetur carum, venerabile: & auitum nobis est ei, vt alijs quoque dijs, diuinos honores deferre. Longè verò ab eo absumus, nimirum homines vt Lunã quæ cœlestis est terra, existimemus animæ mentísq; & eorum exsortem, propter quæ dijs primitias conuenit offerri: sed legitimam ei beneficiorum gratiam rependimus, & pro iure naturæ veneramur id quod virtute, potentia, ac dignitate humanam excedit conditionem. Quare nihil nos peccare arbitramur, dum eam terream statuimus.

De facie in orbe Lunæ apparente.

Quod ad faciem attinet in Luna apparẽtem: sicut nostra terra sinus habet quosdam magnos: ita censemus Lunam quoq; profunditatibus & rupturis magnis esse apertam, aquam aut aerem caliginosum cõtinentibus: in quas Sol suo lumine non penetret, sed eas deserens, reflexionem dissipatam faciat. Excipiens heic sermonem Apollonides: Ergóne, inquit, ipsam obtestans Lunam, fieri hoc vobis videtur posse vt rupturarum quarundam aut conuallium vmbræ sint, quæ huc & vsque ad nostrum visum pertingant? aut non ratiocinamini quid inde sequatur? Tum ego: Hoc, inquam, quamuis non ignorantes, tamen audiatis *

* Lunæ diameter, XII. digitorum magnitudine apparet in medijs distantijs. nigrarum autem & vmbrosarum macularũ vnaquælibet semisse digiti maior videtur, ita vt amplius sit quàm semuncia diametri. Iam si diametrũ ponamus Lunæ duntaxat triginta millia stadiorum, ex proposito in ea vnum-

vnumquodq; vmbrosorum diametrum habebit 10. stadijs ampliorem * quingentis stadijs. Primùm ergo vide an in Luna possint tanti hiatus, tantæ asperitates esse, vt tantam vmbram faciant. deinde tantæ cùm sint, cur à nobis non cernantur. Ergo heic renidens: Bene tu, inquam, Apollonida, qui talem nobis inueneris demonstrationem, qua & me & te euincas maiores Aloidis esse istis: nō quidem quouis diei tempore, sed manè potissimum ac vesperi. Putásne cùm Sol vmbras nostras facit immensas, hanc præclaram subijci nostro sensui ratiocinationem: si magnum est quod vmbram de se proijcit, ingens est quod vmbram creat? In Lemno neutrum nostrûm fuisse, liquidò noui. tamen ambo peruulgatum hoc Iambicum sæpe audiuimus, *

Athos obumbrat terga Lemniæ bouis.

incidit enim, vt consentaneum est, montis vmbra buculæ æneæ, per mare in longū porrecta haud paucioribus 10 c c. stadijs. * obumbrandi altitudinē esse in causa, quòd multipliciter excedentia quantitatem corporum interualla vmbram faciant. Id ergo heic etiā in Luna contemplare, quando in plenilunio maximè expressam faciei imaginem exhibet, ob profunditatem vmbræ, longissimè tunc a Sole dissita. nam distantia luminis ipsa vmbram magnam, non magnitudines inæqualitatum quæ sunt infra Lunam efficit. * Quin etiam montium eminentias Solis radij nō sinunt interdiu conspici, cùm cernantur valles & quæ in profundo sunt atq; vmbrosa, idq; eminus. Non est ergo absurdum, si Luna quoq; vt illuminetur, radiósq; Solis in se recipiat, videre nequimus ita exactè. Quando autem vmbrosa iuxta splendida ponuntur, horum discrimen visum non fallit. Verùm id, dicebam, magis refellere videtur eam quæ perhibetur a Luna reflexionem: quòd qui in reflexis stant radijs, ijs non tantùm id quod illuminatur cōtingit videre, sed etiam id quod illuminat. Quando enim splendore ab aqua in parietem reculso visus in ipso fuerit loco, vbi fit reflexio: tunc tria ista cernit, reflexum splendorem, aquam in qua radij recelluntur, ipsumq; Solem, à quo lumen in aquam incidēs reflectitur. His & in confesso positis, & sensu perceptis, postulant ab ijs qui reflexione radiorum illustrari à Luna terram adserunt, vt ostendant noctu apparentem in Luna Solē: sicut interdiu in aqua cernitur, quādo hęc eius radios reflectit.

Rursum de reflexione.

flectit. quod cùm non appareat, aliter eam quàm reflexione illuminari censent: ac proinde Lunam quoq; terram nō esse. Quid ergo aduersum eos dicendum est, aiebat Apollonides? nam isthæc de reflexione ratio etiam ad nos pertinet. Sanè, inquam ego, quodam modo communis ea est ratio, quodam modo non communis. Primùm autem vide quale sit id quod de imagine dicitur, quàm sit peruersum, & (quod aiunt) sursum versum flumina. Aqua enim in terra est & infrà, supra terram Luna & in sublimi. Itaq; etiam anguli reflexionum diuersè fiunt, cùm alia sursum ad Lunā, alia deorsum ad terrā vertice suo tendat. Non ergo postulent quamuis speciem esse speculum, & quouis interuallo æqualē fieri reflexionem. nam euidentiæ hoc repugnat. Qui verò dicūt Lunam non esse corpus tenue & læue, vt est aqua, sed solidū & terrenum: nescio quomodo Solis in ea imaginem à visu volunt cerni. Nam neque lac huiusmodi speculares reddit imagines, neq; visum reflectit: ob inæqualitatem & asperitatem partium. nedum Luna possit emittere à se visa talia, sicut specula læuiora faciūt. Sed & in his si qua rima, aut sordes, aut turbatio incidat, punctum à qua solet visus reflexū efformatur: atque ista videntur quidem, sed resplendentiam non exhibent. Qui autem cōtendit * aut etiam visum nostrum ad Solem contendens esse: lumen autem visum, cœlū hominem. Est enim verisimile Solis ob vehementiā & splendorem cum ictu factam reflexionem ad nos ferri. At visus imbecillis cum sit & minima particula, quid mirum si neq; ictum repellentem infert, neque resiliens continuitatem seruat, sed frangitur ac deficit, cùm tanta ei non sit copia luminis, vt non diuellatur inæqualitatibus & asperitatibus occurrens. Non est enim impossibile ab aqua & alijs speculis reflexionem, cuius in propinquo adhuc tenetur principium, validam resilire. Sed à Luna etiamsi aliquæ delabantur, infirmæ erunt ac languidæ, & quæ ob interualli magnitudinem prius deficiant quàm ad nos perueniant. Alioquin etiam caua speculorum validiùs reflectunt Solis radios, ita quidem vt flammas quoq; sæpenumerò edant: curua & globosa, quia vndique renituntur, imbecillē & obscuram * videtur scilicet, quādo duæ irides apparent, nubem nube continente, eius colores esse obscuros & incertos quę est in continente. nam exterior nubes longiùs à visu distans

reflexio-

reflexionem reddit inualidam. Et quid attinet plura dicere? Quando enim Solis lumen à Luna reflexum omnem amittit calorem, & splendoris eius ægrè ad nos perferuntur tenues atq; languidę reliquię: poteritne visus noster eodē tam longo permeato spacio Solaris qualemcunque portiunculam imaginis de Luna reportare? Ego quidem non puto. Considerate verò, aiebam, etiam vos, an idem accidat visui nostro à Luna & ab aqua: an terræ, plantarum, & hominum * siderúmque imagines Luna plena repręsentet, sicut faciunt alia specula. quod si visus acies ad hæc non reflectitur tum ob imbecillitatem, aut asperitatem ipsius Lunæ: ne aduersus Solem hoc requiramus. Ac nos quidem, dicebam, quæ ibi dicta sunt, nisi si quid memoriam fefellit, retulimus. Tempus autem est vt Syllam quoque exhortemur, adeóque poscamus ab eo narrationem, vt qui certa conditione auditor interfuerit. Proinde, si ita vobis videtur, ambulandi finem faciemus, & considentes in sedilibus, fixum ei præbebimus auditoriū. Placuit hoc & cum consedissemus, Theo: Ipse quidem, inquit, non minore quàm vllus vestrûm audiendi quæ dicētur desiderio teneor. antè tamen, Lampria, de ijs qui Lunam dicūtur inhabitare, peruellem aliquid audire: non vtrùm habitent aliqui, sed an habitari possit. hoc enim si nequit, à ratione alienum erit eam esse terram. nam videbitur ad nullum vsum & frustra exstitisse, cùm neq; fructus edat, neq; hominibus quibusdam sedem, ortum, & vitæ degendæ locum præbeat: quarum rerum causa hanc nostrā terrā exstitisse de Platonis sententia dicimus, nutricem nostram, dieíq; & noctis fidelē custodem atq; opificem. Vides autem de hoc argumento multa & seriò & iocò disputari. Lunam enim aiunt eorū qui infra degunt tanquam Tantalorū imminere capitibus. rursumq; eos qui ipsam incolunt, Ixionum instar illigatos tanto impetu volui ac reuolui. Et quidem non vnico motu Luna versatur, sed est, vt solent ap- *
pellare, triuia: in Zodiaco simul in lōgum, & latum, & profundum circummeans. primum motum circuitionem, secundum volutationem, tertium nescio quî inæqualitatem vocant Mathematici: cùm nullam earum motionū constitutis certísq; finibus includi videamus. * Mirū non est, si impetu agitationis leo in Peloponnesum decidit. sed tamen nónne innumeros quotidie videmus hominum casus, & vitas

An Luna habitetur.

Timæo.

tas quasi calcitrando proiectas, isthinc in caput hâc deuolutorum. Etenim ridiculum est dubitare an ibi mansio sit, si ortui locus nullus datur. Nam cùm Ægyptij & Troglodytæ, quorum vno die quotannis Sol per momentum temporis in solstitio capitibus imminet, mox discedens, tantùm non comburantur ob aëris siccitatem: an credibile est eos qui in Luna sunt quotannis duodecim perferre posse solstitia, singulis mensibus Sole in plenilunio supra capita eorum insistente. Iam flatus, nubes, imbrésque (sine quibus * neque nasci neque natæ durare possunt plantæ) ibi coire, ne cogitari quidem potest, in tanto calore, tanta tenuitate am* bientis. quando ne apud nos quidem altorum montium vertices feris istis aduersisque tanguntur tempestatibus: sed aer ibi iam tenuis, motúque ob leuitatem suo præditus, coitionem istam & densationem effugit. Nisi me hercle dicere velimus, quo modo Achillem Minerua nutrimentum respuentem nectare & ambrosia instillatis aluit: ita Lunam quoque, vt quæ Minerua dicitur atque est, quotidie ambrosiam exhibendo istos homines nutrire: quemadmodũ ipsos deos Pherecydes ille priscus pasci putauit. Nam Indica illa radix, quam ait Megasthenes eos qui nihil bibant edántque, sed ore prorsus careant, suffire, itaque odore vitam tueri suã, vnde nata illic sumatur, cùm nulla Lunã riget pluuia? Cùm hæc Theo dixisset * dicebam, & optimè ioco sermonis supercilia * vnde & audacia nos subit ad respondendum animans, cum non admodum acerbum austerúmve exspectemus iudicium. Profectò enim in eadem sunt culpa cum ijs qui nimiam huiusmodi rebus fidem adhibent illi, qui nimis offenduntur ijs, omnémque fidem derogant, neque animo æquo volunt quid fieri possit, quid contingat dispicere. Initiò itaque primum illud non est necessarium, si homines Lunam non inhabitent, frustra eam & nullius rei gratia factam. Nam hanc ipsam nostram quoque terram videmus non totam feracem & habitatã esse, cuius exigua quædam pars quasi promontorijs & peninsulis è profundo extantibus animalia gignit ac plantas: cætera aut ob hyemes & siccitatem deserta ac sterilia sunt, aut (quę multo maxima est terræ portio) sub magnum demersa mare. Sed tu, qui Aristarchum semper diligis atq; admiraris, non audis Cratetem, quando is sic legit:

Præbuit

Ili ξ.246.

Præbuit Oceanus cunctis primordia diuis,
Atque hominum generi, & terram tegit vndiq; latè.

Longè verò abest vt hæc frustra dicantur extitisse. Etenim mare exhalationes molles edit & iucundissimos flatus vere adulto: quando ex inculta & gelida terra niues paulatim liquatæ diffluunt. dieique & noctis stat fidelis in medio custos atque opifex, vt ait Plato. Nihil ergo obstat, quin Luna etiam animantium vacua præbeat reflexiones lumini circa ipsam diffuso, & confluxum radiis astrorum ac contempe- * rationem, quo adiuta concoquat exhalationes à terra elatas, simúlque solis nimium feruorem mitiget. Tum multum antiquæ tribuentes famæ, Dianam eam dictam statuemus, vtpote virginem & infecundam, aliâs auxiliarem & vtilem. Nam eorum, quæ abs te, mi Theon, allata sunt, nihil est quod ostendat fieri non posse vt in Luna quis habitet. Quippe circumagitatio ista multam habens lenitatem & * tranquillitatem, aerem demulcet atque componit: vt nullus sit metus excidendi ac præcipitationis iis qui ibi degũt. Tum ipsa motus varietas vagæq; conuersiones non ab inæqualitate sunt aut cõturbatione: sed admirabilem astrologi demõstrant in his ordinem, circulis eam accommodantes circa alios circulos sese euoluentibus, alij quiescentem ipsam, alii placidè & æqualiter eadem semper celeritate sese mouentem. hæ enim circulorum adscensiones, & circumductiones, atque inter se & ad nos respectus, eas quę in motu Lunæ animaduertuntur altitudines, profunditates, & latitudinum diuersitates simul cum conuersione secundum longitudinem exactissimè conficiunt. Magnum autem illum & continentem æstum solis metuere desines, primùm si duodecim istis æstiuis coitibus totidem plenilunia opponas: deinde continuitatem mutationis, quæ exuperantiæ caloris non multum permittit temporis, itaq; commodam vtrinque temperiem efficiens, mediocritatem (vt apparet) vernæ simillimam redigit. Præterea solis lumen ad nos defertur per aerem turbidum, atque in nos infligit calorem exhalationibus nutritum. isthic autem tenuis est aer & pellucidus, diffunditque & dissipat splendorem nullo fomite, nullo corpore sustentatum. Materiam porrò & fruges hisce in locis alunt pluuiæ. alibi autem, vt apud nos in superiore Ægypto ad Thebas & Syenam, non pluuia *

aqua, sed è terra nata eædem nascuntur. qua rigatæ, & ventis ac rore vegetatæ, virtutem & temperiem soli tantam ostendunt, vt comparari se cum terra plurimis irrigua pluuiis vbertatis caussa id non patiatur. Iam eiusdem generis stirpes apud nos, si vehementer adfligatur hybernis tempestatibus, pulcrum & multum fructum producunt: in Africa, & apud vos in Ægypto, admodum sunt frigoris & hyemis impatientes. Gedrosiæ etiam & Trogloditicæ regionis ea pars quæ ad Oceanum pertingit, sterilis omnino est ob siccitatem, & arborib. caret: at in mari vicino quo alluitur, inusitatæ magnitudinis plantæ nascuntur. & ex profundo pullulant, quarum alias oleas, alias lauros, alias crines Isidis nominant. & qui vocantur anacampserotes, quasi amorem postliminio reducentes dicas, è terra euulsi, non modò viuunt suspensi quanto quis velit tempore, sed etiam germinant * seminatur autem. Et alia quidem, vt Centaurium, si seratur in bonam & pinguem terram, ac rigetur, vim qualitatémque suam naturalem amittit: siccitate gaudet, inque ea suam naturam seruat. alia, vt aiunt, ne rorem quidem tolerant, vt pleraq; Arabicorum, quæ simul atque humectata sunt, pereunt. Quid verò miri est, si in Luna radices, semina, plantæq; nascuntur nihil pluuiarum ope indigentes aut hyemis: sed æstiuo & tenero aere, ad naturam ipsorum accommodato, cõtentæ? Quî autem non sit probabile emitti spiritus qui à Luna calore afficiantur: & conuersionis eius agitationi comitari sensim auras, leuésq; rores & humores, qui circumfusi alimentum plantis sufficiãt. cùm quidem ipsius Lunæ temperies non sit ignea, nõ *squalida, sed mollis & aquosa. Nam ad nos à Luna nulla peruenit siccitatis effectio, multæ humiditatis, & femineæ (sic loquar) vbertatis. vt sunt plantarum incrementa, concoctiones carnium, mutationes & ad vappam inclinationes vini, lignorum putredo, fertilitas mulierum. Vereor autem quiescentem Pharnacem rursum irritare & commouere, si Oceani æstum, (vt ipsi dicunt) fretorúmque incrementa adducam, humorem a Luna submissum sequentia. Itaq; ad te potius me conuertam, mi Theo. Tu enim nobis Alcmanica ista exponens,

Qualia Iouis & Lunæ proles ros educit:

Iouis nomine aerem dicis intelligi, qui a Luna humectatus

in rorem

in rorem vertatur. Eò enim, amice, reditura res videtur, vt Luna aduersam planè Soli naturam habere cẽseatur: siquidem non modò quæ densare ille & siccare solet, ipsa relaxat atque humectat: sed calorem quoque ab eo profectum in ipsam humore & frigore mutare possit. Enimuerò & hi errant, qui Lunam ignitum corpus esse atq; ardere putant: neq; ij, qui eadem animalibus in Luna ad ortum & victum necessaria putant, quæ nostratia requirunt, videntur vnquam considerasse diuersitatem naturæ: quæ quidem maior est ac numerosior inter ipsa animalia, quam sunt discrimina animalium & vitę expertium. Ac demus sanè non esse homines qui concreto ore, Solis viuant odoribus. nisi * ne videantur, & Ammonis nobis ipse vim enarrauit. obscurè etiam significauit Hesiodus his verbis:

Nec quanta asphodeli, aut quæ sint compendia malua. Oper. 41.

Re ipsa autem id planum fecit Epimenides, docens exiguo admodum fomento naturam sustentare animal, si nutrimentum vel oliuæ quantitate sumat, nullo præterea indigens. Qui verò Lunam inhabitant, (si quidem sunt) graciles & quouis alimẽto fouendos apparet esse. quando ipsam etiam Lunam, vt & Solem, corpus igneum, & multis modis quàm terra maiorem, ab humoribus terrestribus ali aiunt, ac reliquas etiam stellas, numero immensas, ita facilia, ac tenuia & minimo indigentia corpora superiori adscribunt regioni. Sed neq; ista, neq; hoc saltem obseruamus, regionem, naturam, temperiémq; aliam Lunaribus istis hominibus esse accommodatam. Ergo sicut si non possemus ad mare accedere, neque id attingere, sed tantùm eminus adspiceremus, nobisq; diceretur aquam eius amaram, salsam, potuique incommodam esse, magna autem & multa animalia in profundo alere, & belluarũ esse plenum ita aqua, vt nos aere fruentium: fabulas & monstrorum similia dici arbitraremur: ita videmur hic quoque adfecti, dum nõ credimus esse qui in Luna degant. Ego autem istos qui in Luna incolunt multo magis mirari existimo, cùm terram intuentur tanquam fæcem & cœnum Vniuersi per tot humores nubes, nebulásque apparentem, locum obscurum, humilem, immobilem: posse eam animalia producere & nutrire, motu, respiratione, & calore prædita. Et sicubi illis contingat audire Homerica isthæc:

Tetra,

Ilia. v. 65. *Tetra, ſituq́ opplete, dijs horrenda vel ipſis.* item,

- - - tum Tartarus ipſe,

Bis patet in præceps tantùm, tenditq́ ſub vmbras,

Iliad. θ. 16. *Quantus ad æthereum cœli ſuſpectus Olympum.*

haud dubiè cenſebunt de terra hæc dici, & heic tartarum, ſolam Lunam eſſe terram, æquali ſpacio à ſuperioribus iſtis & his inferioribus diſſitam. Nondum planè finieram ſermonem, cùm Sylla interpellans, Deſine, inquit, Lampria, & ſermoni fores obde: ne imprudens fabulam tanquam nauim in terram expellas, & drama confundas, quod iam alium habitum, aliam ſcenam habet. Ego autem qui actoris partes ſuſtineo, principiò autorem fabulæ vobis nominabo, Homericè (niſi quid obſtat) ordiens.

Ogygia inſula Saturni. *Ogygia hinc longè vaſto iacet inſula ponto,*

quinque dierum nauigatione diſtans à Britannia verſus occaſum: tres autem aliæ eodem ſpacio & inter ſe diſſitæ ante eam iacent, maximè verſus occaſum ſolis æſtiuum. in harum vna barbari Saturnum fabulantur fuiſſe à Ioue incluſum: hunc, vt filium, cuſtodiam egiſſe inſularũ iſtarũ & maris quod Cronium ſiue Saturniũ dicitur, atq; inferius paulo ſedes habuiſſe. Magnã verò cõtinentem, a qua magnum mare in orbem cingitur, à reliquis minùs diſtare, ab Ogygia aũt ad ſtadia 100. cùm quidem remigio aptis nauibus eò ſit eundum. * Eſſe enim lentũ traiectum maris & cœnoſum ob fluminum multitudinem, quæ per magnam terram effluant, terrámq; aggerent, ac mare craſſum & terrenum efficiant: vnde etiã opinio inſinuauerit, eſſe ipſum cõcretum. Continentis porrò partes ad mare habitari à Græcis circa ſinũ Mœotico haud minorem, cuius fauces ori Caſpij maris e regione maximè iaceãt & ad rectam lineam. Hos in ea eſſe opinione, ipſos continentem incolere, hanc aũt noſtram terram eſſe inſulam, vt quæ in orbem à mari circũ alluatur. Exiſtimare autem eos, Saturnio populo poſteriorib. temporibus Herculis comites ſe admiſcuiſſe, ibiq; relictos, iam exſtinctũ fermè & lingua, & legibus, victúq; barbaricis oppreſſum Græcum morem quaſi reſuſcitaſſe, atq; auxiſſe. ideo etiam primos honores Herculi apud eos, proximos Saturno haberi. & cùm Saturni ſtella, quã Græci Phænontem quaſi lucidam, ipſi Nycturum (vt aiebat.) ceu noctis cuſtodem appellant, in taurum ingreditur, quod trigeſimo

quoque

quoque fit anno; tum eos iamdudum à multo tempore ad hoc paratos, sacram rem facere, & nauibus auehi * emittere enim forte ad hoc lectos, qui tantum pelagus remigio * conficiant, ac longũ tempus peregrè degant. Auectos porrò non eadem omnes vti fortuna. qui verò incolumes mare superauerũt, primùm ad præpositas appellere insulas, quas Græci inhabitant: ac videre Solẽ per triginta dies vnica tantùm hora occidere: noctémq; hãc tenebras habere tenues, & lucẽ crepusculã ab ortu. Ibi cùm fuerint cõmorati in dies xc. honorificè comitérq; tractati, & sacri crediti atq; appellati: porrò à ventis traijci eos deinceps. Cæterùm neminem istas incolere insulas, nisi ipsos, & quos in coloniam mittãt. Licere enim nauigio inde auehi, postquam deo decimumtertiùm ritè sacra fecerint. Plerosq; tamen malle ibi manere: quosdam, quia adsueuerint: alios, quia citra laborem & occupationem vllam omnia abundè suppeditantur ad sacrificia & chororum instructionem: & philosophari perpetuò conceditur. Mirabilem esse enim insulæ naturam, & lenitatem aeris ambientis. Quibusdam etiam, cùm auehi in animum induxissent, genium loci impedimẽto esse: ostendentem eis se tanquam familiaribus & amicis, non per somnia modò aut tesseras, sed palam visui audituve se exhibentem. Ipsum enim Saturnum in profundo antro dormire, ibiq; contineri inter saxa auri formam referentia. nam somnum ei loco cõpedum esse à Ioue destinatum: & in vertice saxi esse aues, quæ aduolantes ei ambrosiam adferant. * totam insulam suaui fragrãtia oppleri, quæ è saxo illo tanquam fonte diffundatur. Genios autem illos Saturni famulos esse atq; administros, qui circa ipsum versentur adsiduò, & tunc eius fuerint socij, cùm in homines ac deos regnum gessit. Eos, vtpote suapte natura diuinos, multa vaticinari: maxima autem, & de summis rebus prædicere, dum somnia Saturni renunciant: huic enim in somnis obuersari, quicquid Iupiter meditetur. Tum illa Titanica, esse assurrectionem & motus animæ in ipso. omnino somnus * & regia illa ac diuina facultas ipsa seorsim pura atq; incõtaminata existat. Huc ergo delatus, vt ipse narrabat, hospes, deúmq; per ocium demeritus, astrologiæ tantam parauerat sibi peritiam, quantã geometria fretus aliquis & longissimè procedens adipisceretur: de reliquis partibus philosophiæ na-

turalem

turalem amplexus, cupiditate quadam & desiderio captus fuit spectandæ magnę insulæ istius. sic enim nostrā illi continentem nominant. Ergo circūactis xxx. annis, cùm successores venissent domo, salutatis amicis auectus est, modico alioquin apparatu, sed qui ingēs viaticum in aureis poculis secum portaret. Quæ ei euenerint, per quos homines iter fecerit, vt sacras in literas inciderit, vt omnis generis sacris initiatus fuerit, recensere non est vnius diei opera: quomodo ille nobis retulit, singula accuratè commemorans. Quæ verò ad præsentem pertinent disputationem, audite.

* Cùm Carthagine permultum temporis extraxisset, quòd ea vrbs apud nos post deletam veterem in magno est honore: inuenit membranas quasdam sacras humi abditas, dudū ætatē clam exportatas & latentes. Ac dixit de iis qui in deorum habentur numero, pręcipuam venerationem Lunę deberi, vt quæ plurimū iuris in vitam nostram haberet: méq; vt eam studiosiùs quàm alia numina colerem, hortatus est.

* Hęc ego cùm mirarer, & planiùs mihi explicari cuperem: Multa, inquit, ô Sylla, de diis apud Græcos, non omnia tamen rectè dicūtur. Quale initiò statim hoc occurrit, quòd

* Cererem & Proserpinam rectè nominātes, non rectè simul, & circa eundem locum versari ambas censent. Ceres enim in terra est, & terrestrium effectorū potestate prædita: Proserpina in Luna est, & rebus præest Lunaribus. Persephones verò nomen & Cores, quod est puellæ, apud eos qui in Luna sunt gerit Proserpina: illud quia lucifera sit: hoc, quòd etiam pupilla oculi ita Græcis appellatur, quia visa res in ea conspiciatur haud secus quàm Sol & Luna. Atq; iis quoq; de erroribus Proserpinæ, vtq; fuerit à Cerere quæsita fabulis veri aliquid inest. nam sese inuicem desiderāt disiunctæ: & in vmbra se mutuò sæpè complectuntur. Et quod Proserpina modò in cœlo & lumine, modò in tenebris & nocte dicitur esse: id mendacium non est: neq; tempus errori an-

* sam suo præbuit numero. Non enim sex menses, sed ferè sex menses videmus eam à terra tanquā à matre sub vmbra detineri. idq; rarò, cùm quinto pòst mense adueniat. Nā impossibile est vt Plutonem relinquat, cuius est. quod & Homerus occultè quidem, sed non ineptè significauit:

Od. δ. 563.

Elysium in campum, quà terra terminus exstat,
Te ducent superi.----

vbi

vbi enim vmbra desinit ingruere, eum terminum & finem terræ posuit. In illum verò campũ nemo improbus aut impurus venit: boni post mortem eò delati, facilimã quidem, non tamen beatam aut diuinam vitam agũt vsq; ad secundam mortem. Quæ verò ô Sylla hæc est? aiebam. Tum ille: Noli, inquit, de his quærere: sum enim ipse narraturus. Hominem pleriq; compositum sentiunt, rectè hoc, non rectè, quòd è duabus tantùm partibus constare putant: scilicet mentem partem quodãmodo animæ esse opinãtes. Etenim mens tanto est prçstantior quàm anima ac diuinior, quãto anima præstat corpori. Facit aũt coitus animæ rationẽ eorum, quorum alterũ voluptatis & doloris est principium, alterum virtutis & vitij. His tribus cõpactis, terra corpus, animam Luna, mentem Sol creãdo homini præbuit. * sicut igitur Lunæ splendorem. Mors aũt, quam obimus, alia ex ex tribus duo facit hominem, alia vnũ è duobus. & alter est in Cereris * in ipsa cõiicere & mortuos Athenienses demetreos, hoc est Cereales, dixerunt antiquitus aũt in Luna * Proserpinæ * & huius quidem cõtubernalis est Mercurius terrestris, illius cœlestis. Soluit aũt ipsa celeriter, ac vi animam à corpore: mentem ab anima leniter & longo temporis decursu Proserpina. ideóq; vnigenita appellatur: vnica enim fit hominis melior pars, ab ea secreta. Euenit autem sic secundum naturam vtrunque. Omnis anima, siue prędita siue carens mente, vbi primùm è corpore exiit, fati lege ad tempus vagatur ea in regione quæ terram & Lunam interiacet. Verùm non idem est omnibus tẽpus præscriptum. Impiæ enim & intemperantes pœnas flagitiorũ luunt, piæ certum tempus, quantum ad lustrandũ, & corporis vtpote malæ causæ pollutiones abolendũ sufficit, in aëris purissima parte degunt, quam prata Ditis appellant. deinde veluti ab exsulio in patriam reductæ, gaudium degustant, quale maximè percipiũt qui sacris initiãtur, trepidatione ac suaui spe permixtum. Multas enim extrudit, ęstuandóque proiicit, iam iam Lunam subire affectantes: nonnullas etiam quæ iam eò peruenerint, subuersas vident tanquam in profundum deuolui. Quæ autem sursum euaserunt, ac firmiter sunt collocatæ, primùm, vt solenni certamine victores coronantur pennis, quæ constantiæ dicuntur: quia animæ vim brutam, & motibus vagis obnoxiam in vita rationi

Animarũ post mortẽ status.

obse-

obsequentem cõpositámq; habuerint. Deinde visus eorum * radiis est similis. Circa animam autem sursùm subleuatam, sicut heic quòd circa Lunam est æthere : & ab eo vim quandam robúrq; accipiunt vt ferrum cãdẽs aquæ immersum. quod enim rarum adhuc est & diffusum, roboratur fitq; stabile & pellucidum: ita vt à quauis exhalatione nutriatur. Et præclarè dixit Heracletus, Animas in Orco odorari. Conspiciunt autem primùm ipsius Lunæ mgnitudinem & pulchritudinem ac naturam: nõ simplicem aut sinceram eam, sed aliquid è terra & stella cõtemperatum. Sicut enim terra spiritu mixta & humore mollis est facta, & sanguis carni admixtus sensum præbet: itaætheri aiunt Lunam profundè permixtam, simul & animatam esse ac fecundam, & grauitatis leuitatisq; æqualia momẽta habere. Nam ipsum quoque mundum ex iis quæ sursum, & iis quæ deorsum feruntur natura cõtemperatum, ab omni mutatione loci esse liberum. Hæc etiam Xenocrates diuina quadam ratiocinatione videtur deprehendisse, à Platone sumpto principio. Plato enim est, qui stellarũ quoq; vnamquãlibet ex terra & igni concinnatam pronunciauit per intermedias naturas proportione datas. nihil enim sentiri, cui nihil terræ & luminis sit admixtum. Xenocrates aũt stellas & Solẽ ex igne ait & primo denso cõpositas: Lunam aũt ex secundo denso, & peculiari aere, terram ex aqua, igni, & tertio dẽso. omnino aũt neq; densum ipsum per se, neq; rarum esse capax animæ. Atq; hæc quidem de substantia Lunæ. Latitudinem aũt eius & magnitudinem non quantam geometræ dicũt, sed multis modis maiorem. dimetitur aũt vmbram paululum suis magnitudinibus, non ob paruitatẽ, sed calidissimè motũ concitat, vt celeriter perambulet vmbrosum locum, simul efferens animas bonorum festinãtes & vociferantes. nam cùm in vmbra sunt, exaudire desinũt harmoniam cœli. simul etiam animæ quæ infrà sunt supplicia luentium tunc per vmbram lamentantes & conclamantes adferuntur. Ideo in defectibus plerique solent æra pulsare, ac sonitum fragorémq; aduersus animas edere. Terret eas etiam ea quæ dicitur facies quando propiùs accedunt, horrenda eis & terribilis apparens. Non est autem talis. Sed sicut nostra terra sinus habet profundos ac magnos, quorum vnus per columnas Herculis hac ad nos infunditur, alter foris

Lunæ substantia.

est

est maris Caspij ac rubri: sic in Luna etiam cauernæ sunt & profunda. Cauernarum eius maximam penetralia Hecates vocant, vbi animæ eorum quæ iam natæ egerunt aut passæ sunt, rationem reddunt ac pœnas dant sumuntq;. duæ aliæ longæ dicuntur, quia per eas transmittuntur animæ, aliàs à Luna versus cœlum, aliàs versus terram. appellantur autẽ partes Lunæ cœlo obuersæ Elysius campus: huc pertinentes, Proserpinæ & Antichthonis, id est terræ oppositę. Non * semper autem in Luna morantur genij, sed huc descendunt vt oracula procurent, & supremis adsint orgiis atq; sacrificiis, puniunt flagitia, salutaresq; in bellis & mari adfulgẽt. Quod si quid horum non recte gerant, sed pro libidine, aut iniusta gratia vel odio: pœnas pendunt. detruduntur enim rursus in terram, & cum corporibus humanis conflictãtur. E meliorum geniorum censu Saturnus ac qui cum eo fuere se dixerunt esse, & antiquitus in Creta Idæi dactyli, in Phrygia Corybantes, & apud Lebadiam Bœotiæ Trophoniadæ, atq; innumeri alij passim per orbem terrarum: quorum sacra, honores, & nomina etiamnum manent: facultates quorundam optimam nactę mutationem aliò transiuerunt. Nanciscuntur autem alij prius, alij posterius, mente ab animo secreta. secernitur verò amore solaris imaginis, per quam effulget id quod expetendum, pulcrum, diuinum, beatumq; est bonum, quod omnis natura, sed alia alio modo, appetit. Nam ipsam quoq; Lunam amore Solis adsiduo reuolui & cum eo coire, ac fecunditatem ab eo captare. Animæ porro natura ad Lunam deficit, veluti vestigia quædam vitæ & somnia reseruans. ac de hac recte istud dictum existimato,

Ast anima, vt somnus, pernicibus auolat alis.

non enim statim atque à corpore soluta est hoc facit, sed postmodo, quando deserta & sola est, mente separata. Et Homerus de omnibus quę dixit, maxime secundum deum * videtur hæc pronunciasse:

Post hos Alcidæ mihi sese obiecit imago: Odyss. λ. 600.

Ipse inter superos etenim lætum exigit æuum.

Nam vnusquisq; nostrûm ipse bono est animo: neq; timor, neq; cupiditas, vt neq; caro, neq; humores, sed quod cogitamus & intelligimus: & anima à mente effingitur, formatq; corpus & vndiquaque amplectitur, & ab eo formam ipsius

ſibi imprimit: vt etiam diu ab vtroq; ſeparata, ſimilitudinē tamen eius effigiemq; retineat, & imago recte dicatur. Horum autem, ſicut diximus, elementum eſt Luna, in quam animæ reſoluuntur, ſicut cadauera in terram. celeriter quidem caſtæ quæ ocium & philoſophicam fuerunt amplexæ vitam quæ dimiſſę à mente, à motibus ad nihil porro vtentes euaneſcunt. at verò animæ ambitioſorum, rebus gerendis, & amori corporum deditorum, itemq; iracundorum aliæ veluti in ſomno recordatione rerum in vita geſtarum reminiſcentia tanquam ſomniis vtuntur, vt Endymionis anima. poſtquam autem eas inconſtantia & mobilitas exturbat, trahitq; à Luna ad alium ortum, nō ſinit * ſed reuocat & demulcet. Exiguum enim aut placidum aut conſtans nullum eſt opus, quando abſq; mente vis quæ variis * exagitatur motibus corpus arripit. Tityi quidem, Typhones, & is Typho qui Delphis occupatis oraculum vi & libidine ſua conturbauit, à numero iſtarum erant animarum, mentis expertes, ac tantum vagis incitati cupiditatibus. Aliquanto pòſt tempore eas quoq; animas in ſe recepit Luna, atq; compoſuit. Deinde mentem rurſus adſemināte Sole, vitali eam vi excipiens, nouas facit animas: tertio loco terra corpus ſuppeditat. nihil enim hæc poſt mortem dàt, quæ ad generationem accipit. Sol autem accipit quidem nihil: recipit autem mentem quam dat. Luna & accipit, & dat, & componit, & diuidit, alia atq; alia facultate: Lucina, cùm componit: Diana cùm diuidit dicta. Et de tribus Parcis Atropos circa Solem collocata, initium ortus præbet: Clotho circa Lunam vecta colligat & miſcet: vltima Lacheſis terram contingit, eiq; plurimum fortunæ eſt admixtum. Quod enim animæ eſt expers, id ſui iuris non eſt, ſed alteri ſe afficiendum præbet: mens imperium obtinet, neq; aliunde afficitur: mixtum eſt quippiam & medium * anima. ſicut Luna etiam ex ſuperis & inferis mixta à deo eſt, hanc ad Solem habens rationem, quam terra ad Lunam. Hæc, aiebat Sylla, ego audiui narrante hoſpite. ei autem expoſuerunt Saturni famuli atque cubicularij, vt quidem ipſe referebat. Vos, Lampria, veſtro arbitratu ſermonem hunc in quam lubebit partem accipietis.

PLVTARCHI COMMENTARIVS, *cur nunc Pythia non reddat oracula carmine.*

BASILOCLES. Hospitem, Philine, per donaria deducendo rem in profundam protraxistis vesperam. Ego quidem vos exspectando defatigatus sum. PHILINVS. Etenim, Basilocles, tarde incessimus, interim seminantes ac metentes sermones, qui Spartorum illorum in morem bellicosi & infensi subinde nobis ambulantibus suppullulabant. BAS. Ergo aliquis alius eorum qui interfuere nobis compellandus est, aut tu nobis gratificaberis isthæc narrando, quínam fuerint, & quorum sermones? PHIL. Mea est hæc ô Basilocles, opera. nam reliquorum in nullum facile incides in vrbe. vidi enim plerosq; rursus in Corycium cum hospite & Lycuriam vnà ire. * adeo spectandi, & nimis quàm amicitiæ studiosus est hospes, magis etiam discẽdi litterarumq; cupidus. Neq; tamen hæc maxime admirationem merentur: sed mansuetudo peruenusta, & in dubitando ac repugnando acumen, adq́; respondendũ facilitas ab omni remota contumacia. vt etiam primo congressu diceres, Proles boni parentis. Nosti enim Diogenianũ optimũ virum? BAS. Ipse quidem, Philine, eum non vidi. multi autem diuersa de adolescente narrant. Sed quódnam aliud initiũ habuerunt sermones, qua occasione orti? PHIL. More suo interpretes sacrorum agebant, nulla nostrûm habita ratione, qui orabamus vt in pauca contraherent enarrationem, & plerasque inscriptionum præterirent. Hospitem verò forma & artificium statuarum mediocriter mouebant, qui (vt apparebat) multa præclara opera spectauisset. Miratus autem fuit æris floridum colorem, non situi aut ærugini similem, sed cyani tinctura rutilantem, ita vt etiam aliquid ad nauium rectores splendoris emitteret. ab his enim spectare orsus est, cum forte marinæ eorum statuę colore ac profundum referente essent positæ. Numnam, aiebat, temperatione quadam & medicatione æris prisci opifices vsi sunt? nam Corinthium quidem æs non ars, sed casus tam elegante donauit colore, igne domũ hauriente in qua aliquid auri & argenti, plurimum verò æris repositũ erat: quibus confusis & in vnam cõflatis massam, à maiore

*

Æris color

copia æris nomen impositum est. Tum Theo subiiciens: Nos,inquit,aliam rationem callidiorem inaudiuimus. Fabrum quendam ærariũ Corinthi incidisse in capsam multo auro repletam,& cùm metueret ne palam fieret hoc,paulatim aurum abscidisse & æri sensim permiscuisse, idq; mirabili contemperatum modo colorem pulcrum fuisse adeptum,magnoq; idcirco venditum precio. Verùm & hoc & illud,fabulæ sunt. Apparet autem fuisse quandam mixturam & apparatũ: sicut & nunc argento aurum admiscẽtes, peculiarem quendam & artificiosum,vt verò mihi videtur, vitiosum & minime pulcrum pallorem faciunt. Quam ergo,aiebat Diogenianus,causam putas colori huic æris fuisse? Et Theo, Quando, inquit, de iis rebus quæ naturæ erũt atque sunt, ignem puta, aerem, terram, & aquam, nihil aliud ęri accidit quàm solus aer,ab hoc illud affici liquet,atque ob eius adsiduam præsentiam illud coloris discrimen consequi. Aut hoc quidem * antequam nasceretur Theognis,vt est apud comicum. Sed quánam aer natura præditus, qua facultate vtens contactu colorem hunc æri induxerit cupis scire? Aiente Diogeniano, & quidem, inquit, ego quoque mi puer. Ergo communicata opera inquiramus. * Idque primum dispiciamus,cur de omnibus humoribus oleum maxime ærugine oppleat. Non enim videtur ipsum ęri eam inducere,cùm purum & impollutum ei aptetur. Nequaquam, aiebat adolescens: sed alia videtur esse causa. ærugo enim oleo, quod tenue est & purum ac pellucidum, accedente maxime elucescit, cum eam alij * humores tegant. Tum Theo: Præclare,inquit,mi puer: & * Considera autem sodes etiam eam quę ab Aristotele adfertur causa. Volo, inquit. Is ergo tradit æruginem reliquis humoribus incidentibus obscure elucere & dissipari, quod ij sint inæquales,neq; partes vnà maneant:olei autem densitate eam cohiberi atq; colligi. Proinde si nos quoque tale aliquid ponere possumus, non plane nobis deerit huiusce difficultatis explicatus. Vt ergo iussimus,veniamque dedimus, ita fere is est locutus. Aer Delphicus crassus est, continuus, & ob reflexionẽ ac renisum à montibus vehemens, itemq; mordax:quod testatur nutrimenti concoctio. Subiens itaque sua tenuitate, æs penetrat, atque ex eo multam terrestremq; æruginem eruit: eamque rursum sua densitate

com-

comprimit, * quæ non ſinit, vt ſubſidens præ multitudine effloreſcat, & in ſuperficie ſplendorem atq; nitorem adipiſcatur. Hæc nobis probantibus, hoſpes aiebat ad reddendam rationem ſufficere alteram poſitionem. Nam tenuitas, dicebat, videbitur etiam ei quæ commemorata eſt aeris dẽſitati aduerſari. neq; adſciſcitur neceſſariò. Ipſum enim à ſeipſo inueteratum æs exſpirat æruginem, quam denſitas cõtinens atq; conſtringens, ob multitudinem adſpectui exhibet. Sub hęc Theo: Quid verò, inquit, obſtat ô hoſpes, quin idẽ ſit & tenue & denſum. ſicut ſunt ſerica & byſſina texta. de quibus etiam Homerus dixit;

Lintea pexa, oleæ queis lentus defluit humor. *Odyſſ. η. 107.*

oſtendens accuratam texturæ ſubtilitatem, quæ oleum nõ tranſmitteret, ſed id ob denſationem deflueret. Enimuero non tantum ad æruginem foràs eruendam vti aliquis poſſit argumento à tenuitate aeris petito: ſed & colorem ea videtur facere poſſe iucũdiorem, quando cœruleo admiſcetur. Secundum hæc ſilentio facto, rurſum enarratores ſacrorum oracula depromſerunt. Ibi cùm oraculum quoddam carmine editum recitaretur, de regno (niſi fallor) Ægonis Argiui: Diogenianus aiebat ſæpenumero ſe admiratum fuiſſe verſuum, quibus oracula exprimerentur, vilitatem atq; vitia. Atqui Apollinem Muſarum ducem eſſe, & ad quem non minus eloquentiæ, quàm cantilenæ & vocis elegantia pertineret, & qui Homerum Heſiodumq; longe antecelleret facundia. tamen pleraq; oracula & cõtra metri leges, & vocabulorũ prauitate peccare. Aderat vnà Serapio poeta, qui Athenis eò venerat. Is, putatis ergo, inquit, verſus iſtos Apollinis eſſe? Sinamus verò eos, vti dicitis, Homericis & Heſiodeis pulcritudine longe inferiores eſſe. an non vtemur iis vt optime, & pulcerrime compoſitis, corrigentes iudicium quod de iis praua conſuetudine præoccupante fertur? Sub hæc Boethus geometra, quẽ noſti iam in caſtra Epicuri tranſitum parare, Audiſtine, inquit, Pauſoni pictori quid cõtigerit? Non ſane, aiebat Serapio. Atqui dignum eſt auditu, inquit Boethus. Conduxerat is pingendum equum qui ſeſe volutaret: pinxit currentem. & locatore inique id ferente, ridens tabulam inuertit, vt inferis ſurſum elatis partibus equus iam non currens, ſed volutans ſeſe videretur. Hoc ait Bio quibuſdam etiam oratio-

Carmina Pythia qualia.

nibus accidere quando inuertuntur. Itaque & oracula ali- * qui non non dicent bene habere, quia deus eorum sit autor: sed dei non esse, quia sint vitiosa. Illud enim incertum est: non elaborata esse oracula, vel te Serapio, iudice liquet. pangis enim carmina de rebus philosophicis & seriis, facultate autem, elegantia, & apparatu dictionis magis ad Homerica atque Hesiodea accedentia, quàm ad versus à Pythia editos. Tum Serapio, laboramus, inquit, aurium oculorumque morbo, adsueti ob luxum & molliciem suauiora quæ sunt, pulcra appellare. Fortasse autem Pythiã quoque culpabimus. quod non canit iucundius quàm Glauce fidicina, neq; vnguentis oblinitur, neque purpuram gestat: ab aliis reprehendetur quibusdam, quod non casiam, ladanum, thus, sed laurum & hordeaceam suffit farinam. Non vides, aiebat, quanta sit venustas Sapphicorum carminum demulcentium auditores? at Sibylla furente ore, vt ait Heracletus, risus, ornatus, & fuci expertia sonans, dei benefi- * cio vocem ad CIↃ annos continuat. Cadmum quoque Pindarus inquit è deo audiuisse non rectam musicam, neque * suauem, neque delicatum, neque cantu infracto. Voluptatem enim non admittit quod integrum est & castum: sed hîc vnà cum voce proiicitur maxima eius pars, & (vt apparet) in aures hominum confluxit. Hæc locuto Serapione Theo subridens, Serapio quidem, inquit, morem suum seruauit, vsusque est occasione oblata contra voluptatem dicendi. Nos autem, Boethe, quod Pythici versus Homericis sunt deteriores, nõ censeamus Apollinis esse: sed hoc initiũ motus subiiciente, suo quanq; antistitarũ modo concitari. Etenim si scribenda fuissent, nõ enunciãda oracula, nõ puto nos literas deo imputaturos fuisse ac reprehẽsuros, quod elegantia regias nõ æquarent. Non enim dei est vox, nõ sonus, nõ dictio, non metrũ: sed feminę: ille dũtaxat visa suggerit, lumenq; in animo excitat ad videndum futura. talis * est enim instinctus furórve diuinus. Vniuerse autem, vt dicam, vos Epicurei vates (de quibus te quoque esse apparet) effugere non licet. Sed vitio datis priscis antistitis, quod malis vsæ sunt versibus: itemque eas quæ hodie prosa oratione & quibusuis vocabulis responsa dant, ne cogantur apud vos causam dicere propter mutilos elumbésve versus. Hic Diogenianus, Noli, inquit, ludere obsecro, sed hanc

nobis

nobis difficultatem explica, communem omnium. nemo enim aliorum etiam est, qui non causam quærat, cur oraculum desierit versibus vti. At verò, subiiciebat Theo, rursum mi adolescens videbimur malicia quadam enarratores suo munere defraudare. eos ergo sine prius sua agere, postea per ocium disquires de iis quæ voles. Iam progressi perueneramus ad Hieronis tyranni statuam. Et hospes quanquam reliqua omnia nosset, tamen pro sua facilitate auditorem se præbebat. verùm audiens supra stetisse ęream Hieronis columnam, quæ sponte sua cecidisset ea die, qua Hiero Syracusis mortem obiit, admirabatur. Ego similium memoriam casuum renouaui. qualis est, quod oculi è statua Hieronis Spartani exciderunt antequam ille ad Leuctra occubuit, quod tum stellæ perierunt, quas de nauali pugna ad Ægospotamos dedicauerat Lysander. quod ex ipsius statua Lysandri lapidea, tantum pullulauit syluestris herbæ, vt faciem eius tegeret. quod sub Siciliensem Atheniensium calamitatem aureæ glandes de palma defluxerunt, & Palladij scutum corui rostris tutuderunt. quod Cnidiorum corona quam Pharsaliæ saltatrici Philomelus Phocæorum tyrannus dono dedit, eam è Gręcia in Italiam profectam Metaponti perdidit, ludentem apud fanum Apollinis. nam ad coronam impetu facto adolescentes dum de auro inter se pugnant, mulierem discerpserunt. Aristoteles quidem, solum Homerum ait mouentia facere nomina, ob efficacitatem. Ego autem dicere ausim, quotquot hic sunt donaria, maxime vnà cum diuina prouidentia ea moueri, eiusq; significationem præbere: nullamq; eorum partem inanem aut sensus vacuam esse, sed repleta omnia diuinitate. Nimirũ verò, aiebat Boethus. Nõ enim satis est deum quouis mense in corpus includere mortale: nisi eum etiã cum omni lapide & ære confundamus. quasi huiusmodi euentuum nõ habeamus satis sufficiẽtem causam atq; opificem Fortunam & casum. Itáne, aiebam ego, horũ quoduis tibi fortuitæ rei & casui videtur simile? & probabile putas atomos dilabi atq; dissolui & inclinare non antè, non pòst, sed eo ipso tẽpore quo is qui dedicauit aliquid vel bona vel aduersa vsurus est fortuna? Et tibi quidẽ nunc ꝓdest Epicurus, iis scilicet quæ dixit aut scripsit ante annos c c c? Deus autem nisi includat seipsum in omnia, omnibusque

Prodigia.

De Sibylla

permisceatur, non videtur tibi motus adfectionisq; principium rebus videre posse? Hæc ego respondebã Boetho. Similia etiam de Sibyllinis. Nam cum adstitissemus ad saxum curiæ vicinum, cui insedisse dicitur prima Sibylla cùm eò ex Helicone venisset, à Musis enutrita: (alij ad Maleonem aduenisse eam dicunt, filiam Lamiæ, quæ Neptuno nata fuit) Serapio mentionem fecit versuum, in quibus ipse sese celebrans, vaticinandi finem ne morte quidem facturam se ait: sed se in Luna circumire, mutatam in eam quæ dicitur in Luna apparere faciem: spiritum aũt aeri contemperatum, semper omnia suo motu editurum: è corpore autem in terra mutato herbas ac materiem exstituram, quibus sacræ pecudes nutriantur varios colores, formas, & qualitates viscerum habentes, vnde hominibus futura præmonstrentur. Hæc cùm Boethus aperte derideret, Zous: vt inquit, hæc maxime fabularum videantur similia, tamen vaticiniis testimonium ferunt multarum Græcarum vrbium excidia atq; migrationes, multorum barbaricorum exercituum irruptiones, imperiorum euersiones. Hæc verò quæ recèns apud Cumas & Dicęarchiam acciderunt, nónne pridem Sibyllinis decantata carminibus tempus veluti debẽs persoluit? eruptionem inquam montani ignis, feruorẽ maris, saxorum & massarum flagrantium venti vi eiectionem, tot tantarumq; simul vrbiũ interitum, vt hodie qui ea loca accedunt, nõ possint cernere vbinam conditæ fuerint. Quẽ verò, aiebat Boethus, mi homo, effectum tempus nõ debet naturę? quid nõ exspectari potest euenturum terræ, mari, vrbibus, hominibus, quod qui prędicat futurũ, non erret? Immo fere non prædicere hoc, sed dicere, aut potius iacere & disseminare verba principio carentia in infinitatẽ: quibus vagantibus sępenumero occurrat fortuna, vt casu eueniant. Diuersa enim sunt hæc puto: fieri id quod dictũ est, & dici ꝙ futurum sit & sermo qui ea dicit quę non sunt, in seipso vitiosus frustra exspectat fidem quam ei casus conciliet: neq; vero vtitur argumento prędicendi, sciens postquã dixit futurum, omnia ferente infinitate, & * bene coniiciens, quem optimum vatem prouerbium affirmat esse, inuestiganti per probabilia atq; indaganti futurũ similis est. Sibyllę aũt istæ & Bacchides tanquam in mare promiscuè in tempus coniecerunt, & vt in buccam venit disseminauerunt:

De oraculorum fide disputatio.

*

runt nomina & verba omnis generis euentuum. quorum quædam cum fortuito euenerint, similiter falsum est quod nunc dicitur, etiam si postmodo verum fiat re contingente. Hæc locuto Boetho, Vera est, inquit Serapio, hęc sententia de his quæ ita prædicuntur sicut Boethus dixit, indefinite & incerto argumento: puta si vicit imperator, cui prædicta fuit victoria, si vrbs deletur cui exscidium prædictum est. Vbi autem non modo quid futurum sit, sed etiam quomodo, quando, qua occasione, quo autore, prædicitur: non hoc est cōiectatio fortasse futuri, sed certò futuri prædictio. Tale est oraculum de claudicatione Agesilai.

Sparta caue, quamuis alte te gloria tollat,
Rex valida tibi det pedibus ne incommoda claudis.
Namque insperatos cogeris ferre labores,
Pestiferosque diu belli subsistere fluctus.

Et illud de insula, quam ante Theram & Therasiam edidit mare, deq; bello Romanorum cum Philippo rege.

Sed quando Pœnos vincet Troiana propago,
Tunc incredibiles mortalibus euenient res.
Immensa canum fulgebit tum mare flamma,
Fulminaque ardentes per cærula vasta procellas
Torquebunt, saxumque simul: quod & insula stabit
Firma loco, nullique hominum de nomine nota.
Tum quoque præstantem superabunt deteriores
Vi propria freti, atque inuictæ robore dextræ.

Quod enim Romani breui temporis spacio Carthaginienses subegerunt debellato Annibale, & ab iisdem ac Aetolis Philippus prœlio victus est, ac tandem è profundo insula erupit: cum multo igne & vndis bullientibus: hæc nemo dicere potest simul omnia fortuito casu euenisse. Sed ordo prædictionem indicat. vt & hoc, quod Romanis ante annos fere 1 0 prædictum est tempus, quo bellum aduersus omnes simul gentes gesturi essent: quod factum est, bello aduersus rebelles seruos suscepto. In his vero nihil est incertū, nihil obscurum, & cuius causa esset à Fortuna repetenda: sed multa experientiæ pignora præbentur, quę viam monstrat, qua fatum incedit. Non enim puto quenquam dicturum, quod cum his sicut prædicta fuerunt, inciderit fortuito. Alioquin etiam quid impedit alium, sicut scripsit Epicurus suas ratas sententias, Boethe * sed fortuito casu: sic rebus in- *

ter se coincidentib. liber absolutus est. Simul his dictis progressi sumus. Cum aūt in Corinthiorū domo spectaremus æream palmā, quæ sola donariorum est reliqua, torno insculptæ ad radicem ranæ & hydri Diogeniano admirationem iniecerunt, atq; adeo nobis quoq;. Non enim palma vt aliæ arbores palustris est aut aquæ amans planta: neque Corinthiis cum ranis quicquam rei est, vt pro nota aut signo eius vrbis haberi debeant: quomodo Selinuntij quondam aureum apium (Selinum) dedicasse dicuntur, & Tenedij securim, à cancris qui apud eos nascuntur ad locum cui Asterium nomen, soli in testa formam securis expressam gestātes. Iam ipsi deo coruos, olores, lupos, accipitres, & quiduis potius quam ranas acceptum esse censemus. Serapio ad hæc cum dixisset, innuisse opificem hoc, Solem nasci & ali ex humore & exhalationibus: siue Homerum is audiuisset ita loquentem:

Ranarum in palma symbolum.

Iam stagnum exoriens Phœbea relinquit amœnum
Lampas.--

Odyss. γ. initio.

siue Aegyptios vidisset orientem Solem exprimere picto puerulo qui loto insideret. ridens ego, Quorsum, inquam, bone vir denuo huc Stoam tu contrudis, ac disputationi sensim inflammationes istas & exhalationes inseris? non sicut Thessaliæ mulieres Lunam & Solem cœlo deuocas, dum hinc à terra oriri & vegetari eos ais? Nam Plato quidem ipsum hominem appellauit plantam cœlestem, quasi à radice superne capite erectum. Vos autem Empedoclem derideretis, qui dixisset Solem cum in terra luminis reflexu cœlestis exstitisset, rursus resplendentem

Intrepido vultu cœli conuexa tueri,

& ipsi interim Solem facitis animal terra natum aut palustrem plantam, eumq; ranarum patriæ & aquæ accensetis. Verum hæc nos in Stoicam tragœdiam differamus. quæ vero artifices obiter præter institutum fecerunt, nos quoq; obiter & aliud agentes examinemus. Sunt quidem in multis elegantes: sed ineptias & curiositatem non vbique euitant: sicut ergo qui gallum super manu Aesculapij pinxit, matutinum voluit significare tempus, & Solis ortum appetentē: ita heic ranas aliquis possit vernæ tempestatis symbolum interpretari, quando Sol aeri dominari, & hyemem discutere incipit. siquidem de vestra sententia Sol & Apollo non duo

duo dij, sed vnus sunt habendi. Tu vero, aiebat Serapio, nō idem sentis, sed Apollinem à Sole alium esse censes? Omnino, inquam, sicut Luna à Sole differt. verum Luna neque sæpe, neq; omnibus Solem occultat. Sol autem fere apud omnes homines vt ignoretur Apollo effecit, sensu intelligentiam auertēs ab eo quod est ad id quod apparet. Deinde Serapio ex enarratoribus quæsiuit, Cur domum non Cypseli qui dedicauit, sed Corinthiorum nominent. Qui cum tacerent, quia (puto) causa quam redderent destituebantur, ipse renidens: Quid vero, inquam, putamus istos iam scire aut meminisse, stupefactos plane nostro de cœlestibus reb. garritu. Ante quidem eos audiuimus dicere, tyrannide euersa voluisse Corinthios & auream Pisæ statuam, & eū qui heic est thesaurum vrbi suæ transscribere. Atq; id Delphos, vt iustum concessisse. Eleos, quod inuidissent eam ipsis gloriam, decreto Corinthiorum fuisse Isthmia festiuitate prohibitos: quare postmodo nullus Eleorum Isthmia certauit. Quod autem Molionidæ ab Hercule apud Cleonas sunt occisi, id nihil fecit ad excludendum Eleos, quod nonnulli opinantur. contra enim ipsis conueniebat arcere, si ea de causa Corinthios offendissent. Hæc ego tum dixi. Cum autem Acanthiorum & Brasidæ thesaurum nobis transeuntibus nobis interpres locum monstraret, in quo ferrei obelisci Rhodopidis meretricis quondam fuerant siti: succensens Diogenianus, Fuit omnino, aiebat, eiusdem ciuitatis Rhodopidi locum præbere, quod decimas suarum mercedum deponeret, & Aesopum eius conseruum interficere. Et Serapio: Cur, inquit, isthæc tu indigne fers? quin oculos attollis, & auream inter imperatores ac reges stantem Mnesaretam contemplaris, quam Crates aiebat trophæum de intemperantia Græcorum esse statutam. Quam cum vidisset adolescens, Atqui dicebat, de Phryna hoc Crates pronunciauerat. Næ respondebat Serapio. Mnesarete enim nomen fuit, sed Phrynes cognomentum tulit ob pallorem. Multa autem nomina videmus ab cognominib. occultari. Alexandri quidem matrem Polyxenam, porro Myrtalem, Olympiadem, & Stratonicam dictam perhibent. Eumetin quoq; Corinthiam pleriq; à patre Cleobulo Cleobulinam vocant. Herophilam Erythream fatidica quod esset, Sibyllam appellauerunt. Grammaticos quoque audies Ledam

Meretricū honores.

Varia eiusdem hominis nomina.

Nemesis,

Nemesis,Orestem Achæi nomine adficientes, sed quomodo tu censes,(Theonē adspiciens hæc dicebat)hoc de Phryna crimen posse dilui? Ad hæc subridens Theo:Ita sane,inquit,vt præterea etiam te culpem, qui leuissima Græcorū peccata insecteris. Sicut enim Socrates in Callia id reprehendit,quod vnguento tantū inimicus,saltationes puerorum,in caput prouolutiones,oscula, sanniones videret æquo animo:ita tu plane mihi videris à templo arcere mulierculam non liberaliter forma & ætate sua vsam:cum autem videas cædium,bellorum deprædationumq; primitiis ac decimis in orbem cingi deum,non indignari,non miserari Græcos,pulcerrimorum donariorū turpissimas legens inscriptiones hasce: Brasidas & Acanthij de Atheniensib. Athenienses de Corinthiis,Phocenses de Thessalis, Orneatæ de Sicyoniis,Amphictyones de Phocensibus.Nimirum autem soli Praxiteli Crates succensuit,qui hoc suæ amasiæ donum dedisset. cum laudare eum debuerit quod aureis istis regibus apposuit auream meretricem, diuitiis hoc exprobrans,quod nihil venerabile eis inest, nihil admirabile. Iusticiæ enim donaria,temperantiæ,magnanimitatis dedicare diis reges & principes conueniebat:non aureæ & luxuriosæ abundantiæ,quæ obtingit interdum etiam turpissime viuentibus.Id vero non commemoras, aiebat alter interpretum,quod Crœsus heic etiam ancillæ suæ panem pinsentis auream statuam posuit? non quidem ille per luxuriā insultans templo,sed causam nactus iustam atque inhonestam. Traditum est enim Alyarten Crœsi patrem inducta filio nouerca alios sustulisse liberos:nouercā Crœso insidiantem,venenum pistrici dedisse, ac iussisse vt panem ex eo effictum Crœso daret. eam re clanculum Crœso indicata, panem nouercæ pueris istum apposuisse.itaque Crœsum regno potitum,veluti teste Deo gratiam bonam mulieri retulisse,laudabili sane instituto.Itaque dignum est etiam vrbium si qua sunt talia donaria,ea venerari:quale in primis est Opuntiorum.Cum enim Phocensium tyranni multa aureorum & argenteorum donariorum conflauissent, & ex ea massa cusam monetam pet vrbes dispersissent,Opuntij tantum collegere, vt hydriam ex eo argenteam conficerent, eamque heic dedicauerunt.Ego autem Myrinæos quoque & Appolloniatas laudo, qui aureas messes huc miserunt.

Crœsus ab ancilla seruatus.

magis etiam Eretrienses ac Magnetas qui hominum primitiis Deum donauerunt, vt frugum datorem, paternum, genitalem, ac humanum. Megarenses autem culpo, quod soli fere Deum heic hastatum posuerunt de pugna, qua post bellum Persicum Athenienses, qui vrbem ipsorum obtinebant, victos eiecerunt. Postea quidem temporis aureum Deo plectrum dedicauerunt: obtemperantes, vt apparet, Scythino, qui sic de lyra scripsit: *

Concinnat hanc Apollo filius Iouis:
Formosus, initia, finesque omnes continens,
Plectrumque splendidum Solis radios habens.

Heic cum Serapio aggrederetur aliquid de istis dicere, hospes: Iucundum quidem, inquit, est huiusmodi audire sermones. me autem necessitas cogit primum propositum reposcere de causa, cur Pythia desierit heroico aliisq; carminibus oracula edere. Itaq; si vobis est volentib. reliquum spectaculi in aliud reiicientibus tempus, huc adsideamus, eaq; de re commentemur. Nã hæc potissimum ratio est, quæ oraculo fidem derogat: quod alterutrum horum videtur esse aut Pythiam non accedere ad locum in quo numen est, aut spiritum prorsus exstinctum esse, & vim defecisse. Circumeuntes ergo consedimus in meridianis sedilibus templi, pone fanum Telluris: in aquam contuentes, vt statim dixerit Boethus, ipsum locum hospitis dubitationi patrocinari. Erat enim ad laticum expirationem delubrum Musarũ. vnde & ad libationes aquam sumebant, vt ait Simonides.

Vnde pollubris manuum latex pulcricomarum
Musarum sursum hauritur.

rursusque idem paulum exquisitius, Cleionem vocans castam procuratricem, ait

Malluuiorum optabilis, rara, & veste carens aurea *
Odorata ex ambrosiis aqua penetralibus.

Non recte ergo Eudoxus credidit iis, qui hanc aquam Stygis vocari dixerunt. Musas vero vaticinio collocauerunt adsidentes, eiusque custodes ibi ad aquam & Telluris templum, cuius dicitur ipsum fuisse oraculum * numeris & carmine contentam diuinationem. Quidam etiam primum heroicum versum ibi aiunt auditum:

Congerite huc pennam volucres, & apes sua mella.

* quando obnoxia Deo facta amisit maiestatem. Tum Se-

rapio:æquiora,inquit,hęc Boethe,& muſis magis cōgruentia. Non enim repugnandum eſt Deo,neque ſimul cum vaticinio prouidentia & numen tolli debent : ſed quærendæ ſunt eorum quæ aduerſari videntur ſolutiones,interim pia & à maioribus ad nos propagata perſuaſio nō eſt prodēda. Recte dicis,inquam ego optime Serapio. Nā philoſophiā quoq; non ideo pro deplorata habemus prorſus aut corrupta,quia antiquitus carmine ſuas ſentētias philoſophi proferebant,vt Orpheus,Heſiodus,Parmenides,Xenophanes, Empedocles,Thales:poſtea vero deſierunt verſibus vti , te demto:cuius opera rurſum in philoſophiam poetica ſe ingerit,adoleſcentib.claſſicum ingenue canens.Neq; aſtrologiam contemtiorem reddiderūt Ariſtarchus, Timocharis, Ariſtyllus, Hipparchus ſoluta oratione eam deſcribentes: cū de ea ante carmine ſcripſiſſent Eudoxus,Heſiodus, Thales,ſi quidem is autor vere eſt eius quæ ipſi inſcribitur aſtrologiæ.Pindarus quoq; de modo cantilenæ neglecto ſua ætate dubitare ſe fatetur, & mirari quod * Non enim iniquum eſt aut abſurdum , cauſas quærere huiuſmodi mutationum:iniuſtum vero eſt artes ipſas & facultates abolere, ſi quid in iis mutatum ſit. Sub hæc Theo. Atqui iſthæc, inquit,magnas reuera mutationes & innouationes paſſa ſūt: oracula multa etiā dudum proſa oratione ſunt edita, ac de reb. ea haud leuib.Lacedæmoniis,vt ſcribit Thucydides,de bello contra Athenienſes oraculū ſcitantib. Deus victoriā pollicitus eſt,ſeq; vocatum & non vocatū auxilio futurum. Et Pauſaniam ſi non reducerent argentea * collectū ire. Athenienſib. de expeditione in Siciliam conſulentibus mādauit,vt antiſtitam Mineruæ quæ Erythris erat, ducerent. Ei nomen erat Heſychia,quod ſignificat quietem: & ceſſare ipſos ac quieſcere Deus volebat. Deinomeni Siculo de filiis oraculum petenti,reſpōdit tres tyrannidem geſturos: cumque ſubieciſſet Deinomenes, Quæ res nimirum Apollo domine iis vertet male? Reſpondit Deus,id quoque ſe ei dare ac promittere.ſcitis autem Gelonem aqua intercute, Hieronem calculo renum diuexatos tyrannidem geſſiſſe. tertius Thraſybulus bellis ſeditionibuſq; conflictatus,imperio,quod nō diu tenuit,eiectus fuit.Procles Epidauri tyrannus cum alios multos crudeliter nefarieque necauit: tum Timarchum , quem Athenis venientem cum pecunia

Lib. I.
Oracula ſoluta oratione edita.

hoſpitio

hoſpitio comiter exceperat, interfecit, cadauerque eius ſtorea inuolutum in mare abiecit, vſus ad hæc Cleandri Aeginetæ opera, aliis ignorantibus. Poſtea rebus ipſius conturbatis huc miſit Cleotimum fratrem arcane conſulturum de exſulio & migratione. Huic reſpondit Deus, Fugam ſe eo & migrationem Procli concedere, quo is ſtoream deponi ab Aegineta hoſpite iuſſiſſet, aut quo ceruus cornu abiicit. Intelligens itaque tyrannus, ſibi à Deo imperati vt vel in mare demergeret ſeipſum vel defoderet; (nam cerui cornua delapſa in terram defodiendo tollunt è medio) paululum temporis expectauit: deinde rebus plane peſſum euntibus profugit. nacti autem eum amici Timarchi interfecerunt, cadauerque in mare proiecerunt. Quod vero maximum eſt, rhetræ illæ, *ſecundum quas Lacedæmoniorum remp. Lycurgus compoſuit, ſoluta oratione ei datæ ſunt. Iā cum Alyrius, Herodotus, Philochorus, & Iſter, qui maxime in id incubuerunt vt carmine dicta oracula conſcriberent, oracula etiam proſa oratione edita retulerint: Theopompus, quo nemo hominum diligentius oraculi huius res ſcrutatus eſt, vehementer eos reprehendit, qui putarent iſtis temporibus Pythiam carmine non reſpondiſſe: & cum demonſtrare vellet ſuam deinde ſententiam, admodum pauca oracula potuit proferre: quia nimirum reliqua iam tum ſoluto ſermone ederentur. Nonnulla tamen hodieq; * carmine redduntur: quorum cauſa etiam rem celebrem fecit. Eſt in Phocide templum Herculis mulierum oſoris, & ſtatutū vt ſacerdos toto anno mulierib. ſe abſtineat. itaque fere ſenibus id ſacerdotium committitur. Tamen paulo antè tempore adoleſcens non malus, & liberali ingenio, id munus occepit: puellam quandam tum amans. Is cum ab initio continens ſuique potens amaſiam fugeret, quodam tempore eam, cum ad ipſum quieti poſt conuiuium & choreas deditum irrueret, confecit. Metuens ergo ſibi & turbatus, ad oraculum cōfugit, quæſiuitq; an aliqua ſui peccati eſſet expiatio: hocque illi datum eſt oraculum: Omnia ne- * ceſſaria concedit Deus. Enimuero dans hoc aliquis, nihil ſine numeris hodie reſponderi, magis adhuc dubitauerit de priſcis temporibus, cum aliquando ſoluta, interdum numeris adſtricta oratione fata Deus cecinerit. Sed neutrum, mi adoleſcens, à ratione eſt alienum, modo rectas & puras

de Deo

de Deo habeamus opiniones:neq; putemus ipsum esse qui olim carmina composuerit, & nunc Pythiæ oracula subiiciat,tanquam per laruas ipse loquens. Sed rursum par est de his aliquid prolixius disserere ac percunctari. In præsentia paucis hæc in memoriam reuocemus,quod corpus instrumentis vtitur multis,corpore & eius membris animus, qui est instrumentum Dei. Est autem virtus instrumenti vt quã maxime qua fert natura eius facultate imitetur vtentem ipso,opusque edat * notionis in ipso potens:ostendere autem nequit opifici purum,& motus erroris que vacuum,sed mixtum * Per se enim nobis ignotum est. aliud autem & in alio apparens impletur eius natura. Ac ceram quidem mitto,aurum,argentum,æs,& quæ alia fingi possunt,excipientia vnam formam impressæ similitudinis : aliud autem aliam differentiam imitando apponit. Et in speculis planis ac cauis & circum splendentibus simulacrorum ab vna forma innumeras effigies.sunt * nihil neq; speciem magis,neq; vt instrumentum vsurpari natura obsequentius potest,quam Luna.Hæc splendorem à Sole accipiens & igneum lumen,non simile ad nos demittit , sed cum ipsa mixtum,colorem vimque diuersa nanciscitur. calor etiam prorsus discedit, & præ imbecillitate lumen deserit. Puto autem intelligi id quod ab Heracleto est dictum , Regem cuius oraculum Delphicum est neque dicere neque occultare,sed significare.His recte dictis adiũge illud & considera,deum heic Pythia vti ad visum,ad auditum,sicut Sol vtitur Luna , demonstrat per corpus mortale & animam * quietem ducere,non potest autem mouenti immobilem se præbere & sibi constantem:sed tanquam æstu & fluctib.exagitatur ac cõturbatur motibus qui in ipsa sunt. Sicut enim vertigo corporum quæ circulo rotantur deorsum,non constanter obtinet,sed circulo delata violenter, & natura deorsum vergentia turbidam quandam & incertam faciunt volutionẽ.ita qui enthusiasmus vocatur diuinus instinctus,videtur mixtio quædam esse duarum motionum,quarũ altera secundum adfectionem,altera secundam naturam fit animi. Quando enim animæ expertibus corporibus & suo in statu permanentibus contra eorum naturam vim hanc inferre non licet,vt si Kylindram moueas Sphæræ aut cubi in morẽ,aut lyra pro tibia,buccina pro cithara vtaris: neq;

Enthusiasmi qualis motus.

aliter

aliter ars vna quauis re vti potest quā eius fert natura. multo minus animum motu suo sese cientem, ac impetu & ratione præditum aliter quā insita ei vis aut habitus ferat, vsurpare possis: neq; vllo pacto mens musicę exors musice, litteratū rudis litterate, indocta & inexercitata docte mouebitur. Testem habeo etiam heic Homerum, qui cum nihil fere effici sine deo scribat, tamen non facit deum omnib. ad omnia vtentem, sed quolibet ad id, quod eius arti aut facultati congrueret. An non enim vides mi Diogeniane, aiebat, Mineruam cum persuadere aliquid Achæis vult Vlissem ad hoc excitare? cum fœdus confundere, Pandarū quęrere? cum Troas in fugam vertere, ad Diomedem se conferre? quia nimirum Diomedes robustus erat & pugnax, Pandarus sagittandi peritus & fatuus, Vlisses prudens & facundus. Non enim idem sensit Homerus cum Pandaro: si tamē Pandarus author huius est versiculi Ili. ϛ, 169. Iliad. δ, 88 Ili. ε, 221.

Deo volente, saligno in vimine nauiges,

sed intellexit aliarum naturarū esse facultates ad alias res: & suo quanque moueri modo, quātumuis vnicum sit quod omnes mouet. Proinde sicut rem gradiendo destinatam mouens non incitat ad volatum, neq; blæsum ad liquide loquendum, neq; tenui voce hominem ad sonorum sermonē sed Battium etiam propterea puto cum heic oraculum cōsuluisset, in Africam fuisse missum vt Cyrenam conderet, quia balbus homo & exili voce, ingenio ad regnum gerendum apto erat & ciuilis ac prudens. sic Pythia heic differendi vt quisquam hominum indiserta, alioquin ingenua & vitæ honeste actæ, educata in domo pauperum rusticorum, nihil ab arte aut alia experientia vel facultate secum ferēs, in oraculum descendit. Sed sicut Xenophon censet spōsam ita debere in mariti domum venire vt quam minimum viderit, quam minimum audiuerit: ita hæc imperita & ignara tantum non omnium, & vere quod ad mentem attinet virgo ad Deum accedit. Sed nos deum credimus erodiis, trochilis, & coruis vti, vt earum auium voce aliquid significet, neque hoc postulamus, vt quia deorum nuncij & præcones sunt, diserto omnia sermone enarrent: Pythię vocem & loquelam tanquam è scena volumus non inconditam, non simplicem, sed cum numero, fastu, figmentis nominū translationibus, & tibiæ cantu nobis offerri. Quid ergo de

antiquis dicemus?Non vnum,puto,sed multa.Primũ enim sicut diximus,pleraq; illæ etiam soluta oratione pronunciauerũt.Deinde corporum quoq; temperies & naturas illud tempus tulit ad poesin procliuiores:quibus statim studium quoddam accidit & alacritas apparatusque animi, & promtitudo gignitur,quæ leui extrinsecus principio & exhortatione facultatis imaginantis opus habeat, qua statim trahantur ad carmen pangendum:non modo, vt Philinus inquit,astrologi & philosophi, sed etiam in vino copiosiore, aut animi adfectionibus grauiorib.miseratione aliqua aut gaudio oborto dilabuntur ad suaue sonantem vocem,amatoriisq; carminibus & cantilenis libri & conuiuia sunt repleta.Et quod Euripides ait, eum qui ante à Musis sit alienus musicam ab Amore doceri , non hoc vult facultatem poetices ac musicæ ab Amore ingenerari:sed insitam ac ociose latentem excitari atque calefieri.Alioquin,hospes,dicendum est neminem hodie amare , sed Cupidinem euanuisse:quia nemo versibus & cantilenis iocosis , vt ait Pindarus,iaculatur dulcisonos hymnos. Atqui absurdum hoc est.Nam multi amores hominum insiti animis ad musicam segnibus & male compositis,vt tibia & lyra carent, loquaces tamen & feruidi haut minus sunt quam antiqui illi. Et nefas turpeq; sit dictu,amoris exsortem fuisse Academiam, ac Socratis & Platonis chorum:quorum sermones licet legere amatorios , cum carmina nulla reliquerint. Quid vero interest vtrum dicas solam de mulieribus Sapphonem amori deditam fuisse,aut solam Sibyllam,& Aristonicam,aliasq; carmine sortes quæ dixerunt,diuinas? Vinum quidé, vt aiebat Chæremon,

Bibentium contemperatur moribus:

at diuinandi furor,vt & amoris,vtitur subiecta sibi facultate,& eo correptorum vnumquenq; pro ipsius mouet ingenio.Enimuero Deũ quoq; & Prouidentiam considerantes, videbimus mutationem in melius esse factam. Vsus enim sermonis,similis videtur esse mutationi nomismatis:quorũ vtrunq; aliud alio tempore valés, tum probatur cum notũ est & vsitatum.Ac fuit sane tempus,cum pro nomismate sermonis homines vterentur metris,carminibus, cantilenis, omnem historiam,omnem philosophiam,omnes denique euentus & res grauiorem requirentes orationem , ad poe-

Oratio moneta similis.

ticam

ticam & musicam applicantes. Non enim nunc tantum vix pauci intelligunt quæ tunc omnes percipiebant, gaudebantque ea cum cantarentur opiliones, aratores, & aucupes, vt Pindarus ait: sed ob illius ætatis ad poesin facilitatem plerique lyra & carmine castigabant aliorum mores, libere loquebantur, hortabantur, fabulis & prouerbiis vtebantur: quin & laudes deorum, vota, pæanes versibus & carmini includebant, alij ob vim ingenij, alij propter consuetudinem. Itaq; vaticinationi etiam Deus elegantiam & ornatũ non inuidit, neq; Musas in honore alibi habitas hinc à suo tripode abegit: sed adduxit potius, poeticas amplexus indoles, atq; visa ipse subiiciens, & excitans alacrem facundiam, vt concinnam, & quæ in admiratione esset. Sed postquam vitæ vna cum euentis & ingeniis facta mutatione, vsus superuacaneis reiectis aureis sese cincinnis exuit, & mollibus xystidibus, comam quoque luxuriantem detondit, ac cothurnum deposuit, iamque homines frugalitate aduersus luxum certare haud inepte adsueuerunt, plusq; ornatus in simplici cultu ac tenui, quam superuacaneo & proteruo ponere: ibi tum orationis etiam simul mutato habitu, historia à carmine tanquam vehiculo descendit, & maxime pedestri sermone verum à fabulis secreuit. philosophia quoque perspicuitatem & docendi vim iis quæ terrerent animos antiquiora ducens, soluto sermone disputationes suas instituit. & Pythiam Apollo desinere iussit morem suum: ciues Delphicos ignicremorum, Spartanos anguiuororũ, oreanorum viros, orempetarum fluuios nomine notantem. oraculisque detrahens carmina, obscuras voces, ambages, perplexitatem, ita eam iussit consulentibus responsa dare, vt leges cum ciuitatibus, reges cum populis, magistri cum discipulis loquuntur, ad euidentiam & probabilitatem ea accommodans. Probe tenendum est Deum (vt ait Sophocles.)

1. Isthmico

Sapientibus per ambages fata eloqui,
Fatuis magistrum prorsus esse inutilem.

Illata oraculis perspicuitate, fides etiam sic mutauit cum aliis rebus: vt cum antiquitus quod insolens rarumq; esset, planeq; obscuritate & circuitionib. obductum, plerique sub opinione diuinitatis alicuius pauidi venerarentur: postea aperte omnia & facile, ac sine fastu & figmentis discere

cupientes, poesin quæ oracula velabat incusauerint. nõ tantum quia aduersaretur intelligentiæ in vero percipiendo, obscuritatem & vmbram dictis admiscens: sed quod iam translationes & ænigmata atq; ambiguitates, diuinationis quasi quosdam fucos, & effugium quibus ea se tueretur si quid secus euenisset, suspecta haberent. Multos quoque audiuisses, qui dicerent poetas quosdam etiamnum apud oraculum desidere, qui voces exciperent, iisq; subito versus & numeros tanquam vasa quædam circumplicarẽt. Taceo quantum criminis oraculis attulerint Onomacriti illi, Prodotæ, & Kinesones, vt qui tragœdiam iis fastumque superuacaneum apposuissent. * neque adesse mutationes. Maximam poesi infamiam parauerunt circumforanei isti & circulatores, & scurræ magnæ Matris deorum ac Serapidis vagi: quorum alij ex tempore, alij sorte quadam ex quibusdã libellis oracula dabant, seruis & mulierculis, quas maxime numeri & nomina poetica mouerent. Quæ non minima fuit causa, cur poetica tanquam communem se quæ videretur præbere impostoribus & præstigiatoribus ac falsis vatibus, tripode & veritate arceretur. Non itaque miror, si veteribus interdum opus fuit ambiguitate, circuitione, & obscuritate quadam. Neq; enim priuatus aliquis profecto de emendo mancipio oraculum consulebat, aut de conducendo opere, sed ciuitates admodum potentes, regesque & tyranni nihil moderatum cogitantes Deum interrogabant de rebus: quos iritare multa respondendo eorum voluntatib. aduersa, non erat ex vsu eorum qui oraculum procurabant. Nam non obtemperat Euripidi deus legem hanc ferenti, Apollinem solum canere fata hominib. debere. Ergo cum vtatur administris & vatib. mortalibus, quorum cũ par est curam gerere & custodire eos, ne deo sacri à malis interficiantur hominibus: non vult veritatem opprimere, sed eius explicationem poesi peruertens velut splendorem varie reflexum & in multas diffissum partes, duriciemq; eius hoc pacto & rigorem aufert. Poterant etiam tyranni ignorari, & bella non præsentiri. his igitur circumdabat suspiciosa verba & ambigua: quorum sententia aliis ignota, consulentes non falleret, si animum aduerterent. Stultissimus itaque est, qui calumniatur & culpat quod rebus ita mutatis deus non quo ante, sed alio nobis modo vult prodesse.

Antiqua oracula cur versibus dicta.

Por-

Porro autem nulla maior orationi à poetica vtilitas conciliatur, quam quod numeris illigata & comprehenſa facilius memoria tenentur ac ſeruantur. Antiquis vero multa opus fuit memoria, quib. multæ locorum notæ, tempora agendi, ſacra deorum tranſmarinorum, heroum reliquiæ occulte, difficileſq; inuentu, & longe à Græcia diſſitæ indicabantur. Nam in Chium & Cretinum & * Neſichum & Phalanthum, multoſque alios expeditionum duces, qui co acti ſunt ſignis quibuſdam vti in inueniendo loco ſedis & coloniæ conceſſo. Quidam etiam aberrauerunt, vt Battus. Huic enim dictum fuit, eiectum iri, ſi non eum occupaſſet locum in quem mittebatur. deinde rediit quiritans. & deus ſic reſpondens:

Vrbs pecoris diues Lybie mea non venienti
Notior eſt tibi, quam qui venit, per mihi multum
Admiranda tua eſt certe ſapientia viſa.

ſic eum denuo emiſit. Lyſander vero prorſus ignorans tumultum Orchalidem, qui & vulpium dicitur, & Hoplitam fluuium.

Terrigenamque draconem à tergo qui ſubit aſtu:

prœlio victus in illis locis interfectus eſt ab Inachione Haliartio, qui in ſcuto inſigne ferebat ſerpentem. Neque neceſſe eſt apud vos horum probe gnaros plura id genus retentu & memoratu difficilia oracula antiquis data recitare. Res vero noſtræ ætatis de quibus conſulatur deus, ego quidem boni conſulo & probo. Altum enim ocium eſt, & firma pax, finis bellorum & errorum, nullæ ſeditiones, tyrannides nullæ, neque alij morbi aut mala Græciæ, quæ veluti multiplicibus medicamentis exquiſitiſque indigeant. Vbi autem nihil eſt varium, arcanum, arduum, ſed rebus vilibus & vulgaribus quæſtiones tanquam in ſchola proponuntur, An contrahendum matrimonium, an nauigandũ, an fenerandum: & vbi maximæ ciuitatum interrogationes de frugum & pabuli prouentu, de valetudine: ibi carmina circumponere, & fingere verborum ambages & notas quæſtionibus ſimplici & breui reſponſo opus habentibus, ambitioſi fuerit ſophiſtæ, qui oraculum gloriæ captandæ cauſa fuceret. Pythia autem cum ipſa indole eſt generoſa: tum ſi deſcendit ad cortinam, & cum deo eſt, amplius * quam ipſa curet gloriam, & hominum vel laudes vel vituperatio-

nes. Ac fortasse nos quoque sic debebamus esse affecti. Nũc veluti soliciti ne decus ter mille annorum locus amittat, & oraculum quasi sophistæ alicuius scholam deserant non nulli contemnentes, defendimus & causas rationesque fingimus de iis rebus quas neq; scimus, neque scire nos conuenit: incusantesq; dictis conamur in aliam pertrahere sententiam, quos missos facere potius debebamus. Etenim

Od. β, 190. *Ante alios erit huic multo certe ægrius ipsi,*

qui sic de diis sentit, vt hæc in aditu scripta sapientum dicta, Noris te ipsum, Ne quid nimis, probet, admireturque haud minime ob breuitatem, quod solidam & compactam in exigua mole habent sententiam: oracula autem culpet, quia breuiter, simpliciter ac rectà pleraque indicant. Ac talibus quidem sapientum dictis idem vsu venit, quod in angustias contrusis fluminibus. non enim perspici quit sensus, neque * Sed si consideres quid scriptum sit & dictum de eis ab his qui singulorum scrutati sunt sententiam, non facile vllas prolixiores inuenies disputationes. Enimuero vt lineam rectam mathematici vocant breuissimum ab vno ad alterum terminum ductum: sic Pythiæ sermo absque vllo flexu, circuitu, ambiguitate, fraude, rectà ad veritatem proficiscens: quanquam de sua fide causæ dictionem non possit detrectare, tamen falsi à nemine in hunc vsque diem conuicta est: sed donariis barbaricis Græcanicisque oraculum oppleuit. ædificiorum autem & Amphictyonicorum apparatuum elegantia videtis nimirum ipsi pleraq; iis adiecta, quæ antehac non erant, multa eorum quæ iam ruinam traherent & pessum irent refecta. Sicut vero arboribus fecundis aliæ suppullulant: ita etiam iuxta Delphos pubescit & adolescit Pylæa ob copiam eorum quæ heic sunt figuram adepta formamque & ornatum templorum, curiarum, aquarumque lustralium, quanta mille ab annis præcedentibus non habuit. Equidem ad Galaxium Bœotię qui habitant, abundantia lactis senserunt præsentiam dei:

Cum lac, ceu latices de fontibus, emanaret:
Doliaq; implerent auide: tunc amphoræ & vtres,
Seria tunc albo turgeret cuncta liquore,
Mulctraq;, & è ligno distentas rumperet vrnas
Humor, nec vacuas superarent vasa per ædes.

Nobis autem Apollo splendidiora, meliora, & apertiora his si-

his signa præbuit, ex tanto qui præcessit squalore, solitudine, & pauperie ad tantas copias, splendorem, honoremque nos euehens. Ego sane amo me ipsum eo nomine, quod ad has res factus sum alacer & vtilis cum Polycrate & Petræo. amo autem eum qui nobis huius conditionis autor duxque fuit, & pleraque horum excogitauit atq; adornauit * Sed fieri non potuit, vt tam ingens mutatio tantillo temporis spacio accideret hominum industria, deo non præsente, & diuinitatem oraculo largiente. Verum sicut olim fuere, qui perplexitatem oraculorum obscuritatemque vituperarent: ita hodie etiam sunt, qui nimiam calumnientur simplicitatem. admodum ipsi & iniuste & fatue adfecto animo. Num pueri quando arcus cœlestes, areas circa Solem aut Lunam, cometasve vident: magis delectantur quam Sole aut Luna conspectis. Eodem modo hi ænigmata & allegorias mutatæ vaticinationis, quæ reflexionibus numinis ad mortalem & imaginantem vim animi constat, desiderant: cuius quando causam non satis audiunt, abeunt deo culpam imputantes, non nobis neque sibi ipsis: vt qui viriũ tantum non habeamus, vti nostra ratione assequi dei cogitationem possimus.

PLVTARCHI ADVERSVS COLOTEM *Liber*.

COLOTES, quem Epicurus solebat Colotaram & Colotariũ blandiendi causa diminuta voce appellare, librum edidit hac inscriptione, Secundum aliorum philosophorum decreta ne viui quidem posse: eumque regi Ptolemæo dedicauit. Quæ vero nobis aduersus Colotem disputare subiit: existimo te, Saturnine, cum voluptate lecturum, si perscripsero: vt qui honestis rebus antiquitatisque studio tenearis, hancq; maxime regiam delectationem esse censeas, memoria complecti & in promptu habere, quantũ eius fieri potest, veterem doctrinam. Nuper, cum is liber recitaretur, vnus de sociis nostris Aristodemus Aegiensis, quem nosti, secta Academicus, & non ferulam gestans, quod aiunt, sed ardentissimo instinctu Platonis orgia celebrans, nescio quomodo præter morem suum silentium cum tenuisset, & ad finem vsque modeste auditorem

ſe præbuiſſet:abſoluta lectione, Agedum, inquit, quemnã huic opponemus pro philoſophicis propugnaturum? Non enim admodum probo Neſtorem, qui de IX heroibus cum deberet præſtantiſſimum deligere, forunæ & ſorti rem commiſit. Atqui vides, aiebam, ipſum ſe ſortitioni præfeciſſe, vt prudentiſſimo homine eam moderante conficeretur. itaque

Ili.η, 171. *Exiit è galea ſors exoptata Pelaſgis,*
Aiacem pugnæ dedens Telamone creatum.

Sed tamen quando tu deligere iubes.

Quonam diuini pacto obliuiſcar Vliſsis?

Ili.κ,243. Vide ergo ac meditare, qua ratione hominẽ vlciſcaris. Atqui, aiebat Ariſtodemus, meminiſti Platonem, cum puero iraſceretur, non ipſum verbera ingeſſiſſe, ſed hoc Speuſippo mandauiſſe, quod ſe animo commoto eſſe diceret. Ita tu quoq; nunc meo loco hominẽ tracta vt libet: ipſe enim iratus ſum. In eandem ſententiam aliis etiam exhortantib. Dicendum ergo eſt, inquam. Vereor autem ne videar ipſe quoque maiore quam par eſt ſtudio aduerſus hunc librum contendere. Propterea quod quidam ruſticitate & ſcurrilitate atq; petulantia nimia elatus, fenum Socrati edendum obtulit, loco panis, cum nihil hic ſe certo ſcire pronunciaret: interrogauitq; cur cibum non in aurem, ſed in os im- * poneret. Sed fortaſſis hæc riſum alicui concitent, manſuetudinem & comitatem Socratis conſideranti.

Sed integro iam pro Graiorum exercitu,

id eſt reliquis philoſophis, de quorum numero ſunt Democritus, Plato, Empedocles, Parmenides, Meliſſus, ita traductis tacere turpe eſt: ac præterea nefas etiam aliquid de ſumma pro illis dicendi libertate remittere, qui tantam philoſophiæ gloriã parauerint. Etenim vitã quidem nobis parentes deorum auxilio largiti ſunt. à philoſophis autẽ iuris & legũ adiutricẽ doctrinã, & quæ cupiditates coerceat accipientes, bene nos viuere putamus. eſt autem bene viuere, amice & ſocietati hominum conuenienter, temperãterq; & iuſte viuere. Atqui horum nihil nobis relinquunt, qui ſummum bonum circa ventrem eſſe clamant, & voluptate vndique reiecta vniuerſas virtutes ne pertuſo quidem ære emerent. Vitioſa eſt etiam eorum de diis & animo ratio: hũc * enim perire diſſolutum, illos nullam rerum humanarum curam

curam gerere aiunt. Alios philoſophos hi reprehendunt ſapientię nomine, ꝙ vitam è medio tollant: illi eos, quod turpiter & belluino more viuere nos doceant. Atq; hæc quidem ſparſa ſunt per Epicuri diſputationes, & philoſophiam eius. Colotem autem voces quaſdam rerum inanes auellendo, & partes ſermonum ac fruſta affirmationis & intelligentiam fidemque conciliantis rationis expertia contrahendo librum compoſuiſſe, quaſi forum quoddam aut tabulam monſtrorum, omnium optime vos noſtis, qui in manibus habetis ſcripta antiquorum. Mihi verò videtur ſicut Lydius ille aperire aduerſus ſeipſum, non vnicam ianuam, ſed plurimis difficultatibus & maximis inuoluere Epicurũ. Initiũ enim facit à Democrito, cui quidem pręclaram & dignam perſoluit mercedem.

Democritus defenditur.

Et ſane longo tempore Epicurus ſe Democriteũ profeſſus ęſt. quod & alij dicunt, & Leõteus vnus de ſummis Epicuri diſcipulis ad Lycophronem ſcribit, honorẽ haberi Democrito ab Epicuro, quia is primus rectam cognitionem attigerit, ac primus in principia naturæ inciderit, vnde vniuerſa tractatio Democritica appelletur. Metrodorus verò aperte de philoſophia dixit, Niſi præiuiſſet Democritus, Epicurum nunquam fuiſſe ad ſapientiam peruẽturum. At verò ſi ſecundum Democriti decreta viui nõ poteſt, ridiculus Epicurus, qui ad non viuendum ducentem ſequatur. Huic primum id vitio dat, quod vnamquanq; rem adſerens non magis talem quàm talem eſſe, vitam confuderit. Atqui tantum abeſt hoc vt ſenſerit Democritus, vt etiam Protagoram ſophiſtã hoc adfirmantem impugnauerit, ac multa & probabilia contra eum ſcripſerit. Quæ cùm ne per ſomnum quidem vidiſſet Colotes, lapſus eſt in verbis eius, quibus definit non magis den eſſe quàm meden: den nominans corpus, meden inane, quaſi hoc quoque ſuam quandam naturam & ſubſtantiam haberet. Enimuerò qui ſentiret nihil magis tale eſſe quàm tale, Epicureum ſequeretur decretum, quo omnia ſenſus viſa vera ſtatuuntur eſſe.

Epicuri de ſenſibus opinio refellitur.

Nam ſi duobus dicentibus altero auſterum eſſe vinum, altero dulce, neutrius ſenſus fallit: quî magis auſterum erit vinum quàm dulce? quin & eodẽ lauacro vides vnum vt calido, alterum vt frigido vti: cùm hic calidam, ille frigidam affundi iubeat. & ferunt Spartanam quandam mulierem acceſſiſſe ad Berenicem Deiotari

vxorem, cumq; inuicem appropinquassent, auersas fuisse, quod vnguentum altera, altera butyrum olfaciens auersaretur. Si ergo vna sensio non est verior quàm altera, consentaneum est aquam nō magis frigidam esse quàm calidam, & vnguentum butyro non melius olere, non deterius. nam qui aliud alij videri ait, is imprudens vtrunq; affirmat esse. Illæ autem multorum sermone tritæ concinnitates & proportiones meatuum in sentiendi instrumentis, & multiplices seminum permixtiones, quæ omnibus saporibus, odoribus, coloribusque inspersa aiunt sensum mouere ad alias aliorum qualitates percipiendum : an non rectà eos adigunt ad dicendum, aliud alio non magis esse tale? Etenim quando refellere hos volunt, qui sensus fallere ideo aiunt, quod vident diuerse ab eadem re nos affici : docent confusis atque permixtis simul omnibus, cùm natura sit comparatum vt aliud alij quadret, non esse contactum aut apprehensionem eiusdem qualitatis, neque à re subiecta omnes omnibus partibus eodem modo affici: sed eas tantum vnicuique occurrere, ad quas sensum habet mensura respondente concinnatum. itaque non rectè nos de eo certare, rem esse albam aut non albam: dum nostrum sensum volumus defendere, alienum impugnare. nulli enim sensioni repugnandum esse, cùm quæuis aliquid apprehendat ex illa multiplici mixtura: quæuis id, quod ei est accommodatum & conueniens. neque de toto pronunciandum esse, cùm partes duntaxat attingantur: neq; putandum omnes debere eodem modo à re eadem affici, cùm alius alia eius vi & facultate afficiatur. Quærendúmne iam est, quínam homines non magis hoc quàm illud esse rebus inferant? certe hi, qui omnis generis qualitatum sensilium mixturam statuunt, * confusionem qualis est musti * * fatenturque suos canones perire ipsis, & omnino aboleri facultatem iudicandi, si vllum sensile sincerum relinquerent, non vnumquodque multa facerent.

Vinum an calidum.

Vide iam, quæ de vini calore secum disputantem Polyænum in conuiuio Epicurus facit. Dicente enim Polyæno, Negásne Epicure vinum calefacere? subiecit quidam, Non vniuerse de vino pronunciari esse ei vim calefaciendi. & paulo pòst. videtur enim vniuerse non habere facultatem calefaciendi vinum: tantillum autem huncce ca-

ce calefacere poſſe dicemus. Rurſumque rationem reddens, colliſiones & diſſeminationes atomorum aliorumque admixtiones & adiunctiones cauſatus in vini cum corpore commixtione, hæc addit. Itaque vniuerſe dicendum non eſt vinum eſſe vi calefaciendi præditum: ſed tantum vini huiuſmodi itaque adfectam naturam calefacere poſſe, aut refrigerare. Inſunt enim in tali congerie etiam tales naturæ, è quibus frigus confici poſſit, ſi ita vſus ferat, vt aliis adiunctæ naturam frigefactionis præſtent. Vnde per errorem alij vinum vniuerſe frigefaciens dixerunt, alij calefaciens. Sane qui pleroſque erraviſſe ait, quod calefaciens id quod calefacit, frigefaciens id quod frigefacit cenſuerunt: ipſe decipitur ſi non ſentit ex ſuis verbis hoc cōſequi, niſi magis eſſe tale quàm tale. Addit porrò, ſæpe vinum in corpus ita venire, vt neq; calorem neq; frigus inferētem vim ſecū adferat: ſed commota mole & facta corporum mutatione atomi quæ calorem inducunt aliquādo (inquit) coeuntes ſua multitudine calorem & inflammationem corpori præbēt: aliquando elapſæ frigus gignunt. Porrò autem his licet adiicere ea quæ habentur & dicuntur amara, dulcia, purgantia, ſoporifera, lucida, quorum nullum perfectam in ſeſe habere qualitatem & vim agendi potius quàm patiendi vbi in corpora incidunt, ſed aliam in aliis nanciſci differentiam ac temperiem, haud obſcure Colotes ſentit. Ipſe quidem Epicurus in ſecundo aduerſus Theophraſtum libro negans corporibus innaſci colores, ſed generari ſecundum quaſdam ordinationes & poſitus reſpectu viſus, hac ratione inquit corpus nō magis effici coloris expers quàm coloratum. Supra autem in hanc ſententiam ſcripſerat. Cæterùm etiam abſque hac parte, neſcio quo pacto oporteat iſta, quæ in tenebris ſunt, colorata dicere. Atqui ſæpenumero aere tenebroſo circumfuſo, alij ſentiunt diſcrimen colorum, alij non ſentiunt ob viſus hebetudinē. deinde ingreſſi in domum tenebricoſam, initio nullum colorem videmus: parua mora ibi facta, videmus. Ergo vnumquodq; corpus dicemus non magis habere quam non habere colorem. Si autem color ex eorum eſt cēſu quæ aliò referuntur, albedo quoque reſpectu alterius albedo erit, & cœruleum. & ſi hæc, etiam amarum & dulce: fietque, vt de nulla non qualitate vere dicatur, eam nō magis eſſe quàm eſſe. talis enim

De colorib.

erit

erit quæuis, qualis est sentientis affectio. Proinde cœno, in quo iacere ait eos qui res non magis hoc quàm illud esse pronunciant, sese & magistrum suum perfundit Colotes. An verò hic tantum egregius ille

Alijs mederi vult, ipse vlceribus scatens?

Non profectò. Sed magis etiam in secunda reprehensione imprudens cum Democrito Epicurum è vita exturbat. Quod enim ille dixit instituto hominum esse colorem, itemque dulcedinem, & concretionem * atomos ait dici à Democrito sensibus. & qui perseueret in hac sententia, eamque sequatur, non posse intelligere viuátne ipse an sit mortuus. Nihil habeo, quod contra hęc dicam. hoc autem possum affirmare, tam non posse à decretis Epicuri ea separari, quàm ipsi figuram & grauitatem ab atomo negant disiungi. Quid enim dicit Democritus? substantias multitudine infinita, diuisionis & differentiæ, qualitatis quoque & affectionis expertes in vacuo ferri dispersas. quæ si inuicem appropinquent, aut incidant, aut sese complectantur, congeriem videri aliam ignem, aliam aquam, aliam plantam, aliam hominem. esse autem omnes atomos, quas ideas seu formas ipse appellet, aliud nihil. Nam ex eo quod nō est, nihil fieri. ex iis quæ sunt, nihil nasci, cùm ob soliditatē neq; adfici possint atomi, neq; mutari. vnde neque color ex carentibus colore, neq; natura aut anima è qualitate nulla præditis omnemq; affectionem subterfugientibus exsistat. Reprehendendus ergo Democritus, non quod sit ea cōfessus quę principiis eueniunt: sed quod principia posuit, quibus isthæc accidunt. Non enim debuit immutabilia pone-

Democriti ortum rerum negãtis sententia.

* re principia: aut his positis nō sentire aut tolli omnis gene-
* rationē qualitatis: & negare hoc absurdo cōspecto. Impu-
* dentissime autem Epicurus ait, eum ponere principia eadē & negare instituto hominum colorem, saporem, reliquasq; qualitates esse. Iam si negare hoc est, nónne fatetur eum facere tale aliquid, quale ipse solet Epicurus? Etenim hic ꝑuidentiā tollens, profitetur tamen pietatem se relinquere: & cum voluptatis gratia amicitiam expetat, ob amicos to-
* lerare grauissimos dolores: ponensq; infinitum esse Vniuersum, superiorem inferioremq; locum non negare. Equidē poculo accepto licet bibere quantum velis, reliquū omittere. At in disputatione maxime tenendum memoria est

sapiens

sapiens illud dictum, Quorum principia non sunt necessaria, eorum fines necessarios esse. Quapropter hæc necessitas Epicuro incumbit, vt cùm posuerit, aut potius postulatum Democrito suffuratus sit, atomos esse omnium principia rerum, idq; decretum primis eius probabilibus exornauerit rationibus: ebibat etiam illud molestum, aut demõstret quomodo qualitatis omnis expertia solo coitu omnigenas qualitates produxerint. Verbi gratia, calor quem nos vocamus, vnde venit, vnde incidit atomis, si neq; conuenerunt calore præditę, neque congressas aliquid calidas fecit. illud enim est qualitatem habentis, hoc ad recipiendum natura idonei: quorum vos neutrũ atomis conuenire dicitis, propterea quia interitus sint expertes. Quid ergo? an non Plato, inquies, etiam, atq; Aristoteles & Xenócrates aurum ex non auro, lapidem ex nõ lapide, & reliqua omnia è quatuor primis & simplicibus nasci dicunt corporibus? Omnino. Verùm his statim ad quamuis rem procreandam coeunt principia, magnamq; veluti stipem conferunt suas quodq; qualitates: & vbi congressa sunt cũ siccis humida, cum frigidis calida, cum duris mollia, mouentia cum his quæ inuicẽ adficiuntur: facta mutatione per tota, diuersam diuersa cõtemperatione producunt formã. Atomus cùm ipsa ex sese vacua est omnis genitalis facultatis, tum in aliã incidens, fragorem ob duriciem & rigiditatem, aliud nihil effecit. sed feriunt & feriuntur mutuo per omne tempus: & non modò nullum animal, nullam animam aut rem naturalem, sed nę aceruum quidem aut numerum conficere possunt, adsiduo exagitatæ & diuulsæ. At Colotes tãquam cum indocto rege colloquens, rursum Empedoclem insectatur, quod is ita scripsisset, *Empedoclis de natura sentẽtia defenditur.*

Nunc aliud dicam tibi. non mortalibus vllis
Natura est: neq; res crudeli morte abolentur.
Mixtio sed tantum, & rebus secretio mixtis
Accidit: hoc homines naturam nomine dicunt.

Hæc ego non video quî repugnent vitæ, si qui opinantur neque oriri id quod non est, neq; interire quod est: sed eorum quæ sunt coitioni generationis, dissipationi interitus nomen inditum. Nam id quidem aperte Empedocles ostẽdit naturam se pro ortu posuisse, cùm mortem ei opponit. Qui verò mixtioni ortus, interitus dissolutioni tribuunt,

Aduersus atomos.

Od.λ.600.

ij si non viuunt, neq; possunt viuere: quid hi aliud faciunt? Sane Empedocles elementa glutinans & cōcinnans caloribus, molliciebus, humiditatibusq;, mixtionem iis & concretionem in vnum vtcunq; tribuit. At qui immutabiles & omnis consensus vacuas atomos in vnum cogunt, ij nihil ex ipsis, sed ipsarum crebros & continentes ictus faciunt. Etenim complexio dissolutionem prohibens, magis intendit collisionem: vt neq; mixtio fiat, neq; glutinatio, sed tumultus & pugna, quam illi generationem dicunt. Quæ verò momento temporis nunc quidem abeunt ob relisionē, nunc progrediuntur ictu languente, duplo amplius tempore à se absunt inuicem, vt non contingant se neq; mutuo appropinquent: vt ne animæ expers quidem possit ab iis effici quicquam. At verò sensus, anima, mens, intelligentia quomodo in inani exsistant & atomis: cùm hæc neq; pro se qualitatem habeant, neq; coitu sese adficiant muténtve inuicem: neq; earum congressus contemperationem, mixturam aut coalitionem efficiat, sed ictus & repulsas. Itaq; his decretis vita tollitur, & animal esse negatur, inania, nulli affectioni obnoxia, qualitate carentia, mixtionisq; non capacia ponentium principia. Quo modo ergo relinquunt Epicurei naturā, animam, animal? Eo, quo iusiurandū preces, sacrificia, venerationē deorum: verbo scilicet, & simulando ac nominando ea, quæ suis principiis & decretis tollunt. Sic quidem id quod natū est naturam, & quod ortum est generationem vocant, vt qui translato vocabulo ligna rogū, & consonantia corpora cōsonantiam dicunt. Iam vnde venit Colotæ in mentem, vt huiusmodi voces Empedocli obiiceret: Quid defatigamus nos ipsos nostri causa, & res alias appetimus, alias declinamus? quando neq; ipsi sumus, neq; cum aliis viuentibus agimus? Enimuero, diceret aliquis, bono es animo mi Colotarium, nemo vetat te pro te ipso esse industrium, docens Colotis naturam nihil esse aliud quàm ipsum Colotem: neq; te res gerere prohibet (res autem vobis sunt voluptates) ostendens non esse naturam placentarum, odorum, rei venereæ, esse autem placentas, vnguenta, mulieres. Nam neque grammaticus dicens vim Herculeam esse ipsum Herculem * neq; qui consonantias ac trabium proiecturas dicunt, sonos esse & trabes negant. quando etiam animā quidam & intelligentiam tollentes, neq;

neq; ipſum viuere, neq; intelligere videntur negare. Cæterùm quando Epicurus dicit, Eorum quæ ſunt, natura eſt corpora & inane, ſicne accipiemus, vt naturam intelligamus aliquid eſſe præter ea quæ ſunt? aut vt ea quæ ſunt inuerit eſſe, nihil præterea? ſicut ſcilicet inanis naturam ipſum inane, atq; adeo vniuerſa Vniuerſi naturam ſolet appellare. Ac ſi quis quærat, Quid ais Epicure, hoc inane eſſe, illud inanis naturam? Omnino, dicet. & inſtituto hominũ atque vſu recepta eſt hæc nominum communicatio. Adſentior. Quid ergo aliud fecit Empedocles, docens naturam nihil eſſe ab eo quod naſcitur diuerſum, neq; mortem à moriente. Sed ſicut poetæ ſæpenumero ſimulacra effingentes dicunt,

Intus erant Lis, atq; Tumultus, Perniciesq;.

ſic ortum quendam & interitum vulgo tribuũt iis quæ naſcuntur aut diſſoluuntur. Tantum abfuit vt moueret res loco, & iis quæ ſenſui apparent repugnaret, vt ne vocem quidem vſitata ſignificatione expulerit. ſed quantum illa erroris damnoſi rebus inferre poterat, id amoliens, rurſus cõſuetum vocabuli vſum reddidit in his verſibus:

Ergo vir mixtis apparet quando elementis,
Brutorum vel agreſte genus, fruticesve videntur,
Aut volucres: naſci tunc hæc dicunt, & oriri:
Cum ſecernuntur, mortem miſeram interitumq;
Appellant.----

Hos verſus quanquam adduxit Colotes ipſe, nõ tamen intellexit homines, feras frutices, aues ab Empedocle nõ tolli, cum ea dicat mixtione elementorum abſolui. Neq; verò dum oſtendit vbi qui his concretionibus & ſecretionibus ortum quendam, & miſerum interitum mortemq; imputant, à vero aberrent: ideo vetuit de re ipſa nos vocibus vſitatis loqui. Mihi profectò non hanc verborum translationem Empedocles voluiſſe videtur mutare, ſed (vt dictũ eſt) de re ipſa ei controuerſiam fuiſſe cum iis, qui ortum ex eo quod non eſſet naturæ vocabulo notabant. Idq; hi maxime indicant verſus:

Stulta, & prolixas non admittentia curas
Pectora: qui ſperant exſiſtere poſſe, quod antè
Non fuit, aut nullam rem peſſum protinus ire.

Hi quidẽ verſus, eius ſunt qui alta voce inclamet auritis homini-

mini-

minibus, non se ortum, sed ex eo quod non sit ortum negare: neq; interitum, sed eum interitum quo res in nihilum redigatur. Nam si quis non ita inhumaniter, non etiam ita fatue calumniari vellet: id quod sequitur diuersam in partem vituperare posset. dicente Empedocle:

Non animo prudens homo quod præsentiat Vllus.
Dum Viuunt (namq; hoc Vitai nomine signant)
Sunt, & fortuna tum conflictantur Vtraq;.
Ante ortum nihil est homo, nec post funera quicquam.

Hęc enim non sunt negantis esse eos qui nati sunt & viuũt: sed eius, qui censeat esse & eos qui nati nondum sunt, & qui iam mortem obiuerunt. Sed Colotes omnino hoc non obiecit. Dicit autem de sententia Empedoclis nunquam nos ægrotaturos, nunquam saucios fore. At quomodo is, qui ante ac post vitam ait cuiuis bona & mala adesse, non hoc relinquit vt is afficiatur. Quorum tandem, Colota, est non vulnerari, non in morbos incidere? Vestrum, qui ex atomis & inani estis compacti, quorum neutri sensus inest. Neque hoc adeo est atrox. Sed id, quod voluptatem quoque vobis quod afferat non habetis: atomo vim efficientium non recipiente, inani ab his non patiente se affici. Sed quando Colotes deinceps vnà cum Democrito voluit defodere Parmenidem: ego autem huius causa præterita Empedocleam adduxi, vt magis conuenientia prioribus criminationibus: redeamus nunc ad Parmenidem. Dicit Colotes eum turpia protulisse sophismata. Atqui his Parmenides neq; amicitiæ infamiam, neq; studio voluptatum ferociam adiecit, neq; honesto suam dignitatem qua per se ad sui appetitum traheret ademit, neq; de iis receptas sententias conturbauit. Neque video cur viuere nos prohibuerit eò, quia Vniuersum vnum dixit esse. Etenim Epicurus quando vniuersum dicit esse infinitum, ortus occasusque expers, itemque incrementi & decrementi: tanquam de vno dixerit Vniuerso. Ab initio autem tractationis cum dixisset naturam rerum corpora esse & inane: veluti vnicam in duas diuisit partes. quarum altera cùm re vera sit nihil, à vobis autem appelletur intactile, vacuum, corporis expers: etiam vobis Vniuersum est vnum, nisi inanibus vti vocibus velitis de inani aduersus antiquos vmbratilem committentes pugnam. Sed infinita me hercle numero corpora sunt de Epicuri sententia,

Parmenidis defensio.

tentia, & fit vnumquodque eorum quæ apparent ex iis. Videte quas ortui rerũ causas adsignetis: infinitatem & inane: quorum hoc agendi & patiendi exsors, corpore etiam caret. illa ordinis rationisque expers comprehendi nequit, ipsa sese conturbans ac perimens, quia ob multitudinẽ definiri non potest. At verò Parmenides neq; ignem sustulit, neque aquam, neque præcipitium, neque vrbes, vt ait Colotes, in Europa & Asia habitatas. qui etiam propter * mundum fecit: miscensque principia splendidum & tenebrosum, ex his & per hæc omnia quæ videntur conficit. Nam & de terra multa dixit, & de cœlo, Sole, * Luna, ac sideribus, ac hominum procreatione: nihilque eorum quæ præcipua sunt non distinctè descripsit, vtpote homo antiquus in physiologia, & qui propriam, non alienam conscriberet philosophiam. Quoniam autem omnibus aliis, ipso etiam Socrate prior sensit naturam habere opinione aliquid, aliquid mente comprehendendum: est autem opinabile istud inconstans & variis motionibus ac mutationibus obnoxium, & quod ob incrementa ac decrementa alium ad alia respectum habens non semper eodem modo sensum afficiat: intelligibile verò alia species, quod est, vt ipse cecinit,

Aeternum, integrum semper, semperq; quiescens,

*suiq; simile & constanter suam naturam conseruans. heic vocabulis Calumniam struens Colotes, ac de rebus ad verba trahẽs disputationem, simpliciter ait Parmenidem quia vnum ens ponat, omnes res abolere. Ille verò neutram abolet naturam, sed vtrique id quod ei conuenit tribuens, in forma vnius & Entis ponit intelligibilem. Ens quidem vt æternum & interitus securum. Vnum autem ob similitudinem sui ipsius, & quia nullã admittit differẽtiam appellans. In forma porrò inordinata & in motu versante sensilem naturam collocat. Atq; etiam videre licet quomodo ea sentiat iudicari.

Aut verum certa poteris cognoscere mente,

nimirum intelligibilem & semper eodem modo habentem naturam attingente:

Siue hominum sensus, quibus haud iam certa fides est:

quòd scilicet opiniones hominum versantur iis in rebus, quæ omnis generis mutationes, motus, inæqualitatesque

admittunt. Et verò quî reliquiſſet opinionem & ſenſum Parmenides ſublato opinabili & ſenſili, dici non poteſt. Sed quia ei quod verè eſt conuenit permanere in ſua natura, iſta autem alia modò ſunt, modò non ſunt, ſemperq; mutãt ſuam naturam: ſtatuit hæc aliam quàm quæ ſemper ſunt appellationem requirere. Ergo hæc oratio, qua Ens vnum eſſe pronunciatur, non negat multa iſta & ſenſilia, ſed oſtendit quid ab intelligibili natura differant. Quod diſcrimen pleniùs etiam in idearũ tractatione monſtrans, Colotæ anſam reprehendendi dedit. itaque deinceps etiam quid contra eum dixerit, videamus. Ac primùm diligentiam & multiplicem ſcientiam conſideremus huius ſcilicet philoſophi: qui Platonis ſententiam ſecutos eſſe ait Ariſtotelem Xenocratem, Theophraſtum, omnesq; Peripateticos. Qua enim in parte terræ non habitabilis ſcripſit librum ſuum, vt hac accuſatione recepta non liceat tibi iſtorum libros in manus ſumere, & legere Ariſtotelis De cœlo & anima, Theophraſti aduerſus phyſicos ſcripta, Heracleti Zoroaſtrem, de iis quæ ſunt apud inferos, de difficilibus naturæ quæſtionibus, Dicæarchi de anima? quibus in libris hi de præcipuis & maximis philoſophię naturalis capitibus Platonem continenter impugnant atque ſubruunt. Et quidem Peripateticorum reliquorum ſummus Strato, neque cum Ariſtotele ſentit multis de rebus, & de motu, mente, anima, ortu, contraria Platonicis defendit, denique mundum ipſum animal eſſe negat, & naturalia comitari fortunæ, caſu initium motus naturæ præbente, itaq; hos porrò abſolui. Ideas autem Platonicas Ariſtoteles vbique inceſſens dictis, in moralibus, in naturalibus commentariis, in iis quæ exotericæ ſeu extraneæ vocantur diſputationibus, viſus eſt quibuſdam maiore contendendi quàm ſapientiæ ſtudio id feciſſe: vt qui ſibi propoſuiſſet philoſophiam Platonis contemnere. tantum abeſt vt eum fuerit ſecutus. Cuius ergo leuitatis eſt, cùm ſententias iſtorum hominum nõ addidiceris, falsò te iis adſcribere quæ non probauerũt? cũq; in animũ induxeris alios refellere, tua te manu contra te & inſcitiæ & temeritatis publicare indubitabile argumẽtum? conſentire dicentem cum Platone qui diſſident, & ſubſequi eum qui reclamant. Nimirum autem Plato, inquis, temerè dixit equos ſub nobis equos eſſe, & homines.

Peripateticorum à Platone diſſenſio.

nes.

nes. Quo tandem in commentario Platonis inuenit hoc Colotes? Nam nos quidem in omnibus legimus hominem hominem, equum equum, ignem ignem ipsius opinione statui. vnde etiam opinabile vnumquodque horum appellat. Sed Colotes, vt in quo ne mica quidem philosophiæ esset, pro vno & eodem accepit. Non esse hominem, & Hominem esse non Ens. At Platoni mirum in modum visum est differre Non esse, & Non Ens esse. nempe illo penitus omnem tolli substantiam: hoc innui diuersitatē participantis & participati. Hanc posteriores in generis & formæ ac communium quorundam & propriarum quæ dicuntur qualitatum differentiam duntaxat reiecerunt, neque progressi sunt altius, cùm in magis Logicas incidissent difficultates. Est autem participati ad participans ratio ea, quæ intercedit inter causam & materiam, exemplar & imaginem, facultatem & effectum. quo pacto maximè differunt id quod per se est semperq; eodem modo habet, & id quod ab alio pendens sibi nunquam constat: cùm illud neque fuerit vnquam non Ens, neque futurum sit, ideoq; omnino & reipsa Ens sit: hoc neque illud ipsum quidem esse, quo ei contingit ab alio impertiri, firmum habeat: sed eo ob imbecillitatem excidat. quippe materia circa formam labente, & multas affectiones mutationesque in substantiæ imaginem, ita vt moueatur ac fluctuet, recipiente. Sicut ergo qui dicit Platonem non esse simulacrum Platonis, non negat ipsius sensum & essentiam simulacri: sed ostendit discrimen eius quod per se aliquid est, ab eo quod eius respectu exstitit. sic neque naturam, neque vsum, neque sensum hominum tollunt, qui communis cuiusdam substantiæ participatione vnumquenq; nostrûm seorsim factū esse imaginem eius quod similitudinē præbuit ortui pronunciant. Neq; enim qui ignem ait non esse candens ferrum, aut Lunam Solem, sed (vt canit Parmenides.)

Noctè vagantem circa terram lucem alienam:

ideò ferri vsum, aut Lunæ naturam inficiatur. Sed si corpus esse, aut illuminatum neget: iam sensui repugnauerit, vt qui corpus, animal, ortum, sensumq; non relinquat. Qui verò participatione ista habere suam essentiam intelligit, ac quantum absint ab his quæ semper sunt, ipsisq; essentiam largiuntur: non is sensilia repudiat, sed quid sit intelligibile

Platonis Ens & nō Ens. Theæteto, Sophista, & alibi.

demonstrat. neque tollit eas affectiones, quæ nobis accidunt & sensu percipiuntur: sed his firmiora & constantioris esse alia ostendit naturæ, eo quòd neque oriantur neque intereant, neque perpetiantur quicquam: ac discrimen illud subtilius verbis exprimere docet, vt alia Entia, alia Fientia appellent. Idque recentioribus etiam vsu venit. Multas enim & magnas res Entis nomine dedignãtur: vacuum, tempus, locum, simpliciter genus dictorum, in quo & vera omnia insunt. hæc enim non esse Entia, sed aliquid esse dicunt: iisq; vt exstantibus & subsistentibus in vita ac philosophia perpetuò vtuntur. Cæterùm libenter ego ex isto reprehensore quærerem, An non in suis ipsi hoc discrimen rebus cõspiciant, vt aliorum substantiæ stabiles sint atque immutabiles: sicut ipsi aiunt atomos ob vacuitatem perpessionum atq; soliditatem semper eodem in statu perdurare: concreta autem omnia fluxa esse & mutabilia, oririq; & interire, subinde innumeris defluentibus simulacris, aliisque (vt par est) ex ambiente influentibus & congeriem explentibus, variatam his mutationibus & alia adfectam temperie. cùm quidem etiam quæ in profundo concretæ sunt atomi, nunquam desinant moueri & tremula concitatione ad se inuicem ferri, vt affirmant ipsi. Est ergo in rebus quidem huiusmodi diuersitas substantiæ: sed Epicurus Platone sapientior omnia similiter Entia nominat: inane puta illud tactum fugiens, corpus renitens, principia, res concretas. Eandem scilicet essentiam tribuens sempiternis ac caducis, & confundens cum nascente id quod interitu vacat, cum pereunte id quod perpetuum & immutabile est: cum iis quorum natura aliter nunquam habere potest, ea quorũ Esse in motu & mutatione consistit, & nunquam sui similia manent. Iam vt optimo iure in his dicatur Plato deliquisse: de confusione vocabulorum, mi homo, accusandus erat ab hisce puri⁹ Græcè scilicet loquẽtibus, & accuratiùs differentibus: non vt qui res perimeret, & vita nos expelleret, quando Entia & Fientia non eodem modo quo ipsi appellat. Sed iam ad Socratem nobis est sermo conuertendus. Heic ergo Colotes statim à sacra, quod dicitur, linea mouit, cúmque narrasset Chærophontem Delphis oraculum attulisse de Socrate, omnibus nobis notum, sic loquitur: „ Ac Chærephontis quidem narrationem,

Socrates defenditur.

(Margin marks: * beside "Multas enim…" and * beside "res concretas.")

nem, vt planè sophisticam & præ fastu odiosam omitto. Odiosus ergo Plato, ne de aliis dicam, qui id oraculū in literas retulerit. Odiosiores etiam Spartani, qui oraculum de Lycurgo in antiquissimis aduersariis scriptum seruant. Sophistica verò fuit Themistoclis narratio, qua Athenis cùm persuasisset vt vrbe excederent, nauali prœlio deuicit barbaros. Importuni Græcarum legum cōditores, qui pleraque sacrificia Pythicum secuti oraculum instituerunt. Si ergo de Socrate viro ad virtutem diuino instinctu incitato allatum responsum odiosum ob arrogantiā fuit & captiosum: quibus quæso dignis vocabulis notabimus vestros fremitus, vlulatus, plausus tumultuosos, cultus, ac diuinas acclamationes, quibus celebratis ac prędicatis vestrum principem, ad voluptates crebras & continuas exhortantem? Sic enim is in epistola ad Anaxarchum scripsit. Ego autem ad voluptates continentes cohortor, non ad virtutes inanes, quarum de fructibus spes sunt vanæ & turbulentæ. Et tamen Metrodorus Timarchum exhortans, ait, Pulcrum aliud ex alio faciamus, adfectuum similitudine tantùm non relicta vita terrestri in verè diuina Epicuri orgia nos demergentes. Ipse verò Colotes, cùm audiret Epicurum de natura rerum verba facientem, subitò ad genua eius accidit. hocque ipse Epicurus scribendo iactat. Tibi enim tanquam veneranti ea quæ tum à nobis dicebātur, incidit cupiditas nullam causam habens naturalem, vt genua nostra tangeres, nosq; amplectereris, omnemque solitum ritum venerandi, honorandi, comprecandique perageres. Quo effecisti, vt nos quoque te vicissim sacrum deputaremus ac veneraremur. Ignoscendum me hercle est dicentibus, quantouis dato precio se picturam istius actionis spectaturos: Colotis ad genua Epicuri accidētis & eum amplectētis, Epicuri eum vicissim adorantis. Et tamen hoc demerendi officium, quanquam scitè obitum, Coloti fructum dignum non tulit. Non enim sapiens est pronunciatus, sed hoc tantùm ei dictum: Interitus expers mihi ambula, nosque eadem conditione esse intellige. Huiusmodi verborum, motuum, affectuumque illi sibi conscii, tamen alios arroganter odiosos dicunt. Quin etiam Colotes cùm arguta ista & pulcra de sensibus subiecisset, Cibis non vesci, non feno, Magnos fluuios nauibus, vadosos, pedibus

Colotis & Epicuri mutua veneratio.

" transire, exclamat: Enimuerò Socrates, arrogantibus ac " gloriosis sermonibus studuisti, aliaque apud auditores dis" seruisti, alia egisti. Quid ni enim sint arrogantes Socratis sermones, nihil se scire, sed semper discere & quærere veritatem profitentis? Quod si in huiusmodi voces incidisses, " quales Epicurus ad Idomeneum scripsit: Mitte itaq; nobis " primitias ad sacri corporis cultum pro se & liberis, sic enim " mihi dicere subit: quibúsnam verbis vti potuisses magis " importunis? Sed Socratē aliter locutum, aliter vixisse, mirum in modum tibi testimoniū perhibent res gestæ ad Delium, ad Potidæam, apud triginta uiros, ad Archelaum, ad populum, paupertas, mors. scilicet enim hæc eius sermonibus indigna sunt. Hoc, inepte, Socratem aliter locutum aliter egisse poterat conuincere, si fine vitæ posito voluptate vitam, qualem egit, egisset. Hæc ad calumnias respōsa sint. Quod autem ad euidentiam attinet, non sensit Colotes eorum se culpam sustinere, de quibus accusat Socratem. Est enim vnum de Epicuri decretis: nihil cuiquam ita certò persuasum esse, vt de sententia deduci non possit, excepto sapiente. Quando itaque Colotes sapiens non fuit, etiam post illas venerationes, primùm hæc interroget è suo familiari, Quomodo cibo vescatur non feno, Vestem corpori, non columnæ circumdet, cùm neque vestem vestem esse, neque cibum cibum ita persuasum habeat, vt mutare sententiam nequeat? Sin & ista agit, & omnes aquis auctos pedes nō transit, & serpentes fugit atq; lupos, nihil horum irreuocabili certitudine habens cognitū, sed in singulis id sequens quod videtur: equidem Socrati quoq; nihil obstabat sua de sensibus opinio, quin eodem modo vteretur iis quę videbātur. Neq; enim Colotæ panis panis videtur, & fenum fenum, quia cœlo delapsos istos legerat canones: Socrati autem præ arrogantia panis fenum, hoc panis visum fuit. Nam sapientes isti decretis & rationib. vtuntur quàm nos melioribus: sentire, & visa imaginari cōmunis est affectio, quę causis conficitur rationis expertibus. Et illa disputatio quæ sensus ostendit non esse perfectos, non certissimæ fidei, interim haud negat videri nobis vnamquanq; rem: sed cùm sensibus secundum ea quæ videntur vtamur ad agendum, monet nos non debere iis tanquam omnino veracibus & nusquam fallentibus fidere. Sufficit

De sensib.

*

enim

enim nobis necessarius sensuum vsus & quas inde percipimus cōmoditates, quia aliud melius nihil suppetit: scientia verò, quam sapientiæ studiosa anima de singulis expetit ac cognitio, sensibus non adest. Ac de his quidem denuò occasionem dicendi præbebit Colotes, multos hoc nomine reprehendens. Vbi autem effusè deridet atq; contemnit Socratem, quærentem homo quid sit, & iuuenili ostentatione dicentē se ignorare hoc: apparet ipsum nunquam cogitationem suscepisse. Heracletus quidem tanquam re magna & præclara gesta, Quæsiui, inquit meipsum. Nam inter ea quæ Delphis scripta sunt maximè diuinum illud creditum est, Noris teipsum. idq; huius dubitationis & inquisitionis Socrati ansam dedit, vt ait in Paltonicis Aristoteles. At Colotę res videtur ridicula. Cur ergo non deridet etiam præceptorem suum, idem hoc agentem, quoties scribit aut * disserit de natura animæ & primitiis repentinis. Si enim ex ambob. vt ipsi volunt, corpore & anima constat homo: qui naturā animæ quærit, hominis naturam is indagat à potiore orsus principio. Animam autem ratione difficulter perspici, sensu nullo comprehēdi, non Socrati glorioso sophistæ, sed sapientibus istis credamus: qui vsque ad facultates animæ circa carnem occupatas, quibus calorem ea, molliciem, & robur corpori præbet progressi, naturamq; eius è calore quodam, spiritu, & aere cōpingentes, ad principem vsq; vim non perueniūt, sed animis concidunt. Aiunt enim id, quo anima iudicat, meminit, amat, odit, deniq; intelligit ac ratiocinatur, superuenire à quadam innominata qualitate. Pudendæ verò esse ignorationis hāc innominati istius confessionē, dum se nominare non posse dicūt quod comprehendere nequeunt, nouimus. Sed & hoc, vt aiunt, condonetur. Videtur enim non vile aut facile, nec cuiusuis esse hoc perspicere, cùm in locum aliquem obscurū se abdiderit, admodumq; occultatum sit: ac ne nomine quidem inter tam multa proprio significari possit. Non igitur Socrates stultus, seipsum quærens, sed omnes qui ante hoc aliud aliquid quærendum suscipiunt: cùm hoc cognitu necessarium, tam difficile sit inuentu. non est enim quod speres aliarum rerum scientiam te adepturum, si te fugit eius quod tuorum est potissimum cognitio. Sed demus hoc Colotæ, nihil perinde inutile ac odiosum esse, atque est quære-

Sui cognitio.

re seipsum: interrogemus autem, Quænam in hoc sit vitæ confusio, aut quare in vita perseuerare non possit vir aliquando secum ratiocinans, Agedum quisnam ego sum? An aliquid confusum mixtumque è corpore atque anima? an potius anima corpore vtens, vt equo eques, non compositum aliquid ex vtroque? an princeps animæ vis qua intelligimus, ratiocinamur, & agimus, id vnusquisq; nostrûm est, reliquæ & animæ & corporis partes, huius sunt instrumēta? aut omnino animę nulla est substantia, sed ipsum sua temperie corpus facultatem intelligendi & viuendi nactum est? Verùm his quidem quæstionibus Socrates vitam non euertit, cùm ab omnibus tractentur eæ Physicis. Fortasse autem quæ in Phædro leguntur, atrocia sunt & res conturbant: quando iubet quemuis seipsum debere excutere, sitne animal ipse Typhone multiplicius & furiosius, aut diuinæ & fastus vacuæ portionis natura particeps. Atqui his ipsis ille ratiocinationibus non vitam sustulit, sed stuporem fastumque inde expulit, molestasque illas & nimias hominum de seipsis opiniones atque iactantias. Hæc enim sunt Typhon ille: quorum multa vobis magister inseruit, diis diuinisque hominibus bellum faciens. Post Socratem & Platonem Stilpo oppugnatur. Huius quidem vera decreta, & sermones, quibus seipsum, patriam, amicos, regesque ipsi operam nauantes exornauit, tum animi elationem mansuetudini & affectuum mediocritati coniunctam, Colotes non retulit. Quas verò iocans ille sophistis ridensq; obiecit sententiolas, harum vnam allegans, cùm neq; refellisset neq; soluisset ipse probabilitatē, tragœdiam aduersus Stilponem excitat, aitque ab eo vitam tolli, quòd dixisset, Alterum de altero non prędicari. Quomodo enim, inquit, viuemus, si nō dicamus hominē bonum, hominem imperatorem, sed hominem hominem seorsum, bonum, bonum, ducem, ducem, neq; mille equites, vrbē munitam, sed equites equites, mille mille, & alia similiter? Quis verò propter hæc vixit deterius? quis istam Stilponis vocem audiens non intellexit esse venustè iocantis, & hoc exercitationis dialecticæ causa proponentis? Non hoc, Colota atrox est, hominem non dicere bonum, aut mille equites: sed, quod vos facitis, Deum non dicere Deum, nō censere Iouem esse genitalem, non Cererem legum autorem,

Stilponem defendit.

non

non Neptunum fecundantem fateri velle. Hæc vestra nominum separatio mala est, vitamque implet impio deorum contemtu ac ferocia: quando adiuncta dijs cognomenta auellentes, vnà aboletis sacrificia, mysteria, pompas, festos dies. Cui enim sacrificabimus ob arationis futuræ felicem euentum, ob partā salutem? quomodo Luciferia, Bacchica, auspicia nuptiarum obibimus, sublatis luciferis, Bacchantibus, præaratoribus, seruatoribus. Hæc enim sunt quæ summas & præcipuas res attingunt, erroremque ipsis in rebus, non circa vocabula, aut dictionis constructionem, vel consuetudinem nominum gignunt. Proinde si hæc subuertunt viuendi rationem, ecquis magis in sermone peccat quàm vos? qui cùm genus effatorum substantiam sermoni substernatis, funditus tollitis voces, & obuia tantum relinquentes vocabula, interim significationes eorum per quæ discimus (puta doctrinam, notiones anticipatas, noticias, animi impetus, adsensiones) prorsus nihil esse dicitis. Enimuerò Stilponis argumentum tale est: si de equo prædicetur currere, non idem esse cum subiecto prędicatum. Sed aliam esse definitionem hominis, aliam boni: rursumque aliud esse equum, aliud currere. nam vtriusque definitionem postulati, non eandem vtriusque reddimus: ideoq; errare qui alterum de altero prędicant. Nam si idem sunt homo & bonum, & equus ac currere: quo pacto bonum etiam de cibo & medicamento dicetur, rursusque currere de leone & cane? Ergo non rectè dicemus bonum de homine prædicari bonum, de equo currere, cùm diuersa sint. Hoc loco vt maximè lancines Stilponem, qui eorum quæ sunt in subiecto, vel de subiecto dicuntur nullam admittat complexionem cum subiecto: sed vtrumq; eorum nisi prorsus idem sit cum eo cui accidit, ne vt accidens quidem de eo dici putauerit: tamen eum vocibus duntaxat quibusdam offendi, ac consuetudini dicendi se opponere, non vitā tollere, aut res abolere manifestò constabit. Porrò autem Colotes reprehensione veterum defunctus, ad suæ ætatis philosophos se confert, neminem tamen nominans. cùm aut hos etiam debuerit nominatim perstringere, aut ne veteres quidem. Verùm qui Socratem, Platonem, Parmenidem toties stylo suo pupugisset: metu, quod manifestum est, viuentium nominibus pepercit, nō verecundiæ causa moderatus sibi, qui præ-

Cyrenaicorum philosophia de sensib. explicata.

stantiores non fuisset reueritus. Vult autem, vt suspicor, priore loco Cyrenaicos redarguere, posteriore Arcesilaum & Academicos. quorum hi de omnibus rebus adsensionem cohibent: illi affectiones & visa in homine ponentes, nolunt fidem ab his factam sufficere ad affirmandum aliquid * de rebus: & veluti in obsidione desertis externis in affectiones sese concludentes, de his pronunciant eas percipi: extrinsecus autem nihil. Ideoque eos Colotes viuere posse, aut rebus vti negat. Comœdiam deinde instituens, Hi, inquit, negant hominem esse, equum, parietem: ipsos autem parietari, equari, hominari. Primùm ipsis, vt solent calumniatores, vocabulis vtitur fraudulenter. Nam tametsi hæc sequuntur è Cyrenaicorum dictis, tamen oportebat rem ita declarare vt ipsi docent. Dicunt enim se à dulcedine, amarore, lumine, tenebris affici, cùm harum affectionum quæuis propriam efficacitatem in se & adsiduam habeat. si verò mel sit dulce, frondes oleastri amaræ, frigida glacies, merum calidum, nocturnus aer tenebrosus sit: multa contrà testimonia ferri ab animalibus, rebus, hominibus: cũ multi mel auersentur, quædam animalia germen oleaginum pro cibo vsurpent, à glacie vrantur, à vino refrigerentur, in Sole cæcutiant, noctu videant. Itaque intra adfectiones sese continens opinio, ab errore tuta manet: efferens autem se inde, & curiosiùs iudicare ac pronunciare de rebus externis conans, cùm seipsam sæpenumerò conturbat tum alijs repugnat, qui ab ijsdem rebus contrarias adfectiones & diuersa visa percipiunt. Mihi verò videtur id vsuuenire Coloti, quod pueris etiamnũ litteras discentibus: qui cùm eas per notas agnoscant in suis tabellis, foris & alibi scriptas videntes dubitant ac trepidant. Nam Colotes etiam quas in Epicuri scriptis amplectitur sententias, non intelligit neque agnoscit, si ab alijs dicantur. Quippe si imagine nobis oblata rotunda aut fracta, dicunt Epicurei sensum verè informari, non sinunt tamen dicere nos turrim esse rotundam, aut ramum infractum reuera: equidem affectionum visa confirmant, externa ita habere vt visa nobis sunt, non fatentur. Sed vt Cyrenaici equari se & parietari dicunt, de equo & pariete nihil affirmant: sic etiã dicendum est rotundari aut obliquari visum Epicureis, non interim necesse turrim esse rotundam, aut remum fractum ipsum

dicere,

dicere. quippe simulacrum quod visum adficit, fractum est: remus à quo id fertur nequaquam. Ergo cùm differentia sit inter affectionem & subiectum externum: necesse est aut fidem subsistere in affectione cui adhibetur, aut si præter quam quòd videri, etiam esse rem id quod videtur pronuncies, te refelli. Vociferari autem & indignari propter sensum, quod Cyrenaici id quod extrà est non dicunt esse calidum, sed in ipso sensu aiunt calidã exstitisse affectionem: nonne idem est cum eo quod de gustatu dicitur, quando rem externam non affirmant esse dulcem, gustatum autem dulcedine affectum fuisse fatentur? Et qui dicit imaginem se hominis percepisse, an externum illud homo sit se non sentire: vnde ansam nactus est? nónne hi præbuerunt, qui dicunt curuum aut teres sibi visum esse oblatum, sensum autem non hoc etiam pronunciare, rem conspecta quę fuit esse curuam aut teretem, sed effigiem quandam eius talem extitisse. Atqui, dixerit mehercle aliquis, aggressus ego ad turrim, aut remum tangens, pronunciabo hunc rectum, illam multangulam esse. ille etiam si proximè adstet, videri sibi ita & apparere dũtaxat, nihil ampliùs fatebitur? Omnino quidem mi homo, quia melius videt & seruat id quod est consequens, omne visum pro sé similiter fidem mereri, nullum pro alio, sed in vtranque partem perinde esse. Tibi verò perit iam hoc decretum, omnes sensus esse veros, nulli fidem derogandam, nullum falsum esse: siquidem huic sensioni putas etiam pronunciandum de re externa, illi nihil præter affectionem fidei habuisti. Nam si eadem fides sensibus debetur comminus & eminus, aut omnibus, aut ne his quidem tribuemus iudicium & pronunciationem de re externa. & si affectionis differentia accidit quãdo longiùs absumus, & propiùs à re quam sentimus: falsum iam est neq; sensum sensui, neque visum viso euidentia præstare. Illæ autem quas attestationes dicunt Epicurei, nihil ad sensum faciunt, sed ad opinionem. itaq; volunt vt eas secuti de externis pronunciemus, opinionis iudicium esse, sensus affectionem videri facientes, citaque ab eo quod planè verum sit ad id quod sæpe fallit transferunt iudicium. Verùm hæc quanta turba & quot contradictionibus referta sint, quid attinet in præsentia dicere? Arcesilai autem gloria videtur Epicuro haud mediocrem attulisse ægritudinem, qui

De Arcesilai philosophia.

inter

inter eius temporis philosophos maximi fiebat. Dicit eum Epicurus nihil proprium proferentem, suspicionem de se apud illitteratos & gloriam parasse, scilicet quòd ipse esset litteratus admodum & doctus. Sanè Arcesilaus tantum abfuit ab omni nouandi, aut vetera sibi arrogandi studio: vt etiam vitio ei sophistę eius ætatis dederint, quòd sententias de cohibenda assensione, & comprehensionis negatione, Socrati, Platoni, Parmenidi, Heracleto acceptas ferret: nulla quidem necessitate, sed tantùm eas viris nobilibus inscribendo confirmans ac commendans. Gratias ergo agamus hoc nomine Colotæ, & omnibus qui Academicam rationem ab antiquis ad Arcesilaum promanauisse aiunt. Illam verò assensionis de omnibus rebus retentionem, ne hi quidem qui in hoc negocio valdè occupati fuerunt, ac voluminibus scriptis disputationibusque contenderunt, euertere potuere: sed ad extremum ex ipsa Stoa vitam ociosam proferentes, qua tanquam Gorgone obiecta terrerent, fessi desierunt. Quippe omnia tentando, & omnia mouendo, tamen ab incitatione ea qua ad agendum fertur appetitus, impetrare non potuerunt vt se assensionem dici pateretur, aut pro principio sui momenti sensum agnosceret: sed apparuit eam sponte sua ad agendum ferri, nihilque ad hoc assensu indigere. Et quidem aduersus alios legitima sunt certamina: ac

Ilia. v. 250 *Qualia dixisti, reddentur talia verba.*

De appetitu & adsensionis retētione

Colotem autem puto quæ de appetitione & adsensione disputantur ita audire, vt asinus lyram. Iis verò qui adsequuntur & audiunt ista dicitur, cùm tria sint animi motuum genera, imaginans, appetens, adsentiens: primùm illud ne si conemur quidē aboleri posse. nam necesse est cùm res nobis offeruntur, earum visa nos concipere & adfici. Appetens autem ab imaginante excitatum ad naturæ suæ accommodata hominem efficaciter mouet, quasi momento & nutu in principe parte facto. Ne hoc quidem tollunt, qui de omnibus adsensum cohibent, sed appetitione vtuntur naturaliter ducente ad id quod videtur conueniens. Quid fugiunt igitur vnum? id, cui soli error & falsitas inhæret, opinionē: quando adsensus præ imbecillitate ei quod videtur concedit, eique se applicat, nihil vtile habens. Actio enim duabus opus habet rebus, viso eius quod naturę congruit, & ad hoc incita-

Incitatione: quorum neutrum retentioni adſenſus repugnat. Nam hæc rationem ab opinione, non ab appetitione & viſis abſtrahit. Cum ergo oblatum eſt viſum rei ad naturam accommodatę, nihil opus opinione eſt ad motum quo ad eam feramur: ſed ſtatim ſe exſerit appetitio, qui motus eſt & latio animę. Et verò horum ipſorum quod debeat ſenſus haberi, & carneus eſſe, & videbitur voluptas bonum. Ergo etiam retinenti adſenſum videbitur bonum. etenim ſenſus habet, carneus eſt, viſoque boni oblato appetit hoc, & incitatur, omniaque agit ne ipſum hoc effugiat: ſed quantum fieri poteſt ſemper deget cum eo quod naturæ ipſius eſt accommodatum, tractus naturalibus, non geometricis neceſſitatibus. Ipſæ enim hæ pulchræ abſque doctore inuitant lenesque & blandæ motiones carnis, vt ipſi Epicurei dicũt: adeo vt his omnino non adfirmans neque confitens flectatur tamen & emolliatur. Sed quomodo, inquis, nõ in montem abit currens, verùm in balneum? & in forum progreſſurus non ad parietem, ſed ad ianuam accedit? Téne hoc interrogare, qui ſummam certitudinem, veritatemque viſis tribuis? quia enim non mons, ſed balneum ei balneum videtur, & non paries ianua, ſed oſtium, itemq; eodem pacto res ſingulæ. Nam retentionis iſtius ratio non peruertit ſenſum: neque brutis eius affectionibus & motibus alterationem infert quæ imaginantem vim conturbet. tantùm opiniones reijcit; reliquis vtitur vt natura fert eorum. At, dices, nefas eſt non adſentiri euidentibus: nam negare quorum fides eſt indubitata, abſurdius eſt quàm neq; affirmare neq; negare. Quis ergo conuellit ea quæ credita ſunt, quis euidentia impugnat? Qui diuinationem tollunt, qui prouidentiam deorum negant, qui Solem & Lunã animis præditos inficiantur, cùm omnes homines ſacra ijs & vota faciant ac colant. Nonne verò quod in cõfeſſo eſt apud alios, fetum parentum natura contineri, vos diffitemini? Nonne contra omnem ſenſum dicitis inter dolorem & voluptatem nihil eſſe medium, & in voluptate eſſe quod vacat dolore, in dolore quod voluptate caret? Sed vt reliqua miſſa faciam, quid tandem ita euidens eſt, itaque pro certo habetur, atq; hoc, eorum qui animo ſunt abalienati, aut melancholicis conturbationibus laborant, falli viſum atq; auditum: cùm talia dicuntur,

Abſurda Epicureorum.

Hæ

Hæ mihi nunc oculos inflammant, vestibus atris
Indutæ, manibusq; faces ignemq; gerentes. & *
---- ipsa matrem in vlnis habens meam. Hæc & huiusmodi multa, hisque atrociora, ac Empedoclis monstrorum similia (quæ derident illi, boum genus errabundis vestigijs ambulans, vastum gulum, humano capite) denique è somnijs & furoribus omnis generis visa insolētia colligentes: horum nullum aiunt errare, nullū mendacium esse, nihil quod non cohæreat: sed omnia visa illa vera esse, & corpora ac formas ab ambiente aere venientes. Quid tandem impossibile censeamus, si ista credi possunt? Nā quas nullus opifex aut mirabilium fictor, aut temerarius pictor auderet inter se componere formas, vt spectaculum earū ludicrum redderet: ea ipsi seriò affirmantes esse, immò autem si hæc non sint, actum esse de fide, constantia, & iudicio veritatis dicentes, omnes res in obscuritatem conijciunt, iudicijsque metus, & actionibus suspiciones inducunt: si quidem quæ nos agimus, statuimus, vsurpamus, præ manibus habemus, eidem imaginationi ac fidei innituntur, cui curiosa ista, absurda, & scelerata visa. Æqualitas enim quam ipsi ponunt, magis derogat fidē ijs quæ pro certis habentur, quam conciliat istis rationi ita aduersis. Itaque nouimus philosophorum haud paucos malle hoc ponere, nullum esse visum verum, quàm omnia esse vera. magisque diffidentes omnibus in quos incidant hominibus, rebus, ac sermonibus, quam vnum vt verum putēt visum de his, quæ rabiosis, Corybanteo furore exagitatis, aut somniantibus accidunt. Er-
* go cùm alia repudiare visa, alia nón licet: hæc saltem, si nulla esset, causa sufficit, vt rebus tam suspectis ob tantam visorum dissonantiam, cohibeamus adsensionem. nihil alioqui (vt dicitur) sani, obscuritatem autem conturbationemque habituri. Nam ille quidem mundorum quas Epicurus tradit infinitates, atomorum naturæ, indiuiduorum & declinationum diuersitates, quanquam multos perturbant: tamen id consolari nos potest, quod non in proximo ea sunt, sed vnumquodque istorum de quibus disputant, longè est in alterā partem a sensu remotum. Illa verò ob oculos versans & aures manusq; incredulitas, conturbatio, & ignoratio de sensilibus & visis, vtrùm vera hæc an falsa sint: quam non labefactant opinionem, quam non sus deque fert adsensio-

sensionem & iudicium? Si enim non crapula obruti, aut medicamentorum vi concussi & delirantes, sed sobrij, sani, & qui scribant de veritate, normisque & iudicio veritatis, in euidentissimis sensuum affectionibus atque motibus, aut id quod nõ exstat verum, aut quod verum est, falsum & non exstans ponunt: digna res est admiratione neque incredibile quòd nullum, sed quod contraria inuicem de ijs quæ apparent ferunt iudicia. Minus quippe mirum est, in neutram aliquos partem pronũciare, sed retinere assensionem in ijs quæ sunt contraria, quàm esse qui pugnantia secum pronuncient. Qui enim neque ait neque negat, sed cohibet sese, is & affirmanti minùs quàm negans, & neganti minùs quam aienti aduersatur. Iam si de his potest adscensio retineri, de alijsque quoq; non erit hoc impossibile: de vestra quidẽ sententia, qui sensum sensu, & visum viso neutiquam præstare dicitis. Non ergo fabula est, aut petulantium & temerariorum inuentum adolescentium de cohibenda adsensione doctrina, vt putat Colotes: sed habitus virorum, & affectio custodiens ab errore, neque permittens ita suspectis & inconstantibus sensibus iudicium: neque decipi sinens vna cum his, qui visis quæ de obscuris cõcipiuntur rebus fidem aiunt habendam, cùm in obuijs tantum videant inesse incertitudinis, atq; obscuritatis. Enimuerò fabula est infinitas Epicureorũ & imagines, temeritatem & petulantiam indit adolescentibus, is qui de Pythocle nondum an- * nos nato XIIX. scribit, Non esse indolem in tota Græcia meliorem, ac monstrosè eum prædicat, & muliebria pati, vt hæc exsuperantia adolescentis bona propria sint & ab inuidia ac Nemesi tuta comprecans. sophistæ verò sunt, & arrogantes, qui aduersus laudatos viros tam lasciuè & superbè scribunt. Sanè Plato, Aristoteles, Theophrastus, Democritus, ijs qui ante ipsos fuere contradixerunt: librum autem tali inscriptione, omnes eo vnà impugnari, nemo alius præter Colotam est ausus edere. Vnde factum est, vt sicut qui numen aliquod offenderũt, ipse suum prodens flagitium in hæc verba scripserit sub finem iam libri: « Qui vitam, qui leges composuerunt, atque iura, vtque regerentur « vrbes & imperio magistratuum parerent instituerunt, ij in « tranquillo admodum nos ac tuto collocauerunt, tumultibusq; « liberauerũt. ista si quis aboleret, ferarum porrò vitam «

victuri

„ victuri essemus, & quisque obuium quenque tantum non „ deuoraturus. Hæc neque iustè, neque verè dicuntur. Nam si

Laus philosophiæ.

quis legibus sublatis, Parmenidea, Socratica, Platonica, Heracleitea relinquat nobis decreta, longè profectò aberit res nostra à belluina vita & mutuis deuorationibus. Metuemus enim turpia, & honesti gratia venerabimur iusticiam, deos, bonos magistratus: cùm genios vitæ nostræ custodes nos habere sentientes, tum omne aurum quod supra infraq; terram est precium virtutis non æquare censentes: facientesq; vltrò monitu rationis, vt ait Xenocrates, quæ nunc inuiti metu legum facimus. Quando ergo vita nostra erit belluina, fera, insociabilis? Cùm sublatis legibus manebit ad

Epicuri decreta damnosa.

voluptates exhortans doctrina, prouidentia deorum negabitur, sapientes putabuntur qui inhonestum despuent, cui non adhæreat voluptas. cùm ridebuntur isthæc & subsannabuntur,

Est oculus omnia cernens Iusticiæ tamen: &:

Stans in propinquo comminus videt Deus. &:

Plato. IV. resp.

Deus quidem, vt & antiquitus traditũ est, principium, medium, finemq; tenens omnium rerum, rectam lineam con„ ficit secundum naturam incedens. Hunc sequitur Iusticia, „ vindex eorum qui à diuina desciscunt lege. „ Hæc enim qui tanquam fabulas contemnunt, & circa ventrem felicitati locum statuunt reliquisque voluptati parandæ seruientibus laboribus: ijs lege opus est, metu, verbere, ac rege vel principe ius in manibus habente, ne proximum quisque quenque deuoret præ gulæ studio impietate efferato. Talis quippe brutorum est vita, quæ nihil voluptate pulchrius norunt, neque iusticiam deorum agnoscunt, neque pulcritudinem virtutis venerantur: sed si quid ijs à natura calliditatis, audaciæ, virium inest, eo ad carnis voluptatem & satisfaciendum concupiscentiæ vtuntur. Itaque sapiens Epicurus, qui dicat, Omnia pulchra, sapientia, & subtilia animi inuenta propter voluptatem carnis spesque eò pertinentes esse constituta: & omne opus inane esse, quod non eòdem tendat. Vbi his ratiocinationibus, ac philosophia tali sublatæ fuerint leges: tantùm vngues leonum ad vitã ferinam, & dentes luporum, boum ventres, & colla camelorum desunt. Atque hos quidem animi sensus, hęc decreta, bruta ob sermonis & litterarum inopiam mugitibus hinnitibusque expri-

exprimunt, omnisque eorum vox ventri voluptatique seruit, quam vel præsentem vel adfuturam amplectuntur & adulantur. nisi si quod animal natura laboris studiosum est aut garrulum. Omni itaque laude maiores digni sunt, qui aduersus ferinas istas cupiditates legum reipubl. magistratuúmque constitutiones inuenerunt. Qui verò sunt qui hæc confundunt, funditusque tollunt? Nonne hi, qui coronam vacuitatis perturbationum potiorem magnis imperijs aiunt? qui regnum gerere, peccatum esse & errorem pronunciant, scribuntque his verbis. Hoc dicendum est, quo quis modo quamoptimè naturæ finem conseruet: & quo pacto sponte sua iam ab initio caueat sibi à suscipiendo in multitudinem imperio. Quin & hæc ad illos scribit. Non itaque necesse porrò est Græcos seruare, aut coronam ab ijs ob sapientiam reportare: sed edendum est & bibendum ô Timocrates, quantum carni gratum & innoxium est. Atqui in legum constitutione, quam Colotes laudat, *Religio.* primum est & maximum, de dijs opinio. quamobrem & Lycurgus Lacedæmonios, & Numa Romanos, & Ion antiquus Athenienses, & Deucalio Græcos ferè vniuersos dijs consecrauerunt, votis, sacramentis, vaticinijs, omnibusque eos ob spem ac metum dijs deditos obnoxiosque reddentes. Et si terras obeas, inuenire possis vrbes muris, litteris, regibus, domibus, opibus, nomismate carentes, gymnasiorum & theatrorum nescias: vrbem templis dijsque carentem, quæ precibus, iureiurando, oraculo non vtatur, non bonorum causa sacrificet, non mala sacris auertere nitatur, nemo vnquam vidit. Sed faciliùs vrbem condi sine sole posse puto, quàm opinione de dijs penitus sublata ciuitatem coire aut constare. Cæterùm id quod omnem continet societatem, omnium legum fundamentum est, illi non per ambages aut obscurè & perplexa ratione, sed palàm subuertunt prima suarum maximè ratarum sententia prolata. Deinde quasi diuina vindicta exagitati, fatentur atrox se committere flagitium, qui iura confunderent, legumque constitutiones abolerent: vt veniam quoq; impetrare non debeant. Nam opinionis aliquo errore decipi, vt sapientis non sit, saltem hominis est. Eam autem culpam, quam ipse committis, in alios conferre, quale sit nisi ijs quæ res meretur nominibus dici nequit. Cùm enim aduersus Antido-

rum aut Bionem ſophiſtam ſcribens, legum ordinis, & reip. facit mentionem: nonne poterat rectè horum aliquis ei dicere,

Euri. Ore.

Mane tuo quietus in lecto, miſer,

tuum curans corpuſculum: me hoc nomine accuſent, qui ciuiliter & re familiari rectè inſtituta vixerunt? Hi verò ſunt omnes ij, quos maledictis impetijt Colotes. Ex his Democritus iubet artem bellicam diſcere: vtpote maximam: ac labores ſectari, quibus res magnæ & ſplendor hominibus parantur. Parmenides ſuam patriam optimis exornauit legibus, eiuſque adeò inſtitutis ciues ſtaturos ſe quotannis iurare magiſtratus cogunt. Empedocles principes ciuium peculatus & contumelioſarum iniuriarum conuicit: ac regionem ſterilitate & peſtilentia liberauit, obſtructis montis faucibus per quas Auſter in campos incidebat. Socrates damnatus, cùm ei effugiendi opportunitatem amici paraſſent, legum confirmandarum cauſa non eſt ea vſus: maluitque iniuſtè mori, quàm contra leges euadere. Meliſſus patriæ prætor, Athenienſes nauali vicit prœlio. Plato in ſuis ſcriptis præclaram de legibus & republica doctrinam reliquit, multo autem meliora ſocios docuit: quibus vſus Dio Siciliam liberauit, Pytho & Heraclides Coty interfecto Thraciam. Chabrias quoque & Phocion Imperatores Athenienſium ex Academia progreſſi ſunt. Sanè Epicurus in Aſiam miſit qui Timocrati conuicium facerent, & eum ex aula regis eximerent, quod offendiſſet fratrem Metrodorum. atque hæc in ipſorum ſunt ſcripta libris. Plato autem de ſocijs miſit Arcadibus Ariſtonymum reipub conſtituendæ cauſa, Eleis Phormionem, Pyrrhæis Menedemum. Eudoxus Cnidijs, Ariſtoteles Stagiritis leges poſuerunt, familiaris vterque Platonis. A Xenocrate præcepta de regno petijt Alexander. Qui ad Alexandrum ab Aſiam incolentibus Græcis miſſus fuit, maximeque eum ad bellum in Barbaros ſuſcipiendum inflammauit, Delius fuit Epheſius, Platonis ſocius. Zeno Parmenidis diſcipulus Demylo tyranno inſidiatus, re infeliciter geſta doctrinam Parmenidis velut aurum in igne illæſam ac probam facto oſtendit. ſcilicet turpitudinem magno viro metuendam eſſe: dolorem à pueris, & mulierculis, ac viris animum muliebrẽ gerentibus timeri. Linguam enim ſuam dentibus amputatam in ty-

Verorum philoſophorum cum Epicuro comparatio.

in tyrannum exſpuit. Ex Epicuri autem decretis non dicam quis tyrannicida, quis eximiam rebus agendis laudem meritus, quis legumlator, quis princeps, quis regis conſiliarius, quis populi tutor exſtitit, quis pro iuſticia tortus, quis mortuus eſt? Sed, quiſnam ſapientum iſtorum propter patriam nauigauit, legationem obijt, ſumptus fecit? vbi ciuilis vlla veſtrûm alicuius actio ſcripta exſtat? Metrodorus XL. ſtadia in Peiræeum deſcendit, Mithræ cuidam Syro vno de regijs capto opitulaturus. De hoc facinore ſcilicet in omnibus ad omnes epiſtolis magnificè ſcripſit Epicurus. Quid facturos putas fuiſſe, ſi quid tale egiſſent, quale eſt quod Ariſtoteles cõfecit, vt patria ipſius à Philippo euerſa inſtauraretur, quod Theophraſtus ſuam bis à tyrannis occupatam liberauit? nonne oportebat priùs Nilum biblos ferre deſinere, quàm illos de ſe ſcribendo defatigari? Neq; id maximè indignũ eſt, quòd de tot philoſophis ſoli hi ferè aſymboli in partem bonorum quæ ſunt in ciuitatibus perueniunt, ſed quòd Tragicis & comicis poetis ſemper conantibus aliquid ſtipis conferre & dicere pro legibus & republica: hi etiam ſi ſcribant, de republ. ſcribunt ne eam geramus, de rhetorica, ne ea vtamur, de regno, vt fugiamus conuictum regum præcipientes. Ciuiles autem viros deridentes, gloriamque eorum obruentes, ſolis verbis Epaminondam aliquid aiunt habuiſſe, idq; perexiguum. ipſum verò ferreum viſcus appellantes, quærunt quid acciderit, vt per mediam iter faceret Peloponneſum, non pileolo ſumpto domi deſideret, nimirum totus ventri curando intentus. Quæ autem Metrodorus in opere De philoſophia digreſſus ad remp. traducendam ſcripſit, non putaui reticenda. Sapientum quidam ait faſtus abundantia ita pulcrè perſpexerunt opus eius, vt proruerint ad affectandas res Lycurgi & Solonis factis æmulas, ſecundum rationes vitæ & virtutis. Siccine faſtus hoc erat, & abundantia faſtus, liberas eſſe Athenas, Spartam bonis regi legibus, adoleſcentes non ferocire, non tollere prolem è ſcortis, neq; diuitias, luxum, & libidinem rerum potiri in vrbibus, ſed legem & iuſticiam? Hæc enim ſunt quæ expetebat Solon. Et conuicium Metrodorus his addit. Ideò ęquum eſt, vt rideat effusè liber homo cùm alios, tum Lycurgos iſtos & Solones. Atqui, Metrodore, hic liber non eſt, ſed illiberalis & contumax, & ne

liberali quidem dignus flagello, sed nodoso illo, quo gallos in magnæ matris sacris delinquentes puniunt. Non legumlatores autem, sed ipsas leges fuisse ab his impugnatas, ex Epicuro audire licet. Nam seipsum in dubitationibus interrogat, facturusne sit sapiens quod leges prohibent, si id * clam sit futurum. & respondet, non expeditum est simplex est attributum. hoc est, Faciam, sed diffitebor. Rursum, puto ad Idomeneum scribens, seriò iubet eum viuere non seruitutem legibus, & decretis, nisi quatenus ob vicinũ ictum perturbationem adferunt. Ergo si vitam humanam perimunt, qui leges & reip. rationes tollunt: id autem faciunt Epicurus & Metrodorus, familiares à rep. gerenda dehortantes, gerentibus infensi, principes & sapientissimos legum conditores maledictis proscindentes, leges contemnere iubentes, vbi metus plagæ & pœnæ abest. non, puto, tantum falsò Colotes alijs intentauerit crimen, quantum verè doctrinæ & decretis Epicuri intulit.

PLVTARCHI DE COMMVNIBVS NOTItijs aduersus Stoicos, Liber.

LAMPRIAS. Te quidem, Diadumene, apparet non admodum curare, si quis vos philosophari contra communes noticias dicat: cùm fatearis te sensus etiam contemnere, à quibus ferè pleræque noticiæ oriuntur, fundamentumque eorum quæ videntur fidem habent, cui innitantur. Me autem magnæ (vt mihi videor) & absurdæ plenum perturbationis ad te venientem, quamprimùm velim sanes: siue id rationibus quibusdam, siue incantationibus, siue alio aliquo modo alloquij potes. adeò sum exagitatus, & animi incertus factus a Stoicis quibusdam, viris aliâs optimis, atque etiam familiaribus, sed qui nimis acerbè atque hostiliter Academiam insectarentur. Nam pauca quædam à me verecundè & grauiter (non enim mentiar) dicta, haud placidè reprehenderunt: veteres autem illos iracundè sophistas, & corruptelas euersoresque philosophiæ decretorumque ordine procedentium appellauerunt: multasque his ineptiora cùm pronunciassent, tandem ad noticias prolapsi sunt, quibus confusionem direptionemque aiebant quandam ab Academicis inferri. Fuit

Stoici sensibus fidem derogant.

deinde

deinde qui diceret, non fortuitò, sed diuina prouidentia factum esse, vt Chrysippus post Arcesilaum & ante Carneadem nasceretur. *Chrysippus.* quorum ille contumeliarum & iniuriarum in receptam consuetudinem autor fuisset: hic maximè omnium floruisset Academicorum. Chrysippum itaque in medio horum situm, suis aduersus Arcesilaum scriptionibus Carneadis quoque facundiæ aditum obstruxisse, multa quidem sensibus veluti ad tolerandam obsidionem relinquentem præsidia: turbam autem de prænotionibus & noticijs planè sedantem & singulas ita dirigentem suoque loco ponentem, vt qui rursum turbare velint res, ac vim facere, nihil efficiant, sed maleficij ac sophisticæ temeritatis arguantur. His ego manè sermonibus incensus, restinguentibus opus habeo, quæ animi dubitationem veluti inflammmationem adimant * idem fortassis cum vulgo passus. * *

Si verò tibi poetę fidem faciunt, qui priscam Sipylum aiunt deorum prouidentia subuersam Tantalum punientium: crede etiam socijs à Stoa, Chrysippũ non fortuitò, sed prouidentiæ ductu à natura editum, ima summis mutare & retrò auertere vitæ rationes volente: ad quam rem nemo hominum fuit magis Chrysippo idoneus. Sed sicut Cato aiebat neminem alium præter Cæsarem sobrium & prudentem ad remp. turbandarum rerum causa accessisse: ita videtur hic homo summa cum accuratione & vi subuertere & demoliri consuetudinem, quantum quidem potuit. idque testantur qui eum prædicant, quando de pseudomeno seu mentiente (est id dialecticarũ argutiarum de numero) contra eum disputant. * Etenim, amice, cõnexum quòd fit ex oppositis dicere non promtè falsum esse: rursumq; affirmare quasdã ratiocinationes quarũ adsumta vera sint, & ductus veri, etiam porrò contrarias conclusiones habere veras: quam ne demonstrationis notionem, aut quam fidei nõ inuertit præsumptionem? Polypũ aiunt hyeme sua vorare acetabula. Chrysippi autẽ dialectica, potissimas partes ac principia sua tollens atq; amputãs, quam tandẽ aliam notitiam non fecit falsitatis suspectam? Non enim possunt quæ superstruuntur constare, fundamentis iam pridem non subsistentibus. sicut hic prima tot dubitationibus & tumultibus exagitantur. Sed quemadmodũ qui lutum aut puluerem in

corporis ſuperficie habent, tangentem ipſos & corpus conſerentem nō mouere, ſed adijcere id quod exaſperet videntur. ſic nonnulli Academicos culpant putantque eos cauſas præbere, quibus ſeipſos oſtendunt oppletos. Nam vtri tandem communes notiones magis peruertūt? Si verò placet, omiſſa illorum accuſatione ea defendemus, quæ nobis vitio vertunt. LAM. Ego mihi videor, Diadumene, hodie varius quidam & verſatilis homo factus. Modo defenſione à me poſtulata, animo demiſſo & trepidè prouinciam accepi. nunc ad accuſationem alius accedo, voloq; eandem rem iſtis obijciens vltione perfrui. cernēs philoſophiæ quæ contra notiones communes inſtituitur, vnde maximè ſectę, ſicut inana* putant, & ſolam conſentire naturæ aiunt. An ergo primùm communia illa & celebrata aggredi libet, quæ ipſi abſurditati leuius nomen imponentes paradoxa, hoc eſt admirabilia, & contra opinionem, appellant? eos inquam, qui ijs ſoli reges, ſoli diuites, pulcri, ciues, & iudices ſunt. aut his in forum obſoletorum & frigidorum dimiſſis, in maximè quantum fieri poteſt ſerijs, & cum induſtria ab ijs diſputatis doctrinam eorum examinabimus. DIAD. Ipſe quidem hoc malo. Quis enim nō iam plenus eſt argumentorū quibus illa refelluntur? LAM. Id ergo primū perpende, an ſecundum communes noticias cum natura conſentire poſſint ij, qui ſecundum naturam cenſent res quaſdam indifferentes: (adiaphora ipſi vocāt) & neq; ſanitatem, neq; firmam corporis conſtitutionem, neq; pulcritudinem, neq; robur putant expetenda, cōmoda, vtilia, & ad complendam quæ naturæ cōuenit perfectionem facientia eſſe: neq; rurſum fugienda & damnoſa eſſe mutilationes, dolores, deformitates, morbos, à quibus ipſi aiunt naturam nos partim alienos reddere, partim ad eam accōmodatos. Quod ipſum non mediocriter communibus repugnat noticijs. ſcilicet à natura nos accommodari ad ea quæ neq; bona ſunt neq; vtilia, & abalięnari ab his quę neq; mala ſunt, neq; damnoſa. & quod maius eſt, in vtranq; partem ita agere hoc, vt qui illa non adipiſcantur, aut in hoc incidant, bona cum ratione vitam deteſtentur, ac ea ſeſe educāt. Etiam hoc arbitror contra communes noticias ab ijs dictum, ipſam naturam eſſe indifferentem, ſummum autē bonum eſſe cum natura cōſentire. Nam neq; legi obtemperare, neq; fidem orationi adhi-

Paradoxa Stoicorū.

De Adiaphoris.

adhibere officium iubet, nisi vtrunq; probum sit & scitum. Atq; hoc quidem leuius est. Si verò, vt Chrysippus in primo de exhortatione scripsit, secundum solam virtutem licet feliciter viuere, reliquis (vt ipse ait) nihil ad nos pertinētibus, neq; adiumentum ad felicitatem adferentibus: non modò indifferens iam erit natura, sed fatua etiam & stupida, quæ nos rebus ad nos nihil pertinentibus accommodet. stulti etiam nos, qui felicitatem definiamus consensum cum natura, ducente nos ad ea, quæ nihil ad beatitatem conducunt. Enimuerò quid magis potest congruere communibus noticijs, quàm vt expetēdis rebus ad vtiliter viuendum ducimur, sic quæ naturæ sunt conuenientia, ab his nos ad viuendum secundum naturam duci. Stoici autem non sic loquuntur: sed cum pro fine posuerint viuere secundum naturam, ea quæ sunt secundū naturam, indifferentia esse statuunt. Non minùs repugnat communibus hoc noticijs, sanæ mentis hominem erga bona æqualia non æqualiter esse adfectum: sed alia nullius precij iudicare, aliorum gratia quiduis toleraturum, quantumuis inter ipsa bona nihil magnitudinis paruitatisve causa intersit. Aiunt enim idem esse * à vetula sese abstinere iam moribunda, & ab ea quæ sit ætate integra muliere: vtrobiq; enim officium temperantiæ præstari: sed propter hoc vt splēdidum & magnum vel mortem esse opponendam: de illo iactare se, turpe esse & ridiculum. Scribit etiam Chrysippus in commentario de Ioue, & libro de dijs tertio, frigidum esse, absurdum, & insolēs huiusmodi virtutis effecta laudare, quod muscæ morsum fortiter pertulerit, quòd castè se abstinuerit à moribunda vetula. Nonne ergo cōtra communem philosophantur noticiam, dum nihil pulcrius fatentur esse his actionibus, quas laudare ipsos pudet? Quî enim expetendum, quî admittendum sit, quod neq; laude neq; admiratione dignum est, quod qui laudet vel admiretur, pro inepto & frigido habeatur. Ampliùs verò, ni fallor, tibi contra communem hoc videbitur sensum, si prudenti audias neq; præsentiam neq; absentiam maximorum bonorum curæ esse: sed qualis est in rebus indifferentibus, earumq; tractatione & dispensatione, talem etiam heic esse. Nimirum enim omnes

Quicunq; terræ munere vescimur,

cuius præsentis vsus est, & absentis indigentia atque desiderium,

rium, id expetendum, bonum, atque vtile iudicamus. cuius rei autẽ gratia nemo vel ioci aut delectationis causa quicquam agat, id indifferens. Nam haud alia ratione laborum studiosum ab eo qui inanibus rebus industriam impendit distinguimus, ipso quoq; plerunq; rebus agendis occupato, quàm quòd hic in inutilibus elaborat & indifferenter, hic propter aliquod commodum & vtilitatem. Stoici contrà. Sapiens enim ipsis & prudens in multis memorijs & comprehensionibus versans, paucas ad se spectare sentit, cæteras non curat: neque amplius minusve ad se redire putat si recordetur nuper se aliquid comprehendisse, quàm si memoria reuoluat sternutasse Dionem, aut Theonem pila lusisse. Atqui omnis perceptio in sapiente & memoria iactis radicibus confirmata, statim scientia, bonumque magnum & maximum est. Ergóne itidem sanitate deficiente, sensus instrumento aliquo laborante, re amissa absque cura erit, nihilque horum ad se pertinere putabit sapiens? Aut potiùs ægrotans medicis mercedem persoluet, pecuniæ comparandæ causa ad Leuconem ibit Bosporanorum regulam, & ad Indathyrsum Scytham peregrinabitur, vt ait Chrysippus: quibusdam verò sensibus amissis, ne viuere quidem sustinebit? Qui ergo inficias ire possunt, se contra communes noticias philosophari, tantum occupationis & studij in res indifferentes cùm conferant, bonis magnis vel præsentibus vel absentibus eodem in vtranque partem modo indifferenter sint affecti. Enimuerò hoc etiam communibus repugnat notionibus, homo qui sit, eum non gaudere si è maximis malis in summa bona perueniat. Atqui hoc accidit Stoico sapienti. Nam è summa vitiositate in summam mutatus virtutem, simulque & miserrima liberatus vita, & beatissimam adeptus, nullum prę se fert gaudium, neq; animum eius erigit aut mouet tanta mutatio, omni infelicitate & vitio solutum, inq; certo & tuto omnium bonorum cumulo constitutum, eoq; perfectissimo. Nimirum hoc communi repugnat notitiæ, bonorum omnium esse maximũm certitudinem erroris securã in iudicando & affirmando: ea verò nihil opus esse huic, qui ad summum profecerit, neque curare eum si ipsa potiatur, ac sæpè ne digitum quidem porrigere huius securitatis & constantiæ causa, quam bonum interim perfectum & magnum ipsi censent.

Stoicorum sapiens nõ gaudet de malo optimus factus.

censent. Neque hæc solùm Stoici dicunt: ſed hoc præterea, temporis acceſſione bonum non augeri: nam ſi quis momento horæ ſapiens fuerit, quod ad felicitatem attinet nihilo deteriore conditione futurum quàm eum, qui per omnem ætatem virtutem coluerit, inque ea beatè vitam exegerit. Hęc illi ita audacter adſeuerantes, ab altera parte aiunt nihil prodeſſe virtutem paruo contentam tempore. quid enim, ſi ſtatim naufragio periturus aut præcipitio prudentiam nanciſcatur? quid ſi Lichas ab Hercule tanquã è funda in mare proiectus de vitio in virtutem tranſiiſſet? Hæc iam non tantum contra cõmunes ſententias philoſophãtium ſunt, ſed ſuas etiam confundentium: cùm per exiguum tempus virtute prẹditum eſſe ſimul ſummam æquare felicitatem cenſeant, & rem nullo dignam precio.

Tempus bona non auget Stoicis.

Neque hoc maximum eorum eſt quę in Stoicorum doctrina poſſint mira videri: ſed quòd virtutẽ & beatitatem præſentem ſæpe ab eo cui adſunt non ſentiri opinantur: neque animaduertere eum quòd paulo antè miſerrimus & ſtultiſſimus qui fuiſſet, nunc ſubitò ſapiens beatusque factus eſt. Non enim id duntaxat ludicrum eſt dicere, eum qui ſapientia ſit præditus, non intelligere ſe ſapere, & emerſiſſe ex inſipientia: ſed, vt vniuersè dicam, bonum illi faciunt momenti & virium expers, cùm homini accidens nullum ſui ſenſum præbeat. Nam de ipſorum ſententia bonum ſuapte natura ſenſum non ſubterfugit: cùm in diſputatione de Fine diſertis verbis Chryſippus dicat bonum ſenſile eſſe, idque etiam abs ſe demonſtrari putet. Reliquum eſt igitur imbecillitate & exiguitate ſui ſubterfugere id ſenſum quando præſens latet, & poſſidentes fallit. Porrò autem abſurdum eſt viſum, qui leuiter aut mediocriter alba ſentiat, non aſſequi quæ extremè alba ſunt: aut tactum, quo molliter & remiſſe calida ſentiuntur, ſtupere ad ſenſum valdè calidorum. abſurdius autem ſi quis id quod communiter ſecundum naturam eſt percipiens, vt ſunt ſanitas & bona corporis habitus: ignoret præſentem virtutem, quam illi ſummè & maximè aiunt eſſe ſecundum naturam. Quo enim modo non ſit contra naturam ſanitatis & morbi diſcrimen percipi, itemque ſapientiæ & ſtultitiæ: interim tamen te hanc ſublatam putare adeſſe adhuc, illam verò nactum id ignorare? Quoniam verò è ſummo profectu in felici-

Boni ſenſus an aliquis.

felicitatem & virtutem fit mutatio, alterum horum sit oportet: vt vel profectus iste vitium & infelicitas non sit, aut non multum distet à vitio virtus, à miseria beatitas, sed planè exiguum & sensum effugiens sit bonorum à malis discrimen. qui enim ipsos falleret, esse ipsos horum loco illa adeptos? Quando itaque nihil de his pro quibus propugnant concedere volunt, sed omnia in confesso ponunt. Eos qui ad virtutem proficiunt esse stultos, ac vitiosos, Qui boni & sapiẽtes fiant, hanc mutationem non animaduertere, Magnum discrimen esse inter stultitiam & sapientiam: nónne tibi videntur mirifice consensum suorum tueri decretorum? Multo magis eorum instantiam ipsis in rebus obserues, quando omnes æqualiter malos, iniustos, infideles, stultos pronunciantes, qui non sint sapiẽtes: rursum alios horum auersantur & pro impuris habent, quosdam etiam facti obuiam non dignantur compellare: aliis pecuniam credunt, magistratus committunt, filias elocant. Quæ si iocò isti faciunt, deponant supercilium: si seriò & vt philosophantes: iam hoc communibus repugnat noticiis, Omnes homines eodem pacto vituperare, aliis autem vt mediocribus vti, aliis tanquam pessimis: & Chrysippum nimio cum stupore admirari, Alexinum deridere, nihilominus vnum altero insaniorem non censentes. At verò, inquiunt, res ita planè habet. Nam sicut is qui cubitum à maris superficie distans non minus suffocatur, quàm qui ad vlnas 10. demersus est: ita qui ad virtutem accedunt, non minùs sunt in vitio, quàm qui absunt ab ea procul. & sicut cæci sunt, etiamsi paulo pòst essent visum recuperaturi: ita qui progressus faciunt ad virtutem, antequam ea potiantur, stulti & vitiosi permanent. At enim proficientes ad virtutem non esse cæcorum, sed obtusiùs videntium similes, neque suffocatorum, sed natantium, idq; prope portum, ipsi suis factis testatum reddiderunt. Neque enim vsui fuissent consiliariis, imperatoribus, legumlatoribus, tanquã cæci ductorib. neq; imitati fuissent facta, actiones, orationes, vitas quorundam: si omnes eodẽ modo suffocatos à stulticia & vitiositate vidissent. Sed hoc omisso, mecũ mirare istos homines hac in re, quòd ne suis quidem ipsorum exemplis docentur missos facere istos qui sapientes de stultis fiant: neque hoc sentiant, aut animaduertant se suffocari

De æqualitate vitiorum & profectu.

suffocari desinere, & lucem videre, ac supra dementiam emersos respirare. Sed & hoc contra communem sensum est, hominem cui omnia adsunt bona, nihilque ad felicitatem & beatitatem deest, ei conuenire vt vitam proiiciat. Multo magis id, Cui nihil est boni aut erit, aduersa omnia & difficilia ac mala, & perpetuò adfutura: huic non conuenire vt vitam repudiet, nisi quid ei ab indifferentibus accidat. Hæ leges in Stoa feruntur, multosque sapientes ad necem sibi ipsis inferendam impellunt, scilicet meliùs à morte vsuros sua felicitate. Atqui sapiens illorum fortunatus est, beatus, felicissimus, tutus, extra pericula cōstitutus: vitiosus ille & stultus, plenus, vt sic dicam, flagitiorum, & quem quo ponas non sit locus. & tamen his permansionem in vita, illis discessionem putant conuenire. Probabiliter autem dixit Chrysippus. Non enim bonis & malis, sed iis quę secundum naturam sunt, metiri debemus vitam. Hoc illi modo tutantur Consuetudinem, & aduersus communes philosophātur notiones. Quid ais tandem? Non debet considerare,

De morte sibi consciscenda.

Aedibus in propriis bona quæ sint, quidve mali sit, Iliad. δ. 392.

qui de vita & morte deliberationem iniuit? neq; tanquam in trutina examinare in vtram partem res ipsius plura habeant momenta? Sed ex his quæ neque vtilia sunt neque damnosa, ratiocinari viuendúmne sit an moriendum? ac sequi huiusmodi principia & sententias, quæ vitam omnium rerum fugiendarum plenam deligendam, fugiendam quæ nullo bonorum caret iubeant? Enimuerò, amice à ratione alienū est fugere vitam cui nihil adest mali: alienius dimittere bonum, si quis non potiatur indifferentibus. quod isti faciunt præsentem felicitatem virtutemque prodentes propterea quòd sanitate aut incolumitate careant.

Heic mentem Glauco Saturnius abstulit omnem, Iliad. ζ. 234.

cùm esset in permutatione daturus arma pro æreis aurea, & decuplo atque ampliùs meliora. Et tamen ærea arma non minùs quàm aurea ad pugnæ vsus apta erant: pulcritudo, & sanitas Stoicis nullum vsum, nullum ad felicitatem conferunt emolumentum: & tamen illi sanitatem sapiētia redimunt. Aiunt enim Heracleto & Pherecydi conuenturum fuisse, si res tulisset, vt virtute ac sapientia dimissis

Bonorum commutatio Stoica.

missis finem aquæ intercutis & morbi pedicularis mercarentur. Cúmq; Circe duo vsurpet venena, quorum vnum stultos de prudentibus, alterum prudentes de stultis redigit *. Vlyssem bibere stulticiæ potiùs poculum, quàm transire in bestiæ formam, præditum sapientia, & nimirum simul etiam felicitate. Atq; hæc aiunt ipsam dictari & hortari sapientiam: Missam me fac, nec rationem habe pereuntis, & in asini faciem discedentis. Nimirum; diceret non nemo, asini est quæ hoc suadet sapientia. quando sapere & felicitate frui bonum est, asini circumferre faciem, indifferens. Gentem aiunt esse Æthiopum, vbi canis regnet, réxque appelletur, & sacris ac honoribus colatur regiis: viri autem obeant principum & magistratuum munia. Nónne res etiam apud Stoicos similiter habet? Certè nomen boni & species virtuti adest, solamque eam expetendam, vtilem, conducibilem appellant: interim ea agunt, commētantúrque, ita viuunt & moriuntur, sicut præcipitur à rebus indifferentibus. Et quidem canem illum nemo Æthiopum interficit, sed dignitate ornatus, & veneratione cultus sedet. isti virtutem suam perdunt atque corrumpunt, sanitatem aut opus vt consequantur. Ne de his plura dicam, videtur ipsa nos coronis hortari, quam Chrysippus suis decretis imposuit. Nam cùm in natura sint bona, mala, & neutra siue indifferentia: nemo hominum est, qui non malit bonum habere, quàm indifferens aut malum. Sed & deos in testimonium vocamus, votis ab iis petentes priore quidem loco possessionem bonorum, posteriore malorum fugam. id quod neque bonum est neque malum, loco boni nolentes habere, loco mali volentes. At ille ordinem inuertens, ipsamque mutans naturam, ex vltimo loco medium in extremum collocat, extremo in medium traducto: sicut tyranni solent priorem in consessu locum malis tribuere. ac lege lata iubet primò sectari bona, deinde mala, postremò id deterrimum iudicare, quòd neque bonum sit neque malum. Perinde faciens, ac si quis proximè post cœlestia inferos ponat, terra & terrestrib. in tartarum reiectis:

Odyss. κ. 235. & 391.

Ordo rerũ à Chrysippo mutatus.

Iliad. θ. 14.

Qua procul hinc ima stat sub tellure barathrum.

Ergo cùm dixisset in tertio de natura, Expedire stulto vitam, etsi nunquam esset consecuturus intelligentiam: hæc

verba

verba subiungit. Talia enim bona sunt hominibus, vt quodammodo etiam mala cæteris medio loco antecedant. Non autem hæc præcedunt, sed ratio quæ efficit viuẽdum esse potiùs, etiam si simus stulti: ergo etiã si iniusti, flagitiosi, diis inuisi, infelices. nihil enim horũ abest à stultè viuentibus. Ergo conuenit miserè potiùs viuere, quàm non viuere miserè, & præstat lædi quàm non lædi, iniustũ esse quàm non esse iniustum, leges violare quàm non violare? hoc est, conuenit non cõuenientia facere, & officii est viuere etiam contra officium? Sanè est enim peius ratione & sensu carere, quàm stultum esse. Quid ergo in mentem eis venit, vt malum esse non fateantur, quod malo est peius? cur solam aiunt fugiendam esse stultitiam, si non minùs, sed magis etiam conueniens est fugere eam affectionem, quæ stultitiæ non est capax. Sed quis de hoc queratur, memor eorũ quæ in secundo de natura ille scripsit, pronuncians haud inutiliter rebus vniuersis malum extitisse. Et meretur hoc res, vt decretum illud ipsius verbis proponam; quo intelligas qui Xenocratem & Speusippum incusant, quia sanitatem negauerint esse è censu indifferentium, neque diuitias de inutilium numero, ipsi quo loco vitiositatem ponant, & quid de ea loquantur. Malum, inquit, suo termino à reliquis distinguitur accidentibus. Exsistit enim ipsum quodammodo secundum naturæ rationem, & (vt sic dicam) non inutiliter respectu vniuersarum rerum. alioqui enim ne bonum quidem poterat subsistere. Ergo diis boni nihil est, quando nihil mali? & cùm Iupiter totam in seipsum retexens materiam vnicus fiet abolitis reliquis differentiis: bonum tunc nullum erit, quia nihil aderit mali? Enimuerò chorus concinere potest, nemine vitiosè canente: & corpus sanum est, nullo membro ægrotãte: virtus autem absque vitio exsistere nequit? sed nimirum sicut quorundam medicamentorum facultatibus virus serpentis aut fel hyænæ * admiscere oportet: ita ad Socratis iustitiam requirebatur necessariò alicuius mali adiunctio, vtpote malicia Meliti, & Cleonis petulantia ad Periclis probitatem? & quomodo Iupiter potuisset gignere Herculem ac Lycurgum, si non Sardanapalum quoque & Phalaridem nobis creasset? Tempus iam est, vt dicant tabem quoque hominum ad firmam corporis affectionem conducere, & podagram

Mali natura.

ad

ad velocitatem. Quid enim differunt à talia nugantibus, qui dicunt non inutiliter ad continentiam exstitisse intemperantiam, & iniustitiam ad iustitiam? scilicet deos comprecemur, vt semper sint peruersitas,

Hesiod. operib. 78.

Fallaces mores, blanda & mendacia verba:

siquidem his sublatis, vnà euanescet & interibit virtus, Mauísne pernoscere suauissimam eius facũdiam, politámque persuadendi vim. Sicut enim, inquit, comœdiæ inscri- » ptiones ferunt ridiculas, quę pro se nullius precii, toti poe- » mati tamen aliquid venustatis addunt. ita ipsum quidem » pro se vitium vituperauerit: ad alias res inutile non est. Primùm vitium Dei prouidentia exstitisse, sicut voluntate poetæ malum epigramma factum est, tantùm absurdi habet, vt absurdius cogitari possit nihil. Nam hoc dato, quî magis bonorum quàm malorum datores erunt dii? quomodo inuisum erit diis flagitium? quid habebimus quòd ominatis hisce malè dictis opponamus:

Iliad. α. 8.

Causam mortalibus creat aliquam Deus,
Cùm familiam vult quandam adfligere funditus. &
In litem superûm quis tandem compulit istos?

Deinde malum epigramma comœdiam ornat, & ad finem consequendum adiuuat, poeta spectatoribus risum mouere vel lepidum proponere aliquid cupiente. At patrius ille, & supremus ac iustitiæ pręses Iupiter, optimusque (vt eum Pindarus nominat) artifex, non scilicet drama aliquod magnum & varium multiplicíve cognitioni seruiens mundum fabricans, sed vrbem diis hominibusque communem in quo vnà vitam exigerent iusticia & virtute ducibus concorditer ac feliciter: quorsum ad pulcerrimum hunc finem opus habuit latronibus, homicidis, paricidis, tyrannis? Non enim iucundum Deo exordium aut elegans fuit vitiositas, quæ rebus humanis non facetias aut risum, sed * scurrilitatem iniustitiamque intulit, propter quæ ne somnium quidem decantatæ illius cum natura consensionis videre licet. Præterea ineptum illud epigramma perexigua est comœdiæ particula, inque ea minimum planè locum occupat: ac neque abundant talia, neque eorum quæ rectè facta videntur cuiquam officiunt, aut venustatem eius corrumpunt. At vitiis repleta sunt omnia, totaque vita statim à primordio, fabulæ vsque ad coronidem

nidem decorum non seruans, aberrans à recto cursu, conturbata, nullam partem habens puram, aut reprehensionis immunem, vt ipsi dicunt, omnium est dramatum turpissimum & iniucundissimum. Quare libēter ex ipso quæsiuerim, ad quam tandem rem vitiositas vniuersis rebus sit vtilis. Non quidem ad cœlestia, & quæ sunt diuinæ naturæ. ridiculum enim sit, si vitiis inter homines non obortis neque exstantibus (auaritiam puta, mendacia, rapinas, calumnias, cædes) non fuisse Solem dicamus suum confecturum cursum, mundumque statis temporum & tempestatum circuitibus vsurum: terram in medio mundi sitam ventorum & pluuiarum materiem emissuram. Restat nobis & rebus nostris vtiliter vitia extitisse: atque id fortasse intelligi Stoici volunt. Sanioresne ergo sumus, si vitiosi sumus? aut maiorem copiam rerum necessariarum adipiscimur? aut ad pulcritudinem robúrve nobis conducunt vitia? Negant. * Si autem telluris nomen duntaxat * est, & opinio somnio concepta pernoctantium sophistarum, non sicut vitium omnibus superiacet, & omnibus * conspicua, nullius vt inutilis partem capere, minimè autem virtutis, dii boni, ob quam nati sumus. Proinde non * indignum hoc sit, agricolæ & gubernatori & aurigæ quæ vtilia sunt, conducere ad finem ei propositum: id autem quod à Deo ad virtutem est factum, amisisse & perdidisse suam virtutem? Sed fortasse tempus est nunc omisso hoc ad alia nos conuertere. DIAD. Nequaquam, amice, mei gratia. cupio enim audire, quo modo Stoici mala bonis, & vitia virtutibus priùs introducant. LAM. Nimirum, mi sodalis. res enim cognitu digna est. Multa quidem balbutiūt: tandem verò prudentiam quæ sit bonorum & malorum scientia * & omnino tolli dicunt. Vt autem vera sunt, fieri non posse quin & falsa quędam eodem sint modo: sicut par est cùm bona sint, esse etiam mala. Verùm hoc quidem non ineptè dictum est. Alterum etiam puto mihi quoque non esse ignotum. Video enim discrimen, cur quod non verum est, statim falsum sit: non illicò etiam malum, quod bonum non est. Vnde fit, vt inter vera & falsa nihil sit medium: inter bona & mala interuenit indifferens, neque necesse est hæc cum illis eodem modo habere. nam potest bonum tribui naturæ, etiam si nullum malum ponatur, sed id

modo,

Malũ propter prudentiam nõ eſſe ponendum.

modo, quod neque bonum ſit neque malum. DIAD. Ad priorem rationem ſi quid à vobis dicitur, audiendum eſt. LAMP. Multa quidem dicuntur: ſed in præſentia tantùm neceſſariis vtemur. Initiò igitur ſtultũ eſt opinari prudentiæ cauſa bona & mala exiſtere. Exſtantibus enim iam bonis & malis, ſuperuenit prudentia: ſicut medicina, ſalubribus iam & inſalubrib. ſubiectis. Nam bona & mala nõ propterea exſtant, vt fiat prudentia: ſed quatenus mala & bona iam ſubſiſtentia diiudicamus, vocatur prudentia. ſicut viſus eſt alborum & nigrorum ſenſio, non in hoc factorum vt nos viſum habeamus: ſed nobis contrà ad hæc iudicanda viſu indigentibus. Deinde quando mundus de ſententia ipſorum conflagrauerit, malum quidem nullum prorſus ſupererit, & Vniuerſum prudens tamẽ erit atq; ſapiens. Eſt ergo prudentia etiam ſi malum non ſit: neq; neceſſe eſt vt ſi prudentia ſit, malum etiam exſtet. Iam ſi omnino oportet prudentiam eſſe bonorum malorumq; ſcientiam: quid incommodi eſt, ſi malis ſublatis nulla relinquatur prudẽtia? locoque eius aliam acquiramus virtutem, quæ non bonorum & malorum, ſed duntaxat bonorum ſit ſciẽtia. quemadmodum ſi de coloribus niger omnino interiret, & contenderet iam aliquis viſum quoque periiſſe, vtpote qui non ſit alborum & nigrorum ſenſus: quid obſtaret quin ei reſponderemus: Nihil mali eſt, ſi quem tu dicis viſum non habemus, alio inſtructi ſenſu & vi, qua alba & non alba apprehendimus? Ego enim neque guſtatum inanem puto fore amaris deficientibus, neque tactum dolore ſublato, neq; prudentiam malo non exſtante: ſed & iſtos manſuros ſenſus dulcia & non dulcia, grata & aduerſa percipientes, & prudentiã bonorum ac non bonorum ſcientiam nihilominus futuram. Quibus videtur ſecus, ij nomen tollant licet, rem nobis relinquant. Præterea quid impedit quo minus malum intelligentia percipi poſſit, bona etiam ſubſiſtant? Sicut, puto, diis adeſt ſanitas, quid febris ſit aut pleuritis intelligunt. quando nos etiam quibus omnium malorum copia obtigit. bonum nullum, vt ipſi aiunt: tamen non deſtituimur cognitione horum, ſed ſentimus quid prudentia, quid bonum ſit, quid felicitas. Atque adeò mirum eſt, virtutis abſentis eſſẽ tamen qui nos comprehenſione aliqua inſtruant qualis ea ſit: malum niſi exſtiterit,

quale

quale ſit intelligi nequire. Vides enim quid perſuadere nobis * velint qui contra communes notiones philoſophantur: ſtultitia nos prudentiā cōprehendere, à prudentia ſine ſtultitia ne ipſam quidē ſtultitiam percipi poſſe. Quod ſi omnino ortu mali opus fuit naturæ: vnū aliquod vitij exemplum atq; alterum ſufficere poterat, immò ſi vis, decem, mille, vel CIϽϽ. vitioſos finge debuiſſe naſci: non vtiq; tantā vitiorum exſiſtere multitudinem, quæ arenæ, pulueris, & pennarum quibus variæ volucres diſtinguuntur numerū ſuperaret: nullum interim virtutis vel ſomnium. Qui Spartæ phiditiis præerant, vnū aut tres heilotas meri plenos & ebrios producebant, vt adoleſcentibus demonſtrato quid rei eſſet ebrietas, ad temperantiam ſeruandā eos cōdocefacerent. In vita aūt plurima ſunt huius vitij exēpla. nemo enim ad virtutem ſobriè ſe confert: ſed vagamur omnes, turpiter agentes & miſerè viuentes. ita ratio nos inebriat, adeóq; cōturbat & dementat. ſimileſq; ſumus canum Æſopi, quæ cùm in mari natare quaſdam viderent pelles, conatæ ſunt illud ebibere, priuſq; crepuerunt quàm pelles apprehenderent. Etenim nos quoq; doctrina, ſperantes opera eius ad virtutem & felicitatem peruenturos, priuſquam eò accedamus peſſundat, multo mero amaræ vitioſitatis antè oppletos. Si quidem etiam iis qui ad ſummum profecerunt, nulla eſt (vt ipſi dicunt) alleuatio, nulla remiſſio, nulla reſpiratio à ſtultitia & infelicitate. Cæterùm qui vitioſitatem non inutiliter ait exſtitiſſe, videamus deinceps qualem eam rem, & cui vſui oſtendat eſſe ea prædito: cùm in commentario de perfectis officiis ſcribat, Vitioſum hominem nulla re opus habere, nulla indigere, nullam ei eſſe vſui, nihil propriū, nihil accōmodatum aut aptum. Quomodo ergo vtilis eſt vitioſitas, cùm qua neq; bona valetudo prodeſt, neq; diuitiæ, neque profectus? Non indiget autem aliquis eorum, quorum alia ſunt præpoſita & parabilia, atq; adeò perutilia, alia ſecundum naturam, vt ipſi appellant? Ergóne his nemo opus habet niſi ſapiens? ita ne ſapiens quidem vt fiat opus habet vitioſus. Hac ratione non ſitient aut eſurient homines antè quàm ſapientes fiant: ſitientes autem aqua opus non habebunt, non pane eſurientes: hoſpitibúſque erunt ſimiles, qui tantùm ignem & tectum requirerent. ita hoſpitio & chlæna non habebat opus is qui dixit,

Sapiês Stoicorum.

Chlamydem cedo Hipponacti, nam valdè algeô.

sed vis admirabile aliquid, subtile, ac peculiare aliquid dicere? Dic sapientem nulla re opus habere, nullius indigere, ille fortunatus est, ille nullius rei indigus, sibi sufficiês, beatus, perfectus. Quæ verò ista est vertigo, eum cui nihil deest, opus habere suis bonis: vitiosum autem carere quidem multis, indigere nulla re. hoc enim dicit Chrysippus, non indigere sed carere vitiosos: tesserarum in morem hac illac communes notiones iactans. Etenim omnes homines egere prius esse quàm non egere sentiunt: existimâtes eum qui eget rebus non in promptu sitis aut paratu facilibus, indigere. Cornibus quidem & aliis nemo hominum caret, quia ne indiget quidem iis. armis carere eos, & pecunia, & veste dicimus, qui his, cùm vsus erat, destituuntur. Sed Stoici adeò cupiunt semper aliquid contra communes notitias dixisse videri, vt nouitatis causa sæpe à seipsis desciscant, velut heic. Considera verò illud paulo attentiùs, quod ipsum quoque vnum est de enunciatis contra notitias, Neminem vitiosum percipere quicquam vtilitatis. Atqui multi institutione proficiunt, multi seruientes liberantur, obsessi eximuntur, mutilati manu ducuntur, ægrotantes sanantur. At nihil ad eos inde redit vtilitatis, inquiunt, neque beneficiis adficiuntur, neque habent benefactores, neque eos negligunt vitiosi. Ergo vitiosi non sunt ingrati. At neque sapientes ingrati sunt. Nulla itaque est ingratitudo, cùm neque defraudent gratia boni debita, neque de vitiosis bene mereri liceat. Ad hæc vide quid respondeant. Gratiam aiunt in medias res tendere: & prodesse ac vtilitatem percipere, sapientum esse, gratiam etiam ad vitiosos pertingere. Ergo qui gratiæ sunt participes, ab vsu excluduntur? quò gratia pertingit, ibi nihil vtile est, nihil adaptatum? quid verò aliud facit officio, vt ineatur gratia, quàm quòd qui præstitit opus habenti, in aliqua re profuit? Verùm hæc mittamus. Veneranda autem illa Stoicorum Vtilitas quid tandem rei est, quam vt magnum aliquid, sapientibus eximiam seruantes, ne nomen quidê eius vitiosis permittunt? Si, aiunt, vnus sapiens digitum prudêter quoquo modo porrigat, omnes toto orbe terrarum sapientes emolumentum inde capiunt. Hoc opus est vtilitatis Stoicę, huc communicatis cômodis virtutes sapientum desinunt. Deliraue-

An vitiosus beneficium accipiat.

Vtilitas Stoica.

lirauerunt ergo Aristoteles & Xenocrates, commodari nobis à diis, à parentibus, à præceptoribus fati, ignari mirabilis huius vtilitatis, quam sapientes inuicem secundum virtutem moti percipiũt, etiam si non intelligant neq; agnoscant. Enimuerò vniuersi mortales delectus, adseruationes, dispensationes tum demum vtiles censent, cùm vsum aliquem & commodum ea præbent. claues emit, penu custodit homo rei faciundæ intentus,

Reserans opum thalamum suauissimum manu. Od.θ.448

deligere autem quæ nulli sint vsui, & seruare anxiè ea ac laboriosè, non pulcrum aut præclarum, sed ridiculum est. Vlysses quidem si nodo, quem Circe eum docuerat, muniuisset, non dona apud Alcinoum accepta, tripodes, lebetes, vestes, aurum: sed quisquilias, lapides aliáque id genus vilia congerens, occupari se circa ea & possidere ac custodire, beatum putasset: ecquis stultam hãc prouidentiam, & inanem operam putasset laudandam? At enim hoc illud Stoicæ cõsensionis pulcrum est, & præclarum, & beatum, aliud nihil, quàm delectus & custodia inutilium rerum & indifferentium. siquidem fimbriis & matulis aureis, atque adeò si ita eueniat, lecythis comparãt maximas opes. Pòst, vt qui deorum aut geniorum quorundam sacris videntur superbè contumeliam intulisse & maledixisse, mox mutata sententia demittunt sese, humiliésq; adsident magnificis prȩconiis numen collaudantes: sic Stoici iactantiam eorũ & futilitatem. Nemesi quadam vlciscente, rursum in his sese exercent indifferentibus, & quæ nihil ad ipsos faciant: alta voce protestantes vnum esse bonum, pulchrum, & præclarum delectum horum & communicationem: quibus qui non potiantur, non debere viuere, sed mortem sibi consciscere, aut inedia vitam finire, longo vale virtuti dicto. Theognidem sanè ipsi prorsus abiecti animi fuisse aiunt, minúsque timidum, qui dixerit:

Vt paupertatem fugias, vel te in mare vastum
Proÿcias, celsis Cyrne vel à scopulis. Vers.175.

ipsi soluta oratione hortantur, iubéntq; effugiendi morbi magni causa, aut continentis doloris, si non sit ad manum gladius vel cicuta, in mare sese abijcere, aut de scopulo prȩcipitare: quorum neutrum sit damnosum, aut malum, aut incõmodum, neq; miseros faciat eos quibus huc res rediit.

Vnde ergo, inquit, ordiar, & quod sumam officij principiū, ac materiam virtutis, omissa natura, & iis quę contra naturam sunt? Vnde verò, mi homo, Aristoteles & Theophrastus orsi sunt, quibus Xenocrates & Polemon vsi virtutis principiis? nónne etiam Zeno hos secutus est, qui elementa ponerent felicitatis naturam, & id quod est secundū naturam. Verùm hi quidem his institerūt, vt optabilibus, bonis, vtilibus: virtutémq; iis adiungentes efficacem, dum vnoquoque aptè vtitur, inde vitam censuerunt perfectam omnibúsque integram partibus absolui & confici: & verè naturę consentaneam ac concinentem. Non enim eos imitati sunt, qui à terra exsilientes, rursum in eam deferuntur: non inquam ita conturbatè egerunt, vt easdem res parabiles, non tamen expetendas; accōmodatas ad naturam, non tamen bonas: inutiles, & tamen vsui bene aptas: nihil ad nos pertinentes, & tamen officiorum principia appellarēt. Sed qualis oratio, talis etiam vita fuit istorum virorum: actiones suas dictis congruentes & concinentes exhibentium. At qui à Stoicorum sunt secta, instar mulieris illius apud Archilochū altera manu aquam dolosè, altera ignem gerentis, aliis decretis naturam sibi conciliant, aliis repellunt. immò factis & reipsa ea quæ secundum naturam sunt vt expetenda & bona amplectuntur: verbis ac nominibus, dum indifferentia & inutilia ea virtuti ad felicitatem dicūt, repudiantes & contumelia afficientes. Quoniam autem summum bonum, omnes homines sentiunt esse lætabile, optabile, faustum, summæ dignitatis, sibi ipsi sufficiés, nullius rei indigum: compara ipsorum cum his bonum. An verò lætitiam adferat prudens digiti porrectio? an exoptandum est vt prudenter torquearis? an fortunatus est, qui se cum ratione præcipitem dat? an summa in eo consistit dignitas, non boni causa id dimittere, quod ratio frequenter maximi facit? an perfectum, totúmque ex se aptum est, quo præsente nisi indifferentibus potiantur, non tolerant neque volunt viuere? Est & alia Stoicorum ratio, quæ maiorem consuetudini facit iniuriam, genuinas eius notiones tanquam liberos subtrahens atque auellens, spurias autem alias & belluinas absurdásque submittens, hásque istarum loco enutriri & diligi cogens. Atque hoc quidem in iis, quæ dicuntur de bonis & malis, expetendis ac fugiédis,

Constātia Verorū philosophorū: & Stoicorum inconstantia.

Summum bonum.

accom-

accommodatis ad naturam & alienis: quorum vim oportebat notiorem esse quàm calidorum & frigidorum, alborum & nigrorum. quod horum imagines extrinsecus visui obijciuntur: hæc ex bonis quæ nobis insunt cognatam habent originem. Illi verò in locum de felicitate tanquam in sophistarũ aliqua cauilla sua cum dialectica irruentes, nullam quidem sustulerunt, permultas aũt intulerũt ambiguitates. Equidem de duobus bonis, quorum alterũ finis sit, alterũ ad finem pertineat, finem esse potius & perfectius bonum, nemo ignorat. Agnoscit etiã Chrysippus hoc discrimen, vt liquet ex tertio de bonis libro. Assentitur enim iis qui scientiã finem faciunt, & ponit hoc in opere de iustitia. ac si quis voluptatem finem statuat, negat iustitiam seruari: concedit, si non finis, sed simpliciter bonum voluptas dicatur. Neque puto opus esse vt nunc verba tibi eius recenseam: cùm tertius de iustitia liber vbique exstet. Quando ergo vice versa, amice, nullum bonum alio bono maius aut minus, & non finem fini æqualem aiunt: non communibus iam tantùm notitiis, sed suis ipsorum verbis repugnãt. rursumque, si de duobus malis alterum nos, si adsit, peiores facit, alterum nocet quidem, non facit tamen deteriores, neque peius infert damnum, vnde peiores reddamur. Sed fatetur Chrysippus, esse quosdam metus & dolores & errores, quibus lædamur, non autem deteriores etiam redigamur. Lege verò primum aduersus Platonem librum eius de iustitia. nam cùm alia, tum maximè hominis commenta cognitu digna sunt, de omnibus rebus ac sentẽtiis tum suis tum alienis contra notitias communes loquentis. Vt cùm dicit duos fines ac scopos vitæ propositos esse, neq; omnia quæ agimus ad vnum aliquid referri. Id verò magis etiam notitiæ aduersatur, alium esse finem, & aliò singulas nostras referri actiones. quorum tamen alterum eos necesse est in se recipere. Si enim ipsa prima secundum naturam * quatenus non est. delectus autem rationi consentaneus & sumptio eorum, & quòd omnia sua quisq; ideò agit, vt consequatur ea quæ prima sunt secundum naturam, eóque omnia quę aguntur referantur, vt prima secundum naturam parentur. Si enim putant non coniectantes, neque cupientes * assequi illa finem habere, aliud erit cuius grãtia delectus sit aliò referendus, non ista. Finis quippe est deligere, & pru-

Bonorum inter se cõparatio.

denter accipere illa. ipsa autem, & eorum possessio, finis nõ est, sed tanquam materia subijcitur, deligendo debitam habens æstimationem. hoc enim puto & nomine ipso signifi- * cari, & ipsos scribere, discrimen ostendẽtes. L. Strenuè quidem & quid & quo modo dicant commemorauisti. Id autem considera, idem iis accidere, quod vmbram suam trãsilire conantibus. non enim post se relinquunt, sed vnà cum oratione trahunt absurditatem longissimè à communibus distantem notitiis. Sicut enim qui sagittantem diceret non omnia sua facere scopi attingendi gratia, sed vt omnia sua faceret: is ænigmatum similia & monstrosa videretur ad- *Desine.* struere. ita plusquam deliri isti contendentes, non esse finem expetendi quæ sunt naturæ cõuenientia iis potiri, sed finem esse accipere & deligere, neque sanitatis appetentiam & consectationem vnicuique nostrûm sanitate finiri, sed contrà sanitatem referri ad eius appetitionem & procurationem, ac fines esse ambulationes nescio quas, & vocis contentiones, atque adeò sectiones, & ratione institutas medicationes, non horum finem ipsam sanitatem. Similiter nugantur, ac si quis dicat, Cœnemus, vt mactemus, vt lauemus. Illa verò recepti in hac re ordinis inuersio, omnes res conturbat atq; confundit. non ambulabimus tempestiuè cibi concoquendi gratia: sed ambulandi gratia cibum concoquemus? mirum, ni sanitatem quoq; veratri causa fecerit natura, non veratrum propter sanitatem. Quid enim aliud restat iis ad summam absurditatem, quàm talia dicere? Quid interest vtrum dicas medicamentorum causa sanitatem natam, non medicamẽta ob sanitatem exstitisse: an verò delectum medicamentorum, eorúmq; compositionis & vsus magis expetendum ipsa esse sanitate? immò sanitatem ne in expetendis quidem censeas, in delectus occupatione finem colloces, appetitionémq; apprehensionis, non hanc illius finem facias? At, inquiunt, cum ratione & prudenter fieri, appetitioni accidit. Planissimè, si ea ad finem respicit quem affectat, nempe cõsecutionem & possessionem. alioqui rationem ei ademeris, si omnia faciat eius adipiscendi gratia, quod adipisci non sit pręclarum, non beatum. * hunc in sermonem deuenimus, quiduis potiùs dixeris cum notionibus cõsentire, quàm appetere bonum & consectari, cuius nullam notitiam acceperis aut habeas. Vides

enim vt Chrysippus in hanc compellat Aristonem difficultatem, Rerum indifferentiam qua neque ad bonum neque ad malum inclinant intelligi, non antè intellectis bono & malo. ita enim appariturum eius indifferentiam antè subsistentem, si intelligentia eius percipi non possit, non antè cognito bono: ipsum autem bonum est, nihil aliud. Iam mihi considera Stoicorum illam quam ipsi vocant Cõsensionem, indifferẽtiam autem esse negant: vnde nam & quo pacto ea ipsum bonum cognoscẽdum præbeat. Nam si absque bono intelligi non potest indifferentia respectu non boni: multo minus prudentia bonorum intelligendam se offeret, non antè intellecto bono. Sed sicut salubrium & insalubrium artis intelligentia non paratur, nisi salubri priùs & insalubri cognito: ita bonorum & malorum scientia cognosci non poterit, non prius percepta boni & mali cognitione. Quid est ergo bonum? nihil nisi prudentia. Quid est prudentia? nihil aliud quàm bonorum scientia. Heic verò adfatim in eorum orationem Iouis ille Corinthus admittitur. mitte enim prouerbialem istam pistilli circumagitationem, ne salsiùs notare homines videaris: quanquam ipsorum rationi idem quod huic accidit. Nam in definitione boni prudentia, in prudentiæ bonum quid sit requiritur, & alterum semper alterius opera consectandum est: & vtrinque ad vnum intelligendum id prænosse oportet, quod sine alterius prænotione intelligi non potuit. Est & alius modus non iam peruersionem, sed euersionem rationis eorum planè in nihilum abducentis deprehendendi. Substantiam boni ponunt delectum eorum quæ naturę congruunt ratiocinatione bona cõstantem. atqui delectus talis nullus est, qui ad finem aliquem refertur: sicut diximus. Quis ergo est finis? nihil aiunt aliud, quàm probè ratiocinari in delectu eorũ quæ naturæ cong uant. Primùm itaq; perit & aufugit boni notitia. Nam probè ratiocinari in delectibus, accidens scilicet est prouenièns ab habitu probè ratiocinandi. itaq; hunc è fine, finem autem non sine hoc coacti intelligere, vtriusq; destituimur intelligentia. Deinde, quod maius est, iustissima ratione delectus ille proba constans ratiocinatione bonarum debebat esse, vtilium, & ad finem adiumenta adferentiũ rerum delectus. nam neque vtilia, neq; honorata, neq; omnino, expetenda

Boni cognitio Stoicorum.

*

deligere qui sit bonæ ratiocinationis? Esto enim, vt ipsi volunt, proba cum ratiocinatione delectus eorum quę dignitatem habētia ad felicitatem faciunt. ac vide ad quàm perpulcrum eos ratio & suspiciendum capitulū perducat. Nimirum finis ipsorum de sententia erit probè ratiocinari in delectu eorū quæ dignitatem habent ad probè ratiocinandum. Verùm hę voces tibi, amice, audienti insolētes admodum videntur. D. Et sanè discere cupio, quî hoc eueniat. L. Magis itaq; aduerte animum. nō enim cuiusuis est ænigma hoc intelligere. proinde audi & responde. Nónne Stoicis finis est probè ratiocinari in delectu rerum naturæ congruentium? D. Sic ipsi dicunt. L. Illa naturæ congrua, vtrùm vt bona deliguntur, aut quia dignitates quasdam habeant & productionem, idq; vel ad finem, vel ad aliam quampiam * rem? D. Non puto, sed ad finem. L. Iam ergo rem detegens inspice quid illis eueniat: nempe probas ratiocinationes finem esse: & felicitatem neq; habere se ij, neq; intelligere dicunt aliam, quàm preciosam illam in delectu rerum dignitate præditarum ratiocinationem. Verùm hæc quidē sunt qui putent aduersus Antipatrum dicta, non aduersus Academicos. hunc enim à Carneade pressum, in ista cōmenta se abdidisse. Quæ porrò de amore in Stoa disseruntur, & cōmunibus aduersa sunt noticiis, & passim absurda. Deformes aiunt esse adolescentes, qui vitiosi sunt & stulti: formosos, qui sapiant. atq; horum nullum neq; amatum esse, neq; amari dignum. Neq; hoc grauissimum est. addunt, eos qui turpes amauerint, finem amandi facere vbi hi pulchri sint facti. Quis verò talem amorem cognouit, qui cum deformitate corporis animi prauitatem cernens constet, pulcritudine vnà cum prudentia, iustitia & temperantia innatis exstinguatur & cōtabescat? Tales ego culicum similes iudico, qui spuma vini & aceto gaudēt, bonum & potui aptum vinum auolantes fugiunt. Quam verò dicunt ac nominant pulcritudinis apparentem speciem quæ alliciat, de ea primùm non loquuntur probabiliter. Nam in turpissimis & pessimis nulla potest pulcritudinis apparere species: cùm ipsi dicant ob ingenij prauitatem deformitate faciem op* pleri. Et quale tandem hoc sit quod nonnulli dicunt, amore dignum esse deformem, qui sit aliquando futurus pulcer, expectétque formæ venustatem: si eam consecutus, ac

De amore.

pulcer

pulcer factus & probus, a nemine debeat amari? Est enim amor venatio, vt aiunt, quædam imperfecti quidem, sed tamen ad virtutem bona indole adolescentis. Iam verò nos, optime, aliud agimus, quàm quòd sectam eorũ demonstramus neq; probabilibus rebus, neq; receptis nominib. communes nobis peruertere noticias? Nemo enim prohibebat, studium sapientum erga adolescẽtes, si affectio ei & omnes sentiunt ac nominant * *

Cunctos concubitus desideriumq; subiuit. * Odyss. σ. 212.
Nam neq; Medea, & mortali semine creta
Femina tam rapido priùs inflammauit amore. Ilia. ξ. 315.

In huiusmodi res illi moralem orationem conijcientes, &

Perplexa, nilq; sani, ambages omnia Eurip. Androm.

dicentes, vilem eam reddunt: quantumuis alios subsannantes, & se solos naturam consuetudinémque tutari iactantes. * vbi oportet, & constituunt orationem: sed auertit atque abducit appetitionibus, consectationibus, & incitationibus ad suum quodque. Consuetudo autem dialecticę siquidem sit tranquilla & serena, nihil boni aut sani percipit fructus: sed veluti auditus morbosus vanis sonis oppleta, ægrè audit atque obscùrè. De qua si videbitur aliâs nouo facto initio loquemur. Nunc Physicam eorum doctrinã, non minùs quàm quæ de finibus est communes notiones turbantem, per prima & præcipua capita decurrentes examinabimus. In vniuersum quidem absurdum est & contrarium notio- Stoicorum physica. de mundo. ticijs, esse aliquod quod non sit, & esse res quæ non sint res. Sed omnium absurdissimum est quod de Vniuerso dicunt. Inane enim infinitum foris mundo circumponentes, neq; corpus Vniuersum, neque corporis expers dicunt. Sequitur ergo id nõ Ens esse: cùm Ens id solum ipsis sit quod est corpus. Cùm verò Entis sit agere & affici, Vniuersum non Ens sit: sequitur ipsum nihil acturum, nihil passurum. Quin & in loco non erit. Nam corpus est quod locum occupat: Vniuersum corpus non est. Et quia solum id manet, quod locum occupat: non manebit Vniuersum, quia locum non occupat. Immò neque primò mouebitur: nam quod mouetur, loco ad hoc opus habet, & spacio subiecto. Porrò quod mouetur, aut se ipsum mouet, aut ab alio adficitur. Quod ipsum à se cietur, momenta quædam habet ratione grauitatis aut leuitatis. at grauitas & leuitas aut respectus sunt

aut facultates aut omnino differentię corporis. Vniuersum non est corpus. ergo necesse est ipsum neque graue esse, neque leue, neq; ex se principium motus habere. Atqui, ne ab alio quidem mouebitur. nihil est enim aliud. Itaq; necessitas eò adigit eos vt dicant neque manere Vniuersum, neque moueri. Deniq; cùm ipsorum de sententia Vniuersum non sit corpus, cœlum autē, terra, animalia, plantæ, lapides sint corpora: eius quod non est corpus partes erunt corpora, & non Entis partes Entia: & quod graue non est, terminis vtetur grauibus, leuibus quod non leue. cùm ne somnia quidē fingi possint magis communibus aduersantia noticijs. Porrò nihil tam euidens, támque cum communibus coniunctum est noticijs, quam quod animatum non est, inanimū: & quod inanimum non est, animatum esse. Tamen hanc quoque euertunt ipsi euidentiam, Vniuersum fatentes neque animatum esse neque inanimum. Præter hæc, imperfectum nemo censet vniuersum esse, cui nulla pars desit. Illi Vniuersum negant esse perfectum. quod enim perfectū sit, id definitum esse: Vniuersum ob infinitatem nō definiri. Est ergo ipsis autoribus aliquid neque perfectum neque imperfectum. Quin etiam neque pars erit Vniuersum, cùm nihil sit eo maius: neq; totum. hoc enim prædicari aiunt de ordinato: Vniuersum ob infinitatem neque definiri & inordinatum esse. Proinde neque Vniuersi causa aliqua est, cùm nihil extra Vniuersum sit: & neque aliorum, neque sui ipsius causa nominari Vniuersum potest. quippe vt agat, natura eius non fert: agendo autem causa intelligitur.

Nihil.

Agè nunc, si interrogent cuncti homines quídnam sit Nihilum, & quomodo eius notionem percipiant: nónne respondebunt hoc Nihil esse, quod neq; causa est, neq; causam habet, neq; totum est, neq; pars, neq; perfectum neq; imperfectum, neq; animatum, neq; non animatum, neq; corporeum neq; incorporeum? hoc, & nō aliud quippiam definient esse Nihil. Quando itaq; ea quæ reliqui omnes Nihilo, soli Stoici Vniuerso tribuunt: nimirum apparet eos idē facere Vniuersum cum Nihilo. Nihil ergo iam oportet appellare tempus, prędicatum, effatum, connexum, complexum: quibus ij maximè omnium philosophorum vtuntur, Entia autem esse negant. At enim id quod verum sit, nō esse aut extare, sed percipi & esse comprehensibile, ac fide dignum quod substan-

tiam

tiam Entis non participat, quomodo non est quouis absurdo absurdius? Sed ne hæc videantur ad disquisitionem potiùs logicam pertinere, veniamus ad ea, quæ magis sunt philosophiæ naturalis. Quoniam ergo

Principium Iupiter, mediumq; est, cunctaq; ab ipso,

sicut ipsi tradunt: maximè oportebat eos notionibus de dijs, si quid turbulētum aut vagum in ijs inesset, remedium adhibere, & in melius dirigere atque emendare: aut si hoc nequirent, in medio relinquere, ita vt quisq; legibus adstrictus de ijs sentiebat, aut consuetudinem sequebatur, sentire concedentes. *De diu.*

Non nunc enim, neq; heri sunt ista prodita: *Sophocl.*
Semper valuere, nec quando inierint liquet. *Antig.*

Illi verò tanquam ipsis a Laribus orsi mouere quietas res, & à maioribus traditas opiniones conuellere, nullam fermè notionem integram & incorruptam reliquerunt. Quis enim, ijs demptis, homo est natus aut viuit, qui non interitus expertem ac sempiternum existimet deum? quid in communibus notionibus de dijs vna voce magis decantatur quam isthæc:

Illic felices capiunt sua gaudia diui Odyss. ζ.
Aeternùm.--- item, 46.
Terrestresq; homines, & diui morte carentes. &:
Illi morborum vacui, tristisq; senectæ,
Rudes laborum, freta Acherontis sonora euitauerunt.

Ac fieri sanè potest, vt incidat aliquis in homines barbaros & feros, qui deum esse nullum putent: deum esse qui existimet, sed eundem non securum interitus, non æternum, inuentus est ne vnus quidem homo. Certè qui athei appellantur quòd negarent esse deos Theodorus, Diagoras, Hippo: non ausi sunt dicere deum esse interitui obnoxium, sed non crediderunt aliquid esse ab interitu immune: ac talem naturam aliquam esse posse negantes, noticiam de deo reliquerunt in medio. Chrysippus verò & Cleanthes, cùm impleuissent (vt sic dicam) suis dictis cœlum, terras, aerem, mare dijs: nullum horum ab interitu liberum aut sempiternum statuerunt. solo Ioue excepto, in quem reliquos omnes consumi putant: vt iam is perdat, quod nihilo est quàm perire melius. est enim imbecillitas vt pereundo in alium transire, ita interitu aliorum in se transeuntiū nutriri atque

atque seruari. Hæc verò non, vt alia ipsorum absurda, ex sententijs & decretis eorum sequuntur, aut ratiocinando colliguntur: sed ipsi magna cum vociferatione in libris de dijs, prouidentia, fato, ac natura expresse omnes deos natos esse & interituros vi ignis autumant: conflatiles opinione ipsorum, ac si cerei essent vel stannei. Enimuerò tam est contra communes notiones, deum esse mortalem, quam hominẽ immortalem: immo non video quod sit futurum dei & hominis discrimen, si deus quoq; animal ratione præditum & interitui obnoxium est. Si enim argutũ illud scitúmq; obijciant, mortalem esse hominem, deum nõ mortalem, sed interitui destinatum: vide quid impetrẽt. aut immortalem simul & interitui obnoxium dicent deum, aut neq; mortalẽ neq; immortalem. quibus absurdiora & magis à communibus notionibus aliena fingere nemo alius etiam dedita in hoc opera posset. Alius inquam: nam illi indictum intentatúmq; eorum quæ absurdissima sunt nihil reliquerunt. Ad hæc Cleanthes pro conflagratione mundi propugnans tradit, quòd Sol Lunam & reliquas stellas omnes ipsi similes sit redacturus, & in se transmutaturus. Equidem si stellæ, cùm dij sint, opis aliquid ad conflagrationem conferunt Soli, itaque suum ipsarum ad interitum: perridiculũ fuerit nos eis pro salute nostra vota facere, & seruatores hominum putare, quibus à natura hoc insit vt suum interitum ipsæ accelerent. At enim impensissimè aduersus Epicurum ipsi contendunt, Iò, Iò, Proh, Proh vociferantes: quod is præsumptionem de deo labefactet prouidentia tollenda. non enim immortalem modò & beatum, sed & hominum studiosum, curámque eorum gerentem & commodantem pręsumi intelligique deum. quod quidem est verum. Verùm si præsumptionem de dijs tollunt, qui prouidentiam non relinquũt: quid agunt, qui deos quidem prouidere pro nobis dicunt, negant autem commodare nobis: neque largitores bonorum eos, sed indifferentium faciunt? scilicet virtutem non dantes, sed opes, sanitatem, prolem, aliáque id genus: quorum nihil vtile, commodum, optabile, aut conducibile sit. An potius non illi notionem de dijs anticipatam tollunt: sed hi deos contumeliosè subsannant, frugum, matrimonij, medicinæ, diuinationis aliquos procuratores deos dũ fingunt, cùm sanitas, proles, vbertas, bona non sint, sed indiffe-

Stellæ.

differentia, & inutilia adipiſcentibus. Tertio loco id de dijs dictant notiones communes, Nulla eos alia re magis ab hominibus differre, quam beatitate & virtute. At ſi Chryſippum ſequimur, ne hoc quidem ijs reſtabit. Ait enim virtute Iouem Dioni non præſtare, & æqualiter commodatum Ioui ac Dioni fuiſſe alteri ab altero, cùm ſapientes eſſent, & alter in alterius motum incidiſſet. hoc enim eſſe bonum illud, quod & à dijs ad homines, & ab hominibus ſapientibus ad deos peruenit, nullum aliud. Porrò virtute dijs non inferiorem hominem, felicitate quoque non cedere ijs: neque minùs beatum eſſe Ioue Seruatore eum, qui ob morbos & cruciatus corporis infortunatus, alioqui ſapiens, ſeipſum interficiat. Atqui is nuſquam gentium eſt, neque erit: innumera autem hominum millia extremam infelicitatem tolerantium in Iouis ſunt imperio & ciuitate, quam optimè adminiſtrari par eſt. Quid autem magis poteſt cõmuni ſenſui contrarium cogitari, quàm Ioue optimè gubernante, quantum res ipſæ ferunt, nos quantum omnino fieri poteſt eſſe miſerrimos. Sin, quod nefas dictu eſt, Iupiter nolit ſeruator eſſe & auerruncator atq; in malis opitulator, nihilq; eorum facere quæ pulcræ ipſius appellationes pollicentur: nihil poteſt ijs quæ ſunt adijci malis neq; ad numerum neq; ad molem. quando ipſi dicũt omnes homines in ſumma viuere miſeria, neq; vitio incrementum, neq; infelicitate augmentum admittente. Neq; tamẽ hoc eſt grauiſſimum. Sed cùm Menander pro theatro dixerit, *

Summum hoc malorum humanorum eſt primordium:

nimis bona illi ægrè ferunt: quòd hoc ſit contra communẽ ſententiam. Ipſi Deum qui bonus eſt, malorum cauſam ſtatuunt. Non enim (aiunt) malum ex ſe potuit edere materia omnis expers qualitatis, & quidquid habet differentiarum, à mouente eã & informante in ſe recipiens. vt neceſſe ſit malum, ſiquidem nullam habeat cauſam, à nõ Ente proficiſci: ſin à mouente eſt principio ortum, à deo productum eſſe. Verùm Stoici, ſi arbitrantur Iouem non imperare ſuis partibus, neq; ſecundum rationem vti quauis earum: cõtra noticias communes loquuntur, & fingunt animal cuius multa membra voluntatis imperium ſubterfugiant, peculiarib. vtentia efficacitatibus & actionibus, ad quas à toto non incitentur, neq; motus principium ab eo habeant. Equidem nullum

* *Deus an malorum cauſa.*

* nullum animal ita malè est cōpactum, vt ipso nolente gradiantur pedes, loquatur lingua, feriant cornua. quorū pati pleraq; necesse est deum, si partes ipsius cùm sint vitiosi homines, iniussu eius mentiuntur, imposturas exercent, furantur, cædes perpetrant. Sin, quod Chrysippo placet, ne minima quidem particula secus habet quam iuxta Iouis voluntatem: sed animatum quoduis ea natura est, vt sic habeat & moueatur, vt Iupiter mouet, impellítq;:

Hæc iam priore vox est flagitiosior.

Tolerabilius enim erat infinitas partes dicere Ioui ob eius imbecillitatem vi facta agere multa improbè contra ipsius naturam & voluntatem: quàm nullam esse libidinem, nullū scelus, quod non Ioui autori imputandum esset. Iam mundum, ciuitatem, ciues stellas, atq; si vis etiam tribules & magistratus, nimirum etiam Solem consulem, Luciferum prętorem aut præfectum esse ciuitatis, haud scio an aliquis ab ijs ineptè dici demonstrans, possit alia etiam absurdiora * proferre de natura ab ijs dicta. Nónne contra communem noticiam est, semen maius & grandius esse eo, quod ex ipso nascitur? Naturam quidem videmus omnibus animalibus, *De semine* plantis, ac syluestribus stirpibus exigua, parca, & vix cōspectui obuia ortus magnorum initia tribuisse. an non enim è grano tritici spicam, ex acino solo vitem, è nucleo aut glande quæ auium subterfugerit, tanquā è scintilla exigua incendens procreationem, germen rubi, quercus, palmæ, aut piceæ procerissimum edere solet? Vnde etiam dicunt semen è * magna mole paulatim in paruam dispersum quia sit nominari: naturam, quòd quasi inflatio sit quædam diffusióque ab ea apertarum & dissolutarum rationum ac numerorum. Sed Stoici rursus ignem aiunt semē mundi esse, & post conflagrationem vbi semen mutauerit mundum è minore corpore & mole naturam habentem copiosam, & inanis spa- * cium apprehendentem incremento suo immensum: rursúmque mundo nato magnitudinem recedere, & collabi, subsidente in ortu ínque se contracta materia? Audire licet ipsos, & multa scripta eorum legere, cum Academicis altercantium ac vociferantium, ab his omnes res confundi indiscreta ista similitudine, duabus substantijs vnam qualitatem inesse contendentibus. Equidem nemo est hominū qui hoc non intelligat, contráq; existimet mirū esse & à ratione alienum,

alienum, si neq; palumbes palumbi, neq; apis api, neq; tritico triticum, neq; ficui formæ ficus vniuerso in tempore ita similis fieri potuerit, vt discerni nequeat. Hæc verò planè contra sensum communem sunt, quæ Stoici dicunt & fingunt, in vna substantia duas seorsim qualitates exsistere, eandémq; substantiam, quę vnam habeat peculiariter, superueniéte altera recipere & seruare æquè ambas. nam si duo aut tres etiã, quatuor & quinq; erunt, & quotquot tribuere voles vni substantiæ, dico autem non in diuersis partibus, sed omnes æqualiter in tota substantia: infinitæ erunt. Dicit ergo Chrysippus Iouem homini similem esse & mũdum, animæ prouidentiam. Ergo cùm conflagrabit mundus, Iouem (solum quippe de omnibus dijs expertem interitus) recessurum ad Prouidentiam, ibique ambos in ætheris substantia perpetuò futuros. Sed nos iam dijs dimissis, comprecati hos vt communem Stoicis sensum, mentémque cum alijs consentientem largiantur: videamus de elementis quæ sit eorũ sententia. Contra noticias communes est, corpus corporis esse locum, & corpus per corpus penetrare, vbi neutrum in se inane contineat, sed plenum in plenũ subeat, recipiatúrque ab eo quod intercapedinem in se aut spacium recipiendi ob continuitatem habeat nullum. Illi verò non vnum in vnum, aut duo, tria, vel decem contrudentes, sed omnia mundi in minimas dissecti frustula in vnum quodcunque fors obtulerit conijcientes particulas, minimóq; à sensili aientes quoduis etiam maximum obuiam factum receptum iri, audacter nouum decretum condunt, idque (vt alias solent crebrò) probãt sumtis ijs, quæ aduersus communes pugnãt notiones. Statim vero necesse habent monstrosa multa & insolentia suę disputationi adsciscere, dũ corpora tota totis commisceri aiunt. de quibus etiã hoc est, tria esse quatuor: quod alij ponunt exemplum eorum quæ ne cogitãdo quidẽ concipi possint. At Stoicis vsu venit, vt cùm vnus vini cyathus duobus aquæ cyathis permiscetur, si non deficiet sed exæquabit, (vt volunt) extendatur, & vnus duo fiat exæquatione commixtionis. Quãdo enim vnus manet, & duobus pariter extenditur, duplúmq; æquat vt in temperatione ac diffusione duorum mensuram impleat: fit vt eadem sit trium ac quatuor mẽsura. trium, quia duobus vnus admixtus est: quatuor, quia duob. permixtus vnus, duorum quantitatem

Right margin notes, top to bottom: * (beside "Hæc verò planè"), * (beside "superueniéte"), * (beside "Dicit ergo"), *Corporum penetratio* (beside "corpus corporis esse locum"), * (beside "exæquatione commixtionis"), *Mixtio.* (beside "duorum quantitatem").

titatem æquat. Hoc tam ſcitũ accidit ijs, dum corpora cor- * poribus immittunt, & cõprehenſionem eorum faciũt qualis intelligi non poteſt. Neceſſe eſt enim dum miſcẽdo inuicem ſubeunt, non continere alterum, alterũ contineri, neq; alterum recipere, alterum ineſſe: ſic enim non contemperatio, ſed contactus ſuperficierum erit, altera intrò ſubeunte, altera foris ambiente: reliquis partibus ſinceris & mixtionis * expertibus. vnum autem dilatis, ſed neceſſitate exſiſtente. Sicut poſtulãt in permixtionibus inuicem miſceri quæ miſcentur: idémque ſimul quia inſit, cõtineri, & quia recipiat, continere alterum, & vtrunque per alterum mixtione iſta tranſire, neutrum poſſe eſſe ſincerum: nullámq; partem alterutrius manere integram, ſed omnes natura alterius impleri contendunt. Huc iam illud in ſcholis tritum Arceſilai crus aduenit, cum riſu abſurdis Stoicorum inſultans. Nam ſi tota totis permiſcẽtur, quid obſtat quin crure amputato, putrefacto, & in mare abiecto cúmq; eo diffuſione permixto, nõ Antigoni modò claſſis, vt aiebat Arceſilaus, per crus nauiget, ſed etiam Xerxis CIↃ. CC. naues, cum Græcis CCC. triremibus in crure naualem pugnã obeant. Non enim deficiet progreſſus, neq; deſinet in maiori vſquam minus diffundi. alias finem habebit mixtio, extremúmq; cruris mare contingens deſperata mixtione non tranſibit in totum. Si verò totũ crus toti mari permiſcetur, nónne mehercle crus locum naualis prœlij Græcis præbebit? Verùm huic putredine opus eſt & mutatione. Si autem cyathus vnus, vel gutta vnica hinc in Ægeum inciderit aut Creticum mare, per totum miſcebitur Oceanum ac Atlanticum mare: nõ ſummã attingens ſuperficiem, ſed vſquequaque per profundum in longum latúmque diffuſa? Atq; hæc Chryſippus admittit, ſtatim in primo phyſicarum quæſtionum libro nihil inquiens impedire, quo minus vnã vini ſtilla cum toto permiſceatur mari. Ac ne id miremur, permixtione eam in totum ait *Infinitum.* pertenturam mundum. quibus quid abſurdius poſſit videri neſcio. Iam hoc quoque contra communem eſt ſenſum, neque extremum in natura eſſe corpus, neq; primum, neq; vltimum vllum in quod deſinat magnitudo corporis: ſed ſemper ſumto corpore vltra aliud dari, rémq; ſic in immenſum & infinitum protrahi. Nam neq; maiorem, neq; minorem * licebit aliam alia quantitatem cogitare, ſi partibus in infinitum

nitum

nitum progredi vtrinque contingit:atque sic inæqualitatis tollitur natura.nam vbi hęc consideratur,alterum extremis partibus deficit,alterum excedit. Sublata inæqualitate, sequitur inæquabilitatem quoque & asperitatem corporum nullam esse.Est enim inæquabilitas vnius superficiei aduersus seipsam inæqualitas, asperitas inæquabilitati adiunctā habet duriciem.quorum nihil relinquunt,qui nullum corpus extremo finiunt,sed omnia multitudine partium in infinitum producunt. At enim quî non est euidens hominem è pluribus quàm digitum, mundum quàm hominē constare partibus. hoc quidem sciunt & intelligunt omnes, nisi si Stoici fiant:Stoici facti,contra dicunt atq; sentiunt nō esse plures hominis quàm digiti, mundi quàm hominis partes. Nam ad infinitum sectio eorum redigit corpora.infinitorū autē nullum plus est aut minus altero, neq; se multitudine inuicem excedunt, aut desinent partes residui secari & ex se multitudinem præbere. Quomodo se ex his euoluunt perplexitatibus? artificiosè admodum & strenuè. Dicit enim Chrysippus,interrogatos nos an ex partibus constemus, & quot illæ sint,quibus & quot è partib. conflatæ, distinctione vsuros:vt ponamus grandiores,è capite scilicet,thorace, & cruribus nos dicentes constare. hoc enim esse omne id de quo tam solicitè quæritur. Si verò interrogationes ad extremas vsq; partes deducantur,nihil(inquit)tale est opinandū, sed dicendum neq; è quibusdam, neq; ex tot vel tot, neque è finitis,neq; ex infinitis eas compactas portionibus. Ac videor mihi ipsius hæc verbis exposuisse: vt perspicias quomodo communes defenderit noticias: iubens nos intelligere corporum vnumquodq; neq; ex quibus,neq; ex quotquot, neque ex infinitis,neque è finitis constare partibus. Nam si vt inter bonum & malum medio loco est indifferens, ita etiam finito infinitóq; aliquid interuenit: hoc quale esset docendo soluenda erit quæstio.Sin vt non æquale statim inæquale,& non interiturum interitus expers, ita non finitum etiam illico infinitum esse intelligimus: perinde est, ni fallor,corpus dicere compositum neq; ex finitis neque ex infinitis, atque ratiocinationem affirmare constructam esse neque è veris neque è falsis sumptionibus: neque * His iuuenili quadam temeritate hæc adijcit, Pyramide è triangulis constante,latera iuxta commissuram inclinantia inęqualia,

Inter æquale & inæquale an mediũ.

qualia, non excedere tamen, quatenus vnum alio maius fit. Sic ille noticias tuetur. Si enim est aliquid maius & non superat, erit & minus quod non deficiat. erit ergo inæquale quod neq; superet neq; excedatur: hoc est, erit æquale nõ æquale, maius non maius, minus nõ minus. Porrò autem vide quomodo occurrerit Democrito, physicè & prudenter quærenti, si conus ad basin plano secetur, quid iudicandũ sit de segmentorum superficiebus, æqualésne fiant an inæquales? si enim fint inæquales, conum reddent inæquabilem, multas nactum graduum in morem incisuras & asperitates. sin æquales, erunt segmenta æqualia, videbiturq; cono euenire quod est cylindri, nempe ex æqualibus, non inęqualibus constitui circulis, quod est absurdissimum. Heic vt argueret Democritum ignorationis, superficies ait neq; æquales fieri neque inæquales, sed corpora inæqualia, quia superficies eorum neq; æquales sint, neque inęquales. Equidem legem hanc ponere, superficies si nõ sint æquales, corpora quoque esse inæqualia, hominis est mirãdam sibi scribendi quidquid in mentem venerit sumentis licentiã. Contrà enim ratio & euidentia docent, inæqualium corporum inæquales esse superficies, maiorémq; maioris: nisi debeat excessum quo minorem superat carentẽ superficie habere. Nam si nõ exceduntur minorũ superficies à maioribus, sed hæc prius deficiunt: erit corporis termino finiti pars absque termino & infinita. Si enim dicat quod coactus sic * Quas enim metuit coni incisuras, eas scilicet non superficierum sed corporum efficiet inæqualitas. Ridiculum itaq; superficieb. ademtam inæquabilitatem relinquere, in ipsis corporib. monstratam. Sed si in eo quod positum fuit maneamus, quid magis repugnat communib. notionibus, quã talia fingere? Quippe si ponamus superficiem superficiei neq; ęqualem esse neq; inæqualem: magnitudinem quoq; magnitudini, numero numerum dicemus neq; æqualem esse neque inæqualem. cùm quidem quod neutrum & inter hæc medium sit, dicere aut cogitare non possimus. Ad hæc si superficies sunt neq; æquales neq; inæquales, quid obstat quin circulos quoq; neq; æquales, neque inæquales statuamus: ac proinde etiã eorum diametros, tum angulos, triãgulos, parallelogramma, parallelepipeda, corpora? Nã si longitudines sunt inuicẽ neq; æquales neq; inæquales: erunt etiã pon-

*

dera

dera, ictus corpora. Quî ergo audēt inuehi in eos, qui Communitates introducunt, & quædam indiuidua & pugnātia, quæ neq; moueantur neq; quiescant ponunt? cùm ipsi huiusmodi pronunciata falsa esse dicant, Quæ non sunt ęqualia, sunt inæqualia: &, Hæc non sunt æqualia inter se, sunt ergo inæqualia. Quoniam verò dicit Chrysippus esse quippiam maius quod tamen non excedat minorē quantitatem, quæri haud iniuria potest, an inuicem applicata ea quadrent. nam si quadrant, quomodo alterum altero erit maius? si non quadrent, quî non oportebit alterū excedere alterum superari: quia neutrū est, & non congruet cum maiore, aut etiam congruet maius esse alterum. Necesse enim est in tales difficultates deuolui eos qui communibus non stant notionibus. Iam his aduersatur illud, Nihil à quoquā tangi. neque minùs hoc, Corpora se inuicem, sed nihilo tangere. Id autē necesse habent admittere ij, qui non relinquūt minimas corporis partes: sed si quid eius quod videtur tangere priùs sumunt, & nunquam illud vlteriùs producendo finem fieri. Quod ergo maximè ij indiuiduorum corporum patronis obijciunt, hoc est: quod neq; totorum cōtactum, sed permixtionem facit. illud autem fieri non potest, cùm indiuidua nullas habeant partes. At quomodo non ipsi in hoc ipsum incidunt, nullam extremam aut primam partem relinquentes, dū tangi tota corpora à totis extremitate aliqua, non parte aiunt? Extremitas verò corpus non est. Ergo corpus incorporeo tanget corpus: rursumq; non tanget interueniente inter ipsa incorporeo. Si tanget, aget quoque aliquid, & patietur incorporeo corpus. est enim ea corporū natura, vt contactu inuicem agant ac patiantur. Quod si tactum corpus incorporeo habet, contactum quoq; habebit, & commixtionem, & coalitionem. Rursus enim in coalitionibus & commixtionibus, aut manebunt aut non manebunt extremitates corporū, sed peribunt: quorum vtrunque contra notionem est. Interitus nimirum & ortus incorporeorum ne ipsi quidem concedunt. Cōmixtio & coalitio corporum suis cōtentorum extremitatib. fieri nequit. nam terminus definit & cōstituit corporis naturam: commixtio nisi partium iuxta partes appositionē eo nomine intelligas, tota confundit ea quæ miscentur. sicut hi dicunt, interitus extremitatum in mixtione ponendi sunt, in dissidio ortus.

De contactu.

* * * *

Hæc verò nemo facile animo conceperit. Enimuerò quò corpora inuicem tanguntur,eodem etiam premuntur,collidũtur & conteruntur inuicem. Hoc autem ab incorporeo fieri non poteſt, neq; cogitandum eſt. Sed hoc eſt,quo nos cogunt ſic intelligere. Si globus planum in puncto tangit,vtiq; puncto etiam voluetur per planũ.& ſi minio inducta ſit ſuperficies,miniatam in ſuperficie plana imprimet lineam:ſi candens,vret planũ. cæterùm incorporeo colorari aut vri corpus,eſt contra communem ſenſum. Quod ſi cryſtallinam aut figlinam ſphæram imaginemur ab alto in planum lapideum deferri: abſurdum dictu eſt eam non confractum iri,ictu in ſolidum & durum impactam: abſurdius autem,confringi eam extremitate & puncto incorporeo incidentem.Igitur vndiq; eorum de incorporeis & corporibus prçſumptiones turbantur,aut potiùs tolluntur,cùm multa ijs annectant impoſſibilia. Cõtrarium eſt cõmuni noticiæ,

De tẽpore. Tempus eſſe futurum,& præteritum præſens tempus nõ eſſe:ſed quod modò & nuper fuit,id ſubſiſtere: ꝙ nũc eſt,prorſus nihil eſſe. Atqui Stoicis accidit vt ſic ſtatuant, dum minimum tempus negant,neq; Nunc indiuiduum eſſe concedunt:ſed quidquid vt præſens ſumere aliquis putet ſe & intelligere, eius partem præteritam , partem futuram eſſe dicunt:nullámq; ſubſiſtere aut manere particulam præſentis, quando cùm adeſſe dicitur, altera pars eius in præteritum, altera in futurum diſtribuitur. Ergo de duobus alterum fit: vt aut poſito tẽpus fuiſſe & tempus fore,negemus eſſe tempus: aut tempus præſens ſit, cuius pars iam inſtiterit, pars inſtituta ſit.dicamúſq; eius quod iam eſt aliud fore, aliud iã elapſum eſſe.& Nunc,diuidi in prius ac poſterius: vt Nunc ſit quod nondum eſt, & quod non adhuc eſt. non enim eſt nunc id quod præterijt, & nondum eſt nunc id,quod futurum ſit. * diuidentibus dicere ipſis,quòd & * & luminis altera pars præterito anno,altero appetente. & eorum quæ ſimul ſunt,alterum prius , alterum poſterius. Nihilo enim tolerabiliores ſunt eorum labores,confundentium iſthæc, Nondum iam nunc,non amplius,nunc,non nunc. Reliqui omnes homines Modò & Paulo pòſt,vt diuerſas à Nũc temporis partes,quarum alteram Nunc ſequatur,alteram præcedat,ſtatuunt,atque intelligunt. Archedemus verò principium quoddam & ſymbolam elapſi imminentíſque eſſe

Nunc illud ſtatuens: imprudens, vt apparet, vniuerſum tempus ſuſtulit. Quippe ſi nunc non eſt tempus, ſed terminus temporis: omnis autem portio temporis talis eſt, quale ipſum Nunc: videtur vniuerſum tempus nullam habiturum partem, ſed omnino in terminos, ſymbolas, ac momenta diſſolutum iri. At Chryſippus artificioſiorem cupiens diuiſionem inſtituere, in libro de Inani, & alijs quibuſdam, præteritum & futurum tempus non ſubſtitiſſe, ſed ſubſiſtere ait, ſolum præſens ſubſiſtere: in tertio, quarto, & quinto de partibus idem præſentis temporis ait alteram partem præteritam eſſe, aliam futuram. Ita fit, vt tempus ſubſiſtens diuidat in non ſubſiſtentes partes: nihílque ei quod ſubſiſtit, atque adeò tempori, relinquat ſubſiſtens. ſi quidem præſentis nulla eſt pars niſi futurum & præteritum. Ergo tempus ita conſiderant ij, vt qui aquam amplecti volunt, quanto magis premunt, tanto magis ſubterlabentem. Quæ autem ad actiones & motus pertinent, talia ſunt, vt omnibus modis euidentiam confundant. Nam neceſſe eſt, ſi Nunc in præteritum & futurum diuiditur, id quod mouetur nunc, partim motum eſſe, partim motum iri: terminum verò & principium motus ſublatum eſſe, nihílque primò, nihil vltimò factum dici poſſe, ac proinde tempore ſic in actiones diſtributo, nihil in his fore primum aut vltimum. Etenim ſicut præſentis temporis partem præteritam, partem futurā dicunt: ſic eius quod agitur partem actam eſſe, partem actum iri dicetur. Quando ergo cœperunt, quādo finientur hæc, Prandere, ſcribere, ambulare: ſi quicunque prandet, pranſus iam partim eſt, partim prandebit: & omnis ambulans, partim ambulauit, partim ambulabit? Illud omnium quæ dici poſſunt eſt grauiſſimum, quod ſi is qui viuit, vixit etiam & viuet, vita neque initium habet neq; finem. Sed quilibet noſtrûm, vt apparet & natus eſt nullo viuendi facto initio, & morietur viuere non deſinens. Nam ſi nulla eſt pars vltima, ſed viuenti ſemper aliquid in futurum reſtat: nunquam falſum hoc erit, Viuet Socrates, quandiu verum erit, Viuit Socrates. Falſum itaque ſemper erit hoc, Mortuus eſt Socrates. Proinde ſi hoc, Viuet Socrates, verum erit per infinitas * temporis partes: in nulla temporis parte verum erit hoc, Mortuus eſt Socrates. At enim quis erit actionum finis? quando deſinet agi aliquid, ſi quoties verè dicitur aliquid

agi, toties etiam verum est actum iri? Mentietur nimirum qui dicet Platonem scribendi & disserendi finem facturum: si de disserēte nunquam falsò dicitur fore vt disserat, & scripturum esse de scribente. Praeterea autem eius quod fit nulla pars erit, quae non iam aut fuerit aut futura sit, hoc est aut praeterita aut ventura. Caeterùm praeteritorum & futurorum nulla est sensio. proinde nihil omnino sentietur. Quod enim praeterijt aut futurum est, neq; videtur, neq; alio vllo percipitur sensu. quod praesens est, itidem videri non potest, cùm sit diuisum in praeteritum & futurum. Equidem ipsi grauiter accusant Epicurum, violaríque ab eo communes aiunt noticias, quòd aequalem corporibus motum tribuat, nullúmque altero celerius haberi sinat. Atqui multo hoc est peius, longiúsq; à communib. recedit noticijs, nullam rem alterius motum posse assequi:

Non sit tarda celer testudinis impete summo
Adrasti sectetur equus vestigia. ----

Infinitū. vt est in prouerbio. Est autem necesse hoc fieri, cùm res promoueantur, interualla autem, per quae mouentur, in infinitum secari de Stoicorum opinione possint. Nam si solo iugero testudo equū antecedat: qui hoc in infinita secant, ambo autem animalia ratione prioris & posterioris mouent, nunquā celerrimum ad tardissimum perducent: semper tardiore aliquod addente suo progressui interuallo, cùm spacia sint in infinitum diuisa. Iam è patera aliqua aut calice si effundatur aqua, nunquam omnem effusum iri, quomodo * non aduersatur cōmuni sensui, aut quî non est consequens eorum quae ipsi dicunt? Nam motum in priora eorum quae in infinitum secantur, nemo intelligere potest cōsummari: sed semper aliqua restabit pars vt omnis effusio, omnis lapsus, & fluxus humoris, motus solidi, casus grauis maneat

De incremento. imperfectus. Multa alia eorum absurda praetermitto: ea tantùm attingens, quae sunt contra cōmunes noticias. Disputatio de incremento antiqua est, quam etiam ab Epicharmo tractatam Chrysippus ait. Cùm autē Academici putent obscuritatum explicatus non admodū faciles aut in promptu esse sitas: multis eos incusat, vt qui cōmunes noticias perimant * non modò contra notiones tuentur, sed porrò etiam sensum peruertunt. Oratio enim simplex est, & assumptiones concedunt ipsi, Substantias omnes singulares fluere &

re & ferri, vel quod ex ipsis aliquid emittant, vel alicunde aduentantia recipiant. quibus verò fit accessio & decessio numeris aut multitudinibus, eadē non manere, sed alia fieri accessionibus dictis substantia mutante. Neq; verò iure, sed vi hoc consuetudinem obtinuisse, vt mutationes istę incrementa & decrementa dicerentur: cùm debuerint potiùs ortus & interitus appellari, quia de statu in aliam expellunt naturā. augeri & minui, adfectiones corporis esse subsistentis & permanentis. His hunc ferè in modum dictis ac positis, quid postulant patroni euidentiæ isti, & normæ communium sententiarum? Vnumquenq; nostrûm duplicem esse, & geminum. non quo pacto poetæ Molionidas finxerunt quibusdam partib. concretos, quibusdam diuulsos. Sed duo habere quēuis corpora, non colore, non figura, non pōdere * aut loco differentia. quæ cùm nemo hominum antè conspexerit, illi primi hanc compositionē, duplicitatem, & ambiguitatē perspexerunt. Scilicet vnumquenq; nostrûm duo esse subiecta: quorum alterum sit substātia, alterum *. alterúmque in perpetuo sit fluxu & motu, incrementi decrementiq; expers, & omnino nunquam sui simile manens. alterum maneat, augeatur, decrescat, omniáq; contraria priori patiatur, cognatum, concinnatum, & confusum: neq; discrimen illud vllo sensu posse percipi. Sanè Lynceus ille dicitur visu per saxum & quercum penetrasse. & quidā in specula Siciliæ sedens numerauit Carthaginiensium naues è portu enauigantes, diei noctisq; cursu inde distantes. Callicrates & Myrmecides fabricati dicūtur esse currus, qui ala muscæ tegerentur, & in sesamo insculpsisse versus Homericos. Hanc autē in nobis diuersitatem & discrimen hoc nemo aperuit: neq; sensimus nos duplices esse, vna parte semper fluentes, altera ijdem ab ortu ad mortē vsq; manentes. Simpliciùs ego loquor, cùm ipsi quatuor faciant subiecta singulorum, aut potiùs vnumquenq; nostrûm quatuor statuant esse. Sufficiunt duo ad absurditatem monstrandam. Quando enim Pentheum audientes in tragœdia dicentem,

Homo duplici corpore.

Ego me duos videre iam Soles puto,
Duplicesq; Thebas,---

Eurip. Bacch.

non videre, sed visu aberrare dicimus eum emota mente: cur non valedicamus istis, qui non vrbem aliquam, sed omnes homines, animalia, arbores, vasa, instrumenta duplicāt atque

atque gemina ponunt? vt qui non intelligere nos, sed delirare cogant. Atque hoc quidem loco fortaſſe venia dari eis poteſt, diuerſas ſubiectorum naturas ſingentibus: cum nulla alia appareat machina, qua (id quod vnicè contendunt) ſeruare & tueri poſſint incrementa. Qua verò cauſa moti, aut quas alias à ſe poſitas ſententias exornantes, in anima fabricentur corporum differentias atque ideas tantùm nō innumeras, non facilè quiſquam dixerit: niſi hoc res eſt, quòd communes & receptas ſententias migrare iubentes, aut potiùs planè abolentes & perdentes, alias introducunt peregrinas & alienas. Per enim abſurdum eſt, quòd virtutes, vitia, artes, memorias omnes, viſa, affectiones, incitationes, & aſſenſiones cùm faciāt corpora: nullibi locum ijs ſtatuentes, in corde vnicum ijs relinquūt meatum puncti magnitudine, eóq; contrudunt animi principem partem, à tot circumuentam corporibus, quorum magnus numerus eos etiam ſubterfugit, qui exactè vnum ab altero ſe diſcernere poſſe putauerunt. Non modo autem corpora his adſcribere, ſed facere etiam animalia ratione prædita: tantúmq; examen animalium non amicum, neque manſuetum, ſed turbam ſua malitia actionibus reluctantem & Conſuetudini

Habitus Stoicis animalia.

* Illi verò non virtutes modo & vitia aiunt eſſe animalia: neq; motus animi tantùm, puta iram, inuidentiam, ægritudinem, gaudium quod de aliorum percipitur miſeria, comprehenſiones, imaginationes, ignorationes: neq; etiam artes duntaxat, vt cerdonum, & fabrorum ærariorum: ſed vltra hæc, etiam ipſas actiones corpora & animalia faciunt. ambulationem puta, ſaltationem, ſuppoſitionē, compellationem, conuitium. Horum conſequens eſt, riſum quoq; animal eſſe, ac fletum: ac proinde tuſſim etiam, ſternutationem, gemitum, ſputi & mucinarij eiectionem, & alia id genus ſatis nota. Neq; eſt quod ratiocinatione paulatim progrediente perexigua huc adduci ſe indignè ferant. cùm meminiſſe debeāt Chryſippum in primo naturalium quæſtionum hac vſum inductione: Nónne nox corpus eſt? veſpera autē, diluculum, & medium noctis corpora non ſunt? Dies autē corpus eſt, ergo & Kalendæ corpus ſunt, & Nonæ, & Idus, & Prid. Kalen. & corpus eſt etiam menſis, & æſtas, & autumnus, & annus? Cæterùm iſta quidē illi contra cōmunes contendunt præceptiones. Hæc vero iam præter ſuas ipſorum

rum sententias, quòd calidissimum frigore circumfuso, & tenuissimarum quod sit partium cōdensatione gigni affirmant. Nimirum enim anima calidissima est, & tenuissimarum partium. Hanc tamen illi circumfuso frigore, & densatione corporis, spiritum veluti quadam ferri induratione coactam aiunt de naturali animalem fieri. Quin & Solem aiunt factum esse animatum, cùm humor eius in ignem intellectu prędıtū mutaretur. Tempestiuū verò est Solem cogitare circumdata refrigeratione natum. Xenophanes quidem narrante quodam vidisse se anguillas quæ in calida vixerent aqua: ergo, respōdit, eas in frigida elixabimus. Stoicis verò hoc consequens est, Si circumfuso frigore calorem generant, & condensatione leuitatem: vt vicissim frigida calore, & grauitatem laxatione efficiant. Siquidem proportionis aliquam volent habere rationem * notiones: substantiam & ortum nónne cōmunibus contrarium notionibus ponunt? Notitia enim, quædam est imaginatio. Imaginatio impressio formæ in anima. animæ natura, exhalatio: quam in formam redigi & effingi operosum est ob raritatem: vt aūt receptam conseruet informationē, fieri nequit. Nam ortus & nutrimentum eius cùm sit ex humido, subuectionem habet & consumptionem continentem. & exhalationis cum aere commercium, semper nouam facit exhalationem, quæ suo de statu decedat & mutetur à canale, per quem materia extrinsecus subit, rursumque exit. Faciliùs enim aliquis imaginetur fluxum habentis aquę, figuras, formas & species conseruantis ac perferentis: quàm spiritum qui per exhalationes & humores elatus, alio cōtinenter extrinsecus, eóq; alieno spiritu contemperetur. Verùm Stoici * adeò sese ipsi non audiunt: vt cùm notitias definiant esse aliquas reconditas intelligentias: memorias autem constantes quasdam & habitus similes impressiones: scientias etiam penitus defigāt, vt omnis erroris & mutationis securas: hisce pro fundamento deinde & sede sübsternāt lubricam, dissipabilem, sempérque in motu versantem & fluentem naturam. Iam elementi & principij notio apud omnes ferè homines hæc est insita: simplex id esse, sincerum, compositionis expers. Non enim id principium est aut elementū, quod mixtum est: sed ea, ex quibus mixtum constat. At verò illi deum, quem principium statuunt, corpus aiunt esse mente prædi-

* *De anima.*

Deus Stoicorum.

præditum, mentémque in materia verſantem: non ſimplicem eum, neq; purum, ſed ex alio & per aliud eſſe pronunciantes. Materia quidem ipſa per ſe rationis expers & qualitatis, ſimplicitatem habet, & principio congruentem naturam. Deus autem, ſiquidem non caret corpore & materia, huius tanquam principij eſt particeps. Nam ſi materia & ratio idem ſunt: haud rectè materiam rationis vacuam dixerunt. ſi diuerſa ſunt, vtrorumq; iam deus quaſi diſpenſator erit, & non ſimplex res, ſed compoſita: vt qui ad intelligentiam corpus è materia adſciuerit. Quatuor autem illa corpora, terram, aquam, aerem, & ignem prima nominantes elementa, neſcio quomodo partim pura & ſimpli-

Elementa.

cia, partim compoſita & mixta faciunt. Terram enim norunt & aquam neque ſeſe neq; alia continere, ſed cõmunicatione aereæ & igneæ facultatis vnitatem conſeruare. aerem vero & ignem cùm ſeſe ob robur ſuum continere, tum reliquis etiam permixta, vim eis, permanſionem, & ſubſiſtentiam cõferre. Quomodo igitur terra aut aqua elementum ſit: ſi neq; ſimplex, neq; primum, neq; ſeipſo fretum aliquid eſt, ſed ſemper aliquo indiget externo à quo ſubſtãtia eius cõtineatur atque conſeruetur. Nam ne ſubſtantiæ quidem nobis reliquerunt. ſed multum habet turbarum & obſcuritatis id quod de terra tradunt. * alicuius ipſa per ſe. At quomodo aere opus habet ipſam compingente, & continente, ſi per ſe eſt? Non iam terra per ſe erit aut aqua. ſed aer materiam hoc modo cogens & denſans terram efficit, alio modo diſſoluens & emolliens, aquam. Neutrum itaq; horum eſt elementum, cùm ſit aliud, quod ambobus ſubſtantiam & ortum præbuit. Porrò autem ſubſtãtiam aiunt & materiã qualitatib. ſubſiſtere, atq; ſic ferè definiunt: rurſum qualitates ita etiam corpora faciunt. Hæc verò valdè ſunt conturbata. Nam ſi peculiarem ſubſtantiam habent qualitates, ob quam corpora dicuntur & ſunt: nõ indigent alia ſubſtantia, cùm habeant ſuam. Si verò hoc illis tantùm ſubſiſtit commune, quod ſubſtantiam ipſi & materiam appellant: liquet corporum eas fieri participes, non eſſe corpora. quod autem ſubſiſtit & in ſe recipit, neceſſe eſt differre ab iis quæ recipit & quæ ſubſiſtit. Illi verò dimidium vident. Materiam enim qualitatis expertem dicunt: qualitates porrò materię expertes dicere nolũt. At quî poteſt corpus

pus absque qualitate facere, qui qualitates sine corporibus non intelligit. Quæ enim ratio corpus cum omni qualitate connectit, non patitur intellectũ corpus vllum sine qualitate attingere. Aut igitur qualitatem incorpoream negās etiam materiam qualitatis expertem esse inficiari videtur: aut alterum ab altero secernens, vtraque inuicem separat. Quam verò nonnulli eorum prætexunt rationem, materiam qualitatis vacuam dici, non quòd omni sit spoliata qualitate, sed quia omnibus prædita qualitatibus, maximè communi sensui repugnat. Nemo quippe id qualitatis exsors intelligit, quod nullius qualitatis non sit particeps: neque ab affectione immune id, quod ea est natura vt omnia pati possit: neque immobile, quod omnibus modis moueatur. Illud autem solutum non est, etiam si semper cum qualitate intelligatur materia, aliam eam intelligi, & differentem à qualitate.

* * *

PLVTARCHI DE GENIO SOCRATIS, *Liber.*

ARCHIDAMVS. Pictoris cuiusdam, Caphisia, verba recordor, quę is de spectantibus pictas tabulas pronunciauit neq; ineptè, & cum quadam similitudine. Aiebat enim rudes & artis ignaros spectatores similes esse eorum, qui magnam simul turbam salutant: scitos autem & artificij studiosos eorũ, qui singulatim obuios compellarent. illos nimirũ non exactè in artificum opera inspicere, sed informatam quandam eorũ concipere imaginem: hos iudicio partes operis perlustrantes, nihil inspectatum, nihil non obseruatum relinquere eorum quæ vel bene vel malè facta sunt. Existimo aũt de seriis etiam actionib. ignauis sufficere eam cognitionẽ, si summam rei exitúmq; audiant. qui verò liberali & rerum pulcrarum studioso animo ad virtutem tanquam magnam artem spectandam factus est, eum magis delectari singulis examinandis: quòd sentiat in euentis multa Fortunæ esse cum virtute communia: * causas autem eorum, virtutisque per singulas rei gerendæ partes certamina, prudentémq; in periculis audaciam libẽter animaduertat. De horum spectatorum numero nos quoque

Historia cognitio.

quoque esse existimans, rogo totam ab initio rem vt gesta, qui sermones habiti * fieri * præsente. nam huius auditionis gratia ne Thebas quidem proficisci grauarer: nisi iam nunc Atheniensibus viderer iusto amplius Bœotis studere. CAPH. Oportebat sanè, Archidame, in tuam gratiam, qui rem gestam tãto studio cupis cognoscere, me etiã posthabito (vt ait Pindarus) negocio huc ad narrandum venire. nunc cùm legationis causa adsim, ociúmque suppeditet dum responsum à populo accipimus: si relucter, inciuilitérque me geram aduersus tam æquanimum & amicum auditorem, videar mihi antiquum illud & iam elanguescens crimen, quo Bœotis exprobratur quòd ad colloquendum difficiles se præbeant, renouare. * apud Socratem vestrum. nos autem cum duobus sacris properantes sic apparuimus. Sed vide an iis qui vnà adsunt, audire tantas res orationésque sit tempestiuum. non enim breuis erit narratio, cùm tu orationes quoque habitas ei velis inseri. ARCH. Ignoras ô Caphisia istos. & quidem digni sunt notitia, bonis nati parentibus, & nobis familiaritate iunctis. Hic est Lysitheides Thrasybuli sobrinus. iste Timotheus Cononis F. hi Archini filij: cæteri omnes de nostro sunt sodalitio: vt scias theatrum tibi beneuolum & auditioni aptum esse paratum. CAPH. Bene narras. Sed quódnam narrandi istas res oportunum sumemus initium? ARCH. Nos, Caphisia, ferè nouimus quis Thebarum fuerit status ante exsulum reditum. Nam quomodo Archias & Leontides Phœbidæ Spartano cùm persuasissent vt Cadmiam (arx ea Thebarum est.) pacis tempore & fœderis occuparet, alios ciuium eiecerint, alios metu repressserint, ipsi summam rerum per vim & iniustè gerentes: nouimus, vt qui heic Melonem & Pelopidam priuato exceperimus hospitio, & quamdiu hi exsulauerunt adsiduè vnà versati simus: porrò vt Lacedæmonij Phœbidam multauerint propter occupatam Cadmiam, & à ducendo ad Olynthum exercitu abstinuerint, Lysanoridáque in eius locum cum duobus aliis misso arcem maiori tenuerint præsidio: audiuimus. Resciuimus etiã Ismeniam statim post factum de ipso iudicium morte nõ optima sublatum: Gorgida hæc exsulibus huc omnia per literas nunciante. Itaq; tibi restat narratio de reditu amicorum, vtque tyrannos oppresserint. CAPH. Enimuerò iis ipsis diebus,

Thebanarum rerũ status Pelopidæ ætate.

Archidame, omnes conspirationis socij solebamus in domo Simmiæ conuenire, qui è vulnere quodam in crus accepto cōualescebat, ac de rebus necessariis colloqui: palàm autem disputationibus & philosophādo tempus terere: sæpenumerò, vt suspicione res vacaret, vnà perducentes Archiam & Leontidam, non admodum alienos ab huiusmodi exercitatione. Nam Simmias longum tempus peregrinatus & apud exteros vagatus paulo antè redierat Thebas, plenus omnis generis fabularum & narrationum barbaricarum. Itaque Archias, vbi erat ociosus, libenter eum audiebat, inter adolescentes adsidens: malebátque nos literas tractare, quàm obseruare ipsius actiones. Ea verò die, qua constitutum erat vt tenebris ingruentibus exsules clàm ad mœnia adessent: quidam huc venit missus à Pherenico, nemini inter nos (dempto Charone) notus. is nunciat, exsulum XII. ætate reliquis minores cum canibus apud Citheronem venari, sub vesperam huc venturos, seque missum vt hoc prædiceret, ac quis domum præbiturus esset venientibus cognosceret, in qua occultarentur, vt ea indicata statim eò se possent recipere ipsi. Hæsitantibus nobis, & deliberantibus, ipse Charon domum se præbiturum promisit. Atque is quidem nuncius statim ad exsules redire properabat. Meam autem manū Theocritus vates vehementiùs premens, & Charonem intuens prætereuntem: Hic, aiebat, philosophus non est Caphisia, neque institutus singulariter & accuratè vt frater tuus Epaminondas: vides tamen vt natura per leges ad honestatem ducente, vltrò maximum pro patria subit periculum. Epaminondas autem, qui se omnibus Bœotis ad virtutem rectiùs instructum putat, segnis est, animique remissi * tantum, quæ meliorem ei occasionem ad hoc nato & parato, rectè sic vsurus. Tum ego, Alacerrimè, inquam, Theocrite: nos, quod decreuimus, agamus. Epaminondas autem non persuadens nobis præstare hanc actionem omittere, quæ ipsius est sententia: haud iniuria refragatur, ad societatem eorū ad quæ factus non est, neque ea probat, vocatus. Nam neque medicū sine ferro & igne promittentem se morbo medicaturum modestè feceris si ad secandum & vrendum adigas: * igitur & is * nimirum, neq; per ciues * incertum, sed & ciuili sanguine ac cædibus vrbem liberare volentibus, socium se facinoris

Epaminondæ sententia de patria liberanda.

præbere Epaminondas recusat. & quoniam plerosque non pertrahit in suam sententiam, nósque hanc viam ingressi sumus: vult vt ipsum cædis purum atque innocentem sinamus suis intentum esse occasionibus, cum iustitia vtilitatem consectaturum. Non enim rem suis se contenturam finibus: Pherenicum quidem fortassis & Pelopidam in sontes maximè & malos impetum facturos: Eumolpidam autem & Samiadã, homines ardentissimæ iræ, & audaces, nocturnam adeptos licentiam, gladios non antè deposituros, quàm totam vrbem cædibus impleuerint, & multos præcipuos viros interfecerint. Hæc me cum Theocrito colloquente inaudiens Anaxidorus, ponè enim * & Lysanoridam Spartanũ à Cadmia velusi eòdem pergentes, quò nos contendebamus. Itaq; gressum inhibuimus. Archias autem Theocritum ad se vocans, & ad Lysanoridam seorsim adducens, diu collocutus est, paululum à via cùm declinassent iuxta Amphium: ita vt anxiè nos vereremur, ne ad eos suspicio aliqua aut indicium esset delatum, de quo Theocritum percunctarentur. Interim Phyllidas, quem nosti, Archidame, polemarchi magistratum tum gerenti Archiæ scribam fuisse, qui exsules venturos nôrat, & conspirationis erat socius, me manu more suo apprehensum, cùm palàm gymnasia & vrbem dicteriis impetiuisset, procul ab aliis abductum interrogat de exsulibus, an ad diem dictum præstò essent futuri. cúmque ego ita esse respondissem, Rectè ergo, inquit, ego conuiuium institui hodie, Archiam inuitaturus, & inter pocula facilem captu iis exhibiturus. Optimè, inquam ego, mi Phyllida: & operam da, vt vel omnes, vel plerosque hostium in vnum cogas. Id verò, aiebat ille, non facilè, adeóque impossibile factũ est. nam Archias sperans tunc quandam nobilem matronam ad ipsum venturam, non vult Leontidam interesse. itaque bifariam nobis secundum domos sunt nostri diuidendi. Archia enim simul & Leontida oppressis, puto reliquos aut fuga se subducturos, aut domi quietè contenturos, ac bene secum agi existimaturos, si securis esse concedatur. Ita, inquam ego, agemus. Sed quid hoc rei est, de quo cum Theocrito colloquuntur? Non planè noui, ait. audiui autem si-
* gna & vaticinia sinistra Spartæ obtigisse. * Phidolaus Haliartius occurrens: paululum, inquit, exspectare vos heic iubet Sim-

bet Simmias. intercedit enim opera Leontidæ pro Amphitheo, vt mortis supplicium ei decretum in exsulium mutetur petens. Tum Theocritus: Tempestiuè, inquit, & veluti dedita opera. volebam enim scire quænam inuenta, & omnino quæ facies Alcmenæ sepulcri apud vos aperti esset: siquidem tu quoque interfuisti, cùm Agesilaus eò misit, qui reliquias Spartam transferrent. Interfui verò, inquit ille: & * valdè indignans ac quiritans aduersus ciues, ab iis intus relictus sum. Inuenta est igitur corporis armilla ærea nõ magna, & duæ amphoræ figlinæ, terram cõtinentes intus iam præ vetustate in saxum concretam * monumenti * tabula ærea, literas continens permultas, & admirandas, vtpote vetustissimas. agnosci enim non potuerũt, quanquam abluto ære exstarent: sed forma peculiaris fuit & barbarica, Ægyptiis maximè similis. itaque etiam Agesilaus exempla earum regi Ægyptio misit, rogans vt sacerdotibus exhiberet, si fortè ij possent intelligere. Verùm de his fortè Simmias aliquid nobis potest indicare, qui ob philosophiam frequenter isto tempore sacerdotes conuenit. Haliartij verò magnam illam sterilitatem & paludis exundationem non fortuitò putant accidisse: sed ira numinis aduersum ipsos, quòd effodi sepulcrum passi essent. Et Theocritus paululum moratus: Videtur, inquit, ipsis quoque Lacedæmoniis succensuisse genius, quod ostenta monstrant, de quibus modò nobiscum sermones contulit Lysanoridas. & is nunc proficiscitur Haliartum, rursum terra ingesta sepulcrum obruturus, ac parentaturus Alcmenæ & Aleo iussu oraculi cuiusdam: cùm quidem nesciat quis ille sit Aleus. reuersus autem quæret Dirces sepulcrum, Thebanis ignotum, exceptis qui magisterium equitum gesserunt. nam magistratu eo decedens successorem solus eò noctu adducens id ostendit: ibique sacrificiis quibusdã sine igne factis, quorum vestigia confundunt & abolent, per tenebras discedunt atque à se inuicem separantur. Ego autem * quidem ô Phidolaë * probè eos inuenturos existimans. Exsulant enim plerique eorum qui magistri equitum fuerunt, secundum leges, immò omnes, Gorgida dempto & Platone: quos non conabuntur interrogare, metu ipsorum. Qui verò nunc præfecti sunt in Cadmia hastam & sigillum ad se recipiunt, nescientes vel vnde * Hæc

Alcmenæ sepulcrũ.

*
*
*

cùm

cùm dixiſſet Theocritus, Leontidas cum amicis exiit. Nos autem ingreſſi Simmiam conuenimus, ob infectam (vt videbatur) rem ſolicitum admodum ac mœſtum, in lecto ſedentem. Oculos enim conijciens in omnes nos, Dij boni, *Tyrannis.* aiebat, quàm feri & barbari ſunt mores iſti? Ergo non præclariſſimè Thales ille priſcus, cùm longo pòſt tempore à peregrinatione domum rediiſſet, amicis interrogantibus quid maximè rarum vidiſſet, reſpondit, Senem tyrannum? Nam etiam is, ad quem nulla priuatim iniuria peruenit, ipſam importunitatem & aſperitatem tyrannidis ægrè ferens, inimicus ſit iniuſtarum & nulli iuri ſe ſiſtentium dominationum. Sed hæc fortaſſe diis curæ erunt. Hoſpes verò, Caphiſia, qui ad vos venit, noſtíſne quis ſit? Neſcio, aiebam, de quo loquare. Tum ille: Leontidas, inquit, viſum dicit apud Lyſidis monumentum à nocte ſurgentem hominem, comitatus multitudine & apparatu ſplendidum, qui in thoro ibi pernoctaſſet: nam inuentos fuiſſe humi ſtratos lectos è vitice & myrica factos, igneorum quoque ſacrificiorum reliquias, & liba lactis. eúmq; manè ex obuiis quæſiuiſſe, an Polymnis filios domi eſſet inuenturus. Quis verò, dicebam, ille hoſpes fuerit? nam ex iis quæ tu refers, non vulgarem aliquem, ſed eximium fuiſſe apparet. Non ita eſt, inquit Phidolaus. Sed iſtum nos vbi venerit excipiemus. Nunc autem ô Simmia, de quibus recens dubitatio nobis incidit, ſi quid habes non vulgare, id nobis aperi. traditum eſt enim Ægyptios ſacerdotes literas intellexiſſe tabulæ eius, quam nobis abſtulit Ageſilaus, cùm ſepulcrum Alcmenæ diruiſſet. Heic Simmias ſtatim re in memoriam reuocata, Tabulam, inquit, iſtam non noui. Sed Agetoridas Spartanus multis cum literis Memphin venit ad Chonuphin prophetam, cùm ibi tunc vnà philoſopharemur ego, Plato, & Ellopio Peparethius. miſerat autem Agetoridam Ageſilaus, petens à Chonuphi vt ſi quid ſcriptorum intelligeret, ſtatim hoc interpretatum ad ſe remitteret. Ergo Chonuphis cùm per triduum ſeorſim de antiquis libris omnis generis literarum formas collegiſſet, reſcripſit ad *Philoſophiæ laus.* regem, nobiſq; indicauit, his literis ſignificari, Muſis Græcos debere certamen edere. eſſe autem literarum formas eius grammaticæ, quam Proteo regnante Hercules Amphitruonis F. didicerit. & moneri Græcos his literis à deo, ac iis præcipi,

præcipi, vt armis poſitis pacatam quietamq; vitam ducant, & philoſophice concertantes de iure, erudite & cum ratione inter ſe lites tranſigant. Nos & tum Conuphis ſententiam probauimus: & magis etiam cùm nobis ex Ægypto auectis, & circa Cariam nauigantibus occurrerunt Delij quidam, qui à Platone, vtpote rerum geometricarum perito, flagitarent oraculi explicationem, quod inſolens ipſis deus edidiſſet. Erat autem oraculi hæc ſententia: Deliis & aliis Græcis calamitatum finem fore præſentium, ſi aram quæ in Delo erat cubica, duplicarent. *Duplatio cubi.* Cuius cùm ſententiã aſſequi non poſſent, & in altaris ſtructura ridicule eis hoc eueniſſet vt pro dupla ara, ignoratione proportionis quadruplam excitarent: Platonis opem in hac difficultate explicanda implorauerunt. Ille verò Ægyptij iſtius recordatus, Ludi à deo Grecos dixit, qui eruditionem negligerent, eorumque inſultari inſcitiæ, mandarique vt ſeriò geometriæ operam darent. non enim leuiter aut ſegniter in tractandis lineis perſpicacis ingenij opus eſſe, datis duabus lineis, alias duas quæ continente proportione inter has intercedant inuenire. quæ quidem vnica ſit cubi duplicandi ratio, ex æquo omnibus eius auctis dimenſionibus. rem iis ab Eudoxo Cnidio, aut Helicone Cyziceno confectum iri. Neque verò deum hanc aræ duplicationem requirere aut deſiderare: ſed vniuerſis præcipere Græcis vt bellis & miſeriis ea comitantibus vitatis, Muſis ſeſe dedant, ac literarum & doctrinæ vſu ſedatis animi turbulentis motibus, innoxiè & vtiliter inter ſe conuerſentur. Adhuc loquente Simmia, pater noſter Polymnis ingreditur, & iuxta eum adſidens: Epaminondas, inquit, te & hos omnes rogat, vt niſi grauius aliquod vrgeat negocium, hîc ipſum exſpectetis. vult enim vobis hoſpitem oſtendere, virum præclarum, & præclaro honeſtoque propoſito huc profectum. Is eſt vnus de Italicis Pythagoreis, venitque vt Lyſidi ſeni ad ſepulcrum parentet, quibuſdam ſomniis, vt ait, ac ſpectris motus maniſeſtis. adfert autem ſecum magnam vim auri, paratiſſimuſque eſt nobis quantumuis recuſantibus perſoluere nutrimenta à nobis ſeni præbita, & paupertatem noſtram, minime id nobis petentibus, ſubleuare. Mirum, aiebat Simmias, hominem narras, dignumque philoſophia, ſed quid cauſæ eſt, quod non rectà ad nos accedit? Eum, inquit pa-

ter, quia ad sepulcrum Lysidis noctem exegit (vt puto) Epaminondas ad Ismenum duxit, ibi se ablutūrum: postea ad vos veniet. Antequam verò vos conueniret, ad sepulcrum pernoctauit. statuit enim reliquias corporis secum in Italiam asportare, nisi noctu genius aliquà aduersaretur. His dictis pater cùm conticuisset, Galaxidorus: Dij boni, inquit, quam difficile est hominem inuenire fastus vacuum & superstitionis. Alij enim inuiti ob imperitiam aut imbecillitatem hisce affectibus capiuntur: alij vt diis cari & singulares videantur, diuinitatem quandam suis actionibus affingunt, somnia, spectra, aliaq; id genus ab ipsis excogitata amplificandi gratia adponentes. Quod quidem ciuilibus viris, & quibus necesse est vitam suam aduersus cōtumacem & dissolutam turbā instituere, fortasse non est inutile: vt superstitione quasi fræno multitudinem compescāt, & ad vtilia torqueant. Philosophiam autem non modò dedecet hic prætextus, sed & professioni ipsius repugnat. quæ pollicita se ostensuram rationibus omnis bonæ & vtilis actionis principia ad deum referri: veluti spernens rationes suas, & demonstrationem qua excellit contumelia afficiēs, ad oracula se cōferat, ac somnia, quæ sæpenumero deterrimo cuique non viliora offeruntur quam præstantissimis. Itaque Socrates vester, Simmia, videtur mihi philosophiæ cōuenientiorem doctrinæ habitum indutus fuisse, simplex & figmentorum expers disputandi genus vt liberale & maxime amicum veritati amplexus: fastumq; veluti fumum quendam à philosophia in sophistas dissipans. Hîc Theocritus interpellans, Quid, inquit, Galaxidore? an tibi quoque fidem fecit Melitus, Socratē diuina contemsisse? hoc enim crimen ei apud Athenienses impegit. Nequaquam, aiebat Galaxidorus, diuina. Sed cum accepisset philosophiā spectris, fabulis, & superstitione obsitā à Pythagora & Empedocle, & admodū bacchantem: sobriam redegit veritatē, sobriaq; rōne in rebus eam intelligere docuit. Sint isthæc, inquit Theocritus. Genium verò Socratis, mi homo, an p fabula habebimus? Mihi quidem, sicut Homerus Vlyssi Mineruam in omnibus ærumnis facit præsentem auxilio esse, ita videtur genius Socrati visum quoddam vitę quod anteiret ab initio statim adiunxisse: quod visum præcedens Socratē, lucem rebus obscuris inferret & humana ratione nō

Superstitio & fastus.

Od.ν. 300.

pene-

penetrabilib. sicut & sæpe genius ipsum allocutus est diuino quodam instinctu proposita animi eius dirigens. Horum pleraq; & præcipua è Simmia licet, aliisq; Socratis sociis cognoscere. Me autem pręsente, cùm ad Eutyphronem vatem irem, iam Socrates, vt meministi Simmia, supernè apud Symbolum & Andocidis domum ambulabat, simul & interrogans, & per iocum exagitans Eutyphronem. subitò autem subsistens, reliquisq; etiam vt starent persuadens, diu sane commoratus, deinde conuersus per vicum arcas fabricantium abiit: & socios qui præcesserant reuocauit, indicans se à genio monitum vt hac diuerteret. Ac pleriq; quidem vnà cum ipso cōuerterunt se, inter quos & ipse fui Eutyphroni adhærens. Quidam autem adolescentuli rectà ꝑcedentes, nimirum vt Socratis genium redarguerent, Charillum tibicinem sibi adiunxerunt, qui & ipse mecum Athenas ad Cebetem venerat. Cùm autem ambularent per vicū sculptorum iuxta curias iudiciarias, turba iis suum occurrit cœno oppletarum, quæ ob multitudinem sese trudentes, cùm decedendi spacium hominibus non esset, alios impetu suo prostrauerunt, alios commaculauerunt. Venit etiam Charillus domum crura & vestes luto plenus. vt cum risu genij Socratis mentionem facere libuerit, nusquam hominem relinquentis, nusquam negligentis. Et Galaxiodorus: Putas verò, aiebat, Theocrite Socratis genium peculiarem aliquam & eximiam habuisse vim, non particulam aliquam communis Necessitatis eum experientia exploratam habuisse, vnde in rebus obscuris & coniectu grauibus rationis momenta fecerit? Vt enim vnica drachma pro se lancem trutinæ non cōmouet, adiecta aūt æquali ponderi ad se totum inclinat. ita omen, aliúdve id genus signum leuiusculum non percellit animum grauem aut ad agendum incitat: sed cùm animus cogitationibus diuerse trahitur, alteri parti accedens æqualitate sublata dubitationem dirimit, mouetque & impellit. Sub hæc pater: Enimuerò, inquit, Galaxidore ipse Terpsionem audiui Megaricum dicentem, genium Socratis fuisse sternutationem cùm ipsius tum aliorū. alio quidem sternutante à dextra siue ante siue post ipsum, solitū se fuisse ad agendum conferre: sin à sinistra fieret, cessasse. de ipsius sternutationibus quæ fieret a-ꝯturo aliquid, cōfirmasse eius propositū: quę inter agendū,

Genius Socratis.

*

Sternutatio.

inhibuisse. Sed hoc mihi mirum videtur, si sternutatione vtens, non ab hac, sed à genio se iuberi aut prohiberi sociis dixit. Fastus enim, amice, inanis hoc & arrogantiæ fuerit, non veritatis & simplicitatis: quibus vere magnum hunc virum & multis præstantiorem fuisse arbitramur: à voce * externa aut sternutatione fortuita turbatum actiones deserere, & institutum omittere. Socratis autem videntur in omni re incitationes ad agendū fuisse graues ac vehementes, vtpote à recto & solido iudicio profectæ. Nam sponte sua in paupertate totam vitam exigere, cùm essent qui optima cum gratia & voluptate dare opes cuperent: deinde a philosophando non desistere, tot obiectis impedimentis: deniq; salute ipsi & fuga opera amicorum commode parta, nullis precibus flecti, neq; morti concedere, sed ad eam obeundam hilari constantique ratione pergere: hæc non sunt hominis qui ominibus aut sternutationibus de sententia sua dimoueretur: sed qui à maiore quodam præsidio & principio ad virtutem duceretur. Audio etiam Siciliensem Atheniensium cladem eum quibusdam amicorum prædixisse. Et ante ista Pyrilampes Antiphontis F. in fuga apud Delium à nobis captus, pilo vulneratus, cùm ex iis qui fœderis feriundi gratia Athenis venerant audiuisset Socratem cum Alcibiade & Pachete per Retistam descendisse ac domum euasisse: multis seipsum incusauit, multis amicos suos quosdam & manipulares, qui cum ipso præter Parnetem fugientes à nostris equitibus occisi erant, quod Socratis genio non obtemperantes alia quam ipse ducebat via à prœlio profecti essent. Hæc Simmiam quoque audiuisse puto. Sæpe, inquit Simmias, audiui, ac è multis. nam ex illa re Socratis genij fama non leuiter Athenis increbuit. Cur ergo, aiebat Phidolaus, ô Simmia Galaxidorum sinamus iocose tantum diuinationis opus in sternutationes & omina deiicere, quibus vulgo etiam in rebus leuibus ludentes vtuntur? nam vbi pericula grauiora, & maiores incidūt actiones, tum Euripideum illud fit:

Socratis grauitas.

Non inter arma quisquam hæc nugari volet.

Ego quidem, inquit Galaxidorus, Simmiam Phidolae, si quid is ex ipso auditum Socrate hac de re narrare vult, vobiscum audire paratus sum. quæ verò sunt abs te & Polymni dicta, nullo negocio refelluntur. Vt enim in medicina

pulsus,

pusus, aut pustula paruæ res, non paruæ rei signa sunt: & gubernatori sonitus maritimæ auis, aut discursus raræ nubeculæ ventum præmonstrant & maris asperiorem exagitationem: sic animæ diuinatrici sternutatio aut omen, res per se non magna * accidentis. Nam nulli arti hoc neglectui est, è paruis magna, & paucis multa prænoscere. Sane si quis literarũ ignarus videret numero paucas & forma ineleganti literas, neq; crederet hominem grammaticum ex his relegere posse magna priscorum bella, vrbium primordia, acta & euenta regum, iuraretque potius istam memoriter hæc recitare quam istis contenta literis enunciare: suauiter, amice, tibi imperitiam hominis ridere vtique subiret. At vide sis, ne eodem modo nos singulorum quę ad diuinandum faciunt vim ignorantes qua ad futurum ea præsciendum conducunt: stulte succenseamus si cordatus homo ex his aliquid de re abdita pronunciet: idq; adeo dicens non sternutationem aut vocem, sed genium sibi esse agendi ducem. Iam enim ad te, Polymni, me conuerto, mirantem cur Socrates, qui vnus vacuitate fastus & simplicitate maxime comem reddidit philosophiam, signum id non sternutationis aut ominis, sed tragice admodum genij nomine affecerit. Ego autem mirarer cõtra si Socrates homo disserendi & verba recte vsurpandi callidissimus nõ à genio, sed à sternutatione se moneri dixisset: perinde ac si quis à iaculo se vulneratum dicat, non iaculo ab eo qui id coniecit: aut pondus à libra exploratum dicat, non ab appendente per libram. Non enim instrumento opus imputari debet, sed ei cuius est instrumentum, ac qui eo vtitur. Signum verò est ex instrumentorum numero, eoq; is vtitur qui aliquid significat. Sed, vt dixi, audiamus si quid habet Simmias. rem enim is nouit absolutius. Et Theocritus, Prius, inquit, videamus qui sint qui intrant: atq; adeo videtur hospitem illum Epaminondas adducere. Ergo ad ianuam respicientes, præcedere vidimus Epaminondam, cumq; eo amicos Ismenodorum, Bacchylidam, Melissum tibicinem: sequi hospitem, specie neutiquam illiberali, sed qui vultu mansuetudinem ingenij comitatemq; præ se ferret, honesto vestitu. Is cùm iuxta Simmiam, frater ponè me, reliqui vt cuiq; locus obueniret consedissent: facto silentio fratrem meum Simmias compellans: Agedum Epa-

*

minonda, inquit, quem, quomodo, & cuium debemus hospitem hunc salutare? is enim receptus compellationis & noticiæ contrahendæ mos est. Tum sic respondit Epaminondas: Theanor, ô Simmia, hic vocatur, genere Crotoniata, vnus de ibi philosophantibus, magnā Pythagoræ gloriam haud dedecorans. nam & nunc longū iter huc profectus est ex Italia, vt pulcris factis pulcras sententias confirmaret. Ibi hospes sermonem excipiens: Ergo tu, inquit, Epaminōda pulcerrimū factū impedis. Nam si pulcrū est amicis benefacere: nō est turpe ab amicis beneficium accipere. Gratia enim nō minus accipiente quam dante opus habet, ab vtrisq; perficitur ad pulcritudinem. Qui verò non accipit, tanquam pilam recte obiectam dedecorat, decidentem frustra. Quis autem scopus est, quem tangere sit iucundius, aut aberrare molestius, quam si quis virum beneficio dignum demereri cupit? sed hoc interest, quod qui à scopo aberrat, ipse culpam sustinet: hic qui recusat beneficium, iniuriam facit gratiæ eò quò tendit peruenire nequeuntis. Tibi quidē causas exposui, propter quas huc nauigaui. volo autem etiam his eas enarrare, iisq; aduersum te vti iudicibus. Postquam sodalicia Pythagoricorum, per seditiones ex vrbibus eiecta fuerunt, & superstitibus Metaponti consessum agentibus quadam in domo, ignēCyloniȷ circumposuerunt, omnesque ibi interfecerunt, Philolao & Lyside demtis, qui iuuenes robore & agilitate freti flammas euaserunt: Philolaus quidem in Lucanos aufugit, eoq; incolumis peruenit, & aliis sese adiūxit amicis, qui iam rursum co ibant, Cyloniosq; viribus superabant. Lysis autē quorsum abiisset longo tempore ignoratum fuit: donec Gorgias Leontinus è Græcia in Italiam nauigio reuertens, Arceso nūciauit constanter, in Lysidem se incidisse Thebis commorantem. Arcesus hominis desiderio impulsus, rectà se ad nauigandum contulit. sed cùm ob senectutem & imbecillitatem plane conficere propositum nequiret, amicis negociū dedit, vt, si omnino id fieri posset, viuum Lysidem: sin verò, eius reliquias in Italiam reportarent. Interea temporis quæ inciderunt bella, seditiones, tyrannides, in causa fuerunt ne viuo ipso amici rem effectam darent. Cum autem nobis Lysidis vita iam defuncti genius euidenter mortem eius significauisset, & vestra, Polymni, in eum officia, vitamque

Pythagorei.

Lysis.

eius apud vos actã narraſſent quibus probe erant iſta cõperta, & quomodo in paupere domo curationem ſenectutis liberaliſſimam adeptus, filiiſq; adſcriptus, beatiſſime diem ſuum obiuiſſet: iuuenis ego miſſus ſum & vnus à multis & natu grandioribus, qui loco beneficij magni accepti amicis indigentibus pecuniam de ſuis copiis largirentur. Lyſis verò à vobis conditus eſt recte, honeſtoque ſepulcro donatus. pro quibus vobis gratiam omnino ab amicis & familiarib. eius perſolui par eſt. Hæc locuto hoſpite, pater memoriæ Lyſidis aliquandiu illacrymauit. Frater autem more ſuo ſubridens ad me, Quid facimus Caphiſia, inquit? tacitíne paupertatem diuitiis prodidimus? Minime, inquã ego, caram iſtam & probam puerorum educatricem. Proinde tu ei patrocinare, tuum enim eſt dicendi munus. At enim, dicebat pater, hoc vnum erat quo metuebam ne diuitiæ domum noſtram caperẽt, Caphiſiæ corpus. nam & veſtitu opus habet pulcro, vt tot tantiſq; amatoribus cum faſtu ſe oſtentare poſſit: & copioſo nutrimento, vt gymnaſia & palæſtricos labores perferre queat. Quando autem is quoq; paupertatem non prodit, ſed veluti ferri rincturam patriam retinet, ac quantumuis adoleſcens frugalitate ſe exornat & contentus eſt præſentibus: ecquis erit pecuniæ vſus, quæ diſpoſitio? Nimirum, aiebat Caphiſias, arma auro obducemus, & ſcutum permixto purpuræ auro vt Nicias Athenienſis diſtinguemus? tibi autem, pater Mileſiam chlamydem, matri prætextam purpura tunicam ememus? nõ enim puto in ventrem inſumemus donum, ſplendidius conuiuantes, vt qui hoſpitem aliquem exceperimus grauiorem nobis diuitias. Apage hoc, dicebat pater. abſit, fili, vt iſtam ego vnquam vitæ noſtræ mutationem videam. Atqui, inquam, ocioſi quoq; ſedere nolemus, domi pecuniam cuſtodientes. Sic enim & ingrata fuerit gratia, & infamis poſſeſſio. Quorſum ergo tandem nobis pecunia? ſubiiciebat pater. * Hic Epaminondas. Sane, inquit, inurbanior viſus ſum nuper, cùm Iaſoni Theſſalorum duci huc ad nos multum auri mittenti, vtq; acciperemus roganti, reſpondi, Iniuriam mihi ab ipſo oriri, qui vnius in rep. dominationi ſtudẽs, mei hominis popularis & liberę ciuis ciuitatis pecunia ſolicitaret animũ. Tuã verò, hoſpes, promtitudinẽ, honeſtã eam & philoſophicam, probo, maioremq; in modum

* *Contemtus opum.*

amplector. venis autem medicamenta amicis non ægrotantibus apportás. Ergo quemadmodum si rumore allato nos bello peti nauigasses arma nobis & tela præsidio adferens, & huc delatus pacata omnia inuenisses, non equidem putares danda nobis & relinquēda arma esse nihil eorum indigentibus: ita auxilio quidem nobis venire voluisti aduersus paupertatem, quod ab ea nos infestari putabas. illā verò nos ferimus facilime, & cara nobis est contubernalis: vt nihil opus sit pecunia & armis cōtra eam, nihil molestię nobis adferentē. Proinde amicis tuis isthic renunciato, ipsos diuitiis optime vti, hic amicos ipsis esse qui paupertate recte vtantur. Lysidis autem alimenta & funerationem ipse pro se Lysis persoluit, cùm alia, tum paupertatem docens æquo animo ferre. Sub hæc Theanor: Ergo, inquit, paupertatem grauiter ferre illiberale est, diuitias metuere & fugere non absurdū, nisi quis verbis alias formas induat, aut præ imperitia rerum & fastu respuat? quæ verò ratio possessionem honestam & iustam ita repudiat, vt Epaminondas? Immo potius (quando de Thessalo illo iam ante dictū est.) * respōde sodes mihi, vt tuam defendas sententiam, Putásne dari pecuniam recte, nullo modo accipi posse, sed peccare omnes & qui dant & qui accipiunt. EPA. Nequaquam: sed vt aliarum rerum, sic & pecuniæ donationem & acceptionem puto esse aliam turpem, aliam honestam. THEAN. Nónne ergo quæ quis debet vltrò & alacri dans animo, recte dat. EPA. Plane. TH. Qui verò accipit quod recte aliquis dat, nónne recte accipit? aut iustius accipi potest pecunia quā à iustè dante? EPA. Nullo modo. TH. Ergo si de duob. amicis dare alter, vtiq; alter accipere debet. In pugna enim hostis qui benefecerit declinandus est: in beneficio qui recte id præstat amicū fugere & repellere non est iustū. Nam si paupertas molesta non est, vicissim diuitiæ quoque * non ita sunt infames aut aspernandæ. EPAM. Sane. sed rem nobiscum sic perpende. Multæ sunt cupiditates ac multorum: aliæ quæ innatæ dicuntur, & circa corpus pullulant ad necessarias voluptates incitantes, aliæ inquilinæ è vanis ortę opinionibus: quę tempore & consuetudine in mala educatione corroboratæ, sæpe animum trahunt ac deprimunt magis quam necessariæ. Equidem adsuescendo & meditādo magnam etiam insitarum cupiditatū partem

Cupiditates.

vtra-

vt ratio aboleat effici potest,omnis autē exercitationis vis amice,aduersum aduēticias illas &superuacaneas est adhibenda concupiscentias,eæq; amputandæ,arcendæ,ac ratione profligandæ atq; opprimēdæ sunt. Nam si rationis aduersus cibum & potum reluctatio sitim famemque compescit:longe nimirum facilius est diuitiarum,aut gloriæ cupiditatem elidere,abstinendo ab his quæ appetunt & retrahendo plane abolitas. Nisi tibi contra videtur. TH. Assentior. EP. Ergo discrimen cernis exercitationis,& rei ob quā exercitatio suscipitur? Sicut enim athleticæ opus diceres conflictationem cum aduersario coronæ causa:exercitationem autem,corporis per gymnasia ad hoc præparationem. sic virtutis etiam puto das aliud esse opus, aliud exercitationem. TH. Do. EP. Age iam,(vt primum de continentia loquamur) abstinere à turpibus & iniustis voluptatibus, exercitationemne an exercitationis opus & demonstrationem censes? TH. Opus ego,& demonstrationem. EP. Exercitationem autem & meditationem cūm continētia, non qualem vos omnes etiamnum adsciscitis,quando à gymnasiis,vbi brutorum instar appetitus excitauistis, lautis mēsis & variis cibis adstantes aliquandiu,deinde seruis ista vescēda dantes,ipsi vtimini vilibus & frugalibus, iam fracto appetitu. nam abstinentia à licitis voluptatibus exercitatio est condocefaciens ad abstinendum vetitis. TH. Omnino. EP. Est ergo,amice,quædam etiam iusticiæ exercitatio aduersus opum studium & auariciam. non,quando noctu aliquis proximorum res obiens nihil furatur,neq; interuertit aliena,neque patriam prodit & amicos pecuniæ causa:(vbi lex etiam fortassis & metus cupiditatem à maleficio deterrēt) sed qui iustis & lege licitis lucris sæpenumero abstinet, is vltro se exercet ac adsuefacit ad longe vitandum omnem iniustam & illicitam capturam. Nam neque in magnis,absurdis autem & damnosis voluptatibus quiescere animus potest, qui non ante sæpenumero licitam earum fruitionem contemserit: neque lucra turpia & magnas capturas legib. aduersas facile respuere est ei,qui non eminus studium lucri & habendi cupiditatem ex animo exciderit:quod aliis habitibus affatim enutritum ad lucrum faciendū fertur,cumque iniusto appetitu excitatum turget, difficilime ab iniusta captura abstinetur. Qui autem neque amicorū

beneficiis locum dat, neque regum munera admittit, ipsam quoque fortunæ sortem respuens, & insultantem thesauro exhibito repellens: nunquam hunc iam diuitiarum cupiditas turbabit, aut ad iniusticiā stimulabit: sed facile seipso vtitur ad honestatem, magno animo, & sibi pulcerrime conscio. Horum, Simmia, hominum ego & Caphisias admiratores & amatores, hospitem rogamus, vt nobis cōcedat, vt ad virtutem istam paupertate nos sufficienter condocefaciamus. Hæc locuto fratre meo, Simmias bis terve capite annuens, Magnus inquit, magnus vir est Epaminondas. causa est præcipua Polymnis hic, qui liberis suis optimam in philosophia parauit educationem. Verum de hoc, hospes, tute cum ipsis transiges. Lysidem vero, si tamē dicere tibi fas est, numnam è sepulcro moues, & in Italiam trāsfers, aut heic apud nos relinquis, amicis & beneuolis contubernalibus vsurum, cum isthuc peruenerimus? Tum subridēs Theanor Apparet, aiebat, Lysidem hac regione delectari, cui opera Epaminondæ nihil bonorum defuerit. Habent autem Pythagorici quendā sepulturæ peculiarem sacrumq; ritum: quo qui carent, eos non putamus assecutos esse beatum illum & proprium finem. Postquam ergo ex somniis de morte Lysidis facti sumus certiores (est autem signum quod apparet nobis in somnis, vnde percipimus simulacrum viuine sit an morientis) venimus in eam cogitationem Lysidem apud exteros aliter sepultum fuisse, ideoq; corpus eius transferendum, vt apud nos rite condatur. Hoc ego consilio cū huc appulissem, essemq; ab incolis recta ad sepulcrum Lysidis deductus, libaui iam vespera facta, Lysidis animam euocans. quæ quid quove modo agendum esset vaticinaretur. adolescēte nocte, nihil vidi, sed visus sum mihi audire vocē, quę iuberet immobilia non mouere: nā corpus Lysidis sancte humatum esse, animā iam nunc secretam ad alium ortum esse dimissam, aliiq; genio sorte obtigisse. Et quidem prima luce cum Epaminonda congressus, audito modo quo Lysidem sepeliuisset, intellexi eum illum præclare vsq; ad ea quæ efferri nefas est à Lyside fuisse institutū, eodemque vt in vita genio, quo vsus est ille: nisi male ego ex nauigatione de gubernatore coniecturam facio. latæ enim sunt vitarum semitæ: paucæ, per quas à geniis homines ducuntur. Hæc fatus, Epaminondam intuitus est, quasi de integro for

gro formam eius & naturam contemplans. Sub hæc medicus accedens, tanquã curandi corporis causa tæniam qua crus Simmiæ erat religata abstulit. Phyllidas autem cum Hipposthenida intro veniẽs, in angulum atrij quendã me, Charonem, & Theocritum surgere iussos abducit, admodũ (quod ex vultu apparebat) perturbatus. cumq; ego quæsiuissem, Ecquid noui accidit Phyllida? nihil, inquit, noui: mihi quidem, qui præuidens ac prædicẽs vobis Hipposthenidæ molliciem, rogaui ne cum homine rem communicaretis, aut in societatẽ ipsum adsciceretis. Perterritis nobis hoc sermone, Hipposthenidas: Noli obsecro, inquit, ista dicere, neque temeritatem pro audacia habens nos & ciuitatem euertere: sed si in fatis est, tuto sine exsules reditum sibi parare. Tum Phyllidas irritatus, Dic mihi, inquit, Hipposthenida quot numero esse putes, qui nobis secretæ huius actionis sint conscij. Ego aiebat, triginta non pauciores noui. Cur ergo, dicebat Phyllidas, quæ in tanta multitudine omnibus placuerunt, ea solus sustulisti atque impediuisti, equite misso ad viros qui iam erant in itinere reuerti iubẽs, neque hodie Thebas petere, cum quidem ad reditum pluri ma iis etiam casus cõmoda parauisset. Hæc fato Phyllida, & omnib. nobis turbatis Charon acerbo admodum vultu in Hipposthenidam conuersus, Pessime, inquit homo, quid fecisti nobis? Nihil mali, ait Hipposthenidas: si asperitate verborũ missa, sententiam hominis æqualis ętate, itidemq; canos edentis ponderes. Nam si hoc nobis, Phyllida propositum est, ciuib. ostendere fortitudinem periculis se obiiciẽtem, itamq; vitę contemtricem: multum adhuc superest diei, neq; expectanda nobis vespera: sed iam nunc arreptis gladiis eamus ad tyrannos, occidamus, occidamur, vitæ nostræ non parcamus. Si vero hæc quidem factu & perpessu non sunt difficilia: Thebas autem liberare tot munitas hostilibus armis, & præsidium Spartanorum profligare duobus aut tribus hominibus interfectis non est in procliui: (non enim tantum meri in conuiuium parauit Phyllidas, vt vniuersi CIↃ IↃ Archiæ stipatores eo se sint inebriaturi: & vt hunc interficiamus, tamen sobrij per noctem excubias agent Hermippidas & Arcissus) quorsum festinamus amicos & familiares in certissimam adducere perniciem? præsertim cum hostes non plane reditus eorum sint ignari. Cur

Redit ad historiam tyrannorũ Thebis sublatorum.

ri. Cur enim Thespiensibus tertium iam hunc diem mandatum est, vt sint in armis, expectentque Spartanorum ducũ iussa? Et Amphitheum audio hodie, vbi reuersus fuerit domum Archias, interemtum iri, quæstione prius habita. Nõ videntur hæc vobis magna signa esse detectæ aliquâ actionis nostræ? non præstat aliquantulam rei moram producere, dum numina placantur? Etenim aruspices cum Cereri bouem immolassent, exta portendere magnum tumultum ac periculum publicum pronunciauerunt. Et (quod tibi Charõ, maxime animaduertendum est,) heri Hypatodorus Erianthis F. è rure mihi factus comes, bonus alioqui vir & necessarius, sed nostri instituti omnino ignarus: Est tibi, aiebat, ô Hipposthenida amicus Charon, mihi non admodũ familiaris. si tibi ita videtur, mone eum vt à periculo sibi caueat, propter somnium meum valde minax & absurdum. præterita enim nocte per quietem sum imaginatus ipsius domum parturire, vt grauidæ solent: ipsum & amicos vna anxios in orbem circum adsistere & vota facere. domum vero mugire, & incompositas quasdam voces edere. tandem ignem copiosum & terribilem emicuisse è penetralib. eius. quo maior pars vrbis accensa fuerit, Cadmia solo fumo circumuenta, igni ad fastigij superficiem se non efferẽte. Hoc quidem, Charon, ille sic mihi narrauit somnium. Ego & tũ statim perterritus sum: & multo magis cum hodie audirem exsules in tuam domũ diuersuros, anxie metuere cœpi ne nobis ipsis magnum malum simus confecturi, nullum hostibus memorabile, nisi quod eos conturbabimus. vrbem enim nobis attribuo, Cadmiam, vt est, illis. Heic Theocritus inhibito Charone dicere aliquid aduersus Hipposthenidam molientem interfatus: Mihi vero, inquit, nulla res maiorem, Hipposthenida, agendi fiduciam parauit (quanquam semper pro exsulibus sacrificia addixerint) atq; hoc ipsum somnium. siquidem in vrbe lumen copiosum & splẽdidum ex amica domo ais erupisse, fumo autem obfuscatũ fuisse hostium receptaculum, qui nihil vnquam melius quam lacrymas & trepidationem secum trahit. voces autem à nobis exiuisse obscuras: vt etiam si quis aliqua de voce nos accusare velit: incerta duntaxat suspicio simul & oriatur & dissipetur. iam illud non perlitare, ad rerum potientes pertinet, non ad rem publicam. Nondum finierat sermonem

Ostenta.

*

monem Theocritus, cum ego ad Hipposthenidam: Quos, inquam, homines ad exsules ablegasti. si enim non dudum hoc factum est, consequar eos. Et Hipposthenidas: Haud scio, ait, an assecuturus hominem sis (verum enim vobis dicere opus habeo) equo vehentem qui Thebis sunt equorũ optimo. notus nobis is est, Melonis aurigarum præfectus, & per Melonem totius conscius ab initio inde rei. Ego autem, qui iam hominem conspexissem, Nõne inquam, Chlidonem dicis Hipposthenida, qui superiore anno Iunonia solo equo vicit? Hũc ipsum, aiebat. Quis ergo, subieci, is est quem iam pridem ad atrij adstare ostiũ, & in nos respicere video. Conuersus Hipposthenidas: Mehercle is est ille ipse Chlido, aiebat. Vah, ne quid grauius acciderit. Chlido autẽ vbi sẽsit se à nobis animaduerti, paulatim ab ostio cœpit progredi. innuente vero Hipposthenida, & coram omnib. rem exponere iubente: Noui, inquit, probissime hos viros Hipposthenida: & cũ te neq; domi neq; in foro offendissẽ, huc rectà contendi, quod heic te esse coniicerem: ne quid vos eorum quæ acta sunt lateret. Nam cum tu mihi mandasses, vt quanta omnino possem celeritate apud montem exsulibus occurrerem, domum me contuli, vt equum sumerem. petenti autem mihi frænum vxor non habuit quod daret, diuq; in cella cõmorata est quærens, & omnem sus deq; vertens suppellectilem. denique vbi satis diu mihi illusum fuit, fassa est se frænum vicino cõmodato dedisse, vesperi ab eius rogatam vxore. cumq; ego indignarer, & maledicta ingererem: conuersa ad diras imprecationes, malã itionem malam reditionem mihi optauit, quæ omnia Dij, precor, in ipsam conuertant. tandem cum iratus vsq; ad portas peruenissem, turba vicinorum & mulierum concurrente, turpissime re gesta ad vos ægre perueni: quo aliũ ad illos emittendum sciretis. ego enim in præsentia plane mihi non consto, & pessime sum affectus. Nos vero subita inuasit mutatio. Paulo enim ante indigne ferentes impedimentum actioni iniectum, tunc rursum ob articulum temporis tam celeriter appetentem & dilationis impatientem in anxietatem & metum fuimus coniecti. Ego tamen Hipposthenidã comiter amplexus, bono esse animo iussi: quippe diis ipsis nos ad rem gerendam exhortantib. secũdum hęc Phyllidas abiit, vt conuiuium appararet, inque id Archiam statim

Casus exemplum.

iniiceret:

iniiceret: Charon, vt domum adornaret. Ego autem & Theocritus ad Simmiam rediimus, vt Epaminondam per occasionem alloqueremur. Illi vero iam processerant longe in tractanda quæstione non ignobili, sed quã paulo ante Galaxidorus & Phidolaus attigerant, disquirentes cuiusnam substantiæ aut facultatis fuisset genius ille qui Socratis dicitur? Quæ ad Galaxidori argumentum respõderit Simmias, non audiuimus. Aiebat autem Simmias aliquando hac de re ipsum Socratem fuisse abs se interrogatum, sed nullũ dedisse responsum: ideoq; posthac nunquam quæsiuisse. Sæpe autem se interfuisse, cùm Socrates eos qui visum quoddã diuinum sibi oblatum dicerent, arrogantes iudicaret: iis vero animum aduerteret, qui vocem aliquam se dicerent audiuisse, & de ea serio percunctarentur. Itaque nobis, cum seorsim inter nos ista consideraremus subiit suspicari, Socratis genium non visum aliquod, sed vocis cuiusdam brutæ * obseruationem esse, ad ipsum mira quadam ratione delatę. sicut in somnis quoque vox non est, sed orationum quarundam opiniones concipientes putant se loquentes audire. Verum his quidem re vera ista perceptio somnium fit ob quietem & tranquillitatem corporis dum dormiunt: & animum ægre habent meliori principio obtemperantem. ac defatigati tumultu perturbationũ, & occupatione multiplici rerum necessariarum, exaudire id quod significatur, iisque mentem aduertere nequeunt. Socratis autem mens pura & perturbationum vacua, paulumq; habens cũ corpore commercij necessitatis gratia, facile tangebatur, & ab eo quod accideret sicut par erat mutabatur. Quod autem accidit, id non sonum, sed vocem genij sine sono fuisse probabile est, quæ ipsum intellectum eo quod significabat attingeret. Vox quidem ictui animi similis est, nobis per aures orationem vi penetrantem recipientibus dum colloquimur. Præstantioris vero naturæ mens animum idoneũ ducit attingens eo quod intelligitur, neq; ad hoc ictu opus habet. animus concedit ei intendenti aut laxanti appetitiones, non vi ob perturbationes animi reluctantes, sed quæ facile tanquam habena circumagantur. Neq; mirum hoc haberi debet, cũ videamus magnas onerarias naues exiguis clauis circumduci: & rotã figuli summa manu leuiter tactã pulcre in gyrum volui. quæ quanquam anima carent, tamẽ ad cur-

Rursum de Socratis genio.

ad cursum apte facta, ob leuitatem mouenti concedunt impulsione facta. Animus autē hominis innumeris appetitionib. quasi rudentib. constrictus, lōge est quam vllum aliud instrumentum versatilior, faciliq; momento ab eo quod intellexit impellitur si quis ratione tangat. Hinc.n. in mentē principia affectionum & appetitionum proficiscuntur: eaque exagitata, trahunt intenduntq; hominē. Quo loco maxime perspici potest, quantam vim cōceptus intellectus habeat. Ossa quippe sensus experria, & nerui, ac carnes humorum plenæ, grauisq; moles corporis ex his compacta quiescens ac iacens: simul atque animus sobrie ictus appetitiones in sese ciet, tota surgens contentis viribus, omnibusque membris veluti alata fertur ad agendum. Neque nō, aut adeo difficulter potest cerni modus motionis istius atq; intentionis & excitationis, quo animus intelligens aliquid, appetitionibus suis corpus secum trahit. Sed quando admo- * dum sine voce ratio mente concepta nullo negocio mouet: sic puto non difficulter à mente præstantiori foris attingente intellectum nostrum cieri: quatenus rationi cum ratione contactus est, et lumini cum resplendentia. Reuera enim animorū nostrorum sensa inuicem per voces tanquā in tenebris palpantes cognoscimus. Geniorum cogitationes lucem habent, affulgentq; idoneis, nihil opus habētes verbis aut vocabulis: quib. inuicem vtuntur homines vt tesseris & imaginib. animo conceptorum: ipsa hæc non percipiunt, nisi quibus peculiaris quidam adest & diuinus, vt dixi, splendor. Iam quod in voce fit, est quatenus fidem dero- * gantib persuaderi possit. Aer nimirum sonis articulatis informatus, totusq; in vocem mutatus, notionem mentis ad animū audiētis perfert. vt mirari dignum sit, si hac ratione etiā præstantioris mentis cōceptu aer ob facilitatem patiendi cōuersus, diuinis & singularib. viris orationem mentis intro annunciet. Sicut enim cōtorum ictus scutis æreis impacti exaudiuntur ob resonantiā, cum è profundo elati accidunt: reliqui ictus obscure transeunt & fallunt. sic geniorum orationes feruntur per omnia, in solis tamen resonāt trāquillis & perturbationū vacuis animis: quos homines iā sacros & diuinos nuncupamus. Cæterum pleriq; putāt genium dormienti homini diuinum aliquid inspirare: mirum & incredibile eis videtur, vigilantibus etiam ac mente sibi

constan-

constantibus tales motus cõtingere. quod perinde est, ac si quis musicum putet lyra remissos habenti neruos vtentem, si ea concinnetur atq; suis tonis componatur, non vsurum. Causam scilicet hi non perspiciunt, animi sui tumultus & inconcinnitatem. quorum vacuus fuit socius noster Socrates: quod patri de puero eo etiamnum datum oraculũ prædixit. mandabat enim patri, vt sineret eũ agere quidquid in mentem venisset, & neq; vim faceret, neq; aliò abduceret, sed liberam pueri appetitionem ferri pateretur: ac pro eo vota faceret Ioui Forensi & Musis, de cætero in Socratem nihil curiose inquireret. nimirum qui in se ducem vitæ haberet sexcentis magistris & pædagogis præstantem. Atq; hic quidẽ meus, Phidelae viuo ac mortuo Socrate de genio eius fuit sensus, spretis ominibus, sternutationibus, aliis talib. rebus. Quæ aũt Timarchũ Chæronensẽ audiuimus hac de re disserere, haud scio an pro fabulis habituri sitis, præstetq; ea reticere. Nequaquã, inquit Theocritus, sed narra isthæc. nã vt non planissime, alicubi tamen etiam fabulæ veritatem attingunt. Prius tamen quis ille fuerit Timarchus expedi: non. n. noui hominem. Consentaneum est, aiebat Simmias, mi Theocrite. Admodum enim adolescens à Socrate petiit vt sepeliretur iuxta Lamproclem Socratis F. paucis ante dieb. mortuũ, amicum & æqualẽ suum. Is ergo cupiens Socratis genius quã vim haberet cognoscere, vt pote iuuenis generosa indole, & qui recèns philosophiam gustauisset: re mecum & cum Cebete tantum communicata, in oraculum Trophonij descẽdit, rite peractis omnib: cumq; duas noctes & vnum diem ibi exegisset: iam plerisq; actum de eo esse putantibus, & familiarib. eum deplorantibus, mane admodũ hilaris rediit. deumq; comprecatus, vt primum turbã euasit, nobis mira multa narrauit visa sibi & audita. Aiebat se, cum descendisset in oraculum, initio in magnas incidisse tenebras: votis deinde factis diu iacuisse, non satis sentientem vigilaretne an somniaret. visum autem sibi caput strepitu vna accidente percussum fuisse, & suturis inuicẽ discedentibus animũ exiuisse. Qui (verba ipsius refero) simul atq; recedens, aeri pellucido & puro permixtus fuit, idq; lubens, tunc primum longo post tempore sibi respirare est visus, hactenus oppressus: maiorq; pristino factus fuit, instar veli à vento inflati. Audiui deinde obscure quendam strepitum

Oraculum de Socrate.

Narratio fabulæ Timarchi.

ſtrepitum ſupra caput circumagitatum,& ſuauem emittentem vocem.Suſpiciens aũt,terram nuſquã vidi ,ſed inſulas ſplendentes molli igni , mutantes alium ex alio colorem, vnde varie quaſi tingeretur lumen iſtis mutationibus. Viſæ ſunt mihi inſulæ numero infinitæ,magnitudine immodica, non æquales omnes inter ſe , ſed ſimiliter rotundas. His putabam in orbem circumuectis,ſubſtrepere ætherem. nam leuitati motus reſpondebat vocis illius lenitas,ex omnib.concinnatæ.Per medias inſulas mare aut palus diffundebatur,coloribus glauco admixtis refulgens : Inſularum paucæ per fretum enabant,& trans paludem efferebantur: aliæ multæ * attrahebantur * fere ſubſidentib. Maris pro * funditas quibuſdam in locis verſus Auſtrum magna : alibi ſtagna & breuia erant.paſſim etiam effundebatur & recedebat non magis æſtibus,color alibi ſincerus & marinus, alibi confuſus & paluſtris.Inſulæ ſimul etiam traiicientes impetu fluctuum reuertebantur : neq; motus earum finis ad principium redibat,neq; circulum conficiebant , ſed conuerſione ſua paulatim loco excedentes gyrum in ſe non redeuntem trahebant.Harum ad medium maxime ambientis inclinatum erat mare , paulo minus octaua Vniuerſi parte,vt mihi(aiebat)videbatur. Habet autem duos apertos meatus,quib.aduerſi fluuij ignis irrumpentis excipiuntur:quo igni magna pars glauci coloris in albedinem vitiatur.Hoc mihi ſpectaculum fuit iucundum. Deorſum autem intuenti,apparuit hiatus ingens teres,veluti exciſo globo,terribilis valde & profundus,& plenus tenebrarum non quieſcentium,ſed ſubinde conturbatarum & exæſtuantiũ. Hinc exaudiebantur infiniti rugitus & gemitus animaliũ, vagitus infantium,mixti virorum & mulierum eiulatus, omnis generis ſoni & tumultus eminus è profundo ſurſum obtuſe elati:quibus haud mediocriter fui perterritus. Procedente tempore quidam à me non conſpectus dixit mihi, O Timarche,quid cupis cognoſcere?Omnia inquam ego: quid enim non eſt admirabile? Tum ille: Ad nos quidem, inquit,ſuperiorum iſtorum pars exigua pertinet:ſunt enim aliorum deorum.Proſerpinæ autem portionem, quam nos adminiſtramus,vnam de quatuor ,vt Styx eas diſcernit, licet tibi ſi vis contemplari. Cumque interrogaſſem quidnam Styx eſſet,Reſpondit viam eſſe ad inferos , quæ pro-

greditur in contrarium,vertice lucem ſcindens,&(vt vides) ex Orco ſurſum tendens. quâ lumen attingens,vltimā portionem vniuerſarum rerum determinat. Sunt autem, dicebat,quatuor partes. prima vitæ,motus ſecūda, tertia ortus, interitus quarta. Colligat autem primam cum ſecunda, Vnitas,ſecundūid quod viſum fugit:ſecundā cum tertia Mēs ſecundum Solem:tertiam cum quarta , Natura ſecundum Lunam. Singulis harum compagum aſſidet Parca Neceſſitatis filia,clauem tenens:primæ Atropos,ſecundæ Clotho, tertiæ Lacheſis,circa quā flexus eſt originis rerum. Nā reliquæ ſane inſulæ deos habēt:Luna,quæ eſt geniorum in terra degentium,Stygem effugit paululū ſublimius elata : ſemel ab ea occupatur in ſecundis menſuris CLXXVII. Itaque Styge appetente ad Lunam,animæ vociferantur præ metu. Multas enim Pluto rapit delabentes : alias Luna adnatātes ſurſum euehit,quibus in tempus naſcendi interitus incidit. Exceptis quæ ſceleribus ſunt pollutæ. has enim fulminans & mugiens horrendum,non ſinit appropinquare:ſed ſuum lamentantes exitium,inde prolapſæ deorſum feruntur rurſum ad alium ortum,vt vides. Atqui nihil video , aiebam, quam multas ſtellas circa hiatum agitari,aliaſq; in eum demergentes,alias ſurſum tendētes. Ipſos ergo,inquit ille, genios videns ignoras. res enim ita habet. Omnis anima mentis eſt particeps. neq; rationis expers in homine aliquid eſt, niſi quantum carni permixta anima & perturbationib. mutata voluptatibus & dolorib. ad brutam deſciſcit naturam. Non omnis autem anima eodem modo miſcetur. Nam aliæ totæ in corpora ſe demergunt, prorſumq; in vita perturbationibus corrumpuntur. Aliæ vero interdū ſe emergunt, & foras relinquunt puriſſimam partem , non plane ſubſidentem in corpus,ſed veluti in ſuperficie nauigans capite hominem quæ tangat:eique veluti in profundum demerſo * ſupra verticem ſuſpenſa & recta manet anima , quatenus menti parens non vincitur à corporis affectibus. Ergo id q; quaſi demerſum in homine fertur,anima dicitur. Quod autem ab interitu immune eſt,plerique mentem vocantes intra ipſos eſſe opinantur:quaſi in ſpeculis ſint ea,quę in iis reſplendent. qui recte intelligunt,ij foris eſſe ſentiunt , geniumq; appellant. Proinde cum cernis ſtellas quæ exſtingui videntur,animas intellige quæ totæ in corpora ſe abdunt.

rurſum

rursum vero emicantes effulgentesque sursum caliginem quandam & tenebras veluti cœnum excutientes: eas scito, quæ à morte è corporibus huc redeunt. quæ superne differuntur, genij sunt hominum, quos sapientes dicunt. Conare autem vniuscuiuslibet vinculũm quo cum anima constringitur perspicere. His ego auditis, accuratius spectaui stellas alias magis, minus alias fluctuãtes: quo modo in mari videmus differri hinc inde suberis taleas quibus retia indicantur. alias fusis cõglomeratis similes motu agitari inæquabili & conturbato, neq; posse eum in recta cõstituere linea. Tum vox ista dixit: Quæ recto & ordinato motu ferũtur stellæ, eas ob bonam educationem & cõueniens alimẽtum corporum, animis vti obsequentibus, & quorum bruta facultas non sit plane terrestris & cœnosa. Quæ vero susdeque crebro inæqualiter & conturbate vergunt, velut ruptis vinculis palpitantes: eas conflictari cum refractariis & indomitis ob prauam institutionem ingeniis. & aliquando vincere, & ad dextrum redigere ea latus: interdum flecti perturbationibus, & ad peccandi societatem pertrahi: rursum deinde eniti. nam copulam, veluti frænum brutæ parti animæ iniectum, quando retrahit, pœnitentiam peccatis inducere[& voluptatibus iniustis atq; intemperantibus. hanc esse dolorem ictumque animæ à principe parte illatum refrænante animam, donec ita castigata obtemperare discat, & cicurata pecudis instar absque ictu & dolore sentiat se tesseris argutis signisq; à genio duci. Atque hæc quidem, aiebat vox illa, sero & tarde ducuntur, constituunturq; in statu ipsas decente. Ex obsequentib. autem istis & menti vltro parentibus ab ortu & initio genij sui, sunt diuinæ illæ & cum numinibus colloquentes animæ. Qualis fuit * Hermodori, Clazomenij anima: quam audiuisti nimirum corpore omnino deserto noctes diesq; multa peruagatã loca, rursum in corpus rediisse, cum præsens multis in lõginquo dictis ac factis interuenisset: donec inimici corpus animæ vacuum prodẽte vxore nacti domi combusserunt. Hoc quidem verum non est. non enim egressa est è corpore anima: sed identidem concedens & laxans genio compagem, circumcursitationem admisit, vt is multa foris audita ac visa intro annunciaret. Qui vero dormientis corpus cremauerunt, etiamnum in tartaro supplicium pendunt. Verum

* Hermotimus est alius.

hæc tu,adolescens , tertio pòst mense plenius scies. nunc abi. Ego autem voce finiente,aiebat Timarchus, conuertens me videre volui quis loqueretur. sed denuo graui capitis dolore correptus tanquam vi compressi,nihil sentire,nihil intelligere eorum quæ circa me erant potui. deinde paulatim ad me rediens,vidi me in antro Trophonij apud introitum,vbi initio procubueram,iacere. Atq; hæc est Timarchi fabula. Qui cum Athenas venisset, & tertio mense post auditam vocem mortuus esset:Socrates,cum admiratione ducti rem ei narraremus,increpauit nos,quod non viuo Timarcho hoc fecissemus: per enim libenter se auditurum ista,& diligentius examinaturum fuisse. Habes Theocrite expositam fabulam. Sed vide,an non hospes quoque nobis exhortandus sit ad hanc quæstionem tractandam. est enim omnino diuinis conueniens viris. Quid , aiebat Theanor?Epaminondas suam sententiam non profert, eadem institutus disciplina?Tum pater renidens : Tale , inquit,est eius ingenium,taciturnum, & caute ad loquendũ se dans,audiendo & discendo inexsaturabile. itaque etiam Spintharus Tarentinus , cum eo heic non exiguum versatus tempus frequenter dicebat , In neminem se hominem suæ ætatis incidisse qui & plura nosset, & pauciora loqueretur. Itaq; tu quæ sentis hac de re edissere. Ibi Theanor ita dixit:Timarcheam quidem narrationem,tanquam sacram & inuiolabilem,aio dedicandam esse numini. Miror autem si futuri sint qui à Simmia dictis fidem denegent : & cum olores,dracones,canes, equos sacros nominent , homines diuinos esse ac diis caros inficientur.cum quidẽ deũ non auium,sed hominum amatorem censeant. Enimuero sicut vir equorum studiosus,non omnib. eandem equis curam impendit:sed aliquem semper optimũ eximiũ habẽs seorsim exercet atq; alit,& maiore quã cæteros amore prosequitur.sic dij de nobis optimos veluti è grege notatos aliquos,peculiari dignantur institutione:non frænis aut habenis,sed doctrina & tesseris dirigentes: quarum vulgus & gregarij prorsus imperiti sint. Nam neq; canum pleriq;, indicia vestigiorum,neque equorum, artis equestris signa intelligunt:sed qui didicerunt,quouis sibilo aut plausu percipiunt quid iubeantur,ac facile officium peragunt. Videtur autem mihi Homerus quoq; hanc nostri generis differentiam,

Epaminōdæ laus.

rentiam, quam dico, habuisse cognitam. Nam vatum alios augures, alios sacerdotes nominãs, quosdã facit qui ipsorũ deorum colloquia intelligant, itaque futura prædicant.

Istuc consilium Phœbô, glaucæq; Mineruæ
Arridens, Helenus persensit mente sagaci. & Ili. x. 44.
Namque meas talis superûm vox venit ad aures. Ibid. 53.

Sicut enim regum & imperatorum sententiam exteri percipiunt è facibus quibusdam ardentibus, præconib. tubis: quam fidis & familiaribus ij coram exponunt. sic numen paucos per se, idq; raro, cõpellat: plerisque signa suggerit, è quib. signis diuinatio est confecta. Nam dij paucorum hominum vitam exornant, quos summe beatos & vere diuinos reddere volunt. Animi autem ortu liberati, & vacantes postmodo à corpore, vt liberi prorsus emissi, genij sunt, curam hominum gerentes, vt ait Hesiodus. Et sicut athletæ senectute eis vacationem artis largita, non omne tamen protinus abiiciunt studium & curam corporis: sed delectantur cùm alios exerceri vident, exhortantur, iisq; præsto adsunt. ita confectis vitæ ærumnis animi ob præstantiam in genios versi, non plane despiciunt res humanas, hominumque rationes & studia: sed propicij iis qui eundem finem affectant, adiuuant eorum conatus: incitantes & prouehentes, cum eos vident propinqua spe contendere ad finem, eumque iam attingere. Non enim quosuis genius arripit. Sed sicut de iis qui natant in mari, eos qui in alto adhuc feruntur & procul à terra absunt, in terra stantes duntaxat spectant: litori autem appropinquantibus iam accurrentes & in aquam descẽdentes manu simul & voce succurrunt, eosque eripiunt. ita, amice genius solet nos iam obrutos à reb. & multa corpora tanquã vehicula mutantes, ipsos eluctari & tolerare, propria expertos virtute seruare, & ad portum peruenire. Quæ vero per innumeros ortus ærumnis exactis grauib. anima, iam bene & alacriter circuitione absoluta, ad ipsum exitum laborat & periclitatur multo cum sudore enitens sursum: huic quin familiaris eius genius opituletur, non inuidet deus, sed volentem finit. studet aũt alius alium seruare exhortãdo: & audit illa ob propinquitatẽ, ac seruatur: non obtemperans aũt, discedente genio, misere agit. His ita dictis Epaminondas in me intuens, Tibi quidẽ, inquit, Caphisia tempus adest iam in gymnasium eundi,

neq; destituendi familiares. nos Theanorem curabimus, & vbi visum fuerit concilium dimittemus. Tum ego: agetur, inquam, ista. sed parumper me præsente & Galaxidoro tecū colloqui cupit hic noster Theocritus. Colloquantur, inquit, bona fortuna. simulq; surgens ad anfractum porticus præcessit. nosq; circūfusi cœpimus eum ad societatem facinoris exhortari. Ille autem & probe sibi notū diem reditui exsulum destinatum aiebat, & cum Gorgida amicis esse ad opportunitatem vsurpandam omnia composita. se autem nolle quenquam ciuium indicta causa occidere, non graui vrgente necessitate: præterea etiam ad multitudinem Thebanorum esse hoc vtile, inueniri quosdam facinoris innocentes: qui eo facilius citra suspicionem persuadere optima deinde possint. Hac sententia probata, frater ad Simmiam se recepit. Nos in gymnasium degressi amicos cōuenimus* atq; cum vno post alterum concertans, alia quæsiuit, alia composuit ad rem gerendam pertinentia. Vidimus etiam Archiam & Philippum vnctos ad cœnam abire. Metuens. n. Phyllidas ne ante cœnam Amphitheum tyranni interficerent, statim atq; deducto Lysanorida rediit, Archiam salutans, & de muliere quam is concupiscebat spem iniiciens, eam isthuc venturam, persuasit vt cum suarum libidinum sociis animo ocioso obsequeretur. Sub vesperam iā frigus se intendit vento oborto. ideoq; plerisque maturius domū se conferentibus, nos Damoclidam, Pelopidam, & Theopompum obuij facti ad nos recepimus, alij alios. nam statim traiecto Cithærone diuulserant sese, & tempestas hoc eis conferebat, vt facie quisque velata citra metum per vrbem incederet. quibusdam etiam per portas intrantib. fulgur à dextra sine tonitru affulsit: quod videbatur securitatem portendere, ac gloriam & splendorem facinus illustre sine periculo confecturis. Cum omnes iam in domo Charonis essemus, numero duodequinquaginta, iam Theocrito in quodam conclaui seorsim hostiam mactante: fores vehementius concrepuerunt. venitq; mox quidā nuncians duos Archiæ apparitores pulsare ostium, festinanter ad Charonē missos, qui aperiri iuberent, indignarenturq; id non esse actutum factum. Turbatus heic Charon, aperiri illis statim iussit: ipse coronatus eis occurrens, tanquam qui sacrificasset & potaret, quæsiuit ex apparitoribus, quid vellent. alter

Historia cæsorū Thebis tyrannorum.

eorum respōdit, Missos se ab Archia & Philippo, ipsum quā celerrime ad se venire iubentibus. cumq; interrogaret, cur ita serio ipsum hoc tempore accerserent: Nihil, inquit apparitor, nobis præterea notum est. Sed quid renūciabimus eis? Nimirum, aiebat Charō, me posita corona & veste sumta vos subsecuturum. nam si nunc vobiscum eam, quosdam turbabo, qui me captum duci putabunt. Sic ergo, dicebant, facito. nam & nos oportet custodibus vrbis mandatum aliquod magistratus adferre. Cum hi abiissent, & ad nos Charon esset ingressus, hæcque significasset: perterriti omnes sunt, indicium rei delatum esse putantes. & plerisq; suspectus erat Hipposthenidas, quasi qui conatus reditum exsulum opera Chlidonis impedire, infecta hac re & periculi iā tempore imminente indicium conspirationis detulisset præ metu. atq; hoc fiebat probabile, cū in Charonis domū se cum aliis non contulisset, totusq; videretur improbus & desertor. Nos tamen vniuersi Charonē censuimus ire debere, & vocantibus magistratibus obtemperare. Charon autem filium accersens, pulcerrimum ô Archedame Thebanorum, & in gymnasiis laborum studiosissimum, annos natum fere quindecim, sed æqualibus robore & magnitudine multo anteuntem: Hic, inquit, amici vnicus meus est filius, &, quod nostis, carus. hunc ego vobis trado, vosq; per deos omnes, omnes genios obtestor, si quid mala fide vobiscum agere me sentietis, vt eum nulla habita nostrûm ratione interficiatis. vos autem porro aduersus euentum vosmet parate viri, neq; committite vt à pessimis hominib. corpora vestra interficiantur re parum viriliter & sine decore gesta: sed vlciscimini hostes, inuictosq; animos patriæ seruate. Ista locuto Charone, magnitudinem quidem animi & probitatem hominis admirati sumus: sed quod suspectū se nobis putabat, inique tulimus, atq; abducere filiū iussimus. omnino autem, dicebat Pelopidas, non bono vsus consilio videre nobis Charō, qui non aliam in domum transtuleris filium. quid enim attinet eum heic vna nobiscum deprehēsum periclitari? atq; adeo etiamnum ablegandus est, vt si quid nobis aduersi contingat, generosus vindex in tyrānos clam educetur. Minime gentium, aiebat Charon. sed hic manebit, & vna vobiscum in discrimine versabitur: nam ne hunc quidem expedit in potestatem hostium peruenire.

Fortis in patriam amor.

Tu vero, fili, etiam ante ætatem degusta certamina necessaria, & cum multis bonisque ciuibus pro libertate & virtute periculum adi. Multum quidem adhuc spei superest, ac fortasse aliquis nos deus respicit decertantes pro iusticia. Hæc Archedame verba hominis lacrymas multis excusserũt. Ipse nihil lacrymãs, nihil emollitus, tradito in manus Pelopidæ filio, per fores exibat, dextrã vnicuiq; nostrũm iniiciens, & cohortans ad fiduciam. Magis etiam pueri admiratus fuisses alacritatem & confidentiã aduersus periculum, Neoptolemi æmulam. non enim expalluit, non pauit: sed gladium Pelopidæ extraxit atque contemplatus est. Interim ad nos venit Diotonus Cephisodori amicus gladium gestans, & loricam ferream indutus. qui cum audiret Charonem ad Archiam esse vocatum, culpabat nostrã cunctationem, instigabatq; vt ad ædes iremus. fore enim, vt anteuerteremus eos subito irruẽtes: aut si res secus caderet, prẹstare sub dio congredi cum hostibus incompositis & palantibus, quam in domuncula inclusos manere, donec apum examinis instar ab hostib. eximeremur. Sed & Theocritus vates instabat, quod ei sacra salutaria, pulcra, & securitatẽ spondentia euenissent. Cum iam nos armaremus & componeremus, redit Charon hilari vultu, ac renidens, & in nos intuens: Bono, inquit, este animo: res periculo caret, & succedit probe. Archias enim & Philippus vt audiuerunt me vocatum adesse, iam vino graues', & animis iuxtà ac corporibus dissolutis, ægre surgentes foras ad ostium processerunt. Heic cum dixisset Archias, Audimus ô Charõ exsules in vrbem surrepsisse, inq; ea occultari: Ego non leuiter perturbatus, Vbinam, inquam, esse, & qui dicuntur? tum Archias, Ignoramus, ait, ideoq; te venire iussimus, si quid tu fortasse certius inaudiuisses. Ego parumper veluti consternatus animum recolligens, rumorem ratiocinatus sum esse hoc indicium, nihil certi, neq; rem ab vllo consciorum elatam: nõ enim domum eos ignoraturos fuisse, si quis rem compertã detulisset: sed alias suspicionem aut obscurum rumorem vrbem peruagatum ad eos peruenisse. Dixi ergo Archiæ: Viuente quidem Androclida sæpenumero memini tales rumores inanes & falsos sermones nobis obturbasse. nunc autem nihil tale audiui Archia. tamen, si iubes, inquiram, ac si quid dignum cura comperero, non patiar id à vo-

id à vobis ignorari. Plane, aiebat Phyllidas, nihil ô Charon hac de re nõ vestigatum & inquisitum relinque. quid enim obstat, quin nihil contemnamus, sed omna caueamus & obseruemus? expedit prudentes esse & tutos. simulque Archiam apprehensum in conclaue vbi potabant reduxit. Proinde viri ne cessemus, sed deos comprecati exeamus. Hæc locuto Charone, diis vota fecimus, & inuicem nos cohortati sumus. Hora erat ea, qua maxime homines cœnæ vacant: & ventus sese intendens niuem tenuis pluuiæ guttulis permixtam edebat: itaq; magna solitudo passim erat nobis per vicos euntibus. Qui in Leontidam & Hypatem (horum enim ædes erãt vicinæ) mittebantur, tunicati ibãt, nihil armorum præter gladios secum gerentes. erant in his Damoclidas, Pelopidas, & Cephisodorus. Charon autem, Melon, & qui cum iis adorturi Archiam erant, semithoraces induti, coronas gestabant densas abiegnas alij, alij piceas: quidã & muliebribus induti amiculis, & ebrios simulantes qui cum mulieribus comesatum irent. At enim Fortuna maligna, Archedame, hostium molliciem & ignorantiam nostræ exæquans audaciæ atq; industriæ, actionemq; nostram ludi in morẽ scenici iam inde ab initio periculosis varians accidentib. in ipsum rei gerendæ articulum præcipitem & summo cum discrimine cõiunctum nostro casum intulit. Cùm enim Charon ab Archia & Philippo domum reuersus nos ad facinus instrueret: ecce tibi venit Athenis epistola ab Archia sacerdote ad Archiam tyrannum amicũ (vt apparet) hospitemq; eius, reditum exsulum, & insidias, & domum quam subiissent, & nomina adiutorũ nuncians. Sed Archias iam vino fractus, & mulierum exspectatione dementatus, acceptam epistolam, cùm tabellarius de rebus seriis scriptam diceret, In crastinum ergo seria inquiens, puluinari subiecit, poculumq; poposcit, & infundere iussit: crebro interim Phyllidam ad fores mittens speculatum an mulieres accederent. Hac spe conuiuium producente, superuenimus nos, & rectà per famulos perrumpentes ad virorũ conclaue accessimus, paululũq; ad fores substitimus, singulos accumbentium contemplantes. Cæterùm coronarum & vestiũ conspectus decipiens aduersarios, silẽtium fecit. Vt verò primus Melon per medium sese intulit manu capulo ensis admota: Cabirichus fabarum sorte archon

(magistratus id genus) creatus, prætereuntem brachio apprehendit, & exclamauit, Nónne hic est Melon, Phyllida? Huius itaq; Melo excussit manum, strictoq; gladio in Archiam ægre assurgentem irruens, non ante finem feriendi fecit quàm necauit. Philippum Charon in collum vulnerauit: & poculis adiacentibus se defendere aggressum, Lysitheus à lecto in terram deturbans interfecit. Nos autem Cabirichum demitigabamus, orantes ne tyrannis vellet opitulari, sed patriæ liberandæ adiumento esse, homo sacer, & diis propter eam consecratus. cum autem ob merum non facile in mentem ei veniret quid vtile esset, & dubius animi surgeret perturbatusque, atque hastæ (quam pro more gerunt apud nos archontes) cuspidem obiiceret: ego mediam arripui & supra caput eleuaui, clamans vt dimitteret suæq; saluti consuleret, aliàs percussum iri. Theopompus autem à dextra adstans, gladio eum feriit. & hìc, inquit, iace cum iis, quibus adulatus es. non enim tu liberatis Thebis coronam geres, neque porrò diis sacrificabis, à quibus patriæ sæpenumero mala es imprecatus pro hostibus vota faciens. Occiso Cabiricho Theocritus, qui vna nobiscũ aderat, sacram hastam statim è cæde rapuit. famulorum paucos resistere aggressos nos interfecimus: eos qui se continebant, in conclaue inclusimus, quod nollemus eos dilapsos rem actam enunciare antequam sciremus an reliquis etiam sociis res successisset. Ii verò sic egerunt. Pulsauere qui erant cum Pelopida ianuam Leontidæ, ad quam tacite accesserant: & famulo qui exaudiuerat eos dixerunt, venire se Athenis, Leontidæ literas à Callistrato adferentes. is vbi renunciauit, iussusq; aperire amouit repagulum, paululumq; fores aperuit: confertim irruerunt, subuersoq; homine per aulam ad cubile accurrerunt. Leontidas verò confestim id quod res erat suspicatus, stricto pugione erupit ad vim profligandam: vir sane iniustus & tyrannicus, sed animi corporisque robore præditus. Non tamen sensit sibi lucernam esse subuertendam, & per tenebras cum irruentibus depugnandum. itaque in luce à nobis conspectus, simul atque fores aperuit, Cephisodorum in ilia ferit, moxque cum Pelopida congressus, seruos magno clamore inuocat. Hos autem Samidas & qui cum ipso erant represserunt, non ausos manum conserere cum nobilissimis &

for-

fortissimis ciuium. Digladiabatur in ianua cubilis cum Leontida Pelopidas acriter, quæ arcta erat, & iacebat in medio Cephisodorus animam agens, ita vt reliqui opem ferre Pelopidæ non possent. tandem noster in caput accepto non magno vulnere, multis illatis deiecit Leontidam, supraq; calentem etiamnum Cephisodorum iugulauit. vidit enim cadere hostem Cephisodorus, & Pelopidæ dextram iniecit, reliquisq; cõsalutatis placide simul exspirauit. Hoc confecto ad Hypatēn contendunt, foribusque eodem ipsis pacto apertis, Hypaten per tectum quoddam ad vicinos fugientem obtruncant. Inde ad nos properant, forisque apud Polystylum conueniunt. Hîc mutuo dicta salute de rebus collocuti, ad carcerem contendimus. Tum Phyllidas carceris præfectum euocans, Archias, inquit, & Philippus iubent te continuo Amphitheum ad ipsos ducere. Ille verò & tẽporis absurditatem considerans, & Phyllidam parum composite loqui animaduertens, vtpote adhuc calentem à certamine & æstuantem, suspicatus fraudem: Quando, inquit, ô Phyllida polemarchi hoc temporis ad se captiuum vocauerunt? quando per te? quam adfers tesseram? Loquentis adhuc latus Phyllidas conto equestri, quem gerebat, traiecit, improbumque hominem prostrauit: quem etiam interdiu calcauerunt & cõspuerunt haud paucę mulieres. Nos foribus carceris diffissis nominatim euocauimus, primum Amphitheum, deinde reliquos, vt quisque cuique notus aut necessarius erat, captiuos. qui voce agnita læti è stratis in quibus humi procumbebant se proripuere, catenas secum trahentes. quibus verò pedes in ligno erant inclusi, ij manus intendentes obsecrabant ne relinquerentur. His solutis, iam multi in vicinia habitantium accurrebant, sentientes quid actum esset, & gaudentes. Mulieres quoque, vt quæque è suis audiuit, non seruato Boeotico more vna ad aliam excurrerunt, & quid rei esset ex obuiis quæsiuerunt: aliæ patres aut maritos suos reperientes, secutæ sunt. Neque prohibebat quisquam. magnum enim apud obuios momentum faciebat earum misericordia, lacrymæ, & obsecrationes castarum mulierum. Hoc modo rebus habentibus, ego audiens Epaminondam & Gorgidam iam cum amicis congregari ad Mineruæ, ad eos me contuli. Veniebant autem multi cõfertim & boni ciues, ac

subinde

subinde plures confluebant. Itaque cùm illis ordine singula vti gesta erant narraui, hortatusque sum vt in forum progressi patriæ opitularentur: simul omnes ciues ad libertatem publico præconio vocauimus. Turbæ coeunti arma suppeditabant cùm ædes omnis generis spoliorum plenæ, tum tabernæ fabrorum gladiariorum vicinæ. Venit etiam Hipposthenidas cum amicis & seruis, adscitis qui tum forte ad Herculis festum aduenerant Thebas tubicinibus. Statim verò alij è foro signum cecinerunt, alij aliunde, vndique aduersariis terrorem obiicientes. ita vt omnibus desistentibus, alij etiam fumum edentes * ad Cadmiam fugerunt, secum trahentes etiam eos qui meliores dicuntur, solitos circa arcem & * pernoctare. Qui arcem tenebant, his incomposite & trepide accurrentibus, cùm nos in foro viderent nullibi quiescere, vndique tumultus & strepitus edi: de descendendo nullum iniuerunt consilium, quanquam erant numero ad 1 0 0. sed metu periculi se continentes, Lysanoridam prætexebant. Manere enim * illius diei. Itaque hunc Spartani postea, vt rem compererunt, pecunia multarunt. * Corinthi adepti statim interfecerunt. Cadmiam autem nobis certo pacto inito reddiderunt, & præsidium abduxerunt.

Vide Pelopidam Plutarchi.

PLVTARCHI DE HERODOTI *malignitate commentarius.*

HERODOTI multos, Alexander, dictio & vt simplex, & nullo labore ac facile rebus sese applicans decepit: plures etiam ingenium eius candidum falsò suspicati sunt fuisse. Non enim modò extremæ est, vt Plato ait, iniusticiæ, videri iustum cùm non sis: sed summæ est malignitatis simulando facilitatem & simplicitatem, iniquissimum se præbere. * maxime aduersus Bœotos & Corinthios vsus est, ne aliis quidem parcens: existimo debere me & maiores nostros & ipsam veritatem tueri, in hac ipsa operis parte. nam qui alia eius mendacia & figmenta velit recensere, multis opus habuerit libris. Sed, quod ait Sophocles,

Persuasionis vultus eualet.----

maxime in gratiosa oratione & tantam vim habente, cùm alia

alia absurda, tum indolem scriptoris occultare. Philippus quidem Græcis ab ipso ad T. Quinctium deficientibus dicebat eos læuiori sane, sed longiori iugo colla submisisse. At Herodoti malignitas est sane læuior & mollior quàm Theopompi, magis autem attingit & lædit. Sicut venti per angustias occultè spirantes, molestiores sunt apertis. Videtur autem commodum fore, vt rudi Minerua delineemus, quæ communiter non puræ aut beneuolæ, sed malignæ narrationis quasi vestigia & notę sint: deinde singula eorum quæ examinabimus eò collocaturi quò pertinent. Primum si quis in re narranda aliqua odiosissimis nominibus vtitur, cum in promtu sint molliora: (vt si quis Niciam diuino furorę percitum dicat, cum nimis deditum diuinationi dicere liceat: aut Cleonis ferociam & insaniam, cum possit futilitatem.) is nō æquus est, sed fruitur iam modo loquendi. *Indicia narrationis malignæ.* Deinde si quid vitij inest alias, quod ad historiam nihil facit: id scriptor arripiens, & in res nullo vsu admiscens narrationem extendit & per ambages circumducit, vt calamitatem alicuius aut flagitium vel actionem illaudabilem inserat: satis ostendit se maledicendo oblectari. Itaque Thucydides ne Cleonis quidem peccata, quæ plurima erant, perspicue recensuit. & Hyperbolum popularem oratorem vno verbo attingens, hominemque malum appellans, missum fecit. *Lib. IIX.* Philistus etiam Dionysij in barbaros iniurias, quæ cum Græcis rebus connexæ non essent, vniuersas præteriit. Digressiones enim è narratione fabulis maxime permittuntur & antiquitatis explicationi: fieriq; ad laudandum debent. qui verò additamentum sermoni facit maledicta & vituperationes, videtur in tragicam incidere execrationem,

Pereas, qui calamitates hominum colligis.

Iam quod ab altera parte huic respondet, nemo non videt, bonum scilicet aliquod videri impune posse omitti. Sed tamen maliciose hoc fit, quando quod omittitur in locum incidit qui ad historiam pertinet. Illibenter enim laudare non est quàm libenter vituperare honestius, fortasse etiam turpius. Quarum ergo signum pono ingenij in historia scribenda parum æqui, cum duo aut plures vna de re sermones feruntur, deteriorem amplecti. Sophistis quidem concessum est lucri aut gloriæ causa sententiam peiorem sume-

sumere defendendam. non enim fidem validam faciunt de rebus, & plerunque non negant gaudere se absurdis & incredibilibus probabilitatem conciliando. Qui verò historiam scribit, debet quæ vera sit scribere. de incertis meliora videntur rectius quàm peiora prodi: & hæc sunt qui omnino prætermittant. Verbi gratia de Themistocle Ephorus scribit, Eum Pausaniæ proditionem & quæ cum regiis ducibus tractaret legisse, non tamen passum sibi hoc persuaderi, neque admisisse Pausaniam, à quo ad spei societatem vocabatur. Thucydides id, vt plane damnatum falsi, omisit. Porrò de rebus quas gestas constat, causa autem & institutum actionis in obscuro est, malignus est & iniquus qui in deteriorem partem coniecturas facit. vt Comici bellum à Pericle propter Aspasiam vel Phidiam incensum fuisse dicentes: non animi magnitudine & studio contendendi, retundere fastum Peloponnesiorum, & nulla in re concedere Lacedæmoniis volente. Præclaris enim & laudatis factis atque rebus maligni causam qui subiiciunt vitiosam, calumniandoque in sinistras abducunt suspiciones de latente eius qui rem gessit consilio, quando ipsum factũ palam vituperare non possunt: (vt qui cædem Alexandri tyranni à Theba perpetratam non magnanimitati & odio malorũ, sed obtrectationi cuidam muliebri imputant: Catonemque aiunt mortem sibi consciuisse, quod metueret ne Cæsar ipsum turpi morte afficeret) hos liquet ad summam inuidentiam & nequiciam nihil sibi fecisse reliquum. Etiam in modo agendi narratio historica malignitatem admittit: vt si pecunia quis, non virtute rem confecisse dicatur, quod de Philippo nonnulli perhibent: si nullo labore, & facile, vt de Alexandro: non prudentia, sed felicitate, vt Thimotheum inimici pingebant dormientem, & vrbes vltrò in retia eius ingredientes. Nam haud dubie magnitudinem & pulcritudinem actionum deminuunt, qui generose, laboriose, per virtutem & sua ipsorum opera autores earum egisse inficiantur. Porrò qui aperte malè dicere volunt * morositatem exprobrare, ferociam, insaniam, nisi modum seruent. Hi verò oblique & quasi ex abdito calumniis tanquam sagittis impetentes, deinde pedem referentes, eoq; se velantes quod non credere dicunt quæ omnino credi volunt: dum malignitatem negant,

vlte-

vlterius etiam illiberalitatis sese obligant. Quibus affines sunt, qui vituperationibus laudationes aliquas apponunt, vt Aristoxenus, qui cùm Socratem ineruditum, inscium, & libidinosum dixisset, addidit, Iniusticia tamen aberat. Sicut enim qui ex arte & callide adulantur, aliquando multis & longis laudationibus vituperationes admiscent leuiculas, veluti condimentum adulationi libertatem immittentes: ita malignitas vt fidem criminibus faciat, laudem simul ponit. Licebat autem plures etiam notas enumerare, sed hæ sufficiunt ad ingenium moresque Herodoti qualia fuerint declarandum. Primùm itaq; à Vesta, quod aiunt orsus, Iò Inachi filiam, quam omnes Græci à barbaris cultam diuinis honoribus, reliquisse multis maribus, & fretis maximis nomen à se ob gloriam censent, fontemq; & principium nobilissimarum ac regiarum prosapiarum prębuisse: præclarus iste negociatoribus Phœnicibus se dedidisse ait, vitiatam a nauclero non inuitam, & metuentem ne deprehenderetur a suis grauida. Menti turq; Phœnices hæc de ea tradidisse: & Persarū narrationes ait testari, esse illā à Phœnicibus vnà cum aliis raptam mulieribus. Mox sententiam fert de pulcerrimo & maximo Græciæ facinore, stultè inquiens bellum Troianum fuisse susceptum propter malam mulierē. Manifestum enim est, inquit, nisi ipsę voluissent, futurum non fuisse vt raperentur. Proinde dicamus deos etiam stulte fecisse, qui Spartanos ob violatas Leuctris Scedasi filias puniuerunt: & Aiacem ob vim Casandræ factam. Manifestum enim est, si Herodoto credimus, nisi ipsæ voluissent, non fuisse futurum vt violarentur. Atqui ipse ait Aristomenem viuum fuisse à Spartanis correptum. idemque postmodo Philopœmeni accidit Achæorum prætori. & Regulum Romanorum consulem ceperunt Carthaginienses: quibus nō facile inueneris viros pugnaciores & bellicosiores. neque mirum hoc, quando pantheræ etiam viuæ & tigres abripiuntur ab hominibus. Herodotus verò vim passas mulieres accusat, & raptoribus patrocinatur. Ita autem fauet barbaris, vt Busiridem sacrificiis istis, quæ feruntur, humanis, & hospitum nece absoluens, omnibusque Ægyptiis multum diuinitatis & iusticiæ suo quidem testimonio deferens, abominandum illud scelus atque scelesta parricidia in Græcos conetur auertere. Nam in secundo

Iûs raptio, initio Cleiûs.

libro Menelaum ait cùm à Proteo recepiſſet Helenã, magniſq; eſſet affectus muneribus, iniuſticia omnes ſuperaſſe homines, & improbitate. Cum enim nauigandi facultate deſtitueretur, commentum eſſe rem impiam, arreptiſq; duobus puerulis incolarum, exta eorum inſpexiſſe. ob hoc cũ laboraret inuidia, & eſſent qui perſequerentur, profugum nauibus rectà in Africam fuiſſe auectum. Hæc narratio cuiuſnam ſit Ægyptiorum, equidem haud noui. Nam contrà apud Ægyptios multi Helenę, multi Menelao honores etiamnum apud eos habentur. Idem Herodotus vt ſibi ſimilis maneret, Perſas ait à Græcis violationem maſculi ſexus didiciſſe. At quî Græcis Perſæ huius impuritatis mineural debent, apud quos fere omnes alij ſcriptores conſentiunt mares fuiſſe exſectos, antequam Græcũ illi attigiſſent mare. Græcos autem didiciſſe ab Ægyptiis pompas, ſolennes feſtiuitates, & cultum horum XII. deorum. Dionyſi quoq; nomen, (is eſt Bacchus) Melampodem ab Ægyptiis didiciſſe, & alios Græcos docuiſſe. myſteria quoque, & Cereris ſacrorum initiationes ex Ægypto à Danais filiabus allatas. & verberari quidem Ægyptios ac lugere, ſed nomina eorum * nolle edere ac de numinibus os compeſcere. Herculem autem & Bacchum, quos Ægyptij deos appellant, Græci homines qui cõſenuerint: nullibi iſtam adhibuit cautionem. quanquam Herculem quoque Ægyptium in diis ſecundis ponit, Bacchum in tertiis: vt qui aliquod ortus ſui principium habuerint, neque ęterni fuerint. Sed tamen illos deos eſſe pronunciat, his vt caducis & heroibus parentandum putat, non ſacrificandum vt diis. Eadem de Pane etiam dixit: Ægyptiorum ſuperbis nugis & fabulis ſacra Græcorum maxime veneranda & caſta ſubuertens. Neque hoc ſatis atrox. Quin & Herculis genus in Perſeum referẽs, Perſeum, inquit, Aſſyrium fuiſſe Perſæ aiunt: Dorienſium autem duces videri poſſunt rectà vt genuini ab Ægyptiis deſcendere, recenſentes in maioribus ſuis Danaes & Acriſij maiores. Nam Epaphum, Io, Argum, Iaſum, alioſque omnino omiſit, hoc ſibi ſtudio ducens non modò vt alios Hercules Ægyptios & Phœnices faceret: ſed vt etiam tertium hunc è Græcia patria eiectum in barbaros deportaret. At enim de priſcis & doctis hominibus, neq; Homerus, neq; Heſiodus, neq; Archilochus, neque Piſander, neque Steſichorus, ne-

Homicidia pro ſacrificijs.

De diis.

Lib. VI.

neque Alcman, neque Pindarus vllam habent mentionem Ægyptii aut Phœnicis Herculis: ſed vnum illum norunt Herculem noſtrum Bœotum & Argiuum. Iam de ſeptem ſapiẽtibus, quos ille ſophiſtas nominat, Thaletem à Pœnis oriũdum ac barbarum genere pronunciat. Diis autem maledicens ſub perſona Solonis: Me, inquit, gnarum omne numen inuidum eſſe ac tumultuoſum, de rebus humanis interrogas. ſuam enim de diis Soloni tribuens ſententiam, malignitatem impio ſermoni adiunxit. Pittaco idem in paucis & memoratu indignis vſus, quod maximum ille vir edidit factum ac pulcerrimum, id omiſit. Athenienſibus enim & Mitylæneis de Sigeo bellum gerentibus, Phrynoni Athenienſium duci ad ſingulare certamen prouocanti ſi quis congredi vellet, occurrit, reſtique circumiecto homine robuſtum ac magnum, interfecit. ac Mitylenæis magna ei dona offerentibus, coniecta haſta id duntaxat agri petiit, quò cuſpis pertigiſſet: locúſque is etiamnum Pittacium dicitur. Quid heic Herodotus? Cùm eò loci perueniſſet, pro re à Pittaco bene geſta fugam Alcæi ponit, arma in prœlio abiicientis. bene facta non ſcribendo, turpiter acta non prætermittendo teſtimonium perhibens, qui ex eadem malicia naſci inuidiam & maleuolentiam alienis gaudentem incommodis aiunt. Secundum hæc Alcmæonidas, qui viros ſe præſtiterunt, patriámque tyrannide liberauerunt, proditionis inſimulans ait recepiſſe ab exſulio Piſiſtratum, & reduxiſſe in patriam pactis filiæ Megaclis nuptiis. puellam autem matri narraſſe, à Piſiſtrato ſe non vt fas eſt cognoſci. hoc ſcelus Alcmæonidas indignè tuliſſe, ac tyrannum eiecisse. Ne autem malignitas eius minus in Spartanos quàm in Lacedæmonios redundaret, vide vt Othryadam, in ſumma apud illos admiratione & honore habitum, fœdet. Vnum autem, inquit, de ccc. ſuperſtitem Othryadem ferunt turpe ratum Spartam redire ſociis amiſſis, ibi ad Thyreas ſibi ipſi manum intuliſſe. Supra enim cùm incertam fuiſſe vtrinque diceret victoriam, heic pudore Othryadis victos fuiſſe Lacedæmonios arguit. turpe enim fuit ei viuere victo: at victori superuiuere pulcerrimum. Mitto nunc, quòd Crœſum hominem indoctum, glorioſum, & ridiculum in omnibus faciens: ab eo capto Cyrum, qui prudentia & virtute ac magnanimitate

Solon. lib. I. “ “

Pittacus.

Ibid.

Lib. V.

Alcmæonidæ, Lib. I.

Othryades ibid.

Crœſus.

tate facilè omnes reges excelluisse creditur, institutum atque officii admonitū scribit. Cumq; de Crœso nihil aliud laudabile testetur, quàm multis eum ac magnis donariis deos esse veneratum: hoc ipsum facinus impiissimum fuisse monstrat. Viuo enim patre Pantaleontem fratrem cum Crœso de regno contendisse. eo potitum Crœsum, vnum de sociis & familiarib. fratris in officina fullonis enecasse,
Deioces. donariaque ex eius pecunia facta diis misisse. Deïocem quoque, qui virtute & iusticia regnum in Medos sibi parauit, simulatione iusticiæ id ait esse consecutum. Sed mitto barbara, quando magnam exemplorum copiam res Græcæ sufficiunt. Athenienses, & plerosque alios Iones
Iones. ait nolle se Ionum nomine dehonestari, sed id fugere. qui verò se nobilissimos putarent, & ex ipso Prytaneo Athenis profectos, eos prolem è barbaris procreasse vxoribus, quarum parentes & liberos interfecissent. ideoque has legem tulisse, & filiabus quoque suis seruandam iniunxisse, ne vnquam cum marito cibum sumerent, aut eum nominatim compellarēt: & qui nunc sint Milesii, eos ex istis ortos mulieribus. Postea subiiciens Iones puros esse eos qui Apaturia celebrant: agunt, ait, omnes, Ephesiis demtis & Colophoniis. hos ergo sic nobilitate spoliat sua. Porrò Pactyam qui Lydos vt deficerent à Cyro induxerat, vt dederent ait Cumæos & Mitylenæos precium pactos egisse: quantum, se ignorare. Scilicet præclarum est cùm fatearis te precium ignorare, interim quasi probè comperta re tantam vrbi Græcæ infamiam impingere. Chios ait Pactyam ad se delatum ex Mineruæ poliuchi fano auulsum tradidisse, Atarneumque mercedis loco accepisse. At Charo Lampsacenus ætate prior, vbi de Pactya ei sermo est, nullum tale neque Mitylenæis neque Chiis flagitium imputat. Hæc
„ autem sunt eius verba. Pactyes audito exercitū Persicum
„ appropinquare, profugit primò Mitylenam, deinde in
„ Chium: eumque cepit Cyrus. In tertio deinde libro Herodotus narrans Lacedemoniorum aduersus Polycratem tyrannum expeditionem, scribit Samios existimare & dicere,
Spartani. Spartanos ipsis gratiam rependere pro auxilio quondam iis aduersus Messenios lato, ideoq; & exsules reducere Samios, & in tyrannum bellum mouere. Lacedæmonios autem id negare, ac dicere, se non opitulandi, aut liberandi,

sed

ſed vlciſcendi Samios cauſa eam ſuſcepiſſe expeditionẽ, qui miſſam ipſis à Crœſo crateram, rurſumq; ab Amaſi de thoracem ſurripuiſſent. Atqui nullam ea tempeſtate vrbem ita & magnificam & tyrannis infenſam nouimus, vt fuit Sparta. Cuius enim thoracis cauſa aut crateris Cypſelidas eiecerunt Corintho & Ambracia, Lygdamin Naxo, Piſiſtrati filios Athenis, Sicyone Æſchinem, Thaſo Symmachum, Phocæ Aulin, Mileto Ariſtogenem, dominationẽ in Theſſalis euerterunt, Ariſtomede & Angelo opera Leotychidæ regis deiectis? de quibus alibi copioſiùs ſcriptum eſt. Si autem Herodoto credimus, nihil ſibi maliciæ, nihil ſtulticiæ fecerunt reliquum, qui pulcerrimam & iuſtiſſimam expeditionis cauſam abnegantes, faſſi ſunt ſe ob acceptæ iniuriæ memoriam, reique vilis magnam æſtimationem miſeros homines afflictosque adoriri. Enimuerò Lacedæmonios vtcunque tum ſub ſtylum ſuum venientes ibi pupugit. Corinthium autem, quæ heic quidem extra curſum narrationis erat, tamen obiter quoque arripiens turpiſſimo crimine & calumnia peſſima conſperſit. Hæc, inquit, « expeditio vt fieret, ſtudioſè Corinthii adiuuerunt, quibus « ipſis quoque contumelia erat olim à Samiis facta. res ita « habet. Corcyreorum pueros CCC. primarios Periander Corinthi tyrannus ad Alyattem miſit caſtrandos. hos cum in ipſorum inſulam excenſionem feciſſent, docuerunt Samii in fano Dianæ ſupplices ſedere ac placentas è ſeſamo & melle ad edendum proponentes conſeruauerunt. Hoc contumeliam Samiorum in Corinthios appellat ſcriptor, idcoque hos ſtimulos Lacedæmoniis addidiſſe: nimirum quod Samii filios Græcorum mares relinqui obtinuiſſent. quod ſcelus Corinthiis ille tribuens, vrbem ipſo tyranno flagitioſiorem facit. Is quidem vltus fuit Corcyræos, qui filium eius interfecerant. Quid autem euenit Corinthiis, vt à Samiis pœnas expeterent, quòd ij crudelitati & improbitati tantæ impedimento fuerunt? idque ad eò poſt tres ætates, vt memoriam acceptæ iniuriæ renouarent in eius gratiam tyrannidis, cuius, vt quæ grauiſſima ipſis fuiſſet, exſtinctæ omnia monumenta & veſtigia abolendi finem nullum faciebant? Talis ergo fuit Samiorum in Corinthios iniuria. Qualis verò pœna Corinthiorum de Samiis expetitur? Equidem ſi verè iraſcebantur Samiis,

Corinthij. *Samij.*

non instigare, sed dehortari potiùs Lacedæmonios ab expeditione in Polycratem debuerunt: ne tyranno deiecto Samii vnquam libertatem recipere possent. Quod autem maximum est, cur tandem Corinthii Samiis irascebantur qui voluerunt, non potuerunt etiam seruare Corcyræorum pueros: Cnidios, qui seruauerunt eos & reddiderunt, non culpant? Et quidem hac de re Corcyræi non magnam habent Samiorum rationem, Cnidiorũ meminerunt, hisq; sunt apud ipsos honores, immunitates, & decreta. nam hi nauibus aduecti custodes Periandri è templo expulerunt, pverosq; ad se receptos Corcyram peruexerũt. vt Antenor Cretensis perhibet, ac Dionysius Chalcidensis libro de origine vrbium. Non autem vlciscendi Samios, sed à tyranno liberãdi causa Spartanos expeditionem suscepisse, ipsis Samiis testibus potest doceri. Tradunt enim Archiæ Spartano, cùm is fortissimè tùm pugnans cecidisset, sepulcrum in Samo publicè factum, idque à se honoribus affici. ideoque posteros etiam eius semper cum Samiis familiariter atque humaniter agere. quod ipsum Herodotus quoque testatus est. Idem libro quinto de præstantissimis Atheniensium ac principibus viris Clisthenem ait Pythiæ persuasisse, vt Spartanis semper falsa oracula redderet, quibus iuberentur Athenienses à tyrannis liberare facto pulcerrimo, & iustissimo tantam sceleris ac imposturæ annectens calumniam: deoque adimens vaticinium bonum atq; verum, & dignum Themide quæ ei adsidere dicitur. Ait præterea coniugis suæ abusum permisisse Isagorã Cleomeni ad eam ventitanti. & more suo fidei parandæ gratia admiscens vituperationibus laudes aliquas: Isagoras, inquit, Tisandri F. familia fuit natus nobili, sed originem eius non habeo dicere. cognati quidem eius Ioui Cario sacrificant. ô hominem versuto & ciuili naso, qui ad Cares tãquam coruos Isagoram abominando reiiciat. Aristogitonem verò non obliquè iam, sed rectà portis eiectum in Phœniciam proturbat, à Gephyræis originem eum trahere inquiens. esse autem Gephyreos non ex Eubœa aut Eretrienses, sed Phœnices: vt quidem ipse auditu acceperit. Sed cùm Atheniensium à tyrannis liberationem adimere Lacedæmoniis non posset: audet turpissimo affectu pulcerrimum facinus conspurcare. Mox enim ait Spartanos correptos fuisse pœnitentia,

Clesthenes.

Isagoras.

tentia, quòd adulterinis moti oraculis viros hospitio sibi iunctos, promittentesque ipsis Athenas in potestatem tradituros, è patria expulissent tyrannos, ingratoque populo vrbem restituissent, Voluisse deinde eos Hippiam a Sigeo reuocatum Athenas perducere: sed Corinthios eis obstitisse, Sosicle narrante qualia egissent Cypselus & Periander Corinthi tyrannidem gerentes. cùm quidem ipse nullum atrocius aut crudelius facinus retulerit, atque istam trecentorum emissionem: quos quia eripuissent Samii, ac ne castrarentur prohibuissent, ideò iis vt contumelia affectos iratos fuisse Corinthios dixerat. Tanto tumultu ac dissensione malignitas eius plena est, in narrationes quacunque passim se insinuans occasione. In sequentibus Sardibus gesta narrans, quantum potuit rem luxauit atque corrupit: naues, quas Athenienses Ionibus qui à rege defecerant tutandis miserunt, ausus malorum vocare initium, quod tot tantasq; Græcas vrbes à barbaris liberare conarentur: Eretriensium autem obiter admodum faciens mentionem, magnumque eorum & præclarum facinus reticens, ac memorabile. *Eretrienses.* Iam enim vt * circa Ioniam, confusam, classe regia adnauigante, foràs obuiam euntes Cyprios in mari Pamphylio pugna nauali deuicerunt. Post hæc retrò conuersi, nauibus apud Ephesum relictis Sardes adorti sunt, & Artaphernem (qui in arcem confugerat) obsederunt, vt Miletum obsidione liberarent. quod & consecuti sunt: hostesque mirabili terrore perculsos inde amouerunt. ipsi multitudine obrutum se iri videntes recesserunt. Hæc cùm alii, tum Lysanias Mallotes in Opere de Eretria scripserunt. & conueniebat, si nulla alia de causa, saltē excidio vrbis eius & interitui accinere memorandum isthuc & præclarum facinus. Herodotus verò etiam victos à barbaris eos in naues ait confugisse insequente hoste. cùm nihil tale Lampsacenus prodiderit Charo, cuius sunt verba. “Athenienses autem xx. triremibus nauigarunt, vt auxilium ferrent Ionibus. & ad Sardes expeditione facta, omnia circa eam vrbem ceperunt, excepta munitione regia. his actis Miletum reuerterunt.” Porrò in sexto libro Herodotus narrans quomodo Platæenses Spartanis sese dediderint, illi verò eos ad Athenienses ablegauerint, vtpote finitimos, & defensores non malos: ad- *Platæēses.*

dit non quaſi ſupicionem aut opinionem, ſed tanquam rem ſibi compertam, Lacedæmonios non ita iſtud conſilium beneuolentia erga Platæenſes, vt ſtudio laborem Athenienſibus incutiendi rem cum Bœotis habituris dediſſe. Proinde niſi malignus eſt Herodotus, inſidiatores fuerunt & maligni Spartani: ſtulti autem Athenienſes, ita ſibi imponi qui ſinerent: Platæenſes verò non honoris aut beneuolentiæ cauſa, ſed vt belli futura anſa in medium proiecti ſunt. Sanè plenilunium prætendiſſe, quod exſpectantes ad Marathonem non venirent Athenienſibus ſuppetias latum Lacedæmonii, dum pro re certa tradit, mendacio eos ſuo grauat. Non enim modo ſexcenties alias illi exercitum eduxerunt & ſigna contulerunt initio menſis, non præſtolati plenilunium: & parum abfuit quin ad hanc pugnam, ſexta Boedromionis die commiſſam, venirent: adeò, vt cadauera etiam ſpectauerint ad locum prœlii iam præſentes. Et tamen Herodotus de plenilunio iſta ſcripſit.

Marathonia pugna.

„ Non poterant verò iſto hæc tempore facere, quia violare
„ legem nolebant. erat enim nona menſis dies. qua die exire
„ ſibi licere negabant, orbe Lunæ non pleno. itaque pleni-
„ lunium operiebantur. Tu quidem, Herodote, plenilunium transfers in principium menſis, quando Luna dimidio orbe fulget: vnoque conatu cœlum, tempora, & res omnes conturbas, profeſſusque te res Græcas ſcribere, maximè autem Atticis operam impendere, ne pompam quidem cognouiſti, quam ſolennem etiamnum Athenienſes ad Agram mittunt, gratias Hecatæ pro victoria agentes. Verùm hoc facit pro Herodoto aduerſus crimen quod ei obiicitur, magnam eum ab Athenienſibus propter adulationem accepiſſe pecuniam. Si enim his iſta recitaſſet, non omiſiſſent aut neglexiſſent ſceleroſum iſtū Pheidippidam, qui è pugna veniens Lacedæmonios ad eam vocaret, biduò quidem (vt ipſe ait) Athenis Spartam profectum. niſi fortè Athenienſes deuictis hoſtibus ad pugnam demum ſocios vocauerunt. Sanè x. talenta Athenis dono veniſſe ipſi, Anyto rogationis autore Diyllus ſcripſit Athenienſis, homo in hiſtoria non contemnendus. Narranda porrò Marathonia pugna Herodotum plerique aiunt ipſo occiſorum numero rei fidem derogaſſe. Scribit enim Athenienſes Dianæ Agroteræ ſeu Agreſti vouiſſe tot hœdorum victimam, quot

barba-

barbarorum corpora strauissent. post pugnam autem, cùm immensus videretur occisorum numerus, decreto hoc deam placasse, vt quotannis 10. se immolaturos promitterent. Verùm his omissis, videamus acta post pugnam. Reliquis, inquit, nauibus retrò actis barbari, receptis ex insula vbi reliquerant mancipiis Eretriensibus, Sunium flexerunt, cupientes Athenienses suo in astu aduentu anteuertere. Suspicabantur Athenienses id fieri Alcmæonidarum machinatione, qui de composito scutum Persis ostendissent, cùm iam esset in nauibus. Hi ergo flectebant Sunium, &c. Hoc loco id dissimulemus, quod Eretrienses mancipia nominat, quibus nemo Græcorum maiore audacia ac studio rem gessit, indigna passos sua virtute. Neque adeò magnam habeamus rationem calumniæ Alcmæonidis intentatæ, è quibus & familiæ maximæ constabant, & nobilissimi viri celebrabantur. Ipsius certè victoriæ de magnitudine actum est, finisque tam decantati facinoris ad nihilum redit, neque videtur certamen fuisse aut magnum aliquod opus: sed barbaris (quod inuidi aiunt, rem istam traducentes) leuis quædam accidisse offensio & exiguum incommodum. siquidem a pugna non fugerunt præcisis retinaculis, vento se quàm longissimè ab Attica prouehenti dantes: sed sublato scuto proditionis tessera, Athenas classe petunt spe capiendi, & per ocium Sunio circumnauigato, supra Phalerum in alto naues detinent. Primi autem & illustrissimi viri vrbe desperata * nam paulo pòst crimine soluit, aliosque proditionis reos facit. Esto scutum fuisse ostentatum. equidem ipso dempto hoc qui viderit nemo potuit esse. Fieri autem potuit nullo modo, cùm Athenienses solidam obtinuissent victoriam. & si factum fuisset, conspici à barbaris non potuit, fuga magnoque labore inter vulnera & tela in naues se proripientib. & locum quanta quisq; celeritate poterat deserentibus. Sed vbi rursum Alcmæonidas à se excusari simulat iis de criminib. quę primus ipse hominum ipsis obiecit, sic loquitur. Ego autem hunc sermonem non admitto, Alcmæonidas Persis de composito clypeum extulisse, ac voluisse Athenienses in barbarorum & Hippiæ potestatem dedere. * cuiusdam incisi recordor, apprehenderęne an apprehensum dimittere velis. Ita enim accusas, mox patrocinaris: calumniás

Post pugnam secuta.

que de viris illustribus perscribis, quas rursum diluas. Cui verò fidem derogas, nisi tibi? Nam ex teipso audiueras Alcmæonidas victis & fugientib. barbaris clypeum ostendisse. Quinetiam in his ipsis quæ pro Alcmæonidis abs te dicuntur, sycophantam te esse ostendis. Quippe si tibi aut magis, aut non minus infensi tyrannis videntur Alcmæonidæ quàm fuerit Callias Phænippi F. Hipponici pater: quo loco pones coniurationem eorum, de qua in primis scripseras, auxilio eos Pisistrato fuisse, eumque ab exsulio ad tyrannidem reduxisse, neque ante exturbasse, quàm is cum vxore non vt fas est rem habere culpatus fuit? Hæc ergo huiusmodi habent tumultus. & inter crimina Alcmæonidis intentata atque suspiciones Calliam Phænippi F. laudans, eique filium Hipponicum adiungens, qui ipso teste fuit vnus de ditissimis Atheniensium: fassus est se non re quicquam isthuc exigente, sed Hipponici demerendi gratia Calliam narrationi ingessisse. Cùm autem nemo nesciat *Argiui.* Argiuos societatem & auxilia Græcis nequaquam denegasse, quando petiuerunt ne semper Lacedæmoniorum, quos habebant sibi infestissimos hostes, cogerentur dicto *Lib.7.* esse audientes si sequerentur: causam Herodotus malignissimè excogitatam subiicit, sic scribens. Postquam verò se " in societatem adscisci viderunt à Græcis Argiui, tum recu- " sauerunt, vt quiescendi prætextum haberent: cùm satis sci- " rent à Spartanis se in partem imperii admissum non iri. Et ait Artoxerxem postea temporis ab Argiuorum legatis, cùm ad eum Susa venissent, hac de re fuisse admonitum: eumque dixisse, nullam se vrbem magis sibi amicam censere, quàm Argos. Postea subiiciens more suo aliquam tergiuersationem, Ait nihil se certi hac de re scire. hoc scire, neminem sine crimine viuere, neque Argiuos esse omnium " deterrimos. Ego autem dicere hoc, inquit, debeo, isque ser- " mo valeat in quauis re. Nam & hoc dicitur, ab Argiuis, cùm " aduersus Lacedæmonios bellum malè sustinerent, accer- " sitũ in Græciam fuisse Persam, quidquid potiùs tolerãdum " ratos quàm præsentem molestiam. Nónne autem sicut ipse * Æthiopem ait de vnguento & purpura dixisse, dolosas vestes esse Persarum: ita aliquis de ipso pronunciauerit, dolosas esse dictiones, dolosas dictionis Herodoteæ figuras,

Perple-

Perplexa, nilq; sani, ambages omnia.

qui, sicut pictores vmbris adiectis splendidiora faciunt quæ apparere debent: ita negando ipsas intendit calumnias, ambigendoque efficit vt suspiciones altiùs insideant. Argiui quidem si ob contentionem cum Lacedęmonijs de principatu & virtute Græcis se nō adiunxerunt: non potest negari quin indignos se Hercule gesserint & sua nobilitate. Præstabat enim Siphnijs & Cythnijs vt Græciam ij liberarent, quàm vt cum Spartanis contendentes de imperio, tot tantaque certamina subterfugerent. Sin autem ij sunt, qui Persam contra Græcos acciuerunt quòd bellum ipsis contra Lacedæmonios non satis commodè succederet: quî factum est quod Xerxe veniente non palàm Medis se adiunxerunt: aut si in regis castra se noluerunt conferre, cur non Laconicam incursionibus vexarunt, ipsi domi suæ relicti, aut Thyreas denuò tentauerunt, aut quouis alio modo Lacedæmonios adorti sunt, & conturbauerunt. cùm sanè magnum Gręciæ damnum inferre potuissent, his impeditis ne cum tanto grauis armaturæ exercitu ad Platæas irent. Sed Athenienses quidem hoc loco verbis Herodotus effert, seruatoresque Græciæ appellat. rectè hoc, & meritò: nisi eorum laudibus multa maledicta admiscuisset. Nunc cū proditos ab alijs Græcis dicat Athenienses: solos autem relictos, maluisse magnum in se facinus recipere & mortem oppetere, quam videre Græcos ad Persam deficere reliquos, & cum Xerxa fœdus ferire: ostendit se non hæc laudandorum Atheniensium gratia dicere, sed Athenienses ideò laudare, vt reliquis omnibus Græcis malè diceret. Quid verò attinet indignari, vbi acerbè, idque ad nauseam vsque Thebanos & Phocenses subinde exagitat? quando etiam ijs, qui pro Græcia periculum primi adiuerunt, proditionem vel ipso teste non probabilem aut euentum habituram exprobrat. & de Lacedæmonijs pro incerto ponit, ceciderintne in pugna aduersus hostes, an verò hosti se dediderint. exiguis mehercle indicijs ipsos ab ijs qui ad Thermopylas cécide-runt separans. Secundum hæc cùm naufragium narraret, * quod accidit classi regiæ, vtque Ameinocles Cratinę F. Magnes magnum ex ea calamitate emolumentum perceperit, auri & pecuniæ immensam vim nactus: ne hoc quidem à morsu suo immune prætermisit. Verùm, inquit, iste quidem "

alias parum fortunatus, repertis opibus maiorē in modum locupletatus est. nam quod proli necem intulisset, id eum malum haud leuiter animi angebat. Quis non videat eum aureas istas inuentas opes, eiectasq; ad litus à mari diuitias propterea in historiā introduxisse, vt locum faceret in quo Ameinoclis cædem in prolem collocaret? Cùm autem Aristophanes Bœotus scripserit quòd pecuniā petens ab Atheniensibus nihil impetrauerit: aggressa autem cū pueris disserere & scholam instituere à magistratibus fuisse interdictum ob rusticitatem eorū & odium litterarum: aliud quidem certum rei nullum extat argumētum. Sed Aristophani Herodotus testimonium tulit, dū alia falsò, alia per * alia tanquam exosus Thebanos & aduersum eos iurgās vituperat. Thessalos ait ab initio necessitate compulsos ad Medos inclinasse, verè hoc, vt & cùm ariolatus de alijs Gręcis, futurū fuisse, vt proderentur ab ijs Spartani: subiecit, Non volentibus quidem, sed necessitate coactis, vna post alteram capta vrbe. Thebanis tamē eiusdem necessarij facti veniam non itidē facit. At enim Thebani 10. viros duce Mnamia in Tempe miserūt, & ad Thermopylas tot, quot poposcit Leonidas: qui & soli cum Thespiensibus perseuerauerunt apud hunc, reliquis à circumuentione deserentibus. postquā verò barbarus aditibus occupatis in montes peruenit, & Damaratus Spartanus ob hospitiū fauens Apagino tū paucorum in repu. dominationis præsidi effecit, vt is amicus & hospes regis fieret: Græci autem in nauibus erant, neq; terra quisquā accedebat. ita demum conditiones pacis acceperunt deserti, magna eos vrgente necessitate. Nā neq; mare & naues eis ad manū erant vt Atheniensibus: neq; procul dissiti erant, vt Spartani penetralia Græciæ incolentes. cumq; sesquidiei spacio itinere ab ipsis absenti Medo cum solis Lacedæmonijs & Thespiensibus se in faucibus angustiarū opposuissent, succubuerāt. Verùm hic scriptor ea est æquitate, vt cū dixisset Lacedęmonios ab omnibus destitutos socijs fortasse pactū inituros fuisse cū hoste: Thebanorū maximum & pulcerrimum facinus oblitterare prorsus quia non poterat, tamen veluti vitiosa causa & suspectione corrumpens, ita scripserit. Socij igitur qui missi erant, Leonidæ consilium sequentes abierunt. Soli apud Lacedæmonios remanserunt Thespienses ac Thebani. hi quidem inuiti & nolentes:

De Thebanis.

tes: ſed eos obſidum loco Leonidas retinebat. Theſpienſes admodum volentes, & qui nuſquam ſe à Leonida diſceſſuros dicerent & ijs quos ſecum habebat. An verò non prodit liquidò ſe peculiari aliquo Thebanorũ odio affectum? quo impulſus non modò vrbem falsò & iniurià vituperauit, ſed etiam probabilitatem calumniæ aliquam parare, & curare ne omnibus hominibus videretur ſecum pugnantia dicere, ſibique mendacij eſſe conſcius, poſthabuit. Nam cùm dixiſſet Leonidam, quòd ſentiret non eſſe bene animatos, neque paratos ad ſubeundum periculum ſocios, iuſſiſſe diſcedere: paulo pòſt ſubijcit Thebanos inuitos ab eo fuiſſe detentos. quos, ſi ad Medos inclinare animis credebat, etiam manere volentes debuit abigere. vbi enim nullo vſui ſibi fore cenſuit, non alacres, quid attinebat pugnantibus permiſceri ſuſpectos? Neque verò rex Spartanorum ita ſtultus fuit, vt trecentis ſuis quadringentos Thebanos armis inſtructos obſidum loco ſibi putaret detinendos, hoſtibus maximè à fronte iam & tergo imminentibus, nam vt priùs eos obſidum loco habens ſecum duxerit: certè ad extremum probabile erat eos contempto Leonida fuiſſe diſſceſſuros, & Leonidam magis veriturum ne ab his, quàm ne à barbaris circumueniretur. Præter hæc quî non ſit ridiculus Leonidas, ſi reliquos Græcos abire iubens, vt mortem ſibi impendere præſentem intelligens, Thebanos detinuit, ſcilicet Græcis eos ſeruaturus, iam iam moriens ipſe? nam ſi verè pro obſidibus hos, aut potiùs mancipijs circumduxit, non debuit inter perituros detinere, ſed diſcedentibus Græcis eos tradere. Quæ vna reſtabat cauſa cur Thebanos Leonidas noluiſſe dimittere diceretur, nempe vt vnà ſecum eos perderet: hanc quoque Herodotus ipſe ſuſtulit, de ambitione Leonidæ ſic ſcribens. * Hæc reputans Leonidas, volenſque gloriam hanc ſolis Spartanis parare, ſocios dimiſit: magis ob hoc, quàm quòd eorum diuerſæ eſſent ſententiæ. Extremæ verò ſtulticiæ fuit, à qua gloria ſocios arceret, in eius ſocietatem pertrahere inuitos hoſtes. Cæterùm non fuiſſe ſuſpectos malæ fidei Thebanos Leonidæ, ſed pro amicis habitos conſtantibus res geſtæ demonſtrant. Nam & Thebas venit exercitum ducens, & orans id impetrauit, quod nemo alius, vt in fano Herculis dormiret: & viſum diuinitus oblatũ Thebanis expoſuit.

posuit. Imaginatus fuit enim in mari se videre multis & asperis exagitato vndis illustrissimas & maximas Græciæ vrbes inæqualiter differri atque fluctuare: Thebas supra omnes alias ferri, & sublimes ad cœlum extolli, ac pòst subitò euanescere. Atque hæc quidem similia erant eorum, quæ multo pòst tempore Thebis euenerunt. In pugnæ autem narratione Herodotus, Leonidæ etiam maximum facinus obscurauit, omnes dicens in angustijs iuxta Colonum cecidisse. Res aliter gesta est. Cùm enim noctu se circumuentos à barbaris esse accepissent, rectà in hostiũ castra agmen mouerunt suum, & ferè ipsum regis tentorium, vt eo interfecto iuxta mortem oppeterent. venerunt ergo vsq; ad tentorium regis, obuios subinde trucidantes aut in fugam vertentes. cùm autem Xerxes in tentorio nõ inueniretur, quærentes eum in vastissimis castris ac vagantes, vix tandem à barbaris vndique circumfusis sunt occidione cæsi. Quos alios conatus, & quæ alia dicta Spartanorum Herodotus prætermiserit, scribemus in vita Leonidæ. nihil tamen impedit quin heic etiam quædam ponamus. Certamen funebre Spartani Leonidæ egressuro in istud bellum egerunt, patribus & matribus vnà proficiscẽtium spectantibus. Ipse Leonidas dicenti, Perpaucos tecum ad pugnã educis, Multos verò, inquit, vtpote morituros. Vxori interroganti proficiscentem ecquid mandaret, conuersus, Bonis, inquit, nubere, & bonos liberos parere te iubeo. In Thermopylis iam cinctus ab hoste, cupiens duos genere sibi iunctos seruare, alteri epistolam dedit & emisit, alterum amandauit magistratibus Spartæ aliquid nunciaturum. sed & ille litteras reijciens cum stomacho, Pugnator, aiebat, veni non tabellarius: & hic apparitoris id munus esse fatus, scuto sumpto in acie adstitit. Hæc si quis alius omisisset, fortasse reprehensione posset carere. At qui Amasidis crepitum, aduentum asinorum furis, vtrium incrementum, multaque talia conduxisset & commemorasset: certè videri potest illa non incuria aut contemtu præteriuisse pulchrè facta atque dicta: sed quòd quibusdam malè vellet, essetque in eos iniurius. Thebanos autem ait primùm cum Græcis coniunctos necessitate compulsos pugnauisse: credo, quia non Xerxes modo, sed etiam Leonidas haberet flagelliferos in suo comitatu, à quibus Thebani contra animi sententiam cogebantur

Leonidæ mors.

*

bantur

bantur pugnare. ac pugnaſſe quidem inuitos ait, qui diſcedere poterant & fugere: vltrò autem ad Medos inclinaſſe, quibus nullus aderat auxiliarius. Poſt hæc ſcribit, reliquis ad Colonum contendentibus Thebanos ab ijs ſe auelliſſe, manuſque intendiſſe ad barbaros, ac clamaſſe accedentes voce veriſſima, ſe Medorum rebus ſtuduiſſe, regique aquam & terram præbuiſſe, nunc neceſſitate adactos ad Thermopylas veniſſe, & extra culpam eſſe de vulnere regi inflicto. Hæc eos fatos ſalutem impetraſſe, cùm Theſſali etiam teſtimonium ipſis perhiberent. En tibi tot verbis inter barbaricas conclamationes, omnigenos tumultus, fugas, inſecutiones exauditam cauſæ dictionem, & teſtium examen, & Theſſalos inter cædes & conculcationes in tantis anguſtijs Thebanis patrocinantes. nimirum quod hos Græcia vſque ad Theſpias potitos Thebani nuper pugna ſuperatos eiecerunt, occiſo eorum duce Lattamya. ita enim tum inter Theſſalos & Thebanos res erat, amicitia nulla aut beneuolentia. Sed tamen Theſſalis teſtimonio iuuantibus quomodo Thebani euaſerunt? Alij eorum, inquit, accedentes à barbaris ſunt obtruncati: plures etiam mandato Xerxis notis regijs compuncti ſunt, initio facto à duce eorum Leontiada. Atqui non fuit Leontiades dux Thebanorum in Thermopylis, ſed Anaxander: vt Ariſtophanes è magiſtratuum commentarijs docuit, & Nicander Colophonius. Neque agnoſcit quiſquam hominum ante Herodotum compunctos à Xerxe Thebanos. Alioqui maxima hæc aduerſus calumniam erat futura defenſio, debebantq; gloriari ob iſtas notas Thebæ, quod Xerxes ſtatuiſſet ipſos eodem modo tractare, quo inuiſiſſimum ſibi Leonidam. ſiquidem huius mortui corpus Xerxes contumelioſè habuit, illos viuos compunxit. Sed enim qui è crudelitate in Leonidam demonſtrat maximè omnium hominum Leonidæ viuenti iratum fuiſſe Xerxem: Thebanos autem Medorum rebus ſtudentes & apud Thermopylas fuiſſe notis compunctos, & tamen poſteà apud Platæas Medis alacriter fauiſſe: videtur mihi in morem Hippoclidis iſtius pedibus in menſa geſticulantis veritate ob ineptam ſaltationem amiſſa dicturus, Non curat hoc Hippoclides. Libro octauo ait Græcos metu captos fugam ab Artemiſio in Græciam meditatos, Euboenſium orantium vt exiguum temporis ſpacium

Theſſali.

mane-

Themistoclis factũ. manerent, dum familam exponerent, nullam habuisse rationem: donec Themistocles accepta ab Euboensibus pecunia Eurybiadem & Adimantum Corinthiorum ducem impertijt. hac ratione factum vt manerent, & cum barbaris nauali pugna decertarent. Pindarus quidem, non sociæ vrbis, sed Medis fauere supectæ ciuis, tamen Artemisij facta mentione exclamat:

Vbi filij Athenensium
Splendidum iecere libertatis fundamentum.

Herodotus autem, à quo nonnulli exornatam volunt Græciam, victoriam illam captorum munerum & furti opus facit, deceptos à ducibus argento corruptis Græcos contra animi sententiam pugnasse dicens. Neq; heic malignitati finem statuit. Fatētur omnes homines ferè, Græcos etsi naualibus prœlijs victoriam obtinerent, tamē Artemisio barbaris cessisse audita clade ad Thermopylas accepta. neque enim expediebat ibi morari & mare custodiri, cū hostis iam intra Pylas peruenisset, & Xerxe aditus tenente. Herodotus tamen Græcos facit nondum audita Leonidę morte fugam ,, molientes, his adeò verbis: Malè autem accepti, & haud ,, minimè Athenienses, quorum nauium dimidium erat con- ,, fractum, fugam in Græciam meditabantur. Liceat sanè ei discessionem ante conflictum sic appellare, aut potius hoc probro adficere. ita quidem odiosè huic vocabulo inhęret, ,, vt & antè, & nunc, & mox rursum fugam nominet. Ad bar- ,, baros, inquit, statim secundū hæc naui venit vir Hestiæensis ,, fugam Græcorum ab Artemisio factam nuncians. Illi, quòd ,, incredibilis res videbatur, nuncio in custodiam dato, naues ,, celeres speculatum miserunt. Quid ais tandem? Fugere tanquam victos dicis, quos post pugnam hostis non credit fugere, sciens superiores multo fuisse? Iam par est homini huic credi de viro aliquo aut vrbe scribenti, qui vno verbo victoriam Græcis adimit, trophæumque deijcit, & inscriptiones quas illi posuerunt apud Mineruam Orientalem, fastum pronunciat esse inanemque iactantiam? epigrammatis hæc est sententia:

Cecropia hoc quondam in pelago cùm classe iuuentus
Deuicit populos omnigenos Asiæ,
Medorum perijtq; exercitus: ista trophæa
Protinus erexit Virgo Diana tibi.

Porrò

Porrò in prœlijs non indicans ordinē Græcorum, & quem quæq; ciuitas in pugna nauali tenuisset locum: in discessu (quem ipse fugā appellat) primos ait nauigasse Corinthios, vltimos Athenienses. Oportebat profectò non nimis insultare Græcis Medorū partes amplexis hominem qui ab alijs Thuryus habitus ipse se inter Halicarnassenses refert, qui cum essent Dorienses, vnà cum gynæceo in bellum contra Græcos sunt profecti. * Ille verò tantum abest vt necessitates priùs recenseat eorū qui ad Græcos defecerunt: vt de Thessalis quoque narrans, misisse eos ad Phocenses, quibus cum illis inimicitiæ & bella intercedebāt, policitosq; regionem ipsorum ab omni damno immunē præstituros, mercede L. talentorum accepta, hæc de Phocensibus scripserit. Soli enim Phocenses istis in locis non inclinabant ad Medos: nulla alia de causa (quantum ipse cōiectura assequor) quàm quia oderant Thessalos. qui si Græcorum rebus studuissent, arbitror Phocenses Medis se adiunctutos fuisse. *De Phocensibus & Thessalis* Atqui paulò pòst ipse dicit, XIII. Phocicas vrbes à barbaro fuisse combustas, euastatum agrum, incensum quod Abis erat templū, viros & mulieres interfectos, nisi qui fuga in Parnassum euasissent. Et tamen eos qui sustinuerunt extrema ne proderent honestatem, eodem ponit loco cum ijs, qui promtissimè Medum secuti sunt. Ac cùm Phocensium facta non posset culpare, causas malas & suspiciones stylo fingens aduersus illos sedit, premensq; non ijs quę egerunt: si nō visum fuit iudicium de animo eorū Thessalis permittendum, * qui inhabitabāt eorum ditioni, ab alijs omnibus proditionis insontes iudicatos. Iam si quis Thessalorum ad Medos * defectionem aggressus excusare, diceret non sua voluntate eos ita egisse: sed odio Phocensium, quos viderent Græcis se adiungere, ipsos præter animi sententiam Medi partes fuisse secutos: nonne turpissimè is adulari videretur, & in aliorum gratiam malis factis bonas causas affingendo veritatem peruertere? equidem puto. Qui ergo non apertè calumniari putetur, qui non ob virtutē Phocenses optima delegisse ait, sed quia contrarium sentire Thessalos viderēt? neq; enim ad alios hoc commentum, vt aliâs solet, autores refert, sed ipsum se hoc ait cōijciendo inuenisse. Oportebat ergo certa argumenta proferre, quibus ei persuasum fuisset eos qui similia optimorū factis edunt, eadem cum pessimis

sequi

ſequi conſilia. Nam quod de inimicitijs adfert, ridiculum eſt. Neque enim Æginetæ cum Athenienſibus, neque Chalcidenſes cum Eretrienſibus, neque Corinthios cum Megarenſibus diſcordia à ſocietate Græcorum abſtinuit. neque, rurſum Theſſalos punientes infeſtiſſimi Macedones ab amicitia cum barbaro euerterunt. nam priuatas inimicitias commune obruebat periculum, vt reliquis animi affectionibus excuſſis aut honeſtati virtutis ſtudio, aut vtili neceſſitatis impulſu quiſque animum adiungeret. Enimuerò poſt neceſſitatem illam, quæ ipſos coegerat Medis parere, rurſum ad Græcos ſe contulere Phocenſes. Idque de ijs Laocrates Spartanus palàm teſtatus eſt: atque ipſe Herodotus veluti vi adactus in Plataica re fatetur Phocēſes etiam Græcis adfuiſſe. Neq; mirum videri debet, eum acerbè inſectari eos qui aduerſam pertulerunt fortunam: quando etiam hos qui interfuerunt rei gerendæ, vnaque cum Græcis ſalutem ſuam periclitati ſunt, inter hoſtes & proditores numerat.

Naxij. Naxios ait tres naues barbaris auxilio miſiſſe, vnum autem de triremium præfectis Democritum perſuaſiſſe ciuibus, vt reliqui Græcorum cauſam amplecterentur. Adeò laudare ſine vituperio non poteſt Herodotus, vt ſi vnum hominem laudet, malè audire totam ciuitatem aut populum oporteat. Teſtimonium contra eum dicūt de vetuſtioribus Hellanicus, de recentioribus Ephorus, alter ſex, alter quinque nauibus ipſos Naxios auxilio veniſſe Græcis ſcribentes. Et ipſe Herodotus planiſſimè arguit hæc à ſe fingi. Nam Naxiorum annalium ſcriptores aiunt antè quoque Megabatem fuiſſe ab ijs repulſum, cum ad inſulam cum cc. nauibus accederet: & Datin pòſt ducem profligatum ab ijs, cùm incendio ipſis malefeciſſet. *Lib.V.* Quod ſi, vt alibi Herodotus di- * xit, vrbem ipſorum barbari combuſſerunt, hominibus fuga in montes ſalutem conſecutis: nimirum iuſtam cauſam habuerunt Naxij auxilium mittendi ijs qui patriam ipſorum perdidiſſent: non potiùs adiuuandi eos qui publicam libertatem protegebant. Non laudandi autem Democriti, ſed Naxijs infamiam parandi cauſa hoc mendacium eum compoſuiſſe inde apparet, quòd Democriti præclarum facinus remque pulcherrimè geſtam ita præterijt, vt ne verbo quidem vno attingeret. quam Simonides hoc epigrammate illuſtrauit:

Tempore

Tempore quo Graiûm robur Salamina sub amplam,
Cum Medis pugnam substitit in pelago:
Tertius ante alios ductor Democritus iuit,
Barbaricas victor quinque ratesque tulit.
Ceperat & sextam: sed barbarus impetu grandi
Victoris trepidam de manibus rapuit.

sed quis pro Naxijs indignetur? Equidē si sunt, quod non-* nulli aiunt, antipodes inferiorem terræ partem versis aduersus nostra vestigijs incolentes, ne illis quidem puto inauditum esse Themistoclem, & consilium Themistoclis, *Themistocles.* quòd cum Græcis persuasisset vti ante Salaminam nauali prœlio decernerēt, victo barbaro in Melita templum consulentis Dianæ dedicauit. Hoc Themistocli scitus iste scriptor quantum in ipso fuit adimens, gloriamque in alium transferens, in hæc verba scribit: Heic Themistoclem cum in nauim venisset, interrogauit Mnesiphilus vir Atheniensis, quidnam constituissent. cumque audiret decretum esse vt naues ad isthmum reducerentur, ac nauale prœlium ante Peloponnesum committeretur: dixit, Non ergo tu, Themistocles, si illi naues à Salamina abducent, vnquam pro patria propugnabis. quiuis enim suam vrbem petent. Et paulo pòst: Sed si quid restat consilij, ito, & quæ decreta sunt confundere conare: si qua ratione Eurybiadi possis persuadere vt maneat mutato instituto. Deinde subijciens, Themistocli perplacuisse hanc admonitionem, nulloque eum dato responso, ad Eurybiadem illicò abiuisse, his ipsis verbis sic loquitur. Proinde adsidens ei Themistocles exponit quæ è Mnesiphilo audiuerat, sua esse fingens, & alia addens. Vides vt Themistoclem improbitatis notet, sibi eum arrogare dicens quod esset Mnesiphili. Ampliùs etiam deridens Græcos, Themistoclem ait non potuisse perspicere quid in rem esset, sed in eo cæcutijsse. cum quidem ob prudentiam ei nomen Vlyssis factum fuerit, *Artemisia.* Artemisiam autem, Herodoti ciuem, nemine docente ipsam sua sponte re excogitata sic Xerxem monuisse: Non diu poterunt tibi Græci resistere, sed dissipabis eos, diffugientque per oppida. neque verisimile est, eos te terrestres copias in Peloponnesum adducente quieturos, aut in earum curam incubituros, vt pro Atheniensibus nauale prœlium obeant. si verò confestim properes nauale prœlium committere,

metu ne classiarij tui detrimentum passi, etiam terrestribus grauiter incommodent. Nihil præter versuum mensuram defuit Herodoto, quin ex Artemisia Sibyllam faceret, ita exactè vaticinantem futura. Itaque Xerxes etiam liberos suos ei Ephesum deducendos tradidit: oblitus, quantum apparet, Susis mulieres secum abducere, siquidem muliebri comitatu ij indigebant. Verùm de Herodoti mendacijs non est nobis rationes ineundi propositum. in ea * duntaxat inquirimus, quæ mentitus eò est, vt alienæ gloriæ detraheret. Ab Atheniensibus ait narrari, Adeimantum Corinthiorum ducem iam cum hoste manus conserturum tanto fuisse metu perculsum, vt non puppi obuersa antrorsum, aut paulatim per pugnantes se subducens, sed apertè sublatis velis profugerit, auersis secum omnibus suis nauibus. huic iam sub finem oræ Salaminiæ occurrisse nauim vniremem, & quendam ex ea sic locutum fuisse: Tu quidem, Adimante fugis proditis Græcis: illi tamen vincunt, & ex voto hostibus sunt superiores. Haud dubiè nauicula illa de cœlo fuit delata. quid enim impediebat quin tragicam machinam attolleret, qui omnibus alijs in rebus tragicos sua iactantia superaret? Ergo fidem habens Adimantus, ad classem redijt, cùm iam res confecta esset.
» Hic, inquit, rumor ab Atheniensibus est diditus. Corin-
» thij negant, seque in nauali pugna inter primos ponunt
» testimonio illos iuuante reliqua Græcia. Talis est multis etiam alijs in rebus Herodotus, diuersa de diuersis crimina spargens, vt ne quem planè videretur damnasse. Ita heic quidem id sibi reseruauit, vt calumnia credita Corinthij, repudiata Athenienses malè audirent: cùm interim de vtrisque mentiatur. Certè Thucydides Spartæ faciens Atheniensem legatum Corinthio respondentem, & multa * de Medico bello splendidè iactantem ac Salaminio nauali prœlio, nullum proditionis aut deserti ordinis crimen Corinthijs refert. Neque enim probabile erat hæc Athenas Corintho obijcere flagitia, cùm secum eam & cum Sparta tertio loco viderent insculptam donarijs quæ erant de barbaris dedicata: & in Salamina concessissent Athenienses, vt Corinthij prope vrbem suorum cadauera humarent, tanquam hominum qui se præclarè gessissent: inscriptione etiam hac posita,

Adimantus & Corinthij.

Lib. I.

Hoſpes, aquoſa olim nobis eſt culta Corinthus:
Inſula nunc condit paupera aquæ Salamin.
Hîc Pœnûm naues, Perſas Medosq; prementes
Tutati benè te, Græcia diua, ſumus.

Et honorarium in iſthmo ſepulcrum ſic eſt inſcriptum:

Nos ſitam in extremo diſcriminis Hellada cunctam
Tutati noſtris condimur hic animis.

quin & Diodori Corinthiorum de trierarchis vnius in fano Latonæ repoſitis donarijs hoc eſt inſcriptum:

Arma hæc Latonæ, pugnæ monumenta marinæ
Dedicat, à Medis hæc Diodorus habet.

Ipſe quidem Adimantus, quem Herodotus crebrò inſectatur, ſolumque omnium imperatorum ait fugiendi cauſa ab Artemiſio auectum, neque hoſtes ſubſiſtere toleraſſe, vide in quanta ſit gloria,

Cuius ſeſe opera redimiuit Græcia ſerto
Libero, Adimantus conditur hoc tumulo.

Nam neque mortuo probabile eſt homini timido & proditori tantum honoris habiturum quemquam fuiſſe: neque filiabus ſuis auſus fuiſſet nomina ponere Nauſinicam, Acrothinium, Alexibiam: filio Ariſteam: niſi quid ipſe in ea pugna illuſtre & memorabile egiſſet. Iam ſolas Corinthiorum mulieres præclarum illud & diuinum feciſſe votum Veneri, quo petierunt vt dea maritis ipſorum amorem pugnæ aduerſus barbaros immitteret: non tantùm non eſt probabile Herodoti ætate fuiſſe ignotum, ſed ne poſtremis quidem temporibus obſcurum fuit. Peruulgata enim res manſit. & Simonides inſcriptionem fecit, æneis imaginibus poſitis in fano Veneris, quod Medea condidiſſe perhibetur: ab alijs, petens vt mariti amore Iaſonis ipſam Venus ſolueret ab alijs, vt is amore Thetidis deæ liberaretur. Inſcriptio hæc eſt:

Has Veneri matres ſtatuas poſuere Ephyreæ
Pro Græcis, forti proq; ſuo populo.
Nam non arciferis Medis Venus Hellados arcem
Prodere, ſic votis rite vocata, volet.

Hæc potiùs ſcribere oportebat & commemorare, quàm Aminoclis cædem proli ſuæ illatam inculcare. Poſtquam abundè criminibus Themiſtocli intentatis ſatiatus vtcunq; fuit, dum illũ clam alijs ducibus ait nullum feciſſe furandi

& compilandi insulas finem: tandem coronam victoriæ ipsis palàm abstrahens Atheniensibus, Æginetis imponit, ita scribens. Græci cùm ad Delphos mitterent manubiarum primitias, communiter è deo quæsiuerunt, an eas plenas & placentes accepisset. ille respondit, se habere à reliquis Græcis, sed non item ab Æginetis. ab ijs enim se donarium exspectare, vt qui rem Salaminio prœlio omnium gessissent optimè. Ecce autem, non iam Scythis, aut Persis, aut Ægyptijs sua figmenta inscribit, sicut Æsopus solet coruis & simijs: sed laruam Apollinis Pythij induens, Athenas à præcipua rei ad Salaminam gestæ laude detrudit. Idem cùm Themistocli secundus inter optimè re gesta laudandos deferretur ab omnibus alijs ducibus locus, quòd horum quiuis sibi primas, Themistocli secundas adsignaret partes, & iudicium absolui non posset: cùm deberet ambitionem imperatorum reprehendere: omnes ait Græcos inde soluisse, quod ob inuidiam nollent Themistocli primas deferre. Restat nonus, isque vltimus liber, in quo omne suum reliquum virus in Lacedæmonios, & nobilissimam illam ad Platæas pugna partam gloriam effudit. Scribit enim, initiò Spartanos metuisse, ne Mardonium sibi hoc finerent persuadere Athenienses vt ipsos desererent. Isthmo autem munito, eos iam omnia Peloponnesi in tuto esse ratos, reliquos etiam facilè contempsisse, domique dies agitasse festos, & Atheniensium legatis illusisse, ac per iocum detinuisse. Quomodo ergo factum est, vt Sparta ad Platæas proficiscerentur viri 1000. quorum quisque secum heilotas septem duceret? aut quomodo tam grandi periculo se obijcientes, vicerunt, deieceruntque tot hominum millia? Audi verò causas probabiles. Fortè, inquit, Spartæ tum peregrinabatur Tegeates quidam, nomine Chileus, cui amicitia & ius hospitij cum Ephoris quibusdam intercedebat. is ergo Spartanis persuasit, vt exercitum emitterent. monens istam isthmi munitionem, qua Peloponnesum intercepissent, nullius fore momenti, si Mardonio se Athenienses adiunxissent. Hoc ergo consilium Pausaniam cum exercitu ad Platæas eduxit. Quod si Chileum istum Tegeæ aliquod priuatum negocium occupasset: actum scilicet erat de Græcia. Rursus quia nesciebat quo modo ageret cum Atheniensibus: sursum deorsumque eam

De Aeginetis.

De Plataica pugna.

Athenienses.

iactat

iactat ciuitatem, Ait eos de secundo loco cum Tegeatis in contentionem ingressos, mentionem Heraclidarum fecisse, & acta aduersus Amazones protulisse, vtque sepeliuerint Peloponnesios qui sub Cadmia occubuissent: denique etiam ad Marathonem vsque sermone descendisse: cum ambitiosè ista proferentes, tamen contentos se fore ostenderent sinistri cornus præfectura. paulò pòst ait Pausaniam ijs & Spartanos de principatu concessisse, hortatosque fuisse, vt in dextro cornu contra Persas pugnarent, sinistrumque ipsis darent, qui se imperitos pugnæ aduersus barbaros excusarent. Est verò ridiculum non velle pugnare in hostem, nisi cum eo pugnare consueueris. Cæterùm reliquos Græcos in alia à ducibus translatos castra, cùm essent victi: equitatum ait non sine lætitia fugisse ad Platæensium vrbem, itaque ad Heræum peruenisse. Quo quidem loco & contumaciam, & ordinum desertionem, & proditionem vniuersis ferè obijcit. Ad extremum inquit solos Lacedæmonios & Tegeatas cum barbaris, Athenienses cum Thebanis congressos depugnasse: reliquas ciuitates ex æquo omnes laude victoriæ defraudans, dum pronunciat neminem certamini socium se adhibuisse, sed armatas desedisse omnes, proditis & desertis qui pro ipsis depugnabant. Serò quidem Phliasios & Megarenses audito Pausaniam vincere, accurrisse, cùmque in equitatum incidissent Thebanum, temere perijsse. Corinthios pugnæ non interfuisse. parta victoria dum per colles properant, euitasse Thebanorum equites. Nam Thebani fusis barbaris equitatu suo præcedentes, promptè fugientibus opem ferebant. nimirum vt pro impressis apud Thermopylas notis gratiam ijs referrent. Cæterùm Corinthij in Plataica aduersus barbaros pugna, quales, quo loco fuerint, quem finem consecuti, audire licet Simonidem sic canentem:

In medioq; Ephyre quos misit diues aquarum
Fontibus & belli munera gnara manus:
Quiq; Vrbem Glauci pulcram tenuere Corinthum,
Indicium antlati grande laboris habent
Auri, quod miramur in æthere: at decus ipsis
Et fama augetur nominis, & generi.

Hæc enim non Corinthi vt qui artem demonstraret, aut

carmen in vrbis laudem conderet, sed vt qui propter facinora ista elegias scriberet, composuit. Sed Herodotus, dum anteuertere vult hanc obiectionem, qua aliusuis interrogando vtens mendacium eius euinceret, quærens vnde tot
» Polyandria, arcæ, & monimenta mortuorum, vbi etiam-
» num Platæenses in præsentia Græcorum parentant * tur-
» pius, nisi fallor quàm proditionis crimen gentibus eo mô-
» do impegit. Sic enim loquitur: Reliquorum quæ visuntur
» apud Platæas sepulcra, audiui ego turpitudine motos quòd è pugna profugissent, vnumquenq; inanem condidisse tumulum, posteritatis causa. Hanc proditionem & desertionem pugnæ solus hominum omnium inaudiuit Herodotus. Pausaniam enim, & Aristidã, & Athenienses & Lacedæmonios fefellerunt Græci qui se subduxissent è periculo, ac neque Æginetas ipsis aduersarios inscriptione excluserunt Athenienses: neq; Corinthios arguerunt, quòd ante partam victoriam à Salamine fugissent, contrà testimonium Græcia perferente. Equidem Cleadas Platæensis, decẽ post Medicum bellum annis gratificans (vt ait Herodotus) Æginetis, Polyandrium aggerauit ab ijs nomen habens. At verò quî factum est, vt de trophæi erectione statim à bello confecto Athenienses & Spartani pœne etiã manibus consertis litem transegerint? & tamen Græcos fuga à prœlio deterritos non arcuerint ab honore eorum qui rem optimè gessissent? sed & in trophæa ac colossos eos inscripserint, & de spolijs partem concesserint? Denique aræ hanc insculpsere inscriptionem:

Græci. * Græci.

Hanc quondam Græci superatis hostibus aram,
Libertas patriæ cùm sua tuta stetit,
Et profligatis seruata est Græcia Persis,
Munus Eleutherio constituere Ioui.

Num hoc quoq; Cleadas, Herodote, aut alius aliquis adulando vrbes demerens scripsit? Quid ergo necesse habuerũt terrã fodiendo inanem laborem impendere, tumulos conficere, & monumẽta posteritatis causa statuere? cũ viderent gloriam suam in illustrissimis & maximis donarijs consecratam. Pausanias quidem, cùm iam ad tyrannidem adspiraret, Delphis hoc inscripsit:

Isthuc Pausanias Phœbo posuit monumentum,
Medos Græcorum dux quia perdiderat.

vtcunque

vtcunque Græcis gloriam deferens, quorum se ducem profiteretur. Cùm autem id Græci non ferrent, sed vitio verterent Spartanis: hi Delphos miserunt, qui exscinderent illud epigramma, & vrbium nomina, vti iustum erat, insculpserunt. At enim quomodo probabile est, aut Græcos indignè tulisse in inscriptione sui non fieri mentionem, siquidem sibi conscij erant desertionis? aut Lacedæmonios ducis sui nomine eraso desertores inscripsisse, & eos qui se periculo communi subduxissent? Enimuerò indignissimum fuerit, Socharem, Deipnistum, & alios omnes, qui se eo in prœlio præclarissimè gesserũt, æquo animo ferre vt Cythnij etiam & Melij inscriberentur trophæis: Herodotum tribus duntaxat vrbibus certamen illud adscribentem, reliquas omnes è trophæis & sacris donarijs eradere. Quippe cùm quater sit tunc aduersus barbaros pugnatum: ab Artemisio profugisse Græcos ait: ad Thermopylas Lacedæmonios rege ipsorum discrimen mortis adeunte, domi securos desedisse, Olympia & Carneia celebrantes. rem verò ad Salaminem gestam narrans, plura de Artemisia verba fecit, quàm de toto prœlio. Denique apud Platæas Græcos desedisse ociosos, & ad finem vsque ignorasse pugnam, veluti ranarum quodam & murium duello facto. vt Pigres Artemisiæ frater in suo carmine iocans & nugans ait Spartanos de composito tacitè pugnasse, ne alij exaudirent. Ipsos autem Lacedæmonios fortitudine nihil præstitisse barbaris, sed vicisse, quia in nudos & inermes pugnarent. Nimirum Xerxe ipso præsente ægrè à tergo flagellis impulsi cum Græcis congressi sunt barbari: ad Platæas alijs animis sumptis, audacia quidem (inquit Herodotus) & robore inferiores non erant: sed vestis armorum expers ipsis nocuit, cùm nudi aduersus grauis armaturæ hostem pugnarent. Quid ergo relinquitur magnum aut memorabile Græcis ex istis certaminibus? quando Lacedæmonij cũ inermibus pugnauerunt, reliquos præsentes prœlium fefellit, inania polyandria vbiq; coluntur, mendacium inscriptionum pleni tripodes, plenæ aræ stant coram dijs: deniq; solus Herodotus veritatẽ habet cognitam: reliquos omnes homines, quicunq; aliquam Græcorum rationem habent, decepit fama istorum facinorum, vt præclaras & admirandas res gestas putarent. Quid ni? Homo est scribendi gnarus, ora-

tio iucunda, venuſtate & vi quadam prædita, & narrationibus ineſt elegantia, ac

Sermonem, veluti cantor ----

non quidem ſcitè, ſed tamen ſuauiter propoſuit. Verùm ſicut in roſa cantharides, ita heic cauendę ſunt calumniæ eius & inuidentia, ſub læuibus & teneris latentes figuris verborum: ne per imprudentiam abſurdas & falſas de præſtantiſſimis atq; maximis Græciæ vrbibus & viris opiniones concipiamus.

TOMI III. ET VLTIMI FINIS.

IN III. TOMVM PLVTARCHI MORALIVM, ANnotationes interpretis.

IN REPVGNANTIIS Stoicorum.

Hic ergo eſt.] τοῦτο οὖν. *Niſi quid deeſt,* τοιοῦτος *videtur omnino ſcribendum. etſi* τῦτο *etiã legi poteſt* ἀναφορικῶς. *moxq;* ἔτι μᾶλλον, *non* ἐπὶ. 4. 40. Vt Plato.] *Locus eſt in Protagora.*

7. Cauſidicorum in morem.] κgκοῦνlα. *Hæc vox vitioſa eſt, ſententia non obſcura. Mutilum eſt etiam* οὐ ἐν λόγοις. *Ego video in pleriſq; vitiatis quid ſit ſequendum, idque mea verſio (ni fallor) teſtabitur. Sed commẽtarios ſcribere heic non inſtitui. res ſunt obſcuræ, & non tales, quales breuiter è Grammatica aut ſcriptoris alicuius teſtimonio poßint emendari. Sunt enim heic argutiæ contra ſpinoſas Stoicorum argutias.*

9. Omiſſa clauſula.] παράληψιν. *planè contrariũ* παράλειψιν *quaſi verò nõ obſeruare opportunitatem & modum ſuos diſcipulos iubeat medicus. paulò antè ſic legenti ſenſus* occur-

occurret. ὁ νόμος, εἰ μηδὲ προστάξει τι. Καὶ τὸν, *&c. deinde* εἰδὲ μέγα. *lege meo periculo* μέσα. *Locus non est integer. Infrà* τὸν φαῦλον, *non genitiuo plurali legendum duxi. Et pro* κύμαλα *repone* κυήματα. *aliquanto pòst* ὡς δὴ *in* ὁ δὲ *muto. liquet. mox* καὶ τὸ σωφρόνως. ἀπὸ *&c. lego* καὶ τῷ σώφρονι. ἀπ. *nolui omnium quæ corrigenda esse ex mea versione & iudicio liquet, rationem reddere.*

17. 27. Idanthyrsus.] Ἰδάνθυρσος. *In Apopht. legitur* Ἰδάθυρσος. *Apud Strab.* XIV. *Idanthyrsus. Infrà de communibus noticiis* Ἰνδάθυρσος *qui locus facit ad hunc explicandum apud Herodotum libro 4. Indathyrsus. Verba Chrysippi, quæ mox sequuntur, nō sunt integra. Infrà.* ἃ γλυῶσαν ἐπαινεῖ. *Sic castigabis, cùm totidem litteris fœdè legeretur* ἀγλυῶς, ἂν ἐπαινῇ.

18. 35. Nam præter hæc.] ἐπεί τί δεῖ. *Versus Græcos integrabis ex fine libelli de audiendis poetis. Ego totos Latinè posui. Paulò infrà* τῷ ἄρρενι, θηλυδοῦν. *Locus vitiatus.*

19. 36. Idem in exhortatoriis.] ἐν τῷ τῶν προτρεπτικῶν. *Deest numerus libri. fuerunt autem aliquot. Et suprà tertius citabatur. quanquam & absolutè itidem* προτρεπτικός. *Mox* καὶ τὸ φαγεῖν τι, *deest* τῶν ἀπειρημένων, *aut aliquid tale. Pòst* ἔτι δὲ μᾶλλον. καὶ μὴ παρεῖναι. δὲ *&* καὶ *inserui, vt sententia cohæreret.*

22. 39. In ornatu.] περὶ κόσμον *legi, non patrio casu. Sed* ὡς *vitiosum est: sensus* ἀλλὰ *requirit, &* περιττὸς, *nō* περιττὸν, ὅτι ἂν εἴπῃ λέγοντος. *Si hæc rectè habent,* ὅτι ἂν εἴπῃ λέγειν *est inconsideratè loqui quidquid in buccam venerit, nulla repugnantiæ aut constantiæ habita ratione. Ego tamen loco verbi* εἴπῃ *puto scribi debuisse* ἐπέλθῃ.

24. 25. Si ægrotaret.] καὶ τὸ νοσῆσαι *legebatur* νοῆσαι. *Sed hoc voluit Chrysippus, virtute præditis magna mala iuxtà minimis tolerari. Itaq; cùm amißioni totius rei perditionē drachmæ opponat, intelligere autem malum non sit sensi eum offensioni leuiculæ morbum opposuisse.*

27. 5. Cum causam motus.] *Αἰδοῖον forte* αἴτιον. *&* στρέφοντι, *non* τρέφοντι: *item non* πεπειρωμένοι, *quæ vox Græca non est, sed* πεπηρώμενοι.

IN COMPARATIONEM TERRESTRIUM & AQUATILIUM ANIMALIUM.

Dialogus est, colloquuntur Autobulus & Soclarus. Personarum notas ego perspicuitatis causa adieci.

37. 22. Ad demulcendos.] *Initio statim.* ψυχὰς καλλύνειν. *Tametsi ferri hæc potest lectio, mihi tamen magis probatur quod in Cleomene legitur Plutarchi nostri hoc ipsum dictum referentis* αἰκάλλειν, *quæ vox est elegantior, &* σαίνειν, θωπεύειν, κινεῖν, περιτρέπεσθαι, *id est (vt vno verbo dicã.) blandiendo & demulcendo excitare significat, vt Suidas & alij testantur. & sic Aristophanes aliquoties in Equitibus vtitur, vt cùm fartor ille se oraculo demulceri & ad remp. capessendum dicit excitari* τὰ μὲν λόγι αἰκάλλει με. θαυμάζω δὲ ὅπως τὸν δῆμον οἷός τ' εἰμ' ἐπιτροπεύειν ἐγώ. *In Laconicis est* κακανεῖν, *quod nihil, puto, significat.*

38. 9. Et sub cœlo volit.] ἐανάτε. *Vox mihi valdè suspecta, nisi si hîc* τρυφερὸν *significat. Scriptus habet* ἀνάτε. *& in margine, quantum ex reliquiis (erat enim marginis extremum, vnaq; cum eo litteræ abscissæ) colligere potui,* περαπίδων πόντου χθονίων τε δάμναται βουλεύματα. *quod sanè est multò concinnius. hi versus citantur etiam à nostro* περὶ τύχης.

ibidem. 16. Dignus supplicio.] ἐπιλήσμιος. *de hoc monui in annotatis ad orat. 2. de esu carnium. ad* δόρκες *habet* δορκάδες *superscriptum scriptus.*

ibid. 37. Cùm enim heri dixissemus.] λογισμοῦ παρέσχομεν *inter hæc deest* εἰρηκότες *aut tale aliquid.*

39. 27. Cùm quoduis animal.] οὐ πᾶν γὰρ *sensus requirebat*

rebat inseri, & legi per interrogationem hoc comma quasi parenthesin.

41. 18. Sed quasi parare.] μέλιτταν, καὶ ὥσανεὶ θυμοῦσθαι. *Inter* μέλιτταν *&* καὶ *scriptus habet optimè interserta hæc (si pro* καὶ *legas* ἀλλά.) ἀλλ' ὥσανεὶ παρασκευάζεσθαι τὴν χελιδόνα. *Mox* μηδένα ἐμφύῃ.] ἐμφαίνειν *scriptus.* μηδένα *autem, non* μηδὲν, *stare potest. Et post* φλαυρότητα, ἔχει, *aut aliquid tale deest.* δυναμένοις *etiam scriptus habet, & Aldus interim hiat contextus. Paulo infrà* Διὸ τοῦ λογικοῦ. *locum* διὰ *pro* διὸ *scripto distinctionibus confusis fœdè vitiatum corriges vnius litteræ momento mutans.*

43. 7. Quantum homo prudentia.] *In Græco hæc homo dicitur* εὐηθείᾳ *animalibus præstare aliis. Sed* εὔηθες *planè est, eam vocem pro genuina ducere. fortè* ἐπιμηθείᾳ. *nam & hæc tolerari, adeoq; laudari potest in iis, qui non sunt Promethei.*

45. 39. Munera rependens.] *pro* ἀντίδουλα *&* ἐνδέκτορα *legi* ἀντίδωρα *&* ἐκδέκτορα, *è libello nostri de Fortuna.*

46. 20. Dionysii Delphici.] ἀπὸ Δελφῶν. *Impressi* ἀδελφῶν. *scriptus* φὸν. *Grinæus* παῖδας ἀπὸ ἀδελφῶν *nepotes conuertit. quod si quis sequi vult, non contendo. Ego in libro de ciuilibus præceptis, & alibi etiam, similem errorem detexi atq; sustuli. Sed &* ἀεισοτίμ. γλυησομένους *non cohæret. Deest* κατὰ *aut* παρὰ *aut aliquid aliud. Videtur enim dicere eos Aristotimo adstipulaturos esse.*

47. 4. Est * alii.] ἡ μὲν ἀγορά. *Hæc verba quin sint mutilata & vitiosa, dubitari non potest., & sanè deesse puto aliquid. nam in hanc sententiam orsum fuisse Aristotimum piscium insectationem, vt alios steriles diceret (id est* ἄγονα, *pro qua voce* ἀγορὰ *subrepserit) alios procreare contra leges naturæ. Si quis hæc verba* ἡ μὲν ἀγορά, *&c. accipere vult pro clausula forensi; non litigo. Sed à* τάδε *exordium quale sit, vides.*

vides. præsertim cum statim alia lex Platonis citetur, quasi alia antè adducta, quæ nusquam extat. Ampliùs. Mox legendum εἰν ἀπύρῳ. *est enim Hesiodi vers. 521.*

50. 7. Quòd autem minutas suas res.] *Locus valdè corruptus.* τὰς δὲ τῶν σπερμάτων. κερμάτων *scriptus habet. quod non omnino improbari debere videatur, siquidem posterior lectio, cuius mentio fit à Plutarcho, constet. vt* κέρματα *sint res minutæ quales etiam commorsas formicæ in suas recōdunt cauernas. Quod ad priorem attinet, eam ex ipso Arato restitui, quæ in Valderiana est quàm Moreliana planior.* ὀχῆς *vtrobiq; legitur: rectè scilicet, si cauernam* ὀχὴ *significat, quod alibi nondū memini comperisse. & suspicabar* ὀπῆς *potiùs legēdum. nisi fortè quia cibum* ὀχὴ *significat, etiam cauernam* μετωνυμικῶς *poetæ significat, seu penum, vbi formicæ cibum reponunt. Festus Auienus (Neq; enim hunc locum à Cicerone versum extare puto) sic vertit:*

Cùm proprias solers sedes formica relinquens
Oua cauis effert penetralibus, &c.

Virgil. 1. Georgicorum ita:

Sæpius & tectis penetralib extulit oua
Angustum formica terens iter. —— *quem secutus sum.*

Apparet autem hos legisse, vt hodie legimus, ἐξ ὤεα. *Quod ad aliam lectionem attinet, diuinare libet eam* ἔξω ἐά *fuisse. qualia à diuisione & compositione vocum ambigua non in scriptis tantùm, sed etiam in dictis occurrunt tam multa, vt Elenchi etiam sophistici inde oriantur.* ibidem 38. Synceris & meris.] *ex scripto* ἀπαραχύτοις *reponendum, cùm sit* ἀταραχύτοις, *pro elegante voce absurdum. Sunt & suspecta multa, quæ mitto.*

52. 4. Cursus flexibus.] ῥεύμασι, *scriptus* νεύμασι. *quod quadrare opinor. Obiter pius lector notet Deucalionis columbam in Græcorum fabulis, de Noacchica historia traductam. Paulo pòst* οὐδὲ τοῦ Ῥωμαίου.] *nisi quid excidit,* οὐ δὴ *malim.*

ibid. 27. A quibus Hesiodus.] *Vide pag. vlt. conuiuij septem sapientum.*

53. 26. Nisi fortè nihil iuris.] *Legendum est* εἰ μηδὲ Λυσιμάχῳ. *Scribebatur traiectis particulis, & perperam distinctionib. positis* θηειώδης. εἰ δὲ μή. *Mox* καὶ τὸν αὐτὸν δρᾶσαι *scriptum erat. quod planè absurdum producit sensum. Ego cùm ad* αὐτὸν *viderem in scripto infernè allitum à correctore* ἀσὸν: *id prætuli, & canis proprium nomen existimaui, quale & Capparus paulò antè occurrit. Paulo pòst* ὅτι τῶν παραδειγμ. *legendum* ὅπου *vt constet sententia.*

55. 21. Ceruæ.] τῶν ἐλάφων. *In scripto est* τῷ ἐλέφαντι, *planè ad aliud animal relata hac calliditate. Sed id librario puto deberi.*

57. 9. Valdè ridiculi.] ἢ καὶ πολὺς. ἢ καὶ τοῖς πολλοῖς *scriptus. Locus est obscurus. versio mea docebit te quid sentiā. Quod de luscinia ex Aristotele dicitur, est lib. hist. animal. 4. 9.*

59. 3. Formicarum cauernam.] μυρμηκιὰς *& mox* μυρμήκων *scribo. Legebatur* μαρυκιάς, *&* ὧν μαρυκημάτων, *quæ cum nihil significarent, historiam in emendando secutus sum, quæ & infrà in quæst. naturali vigesima sexta traditur, & apud Aelianum de animal. histor. lib. 6. cap 3. Paulo infr. in Orygis historia,* Ὤρυγες *habet scriptus,* ω *magno, cum* Ὄρυξ *apud Aristotelem & Aelianum legatur.*

60. 24. Exstinguuntur.] ἐγκαλέσβεσαι. *sic legendū sensus docet, non* βεται. *scriptus habet* ἐγκαλασκεύαθαι, *prorsus vitio. Illud autem quod sequitur* οὐχ ὁρῶν ἀλλὰ κωμῶν *non satis assequor. fortè* οὐχ ἑρῶν.

62. 29. Plumbi similis.] μωλυβδαίνῃ, *non* δίνῃ, *quod tamen & in scripto est: sed* ιυ *syllaba esset breuis. Omnia quæ ego vidi Homeri exemplaria* αι *habent. Iliad.* ω. *80. Deinde verba hæc* ἔπειλα πρὸς ἄλλο ἐρχομ. διεθ. *mendosa sunt: quibus tamen voluit declarare cornu ante hamum filo annecti, ne morsu filum piscis abrumperet.*

64. 16. Ve-

64. 16. Vesicam enim. *scilicet* κύστιν. *Legebatur* μύστιν, & *in scripto* μύστην. *quod quid sit, non assequor. Sed nimirum affinitas litterarum* κ & μ, *errorem peperit.*

64. 39. Retrahi in se.] *legi* καὶ πάλιν συντρέχειν. *Legebatur mutilata voce* πᾶν.

66. 3. Excepto ellope.] ἔλλοψ. *Hoc vocabuli poetæ pro quouis pisce sumunt, vnde piscari est* ἐλλοπιεύειν, *Theocrito Idyll. 1. Vide Eustathium in Odyss. μ. 252 & Athenæum libro septimo, vbi docetur esse cum acipensere eundem. quod idem est apud Plinium lib. 9. cap. 17. Etsi in fine lib. 32. videatur negari. Certè descriptio priore loco tradita cum Plutarchianis optimè conuenit. Et confirmatur hæc opinio Nigidij Figuli verbis apud Macrobium 3. Saturnal. 16.*

68. 23. Eas amicitias componere.] παραβάλλειν· ὁ γδ. *Vtcunq; hæc cohærent. sed puto legendum* παραβάλλειν ἅς ὁ Ἄρ. *sic enim sentẽtia erit cõcinna. Infrà* ὅτι δὲ ἡ τῶν ποτ. ὅτι *pro* ἔτι *legitur falsò. Alteram enim causam refert, cur tam multi in Euxino nascantur pisces.* ἄφελον καὶ ἱέμενον.] *lego* ἱερωμένον, *aut* καθιερωμένον. *De hoc pisce vide Eustathium Iliad. π. 407.*

72. 4. Tale quid in Delo.] Δήλῳ δή ποτε. *Versus est Homericus Odyss. ζ. 162. ad quem eleganter alludit locum. Quæ præcedunt de apibus admodum sunt vitiata. Sequitur autem locus valde corruptus: neq; vllum ad eum restituendum in scripto est auxilium. Quod ad mullum (siquidem is est Græcorum* τρίγλα) *attinet, est apud Athenæũ esu eius Venerem extingui, sterilitatemq; induci, libro VII. vt fortaßis Veneri is piscis ideò fuerit immolatus & dicta* ἀφροδίτη τριγλοβόρος *aut aliquid tale. Ibidemq; Dianæ sacer piscis dicitur. Abstinuisse eo vt sacro Eleusinios mystas, & Iunonis Argiuæ antistitam, habet etiam libro nono Animalium historiæ Aelianus cap. 51. & 65. Sed his adhibitis reduuia fortasse aliqua curari potest: capiti mederi non possum.*

72. 38. Delphini in morem.] Δελφῖνος ἀπόκρισιν. *forte*

τὲ ὑπόκρισιν, sicut legitur 7. Sympos. cap. 5. pro αὐτησάμενον malim ἀπιστάμενον. de Hesiodi cadauere locus est mutilus. Sed integra historia sub finem conuiuij septem sapientum exstat. Γενθίδων.] Non scio qui sint, & an ἀπὸ. vt sit in mare de saxis quibusdã Penthidib. præcipitata. Pro Σικύνθε legi Κύθνε. & insula & scriptura vicina. In fine libri Sophoclis verba cohærebunt, inserto post ἀμφοῖν vel ει, vel ὃς.

IN LIBRVM DE ANIMI IN Timæo procreatione.

75. 2. Indiuidua est.] τῆς ἀμερεῖς apud Platonem ἀμερίστου legitur, cui τὸ μεριστὸν mox opponitur. Sed & τὸ ἀμερὲς pro eodem paulo pòst ponitur. καὶ ante κατὰ abundat, & εἰς ἃς pro ὅσας mendosè legitur.

75. 35. Alterum quietis.] legebatur μονὴν ψυχῆς, prorsus contra sententiam. ταυτὸ vocat nimirum μονῆς, quietis motui oppositæ principium, vt τὸ ἕτερον mutationis. Sic itaq; lego hunc locum. συμμιγνύτων (ὧν τὸ, &c. τὸ δὲ μονῆς) ψυχὴν γ. nec dubito quin sic etiam Turnebus legerit.

76. 28. Tangi viderique.] ἁπτὸν ὁρατὸν. Καὶ inserui inter hæc duo vocabula. sic & Turnebus. 95. 32. Quod alienum.] παραμυθούμενος τὸ ἀληθὲς τοῦ λόγου. illud ἀληθὲς plane repugnat sensui. ἀλλόκοτον aut aliquid tale requiritur.

78. 10. Quæ ab eo.] ἀπ' αὐτοῦ. malim ὑπ' αὐτοῦ. sed quia aliquando istæ particulæ confunduntur, non contendo qui confusionem librariis, non autoribus imputandam credent, ὑπ' reponent. dixi de hac re alibi.

ibid. 32. Quo pacto id defendent.] ψυχὴ * γε οὐ θήσονται. quo tandem modo tuebuntur, Turnebus siue meliorem lectionem, siue coniecturam secutus, quam valde probo, etsi quid legendum duxerit suspicari est lubricum. Pòst verba Platonis ex ipso autore corrige, ac nostra versione: & quidem non vno loco, sed compluribus.

79. 31. Ignorans Eudemus.] *Videndum an is Eudemus sit, qui supra Eudorus legitur, vt & infrà de medietatibus.*

82. 17. Quàm mundum.] ἐνθάδε * ἢ τῶν τριῶν. *Quin magna hîc de libro sit facta iactura, ne obscurum quidem est. ego indicare id allitis asteriscis potui, nihil præterea. Numerus autem, qui à Pythagoreis* γάμος *seu cōiugium vocatur, is est quinarius: vt cum aliunde tum ex libro de* Ει *apud Delphos notum est. Vide etiam secundam quæstionem in problematis Romanis. Nam alia ratione etiam senarium* γάμον *dici infrà intelliges. Sed quæ asteriscum subsequuntur verba, planè sunt mendosa. quod vel ex eo perspicuum fit, quia negatur quadratum numerū, ternario ad vnitatē adiecto, effici, quo falsiùs dici potest nihil. Dicā quod coniicio. Numerus 36. vt est apud nostrū in libro de Iside & Osiride,* τετρακτὺς *seu quaternio Pythagoreorum, ac sanctissimum iusiurandū habebatur. Cuius cùm hic fiat mētio, non dubito quin de eius constitutione egerit Plutarchus, & ad* ψυχογονίαν *à Platonis Timæo discrepantem accommodârit. Is autem procreatur ex duabus primis quas vocant progressionibus, quatuor terminos comprehendentibus, minimos scilicet numeros, hac impares, altera pares. nam & vnitas hîc pro numero habetur.*

Imparium	*1*	*3*	*5*	*7*	*Progres-*
Parium	*2*	*4*	*6*	*8*	*sio.*

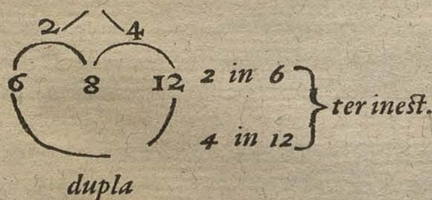
Voluit autem (vt coniicio) Plutarchus ostendere quatuor syzygiis (quibus omnes numeri, vt expositi sunt, in vnam contrahuntur summam) istam tetractyn colligi, quarum tres primæ neq; pro se ipsæ, neq; inter se copulatæ quadratum gignant numerum. Nam 1. & 2 sunt 3. 3 & 4 sunt 7. 5 & 6. sunt 11. atqui neq; 3. neq; 7. neq; 11. neq; rursus 10 (vt 1.2.3.4.) 14 (vt 1.2.5.6.) 18 (vt 3.4.5.6.) 21 (vt 1.2.3.4.5.6.) quadratum nullum referunt numerum. at si quarta syzygia, quæ ex 7. & 8. colligitur, nimirum 15. tribus prioribus addatur, iam liquidò quadratus numerus 36 constituetur. Ex his facilè iudicabit lector,

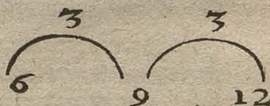
ctor, primæ syzygiæ mentionem excidisse, & secundæ nomen: vbi pro μιᾶς sit τετράδος legendum. & τετάρτη μὲν ἐστὶν ζ', καὶ ή, &c. Idem intelliges octo primis numeris ordine expositis, & binis coniunctis: sic

1. 2.	3. 4.	5. 6.	7. 8.
3	7	11	15.

Ita ipsæ syzygiæ quoque, primi quadrati numeri (qui est 4.) interuallo æqualiter se consequuntur. Cætera studiosus arithmetices dispiciat, mihi monuisse satis est hoc loco. non enim scribo commentarium. Paulo pòst καὶ ὑπογέγραπται] puto legendum, ὡς ὑπογεγ. sicut & infrà pag. 639. habetur. Sed librarius eam descriptionem omisit: nos in gratiam lectoris id quoque laboris sumpsimus. Sic ergo habet.

	3.	9.	27.	tripla	progressio.
1					
	2.	4.	8.	dupla	
Summæ	5.	13.	35.		

Harmonica progressio Arithmetica.

83. 30. Figura κ μ β ο.] καὶ ἔσαι τὸ μὲν κ μ ξ β. Hæc inserui, cùm res ipsa ita flagitaret. sicut & illud, τὸ δὲ α λ μ κ, ἕξ. atque adeò vt loco lucem adferam, digramma ei accommodatum subijciam.

α λ δ

	6			8		
			M			
	9			12		

α ψ

ς ξ γ

84. 1. Quot diebus.] *ἐν ὅσαισι. Aldinus ὅσεσι. nesciovnde tam poeticè: & μοίραις pro diebus. lego ὅσαις ἡμέραις. Mox ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς. lego ἀφ'. Mox posterius καὶ τοῦ τριγώνου τὰ ὅλα, καὶ παραλληλογραμμ. temerè inculcatum est, ideóque expungendum.*

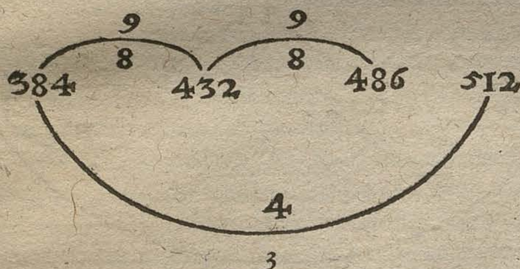
84. 19. Vt media ad summam.] *ὡς μέση πρὸς ὑπάτην. sic omnino est legendum. non ὡς νήτη πρὸς μέσην. vt enim ex proportionibus sesquitertia & sesquialtera duplam componi constat, sic ex διὰ τεσσάρων & διὰ πέντε componitur integrum διαπασῶν. nam Gsolreut (verba gratia) & g sol re vt, distant διὰ πασῶν. cùm à G ad c sit quarta vt vocant, à c ad g quinta. Sed & quod de medietate harmonica proxima pagina subsequitur, meam lectionem tutatur. ex mea translatione & hîc & alibi, vbi in operto res est, colligetur quid senserim & defendi posse arbitrer.*

86. 21. Cùm autem dixisset Plato.] *ἡμιολίων δὲ. Hunc locum ex Platone & Procli in eius Timæum commentarijs restitui. ὄντι pro ἀντὶ scriptum fuisse ineptè, patet.*

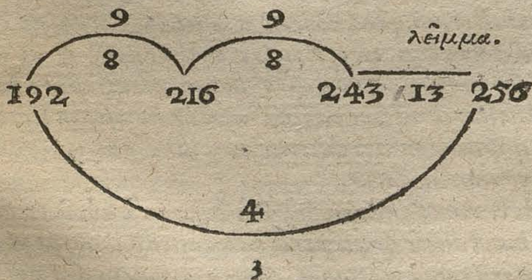
87. 1. Habet sesquioctauum.] *ἐπόγδοον ἔχων τὸν π. Dubio procul insigni menda est fœdatus hic locus, & obscura sunt reliqua, neque admodum (si quid video) à Timæi Platonicis interpretibus horum sententia vel intellecta vel expressa. Primùm hæc sic lego, ἐπόγδοον ἔχων τῶν οϛ, καὶ οὗτος τὸν πα. Sunt enim continuè proportionales numeri sesquioctaua ra-*

tione

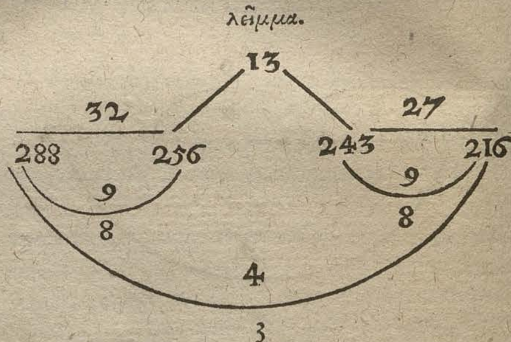
tione 64. 72. 81. At volebat de Plutarchi quidem sententia Plato inter extremos quorum alter alterum eiusq; trientem contineret, hoc est inter duos sesquitertios duos sesquioctauos continua proportione interijcere. quam ad rem ij erant futuri oppidò apti, si per senarium multiplicati essent, de cuius dignitate suprà fuit dictum. Ita enim 64. erat in 384. euasurus, itaq; omnino ea habitura, quam Plato requirebat, progreßio.

λεῖμμα autem erat futurum 26. quantum scilicet 512. vltimus penultimum 486. excedit. at λεῖμμα 13. modò esse debuisse, suprà est explicatum. Itaq;, non 384. sed 192. primum numerum ponit Plutarchus, ex 3. in 64. productum, cuius rei causam ipse tradit. numerorum hæc est expositio.

89. 12. In numeris est inter 256. & 243.] ἐν ἀριθμοῖς τὰ σνϛ. Ηεις ὑπερέχουσι τῶν σμγ. *aut aliquid tale excidit. Sed & mox* ἐπόγδοα *pro octaua parte à librario potiùs quàm autore positum puto pro* ὄγδοα *aut* ὑπογδ. *Non piguit autem etiam alterius sentẽtiæ delineationem subdere: quæ quidem mihi neque minus cõcinna, neque minus mathematica quàm prior videtur.*

90. 21. Nam sesquitertia.] τὸ γὰρ ἡμιόλιον. *Verba sunt deprauata, sententia non multum detrimenti passa. Sesquialterorum, inquit, mentio postmodum à Platone fuit neglecta, quia compositis seu additis proportionibus sesquitertia & sesquioctaua, statim sesquipla emergit. nam proportio quæ scribitur* $\frac{9}{8}$ *addita ad eam quæ notatur* $\frac{4}{3}$ *gignit proportionem* $\frac{3}{2}$ *hoc est sesquialteram. quod norunt eruditi. Lego itaq; sic,* τοῦ γὰρ ἐπιτρίτου τῷ ἐπογδόῳ περιτιθεμένου συμπληροῦται καὶ τὸ ἡμιόλιον. *mox* ὑμῖν ἂν αὐτοῖς *pro* ἡμῖν *restitue. manifestum hoc, & sic Turnebus qui & in fine paginæ* ποιούσῃ *nobiscum legit. &* χίζει. *In quo nimirum respicitur ad* χ *illud siue* χιασμὸν *qui in Timæo commemoratur.*

90. 38. Pares & plani*] ὅτι *κατὰ τὰ αὐτά. *Desunt multa, quæ haud dubiè de numerorũ elegantẽ habuerũt progreßionib. & harũ comparationib. cõmentationem. sed quid facias?*

Qui

91. 32. Qui harmoniam.] ἁρμονίαν περιέχοντα. *Omiſit hæc Turnebus, quia mendoſa erant, & legebatur* ἁμαρτίαν. *Ego ex ea quæ ſequitur ſub huius libri epitome titulo ecloga hūc locum correxi.*

93. 32. Ipſe motus diuerſum.] ἣν δὲ τὸ θάτερον. *Turnebus legit, vt verſio eius ſuggerit,* ἣν δὲ τὸ θάτερον οὐ κίνησις, ὥσπερ οὐδὲ στάσις, *aut fortè* ἐν ταυτῷ στάσις. *nam recepta lectio eſt vitioſa. lege* οὐδὲ ταυτὸν στάσις, *quomodo planè in ecloga habetur, & ſententia flagitare videtur. paulò ante* λέξας ἐνάρθρους, *non* ἀνάρθρους *legimus maximè ob vocem* τεταγμένος. *Sed & illud alterum quod defendi vtcunque poteſt, relinquimus.*

97. 26. Quarum vna eadem parte.] *Hūc locum ex ipſo Platone, vt & alia multa, integrauimus.*

101. 6. Beſtiarum coagula.] εἰσὶν αἱ πιλύαι, *pro* εἰσὶ καὶ πυτίαι *lego. & tamen non cohæret. & ſuprà* Ἄρεος *pro* ἀερέος, *ex ſenſu. Iam* κατ᾽ ἀξίαν *non eſt obſcurum quin ab* ἀταξίᾳ *promanarit, &* ἀπόφανσιν *pro* ἀπόφασιν. *Paulò poſt* τὸ δὲ πᾶσι θεοῖς *vitium eſt, ſuſpicor legendum* τὸ δὲ πᾶσιν, οἷς ἐκ, *&c. et* ἀναρσίους *non dubito quin res poſcat, non* ἀναρτείους, *quod nihil eſt. Sunt autem & alia partim à nobis correcta (vt cum* τοῦ αὐτοῦ *pro* τούτου, *pro* θεωρούσης δὲ τὰ καθέκαστα, *ſcripſi* θεωρούσης, τὰ δὲ καθόλου καὶ τὰ καθ. *item pro* ἀπαρτησόμεθα παραιτησόμεθα) *partim ob obſcuritatem, & ne nimis temerarij videremur, in medio relicta. Nam quæ ſubiungitur epitoma, epitoma non eſt, ſed decerpta quædam ex libro fragmenta.*

IN AMATORIIS NARRATIONIBUS.

103. 28. Phido.] φίδων *legendum, vt & poſtea.*

104. 8. Vi rapere.] συναρπάσαι *legendum, non* σας. *nondum enim rapuerat, ſed raptionem meditabatur. Poſt* ἐπεκώμασεν *autem deeſt* οὖν, *aut tale aliquid.*

106. 27. Gliſante] Γλείσαντος. *Apud Stephanum & Stra-*

bonem libro nono, per ι simplex legitur Γλίϛας. *sub finem huius narrationis* κλέιϛας *mendosè, quanquam id secutus sit Politianus. infrà* παρὰ *pro* περὶ τῷ ἑλικ. *repono & Θηβαιεῦσι pro Θηβεῦσι non tam Stephani autoritatem, quàm analogiam secutus.*

IN QVÆSTIONIBVS NATURALIBUS.

108. 10. Quæstiones naturales.] αἰτίαι. *causæ enim redduntur eorum, de quibus est quæstio. Sic sua problemata Romanorum rerum* αἴτια *vocat autor in Romulo & Camillo.*

Ibid. 40. Vt Laito visum.] λάϊτος. *sic aliquoties legitur. quis autem fuerit, si nomen hoc est integrum, dicam vbi compertum habuero. Arati versum ex Arato corriges. 946. In quæstione quarta vide an pro* εὐαρδέστερα εὐαλδέστερα *scribendum sit, vt 4. Symposiac. 2. sed & illud eodem recidit.*

111. 16. Euomit ore suo.] *Locum Homeri ex ipso autore emendabis. Odyss.* ε. *322. & γε pro τε sensu inducente substitues.*

112. 3. Bis tantum appendat.] ἱςάμενον. *appensum in trutina examinatum. id enim est* ἵςαθαι, *quod monui ne quis Græca cum Latinis comparans, de hoc loco in dubium veniat. Sic Plato* Εὐθύφρ. ἐπὶ τὸ ἱςάναι ἐλθόντες, περὶ τοῦ βαρυτέρου καὶ κουφοτέρου διακεκρίμεθα ἄν. *Illius ergo fontis aqua hyeme bis tantum atque æstate appendebat. Cæterùm considera, an non in fine huius problematis rectiùs* μαλακία *legeretur quàm* μαλακή. *Sed in tam breui libello multa sunt mendosa, quæ lector facilè deprehendet.*

114. 23. Triticum.] σῖτον ἐν πηλῷ. *Nisi fallor, hunc versum octonarium Iambicum alibi etiam legi.*

115. 38. Aiunt adsiduò.] συνεχῶς. *Vide num legendum sit* συνεχῶς, ἃ τοῖς ἄλλοις οὐ προσελθεῖν πρὸς τὸ σῶμα. Ὁ δὲ. *ita enim vtcunque cohærent omnia. Sed cum corruptis, ex coniectura aliquid remedij referre sit res nequaquam pœnitenda, quis succenseat nobis, si quid exciderit, diuinare non licet.*

Cauer-

116. 1. Cauernosa.] ἀνθρηνιώδης. mendum est ἀνθρηνιώδης. Ergo ὑφὲν legi. scribunt Græci ἀνθρήνην genus siue apis esse, siue vespæ, & eorum opus ἀνθρήνιον vocari. notum est autem foraminibus esse refertum cereum illud opus, quæ melle implentur, itaque suspicor ἀνθρηνιώδη esse multis foraminibus apertum. Aristoph. in Vespis ἀνθρήνια pro domibus posuit, cauernas scilicet. στέγειν ἐπὶ πολλῆς] non probo. Mallem ἐπ' ἐπιπολῆς, aut ἐπὶ πολύ.

117. 13. Curvrsæ.] τὰς ἄρκτους, non ἄρκτου. Aldus habet τῆς, quod si legas, expungetur ἔχειν. proxima quæstione,

Ibid. 27. Origanum.] οἷον ὀρεινὸν, fortè ὀρίγανον.

118. 13. Herbam edunt.] ἐσθίουσι πόαν, ἵνα. hæc restituo pro ἐσθίουσαι, ἢ ὅταν καὶ. neq; magnum est inter falsam lectionem discrimen, & eam quam veram esse vel ex Aeliano potest cognosci. vide historiæ animalium lib. 8. cap. 9. & lib. 5. cap. 46. Quin & noster suprà in comparatione terrestrium ac aquatilium bestiarum, κύνες δὲ (inquit) πόα τινὶ καθαίροντες ἑαυτοὺς χολερειῶντας. Atq; ex eo ipso loco ἀσωμένην pro μασωμένην reposueris voce inutili & superuacanea: est enim ibi ἀσώδης.

119. 14. Nihil dentium auxilio.] αμὴ καὶ. fortè, ἵνα μὴ καὶ δέοι τῶν ὀδ.

Ibid. 26. Pleriq; horum.] οἱ πολλοὶ. locus mutilatus, vt & sequens quæstio. Mediolanensem codicem, ex quo & hanc, & sequentem, aliasq; insuper octo quæ nobis desunt, vertisse se ait Gybertus Longolius, videre mihi non contigit.

IN LIBRVM PRIMVM CONVIVALIUM sermonum.

INter philosophos qui scripserint in conuiuijs disputata, Prytanis refertur. Ego hoc nomine nullum noui philosophum, & vocem appellatiuè accipere τε & καὶ copulæ non sinunt, neque (vt puto) sententia patitur.

122. 1. Equidem sunt.] ἀλλὰ γὰρ legendum est. & melius

quadrat quàm si ἀλλ᾽ οὐ γὰρ εἶεν legas interrogatiuè. nam recepta lectio non potest stare.

Ibid. 9. In conuiuio.] vox πάροινον aliquid ab ebrietate profectum significat, non quod in conuiuio etiam sobriè diceretur. itaque eo sublato παρ᾽ οἶνον scribes, ne quis ex vitioso loco (vt fieri solet) nouam obseruationem cudat.

Ibid. 23. Legibus imperato silentio.] ἐν θεσμοθείῳ πῇ. non vacat mendo hic locus, & θεσμοθεῖον quid rei sit, non planè puto sciri posse. Ex antithesi liquet, Oresteum conuiuiū vocari, in quo, ne homo scelerosus admitti peteret, altū seruaretur silentium. Quid si ἐνθέσμῳ σιωπῇ legendū rectè somnio. Quomodo exceptus cōuiuio Orestes fuerit, nondum solutus scelere, licet apud Athenæū legas lib. 10. & Suid. in χόες. Sed apud Euripidem præstat in Iphigenia Taurica legere, vbi ipsus narrans, hæc inter alia dicit: Σιγῇ δ᾽ ἐτεκτήναντ᾽ ἀπόφθεγκτόν μ᾽, ὅπως Δαιτὸς γενοίμην, πώματός τ᾽ αὐτοῦ δίχα. Iunius hic neque mihi, neque (quantum video) sibi satisfecit. Quis enim videat omnia. Apud Macrob. 7. Satur. 1. ad Areopagiticum iudicium refertur, ineptius quidem, & cōuiuio minus accommodatè. aliàs illud caput hinc magna sui parte exscriptum apparet. Denique Orestis conuiuiū disertè describitur infrà lib. 2. συμποσ. ca. vlt. πότους legendum, non τόπους, satis constat. Sed & pro εὐτυχὲς malim ἀτυχὲς legere, aut saltem οὐκ omittere. nam non malè agitur cum indoctis, quoties ijs licet silentio suam inscitiam tegere: quam si loquendū esset, celare nullo modo daretur. Res est nota. Paulo post pro ἐργογώνης, quod erat monstrū, Ἑρμογένεις restituo, non enim ignobilis est apud Plato. Hermogenes. Post τὸ τοῦ Πεισιστράτου legendum. nam sic solent Græci, non τοῦ το.

123, 39. Succis imbuta aqua.] ἀποβρέγμασι τῶν. Librarius per incuriam loco vitium non à quouis animaduertendum obtulerat. Vox est medicis non ignota ἀπόβρεγμα. Ἀειστερεῶν quid herbæ sit, nescio: neque statim pro verbena accipio, quanquā eam magicis incantationib. & lustrationib. adhibitā

non

non nego. Ita quidē vt hic, etiā apud Euſtath. in fine fermè commentarij in Odyſſ. χ. legitur: & apud Varinum in Lexico, eius verba referentem. ἐπὶ quoque ante περιελθὼν non admodum probo.

124. 35. In tabula.] *καταχεαμένην. Locus vitiatus. Sed fabula etiam pueris eſt nota. non multo poſt τὸν κυρίττοντα omnino legendum, non κυρειεύοντα. Fuit enim vt Vtis Auxomenos, & alij, ita & Cornupeta ſeu cornutus Sophiſticæ farinæ ſyllogiſmus, de quo aliàs.*

125. 13. Aſaron appellabat.] *pro ἄσαρκον lego ἄσαρον. qui mihi non dabit myrtum eſſe quæ vocetur aſarum, is oſtēdat eſſe, cui aſareo ſit nomen, ab ἄσω, canam. noſtrum non paulo commodius potuit deduci puto: quanquā etymon hoc ab autore ad rem notam accommodatum, nō à reipſa deductum videtur. Plinius. aſaron inuenio vocitari, quoniam in coronis non addatur. 21. 6. Iunius ἄδιαρκον habet, quod vnde vel quale ſit, non ſatis video, pro οἶδεν legendum ᾔειδεν.*

126. 6. Adbiberant.] *Heic legēdum ὑποπεπωκότες.* perculſi aliquantulum, *interpres. putauit enim rectè legi ὑποπεπλωκότες, atqui talium non eſt ridere affatim, & ea agere quæ hi agebant, & cur fuiſſent homines inepti ob ambitionem perculſi? Ego verbum huc quadrās ſubſtitui, quo eodem prorſus modo lib. de repub. ſecūdo vſus eſt Plato, vſi & alij ſunt. Etenim, inquit, multi aliquantū ſubbiberant, vel adbiberant enim multi eorum ſic ſatis. Eſt enim μετρίως ὑποπίνειν, citra ebrietatē vino indulgere. paulo infrà τῷ ὃ ἕκαστον dictio poſtulat, nō τὸν. & μέλειν pro μέλλειν reddidi, curæ eſſe.*

126. 35. Qui eo minor eſt.] *Quanquam plurimi, vt par eſt, à me ſit Adrianus Iunius literaturæ cultioris decus, & optimè de rep. erudita meritus: tamē hoc quidem ei minimè aſſentior, quod vocem δευτερεύων quaſi ſubdititiam loco mouit, & δαιτρεύων eius loco ſubſtituit, eumq́; Latinè dixit, qui miſſus apparat. neq; libet huius verſionis initium demonſtrare, cùm neque*

nesciatur δαιτρεύειν *esse diuidere, portiones distribuere, dictosque* δαιτροὺς ἀπὸ τοῦ διαιρεῖν καὶ διανέμειν *(vt sub finem libri secundi huius operis Plutarchus etiam testatur) & nihil hic loci sit* δαιτρεύοντι. *Nam hoc voluit Plutarchi pater: si conuiuæ à præbitore collocentur: ea ratione & digniori honorem deferri, honestiore loco dum accumbere iubetur: neque id eum qui posthabetur, & inferiùs collocatur, ægrè ferre, cùm hunc non præripuisse locum superiorẽ, sed iussu Symposiarchæ cepisse videat: itaque ipsum adsuefieri, ac discere vsu locum dare & cedere potiori, cùm hunc in conuiuijs honestis morem teneri animaduertat. Est enim* δευτερεύειν *secundum locum obtinere,* δεύτερα φέρειν: *sicut* πρωτεύειν *primas ferre, &* δευτερεῖα *hoc ipso capite commemorantur (ne quid aliunde afferam) itidem vt* παρὰ τὸ πρωτεύω τὰ πρωτεῖα. *Hanc loci sententiam cùm elegantem tum geminam esse, omnes mihi existimo eruditos adstipulatores fore: eamq; indicare habui necesse, ne quem Iunij autoritas abduceret & ad mutandum impelleret. Idem & Biantis factum, delatum sibi arbitrium de amicorũ lite recusantis, malè expreßit,* δίαιταν *cœnam vertendo. Sed persequi ista non est huius loci. Restituo etiam* τῶν λεγομένων. *Sic enim prouerbia solent citari, non* ἀγομένων. *Lacunas autem, quia nullus codex suppetias fert, ita vti inuenio relinquere coactus fui. ferent hãc mecum eruditi fortunam, dum aliquis aliunde impleat. Ipsum quoque Iunium video de multis ita desperasse, vt tota omitteret problemata, nonnulla suo arbitratu continuasse. Sed Plutarchi verba reddere non possum: simq;, id si coner, nimis temerarius.*

127. 28. Iam si quidem.] *Legi* εἰ μὲν. *Sic & Aldus, non* μὴ, *est enim dilemma.*

128. 13. Ille Lyciorum rex.] ὁ τῶν Ἑλλήνων βασιλεὺς. *atqui versus non est Græci, verùm Lyciorum regis, Iliad.* μ. *311. vt sit vel* μνημονικὸν *autoris, vel librarij incurium* ἁμάρτημα. *Laodamantem ex ipso Homero reposui Odyss.* η. *170. Paulò post* ἐνὶ

ποιεῖν μᾶλλον *locus decurtatus. sententia est: Atqui fatetur Timon, alijs non esse adimendum, quod vni deinde eximium deferas. fortè scriptũ fuit* τῶν ἄλλων τὸ κοινὸν, τῷ ἑνὶ ποιεῖν ἴδιον, *sed hæc coniectura est. Nam illud quidem* δρόμου *huc non facit, et* ἄν τε εὐστοχεῖν *lego* ἄν τις. *paulo pòst* ἂν ῆ* τοὶ] *si sint, inquit, honoribus aliqui æquales, cæterùm morosi. apparet* τοι *esse caudam alicuius adiectiui.*

129. 7. Alicui cognatorum.] τῶν ὁμοφύλων. *lego, tribulium. quid enim* δοῦλοι *aut* ὁμόδουλοι *in tali conuiuio. tribulibus autem inter se cõiunctionem peculiarem fuisse, non ignoratur. &* παρὰ τῷ δεχομένῳ *haud dubiè scribendum est, non* παραδεχ. *Hoc vult: etiam inter eos qui dignitate sunt æquales, tamẽ inuitatorem facilè ordinem instituturum, quatenus eorum aliquis genere, necessitate, aut etiam tribus coniunctione est reliquis ei propior. id Iunius non sensit.*

ibid. 30. Ob nobilitatem.] διὰ τὴν εὐγένειαν. *lego ob sensum, &* παραλαμβανομένων *genitiuo plurali, quem exempla requirunt subsequentia. Et in secundo versu Empedoclis in* λιθορρίνων *literam* ρ *metri gratia geminato. significat cute seu tegumento saxeo munitorum buccinorum. sic* χελώνη *in oraculo Pythiæ apud Herodotum* κλεισὶ *est* κραταίρινος, *valido tegmine, quanquam mendosè ibi* ου *pro* ι *ponitur in* κραταιρούνοιο. καὶ μὴν *pro* ναὶ μὴν *lego. Sic enim legitur infrà de facie Lunæ, commodiùs, nisi fallor.*

130. 37. Rixosos.] στραγαλιῶντας. *Forte* στραγγαλιῶντας, *peruersitatis studiosos & rixarum,* στραγγαλιαὶ *sunt etiam notæ ex Psalmo* ρκδ. *vide Suidam. pòst* ὀξυτόμους *deest vox vna,* ἐπιεικῆ *puto,* ἤπιον, εὐκῆ, *aut aliqua talis.*

131. 13. Secundum hæc.] *suspicor legendum* ἐκ ῆ τούτου.

132. 3. Nox incutit.] *Locus est miserè deprauatus. Cæterùm versus hic est Aeschyli vitiosè etiam suprà adductus in libro quod secundum Epicurum suauiter viui non possit. Exstat autem in Supplicibus. Est itaq; legendum:* οὐ γὰρ μόνον ὠδῖνα τίκτει

νὺξ

νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ, κατὰ τὸ Αἰσχύλειον, ἀλλά. reliqua ſunt manca, & ἀλῦσαίτε ſcribendum. ſenſus ſatis patet. hiſtoria Archiæ, cuius hic mentio fit, recenſetur ab autore in vita Pelopidæ, & de Socratis dæmonio.

133. 37. Inſomnijs, &c.] ἀλυποι ſtare non poteſt, cùm cõtrarium ſit verum. neq; enim video cur curis intẽto, vt etiam mœſtitiam à curis abeſſe largiamur, nõ magis noceat vinum, quàm ei qui nullis curis angitur. Cogitaui ἄυπνοι ſcribendum: quia curarum comes eſt inſomnia.

134. 28. Iucundis vtil.] ἀφαιρεῖται ἄνω. Locus vitiatus. Sed & ὅις ἂν οὐκ ἐν καιρῷ ſcriptum fuiſſe puto. paulo antè pro συμπολιτικὸν liquet συμποτικὸν legi debere.

135. 4. Claudos ſaltare.] lege pro σκωλ. quæ vox nihil ſignificat, quam ego reſtituo, ea haud dubiè eſt genuina, & explicatur à Polluce lib. 9. cap. de ludis, quanquam ο paruo ibi legitur, ſed literarum apud Heſychium ordo ω magnum cõprobat, pro ſtella ante πεσσάζ μασιν, reponent τοῖς ὖυν.

135. 38. Muſicam quidem.] Verſus hos corrige ex Erotico noſtri Plutarchi, fol. 770.

136. 24. Candaulem illum Lydum.] ἑταῖρε τῆς. hic quidem nihil deeſſe puto, niſi fortè Candaulis nomen excidit. Sed & alterum aſteriſcum dimôris, ſi legas τὸν οἰκέτην. ὂυ, &c. Nota eſt Candaulæ ex primo Herodoti libro hiſtoria. Paulo pòſt. nõ minus commodè.] οὐ χεῖρον ἄντις. legebatur οὐ χειρομάντις, planè ridiculo mendo, quod non fuiſſe à Iunio deprehenſum miror: præſertim cum hoc loquendi genus ſit Græcis omnibus ſcriptoribus vſitatiſſimum. Præſtiterit (inquit) de muſica dicturum occaſionem ſumere è Theophraſti verbis. Sed pro θεόφρων cur non fuiſſem auſus Theophraſti nomen reponere. Mox ὡς ἑκάστου αὐτῶν παρατρέποντος ἐκ τοῦ συνήθους. καὶ πρὸς ᾠδὴν ἐγκλίνοντος ſi legas, licebit aſteriſcum abolere, ſententia quidem erit integra: legendum etiam αὖτε pro ἅτε & μανίαις ἀλαλαῖτε. de quo vide annot. ad ἐκλελ. χρήσεις. τὴν Σοφοκλέους

πόλιν

πόλιν omnino fuit legendum. alludit autem ad Oedipi tyranni principium.

138. 3. Calore excoctum.] ῥιαρὸν ὑπὸ. monstrũ est ῥιαρὸν. Eadem sententia legitur in Alexandro autoris nostri, &c. Quæ sequuntur mutilata sunt, pertinere ea ad Callisthenem cõstat. is enim vt aliàs, ita & in poculo recusando sua vsus fuit libertate, meminit & Plutarchus περὶ ἀοργησίας, vbi ἀλέξανδρος legitur: malo autem genitiuum, vt hic est legere.

ibid. 34. Palmam præripientem.] προτρεπόμενος. hanc vocem non probo, neque enim excellere aut superare significat. fieri potest vt scribendũ sit προτρεχόμενος translatione, qua vsus Horatius dixit:

Sisennas barros vt equis præcurreret albis.

Athenæus quidem, hunc locum nominatim citans libro secũdo, ὑπερβαίνειν voce vsus est. Postea Homeri locum facile ex ipso quiuis integrauerit poeta. Illud autem γυναικῶν suspectum habeo, & τοῦ στρυφνοῦ τὸ πικρὸν, mutilum est. In fine capitis ante αὐπίωσι μὴ est inserendum. Sic enim Plinius vigesimotertio, octauo, & alij narrant.

141. 17. Remoueas florẽ.] ἂν δ' ἀπὸ μὲν. hæc mutila sunt. sensus est: Si lõgius rem fragrantem à narib. dimoueas, τὰ μὲν, &c. Sed & illud φυγόντες non quadrat. Mox. Non enim debet alterum ab altero.] Locus heic emendari potest, si legas κραθηθὲν· ἀλλ' ἀπ' ἀμφοῖν ἔς τι μέσον ἁρμονία. sic enim conuerti, & τοῦ τῶν, non τούτων. & ante ἐγγίνεται particula negans omnino requiritur. neque video quî asterisco notari porrò debeat locus.

142. 5. Metrium Florum.] Suspecta vox Metrius. sed rursum ita legitur lib. 5. Sympos. cap. 7.

142. 24. Abs te propositam.] Locus sic videtur integer. διαλέλυκεν, ὃ προβέβληκας ἡμῖν. ὅπῃ τῇ, &c. mox. Maculas eluit.] τὰς κηλῖδας. Sic scribendum pro κοιλίδας, & κοινιορτὸς, pro ῳ. Aristotelis locus est sectione 23. Problematum, & idem disputa-

disputatur apud Macrobium 7.Sat.13. Ego verbis comminiscendis quibus locum integrarem, nolui temeritatis culpam incurrere: lacunas relinquere malo, quàm de meo implere. sensum in versione, puto, mea retuli. Homerica in promtu sunt.

144. 9. Choro ipsius.] τὸν χορὸν. *lege* τὸν αὐτῆς χορὸν. *&* *pro* φυλακὴν, φυλὴν *repone nihil addubitans. paulò inferius,* ibid. 36. Posteà solo verso.] Αἰσχύλου τὴν μεθορία. *legendum est* αἰσχύλον μετὰ τὴν ἐξορίαν, *vt citentur elegiæ ab Aeschylo, cùm iam solum vertisset, & Athenis relictis in Siciliam ad Hieronem se contulisset, scriptæ. reponendum etiam* ἐκείνῳ *pro datiuo plurali, vt ad Militiadem referatur. Nymphæ autem Sphragitides, non Sphagitides, leguntur bis in Aristida nostro & in Bœoticis Pausaniæ.*

IN LIBRVM II. CONVIVALium quæstionum.

145. 33. Scurræ: quibus] ἐκ Καλλίου φίλιππος. *Non sanè assequor hoc quod sit.* Καλλίας *quidem scurra etiam in libello nominatur, quo ostenditur secundum Epicurum suauiter viui non posse. fortasse scurram dicere vult, qui alienam personã per iocum repræsentet.*

146. 16. Talibus impetebant.] *Legendum* ἐρωτηθῆναι, ἢ μὴ. καὶ ὡς ἔσκωπτον. οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἦν ἢ μή. *Ex ipso Xenophonte hæc restituimus. Locus est libro quinto de vita & disciplina Cyri. Sed & illud* προσίστανται *etiam infrà in hoc ipso capite sic legitur, & offendere significat. Et* ἔφησε *vbi erat* ἔφησε, *legendum est. quid autem sunt* ἐγκρασίαι *cum demõstrationibus?* ἐγκάρσιον *obliquum est, sed quid hic. fortè legendũ* ἐγκαρσίας, καὶ οὐ βεβαίους, *vt vocentur* ἐγκάρσιαι ἀποδείξεις *ratiocinationes non propriæ, vernaculæ, & domesticæ: sed logicæ, vagantes, & alienæ, ideoq́; obliquæ & quasi aliunde obtorto collo attractæ, quales à scientijs repudiari ex analytica notum est doctrina. Sed hoc est coniectura, quidquid est.*

147. 13. De ijs rebus.] ταῦτα ἐρωτᾶσθαι *legendum. Quæ sequuntur.*

quuntur, ita sunt mutilata, vt neque admodum sit obscura sententia, & verba etiam comminisci possem quibus lacunas implerem: si mea pro Plutarchianis potius legi, quàm hæc aliunde exspectari vellem. quin autem δακρύοντα mendum sit ex διακρύοντα factum, nemo gnarus sermonis Græci dubitabit. Euripidis versus est integer à me positus, vt alibi legisse recordabar, atque etiam apud Macrobium 7. Sat. 2. quod caput & sequens cum hoc comparare expedit. Sed & Oedipi verba corriges ex Sophoclis Oedipo Coloneo.

149. 31. Sambaulæ.] Σαμβαύλα. Sit legendum ex Xenophonte constat, apud quem hic iocus narratur lib. 2. Cyripædiæ. Quintum pro Κυλου reposui è Macrobio, pro μισθωτὸς vide ne sit legendum μισθώσας.

150. 9. Cuminisectoris.] κύμινον. fortaßis κυμινοπρίστην, vix enim credo cuminum μετωνυμικῶς poni, pro cumini sectore, id est (vt Aristoteles 4. Ethic. Nicom. docet) præparco & sordido, qualem Theocriti Milo in Messoribus notat. Paulo post Sophocleum è tyranno versum reponito deletis asteriscis, neque verò deesse post ὀνομάσας quicquam arbitror.

151. 21. Aduncis naribus.] ἐκέλευσε τὸν γρυπὸν. Lacer locus, & Casandri Philippum puto, non φίλον dici. De Theocrito Chio aliter narratur in libello de educandis pueris. hæc ex Macrobio sensum poßis adsequi: & verba etiam alia, nescio an eodem omißis suggerere. pro δὲ post ὀφθαλμιῶσι δὶ legi. nam qui cum ophthalmia laborantibus consuescunt, eorum oculos mali contagione affici traditur. paulo aliter est in libello de capienda ex inimicis vtilitate.

οἷον ἂν *] Lego ἄν τις, & nihil desidero: mox ἄν σε, non δέ. Locus est de libro tertio Cyripædiæ Xenophontis. Cæterùm illud ἀμφότερα hic quidem vox est nihili. mallem ἐλαφρότερα, aut quiduis potius quàm istud. Sub finem capitis λόγον, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν, hoc aut prauum est aut mutilum, pro γαμελικῆς autem ἐμπετικῆς ipse sensus docet legendum esse. & τὴν δ᾽ ἔμουσαν, nam

poeta

poeta (vt apparet) τὴν δὲ μοῦσαν scripserat: sed ioci gratia Timagenes diuulsis vocibus in vomentem torserat. aliter hoc paulo est apud Athenæum lib. 14. prope initium.

154. 20. Vi vellicandi.] δηκτικὸν, non δηκτὸν. Cæterùm initio capitis est Ξενοκλῆς ὁ ἀδελφὸς. quod verbũ si rectè legitur, ad Glauciam refero: ἀλλὰ ante κρέα in fine puto adÿciendum, vt μόνον habeat, quod ei responderet.

155. 4. Initiũ huius capitis lego Ἐξ ἐνυπνίου τινὸς ἀπεχόμην ᾠῶν πολὺν ἤδη χρόνον. nam vox ὄψεως facit, vt iudicẽ hanc esse sententiã, Insomnio aliquo motum Plutarchum aliquãdo ouorũ esu abstinuisse, cùm tamẽ corde vesceretur, itaq; familiares fecisse periculũ cum corde vesci viderent, an ouũ quoq; esset: cumq; id non faceret, suspicionẽ de se cõcitasse, ac si superstitione aliqua teneretur. ἔσθειν pro ἐσθίειν metri ratio postulabat.

ibid. 40. Cùm ad vnguem.] ὅταν ἐν ὄνυχι. Polycleti dictũ hoc est scitum, vt à tanto profectum artifice. Legebatur autem ὀχὶ vitiosè. sentẽtia est: Tum demum opus difficilimum fieri ac plurimum laboris atq; industriæ requirere, cum materia iam subacta & vtcunq; præparata atq; informata, ad vnguẽ omnia fingendo limanda atq; exigẽda restant. Idem est in fine de profectu ad virtutem. Quod autem mox sequitur de eruca, ibi ψύχην restitui. quæ vox papilionem videtur significare, et pro μεθῆσι maluissem ἀνίησι. de re ipsa videndi Aristoteles & Theophrastus & Plinius 11. 32. Bombycem esse erucã, aut erucæ persimilem, & texto suo confecto in papilionem mutari, sæpe vidimus. & meminit rei Ouidius in suis transformationibus. In sequẽtibus καθυστερεῖν & ἄμως γέπω. pro καθισορεῖν & ἄμως γέπω. nemo mediocriter eruditus mirabitur puto me legisse.

158. 36. Lyra ad tibiam.] αὐλὸν confidenter pronuncio scribendum, non ναῦλον, voce οὐδὲν πρὸς τοῦτό γε τὸ ἔπος faciente.

159. 40. Ordinem ratione.] ἔφη. Totus locus est lacer. Hic quidem lego ἔφη ὁ τίμων, τὴν κ. χ. τ. τὴν Ὁμ. & Homerica in

integrum

integrum restituantur ex Iliad.ψ. & Odys.θ. post ὑπολομῶμεν, *puto legendum* ὑποκρίνομεν: οὐκ ὀπινόουν, *fortè* ἐπινοεῖν.

162. 6. Erumpente humore.] οἰκόθεν *est in Aldino,* οἴκοθεν, *non vt nos* εἴκοθεν. *Ego tamen* εἴσωθεν *malim. Si, inquit, arbores illæ inciduntur de more, &c. tum pro* καινοτέρα *omninò legerim* καὶ νοτερά. *pòst* γυναξὶν * γαλακτοῦσαις] *si* γαλακτοῦν *sit lacte abundare, amplius quàm ad lactandum vnum infantem sufficiat lactis in vberib. habere. aut nihil hic, aut vox* βρέφη *sola videtur deesse.*

163. 25. Id autem considerem.] *Distinctiones heic mutaui. sensus enim est, multa euenta suas habere causas proprias, quæ tamen ipsa pro aliorum effectorum causis opinionis errore habeantur. De vitice versum putaui esse senarium, itaque pro* καὶ ὁ *legi poeticè* χ' ὡ: *sed* ἡ *an rectè positum sit, nescio. alij quidem scriptores masculino genere vsurpant. Quid* ἰσηγορία *sit capite sequenti, non satis video. Iunius mercandum reddidit: ipse viderit. Initio noni capitis pro* ἐξηγεῖτο *haud dubium est quin sit* ἐξηλεῖτο *scribendum.*

166. 22. Homericæ illæ.] Ὁμηρικὰς *legi, non* ὁμβειρὰς, *quod nihil significat. Notæ autem sunt Homericæ* λιταὶ *εἴσαι, moxq́; fit earum mentio. pro* ὀμφίους *quoque & ipso nauci vocabulo,* ὁμοβίους *legerem. Paulo infrà* ἀληθῶν *videtur* φίλων *excidisse, si tamen vox hæc est genuina, & non potius* ἀληθῶς *legendum. Quis autem est, qui vt contra Agiam diceretur instigatus fuit? an potiùs ipse Plutarchus?* ἣν *in* ἣν *mutandum, &* ὃν *tenendum puto, etsi* παρέλῃ *stare potest.* φύσιν *porrò &* νόμον *opponi satis est notum, itaque* οὐ *ante* νόμῳ *inserendum fuit.*

167. 39. Vnum fiant.] ἓν γένηται. *Sic legendum, deerat* ἕν. *Sed nota est Anaxagoræ sententia. pro* τοι *legi* τά. *Sed ante hæc verba* ἐπεὶ μηδὲ σέφανον *non dubito quin exciderint nõnulla. Mox* τύχης παῖδα *restitue. legebatur perperam* ψυχῆς, *quod fefellit Iuniũ. Sors enim Fortunæ filius ab Euripide dicitur, cu-*

ius rei ratio nõ est obscura, citat totum versum Plutarch. de so-lertia animalium. illud autem γενὸν τινὸς quid sit, nescio.

IN TERTIVM LIBRVM CON-uiualium quæstionum.

168. 25. Ea dicere quæ reticeri.] *Pro* βλέπειν ἄβελτερον, ἢ σιωπᾶν, *si legas* λέγειν, ἃ βέλτερον ἦν σιωπᾶν *sententiam ha-bebis genuinam haud dubiè. & verba ipsius Plutarchi, nullius vel apicis detrimentum passa.* ibidem 28. Homerus cùm caneret.] καὶ Ὅμηρος εἰπὼν. *Locus est fœdè corruptus. Lege-rem autem ea quæ asteriscis sunt affecta, hoc modo :* εἰδὼς τὸ κοινωνεῖν (*vel* κοινὸν) τοῦ οἴνου καὶ τραπέζης, γνωρισμάτων πολ-λῶν γόνιμον. *Homerica facilè ex ipso restitues autore, cùm lo-cum tibi nos demonstrauerimus.*

170. 8. Pulcrè ardens rosarum.] καλὸν φλέγοντα. *non vi-deo cur asterisco locus notetur, nisi fortè excidit* ἄνθεσι. *Vide-tur autem ad poetæ alicuius alludi locũ, paulo ante* ἀλλὰ *ante* καθάπερ οἱ μὲν *inserendum, vt cohæreat sentẽtia, quæ tamẽ in voce* ἀπήλλακται *fatiscit, &* ἢ καταθέσθαι *non* εἰ *legendum, di-lemma monet.* δολερὰ εἵματα. *hoc dictum etiã refertur de ma-lignitate Herodoti, & est regis Aethiopum longæuorum apud Herodotum Thaleia. sed & asteriscus ante* ἓν γὰρ αὐτὸ *positus si rectè est, permulta oportet perijsse, ego nihil desidero.*

171. 18. Agenori.] Ἀγλωοειδῆ. *Vide ne sit* Ἀγλώοει *legen-dum. certè enim patronymicum sine suo substantiuo, aut etiam cum eo positum, vix puto. paulo pòst* ἑκάτερα ἐστὶν]. *nibil deerit sentẽtiæ, si legamus* ἑκάτερα. οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτῆς. *Vide autem ne pro* ἀλλ᾽ ἀοίνῳ *scripserit autor* ἀλλ᾽ ἴσῳ. *nam color eius, quod de la-pide Plin. tradit lib. 37. ca. 9. ad vini (rubri nimirum,* αἴθοπος) *colorem accedens, priusquam eum degustet, in violam desinit. Rursum eodem capite,* καὶ τονώσῃ. *Iunius* ἀτονώσῃ *legendùm pu-tat. ego cur impressa lectio sit deterior, modò vocabulum probe-tur, non video. erit enim intendere, quod fit venis Baccho infla-tis, vt loquitur poeta, & ebrij plures inflatione quàm laxatione*

(puto)

(puto) laborant. inde ἀνοπνίην τῷ ὕπνῳ] τῷ οἴνῳ, vt existimo, nihil enim hic de somno. καὶ στέλλει] lege meo periculo συστέλλει, aut potius ἀναστέλλει.

172. 37. Herbam autem alyssum.] ἄλυσσον. Sic apud Dioscoridem, & alios, non ἄλυσον. sed & Plinius ita habet 24. 11. etymonque ab eo & Græcis traditum, duo signa postulat. Vide autem an mendo careat, quod ibi legitur. Mirum est quòd additur, saniem conspecto omnino frutice eo siccari. quando & Aelianus lib. 9. ca. 31. animal historiæ singultui eam herbam opponit. & nimirum λύζειν est singultire. Denique in fine capitis huius sententia ipsa monente ὑπὸ τῆς ψυχρότητος scribe, cum ineptè legeretur θερμότητος. non enim calorem calor, sed frigiditas præualens foras eijcit in superficiem.

174. 12. Pro coronis propugnantem.] τῷ Τρύφωνι τῶν. ὑπὲρ τῶν, aut ὑπερμαχοῦντι τῶν fortè, nisi sit ellepsis τοῦ ἕνεκα, quod durum est credere, aut etiam suspicari. pòst μεθύσκειν pro inebriare positum est, Atticè, vt & capite septimo.

ibid. 22. Altercum.] id est ὑὸς κύαμος, seu herba Apollinaris. Iunio hoc quàm faba magis probatur, cui maiorem in modū adsentior, & facile fuit ὑὸς omitti. lego etiam δυνάμεων pro δυναμένων. Idem etiam ἀνωφερὲς legit, cum obrepsisset ἀνωφελὲς, vocabulum planè idipsum, quod significat: mox τόποις ἢ τοῖς πρὸς, lego τόποις, οὐχ ἧττον ἢ, &c. Idem in fine paginæ legit ἀδίαντον pro ἀδιάλειπτον, & sanè herbam, quæ hac voce notetur puto nullam esse: & adianto folia esse æterna constat: frigidum sit, necne, hic quidem non disputo.

175. 6. Vt sufficienter.] legendum est ἀρκούντως. quid enim sit σαρκούντων, & ante φυλάττωσι, μὴ desiderabatur.

176. 7. Impetu impulsum.] pro ῥύμην, mallem ῥύμῃ. statim ἀπὸ *, fortè ἀποχετεύσεις, aut simile aliquid.

177. 16. Vt decem virilibus.] Locus valdè corruptus. Iunius pro δὲ καὶ legit δέκα, quod facile probo. Eo autem facilius loci huius iacturā fero, quòd hoc ipsum argumentum apud Ma-

crobium libro ſeptimo, capite ſeptimo Saturnaliorum integrè expoſitum exſtat, vt, ſi mea pro Plutarchianis ſufficere verba licuiſſet, facilè lacunam expleturus, & ſententiam expediturus fuerim, pro δὲ καὶ *legi* δέκα, *& pro* συνεξείπειν *legi* συνεξάπτειν. *Sicut & infra* ἔμμηλος *pro* ἔμμονος. *In Aldino hæc ſunt monſtroſè deprauata, ex fine ſexti capitis huc interpolatis, quæ planè ſunt* ἀπροσδιόνυσα.

178. 6. Mi Luire.] ὦ φίλε λύϊτε. *at hic ſupra vocatur* Ἀθρύϊλατος, *vt corruptum eſſe nomen vel vtrobique appareat.*

ibid. 11. Verùm enimuero.] οὐ μὼν ἀλλά. *Cuius hæc verba ſint, obſcurum eſt: Flori vix ſunt, neque enim opinor ſua ipſe prædicaſſet epicheremata.* ἔφη *lego. neque enim quærit, ſed reſpondet de vini natura Plutarchus, quas ei partes Thaſius ille medicus aſſignarat, cuius eſſe non puto, quia ridiculus ſit ſi quærat de ſeipſo cur vinum crediderit eſſe frigidum, ideo* ὑμῖν *ſcribo, &* τοῦ ψυχρὸς, *neque deeſt quicquam. Fortaſſis verba ſunt Apollonidæ illius. ſed &* εἶπον *pro* εἰπών *repono, vt dialogus cohæreat. In indice capitis cur* ψυχρὸς *maluerim legere, quàm* ψυχρότερος, *apertum eſt.*

180. 14. A cœna abduceret.] μετὰ δεῖπνον οὐχὶ. *Locus lacer & ſuſpectus. Vide Xenophontis Sympoſium ſub finem.*

ibid. 38. Non ſatis exactè.] ἔφη τῶν. *omnino legerim* οὐκ ἔφη. *negat enim ſe omnium meminiſſe argumẽtorum, quædam producit. Vide autem an pro* χλευομένων, *quod nihil eſt,* ἐκμοχλευομένων *legendum ſit: qua voce vtitur non abſimiliter pag. 696. & pro* γινόμενον *poſt* θεμελίων, κινούμενον: *pro* ἀνάδαστον, ἀνάστατον. οὐδὲ γὰρ εὑρεῖν, ἐχρεῖν *malim aut* εὐροεῖν. *mox* ὑφ᾽ ἑτέρας αἳ *fortè* ἐφ᾽ ᾧ εἶ. *Sunt & alia non ſatis integra: & manca de Thaletis in euitando coniugio aſtu narratio, vt ex re, & Diogene apparet. infra* καὶ τὸ κράτιστον] *fortè* ᾗ τὸ κρ. &c.

183. 7. Ne ad templa.] *εἰς θέρος.omnino hoc vult, ad sacra venire, itaque εἰς θεοῦ aut θεῶν legendum.*
ibid. 17. Pithœgiam.] *scribendum πιθοίγιαν. malè enim legebatur ν loco γ. Sic Eustath. Iliados ω. Proclus & Zeza in Hesiodum & alij, atque ipsum vocabuli etymon. Vtinam verò additum esset, cuiusnam mensis vndecima die id fieret. Iunius Nouembri adscribit, secutus, puto, eos, qui Ἀνθεστηριῶνα sic vertũt. Huic enim mensi πιθοίγιαν attribuit Suidas in voce χόες, & noster disertè sub finem libri octaui, vbi γ suum locum obtinet. Eodem capite πᾶσιν ἐνίοις γράμμασιν, ἐνίοις est mẽdosum. Capite sequente ὑπερβολῆς] μεθ᾽ præponendum vel ἐξ. In fine legerem καὶ παροξύνη τ. α. κ. θ. α. καταδύεται καὶ καθίσαται τ. δ. ω. π. μ. π. ϥ.*
185. 31. Quinque enim sesquial.] *πέντε γὰρ ἐν. Ego nihil video hîc quod desit, quanquam duobus asteriscis locus erat signatus. & οὐ post κεραννυμένων (sic enim opus est legi) sustuli, ad δὲ addito τρία, optimè enim omnia sic habẽt, absque vllo hiatu. ἀναπῶσι autem vox est vitiosa, & ex ἀνεσπακότων inculcata, pro θεωρῶσι aut simili, & pro φάσις malim πόσις aut κρᾶσις. εὐκηλήτειρα ex Hesiodo scribo. alludit enim ad versum ἔργων. 461.*
186. 7. Aristonis.] *Aut heic Aristio, aut initio etiam capitis Aristo legendus, vt suprà 1. Sympos. 1. Mox,* Idam.] *legitur Ἴτην. Sed ego Idam esse legendum ex Apollodoro didiceram, qui libro primo Bibliothecæ scribit Iouem à Iunone nutriendum datum Curetibus, & Melisseon filiabus nymphis Idæ atque Adrasteæ.*
187. 4. Seirius hauriet.] *καθανάνειν vox nihil significat, pro qua omnino restitui debet καταυανεῖ, à verbo καταυαίνω, παρὰ τὸ αὖον nam quid Iunio in animum acciderit, cum verteret durabiles seruabit, non scio. Significat enim exsiccabit, torrebit. Homerica sunt Iliados φ. 190. Paulo antè.* humida resoluere. *κωλεύειν vox est huc nihil faciens, nisi fortè deest*

τὴν σῆψιν aut aliquid tale. Mox καὶ τὸ μᾶλλον mendosè & cum defectu. Sensus est, id sibi non probari, quòd quantitati caloris causæ adscribantur, quæ proprietati debeantur occultæ: & pro οὐδὲ γὰρ, lego οὐ γὰρ, & ἧττον pro ἧττω. Ostendit enim eundem calorem alio tempore plus, alio minus efficere, adeoq; diuersis modis. Est instantia, vt Logici vocant, per interrogationem proposita.

188. 15. Terendo aptius.] ἵνα πάντες. Difficile est ex coniectura medicinam facere, videtur autem de tritura loqui. In Alcmanis verbis pro μέγα, vocem genuinam reddidi ἔρσα, quæ poetis est ros, δρόσες. itaq; citat Plutar. suprà quæst. natural. 24. pro ὑπω ὄυτω legendum. sed ἄνυγρον sensui aduersatur.

ibid. 40. Putrefacienti adstringens.] Legendum esse sensus docet, ὅτι δὲ καὶ τῷ σήποντι τὸ στῦφον. Nam non cohæret sine δὲ. ἄτυφον autem planè nihil habet in hac re loci.

IN QVARTVM LIBRVM
Conuiualium quæstionum.

INitio statim ad Πολυβίου, deest aliquid, aut δὲ in φίλον δὲ δεῖ abundat, lego etiam φιλία & εὔνοιαν. Ipse etiam sensus docet κἂν ἐλεύθερον esse vitiosum. pro quo ἀνελεύθερον recepimus.

190. 19. Philinum.] Lege Φιλίνῳ. traiectis literis erat φίλωνι, sed errorem sequentia arguunt. illa autem τὸν νέον non cohærent. Iunius mendosa quædã suas secutus rationes conuertit, & ἑκατὸν φόνια, & alia. De Hecatomphonijs, dictum in annotationibus ad conuiuium septem sapientum. De Elaphebolijs vide in libro de virtut. mul. cap. Phocides. nam Iunium hîc non sequor.

191. 34. Quibus nihil.] ante οὐδὲν ἄλλο καλὸν, vt plena sit constructio, inserendum est ὡς. & ἵνα δὲ statim pro εἰ δὲ scribendum ἀλείμματα.

192. 32. Et discubitu.] καὶ κατακλύσεις. fortè κατακλίσεις.

193. 3. Ambabus manibus.] ἰσία ἑκάτερα. Sic lego cum Iunio, vt intelligas χειρί.

193. 13. Omni-

195. 13. Omnigena nos.] *Eupolidis versus ex Macrobij Saturnalibus 7. 5. sunt castigandi & distinguendi. pro* ἁπαλὺς *ibi est* ἄταλυς. *si legas* ἀταλὺς, *non improbo, legitur &* ἀνθρείκλῳ. *Sed vox hæc earum de numero est, quæ non vno tantùm modo efferuntur & inclinantur, quod hic docere non est operæ.* ἐρείκλῳ *autem probo, non* μυείκη: *siquidem* πρέμαλος *quoq; nominatur, qui est myrica.*

ibid. 37. Dulcia continuo.] *Empedoclis hos versus è Macrobio corrigas licet: nisi* δαλερὸν *poeticè vt dixerit à* δαλὸς *pro calido, fieri potuit.*

194. 24. Githia.] *nimirum* γίθια. *Legebatur* γήθεια, *quæ vox si quid significat, me id fallere fateor. Ego ne longiùs abirem,* γίθια *legi. Plinius 19. 8. Gith, inquit, pistrinis anisum & anethum culinis & medicis nascuntur. Optimè igitur huc quadrat. scolymos quoq; non cinaras hortēses, sed agrestes illos carduos intelligo. Iunius* γήθεια *allia vertit: vt* γήθεα *videatur legisse, de quibus vide Lexica.*

195. 6. Circa salem & cuminum.] *De his vide problema vltimum libri huius operis quinti.*

ibid. 28. Tanquam clauo.] *ineptè legitur* καθάπερ ἥλῳ τῷ ἀέει χρωμένῳ. *lego* καθάπερ ἥλῳ τῷ ἀέει χρωμένης. *Talis menda etiam suprà est à me indicata.*

196. 11. Quàm inter.] πιθανώτερον, ἢ ὅτι *est legendum.*

ibid. 21. Ista cremāt.] αὐτὰ καλῦσι. *omnino* καίουσι *lego, ante* συνεκπίνειν *&* ἀρχομένοις *voces sunt alienæ.*

198. 6. Vt per vestes.] *Legi heic* καθάπερ ἱματίων, *cum esset* καθειματίων, *vt &* μανικὸν, *absurdè est pro* μανὸν. *sed & aliàs totum caput est mutilum & variè deprauatum.*

199. 10. Abderita.] *Quid enim sit Abderites. Sed Hecatæū philosophum Abderitam etiam Plutarchus alibi agnouit, & Strabo, Eusebius, Stephanus, Suidas, alij.*

ibid. 7. Quocunq; tandem pacto.] ἀμωσγέπως. *Heic nihil deesse puto, sed in personis dicentium esse mendum.*

200. 7. Refectorio.] *Legitur* οἰκητήειον. *Hoc non verum esse posse, & legendum ἡβητήειον, quam vocem indoctus aliquis in notiorem detorserit, aliquando cogitaui: adeoq́; idem etiamnum sentio. Est enim ἡβητήειον conuiuij locus &* ἑστιατήειον, *si Græcis credimus, vt debemus. Vide Athenæum libro decimo, Eustath. Iliad.* υ. *Hesychium & alios. Iam ad thermas non tam sanitatis recuperandæ, quam luxuriandi causa multos frequentes ire, neque nouum est neque obsoletum. Tum quod sequitur verno tempore multos conuenire eò, &* τὰς συνουσίας ποιεῖν, *an non meam coniecturam confirmat? Enimuero mihi Galepsus iste est maiorem in modum suspectus, quē in Eubœa nō inuenio. Aedepsum legi debere affirmo, de quo loco alibi dixi.*

ibid. 31. Apud vos.] περὶ ὑμῶν, *cur non potiùs* παρ᾽ ὑμῖν. *Intelligo autem de Nicopoli Epiri ad sinum Ambracium sita, & bimari, mox* μάλιστά γε *pro* τε. *Quod de Hercule est* κέρασι ἔχων ἤσθιεν, *ex Athenæo, propè caput libri 7.* δειπνοσοφ. *corrigendum est,* κρέασι *&* ἐπήσθιεν. *Cæterùm vox* κεράμιον *suspecta est aliquātò pòst: nullum enim hoc nomine piscem inuenio, neque video quid figlina hic faciant. Sed tandē de mensuræ genere accipiendum duxi, quo minuti pisciculi venderentur. Vide Budæum & alios.*

202. 1. Pronunciauerūt.] *Sic lego hæc, submotis asteriscis.* ἐλπίζειν ἀποφαίνονται τῷ ἀπούσης ἐλπίδος ἡδυνούσης οὐκ ἀνεκτόν. *Potest & sic:* τῷ πάσης ἐλπ. οὐχ ἡδυνου. οὐκ ἀνεκτόν. *Plana est sententia. Pro* δύσπρω *autem quod nihil facit,* δυσπρόσφορον *legere non dubito, &* μὴ *ante* πάντως *deleo. tamen quem vel libri vel coniecturæ meliùs instruunt, ei optima cum gratia volo licere mea elidere.* τὸ ἄλας. πρῶτον. *Deest* ἄνευ οὗ *ante* πρῶτον *aut tale aliquid.*

202. 15. Colores lumine.] *Et hic diuino sic legendū.* ὡς γὰρ τὰ χρώματα φωτὸς, οὕτως οἱ χυμοὶ ἁλὸς δέονται, πρὸς τὸ κινῆσαι, *&c.*

ibidem 26. Homerica.] ὁμηρικὸν ἐκεῖνο. *locus est Iliad.* λ. 629. Sed

629. *Sed illud* ἄλκιμον *quod mox ſequitur, nihil ad rem facit, ſicut & alia multa, ſenſu interim vtcunq; eluceſcente.*

203. 33. Eſt etiã fœdus.] θολερὸν. *Sententia eſt: Sus quanquam fœda eſt & deformis beſtia, non tamen cantharo, crocodilo, fele turpior eſt: quæ animalia Aegyptij tamen venerãtur. Vox* θολερὸν *& proba eſt, & repetitur infra cap. eod.* γρῦ *fortè* γρῦπος, *gryphis, quanquam is an ab Aegyptijs coleretur, ignoro, in hieroglyphicis quidem fuiſſe traditum eſt. Poteſt fieri vt ſit legendum* μυ *ſcilicet* μυγάλης: *de qua poſtea redditur ratio.*

204. 33. Niſi fortè etiam.] *Heic poſt* γινομένην, *ante* τὴν δἰα *inſero* εἰ μὴ. *cauſa eſt in promptu.*

205. 29. *Phanoclis verſus ſic fuerunt exprimendi.*

Montiuagus cernens diuinum Bacchus Adonin
Cyprum perluſtrans egregiam, rapuit.

ἠγάθεον *locorum eſſe epitheton, maximè dijs ſacrorum, vt Veneri fuit Cyprus, ex Homero & alijs poetis notum eſt. Itaq; omnino* Κύπρον *pro* Κύπρειν *legendum duco.*

IN LIBRVM QVINTVM ſympoſiacῶn.

209. 4. Contemplandi.] φιλοθέαμον *obſcurum non eſt, legendum eſſe, nõ* φιλόθεσμον, *quod huc nihil faciebat, & paulo antè* ἀλγηδόνα τοῦ σώματος, *non* τοῦ ὄμματος *lego. pòſt non procul initio capitis primi, qui ſunt* οἱ ἀπό διαιρέσεως; *lego* ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἱρέσεως, *qui erant ab eadem ſecta: cùm infrà eos quibuſcum diſputat* ἄνδρας ἐπικουρείους *appellet, vbi quidem* πρὸς ὑμᾶς *legendum eſt, non* ἡμᾶς. τῷ μὲν πεπονθέναι] *excidit, puto, aliquid: quid ſi legendum ſit* ἀληθῶς, καὶ τῷ μὴ πεπονθέναι, διαφέρει, συνιέντας ἡμᾶς τοῦ τέρπεσθαι.

209. 31. Cui melleum.] *ſcribo* ἤ τι *pro* ἤ τινὶ. *perſpicuum.* & ibidem 38. Cui videt.] *cùm legeretur* ἐν ἀγορᾷ *nimirum ineptè, & nullo ſenſu, veſtigia ſecutus vidi ſcribendum fuiſſe* ἐνορᾷ.

211. 24. Non hastam.] ὑπόυλκων οὐ χήμονας, ἀλλὰ ῥήμονας. ὑπόλκων *non assequor, & καταβαλὼν etiam suspectum est. Lego autem* οὐχ ἥμονας, ἀλλὰ ῥήμονας. *Non enim hastæ modo iactu qui vinceret, præmio afficiebatur: sed Nestor quoq; ob facundiam, & Antilochus ob collaudationem Achillis. Locus est Iliad.* ψ. *notus, &* ἥμονες *sunt versu 886.*

Ibid. 37. Ery.] *fortè* τῆς Ἐρυθραίας, *Erythrææ.*

212. 8. Iam hoc quoque.] διὰ δ' εἶπεν. *mutilus locus, sed pro* ἀπαρτῆτε ἀπαιτῆτε *haud cunctanter scripsi, cùm* ἀπατᾶτε *in Aldino esset.*

214. 7. Hoc, vbi Neptuno.] *Versus hos emendare non facilè est. Sic tamen lego:*

Τούδε παρ' Αἰγαιῶνι θεῷ τελέσαντες ἀγῶνα
  Θήσευσι, νίκης σύμβολον ἰσθμιάδος,
Ζήλῳ τῶν Νεμέηθε: πίτυν δ' ἀποτιμήσουσι
  Ἣ πρὶν ἀγωνιστὰς ἔστεφε τοὺς Ἐφύρη.

Egæona dici Neptunum posse ab Aegis puto à poeta, vt alibi Aegæus dicitur, cætera liquida sunt. Meliora tamen meis prætulero. primus versus pentameter est, in quo pro χερειότερον, *legendum esse* χερσότερον, *vel adfirmare ausim. qua voce etiam Homerus est vsus, Iliad.* β. *248. Nam apparet accusari Corinthios, quòd ritu in deterius mutato, apium pinui substituerint: quod vox* ἀποτιμήσουσιν *monstrat.* Ἀλητίδαι *autem sunt Corinthij, ab Aleta qui vnus è posteritate Herculis cum Heraclidis in Peloponnesum rediјt, ac Corinthũ condidit. Vide Pindari scholiasten in Odam XIII. Olympiorum, vbi poeta Corinthios Doricè* παῖδας Ἀλάτα *vocat. Velleius quoq; Paterculus lib. 1. Paulo antè Aletes (sic enim legendum, non Haletes) sextus ab Hercule, Hippotis F. Corinthum, quæ antea fuerat Ephyre, claustra Peloponnesi continentem Isthmo condidit.* προκλέως *autem scribendum, quia mox sequitur* προκλῆς.

216. 30. De augmento vrbium] αὐξομένη πόλει. *Corrupta sunt verba Platonis, & non satis occurrit ad quem Platonis*

tonis locum alludat. Pro συνεῖπεν *vna litera mutata* τῶν εἶπεν *scribendo sensum expedio,* κλίσεις *sanè in conuiuijs diligenter sunt moderandæ, & dispositionis de ratione suprà est disputatum. Hîc de vocandis agitur, non locandis conuiuis. ergo* κλήσεις, *legi infrà* τῶν ἐκείνων] *deest aliquid. Lego mox* μάλιστα καὶ συνναοῖς καὶ συμβωμοῖς.

219. 8. Euoluit.] ἐξέλδσε. *uox vitiosa, vide an legendum sit* ἐξείλισε, *euoluit. Nam Suidas quoq;* ἐξελιγμὸς *inter* εἴδη τακτικὰ *agnouit.*

Ibidem. 18. Metrius Florus.] μέτειος φλῶρος. *Sic suprà capite nono libri primi,* modestè *vertit Iunius,* μετεῖος *legens.*

220. 2. Pereunt defluentibus.] *pro* ἀπαθεῖ & μυδόντων, & αὐτοῖς, *vocibus sensui officientibus, scribendum dico* ἀπανθεῖ, μοδώντων, αὐτός. *De ijs qui hîc vocantur ad Pontum* θυβεῖς, *ad* Θήβας *diximus in nostro Geographico onomastico.*

Ibid. 25. Lædi videndo.] στοιχεῖν. *vox hic nihil faciens, & constructio verbi* θαυμάζω *ostendit aliquid extritum esse. Et non multo pòst* ἔκλιπτον *vox erat talis, vt mihi vitio vertendum non arbitrer, qui ex coniectura* ἐκπίπτον *subdiderim. Aliter hoc de charadrio narratur apud Aelianum 17. hist. anim. 13. Sed nostri autoris sententia magis videtur consentanea, & ad prouerbium optimè congruit, quo rem vtilem dissimulans atq; occultans, charadrium dicit imitari. Multò enim id rectiùs ex hoc fueris interpretatus, quàm ex ijs quæ sunt apud Suidam & interpretem Aristophanis in Auibus, in versum non adeò longè initio comœdiæ situm.* ἐμβὰς, ἔπωζε, χαράδειον μιμούμενος. *adeoq; diuino illi Erasmo demiror huius Plutarchiani loci in illa parœmia interpretanda in mentem non venisse.*

221. 7. De corporis quidem.] ἐπεί γε τῶν σωματικῶν. ἐπείγε *legebatur & perperam distincta, imò confusa* προσῳδιῶν *ratio fœdè totum locum turbârat: sicut &* διατιθέντες

pro

pro διατεθέντες *sententiæ officiebat, & sunt, quæ sequuntur, manca, sensibus interim satis euidentibus: vt ex mea versione peti correctio sic satis firma posse videatur,*

Ibid. 25. Quæ aduersus fascinum.] προβασκανίων. *Locus hic & ob hoc ipsum vocabulum, & ob vocem* ἑλκομένης *cùm difficilis tum suspectus. Probascanios Iunius certum quoddam genus hominum esse putauit, vt eius versio ostendit. cui minimè adsentior. Puto enim* προβασκάνια *(aut* προσβασκάνια *potius.) nomen esse, quo ea appellentur, quæ fascinationem amoliantur: qualis illa peculiare adoratio in hoc inuenta, cuius meminit Plinius 28.3. & Sputum etiam apud Theocritum.* ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. *Idyll. sexto. quod & Latini memorarunt, neque hîc istas nugas libet persequi. talia etiam auium amuleta Aelianus refert lib. 1. cap. 35. & 11. 18. hist. animal. Sed* ἑλκομένη *illud non intelligo. Non dissimulabo obiter,* συμβολὰς *neq; cõflictus esse, neq; velitationes, vt visum interpreti: sed symbolum, quod à non ingratis neque parasitis hospitibus in conuiuio regi daretur, collationem: quam qui nõ daret, asymbolus esset. Notum est hoc cùm aliunde, tum ex ioco in voce ambigua* συμβολὴ, *quæ & conflictum, & symbolum significat pro cœna datum, à Dicæopoli contra Lamachum vsurpato apud Aristophanem* Ἀχαρνεῦσι. *& eius interpres ibi. atq; adeò alij. Hoc ergo dicit Plutarchus (eoq; modo sæpe in hoc opere locutum, vt lib. 4. cap. 2. & alibi, facilè animaduertas) se ista pro symbolo suo hospiti dare, quod & verbum ipsum* ἀπαριθμεῖν *indicat. Supra lib. 1. cap. 1.* συμβολὴν ἀναλογικῶς *planè, pro ea quam quis è cœna sumeret portionem noster vsurpauit.*

Ibid. 38. Quodnam pulcer.] *In his versibus de Eutelida* φόβαι *crines significat, est pentameter primus, & lego* γυνικῆ, εὐτελίδα. *&* αὑτὸν, *non* αὐτὸν. *nam de eo qui seipsum fascinauerit sermo est:* βάσκαινεν, *nõ* βασκαίνειν. *In* δινήεντι *(si aliud nihil legitur: neq; verò aliud ipse requiro) est cõtractio, qualis in* τιμῆντι *pro* τιμήεντι, *de qua re aliàs dixi, fortè sit* δίνῃ ἐν ποταμῷ.

ταμῷ

ταμῦ. ἀποβαλεῖν porrò ſcribo, nõ ἀπολαβεῖν, quod ſententiam impugnat. & ἔφλω pro ἔφη; eadem de cauſa. Nam Plutarchus reſpondet Soclaro. ſunt & alia mutilata, quæ prætereo.

223. 23. Egregio mali.] *Verſus Homeri integri ſunt Odyſ. η.115. ſed καὶ ἐλαῖαι τηλεθόωσαι lubens expunxerim, nihil enim ad ϛίχον recitatum. Eodem capite, vbi agitur de Empedoclis epithetis, ἀμφιβρότλω ſcribo, ν. pòſt ο. expuncto, ſecutus etymologiam, & apparet Homerica epitheta ita ſumpſiſſe ſibi vſurpanda Empedoclem, vt propriè appoſiteq́; magis iis vteretur. Homerus ἀσπίδα vocat ἀμφιβρότλω. Iliad. β. 389. Iouem νεφεληγερέτλω paſſim hoc aeri, illud animæ (vt de ea diſputant philoſophi) oppidò congruit. de phlœo mentio facta eſt in priore de eſu carnium oratione. Verſum Arati ex ipſo autore licuit reponere.*

224. 25. Homerum.] κρέα ὑπέρτερα. *Locus Homeri eſt eſt Odyſſ. γ. 65. vt obiter lectorem iuuem. Et Euſtath. ibi hanc ipſam cum aliis refert expoſitionem.*

225. 16. Colligerem.] ἐκεῖνο ἔφλω. *malim ſanè ἔφη, quia adhuc Lampriæ ſunt verba, & ſolet iterare hanc particulam hoc ipſo in opere noſter. Noluì tamen mutare, quia ſi ἔφλω legatur, excepiſſe ſermonem aut Plutarchus videbitur (certè ἔφλω pro ἔφη mox ſequenti capite ita poſitum fuit, vt obſcurum non ſit mendum) mox pro ἀναπαῦον, voce hîc nihili, ἀπολαῦον ſubdi puto rectè.*

Ibid. 35. Et Plato.] *Locus Platonis eſt in Timæo, Homeri eſt Iliad. nono. 214. vbi carnes aſſandas ſale Patrochus inſpergit, hoc enim eſt* πάσσειν, *vnde &* φάρμακα πάσσειν *eidem Homero, vt mirer Iunium deguſtãdi voce in vertendo vſum. Hunc ipſum Plutarchi locum in illo verſu interpretando adducit Euſtathius.*

226. 14. Equidem, inquam, cauſa hæc.] *legi ego* ὅτι μὲν δὴ, εἶπον. *Legebatur* δεῖπνον, *voce nõ modò aliena, ſed planè dialogum peruertente, vt meam, quam in corrigendo ſum*

ſecutus,

secutus, coniecturam non debeam vereri improbatum iri, præsertim cùm huic orationi subtexatur.
Ibid. 31. Itaq; Stoicorum etiam.] *Asterisco hunc locum dudum notaueram, cùm me, vt fit, non extricarem: neque ad meditandum inquirendúmve spacij esset satis. Quæ interea loci animaduerti, & in aduersarijs annotaui, promere ex ijs non pigebit. Non enim inuideo gloriam huius loci restitui alijs qui edendo sua mihi anteuerterunt, eadem sectati (vt nuperrimè deprehendi) vestigia, sed tamen corrigere meam versionem asterisco sublato libuit, & rationibus quidem indicatis. Sic ego lego:* Διὸ καὶ τῶν Στωικῶν ἔνιοι τὴν ὗν σάρκα καὶ κρέα γεγονέναι λέγουσι. *hoc est: Itaq; etiam Stoicorum nonnulli suem nihil aliud quàm carnes esse aiunt: quãdoquidem anima salis instar per eas diffusa, &c.* σάρκα καὶ κρέα *dici arbitror meram, puram putam carnem, nihil aliud quàm carnem, cùm aliorum animalium viuentium caro vtcunq; aliquid præter carnem videatur esse. Olim ego* νῦν *in* ὗν *mutassem, nisi me Stoicorum mẽtio detinuisset, & mala vocum* σάρκα *&* κρέα *cohæsio. non enim tum legeram attentè, vt feci postmodo, septimum* στρωματέων *Clementis Alexandrini, cuius pagina 305. disertè dictum de anima sui pro sale data Cleanthi tribuitur, quem Stoicum fuisse vel Plutarchus satis reliquit testatum. Nam Plinius lib. 8. ca. 51. & Tullius quinto de Finibus nulli autori tribuunt certo. In illo Clementis loco vitiosè legitur* Ἔσωπος *pro* Αἴσωπος, *ac* οὐ καλὰς *pro* οὐ κακῶς, *aut pro* καλῶς. *neq;* ὕσειχες *sunt, vt quidã incircumspectè vertunt, setæ: sed flagella è setoso suis corio confecta: si Græcis credimus Grãmaticis. Ne quid dissimulem, absque essent tam luculenta Clementis verba, de sue & esu carniũ eo loco tot autorum testimonia citantis: non eram sine hæsitatione* νῦν *in* ὗν *mutaturus. nõ enim deerat cur* ἰχθὺν *legendum cogitarem. & vt hunc ipsum Plutarchi locũ accuratius perpenderem post editam versionem: verba Platonis fecerunt, qui in libro de opificio mundi disertè hoc ipsum de piscibus confirmat,*
animam

animam eis pro sale datã, vt sic quasi inanima animalia quædam à putrefactione defenderentur. Sed eum ad Cleanthis dictum allusisse, & quodammodo id correxisse, dicere (puto) licebit. in fine libri versus est, qui lucem & testimonium adferre potest Eustathio, in Odyss. μ. 252. scribendi omnes pisces ab Empedocle vocari κλμασλῶας. quem cum superiori coniectura si conferas, videbis Philonis dictum quàm sit locuples.

IN SEXTVM LIBRVM CONVIualium quæstionum.

228. 5. Communicata non minùs.] εἰς αἰτίαν παρέχουσι. Non possum excogitare, quid sibi hæc velint. Sanè ἀπολειφθέντας non intelligo, vt Iunius, oblitos, sed qui cum cœnis non interfuissent, ex aliis audiunt cum voluptate quæ ibi sunt disputata. Ibid. 6. Ignis diuellit.] vbi δὲ ἵστησι est, δΐϊσι scribit.

229. 29. Deminuendo nutrimento.] Vocabula quædam perspicuè falsa in hoc capite, facilè corriges, vt ἀπαλλάττοντα & πολλοὶ si scribas pro ἀπάλλοντα & πολὺ. sed illud ἐλαττοῖ si integrum est, aliquot à se verba desiderat. Videtur mihi sententia saltem sic explenda: Oliua salsa aut capparis non faciunt famem aut appetitum, eò quod deminuant aliquid de nutrimento, cùm ipsa quoque cibus sint: sed sua acrimonia ventriculi os instigant. quid si ἐλάττω legamus? certè simplicissima erit sententia, minus penuriæ alimenti fieri iis sumptis, quæ ipsa quoque sunt in ciborum censu. pòst pro αὐτὸ scripsi καὶ τὸ. euidens ratio.

230. 1. Nobis oculi, cæterique,] ὀμμάτων, δέηντων. haud obscurè corruptus locus. Videtur sensus esse, non minùs famem & sitim, quàm sensuum instrumenta nobis ad nostri conseruationem largitam esse naturam, & futiliter tantas res meatuum immutationibus adscribi. post μηκέτι subieci δὲ, sicut solet fieri in comparatione.

Plantas

231. 16. Plantas ſitire.] ἄρδοι αὐτὰ, διψῶ. Lego ἄρδοι, τὰ φυλὰ. *Tertij capitis initium eſt mancum: titulus ſententiam vtcunq; illuſtrat.*

232. 19. Non ab iiſdem.] *lego* τόγε μὴ ταῦτα. *legebatur* τῷ γε μὴ ταῦτα, *quod fecit, vt locum Iunius non ſatis commodè reddiderit. Sed* ἀςείοις *heic vox eſt mendoſa.*

233. 26. Ita vt ſuperficiem.] τῷ φρέατι τῆς γῆς. γῆ *nihil facit huc. fortè* ἐπιπολῆς *aut quiduis tandem aliud. res ſententiam aperit.*

234. 6. Inquam ego.] ἔφην *legendum, non* ἔφη.

Ibid. 16. Et incudibus.] ἢ τῶν ἀκμόνων. *vox hæc incudes ſignificat, Iunius* ἀκονῶν *legit, & cotes reddidit. certè articulus* ὓς *ad* ἀκόνας *non quadrat, & mox* τὺς ἄκμονας *repetitur. Tamen pòſt* αἱ ἀκόναι *commemorantur, vt & cap. huius libri octauo, & in lib. de primo frigido*

235. 18. Calefacit, &c.] λεπτὸς σπάθη. *Deprauati ſunt Euripidis verſus non leuiter. Suſpicatus ſum aliquando non procul abituros à ſcriptura recepta, ſi* λεπτοσπάθοις *legeremus, &* ῥιπίοις, *aut potius* ῥήγεσι. *hoc planè congruit, illud à* ῥιπίζειν *&* ῥιπὶς *potuit fortaſsis tralatione aliqua poetica tolerabiliter dici.* σπάθη *inſtrumentum textorium eſt, adeoq;* σπαθὸς χλαῖνα *è Sophocle refertur libro quarto, capite decimo Onomaſtici Pollucis. Sic ergo legerem,* λεπτοσπαθητοῖς χλανιδίων ἐν ῥιπίοις. *quid ſi pro* ἐν ῥιπίοις *legas* ἐρειπίοις. μεταφορικῶς, *ruderibus, id eſt fragmentis pannorum, centonibus. Non volo nimium tribui meis coniecturis, quæ in re obſcura non poſſunt habere multum certitudinis.* ἐρειπίοις *tamen non planè auerſor, quia ſic legitur* περὶ φιλοςοργίας *libello, vbi ijdem verſus adducuntur, itidem non integri.*

236. 12. Diſceret.] μιμούμενοι. *in Aldino eſt* μιμουμένου *& non* ἐλέγχοντες, *ſed* λέγοντες, *videturq; corrector ferè idem ſecutus quod Iunius. Locus eſt vitiatus, vt & mox* διεωρωμένου, *quæ hic idē ſignificat quod* διηνθημένου. *Et rurſum aliâs Ariſto,*

aliâs Aristio hîc legitur, quorum hoc iteratur, & cap. vlt. iterum est. Igitur id tenui, etsi supra Aristonem protulissem. Videntur autem fuisse diuersi.

Ibid. 26. Honesta translatione.] χρησάμενον ἔχειν. λέγειν *vel* εἰπεῖν *scribendū. sed certè vox* ἐξονυχίζειν *non quadrat. Si tamē posterius illud* ἐκθηλυνύνειν *castrationi satisfacit, &* ἐξονυχίζειν *est acrimonia sua, & vi spoliare: tolerari potest. aliter Iunius legit.* ὅτε φρονεῖν *puto* φορεῖν, *Notum est, Cyrum iuniorem hoc inter suas laudes numerasse, quod meri multum ferret. Sapere non quadrat huc,* σωφρονεῖν, *quod legisse Iunium. Locus Homeri, in quo vitis* διατρύγιος *dicitur, est Odyss. vlt. 341. &* τρύγη *apud eundem pro vite vinifera ponitur hymno in Apollinem, versu 55.* οὐδὲ τρύγην οἴσεις. *& terra* τρυγηφόρος, *vitifera. 529.*

239. 2. Sed pulimum.] ὁ γὰρ βούλιμον. *Sic lego,* ἀλλὰ πούλυμον οἷον πολύλιμον πάλαιὸ νομάζομεν. Βούβρωσις *est apud Homerum Iliados* ω. *532. ibiq; ab Eustathio hæc Plutarchi sententia adducitur. Quis hæc loquatur non constat, infra* συμπλήρου *legitur sine nomine, neq; sunt integra.*

240. 3. Principium respirationis.] αἱματώδες *vox nihil huc faciens vt &* ὑπέκλυμα, *pro qua haud dubiè* ὑπέκκαυμα *legendum est, vox in hisce disputationibus vsitatissima, &* λιμοῦ *in Cleomenea definitione planè eius instituto repugnat.*

241. 3. Cotes plumbeæ.] ἀκόναι μολίβδου. *Iunius laminas plūbi vertit. & sanè dictū est (si rectè habet) cos plumbea ἀκυρολογία quadam,* ein pleyener Wetzstein. *nam* ἀκόνη *cautem significat: id quod acuit,* θηγάνη. *itaq; ampliùs. Locus est corruptus. de cotibus plumbeis res iisdem verbis ex Aristot. citatur in lib. de primo frigido.*

Ibidem. 31. Resplendentia.] ὑγρὸν γὰρ ἔλαιον, *de quo hoc capite disputatur, Homerus appellat Odyss.* ζ. *79. cæterùm fortasse legendum sublato asterisco* τὴν ἀνταύγειαν. *&* ψαῦσιν, *pro* ψύξιν, *quæ non video cur huc ponatur. pro* βραχύτητα *ipse*

sensus τραχύτητα *flagitabat* 243. 3. Et cortex] καὶ τὸ ἔργον. *absurde, nisi è ligno fructuoso facta opera intelligit. pro* κόνιν *lege* κονίαν.

IN SEPTIMVM LIBRVM symposiacorum.

243. 38. Communicationem colloquij.] ἀλλὰ ὅτι ὀλίγου. *hoc non puto in hac sententia locum habere: neque dubito quin* λόγου *esse reponendum, ipse scopus orationis doceat. Locus Platonis de quo capite primo disputatur, est in Timæo. Versus Alcæi choriambicus extat apud Athenæum 10. Gellium 17.11. Macrobium 7. Satur. vt notum est. Demiror autem cùm alios, tum Iunium* πνεὶ τέλλεται *legendum putare (nam de mendo apud Gellium* ἄκρον *nihil est dubij, & Sirius* κατ᾽ ἐξοχὴν ἄστρον *dicitur, facilè omnium stellarum fulgore, magnitudinis apparentia, & efficacitate, vt creditum est, princeps, ideóque etiam pro anni canone vsurpatus.) nam etsi apud Athenæum lib. 1. sic legitur, tamen scriptus codex ibi* περιτέλλεται *habet, itémque impressus in decimo. Est autem versus spondæo, tribus choriambis, & iambo constans, qualibus Alcæum vsum cum alij pauci itidem superstites docent: tum quòd apud Horatium, qui eorum similes sunt, Alcaici dicuntur, vtpotè Alcæi imitatione facti.*

244. 23. Etiam frui.] *ante* ἀπολαύειν *deest* ὅτι, *aut tale quippiam, aut potiùs* γοῦν *sequi debuit. mox* πολλὰ *in* πολιὰ *mutabis re ipsa iubente.*

245. 19. Fauces, accelerant.] λευκανίην. *apud Homerum, vnde hæc sumpta,* λαυκανίην *legitur, & à verbo* λαύω *Eustathius deducit: quia tamen Lexicographi etiam* λευκανίην *(quæ legitur in Apollonij argonauticarum secundo) vocem suo etymo afficiunt, nihil muto. illud quidem* τὴν δὲ λευκανίην ἐστέθηκα, *mendosum & mutilum est. Cæterùm quæ de Cyclope citantur ex Odyss. 1. 373. Plutarchi verbis corruptis sententiam obfuscant.*

Ibid. 25.

Ibid. 25. Hic enim tantum abest.] τῦτο ὑγρὸν ἀπελαύνειν, *pro quibus scribendũ.* τὸ ὑγρὸν ἀπελαύνειν. *&* ὥστε *post* ἀρτηρίας *inserendum. Eupolidis versum posteriorem rectè habere* ἔκλυρον, *constat. nam &* ἔκλυτον, *quod est apud Athenæum & Macrob. sensum planè gigneret contrarium, & Græci Lexicographi vocem* ἔκλυρον *agnoscunt, qua significet* ὑγρὸν, νοτερὸν, ἔνικμον, *humectum: quod & optimè quadrat.*

246. 28. Confertim've infusus.] *Emendabis hæc pusilla quædam, vt* ἐπράγκλον *&* δίχα, *pro quibus* ἐπιρραντὸν *&* δίψα *scribendum, & quæ tamen morari rudes poterant. Sed vbi Philistionis mentio est, & plurali deinde numero* ὑφηγοῦνται *scribitur, excidit Dioxippi mentio, quod è Gellio liquet hũc locum citante. videntur autem plura deesse.*

248. 2. Maximè quod eam.] οὐχ ἥκιστα. *Luxata sunt hæc, inq; ijs diuinaui vertendis. mox* φώνη τὴν πίτυν] *Pinum Iunius vertit nescio quid secutus. coagulũ enim dicit Plutarchus,* πιτύαν, *cuius (nolo enim nunc alios autores citare) mentionem noster perspicuè fecit in libello de his qui serò diuinitus puniuntur. pro* μήτε *lege* ἤτε. *De gallinarum lustratione Plinius 10. 41.* ἠρύγγιον *autem scribi debet, & hoc ipsum Plutarchus alibi retulerat, vbi erat* ἐρύγγιον. *in lib. philosophorum præcipuè cum ducibus debere philosophari.*

249. 6. Positus cõmoditate.] εὐθημοσύνης *legendum. nam notus eas de satione locus Hesiodi,* ἔργοις. *469. versu. & locus, de quo capit. tertio disputatur, est versu 365.* οἰνώειον *autem non puto esse vocem Græcam,* οἰνάειον *lego, nisi sit diminutiuum, suauitati seu saporis viui elegantiæ abblandiens.*

251. 6. Philarchus.] φίλαρχος. *Hoc Flori nomen (nescio quàm rectum.) Iunius candidatũ vertit. pro* οὐ μάλα *ego confidenter* εὖ μάλα *legi. De mensa est etiam in Romanis quæstionibus problema, numero LXIV. sed & id non (puto) consentaneum est, idcirco à cœna lucernam non exstinctam, ne oleum frustra consumeretur: certè enim si exstincta fuisset, multo*

minus oleum ad nullos vsus absumeretur. Est ergo mea opinione, in hanc scriptum sententiam: Tametsi aliâs studiosè cauerent, ne oleum frustra insumerent. vt inter δεῖπνον *&* ὅπως *videatur fuisse aliquid tale,* ἄλλως σπουδάζοντας.

252. 17. Gratitudinis meditandi.] μελέτης. *apum causa vertit Iunius, vt appareat eum legisse,* μελίσσης. *quam ego vocem hîc si reperissem, nihil veritus fuissem ea summota* μελέτης *substituere. non enim obscurum est hoc agi, vt gratitudinis discendæ, ad eamq; se ingenuis exercitationibus adsuefaciendi causa talia priscos agitasse ostendatur. Sic iidem Athenienses iumentis quoq; emeritis in ædificio publico, publicitus curarunt alimenta. Quid quod Paulus etiam boum triturantiū regulam ferè eadē analogia exponit. Hesiodi locus est extremo operum.*

Ibid. 28. Passique sunt.] χρῆσθαι ζῶν. *fortè* χρῆσθαι ἐῶν ζῶντας.

254. 28. Et Pindarus.] *Hic locus emendari potest è pagina postrema libri Plutarchiani de comparatione animalium.*

255. 20. Is namq;, vt perhibent.] ὡς φάσαν ἄθλιος. *legebatur* Λέλιος, *sed emendabis ex libro Plutarchi de virtute morali. Ibidē pro* ᾗ κεν *est* ἦγεν. ἐκπειροδεῦσαι] *forte* ἐκπειροδεύουσαι, *& pro* ἐνακισμέναι *legerem* ἐνῳκισμέναι.

257. 8. Vbi furores sunt.] μανίαι τ' ἀλάλαι τε. *videtur* ὅπου *aut* ἵνα *deesse ante hæc verba è Pindaro desumpta, & non semel à Plutarcho adducta, vt 1. Sympos. 5. de oraculorum defectu. sunt autem reliqua manca.* ἐκπλαγησόμεθα *lege pro* ἐκπλαν. *Cæterùm hæc periodus* τὸν μενέλαον, *&c. vsq; ad finem capitis, planè huc non pertinet, & est prorsus* ἀπροσδιόνυσος. *neq; obscurum est è sequenti problemate extritam, huc ab oscitante scriba esse coniectam.*

Ibid. 18. Et ad quos.] πρὸς τίνας *legendum est.*

258. 5. Qui nauigia locant.] εἶπεν *ociosum est, nisi parentheticon velis. certè pro* περιέχουσι *scribendum erat* παρέχουσι.

Ibidem 17. Opus habere.] *δεόμενον, non δεομένων lege. Sed quis hæc omnia persequatur.*

259. 14. Neq; seorsim.] *Suprà etiam συμβωμοῖς & συνναοῖς legi, vt ex versione intelligere potuisti. sed heic καὶ vel scriptum est, vel accipi debet pro κάπερ, scribendumq́;:* Etsi seorsim eos singulatim've non nominent.

261. 31. *Post* opinio.] *Porrò autem videtur aliquid de fine huius capitis periisse, & inter ea, id quoq; quod modò superiori capiti perperam assutum monui, fuisse. quod interiectis asteriscis significaui.*

263. 13. Interimq́ue dispiciendum.] *ἅμα τερπόμενον lege. Sic enim fert vsus linguæ huius.*

265. 14. Ad effingendum.] *πλάσιον. fortasse πλάσιν, initio huius capitis ποῖον scribe, pro ποὶ ἂν. aut potiùs legendum ἀκρ. ὄνλον, ποῖον ἂν. multa alia sunt mēdosa. ἱκαναὶ καὶ θρασεῖαι] lego ἰταμαὶ.* ibid. 35. Socia conuiuij.] *τοῖς δαιτὸς ἔπι legebatur. Vbi ego rem ipsam secutus scribo τῆς δαιτὸς ἑταῖρα, καὶ Locus Homeri περὶ φόρμιγγος est Odyss. ρ'. 271. pro σιγμοῖς, συειγμοῖς restitues. magis enim hoc cōgruit, & pro ἀμελέσι reponerem ἐμμέλεσι. βόμβυμκας autem nō sanè heic agnosco. βέμβικας quadrare faciliùs viderentur: multo fortassis rectius σαμβύκαι. Sed multa restant adhuc menda.*

166. 32. Ad aures.] *ἐράθεν. auritus, vt ita dicam, id est per aures. Hoc quidem voluit Plutarchus significare, sed vocabulū est mihi suspectum: & si fingendū vocabulum fuit, maluissem ὠάθεν. Post κρυσομένῳ] legendum suspicor κορυσσομένῳ, & νεώρεμον sensus postulabat.*

268. 23. Vacuum præstat.] *ἀποπαύει est legendum. nam ἀπολαύει nullo sensu legitur.*

269. 17. Si vino occupatum.] *παρ' οἶνον. lego, non πάροινον. & mox ῥεμβῶδες. quam vocem alibi sumus interpretati. rhombi autem heic faciunt ad rhombum.*

Ibid. 30. Histriones.] *ὀρχησάσαι. Si non plura, hoc saltem*

deest, ὁρῶντας. cùm videamus. & pòst apud διπλοῦς πτύχας vel ὁδοὺς deest. alluditur enim ad tragicum senarium alibi positũ.

IN LIBRVM OCTAVVM Symposiacorum.

273. 23. Quia sacrificia deorum.] *Legitur θυσίας. Iunius in ὁσίας mutauit. Ego de eo heic non disputo, & coniecturam'ne sit an codicem secutus, nescio: nihil quidem muto.*

274. 20. Tentarentque hoc modo.] ὅπερ περιφερομένους. *Heic codicum fides est imploranda. nimis quàm enim deprauata sunt hæc verba. Conati autem sunt Mathematici, μεσόλαβα & alia id genus instrumenta conficere, quibus vterentur in inuestigandis duabus lineis medio loco continenter proportionalibus inter duas datas: quarum in duplicando cubo vsus esset. Vide Vitruuium lib. 9. cap. 3. & ibi interpretes. De hac Platonis censura. itidem est mentio apud nostrum in vita Marcelli: paulo suprà ἐποπτεία τελετῆς] legebatur τελευτῆς. Quid si ἐποπτεία, nempe ipsorum iam arcanorum inspectio sacrorum, qua initiatis frui statim non liceret, didici è Plutarchi Demetrio & περὶ ἐκλελοιπ. χρηστηρ. Itaq; τελευτὴν tolerare non potui: mox καὶ ante πάθει abundat, si nihil excidit. μυείων ἄξιον ὀνομάτων] ὀμμάτων malim, vt visus cum mente sit comparatio.*

275. 14. Neque Geometria, aiebat.] ἔφη γὰρ οὐ τόπον. *Verè ἄτοπον est hoc lectionis. videtur legendum γὰρ οὔτε τὴν γεωμετρείαν ἄλλου τινὸς ἢ, &c. Sed tamen qui illud τόπον irrepserit non apparet. pro ἄθεισον est ἀόρισον reponendum: causa neminem eruditum latet.*

276. 4. Figuris tertiam.] ἀλλότειον. *alienissimum verò mihi hoc planè videtur esse ab hac sententia vocabulũ. qui enim dicatur ἀλλότειον id quod duabus datis alteri quãtitate, alteri figura conuenit? legerim ἀλλοτεῖτον. Res docetur propositione XXV. libri 6. Euclideorum elementorum, τὸ autem bis est heic perperam pro τῷ scriptum, & pugnat cum ipsa re.*

Ibid. 13. Appellamus. Materia.] *Legendum est* καλοῦμεν. Ἡ, *& c erat* ὑφ' ἓν, ὀκαλυμένη: *& erat distinctionibus confusis locus deprauatus. Delerem autem* ὁρισὸν καὶ, *pugnat enim cum sensu. Finis est distortus.*

277. 7. Cæcæque.] *legendum* ἀλαώπιδος. *erat* ἀγλαώπιδος: *puto quòd librarius nesciret* ἀλαὸν *cæcum esse: quod huc optimè quadrat, cùm nihil sit hîc* ἄγλαον.

Ibidem 17. Multum enim inane.] πολιὼ *legitur, loco asteriscis notato. Equidem nescio an aliquid desit si* πολλὺν *legas.*

278. 7. Veluti in via.] ἀντίπραξιν. *quin potiùs* ἀντίφραξιν, *& pro* ἀναψάμενος *alienißima voce quis non legat* ἂν ἁψάμενος;

Ibid. 28. Mutissimum.] *legi* κωφότυλος. *quî enim sit* κουφόταλος. *sed & alia sunt manca, vt mox* ἐπεὶ δήπου, *legerim* ἐπεὶ ἔδει πυ. φησὶν ὁ ἀὴρ. *forte* ὁ ἀνὴρ. *Rursum* ὑμῖν ἀφαιρ ὑμῖν ἀλλὰ *sensus poscit.* 279. 15. Nam neq;.] *Simonidem aliquantulum corrigemus. quid enim sit* ζωοσίφυλλος. *Est autem* εἴνοσις *seu* ἔνοσις *concußio, agitatio. vnde Neptunus* ἐνοσίχθων *Plutar. Theseo. legendum etiam* μελιαδέα γᾶρυν.

280. 7. Contentiùs vociferamur.] γεγωνήσεις *legi, cùm inuenissem* γεγαννήσεις.

Ibid. 38. Lychnitidibus.] λύχνεσι. *credo* λυχνίσι *aut* λυφνίτισι *legendū, de qua herba cum etiamnū materiæ medicæ periti disputēt. stultè fecero si quid ipse pronunciem. id quidē ex Plinij & aliorū scriptis notū est, quod huc pertinet, florem fuisse elegantē, adeoq; rosæ genus, & coronariam. Homeri locus de Nausicaa frondi palmæ comparata est Odyss. ζ. 162.*

281. 11. Inquit Sospis.] Διὸ καὶ μᾶλλον ἔφη. *nimirum ὁ* Σώσπις, *cuius elisum est nomen.*

283. 34. διιῶσαι.] *Equidem hoc me legere apud Homerum pro tingere non memini. At* μιαίνειν *sic vsurpauit Homerus bis Ilia. δ. in vulneratione Agamemnonis. & videre potes Eustath. ibi,*

& in Iliad. ε. 31. Et Homericus Hector non pollutus sanguine, ὑδεπόθι μιαρὸς *dicitur Iliad.* ω. *420. non infectus. vt inficiendi quoque voce Latini interdum pro corruptela sumunt. Viderint docti,* φθορῶν *in coloribus mentio est facta de gloria Atheniensium.*

284. 38. Alcæus.] *scribendum* ὁ Ἀλκαῖος, *non* ἄλκιος. *Pittacum Mitylenæorum æsymnetam Alcæus vt tyrannum insectatus est: vt ex eius vita satis constat. & ijs quæ infra habet Plutarchus in Erotico fol. 771. Erasmus* ζοφεροδορπίδαν *legit in Chiliad. nescio quare, nec probo.* σὸ μέν τι πρόσερον] *deest aliquid. pòst* ἐπὶ κῶμον.] *legendum* ἐπὶ κῶμον, *aut* τὸν κῶμον. *quod malo.* καῖρε λέγε] καίδεγε λέρειν *puto. Iunius planè omisit, cuius sententiã eatenus probo, quòd vidit fidem capitis malè constare, sed emendationem non puto esse satis commodam.*

289. 25. Supra scopas.] σάρον *vide quæst. Rom. 112.*

Ibid. 40. Perpetrasse.] τὰ μὲν, τὰ ἢ. *Sic scribendum, non* τὰς. *Fabula est nota. certè enim vtrinque & actum fuit sceleratè ac nefariè: & atroces acceptæ calamitates.*

287. 17. Turpiter ingrata.] ἀχάεισος καὶ ἄπλυσος. *fortasse* καλάπλυσος. Ibid. 31. Cæteri.] *pro* ποιέμενος *lego* ποιέμενοι. *sunt & alia id genus, è versione nostra correctu facilia. vt* ἀνάζεϐας, *pro quo* ἀναζέϐασα *scribendum.*

288. 13. *Cur hinc caput ordiar nouum, ne scilicet periodum in duo capita diuellam, facilè vides.*

290. 4. Facere hoc & operari.] ῥέζειν *lego. Hæc enim vox, non (quod sciam)* ῥαΐζειν *sacrificijs accommodatur. Facere & operari Latinos quoque sic vsurpare, sciunt eruditi.*

Ibid. 22. Mullum frugiperdam.] ληϊϐότειραν *legendũ, quæ segetes depasceretur. Suis est epitheton apud Homerum Vlyss.* Σ. *29.* τρυγηφάγος, *vuas vorans,* σπερμολόγος *semina terræ credita eruẽs. bestiarum epitheta hominibus damna dantium. Similis ratiocinatio est apud Ouid. 15. Metamorph.*

Ibid. 34. Delicatis.] ἁϐροϐίοις, *nõ* ἁϐραϐίοις, *quod nihil est.*

292. 25. Possit producere.] ἐπεισάγουσα. σαι habet Aldus, sed δύναμιν nisi abundat, aliquid deerit. paulo antè pro ἄειστον lego ἀόειστον, quod mendum non semel occurrit.

ibid. 40. Comprehensis.] ἐμπειρείαν ἐχομένων monstri est simile: planißima lectio erit ἐμπειρεῖ ἐχομένων. Post ἔκφυλον scripsi, cum ἔμφυλον contrarium sensui esset.

295. 11. Aut interciderunt nunc.] πρότερον ὄντων, ὕστερον. Legi vult sententia πρότερον ὄντων, ἤτι τῶν πρότερον ὄντων, ὕστερον ἐκλειπ. ibid. 27. Quin & cerebrum.] λέγουσι ᾗ μηδὲ ἐγκέφαλον. Lacer est hic locus. Dicam quod res est. Antiquitus (inquit) cerebro non vescebantur, verùm ab eo abhorrebant, idque abijciebant: quo factum vt cerebri appellatione quasi per prouerbium nauci res aut homines nihil significarent. Hanc esse genuinam huius loci sententiam, abundè demonstrat Eustathius in Iliados ι. 378. ——τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ, hunc ipsum locum citans, cuius apponam verba: ἱστορεῖ inquit Πλούταρχος ἐν τοῖς συμποσιακοῖς, ὅτι ἐπεὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἤσθιον οἱ παλαιοὶ, διὰ τοῦτο εἶπεν Ὅμηρος, τὸ τίω δέ μιν ἐν καρὸς αἴσῃ, τὸν ἐγκέφαλον οὕτω προσειπών, διὰ τὸ ῥίπτειν, φησὶ καὶ ἀποβάλλειν μυσαττομένους αὐτόν. Sed & locus de frigidis mensis est deprauatus, videtur autem dicere eas cum olim essent vltimæ, factas esse inuerso ordine primas. Versum autem heroicum castigabis ex autore. Exstat enim Odyss. κ. 513.

297. 22. Vt Epicurus.] Nisi Græca verba ita distinguas, quomodo sunt in nostra versione interpuncta, nunquam sententiam veram expedies, quam tamen nos nullo præterea apice mutato damus integram.

298. 33. De mortuis dicuntur.] ἐπὶ τοῖς νεκροῖς γίγονε malim λέγεται. & sic habet Eustathius, verba hæc adducens in Odyss. ξ. 201.

ibidem 37. Nondum enim humor.] οὕτω γὰρ ἦχει. id verò & sententiæ aduersatur. lego οὔπω, & pro τραχὺ puto παχὺ.

IN LIB. QVÆSTIONVM CONuiualium nonum annotata.

299.20. Sorte comparata.] ἀπόδειξιν ἔλαβεν. *Credo* ἔλαχεν *legendum, & proximi capitis initium videtur hanc coniecturã iuuare, & huius loci obscuritatem quodammodo, ac quid sit* ἀπόδειξις, *illustrare.* ibid. 36. Attemperatè.] *Lego* τῷ καιρῷ πρέποντος ἁρμ. *Mendum enim est* περιτρέποντος.

300. 1. Videbatur.] δρᾷν ἀλλόκοτον. *Historia satis nota est, Aldus habet* ἀλλόκοτον ὁ μὲν οὐκ ἐᾷ: *& non malè sensit corrector* ομένου *finem esse participij (puta integrum* νομιζομένου, *aut tale aliquid) & legendum* καὶ ἄθεσμον. *Mox pro* ὥστε *ego* ὅτε *ausim reponere. Pœnè etiam pro* εὐσυσκόπων *restituissem, quod certè puto esse genuinum,* εὐθὺς σκοπῶν *aut* ἐπισκοπῶν. *Mummiũ, inquit, statim puerorum ingenuorum examen instituisse, &c. Inter* ἀληθὲς ἔχοντος *itidem particulam negantem necessario (nisi fallor) ingeßimus.*

301.33. Quem non secundum.] οὐ δεύτερον. *ad hæc desunt verba* ὃν νομίζουσι δεῖν, *aut idem facientia. Cæterùm bos etiam Ebraica lingua ijs literis scribitur, quibus primum elementum scribendĩ. Hesiodi versus est:*

οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε, βοῦν τ᾽ ἀροτῆρα.

ἔργοις. 403. ὀνομάσθαι δὲ τὸ ἀεὶ] *Locus non integer.*

302. 16. Cùm enim sint nouem.] οὕτω τὸν μέσον. *Libet hæc adscribere quî, & cur ita locum hunc legendum putẽ. Scribendum ego fuisse sic opinor,* ἐννέα γὰρ ὄντων, καὶ ὀκτὼ, καὶ ἑπτὰ, οὕτω τὸν μέσον ἀριθμὸν ὑπερέχειν καὶ ὑπερέχεσθαι συμβέβηκε. τῶν δὲ ἄκρων, *&c. &* διπλασιάζει *pro* ζειν. *tum* θερμασίας *huc ita facit, vt quod minimè, atq; haud scio an etiam aliquid post eam vocem exciderit, pro qua sanè legerim alioqui* ἑρμηνείας *aut quiduis aliud congruens. Reliqua emendationis ratio ex hoc schemate intelligitur.*

ibid. 33. Primum autem.] τὰ δὲ δὴ πρῶτον. *hic subijce mea hæc, dum Plutarchi inuenias,* εὑρεθέντα ἑκκαίδεκα γράμματα, καὶ

φοιν,

Mutæ. *Semivocales.* *Vocales.*

φοιν, &c. ἡ autem in ἡ fuit mutandum. Res nota eſt ex hiſtoria litterarum. Plin. 7. 56. alij. Sed & quæ de numero ſubiungũtur, euidẽter mendoſa ſunt. notum eſt enim quaternionem cubum non eſſe, ne dum primum cubum.

303. 26. Voluiſſet læuam.] ὅτι παλάξαι βυλόμενος. deeſt τὴν ἀριστερὰν.

304. 14. Neq; diſſimulauit.] ἔτι δ' ὁμολογῶν. Legendum ἐπεὶ δὲ, & deeſſe videtur ὅτι ante ἀπεκρίνατο: vt vertatur, Cũ non diſsimularet Hylas, &c. Platonis locus eſt ſub finem decimi de Repub. neſcio an menda non ſubſit. ἢ ante φθεγγόμενος non video quid agat. infrà χρῆσθαι μάλιστα τῷ νῷ] lego τούτῳ.

305. 38. Menephilus.] *Sic infrà cap. 14. heic Menephyllus, quod non probo.*

306. 3. Ille nobis ſolet.] αὐτὸς εἴωθεν, quis. nam apud Homerum quidẽ non referuntur hæc, fortè εἴωθας, vt Hylæ grammatico dicatur. Solent enim Grammatici talia congerere.

ibid. 7. Obliuionis.] pro βωμός ἐστιν ἀληθὴς, lego βωμός ἐστι τῆς λήθης, nã quid rei eſt ara vera quæſo? Cæterùm Thraſybuli hiſtoria quæ mox commemoratur, & nota eſt, oſtendit aram poſitam Neptuno in æde Mineruæ, vt contentio obliuione deleretur. Vbi aſteriſcus eſt, permulta videntur periiſſe, nimirum & huius problematis reliqua, & ſex deinceps proxima, particula

cula duntaxat duodecimi ſuperſtite. Cæterùm Lyſander (vt in eius vita & alibi Plutarchus alijq; tradiderunt) is fuit, qui dictabat, pueros talis, viros iureiurando eſſe decipiendos.

308. 27. In pede vulnerauerit.] τὸν μὲν πόδα. Ineptè. Loquitur de aliquo eminus de improuiſo ſagitta icto, itaq; victo, & confertur Paris cōgreſſus & ſuperatus. Inferius ἀλλ᾽ ἔχοντι ᾗ ἀπεῖν] Nihil eſt. legerem libenter Συνελόντι ᾗ ἀπεῖν.

310. 1. Poſt hęc Muſis.] Hinc ordiri placuit quæſtionem 14. & ante τοῖς βασιλ. σὺν omiſi. pro ἀναλογοῦσι ἀναλύουσι legerem. ſed & μεγάλα ἀπεῖν ad dialecticos non quadrat. Index capitis decimiquarti debuit eſſe ante verba ἐκ τούτου σπονδὰς. & ἐργατῶν δὲ ἄλλων mēdoſum erat. quid autem eſt ἐν λείω. Sunt pleraq; hic manca.

311. 2. Conflatum eſſe cubis.] συνηρμόσθαι, μονάδος. Niſi heic interijcis vocem κύβων, nulla eſt omnino ſententia.

ibid. 23. Facultates.] δυνάμεων ſcribe. & pro γραμματικὴν re parum mathematica ἀριθμητικὴν, & νενέμηται εἰς τρεῖς. Poſtea δενδρέων νόμων πολυθῆς. hæc vox eſt ſuſpecta mendi. In Erotico, pagina 767. pro ea legitur πολύτε, neq; video quid huc polites Bacchus facere poſſet, cuius in Atticis meminit Pauſanias. certè Ἀνυσίδωρα malim quàm Ἀνισ. Sed tamen ita etiam legitur in Atticis Pauſaniæ. Bacchi δενδρείτου mentio eſt ſuprà lib. 5. probl. 3. χαλέουσι pro κατέχουσι ex Homero ipſo repones. eſt enim Odyſſ. γ. 48.

312. 22. Quantum fieri poteſt.] ὡς ἂν τὴν ὑστερά ἐστιν. monſtroſè. Lego ὡς ἀνυστὸν ἐστι. & ferè non dubito de hac coniectura. ſcribo autem mox ἐπέστησεν, nā de Platone loquitur, cuius Sirenas inuenies non procul fine decimi de Repub. libri. multa autem heic ſunt miſerè vitiata.

313. 35. Iſta probabiliter.] ipſum metrum & ſententia ἑτοίμοισι repudiant, ἐτύμοισι requirunt.

314. 26. Deniq; aurium &.] Melopomenen cum lego, & diuiſionem duarū Muſicarū conſidero, in eā ducor coniectura ſententiam,

tentiam, fuisse scriptum: ἢ γὰρ τῶν ὤτων καὶ ὀφθαλμῶν, *&c.*
316. 28. Potest transferri.] μελάθεσιν. *Fortè* μελαθήσειν. *Locus est mancus, hoc autem vult Simonidis dictum, qui poesin esse picturam loquentem, & picturam esse tacentem poesin docuit, huc transferri posse, vt* ὄρχησις *sit poesis loquens. Cætera Delio opus habent natatore. Et Græca in vertendo relinquere consultus putaui, quàm malè vertere, denegata Latinis huiusmodi compositionum licentia & elumbium exemplorum copia, de quibus heic agitur.* οὐδὲν ἱερὸν.

IN AMATORIVM LIBRVM.

SVnt quædam mendosa in hoc libro, sed quæ ob fœdæ impietatis defensionem ijs contentam vix legere sustinui, tãtum abest, vt emendanda duxerim: immò nimis etiam liquida quædam ob turpitudinem dedita opera obscuraui inter vertẽdum. Huc certè pertinet illud, dum legimus hunc librum: Mundis omnia munda. Cæteroqui leuia quædam menda sustuli, vbi potui salua pietate: de quibus rationem reddere sit ociosum, quale est quod 318. 15. *ex ijs quæ sequũtur Lysandram pro Lysandro restitui.*
319. 10. Acerrimus erat.] αὐστηρότατος τῶν ἐραστῶν. *deest, quod ex disputatione facilè intelligi potest, vox* ἀντίδικος *aut similis, quæ impugnationem designet.*
320. 5. Et helluatio.] *pro* φιλοψυχία φιλοψίαν *restitue. planum. & pro* ἐπαγγελῶν, *quod nihil huc facit,* ἐπεγγελῶν.
322. 36. Hæc verba.] *lego* ἐξοπλίζει.
323. 8. Ad ignem accedens.] *Lege* γέμοντι πυρὸς διὰ πολλοῦ χρόνον πλησ *locus cõstabit. & paulo pòst,* ἂν ἐλαφρᾷ, *&c,* ἡ κρᾶσις, *&c.* ibid. Inanes & leues.] ὀκβεβαίους. *Imo* ἀβεβαίους. *cuius autem vocis locum obtineat* κιλίους, *non succurrit, neque quî exsarciantur reliqua. Hesiodi versus ex ipso Hesiodo facilè est corrigere* ἔργων *versu 694. ego quidem* τειήκοντ' ὤν *malim, quàm quod ibi legitur* τειηκόντων. *Quod autem asteriscus amissum significat, non habeo restituere.* φοίνικας *quidem*

dem lego, & palmarum fructus, non phœnices accipio. Habeo quod diuinarem, sed non fido. καθὸ, αἴσθηται ὀφρῦς] *Forte* ὀφρῦς ἀράτω *aut tale aliquid, vult eam simulare amantis contemtum, opinor.*

324. 25 Eo ipso quod emitur.] δι' ἰωνῆς καλεασυμμάτων. *Lego* δι' ὠνῆς, *existimoq; sententiam esse, emticias eo ipso quia emtæ sint mulieres, pignus secũ obedientiæ ferre, neq; metuendum ne se viris anteponant. Vox autẽ* καλέασυμμα, κατάπληξιν, *seu* ὑπόπληξιν *significat, mihi suspecta. Ante asteriscum permulta deesse apparet. Paulo pòst de Belestia videntur verba traiecta esse. apud Athenæum lib. 13. Bilisticha vocatur, Ptolemæoq; Philadelpho tribuitur.*

325. 8. Mulierum præda sunt facti.] *inter* γενόμενοι *&* λεία *est cum lacuna asteriscus, vtrumq; tollendum puto, & nihil deesse. Phryne despoliauit Græcos, & trophæum illorum impudicitiæ suas statuas & anathema Delphis fixit, vt Crates dicebat, sicut in libro de oraculis Pythiæ solutis Plutarchus perhibet, qui locus hunc explicat. Res est nota. & meminit Pausanias Phocicis. Cur ergo non dicerentur ita fœdè mulierosi homines* Λεία γυναικῶν.

326. 40. Luxurians opibus.] δὲ γύναι φρονεῖς. δὲ *versus nõ tolerat, &* φρονεῖς *nisi interrogatiuè legas, sensui videtur repugnare.* δὴ *ac* φρονεῖ *malim, &* βαδίζει *debet legi, non* ειν.

327. 18. Cui & alia arcana.] *Lege ita hoc membrum,* καὶ γὰρ εἰ καὶ μὴ φ. &c. ἐμὲ γοῦν οὐκ ἂν ἀπεκρύψατο, τῶν τε ἄλλων μελεδιδοὺς, *ita omnia erunt plana.*

328. 14. Neque enim.] *Lego* οὐ γὰρ δι' ἄκρας, *neq; dubito senarium esse iambicum.*

Mox Melanippæ.] μελανίππης. *Hanc tragœdiam præter Stobæum & Athenæum citant hoc nomine ipso (non vt apud Stobæum alicubi vitiosè Menalippe legitur.) Diodorus Siculus initio primi, interpres Aristophanis, alij. Sed versus, quos deinde emendarit Euripides, deprauati sunt. credo ita scri-*

ptum fuisse ζεὺς ὃ γὰρ οἶδα, πλὴν ἔχω γε μεταλαβὰν Δί' ἐχθρὸν——καί τοι ἄλλως ἐθάῤῥει, &c. vt prioribus versibus in dubium vocauerit Iouem, suum inimicum. Attas porrò & Adonæos videtur dicere Cybeles & Veneris amasios, à barbaris in Græciam delatos. Porrò autem Empedoclis versus asterisco notatus, integer facilè fiet sic:

Καὶ φιλότης ἐν τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε
τὴν σὺ νόῳ, &c.

Extant apud Simplicium inter complures alios in commentarijs in primum Aristotelis ἀκροάσεως φυσικῆς librum. & adscribam propter lectorem tres saltem continuò sequentes, qui confirmant ea quæ hîc dicuntur:

Ἥ τις καὶ θνητοῖσι νομίζεται ἔμφυτος ἄρθροις,
Τῇ τε φίλα φρονέουσ', ἰδ' ὁμοῖια ἔργα τελοῦσι
Γηθοσύνην καλέοντες ἐπώνυμον. ἠδ' Ἀφροδίτην.

id est, me interprete:

Insita censetur mortalibus artubus isthæc:
Qua duce mutuò amant, similes peraguntque labores:
Lætitiæ & Veneri de re nomen facientes.

Sequuntur mox tres senarij optimè cohærentes & integri: itaque illos quoque asterisci nota libera. Pòst σύγκρισιν] fortè σύγκρασιν. Sed & illud stare potest.

329. 24. Amor ociosus.] Ἔρως γὰρ ἀργὸν. καὶ πὶ pro καὶ ἐπὶ lego, secutus poetarum consuetudinem. Porrò hic versus apud Stobæum λόγῳ ξϛ. citatur ex Euripidis Danae, sed legitur prò τοιούτοις, τοῖς ἀργοῖς, quod cum nostra lectione prorsum congruit, & mox ibi sequitur φεύγει ὁ μόχθους. notum est aureum illud Nasonis:

Cedit amor rebus: res age tutus eris.

Qui sequuntur senarij, cum compluribus ab eodem Stobæo citantur præcedente λόγῳ, & Sophocli adscribuntur. Inde & ex coniecturis sic leges deprauata. καὶ πάλιν:

Ὦ παῖδες, ἤτοι Κύπρις οὐκ. μ.

Ἀλλ'

Ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν. (hoc enim ὀνομάτων ἐπώνυμος. & μαινὰς, non μανίας malo, quàm πάντων, quod habet Stobæus.)

ibid. 39. Ita exponens, vt.] ἀνερεῖν γὰρ εἶναι. In hac Chrysippi etymologia vox ἀνερεῖν dupliciter turbat, cùm quia vitiosum est verbum, tum quia apparet nomẽ fuisse à Chrysippo dictum. neq; quadrat huc verbum ἀναίρειν, quod etymon est apud Phurnutum: cùm dicat è Chrysippi sententia manasse, vt pars animi repugnans & obstrepens rationi ac efferuescens ἄρης dicatur. neque enim puto ἀνερεῖν esse contradicere. Itaque non liquet etiam.

331. 14. Animas hinc abducat.] pro κόμισον, κομιστὴς legendum aut κομίζων, tum sententiam secutus θνητῶν pro θνητὸν scripsi. versus nõ est inter, pro καὶ τὰ τοιαῦτα, lego καὶ τοιτ. & πρέπει pro πρέπειν scripsi, vt sensus cohæreret. Enimuerò quẽ ego auxiliariũ extuli, is ἀῤῥωγὸς legitur, quod arbitratus sum pro ἀρωγὸς obrepsisse. Nunc autem ἀγωγὸς verum esse, & pro auxiliario deductorem scribendum autumo. Notius est ψυχοστόλου Mercurij officium, quàm vt vsus sit de eo annotare.

331. 39. A ratione est alienũ.] ὑμῶν ἀλλοτρείαν. lege γνώμην ἀλλοτρείαν, vt dicat Zeuxippus. Est ita vt dicis: aliena à vero, & absurda est eorũ sententia, quã refers. & καὶ ante παρεξ. non satis commodè stat. Κύρβαντες nihil sunt, Corybantes noti.

332. 40. Ob efficacitatem.] διὰ τὴν ἐνέργειαν. omnino hoc vocabulum retineo, repudiata, quam doctissimus vir Victorius lib. 23. cap. 14. suarum variarum lectionum copiosissimarũ substituere nititur, ἐναργείᾳ. non interim vel eius quicquam detractum existimationi volo, vel nego ἐνέργειαν, pro ἐνάργειαν sæpe apud bonos autores, & eo ipso loco Quintilian. qui est cap. 3. libri sexti, perperam legi. Sed certè hæc ipsa Quintiliani verba, quæ à Victorio producuntur, vt videamur non cogitare, sed facere, magis ἐνέργειαν puto indicant, quàm ἐνάργειαν. Imaginationes amantium non intra visa consistunt; sed in gestus, sermonem, aliaq; etiam quæ dicere nihil attinet erumpũt,

& sunt

& sunt εἴδωλα κινούμενα ζῶντα, &c. vt hîc docetur. Si cui tamẽ magis probatur Victorij sententia, per me me licet ei sequi. Mox post Catonis nobile dictum, videntur plurima interijsse.

333. 15. Vtilitate laudentur.] *μάλιστα θεοῦ. excidit participium: σεμνυνομένου puta, aut ἐπαινουμένου, aut tale, nihil opinor, præterea.* 335. 2. *Heic in Cleomachi historia bellum. Eretriensium & Chalcidensium mendosè Thessalicum legitur. fortè facta mentio equitatus Thessalini, quem adduxit Cleomachus, nunc elisa, mendo ansam dedit.*

ibid. 24. Floret vrbibus.] *lego θάλλει. nihil enim huc κάλλει, cum & verbum requireret oratio, & vna littera mutata expediretur sententia. ἀντίοις] fortè αἰτίοις, in quæstionibus vbi certarum rerum causæ exponuntur, sicut in problematis Plutarchi, quæ αἰτιῶν nomine ipsũ citare suo loco monui. mox τῶν στρατῶν, pro στρατηγῶν, quod nihil huc faciebat, scribito. Vide Plutarchum in Pelopida. ὅπου καὶ] deest in hac periodo aliquid, puto ἔπεισι aut simile. & ἀφιλόψυχον haud dubiè autor scripserat, quod animæ & vitæ contemtum significat, de quo heic agitur, cuiq; adeò aduersatur τὸ φιλόψυχον. ἐρώμενος εἴδη vel ἴδη lego, nam ἤδη sententiam vitiat.*

336. 34. Veritatem attingunt.] *ψαύουσι τοῦ *. Lego τοῦ ἀληθοῦς, λέγοντες ἐξ ᾄδου τοῖς, &c. ita enim locus erit integer. καὶ ὁπέρως] Lego ὅπως & ἐλεῖν pro ἐλᾷν. ποιητικὴν cur in μουσικὴν conuerterem, sciri potest ex 1. Conuiual. quæst. 5. quanquam si ποιητικὴν retinere quis velit, habet quod pro ipso faciat in libello nostri autoris de Pythiæ oraculis. Ego tamen μουσικὴν præfero, & alterum inrepsisse ex annotatione marginali puto alicuius, qui musicen latius patentem ad poeticen voluerit adstringere. Neque nego in citato loco poetam quàm musicam videri posse commodius collocari: sed citare ad rem præsentẽ ac honestè coaptare non nimijs mutationibus poetarum versum, si cui alij, Plutarcho est familiare.*

337. 19. Licuerit ei omnia.] *legi πάντα. Legebatur ταῦτα,*

ſed hiſtoria eſt etiam in vita Alcibiadis deſcripta. mox ſcribe, εἶεν, εἶπεν.

338. 8. Sed niſi ob Lyſandræ.] ἀλλ᾽ εἴπ μὴ λύσανδρον. *monſtri ſimile hoc* λύσανδρον *interpres adiecit* κατὰ, *ſed hoc eſt verſuram ſoluere. Ego legendum ſuſpicor,* ἀλλ᾽ εἰ μὴ διὰ λυσάνδραν, *&c.* παιδιῶν. *Nam Lyſandræ amator fuit Daphnæus, vt ſub initium libri fertur: quanquam* παιδικῶν *etiam legi poteſt, vel* παιδειῶν. *Mox* φθέγγεσθαι τὸ σῶμα. *verbum* φθέγγεσθαι *locum non habet, legendum eſt aut* φέγγεσθαι, *illuſtrari & ſplendore affici, vel potius* φλέγγεσθαι, *incendi, calore ſcilicet intus membra & viſcera vrente. Nam* φέγγος *&* ὠχρότης, *quæ ſtatim memoratur, non conueniunt ſanè in eadem ſuperficie: at intus calere, foris pallere, etiã in morbis videmus homines. Verba Sapphûs ſunt, & Catulli interpretatio, in omnium manibus, pro quibus hîc aſteriſcus extat. Et quæ ſequũtur planè ſunt deprauata. Quod ad Menandri attinet locum:*

Ψυχῆς· ὁ πληγεὶς δ᾽ εἴσω δὴ πιρώσκεται.

Verſum eũ ſic corrigo, & impleo moto aſteriſco, ſicut alibi me legiſſe memoria recolere potui, & extat inter Comicorum λείψανα. *Quæritur quî fiat, quòd amore alij corripiuntur, alij nõ? reſpondetur, morbum animi eſſe cauſam, cur ſagittæ Cupidinis vulnus infligant graue,* καιρὸς *enim lethalis vulneris ſignificat hic opportunitatem, vnde* πληγὴ καιρεία.

339. 7. Epacriorum.] ἐπακρίων. *Vide annotata in Solonem, in Onomaſtico noſtro Suidam in* Πάραλον, *& alios.*

ibid. 16. Alcæus negat.] *legendum eſt* οὐχ᾽ ὥσπερ ἔφη. *niſi vehementer fallor. Eſt enim* ἀντίθετον.

339. 38. Diſertè.] *In illo* ἀειζήλως, *alluditur ad vltimum verſum Odyſ.* μ. *Quæ ſequuntur, intelligi poſſunt, corrigi & expleri ſine codice non poſſunt.*

342. 11. Daphnæus. Audite.] ἀκούετε εἶπεν. *Non credo hic quicquam deeſſe, quanquam aſteriſcus hoc innuit. infrà* καὶ τοργίαται *ſuſpicari poſsis* καὶ ὀργίασαι *ſcribendum. Cæterum vel*

lippus

lippus videat, Gorgûs historiam non esse finitam, & multa, vt & aliàs, periÿsse. Et quæ subsequũtur itidem malè sunt affecta, & sine boni libri subsidio inemendabilia.

345. 15. Græciam inflammauit.] ὑπέφευγε. *Nihil diceret qui sic loqueretur, non enim fugit, sed attraxit Lais Græcos. Legi ergo* ὑπέφλεγε *iamdudũ, quod cùm idem placere doctißimo homini Guilielmo Cantero sensissem, postea ex eius nouis lectionibus, fuit mihi gratißimum meam opinionem ipsius* εὐστοχίᾳ *confirmari. Addo, mihi videri immeritò huic narrationi iniectum asteriscum. nam sicut poetica venustate Acrocorinthi epitheton est insertum: ita non video cur tot procorum numerus non potuerit* μέγας στρατὸς *figuratè dici. adeoq; cùm habeat sua castra cupido, ei merentes* στρατὸν *dici quæ inuidia est. Obiter moneo, Pausaniam ab Athenæo perhiberi, qui hic est Hippolochus nominatus. lib. 13.* δειπνοσοφιστῶν; *refertq; is ligneis columbis, quæ Veneri essent dedicatæ, cæsam fuisse Laidẽ.* Götzen sind nit böß / Huren damit zu todschlagen. τοῦ καλοῦ Δικλ. *lege* καλουμένου. *quid enim rei est* ὁ καλὸς Δικλάτωρ. *Mox:* Κάμμαν *lege pro* Καμίμαν. *Eandem historiam habes in libro de virtute muliebri.*

349. 28. Volebat enim.] ἐβούλετο γὰρ τῷ. *non ratio hic, sed verba Plutarchi desunt. Volebat (inquit) eiulatu vxoris confirmare de morte sua opinionem, vt nimirũ deinde inuestigatione sublata tutiùs euaderet. Tacitus lib. 20. Epponiam vocat, vt quidem hodie legitur. apud Xiphilinum è Dione in Vespasiano Peponila legitur. de voce disputare non vacat.*

IN LIBRVM DE FACIE QVÆ in circulo lunæ apparet.

NEq; hic neq; alibi, vbi tot lacunæ sunt, tot defectus, tot mẽdæ, iniquus nobis esse debes, Lector, si tua adeoq; nostra etiam voluntate minus præstitimus. Nam neque affingere nostra Plutarcho debuimus verba, quod non tam ostẽtationis est arrogantis, quàm temeritatis insolẽtis: neq; ipsius verba codicũ sub-

ſidio demto reſtitui poſſunt. Spero tamen quædam impedimenta nos ſolertibus coniecturis vſos ſummouiſſe, vt expeditior multo atq; ante hac huius libri tibi (quod idem in ſympoſiacis, Erotico, alijsq́; factum à nobis deprehẽdere potes) eſſe queat lectio, id quod te boni conſulere par eſt, nos monuiſſe opus habuimus. Carere initio librum, quod eſt eſſe ἀκέφαλον, non eſt obſcurum. Syllæ huius etiam in alijs libris eſt mentio noſtri Plutarchi.

351. 24. Quod cæcutire.] ὃ * καλοῦμεν. *fortè* ὃ ἀμβλυώττειν καλοῦμεν. *Mox* ἡ δέ λάϊνα σελήνη. *Verſum corrigere vix auſim; etſi fortaſſe pro* ἡ δέ *ſcriptum fuît à poeta* ἡ δ' αὖ ἢ δ' αὖ: *ſed pro* λάϊνα, *minimè dubium eſt, legendum eſſe* ἱλάειρα. *Lunæ enim nomen eſt* ἱλάειρα, *quod non Heſychius modò annotauit, ſed etiam verſus extat Empedoclis in Simplicij in Ariſtotelis Phyſica commentarijs.*

Ἡ δὲ φλὸξ ἱλάειρα μινυνθαδίης τύχε γαίης.

Obtigit & flammæ lunari portio terræ.

Iam Apollodorus bibliothecæ lib. 3. Phœbem & Ilairam Leucippi & Philodices Inachi filiæ filias facit, quarum hãc Caſtor, illam Pollux duxerit vxorem, quod idem eſt apud Scholiaſten Homeri Iliad. γ. ad verſum 243. atqui Phœben vocari Lunam notiſsimum eſt, minimeq́; fallit poetarum fabulis etiam aſtronomica fuiſſe antiquitus inuoluta. quid quod Plutarchus ἐτυμολογῶν *hoc loco, Lunæ nomen* παρὰ τὸ ἱλαρὸν *deducit? Non ergo iam ſaxeam lunam, ſed renidentem & ſuauiter fulgentem habent lectores: reſtitutamq́; ſibi Empedoclis ſententiam. &* ὀξυβελὴς *ſuſpicor, non* ὀξυμελὴς *legendum. In Ageſinactis verſibus pro* κοῦρος *legi* κούρης, *&* τὸ δ' ἄντα ἔοικεν ἐρεύθει. *quanquam valdè dubito de voce* ἐρεύθει.

352. 19. Arcum cœleſtem.] ὥσπερ οὖν τιὼ. * *pro aſteriſco ſufficit* ἴειν, *& pro* καὶ * ξιν, *poteſt legi* καὶ σύνληξιν: *& pro* πεισθεὶς, ὑσθεὶς.

353. 8. Quanquam mî.] φίλε πειαμ *. *Legendum videtur* φίλε λαμπεία, πολλοῖς. *& verti potuiſſe ſine aſteriſco. Quan-*

quam hic, mi Lampria, multis. mox pro ὡς φατὲ *sententia videtur subijcere* ὥσπερ οὐ φατέ.

358. 2. Commune sit leuium.] τῶν ἀναφορῶν, *hanc vocẽ non probo, reponendumq; suspicor* ἀνωφερῶν. *quale mendum alibi quoq; notauimus. Et pro* πρὸς ἀνέμους, *legendum* πρὸς ἀλλήλους, *nihil enim hîc ventis opus est pro* εἶπεν εἶπον.

361. 5. Mutarentur, concentum.] μεθιστάναι ἁρμονίαν *nihil puto deesse, vt & postea* καταδεδουλωμένας ἕξεις καὶ δόξας *si legas, nihil deerit. Verba si rectè habent, passiuum atticè significat actiuè, itaq; vocat inueteratas & quasi in habitum inuersas opiniones, quibus animi addicti seruiliter acquiescunt, neq; vlterius ad indagandum verum se proferunt.*

362. 4. Quo non vlla alia.] *legendum* ὡς ἔπι τῶν ὄντων. *homo, inquit, ita vt vlla alia res dici possit, secundum naturam factus* ἐπὶ *legebatur vitiosè. Versum Empedoclis integrum posui, sicut habebatur 1. Sympos. 2.*

362. 38. Quæ necessitate.] τοῦτο καληναγκασμένον. *Lego* τοῦ κατηναγκασμένου. *Quanquam hoc quidem est ariolari, vt & in sequentibus.*

363. 31. Tum Aristoteles.] καὶ πάθος ἀΐδιον. *deest aliquid. fortè sic scripserat,* καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· πάθος ἄρα ἀΐδ. *&c.*

364. 3. Dedita opera.] ἔχων δὲ. *fortè* ἑκὼν δὲ. ibi. 20. Dissipat.] *Versus Empedoclis emendari secundum leges metricas possunt:* ἀπεσκέδασε *res & carmen admittunt,* ἀπασκεύασε *respuit. pro* ἔσω αἶαν *lego* ἐς γαῖαν. *proximum sic:*

Τόσσον, ὅσον τ' εὖρος γλαυκώπιδος ἔπλετο μήνης.

pro ἔτρο * *tantum* ἕτερον *lege. nihil deest præterea.*

ibid. 34. Permixtio luminis fieret.] γεγενημένης *legendũ genitiuo fœm. sing. non* νοῖς *datiuo plurali mascul. aut neutro. quod mendum fecit, vt hic locus immeritò asterisco notaretur, & sæpius hoc modo hîc erat peccatum. In carmine autem mox subiecto* αὐτὴ *pro* αὐγὴ *surrepserat. Paulo pòst* παραμηνίας, *nihil est: puto* παραμυθίας, *& pro* μεσουρανία, μεσουρανεῖ *legẽdũ.*

367. 23. Et Cydiam.] Κυδίαν. *quis hic Cydias sit, qui inter nobiles poetas citatur, nescio. qui mihi dixerit, grato dixerit.* πρόσωπα *autem in locum* πρῶτα *ex ipso Homero repono, qui est Odyss. υ. 352. de quo loco vide Plutarchomerica. post* ἀτραπὸν *deest* ὑποδῦναι *aut simile verbum, nihil (vt videtur) præterea inter* καὶ τοῦτο *frustra est asteriscus.*

368. 38. Est enim conus.] ἔστι γὰρ κῶνος, *non* κοινὸς, *satis id res ipsa docet.*

370. 33. In raris.] ἀραιοῖς *sensus requirit, quod in* ἀρχαίοις *librarius ineptè detorsit. pro* οὐ μὴν *lego* ὅπου μή. καὶ σόλων *autem falsum esse apparet, cùm Homeri verba sint. itaque pro ijs suspicor legendum* καὶ σῶζον. φαρνάκη πολλάς. *mutilum. hoc vult, deprehensum esse, lunam non semper prunæ colorem referre in defectu, sed aliàs alium.*

373. 14. Athos obumbrat.] Ἄθως καλύψει. *Apud Eustath. in Ili. ξ. 229. Legitur multo cõcinnius,* Ἄθως σκιάζει νῶτα λημνίας βοός. *de vmbra huius montis vide Apollon.* ἀργον. ά. *Sed & cætera hic sunt mutila & palàm falsa, vt* ἀνάβασιν *pro* ἀνάκλασιν, *& alia, quæ annotando persequendi sit longum.*

377. 14. Mi Theo.] οὐδὲν ὠφελεῖν δείων. *si legas* οὐδὲν ὦ φίλε Θέων, *locus erit integer.*

378. 37. Alcmanica ista.] Ἀλκμᾶνος. *Sic hũc locum restituo.* Ἀλκμᾶνος. οἷα Διὸς θυγάτηρ ἔρσα τρέφει καὶ σελάνας: ὅπου τὸν δία τὸν ἀέρα καλεῖ, καὶ φησὶν. *Emẽdatio ex quæst. natur. 24. & fine tertij* συμποσιακῶν *est sumta. Paulo post* καὶ θεαταῖς.] *Si legas* ἀθεάτοις, *quod est imperitis, non contemplatis, sententia erit commoda.*

381. 2. Nauibus auehi.] καὶ τὸν ἄ* *fortè* ἀπόπλουν, *& pro* οὐ χρὴ, χρῆσθαι. *& pro* περιπόμενον, περιιστάμενον. *Cæterum in libello de oraculorum defectu harum quoque insularum & non dissimilis fabulæ breuiorem fecit Plutarchus mentionem. pòst vbi ante* γεωμετρήσαντι *est stella, nihil credo deesse, saltẽ quod ad sensum attinet. fortè* οἷα δὴ *aut* ἅτε *exciderat. sed & pro*

multis

multis alijs poteramus verba supplere, quibus sensus integri fierent: nisi Plutarchum nos nõn esse cogitassemus. infrà pro ἔνεστι * τὸ, lego ἔνεστί τι.

385. 40. Vndiquaque amplectitur.] περὶ πλύπυ. fortè περιπλύσουσα, & τύπον pro τόπον. sed superius περσεφόνης ὐκ ἀντίχθονος vide quid sit.

ὑπὲρ γῆς.] ὕβειν sententia requirit. In fine libri μέγα πέρας Luna dicitur, κέρασμα videtur interpres legisse, mixturã. qui sensus loco congruit. & suprà σύγκραμα appellabatur.

IN LIBRVM, CVR PYTHIA NVNC non reddat metrica oracula.

Colloquium est Basiloclis & Philini, quod quantum potui, personis notatis distinxi. Sed & censuras nostras quasdam minutulis & apertis mendis omissis, apponamus.

389. 12. Lintea pexa.] Καιροσέων. Ex ipso Homero locum integrabis Odyss. κλ. 107. infrà τὸ δὲ * περ. legerem τὸ δὲ ὐκ ἐκπεπονῆσθαι, &c. post versus 6. κ πσιν εἰς τὸ: excidit aliquid.

390. 22. Vnà cum voce.] μετὰ τῆς αὐτῆς. fortasse αὐδῆς. & ante ἀκῦσαι ἀκύσας.

393. 10. Tale est oraculum.] καὶ ταῦτα. Legendum ὅ α κ ταῦτα, vel κ τοιαῦτα. Oraculum ipsum ex Laconicis Pausaniæ & Agesilao & Lysandro nostri corrige. pro βάκχιδες suprà, lego βακίδες. Bacidis oracula extant multa.

ibid. 38. Alioquin etiam.] ἐπεὶ τί si legas, hunc locum ferè correxeris asterisco sublato. Notus autem est Epicuri liber, κυρίων δοξῶν ex alijs Plutarchi multis locis, Tullio 2. de Finib. Laertio, alijs.

396. 1. Achæi nomine.] Ἀχαιὸν ὀνομᾶσαι. Nihil deest, itaque asteriscum amoue, & θεὸν à Theone malè repetitum. Sed & alter asteriscus inter ἀνέθηκε et πάλιν iniuria locum integrum afficiebat. Supra pro Κλεοβύλην lego Κλεοβουλίνην ex alijs locis, & Symposio 7. sapientum, quæ tamen Corinthia

 nescio

nescio an fuerit, cum constet Lindium fuisse Cleobulum. Cæterùm Ledam Nemesin fuisse dictam, intelliges ex ijs quæ Iunius 1.15. animaduersorum diligenter congessit. Ego tamen non putaui mutandam μνησινόλην, cum fieri potuerit vt tria nomina habuerit: quando Olympiadi tribuuntur quatuor.

399. 26. Mulierum osoris.] μισοῦν γὰρ Ἡρακλέους. legendū puto μισογύνου, osoris mulierum, idq́ue fabulæ huic consentaneū est, & ex Propertij lib. 4. Macrobio 1. 12. Saturnal. alijsq́ue scriptoribus notum est Herculem suis sacris mulieres arcuisse. Deest antè aliquid. infra in verbis Heracleti, ὅς ὄναξ, lego ὡς ὦναξ.

401. 38. Tanquam è scena.] ὥσπερ * ἐκ θυμέλης. nihil ad sentētiam profectò explendam, deest. Sicut nec inter ἐνώδου & γῆρυν. ac fieri potest vt vocum quarundam imperitus sibi defectus in mutilato sæpiusculè alioqui libro quosdam finxerit. De loco Euripidis vide annotationum decimamtertiam in Eroticū. Deniq́ue inter μαντικὴν quoq́ue & γεγονέναι puto temerè signū loci mutilati positum. Suprà Pindarus autor fit versiculi Θεῶν θέλοντος, &c. valdè metuo ne ab altero Pandaro perperam in hanc translatus coloniam. Citatur ἀνωνύμως ab interprete Aristophanis in Pace & alibi. Iam illud de Batto Romam veniente insolens est. historiam require ex Herodoti quarto libro. In reliquis secutus sum sententiam, & meas coniecturas.

403. 3. Opiliones, aratores.] ἀρόται. asteriscum tolles, si pro eo ponas μηλοβόται, & ὀρνιθολόχοι legas. locus enim Pindari extat Isthm. oda 1.

Hoc oraculū extat in vita Lysandri apud nostrum, sed quibusdam variantibus, quæ lector ipse comparando intelliget. de Batto ex Herodoti Melpomena locum integrabis. Versus de Galaxio in fine disponat & emendet qui potest.

IN LIBRO CONTRA
Coloten.

408. 3. Admodum probo Nestorem.] οὐ γὰρ ἄγαν. sensus est a-

est apertus, improbari institutum Nestoris, qui delectum sorti permisit. Locus est Ilia. η. 171. paulo pòst περιβάλλοντο* ἤσεως, αἰσθήσεως. *fit & infrà huius rei mentio. Apparet Socratem, qui diceret nihil se scire, interrogatum fuisse cur ergo non fenum esset, sed panem, si horum discrimen ignoraret?*

409. 23. Qui ad non viuendum.] ἐπὶ τὸ μὴ ζῶ. *malè legebatur* μεῖζον, *&* ὀπτῶν *pro* ὑπτῶν. *quos errores totam sententiam peruertentes tollere licet, vestigia veræ lectionis secutum.*

410. 36. Polyænum.] πολύαινον. *Legebatur* πολύδινον. *Ego autem Polyænum intelligo. Epicuri familiarem ac socium, qui (vt est apud M. Tullium in Lucullo & libro primo de finibus) ei assentiens totam Geometriam falsam esse credidit, cùm fuisset antè magnus Mathematicus. Cæterùm* γλεῦκος αὐλητήειον *quid rei sit, non scio. videtur autem senarius esse Comicus.*

412. 1. Proinde cœno.] καὶ τὸν ⌐.* *vox vna deest, quæ cœnum aut aliquid tale notet.*

Ibid. 11. An sit mortuus.] ὡς* ἔστιν. *Lego* ὡς τεθνηκὼς ἔστιν. *mox* καὶ δ. ἀφόρους. ἀδιαφόρους *malim. quæ enim ijs omnib. priuata sunt, quibus hîc atomi priuantur, ea differentiam habere nullam possunt.*

Ibid. 25. Omnemq; affectionem.] καὶ* ὑπάρχειν. *lego* καὶ ἀπαθῶν ὑπάρχειν. *nam & suprà hæc coniunxerat.*

Ibid. 39. Poculo accepto.] ἔστι δὲ ὅυς* *hîc hæretur. Videtur autem dicere, Epicurum putare licere in philosophando principia ponere, & deinde quæ ex ijs necessariò consequuntur, negare, aut saltem dißimulare (sicut ipse verbis deos affirmabat esse, qui nulli esse possunt, si vera sunt principia philosophiæ Epicureæ: Pietatem esse non negabat, cùm ex ijs quæ disputabat necessariò nulla erat pietas futura, sublatis dijs & prouidẽtia) quasi verò sicut cùm bibimus, bibere licet quantum volumus, reliquum omittere: ita liceat hîc positis principijs ea quæ inde*

absurda sequuntur repudiare, aut dissimulare. Quorũ principia.] *vt ebrietas necessaria est non per se, sed ob multum vinum ingestum, quod ipsum poterat non ingeri, ingestum non potest non crapulam inducere: ita volentes, non coacti facimus ea, ob quæ necessariò deinde sumus miseri. De hac re disputatur in tertio Nicomachiorum Aristotelis ethicorum.*

413. 30. Ita scripsisset.] *pro* πνέοντος, εἰ ποντες *scribendum, aut* ποιοῦντος *potiùs.* σοι *pro* μοι *repone. pro* ἀσὴς *quod planè alienum erat,* αὐτὴ *restitue. si quis tamen malit* αὐτὸς, *nõ improbo. Paulo post* οἱ δὲ ἀκαρὲς * νῦν.] *ego* εἰ δὲ ἀκαρὲς νῦν. ἀκαρὲς *intelligo* ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ. & μηδ' *omnino legendum, non* μὴ δι'. *hoc enim (puto) dicit, atomorum concursu ne inanimum quidem aliquid, nedum animal aut hominem cõfici posse.*

414. 17. Contemperationem.] σύγκρασιν, *non* σις. *pro* ἀποδόσεις *malim* ἀπώσεις. *Cæterùm voces* ἀθέους & ἀμιλήτους *planè sunt absurdæ, nihil enim ad rem faciunt. mihi planè verisimile fit, pro ijs legi debere* ἀποίους & ἀμίκτους.

415. 3. Corpora & inane.] σώματα ἐστὶ καὶ κενὸν. *legeram. Erat* σώματα ἔπι καὶ τύπον. *Verum ego proximè insequente pagina cùm inuenirem disputari contra hanc ipsam sententiam, nominatim euidenterq́; τοῦ κενοῦ refutatione adiecta, nullam aliam afferre causam meæ lectionis opus habeo, respicio autem ad periodum quæ incipit* ἐν ἀρχῇ δὲ τῆς πραγματείας, &c. *Suprà.*

414. 29. Quid defatigamus.] τί κόπτομεν φησὶν, *non* φύσιν *liquet me iure legisse. nam neq; φύσιν locum habet, & constat verba Colotis referri.*

415. 14. Perniciesque.] ὀλοὸν κῆρ. *Legendum aut* ὀλοὴν *aut* πῦρ *pro* κῦρ, *quod puto nõ quadrare. Sed & cætera sunt vtcunq; confusa ac manca.*

Mox. Ergo vir.] οἱ δ' ὅτε. *Versus sunt Empedoclei, à Colota prolati. fortè sic primus legendus:* Οἱ δ. ὅτε δὴ κ. φ. μ. φ. αἰθέρι κύρει. τὸν * γενέσθαι, *fortè* τάδε φασὶ γενέσθαι. *pro* ἐπιφημὶ *lego* ἔπι φημί.

415. 39. Aut vllam rem pessum.] ἤτε scribo pro ἤτοι, & α adijcio ad πάντη, vt metrum cōstet, nisi spondaicum velis nimis durum. In tertio loco positis πρὶν δὲ παγέντε: lego πάγεντε: vt si ἐπάγησαν, ἐμίχθησαν, pro λυθέντος suspicor ὡς λύθεν, id est, ἐλύθησαν, διεκρίθησαν. Sed hæc verisimilia sunt in obscura re. fortè alibi alia melior correctio inuenietur. nostra quidem hæc coniectura sensui congruit.

417. 35. Aut verum.] Existimo harum rerum diligentem lectorem optimè facturum, si præter Aristotelea Simpliciū excutiat in α. ἀκροάσ. φυσ. permultos Parmenideos versus referentem. Sed eorum qui citātur hic, alterum corrigere ex Laertio, & cōplementum asterisci loco ponere licet. Sic enim habet:

ἠ μὲν ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεκὲς ἦτορ.

alter Laertiana vulgata lectione meliorem habere videtur.

418. 9. Idearum tract.] non ἤθη, sed εἴδη locus hic requirit.

419. 30. Seorsim factum.] legendum est ἰδίᾳ. nam ἰδέα huc nihil pertinet.

Ibid. 40. Intelligibile demonstrat.] ἀλλὰ τὸ νοητόν. Deest verbum δηλοῖ, ἐνδείκνυται, aut tale aliquid. παροράν enim ἀπὸ κοινοῦ si repeteres, planè cōtrarium eius faceres, quod Plutarchus voluit.

422. 16. Ad euidentiam.] hoc est, τῶν ἐναργῶν. Legebatur ἐναγῶν. Sed nota est vel ex Cic. in hac disputatione ἐνάργεια.

424. 30. Alterum de altero.] ἕτερον ἑτέρου ἄλλοι κατηγορεῖσθαι erat, sed pro ἄλλη ego sententiam secutus, μὴ legendum scio & ea quæ sequuntur.

425. 5. Ob arationis futuræ.] προτέλεια θύσομεν. & mox repetitur vox hæc προτέλειαγάμον, quod agnosco esse genuinum. nam præter alios etiā Plutar. noster disertè meminit in narrationib. amatorijs. prius ergo illud mendū est. legi itaq; προηρόσια, quod sacrificij fuit genus quale expreßi. Meminit huius sacrificij ex Hyperide Harpocratio, explicat copiosè Suid.

nisi

nisi quod ἀρότρου *pro* ἀρότου *vitiosè legitur. denique* προηροσίαν *Cererem noster in septem sapientum conuiuio nominat. itaq; dubito, quin rectè correxerim etiam hunc locum.*

425. 23. Nam si idem.] εἰ μὲν γὰρ. *Nihil hîc puto deesse, &* ἑτέρου *est pro* ἑτέρου. ibid. 35. Suæ ætatis.] καθ' ἑαυτὸν, *opponitur enim* τοῖς πάλαι. *aliâs* οἱ καθ' ἑαυτοὺς *essent, qui seipsos philosophos putarent & perhiberent. cætera valdè sunt vitiata.*

426. 19. Mel auersentur.] δυσχεραινόντων. *non dubito quin pro asterisco reponendum sit* τὸ μέλι, *cùm & reliqua eodem repetantur ordine.*

427. 26. Illi nihil præter.] ἐκείναις ἢ τοῦ. *non video cur asterisco locus hîc sit notatus. &* εἴ τις *pro* εἰ τὸ *scribo, liquet, quanquam locus videtur decurtatus.*

429. 36. Voluptate caret.] πάσχειν τὸ μὴ * *Suppleo* ἥδεσθαι. ὥστε *in* ὡς τὸ *mutat sensus. posteriore asterisco desunt verba furijs agitati cuiusdam.* Βουγενῆ ἀνδρόπρωρα *etiam Empedoclis apud Aristotelem referuntur 2. Physicorum.*

432. 10. Quæ nunc inuiti.] ἀκόντες, *non* ἀκούοντες, *notum est Xenocratis dictum: & opponi hoc debet ijs* ποιοῦντες ἑκουσίως. ἀναιρεθῶσι *legendum, pro* αἰρ. *sicut paulò infra rectè est* ἀρθέντων νόμων, *sublatis.*

433. 28. Faciliùs vrbem.] ἀλλὰ πόλις. *Legebatur* μόλις *&* κύκλον, *vbi nos* κύκλῳ: *&* πινῆς, *vbi* ποινῆς *legimus, & alia id genus.*

IN LIBRVM DE COMMVNIbus noticiis.

436. 36. Euersoresque.] ἀνατροπέας. *Liber habet* ἀνατροπᾶς, *sed sententia ostendit correctionem.* 437. 17. Si verò tibi.] Εἰ δὲ οἱ ποικιλαὶ. *dubium non est, quin ante hæc verba plurimum exciderit, adeò cum ijs non cohærent: videnturq; Diadumeni potiùs quàm Lampriæ esse verba, ac responsio ad dicta huius.*

Ibid. 23. Neminem alium.] μηδένα νήφοντα. *Notum est Catonis dictum, Cæsarem sobrium ad opprimendam remp. accessisse. itaq; legendum est* μηδένα ἄλλον νήφοντα. *Valdè lacer est hic liber, & personæ distinctu non faciles, itaq; multa coactus sum relinquere, quibus mederi non possem.*

438. 39. Cum natura consentire.] ἀγαθὸν μετέςιν. *Opitulatus fueris huic loco, si pro* μετέςιν *constructionem turbante legas* μέγιςον, *&* ἀγαθῶν *malim. Summum bonum putabat Chrysippus esse* τὸ τῇ φύσει ὁμολογεῖν, *cùm ipsam* φύσιν *bonum planè esse negaret. id cùm aliunde, tum ex sequentibus intelligitur.*

439. 20. Aiunt enim idem esse.] εὐτοὶ τούτῳ τὸ. *Locus mutilus. altera enim pars comparationis deest. Verbi gratia, paria officia dicebat Chrysippus, à formosissima muliere & ætate integra, atque à vetula decrepita abstinere. Scio Chrysippum vetulam habuisse contubernalem. sed ad eam hæc an spectent, dubito.* αἰνύμεθα χθονὸς.] *Sic alibi sæpè Plutarchus ex Simonide, atque etiam Plato in Protagora. itaque asteriscum vna voce integrata tolles.*

440. 12. Sternutasse.] ἔλαβε πταρνομένου δὲ. *apparet locum esse mutilum. Sed ego lego* ἔλαβε πταρνομένου Δίων&, *&c. & nihil requiro.* σφυείζειν *nescio quid esset, etsi* σφυρὸν *noui. puto* σφαιρίζειν.

444. 10. Asini circumferre.] τὸ δὲ * περιφέρειν *pro asterisco vocem* ὄνου *reponendum videtur ipsa sententia monere. infrà vbi de Socrate & Melito, Cleone & Pericle, locus non est integer.*

447. 13. Et rebus nostris.] καὶ τὰ ἔμμετρα. *vox planè aliena, lego* ἡμέτερα, *vt opponatur cœlestibus.* ἢ δὲ τῆς γῆς.] *Locus est deprauatus.*

443. 35. Quando nos etiam.] ἀλλὰ τ φύεσιν. *verba emendare non possum. sententia est: Nos qui secundum Stoicos destituimur cum sapiẽtia etiam aliorum bonorum possessione,*

tamen

tamen intelligimus quid ſit bonum, quid felicitas. Fortè legendum, ἀλλὰ τούτου γ' ἕνεκα οὐκ ἀπολ. τοῦ νοεῖν τὴν φρον. *Sed vox* γένεσιν, *quod ex præcedentibus & ſequentibus conſtat, ſtare poteſt, extritis alijs quibuſdam ſuperſtes.*

449. 2. Contra communes.] *omninò* παρὰ *legendum, non* κατὰ.

Ibid. 21. Et felicitatem.] *ſententia* δι' δαιμονήσειν, *liber* δι' δοκιμήσειν *ſuggerit.*

450. 21. Mutilati.] *excæcati potiùs, vel oculis capti. Hoc loco* πληρούμενοι *vox eſt aliena: pro qua* πεπηρωμένοι *aut* τυφλούμενοι *malim: neq; enim* πληρῶσαι, *puto, huc facit. aliquanto poteſt.* αὐτοῖς τοῖς σοφοῖς. *lego* αὐτῆς τῆς φαύλης, *& pro* φιλίας σφελείας.

451. 12. Si nodo.] ὀδυσσεὺς εἰς τὸν δεσμόν. εἰ *repono pro* εἶσε *x ſententia. aſteriſcus vnius voculæ defectum notat, vt* σκύβαλα, *aut tale quippiam.*

453. 6. Sophiſtarum aliqua cauilla.] κυείττοντα, *non* κυεισύοντα. ψευδόμενος *&* κυείττων *(cuius etiam alibi noſter meminit) fallaciæ ſunt Sophiſticæ, ad vexandos homines comparatæ, vt* αὐξόμενος, κροκοδείλίτης, *& aliæ id genus nugæ, de quibus aliâs.*

Ibid. 20. De duobus malis.] δυοῖν κακοῖν, *aut* κακῶν, *aut* κακοῖν, ὧν *legendum. nam pro tali aliquo ſubrepſit* καὶ κοινῶς. *Locus eſt mutilatus.*

457. 9. Cunctos concubitus.] λεχέεσσι κλιθῆναι. *multa deſunt: maiore fortaßis cum fructu quàm diſpendio morum. poſteriora ſunt de Iliad.* ξ. 315.

459. 12. Non nunc enim.] οὐ γάρ τοι. *Corrige ex ipſo autore. Sunt enim Sophoclis Antigona, & Ariſtoteles quoque ijs vtitur.*

460. 19. Quod ſol lunam.] *In Græco hæc multi ſunt aſteriſci, vtinam verò omnia tam eſſent, atq; eſt meo iudicio hic locus integer. modo pro* ὅτι εἴπῃ *legas, vt & alibi eſt deprehenſum.*

ſum. mox τὴν τῶν προλ. lego τὴν περὶ τῶν θεῶν πρόληψιν.

461. 20. Et auerruncator.] *λύκιος. Hoc epytheton Iouis vt cōcedam eſſe (quod ægrè faciam) tamen huc nihil quadrat. itaq; arbitror λύσιον fuiſſe ſcriptum, auerruncum aut potiùs liberatorem, & qui malis irretitos ſoluat. Pollux lib. 5. cap. 26. dæmonas qui diras auerterent & irritas facerent imprecationes, λυσίους inter alios refert, vt tale Ioui epitheton etiam alicubi tribui potuiſſe, non abſurdum videatur. τοῖς οὖσι καλὸν] κακὸν lego. Sed & reliqua malè habent.*

462. 13. Iam mundum.] *ἀλλὰ μὴν τὸ νεῖκος. νεῖκος illud in Stoica philoſophia vix credo locum habere, & omnino de cœlo loquitur. fortè τὸν μὲν κόσμον. non valdè abludunt elementa. & qui ſequitur aſteriſcus, non videtur iure poſitus. Eſt enim τοῦ σπέρματος etymologia. pro ἐν φύσεσιν, ἐκφύσησιν lego. reliqua lacera ſunt, ſententiæ non admodum periclitantur. quid εἷς ποιὸς, διὸ ποιοὶ ſint non aſſequor. & periculoſum eſt ſua pro alienis dicere.*

470. 34. Ab Epicharmo.] *ὑπὲρ ἐπιχάρμου ὑπὸ legerem, ſuprà ante πλέθρῳ deeſt φθαίη. παρέλθῃ, aut tale aliquid. Salebroſa ſunt pleraq; omnia & liber ſine truncatus. Quæ non annotaui, dè ijs quid ſentirem, è verſione mea intelliges. quæ ſicubi tibi non ſatisfacit, cogitare debes ne mihi quidem ipſi in tam obſcuro libro me ſatisfeciſſe.*

IN LIBRVM DE GENIO Socratis.

INitio. *Καφεισία * deeſt μέμνημαι, aut tale quippiam. Sed & hic lacunæ ſunt quæ codicis opem requirant.*

475. 37. Cum virtute.] *πρὸς τὴν τέχνην ἔχοντος. Lego τύχην. notum eſt virtutem & fortunam cauſas diuerſiſſimas, ſæpe ſimilimos producere effectus. quod de fortuna Romanorum & Alexandri inſcriptæ commentationes autoris noſtri ſatis docent, ne alios adducant teſtes.*

476. 21. Sodalicio.] ἑταίρειας * ἡμεῖ. *Hîc quidem nihil deesse arbitror: locumq́ asterisco liberandum.*

477. 5. Vt suspicione.] *ante* τὸ ἀνύποπτον, διὰ *ego inserui. nam voluerunt ipsis tyrannis in colloquia sua adscitis, eò faciliùs suspicionem de consilijs in tyrannos suis auertere.*

Ibid. 29. Ad virtutem.] πε. πρὸς ἀρετὴν. *deest* δοκούντων, *aut vox affinis. Cætera sunt hiulca.*

478. 21. Qui exsules venturos.] γραμματεύων * ἥξειν, *deest* εἰδὼς τοὺς φυγάδας *ante* ἥξειν *aut tale aliquid. Cōfer cum his quæ sunt in vita Pelopidæ, nomen Philidæ variè ibi & hîc scribitur, per* υ. & ι. & λ. *geminum ac simplex.*

Ibid. 39. Haliartius.] φειδόλαος ὁ τοῖς. *quod gentile cuius loci sit, non inuenio, & sanè grauis videtur coniectura,* Ἁλιάρτιος *legendum. Nam Alcmenæ monimentum fuisse apud Haliartios, ex Lysandro Plutarchi ferè vltimo cognosci potest. In Agesilao huius rei nulla fit mentio.*

479. 21. Ira numinis.] μῆνιμα τοῦ τάφου *legendum, non* μνῆμα. *quod fefellit interpretem, & paulo pòst* ἀπείρους ἱερουργίας *in* ἀπόρους *mutari oportet.*

480. 30. Cùm ibi tunc vnà.] προφήτην * ποτὲ *lege* ὅπου τότε. *ante* ἡρακλέα *deest* καὶ ταῦτα τὸν.

481. 31. Et præclaro.] προαιρέσεως * ἐξ. *Nihil deest ad sensum, si post* γυναίας *inferatur* δὲ, & *loco asterisci legatur,* ἔστι δέ τις. *quis fuerit, infrà comperies.*

483. 5, Iam Socrates.] σωκράτης *omninò legendum, non* ους. *Vbi stella est, videtur sensus esse: Socrates iam progressos socios reuocauit, & indicauit, se à suo genio monitum aliò diuertere. asteriscum ante* θαυμάζοντας *non probo.*

Ibid. 35. Terpsionem.] τερψίωνος δὲ. *puto* Τερψίων δὲ ἦν. *nisi quid deest. Megarensem fuisse Terpsionem constat vel ex Phædonis initio. Porrò* παρόντος, *pro* παρόντος, κωλύει *pro* κωλύειν, προϊέσθαι *legendum pro* προσίεσθαι *apparet. Iam* Σωκράτους ἀφορμαὶ *mihi non placent. malim* αὖ ὁρμαί. & *ad asteriscum*

asteriscum deest ἐμβειτὲς, *aut tale quippiam.* παίζοντι] *fortè* παίζοντι δὲ χρῆσθαι καὶ ἄτρ. *paulò pòst* ἐπὶ ῥιπίσεις *locum videtur notare qui* ῥιπίσει *vocetur. Sunt &* ἀλγηδόνες *positæ, vbi* κληδόνες *scriptum fuisse vel hæc ipsa pagina potuit monere. Est &* φείδεσθαι, *pro quo non dubitaui* παίδευσθαι *legendum. & pro* κυβερνήτη πελάγους, *fortè* πελαγίῳ, *nisi si quid deest vel ad* πελάγους *vel ad* ὄρνιθος *pertinens.*

485. 5. Non magna.] καθ' αὑτὸ * *pro asterisco aliquid tale reponetur ex bono libro fortasse,* μεγάλου ἢ σημεῖον.

486. 34. Amicis negocium.] ἐπέσκηψε. *exciderunt hæc verba* τοῖς φίλοις, *& pro* εἰ τὰ λείψανα, εἰ δὲ μὴ τὰ λείψ. *legi, vt expedirem narrationem. Paulo pòst post* γράμματα *repone meo periculo ipso historiæ tractu monente. ex qua quot menda poßint huius libri corrigi, mea te docebit versio.*

493. 28. Vsq; ad portas.] *legendū* μέχρι πυλῶν. *nisi* πλουτῶν *proprium est loci nomen, quod non puto, optimo id iure in* πυλῶν *contuli. Proximos aūt abhinc duos asteriscos tollo, cùm non poßim ne suspicari quidem aliquid deesse. Vtinam librarij tam bona fide reddidissent nobis quæ inuenerāt integra, quàm facilè asteriscos pro incolumibus locis nobis subdiderunt.*

495. 33. Contorum ictus.] τῶν * ὄντων. *Lego* τῶν ἀκόντων, ἄσπισι, *&c. ad proximum asteriscum sic lego,* μὴ μύθους λογίσωνται, ὥστε σιωπᾶν ἄμεινον.

498. 26. Doloribus ad brutam.] εἰς τὸ ἄλογον. *Legebatur perabsurdè* ἄγγελον.

499. 31. Hermodori.] Ἑρμοδόρου *Plin. 7. 52. vocat Hermotinum, itemq; Lucianus muscæ encomio, & alij. Simile de Aetalida refert Apollonius* ά ἀργοναυτικῶν. *paulo pòst* συνορῶντα *optimè ad sententiam congruit, non* συνερῶντα. *&* κοιμωμένου *pro* κοιν.

502. 13. Citra suspicionem.] μᾶλλον ἕξουσιν. *deest ante hæc verba* οἵτινες, *vel* οὗτοι γάρ. *Sed & ante* καὶ διαλαμβάνων *deest aliquid.*

503. 14. Obtestor.] ἐπισκήπτων, *mandans, iniungens, quid enim* ἐπισκόπτων *sit. sed* συμπόσιον *vox est à negocio præsenti valdè abhorrẽs, pro qua* συμβῆσον. *Infrà* εὐγλυῆς ὑποςρέφηται.] *Ferri hoc potest. malim tamen legere* ὑποτρέφοιτο, *vt est hac ipsa de re in Pelopida. Inde* πρὸς ἀλλήλους.] ἀλλήλους *aut tollendum, aut in* ἄλλους *mutandum, vel* αὐτούς.

505. 34. Mulieres accederent.] πρέπῃ, πάρεσι *legendum puto. Sed &* ἐπιδημίαν *nõ probo, nisi si* ἀκύρως *pro aduentu quis velit positum.* ἐπιθυμίαν *malim. pro* Θεόπους *posui* Θεόπομπος *è Pelopida.* χρήμασιν ἀπέκλειναν. *Locus lacer Lysanoridam mulctatum Peloponneso abijsse, reliquos duos harmostas à Spartanis capitali supplicio de iudicum sententia affectos, est in vita Pelopidæ.*

IN LIB. DE HERODOTI malignitate.

508. 27. Herodoti multos.] πολλούς. *Nihil deest opinor. Ante* μάλιςα *tale aliquid deest* ἢ ἐπειδὴ, *&* ἀμυνέσθαι *fortaßis scriptum fuit.*

511. 11. Primùm itaque.] δὴ * ὥσπερ, *omnino nihil excidisse puto. de prouerbio* ἀφ' ἑςίας *monui alio loco.*

513. 38. Hominem indoctum.] ἀμαθῆ, *non* ἀμανῆ, *quod nihil significat. ante de Alcæo* φύσιν *in* φυγὴν *ex historia restitue, ex Terpsichora, & mox* καλαχώσαντος *legebatur. Sed ego Herodoti librum secutus,* καταχρήσαντος *legi. Sicut & infrà* κναφείου *ex eodem, pro* νάφου *restitues.*

514. 10. Simulatione iustitiæ.] οὐ φύσει γενέσθαι. *Locus mutilus, fortè* οὔ φησιν, ἀλλὰ βασιλέα γενέσθαι. *&c. Mox* αὐτὸς *scribe pro* αὐτοί. ἐκκέκληκε ἐκβέβληκε *puto. Paulo post* διὰ τὸ μὴ εἰδότα.] *deest aliquid. turpe, malignũ est. post* βίβλον *lege, non* κύκλων. *extat historia lib. Herod. 3. fol. Basil. Græc. 93.*

515. 6. Lygdamin Naxo.] ξενάγου. *vox non est (puto) vllius loci nomen, neque literis Naxo nimium absimilis est vox* ξενάγου, *Herodo. lib. 1. Lygdamidis Naxij meminit, qui Pisistra-*

tum

tum in recuperanda tyrannide iuuerit. Ex ipso Herodoto pleraque possunt corrigi, quæ prætereo.

Ibid. 29. Filios Græcorum.] παῖδας ἑλλήνων. *deest ante hæc verba aliquid, fortè nihil præter particulam* ὅτι.

518. 2. Non ita istud consilium.] εὔνοιαν. ὅυλω *inserui ex Herodoto* Ἐρατοῖ. *192.* παρακυθέντες *autem stare non potest, itaque ρ iniyce, vt deceptos significet,* παρακρυθέντες. *Cæterùm inter* χεάφειν *&* ἐσπουδακῶς *nihil deesse arbitror, quātumuis lacuna notentur & asteriscis.*

519. 9. De composito.] Πέρσισιν ἐκ συνθήματος. *Verba sunt Herodoti* Ἐρατοῖ, *fol. 184. inde emendato quædam, vt &* ἐχθίστοις καὶ πολεμωτάτοις, *& alia. pro* χείματα *legi* χήματα, *in Sympos. 2. 1. legitur* χεώματα. *Vide ibi.*

522. 3. Quis non videat.] *Locum ex autore integrato. Exstat enim* Πολυμνίᾳ *232.*

523. 31. Hæc reputans.] ταῦτα ἤδη, *deest ante hæc verba* εἴρηκε *aut* χεάφει. *sed antecedētia sunt hiulca. Vide eundem librum 236. 237. Paulo post* ὄψιν ἣν εἶδεν ἥραν] ἥραν *nihil est, fortè* ἱερὰν *sacrum insomnium, & verè diuinum, vtpote loco in sacro oblatum.*

524. 40. Contra animi sententiam] μαστιγούμενοι μάχεσθαι. *Sic lego* μαστιγούμενοι μάχεσθαι. Καὶ μάχεσθαι μὲν. *Lattamias in Camillo per υ scribitur, & tempus rei gestæ notatur.*

526. 34. Mineruā Orientalem.] *Si legas* τῇ προσηῴᾳ, *vt est in Themistocle Plutarchi, nihil deerit.*

529. 14. Consulentis Mineruæ.] *pro* βουλῆς *legendum* Αειςοβούλης. *ex eodem libro.*

531. 33. Has Veneri matres.] *Hæc ex Athenæi libro 13. emendabis, nisi quod pro* δ' ἐθυμάχων *puto non inuenustè legi* ἰθυμάχων, *cuius lectionis hic erat vestigium. Nam quod nos* μήδοις *habemus, ibi est Persis. norūt eruditi promiscuè vtrumque dici, & ea de re etiam Turnebus non est dedignatus annotare. Extat etiam in scholijs Pindaricis ad Olymp. hoc carmen.*

533. 34. In medioque Ephyre.] *Versus hi sunt deprauati. Exstant autem satis integri in Fuluij Vrsini æditione poetriarum. nisi quod ibi quoq; γεφύρα pons obstructus est ἐφύρῃ, bimari Corintho.*

534. 28. Hancquondam.] *Hoc epigramma & in epigrammatum extat Græcorum farragine, & in vita Aristidis apud Plutarchum, quibus locis collatis, id secutus sum, quod maximè videbatur verum. In epigrammatis legit ῥώμῃ χερὸς, quod prætulissem, nisi vestigijs receptæ lectionis inhærendum cogitassem. Cætera aliâs Deo volente.*

FINIS ANNOTATIONVM
Tomi tertij.

RERVM AC VERBORVM IN HAC TERTIA PARTE MOralium Plutarchi memorabilium, Index iuxta seriem Alphabeti.

A.

 111. cum

alcippus

buglos-

cœna

delphi-

diuer-

Exem-

lusciniæ

mathema-

P.

Q.

Stoici

Vmbræ

FINIS.

IMPRESSVM FRANCOFORTI AD MOENVM, APVD Ioannem Feyrabend, impensis hæredum Sigismundi Feyrabendij.

Plutarchi.
Moralis
Pars Tèrtia.

